

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

JSSR

tci-thaijo.org/index.php/jssr

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 0936359515 E-mail: journal.ssr@mcu.ac.th
https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr

วารสาร.มจร สังคมศาสตร์
ISSN : 2985-1319

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ Journal of MCU Social Science Review | ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-มิถุนายน 2567 Vol. 13 No. 2 May-June 2024 |

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU
ISSN (Print) : 2985-1319
ISSN (Online) : 2985-1335
Social Science Review
ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2567 Vol. 13 No. 3 May-June 2024

JSSR

Journal of MCU
Social Science Review

tier 1

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Cover Vol 13 No 3.indd 1 4/27/2024 1:52:45 PM

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน 2567

จำนวนพิมพ์: 100 เล่ม

เลขมาตรฐานสากล

ISSN 2985-1319 (Print)

ISSN 2985-1335 (Online)

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

วารสารฯ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความคุณภาพสูงในด้านสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารธุรกิจและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหา ให้แก่สังคม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

1) บทความวิชาการ (Academic Article)
2) บทความวิจัย (Research Article)
3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ (เริ่มปี 2565 เป็นต้นไป)

ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์
ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน
ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน
ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม
ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม
ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

บรรณาธิการ:

สุรพล สุยะพรหม — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,ประเทศไทย
journal.bim@mcu.ac.th

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
kietsn@hotmail.com

พระครูสุธีกิตติบัณฑิต — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
krisada.sae@mcu.ac.th

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวินัยรส — บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
psbud@hotmail.com

พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตฺตโม — บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
maghavin9@gmail.com

ธีรโชติ เกิดแก้ว — คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย
tongin2000@gmail.com

บุษกร วัฒนบุตร — คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย
busaaiey2516@gmail.com

ปุริมปรัชญ์ คณิณพศุตย์ — สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย
jpkhaninphasut@gmail.com

วันชัย สุขตาม — คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ประเทศไทย
wanchai2526@srru.ac.th

วันทนา เนาว์วัน — คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย
wanthana_nt@hotmail.com

สายชล ปัญญชิต — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย
saicholpa@g.swu.ac.th

อนันต์ อุปสอด — คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ประเทศไทย
ananupsod9541@gmail.com

กองจัดการวารสาร:

ฝ่ายเลขานุการ:

นิกร ศรีราช — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สุภัทรชัย สีสะใบ — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

พระมหาสมชาย ขนฺติสรโณ — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

พระมหาสมัคร อติภทฺโท — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายศิลปกรรม:
สุริยา รักษาเมือง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
พระพลวัฒน์ สพโล คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
ฝ่ายการเงิน:
วรรณทนี สุวรรณจิรไพศาล คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
กชพรรณ บุญเทียน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
ฝ่ายพิสูจน์อักษร:
พระปลัดสมนึก ธีรปญฺโญ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
นายนเรศ ฤทธิเดช คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
ฝ่ายกฎหมาย:
ธัชชนันท์ อิศรเดช คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
จัดพิมพ์โดย:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟ็กซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

Vol. 13 No. 3 May - June 2024

Number of prints: 100 copies

International Standard Serial Number (ISSN):

ISSN 2985-1319 (Print)

ISSN 2985-1335 (Online)

Objectives and Scope of the Journal:

The journal has a policy to publish high quality articles in the field of social sciences and related subjects such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Business Administration and Education including the problems analysis to provides solutions for the society. Articles are accepted, both, in Thai and English.

Types of works published in the journal:

1) Academic Articles

2) Research Articles

3) Book Review

Publication is 6 issues per year:

Issue 1 January-February

Issue 2 March - April

Issue 3 May - June

Issue 4 July - August

Issue 5 September - October

Issue 6 November - December

Consideration and selection of articles:

Each article will be rigorously reviewed by at least 3 scholars and experts in the fields without knowing the authors' names and, likewise, the authors do not know the reviewers' names: double-blind system peer review.

Editor-in-chief:

Surapon Suyaporm — Faculty of Social Sciences,
journal.ssr@mcu.ac.th — Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Assistants:

Kiettisak Suklueang — Faculty of Social Sciences,
kietsn@hotmail.com — Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phrakhrusuthikittibundit — Faculty of Social Sciences,
krisada.sae@mcu.ac.th — Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Board Members:

Phramedhavinaiyaros — Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand
psbud@hotmail.com

Phramaha Makhavin Purisuttamo — Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand
maghavin9@gmail.com

Teerachoot Kerdkaew — Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet
tongin2000@gmail.com — University, Thailand

Busakorn Watthanabut — Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Thailand
busaaiey2516@gmail.com

Purimpratch Khaninphasut — School of Educational Studies,
jpkhaninphasut@gmail.com — Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Wanchai Suktam — Faculty of Humanities and Social Sciences
wanchai2526@srru.ac.th — Surindra Rajabhat University, Thailand

Wanthana Nowwan — Faculty of Management Science
wanthana_nt@hotmail.com — Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Saichol Panyachit — Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University,
saicholpa@g.swu.ac.th — Thailand

Anan Upsod — Faculty of Humanities and Social Sciences
ananupsod9541@gmail.com — Lampang Rajabhat University, Thailand

Journal Manager Team:

Secretary:

Nigorn Srirat — Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Suphattharachai Sisabai — Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Somchai Khantisarano — Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Samak Atibhaddho — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Korakoth Chabandit — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phra Phonlawat Sapalo — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Finance Department:

Wantanee Suwanjiraphaisan — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Kotchaphan Bunthian — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Proofreading Department:

Phrapalad Somnuek Dhirapaññ — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Naret Ritthidej — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Legal Team:

Tatchanan Isaradej — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

The Office Journal of MCU Social Science Review.

Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon Khemapali), 4th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
2. พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.
3. พระวชิรกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
4. พระครูปริมานุรักษ์, รศ.ดร.
5. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, ศ.ดร.
6. พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร, รศ.ดร.
7. พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
8. พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.
9. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปญฺโญ, ผศ.ดร.
10. พระครูชินวีรบัณฑิต, ผศ.ดร.
11. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
12. ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์
13. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ โชวเกษม
14. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฏฐ์ ศรีทอง
15. รองศาสตราจารย์ ดร.อภินันท์ จันตะนี
16. รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู่
18. รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
19. รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
20. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท
21. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช
22. รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั่งโต
23. รองศาสตราจารย์ ดร. ภัทรพล ใจเย็น
24. รองศาสตราจารย์ ดร. เติมศักดิ์ ทองอินทร์
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง วรรณทอง
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติวุฒิ หมั่นมี
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ปราณีต
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ธิลาว
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุริยา รักษาเมือง
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒสัน รักขันโท

Lecturers In-House Professional:
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

1. Prof. Dr. Phra Dhamvatjarabundit
2. Assoc. Prof. Dr. Phratheppariyattimethi
3. Assoc. Prof. Dr. Phra Vachirakittibundit
4. Assoc. Prof. Dr. Phrakhru Purimanurak
5. Prof. Dr. Phramaha Hansa Dhammahaso
6. Assoc. Prof. Dr. Phramaha Somboon Vuddhikaro
7. Assoc. Prof. Dr. Phrakhru Suthikittibundit
8. Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso
9. Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sangkharakchakkrit Phuripanyo
10. Asst. Prof. Dr. Phrakru Chinnaverabundit
11. Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
12. Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit
13. Assoc. Prof. Anuphum Sowkasem
14. Assoc. Prof. Dr. Konit Sithong
15. Assoc. Prof. Dr. Aphinant Chantanee
16. Assoc. Prof. Dr. Wiwat Harmontree
17. Assoc. Prof. Dr. Somsak Bunpu
18. Assoc. Prof. Dr. Somchai Sino
19. Assoc. Prof. Dr. SutthiPhong Siwichai
20. Assoc. Prof. Dr. Saman Ngamsanit
21. Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej
22. Assoc. Prof. Dr. Phichet Thangto
23. Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen
24. Assoc. Prof. Dr.Toemsak Thongin
25. Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong
26. Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee
27. Asst. Prof. Dr. Yuttana Praneet
28. Asst. Prof. Dr. Phonthip Wannawirot
29. Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao
30. Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng
31. Asst. Prof. Dr. Suwatsan Ragkhanto

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. พระเมธาวินัยรส, รองศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
3. ศาสตราจารย์. ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ นักวิชาการอิสระ
4. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เงารังษี มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ สภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ
6. รองศาสตราจารย์ วราคม ทีสุกะ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชิโนกุล สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสวงดี มหาวิทยาลัยมหิดล
9. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีรโชติ เกิดแก้ว มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
10. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง
11. รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ แก่นอินทร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สรรเสริญ อินทรัตน์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
15. รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Outside Professional:

1. Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros Mahamakut Buddhist University
2. Prof. Dr. Thirapat Serirangsan Sukhothai Thammathirat Open University
3. Prof. Lt. Dr. Banjob Bannaruji Independent Scholar
4. Prof. Dr. Kanchana Ngaorangsi Naresuan University
5. Assoc. Prof. Dr. Amnat Buasiri Education Council, Ministry of Education
6. Assoc. Prof. Warakhom Thisuka Mahamakut Buddhist University
7. Assoc. Prof. Dr. Chaiyuth Chinokul National Institute of Development Administration.
8. Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawaengdee Mahidol University
9. Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew Hua Chiew Chalermprakiet University
10. Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee Ramkhamhaeng University
11. Assoc. Prof. Dr. Wasana Kaewla Surin Rajabhat University
12. Assoc. Prof. Dr. Suwin Raksat Mahamakut Buddhist University
13. Assoc. Prof. Dr.Thiraphong Kaenin Prince of Songkla University
14. Assoc. Prof. Dr. Sansoen Intarat Suan Dusit University
15. Assoc. Prof. Dr. Chamroen Chuchuaisuwan Rajamangala University of Technology Srivijaya.
16. Assoc. Prof. Dr. Phakdi Phosing Mahasarakham Rajabhat University
17. Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphum Mahasarakham Rajabhat University

18. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
20. รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะขันหมาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
21. รองศาสตราจารย์ ดร. ชวลิต สวัสดิ์ผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
22. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร.สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
23. รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
24. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส
มหาวิทยาลัยศิลปากร
25. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาว์วัน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
26. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย ท้าวมิตร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
27. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
28. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ
นักวิชาการอิสระ
29. รองศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
30. รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมั่น
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับพลึง คงชนะ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
มหาวิทยาลัยมหิดล
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาวุธตระกูล
มหาวิทยาลัยนเรศวร
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ เจนวิถีสุข
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

18. Assoc. Prof. Dr. Chonwit Chianchit
Srinakharinwirot University
19. Assoc. Prof. Dr. Phaisan Sansonwisut
Nakhon Sawan Rajabhat University
20. Assoc. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak
Thepsatri Rajabhat University
21. Assoc. Prof. Dr. Chawalit Sawatphon
Suan Dusit Rajabhat University
22. Assoc. Prof. Dr. Sawat Chiratthitikan
Department of Corrections, Ministry of Justice
23. Assoc. Prof. Dr. Atchara Lotrakun
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
24. Assoc. Prof. Dr. Samniang Leurmsai
Silpakorn University
25. Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
26. Assoc. Prof. Dr. Sornchai Taomitr
Mahamakut Buddhist University
27. Assoc. Prof. Dr. Sukit Chaimusik
Mahamakut Buddhist University
28. Assoc. Prof. Wichai Thamchop
Independent Scholar
29. Assoc. Prof. Dr. Apichat Pansuwan
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
30. Assoc. Prof. Dr. Utjai Stiman
Suan Dusit University
30. Asst. Prof. Dr. Phlapphlueng Khongchana
Srinakharinwirot University
31. Asst. Prof. Dr. Montri Phetnachak
Prince of Songkla University
32. Asst. Prof. Dr. Wutthinan Kanthatian
Mahidol University
33. Asst. Prof. Dr. Wasin Panyawutatrakun
Naresuan University
34. Asst. Prof. Dr. Thatsani Chenwithisuk
Chandrakasem Rajabhat University

36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.อนันท์ ใจสมุทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก
มหาวิทยาลัยนครพนม
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชชุกร นาคธน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาล แอร่มหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
46. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
47. อาจารย์ ดร.จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสสวาส กุลวงศ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย
49. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาวานี เผือกบัวขาว
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
50. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
51. อาจารย์ ดร.อนงค์วิชญา สาริบุตร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
52. อาจารย์ ดร.วิยะดา วรานนท์วนิช
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
53. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

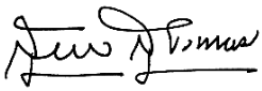
35. Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen
Silpakorn University
37. Asst. Prof. Dr.Sa-At Banchortrit
Stanford University
37. Asst. Prof. Lt. Jg. Dr. Anan Chaisamut
Surat Thani Rajabhat University
38. Asst. Prof. Dr. Chayason Sombunmak
Nakhon Phanom University
39. Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut
North Bangkok University
40. Asst. Prof. Dr. Chirayu Sapsin
Surindra Rajabhat University
41. Asst. Prof. Dr. Somkhit Duangchak
Chom Bueng Rajabhat University
42. Asst. Prof. Dr. Boonchoo Poosri
Ubon Ratchathani University
43. Asst. Prof. Dr. Witchukon Nakathon
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
44. Asst. Prof. Dr. Chatchawan Araemla
Chom Bueng Rajabhat University
45. Asst. Prof. Dr. Chatuphum Khetchatturat
Khonkaen University
46. Dr. Chitwimon Khlaisuban
Suan Dusit University
47. Asst. Prof. Dr. Manassawas Kullawong
Rajamangala University of Technology Srivijaya
48. Asst. Prof. Dr. Wipavanee Phueakbuakhao
Phetchaburi Rajabhat University
49. Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa
Roi Et Rajabhat University
50. Dr. Anongwitya Saribut
Ramkhamhaeng University
51. Dr. Wiyada Waranonwanit
North Bangkok University
52. Dr. Kitsana Thongkaeo
Suratthani Rajabhat University

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 13 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน พฤษภาคม-มิถุนายน พ.ศ. 2567 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Reviewer) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอบพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม
บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ (1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (7)
บทบรรณาธิการ (11)
สารบัญ (12)

บทความวิจัย:

ปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงินที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงาน จากที่ใดก็ได้กรณีศึกษาฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ บริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง
สิรีมนต์ ปัญญาวุธ, วาสิตา บุญสาธร 1-11

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนตากพิทยาคม จังหวัดตาก
สุพัชรินธร อาวรณ์, นวลจิตต์ เชาวกีรติพงศ์, ดวงเดือน สุวรรณจินดา 12-24

เปรียบเทียบประสิทธิผลของอินฟลูเอนเซอร์ชายต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ในแคมเปญ IN2IT Draw The Line The Series ของแบรนด์ IN2IT
เฌอริลิณ เกิดวิธี, ปฐมา สตะเวทิน 25-37

การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมความตระหนักต่อส่วนรวมและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยา อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
เปรมจิต จารย์ตำรา, พงศธร มหาวิจิตร, สิทธิกร สุมาลี 38-54

การพัฒนาระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)
ไพวรรณ ศรีสารคาม, พภัสสรณ์ วรภัทร์ถิระกุล 55-67

ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) ที่มีผลกระทบต่อการยกระดับศักยภาพการแข่งขัน ของกลุ่มธุรกิจขนส่ง SMEs ไทย
จตุพร จันทร์เพชร, พิษณุ เหรียญมหาสาร, บุญชอบ พุ่มไพจิตร 68-80

ความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัว ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
ชมนาถ แปลงมาลย์, นุชนาถ มีนาสันติรักษ์, อัจฉรา มีนาสันติรักษ์ 81-91

การพัฒนาทักษะด้านบริหารจัดการผลิตและบัญชีในวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเพชรบุรี เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์
ชาญชัย อรรคผาติ 92-105

ความทรงจำในสมัยเขมรแดงผ่านการประกอบสร้างในภาพยนตร์เรื่อง FIRST THEY KILLED MY FATHER
ชานนท์ ไชยทองดี, อภิญญา ขอกลาง, พรพิมล ศิวินา 106-117

การพัฒนารูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ฐิติพงศ์ เหลืองสุวรรณ, วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์, ลำไย สีหามาตย์, เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ 118-131

มาตรการทางกฎหมายในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณภายใต้พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
ถิรวรรณ กลางณรงค์, สุขสมัย สุทธิบดี, อรวรรณ พจนานุรัตน์ 132-142

ภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร
ทิพย์วรินทร จงประดิษฐ์นันท์, สุภาวดี ลาภเจริญ 143-154

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
ธนกร หงษ์วิหค, สิทธิกร สุมาลี, อุดมลักษม์ กูลศรีโรจน์ 155-167

การศึกษาความต้องการจำเป็นและวิธีการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ
ธนากร อ่อนสำลี, ธีรภัทร กุโลภาส 168-181

ผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการภายในที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
นันทพัทธ์ โนนศรีเมือง, การันต์ กิจระการ 182-194

การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พระธงชัย ธมฺมวโร 195-204

กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล
มะนู ทองน้อย, ไพวุฒิ ลังกา, ชวนคิด มะเสนะ 205-216

การพัฒนาคุณค่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทยด้วยแนวคิดความน่าหลงใหลในจุดหมายปลายทาง
ศรเพชร ยิ่งมี, ศิริเพ็ญ ดาบเพชร, ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ 217-232

ความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี
สุภลักษณ์ พิริพล, สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, สุพิศ ฤทธิ์แก้ว 233-247

โครงการประสิทธิภาพกลไกการพัฒนาส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงและครอบครัว ในพุทธคลินิกโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนบ้านมิ่งเมืองมูล ตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง
พระครูสิริธรรมบัณฑิต (ภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี), พัชรีญา ฟองจันตา, อภิญญา สารสม, บุรินทร์ รุจจนพันธุ์, ศิริรัตน์ ศรีภัทรางกูร, บุษกร วัฒนบุตร, นิษรา พรสุริวงษ์ 248-259

COST-RETURN ANALYSIS OF STEAMED CHIVES PRODUCTION FOR INVESTMENT DECISION MAKING
Nathapat Aphiwatpisan 260-274

การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่
สุภัทรชัย สีสะใบ, พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตฺติโสภโณ), พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร 275-289

แนวทางการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าวเขตพื้นที่ภาคใต้ ประเทศไทย
สมชัย ปราบรัตน์, สรัญญา โยะหมาด 290-299

การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ด้วยการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ตามกระบวนการ Double Diamond De-Sign ร่วมกับแนวคิด เมคเกอร์สเปซ เรื่อง สมดุลกล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
นันทิยา จันทร์ถี, สุรีย์พร สว่างเมฆ 300-313

บทความวิชาการ:

แนวทางการจัดการความเสี่ยงสำหรับธุรกิจสปา
- กัญญาพัชร์ พัฒนาโภคินสกุล, นิมิต ซุ้นสั้น 314-327

การประยุกต์ใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทากับการจัดการธุรกิจเพื่อสร้างความยั่งยืน
- กาญจนา สุระ 328-342

วิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของอริสโตเติล
- กำพล ศรีโท, นรพัชร เสาธงทอง, กษิดิศ รอดน้อย 343-353

การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมในการวางนโยบายผู้สูงอายุ
- สุมณฑา สุภาวิมล 354-366

คุณลักษณะของรัชกาลที่ 9 ในรอยพระยุคลบาทของวสิษฐ เดชกุญชรกับโครงสร้างความรู้สึกในสังคมไทย
- ทศพร มุ่งครอบกลาง 367-379

แนวทางการจัดทำบัญชีแบบลีนเพื่อความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- ปริษา จินดาหลวง, ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล, อรุณี ยศบุตร, ทัดพงศ์ อวิโรธนานนท์ 380-391

ภาวะผู้นำเชิงบริกร: รูปแบบที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาคน องค์การ และสังคม
- พระมหาวิเชษฐ์ สุวฑฺฒโน 392-404

การให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อสร้างชุดความคิดเติบโตในระดับการศึกษาปฐมวัย
- รัชนี นกเทศ 405-414

กระบวนทัศน์รัฐประศาสนศาสตร์ตามแนวพุทธธรรม

ศิริ รุ่งภัทรเศวต 415-426

แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาฐานสมรรถนะเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น

สุดาทิพย์ คิดหมาย, พรสุดา อินทร์สาน, จารุณี ทิพยมณฑล 427-439

ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของคุณภาพการบริการสีเขียว

สุพิเชษฐ์ ตองอ่อน, วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, สวรรยา ธรรมอภิพล 440-452

สภาวะการถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทยช่วงสถานการณ์โควิด-19: สภาพการณ์ สาเหตุ และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้

บุญเลี้ยง ทุมทอง 453-472

ภาคผนวก 473

กระบวนการพิจารณาบทความ 474

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง 476

ปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงินที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานจากที่ใดก็ได้กรณีศึกษาฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ บริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง*

NON-FINANCIAL FACTORS THAT AFFECT WORK PASSION IN THE CONTEXT OF WORK FROM ANYWHERE: A CASE STUDY OF INFORMATION TECHNOLOGY DEPARTMENT IN A PRIVATE COMPANY

สิรีมนต์ ปัญญาวุธ, วาสิตา บุญสาธร
Sireemon Punyavut, Wasita Boonsathorn
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
National Institute of Development Administration
Corresponding Author E-mail: wwasita@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงินที่ส่งผลต่อระดับความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานจากที่ใดก็ได้ (Work from anywhere) โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามออนไลน์ เก็บข้อมูลจากพนักงานฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ บริษัทเอกชนแห่งหนึ่งจำนวน 155 คน นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน โดยใช้ Multivariate Linear Model

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงินที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานจากที่ใดก็ได้ (Work from anywhere) ได้แก่ 1. การเจริญเติบโตในงาน 2. ความคาดหวังต่อผลการปฏิบัติงาน 3. การทำงานที่มีคุณค่า 4. ความสมดุลของงานที่ได้รับมอบหมาย 5. ความผูกพันกับเพื่อนร่วมงาน และ 6. ความผูกพันกับหัวหน้า ซึ่งส่งผลต่อความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานจากที่ใดก็ได้โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงิน; ความมุ่งมั่นพลังขับเคลื่อนในการทำงาน; การทำงานจากที่ใดก็ได้; ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ

*Received February 18, 2022; Revised June 21, 2022; Accepted June 21, 2022

Abstract

This research was quantitative research. The objectives were to study non-financial factors that affected work passion in a new normal era where one could work from anywhere. It was a case study of an information technology department in a private company. The tool used to collect data was an online Survey. The data were collected from 155 employees. The research was analyzed by Descriptive statistics, including Percentage, Mean, Standard Deviation, and Inferential statistics using a Multivariate Linear Model.

The results of the study showed that non-financial factors and leader's communication techniques that affected work passion of work from anywhere were 1. Growth, 2. Performance expectation, 3. Meaningful work, 4. Workload balance, 5. Connectedness with colleagues, and 6. Connectedness with the leader. This affected work passion in a new normal era where one could work from anywhere, by overall, with statistically significant value at the .01 level.

Keywords: Non-Financial Factors; Work Passion; Work from Anywhere; Information Technology Department

บทนำ

สถานการณ์องค์การในปัจจุบันมีความแตกต่างจากอดีตที่ผ่านมาเป็นอย่างมาก จากเดิมงานวิจัยหรือองค์การมุ่งให้ความสำคัญกับความผูกพันของพนักงานเป็นสำคัญในปัจจุบันกลับพบว่าองค์การเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานมากขึ้น เนื่องจากความผูกพันของพนักงานจะสะท้อนและครอบคลุมเพียงแค่ด้านความผูกพันต่อองค์การหรือความผูกพันต่องานด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น แต่การที่องค์การมุ่งให้ความสำคัญต่อความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงาน สะท้อนและครอบคลุมทั้งด้านความผูกพันต่อองค์การและด้านความผูกพันต่องาน (Zigarmi et al., 2009) ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงาน (Work Passion) ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ประกอบด้วย ความเครียดในการทำงาน (Work Stress) ค่าตอบแทนการทำงาน (Compensation Packages) โอกาสในการเรียนรู้และการฝึกอบรม (Learning and training opportunities) โอกาสในการพัฒนาตนเอง (Personal Development Opportunity) ภาวะผู้นำ(Leadership) ความยืดหยุ่น (Flexibility) ความเคารพ (Respect) ความเป็นเลิศ (Excellence) บุคลิกภาพ (Personality) ความต้องการและจุดแข็งของแต่ละบุคคล การรับรู้การสนับสนุนขององค์การและวัฒนธรรมองค์การ (Salessi et al., 2017; Hardgrove & Howard, 2015; Luo et al., 2014) โดยปัจจัยส่วนใหญ่เป็นปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงินเนื่องจากสิ่งจูงใจที่ไม่ใช่ตัวเงินเป็นมิติสำคัญที่ช่วยสะท้อนความรู้สึกที่ส่งถึงพนักงาน

ว่า พนักงานทุกคนมีคุณค่าพนักงานทุกคนมีความสำคัญอย่างมากกับองค์การ รวมไปถึงองค์การจะดำเนินการเพื่อความผาสุกของพนักงาน และพยายามสร้างโอกาสในการเจริญเติบโตในงานให้กับพนักงานทุกคน นอกจากนี้สิ่งจูงใจที่ไม่ใช่เป็นตัวเงินยังสามารถสร้างความพึงพอใจ สร้างความผูกพัน และสร้างความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานได้ในระยะยาวและช่วยรักษาให้บุคลากรอยู่กับองค์การ (Dewhurst et al., 2009)

ในปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากต่อสังคม เศรษฐกิจ และวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนทั่วโลก (Sheppard, et al., 2020) การดำเนินงานของทั้งภาคธุรกิจและแรงงานได้รับผลกระทบในแทบทุกประเทศทั่วโลก เช่นเดียวกันกับประเทศไทยซึ่งก็ได้รับผลกระทบต่อกลไกทางเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับสุพิชญา วงศ์วาสนา (2564) อธิบายผลกระทบต่อพนักงานทั้งด้านสภาพเศรษฐกิจ ด้านสภาพแวดล้อมส่วนบุคคล ด้านสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน และด้านสภาพสังคม ช่วง 2 ปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจของประเทศไทยมีมูลค่าความเสียหายประมาณ 11.44 ล้านล้านบาท (ธัญญลักษณ์ วีระสมบัติ และปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์, 2565) หลายประเทศเกิดการปิดเมือง (lock down) ทำให้สถานที่ต่าง ๆ เช่น สถานศึกษา สถาบันทางการเงิน สถานที่สำคัญทางศาสนา ยุติการดำเนินการชั่วขณะ รวมถึงระบบการขนส่งและระบบการคมนาคมหยุดให้บริการ (Chakraborty & Prasenjit, 2020) เพื่อให้เกิดความอยู่รอดในการดำรงชีวิตจึงนำไปสู่การทำงานที่บ้าน (Work from Home) และการทำงานจากที่ใดก็ได้ (Work from Anywhere) ดังนั้นองค์การจึงควรหันมาให้ความสำคัญต่อกลไกสำคัญที่สร้างการขับเคลื่อนงานขององค์การได้ ถึงแม้จะทำงานอยู่ที่ใดก็ตาม จึงปฏิเสธไม่ได้เลยว่าพนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์การจึงความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นกลุ่มคนที่ช่วยให้กิจการขององค์การดำเนินการต่อไปได้ พชร ใจอารีย์ และประสพชัย พสุนนท์ (2564) อธิบายถึงความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงาน (Work Passion) ส่งผลทางบวกต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานในประเทศไทยมีผู้ทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงาน (Work Passion) อยู่มากมายหลายบริบท เช่น อุตสาหกรรมรถยนต์ อุตสาหกรรมรัฐวิสาหกิจ ฯลฯ แต่ยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงาน (Work Passion) ในภาคธุรกิจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นธุรกิจที่ได้รับความสนใจอย่างมากในปัจจุบัน และบริบทของการทำงานจากที่ใดก็ได้ (Work from Anywhere) ที่สอดรับกับสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 อีกทั้งองค์การที่เลือกศึกษาก็ยังเป็นองค์การที่ให้ความสำคัญของการสร้างความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานและมีนโยบายให้ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศทำงานจากที่ใดก็ได้ (Work from Anywhere) ซึ่งองค์การนี้ได้ชูคำว่า Passion เป็นหนึ่งในค่านิยมขององค์การด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงินที่ส่งผลต่อระดับความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานจากที่ใดก็ได้ (Work from Anywhere) โดยศึกษาจากฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัทเอกชนแห่งนี้เนื่องจากบริษัทเอกชนที่ผู้วิจัยเลือกใช้เป็น

บริษัทเอกชนที่ให้ความสำคัญกับเรื่องความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานและประสบความสำเร็จจากการทำงานที่บ้านจึงพัฒนาสู่กลยุทธ์การทำงานจากที่ใดก็ได้ (Work from Anywhere) บริษัทเอกชนแห่งนี้จึงเป็นองค์การที่เหมาะสมแก่การเป็นกรณีศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงินที่ส่งผลต่อระดับความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานจากที่ใดก็ได้ (Work from Anywhere) กรณีศึกษาฝ่ายเทคโนโลยีและสารสนเทศบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม

2. ประชากร

ประชากรในการศึกษาเป็นพนักงาน สังกัดฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ บริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง จำนวน 186 คน ประกอบด้วย พนักงานประจำ จำนวน 125 คน และ พนักงานสัญญาจ้าง สังกัดฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ บริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง จำนวน 61 คน ซึ่งข้อมูลมีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมาทั้งสิ้น 155 คน(Krejcie & Morgan, 1970) อัตราการตอบกลับแบบสอบถามเท่ากับร้อยละ 83.33

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามออนไลน์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับให้เหมาะสมกับบริบทของการศึกษาและออกแบบสอบถาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูลจากภาคสนามด้วยแบบสอบถาม ปรับข้อคำถามที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงินเพิ่มเติมแล้วนำมาทดสอบหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach’s Alpha Coefficient)ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.89 แล้วจึงนำแบบสอบถามมาใช้ในการเก็บข้อมูลจริงแบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม Google Form

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาวิจัยเป็นการนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยจะแปลผลข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)และ 2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้การ Multivariate General Linear Model

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้คือพนักงานฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ บริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง จำนวน 155 คนดังตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า 1. ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 50.3 เป็นเพศหญิง จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 49.7 2. ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 48.4 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 41.3 อายุระหว่าง 41-50 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.7 และอายุมากกว่า 51 ขึ้นไปจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6 3. ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการศึกษาโดยส่วนใหญ่คือ ระดับปริญญาตรีจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 56.1 รองลงมาคือ การศึกษาปริญญาโทจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 36.1 การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.2 และการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6 ตามลำดับ 4. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพนักงานประจำ จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 72.9 และพนักงานสัญญาจ้าง 42 คน 5. ผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์การทำงานที่บริษัทแห่งนี้น้อยกว่า 1 ปี 6 เดือน จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 72.9 รองลงมามีประสบการณ์การทำงานที่บริษัทแห่งนี้ 1 ปี 6 เดือน ถึง 3 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 21.9 และมีประสบการณ์การทำงานที่บริษัทแห่งนี้มากกว่า 3 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.2

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	ข้อมูล		ผล	
			จำนวนคน	ร้อยละ
1	เพศ	ชาย	78	50.3
		หญิง	77	49.7
2	อายุ	21-30 ปี	64	41.3
		31-40 ปี	75	48.4
		41-50	15	5.7
		51 ขึ้นไป	1	0.6
3	ระดับการศึกษา	ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี	8	5.2
		ระดับปริญญาตรี	87	56.1
		ระดับปริญญาโท	56	36.1
		ระดับปริญญาเอก	4	2.6
4	ประเภทพนักงาน	พนักงานประจำ	113	72.9
		พนักงานสัญญาจ้าง	42	27.1
5	ประสบการณ์การทำงาน	น้อยกว่า 1 ปี 6 เดือน	113	72.9
		1 ปี 6 เดือน ถึง 3 ปี	34	21.9
		มากกว่า 3 ปี	8	5.2

2. ปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงินส่งผลต่อระดับความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานจากที่ใดก็ได้ (Work from Anywhere) กรณีศึกษาฝ่ายเทคโนโลยีและสารสนเทศ บริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง การศึกษาวิจัยนี้มีผลการศึกษาจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงิน (Non-Financial Factors) และความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงาน (Work Passion) โดยวิเคราะห์ภาพรวมและรายด้าน (โดยใช้ Correlation) พบว่า ปัจจัยทั้ง 12 ตัวแปร ประกอบด้วย ความมีอิสระ (Autonomy) การทำงานที่มีคุณค่า (Meaningful Work) ข้อมูลย้อนกลับเหมาะสม (Feedback) ความสมดุลของงานที่ได้รับมอบหมาย (Workload Balance) ความหลากหลายของงาน (Task Variety) ความร่วมมือในงาน (Collaboration) ความคาดหวังต่อผลการปฏิบัติงาน (Performance Expectation) การเจริญเติบโตในงาน (Growth) ความยุติธรรมเชิงกระบวนการ (Procedural Justice) ความยุติธรรมด้านผลตอบแทน (Distributive Justice) ความผูกพันกับเพื่อนร่วมงาน (Connectedness with Colleagues) และความผูกพันกับหัวหน้า (Connectedness with Leader) มีความสัมพันธ์กับระดับความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงาน (Work Passion) อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 2 พบว่า 1. การทำงานที่มีคุณค่า (F=4.524, p=0.000) 2. ความคาดหวังต่อผลการปฏิบัติงาน (F=6.403, p=0.000) 3. การเจริญเติบโตในงาน (F=8.375, p=0.000) 4. ความสมดุลของงานที่ได้รับมอบหมาย (F=3.742, p=0.003) 5. ความผูกพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (F=2.893, p=0.016) 6. ความผูกพันกับหัวหน้างาน (F=2.668, p=0.024) ซึ่งส่งผลต่อความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานจากที่ใดก็ได้โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้วิจัยได้ทำการใช้สถิติขั้นสูง (Multivariate General Linear Model) ในการวิเคราะห์ทุกตัวแปรพร้อมกันอีกครั้ง ปรากฏว่า 3 ตัวแปรที่มีค่าสหสัมพันธ์สูงสุด 3 อันดับแรกคือ การทำงานที่มีคุณค่า (F=4.524, p=0.000) ความคาดหวังต่อผลการปฏิบัติงาน (F=6.403, p=0.000) และการเติบโตในสายงาน (F=8.375, p=0.000)

ดังนั้นจึงเป็นข้อสรุปได้ว่า ตัวแปรดังกล่าวนี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงาน (Work Passion) จากที่ใดก็ได้ของพนักงานฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ บริษัทเอกชนแห่งหนึ่งโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงินที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงาน

ปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงิน (Non-Financial Factors)	วิธีที่ใช้ในการทดสอบ	Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
ความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานโดยรวม (Overall Work Passion)	Pillai's Trace	.134	4.379[b]	5.000	142.000	.001
การทำงานที่มีคุณค่า (Meaningful Work)	Pillai's Trace	.137	4.524[b]	5.000	142.000	.000
ความคาดหวังต่อผลการปฏิบัติงาน (Performance Expectation)	Pillai's Trace	.184	6.403[b]	5.000	142.000	.000

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงินที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงาน (ต่อ)

ปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงิน (Non-Financial Factors)	วิธีที่ใช้ในการทดสอบ	Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
การเจริญเติบโตในงาน (Growth)	Pillai's Trace	.228	8.375[b]	5.000	142.000	.000
ความสมดุลของงานที่ได้รับมอบหมาย (WorkloadBalance)	Pillai's Trace	.116	3.742[b]	5.000	142.000	.003
ความผูกพันกับหัวหน้างาน (Connectedness with Leader)	Pillai's Trace	.086	2.668[b]	5.000	142.000	.024
ความผูกพันกับเพื่อนร่วมงาน (Connectedness with Colleagues)	Pillai's Trace	.092	2.893[b]	5.000	142.000	.016

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงินส่งผลต่อระดับความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานจากที่ใดก็ได้ (Work from Anywhere) ของฝ่ายเทคโนโลยีและสารสนเทศ บริษัทเอกชนแห่งหนึ่งจากการศึกษาพบว่า การทำงานที่มีคุณค่า (F=4.524, p=0.000)ความคาดหวังต่อผลการปฏิบัติงาน (F=6.403, p=0.000)และการเติบโตในสายงาน (F=8.375, p=0.000) ส่งผลสูงที่สุดต่อความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานจากที่ใดก็ได้โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งผลการศึกษาวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zigarmi et al. (2020) พบว่า ความมีอิสระ (Autonomy) การทำงานที่มีคุณค่า (Meaningful Work) ความสมดุลของงานที่ได้รับมอบหมาย (Workload Balance) การเจริญเติบโตในงาน (Growth) ความผูกพันกับเพื่อนร่วมงาน (Connectedness with Colleagues) และความผูกพันกับหัวหน้างาน (Connectedness With Leader) ส่งผลต่อความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงาน (Work Passion)

ด้วยผลการวิจัยฉบับนี้เกิดขึ้นในบริบทการระบาดของโรคโควิด-19 จึงเกิดรูปแบบการทำงานจากที่ใดก็ได้ (Work from Anywhere) จึงพบว่าพนักงานให้ความสำคัญกับปัจจัยทุกตัวแปรและให้ความสำคัญที่ 3 ตัวแปรสูงสุดที่กล่าวไปนั้น โดยความสมดุลของงานนั้นยิ่งเป็นการทำงานจากที่ใดก็ได้ (Work from Anywhere) แล้วยิ่งทำให้เส้นกั้นระหว่างเวลากับการทำงานเริ่มเลือนหายไป จนส่งผลให้งานและการทำงานจะหลอมรวมเป็นสิ่งเดียวกัน ดังนั้นพนักงานจึงให้ความสำคัญเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว อีกทั้งความผูกพันกับเพื่อนร่วมงานและความผูกพันกับหัวหน้างานเป็นเรื่องที่ตระหนักเพราะการทำงานร่วมกันต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน เพื่อที่จะร่วมมือกันในการทำงานมีการช่วยกันแก้ไขปัญหาและช่วยกันสนับสนุนการทำงานจนสามารถบรรลุเป้าหมายในการทำงานได้สำเร็จและยังพบว่าการทำงานจากที่ใดก็ได้ (Work from Anywhere) ทำให้การสื่อสารแบบพบเจอหน้าระหว่างกัน

น้อยลง แต่เปลี่ยนรูปแบบไปเป็นการสื่อสารผ่านโปรแกรมออนไลน์มากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ของพนักงานห่างกันมากขึ้นไปด้วย

นอกจากนี้ในการทำงานจากที่ใดก็ได้ (Work from Anywhere) เป็นการส่งเสริมความมีอิสระของพนักงานที่เพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากการที่องค์การจะควบคุมพนักงานทุกคน ในทุกขั้นตอนนั้นเป็นเรื่องที่ยากลำบากและไม่ควรทำ เพราะอาจจะเป็นการสร้างความกังวลและความอึดอัดให้กับพนักงาน ปัจจุบันการทำงานจากที่ใดก็ได้ทำให้พนักงานอยู่ในสถานณ์ที่ที่แตกต่างกัน จึงทำให้พนักงานมีอิสระในการทำงานมากขึ้นทั้งในเรื่องรูปแบบวิธีการทำงาน หรือการตัดสินใจในเรื่องงาน เป็นต้น ดังนั้นองค์การก็จะมีความคาดหวังต่อผลการปฏิบัติงานก็จะค่อนข้างสูงขึ้น เพราะพนักงานมีเวลาในการทำงานมากขึ้น พนักงานมีอิสระในการสร้างสรรค์ผลงานประกอบกับความสามารถที่สูงของคนในหน่วยงานความคาดหวังต่อผลการปฏิบัติงานจึงเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานของพนักงาน และถ้าพนักงานสามารถทำให้ความคาดหวังประสบความสำเร็จได้ ผลลัพธ์เชิงบวกที่จะปรากฏ คือ การเจริญเติบโตในงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่พนักงานทุกคนคาดหวังไว้ และถ้าเห็นความก้าวหน้าในสายงานอย่างชัดเจนก็จะส่งผลให้เกิดความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานอย่างชัดเจนเช่นกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงินเป็นปัจจัยที่สำคัญและส่งผลต่อความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงาน เนื่องจาก เงินและผลประโยชน์ทั้งหลายเป็นปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจ และดึงดูดให้คนตัดสินใจร่วมงานกับองค์การ แต่ไม่ใช่ปัจจัยที่มีประสิทธิภาพในการทำให้พนักงานเกิดความ

ผูกพันต่อองค์การ (โชติรส ดำรงศานติ, 2554) แต่สิ่งตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงินเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้พนักงานที่มีความรักและผูกพันต่อองค์การ อีกทั้งยังส่งเสริมให้พนักงานเกิดความรักในงานและปรารถนาที่จะเป็นสมาชิกขององค์การต่อไป ในบริบทขององค์กรและการทำงาน ความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนจัดเป็นคุณลักษณะและขีดสมรรถนะสำคัญที่องค์กรทุกยุคทุกสมัยพึงประสงค์ เนื่องจากเป็นพลังสำคัญในการผลักดันองค์กรไปสู่เป้าประสงค์ที่มุ่งหวัง (วาสิตา บุญสาธร, 2556)

ผู้วิจัยได้ออกแบบ รูปแบบการสร้างพลังในการทำงาน" ซึ่งเป็นผลมาจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ พบว่า การให้ความสำคัญกับการทำงานที่มีคุณค่า (Meaningful Work) ความคาดหวังต่อผลการปฏิบัติงาน (Performance Expectation) และการเจริญเติบโตในงาน (Growth) จะช่วยสร้างความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงาน ทั้งในด้านความอุตสาหะ (Discretionary Effort) ด้านการทำเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม (Altruism) ด้านความปรารถนาที่จะอยู่กับองค์การ (Feedback) การระลึกถึงองค์การในทางบวก (Employee Endorsement) และการสร้างผลงานที่เป็นเลิศ (Peak Performance) มีรายละเอียด ดังนี้

1. การให้ความสำคัญกับการทำงานที่มีคุณค่า (Meaningful Work) องค์การต้องให้อิสระในการทำงานกับพนักงาน การเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางขององค์การและสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ อีกทั้งยังต้องเคารพในสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพนักงานอย่างเท่าเทียมกัน

2. ความคาดหวังต่อผลการปฏิบัติงาน (Performance Expectation)องค์การต้องแสดงออกถึงความคาดหวังต่อพนักงานอย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจนและเป็นไปได้ องค์การควรให้พนักงานมีส่วนร่วมในการกำหนดตัวชี้วัดและผลการปฏิบัติงานร่วมกับเพื่อนร่วมงาน หัวหน้างาน และให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การ บนพื้นฐานของการเคารพสิทธิมนุษชน การทำงานอย่างมีจรรยาบรรณและทำงานอย่างภาคภูมิใจ

3. การเจริญเติบโตในงาน (Growth) องค์การต้องเปิดโอกาสให้พนักงานมีการพัฒนาทักษะที่ต้องการ ที่เป็นประโยชน์ต่อพนักงานและเป็นประโยชน์ต่อองค์การด้วยความสมัครใจ อีกทั้งองค์การควรมีการแสดงวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนถึงการมุ่งมั่นที่จะเสริมพลังและสร้างการขับเคลื่อนให้พนักงานมีความมุ่งมั่นที่จะเจริญเติบโตในหน้าที่การงานของตนเอง และองค์การควรแสดงความยินดีต่อพนักงานที่เติบโตในการทำงาน ซึ่งถือเป็นหนึ่งในผลผลิตขององค์การสู่สังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ประเด็นการเลือกองค์การที่จะเข้าไปศึกษานั้นผู้วิจัยเลือกศึกษาจากองค์การเพียงองค์การเดียวจึงมีข้อจำกัดในด้านการประยุกต์ใช้ในวงกว้าง (Generalization) กับฝ่าย

เทคโนโลยีในองค์การอื่น ๆ หากมีการเพิ่มเติมองค์การมากขึ้นในงานวิจัยครั้งถัดไปเพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ได้กว้างขวางขึ้นและเพื่อใช้ข้อมูลในการเปรียบเทียบกันได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ลงพื้นที่เก็บข้อในพื้นที่ต่าง ๆ มากขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายในการเก็บข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้เนื้อหาที่เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ประเด็นการเพิ่มองค์การในการศึกษาควรมีการศึกษาปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงินที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานจากที่ใดก็ได้ ให้มีการศึกษามากกว่าหนึ่งองค์การ เพื่อให้ผลวิจัยที่ได้จากการเก็บข้อมูลนั้นมีความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น

2. ประเด็นด้านกลุ่มเป้าหมายสำหรับงานวิจัยถัดไปว่าควรศึกษาปัจจัยที่ไม่ใช่ตัวเงินที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานจากที่ใด ของพนักงานในกลุ่มงานอื่น ๆ หรือองค์การประเภทอื่น ๆ ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินกิจการขององค์การ เพื่อให้องค์การสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการเสริมพลังและขับเคลื่อนพนักงานในการทำงานได้

3. ประเด็นปัจจัยที่นำไปสู่ความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการทำงานสำหรับงานวิจัยถัดไปควรศึกษาและเน้นไปที่การเพิ่มนโยบาย หรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะจากองค์การที่ประสบความสำเร็จในอุตสาหกรรมต่าง ๆ อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

โชติรส ดำรงศานติ. (2554). *การให้สิ่งจูงใจที่ไม่ใช่ตัวเงินและกลยุทธ์การสื่อสารของผู้นำที่มีผลต่อความรักและพลังขับเคลื่อนองค์การของคนเก่ง* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ธัญญลักษณ์ วีระสมบัติ และปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์. (2565). *โควิด-19 และแรงงานไทย: สถานการณ์เชิงโครงสร้างและความเปราะบาง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พชร ใจอารีย์ และประสพชัย พสุนนท์.(2564). การวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคอลระหว่างความรักและพลังขับเคลื่อนองค์กรกับประสิทธิภาพในการทำงานของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการศรีปทุม*, 17(4), 58-68.

วาสิตา บุญสาธร. (2556). การสร้างความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนเพื่อนำประเทศไทยไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทรรศน์ สถาบันพัฒนศาสตร์*, 7(1), 307-355.

สุพิชญา วงศ์วาสนา. (2564). ปัจจัยผลกระทบทางลบจาก COVID-19 ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายการโดยสารกรณีศึกษา บริษัทบางกอกไฟลท์เซอร์วิส เซส จำกัด (BFS). *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(39), 15-30.

Chakraborty, I. & Maity, P. (2020). COVID-19 outbreak migration, effects on society, global environment, and prevention. *Science Total Environment*, 728(1), 1-7.

Dewhurst, M. et al. (2009). *Motivating People: Getting beyond Money*. Retrieved February 10, 2022, from https://shorturl.asia/ieEky

Hardgrove, M. E. & Howard, A. P. (2015). Passion Thrillers and Passion Killers: How to Support and How to Thwart Employee Passion. *Journal of Business & Economic Policy*, 2(1), 16-22.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Luo et al. (2014). Factors influencing the work passion of Chinese community health service workers: An investigation in five provinces. *BMC family practice*, 15(1), 1-9.

Salessi et al. (2017). Conceptual considerations of work passion. *Ciencias Psicológicas*, 11(2), 165-178.

Sheppard, B. et al. (2020). *Adapting to a new world*. Retrieved February 10, 2022, from https://shorturl.asia/X6RAn

Zigarmi et al. (2009). Beyond Engagement: Toward a Framework and Operational Definition for Employee Work Passion. *Human Resource Development Review*, 8,(3), 300-326.

_____. (2020). *What's important in creating a motivating work environment and whose job is it?*. Retrieved February 10, 2022, from https://shorturl.asia/NDXCd

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนตากพิทยาคม จังหวัดตาก*

THE EFFECTS OF THE PROBLEM-BASED LEARNING INSTRUCTION IN THE TOPIC OF ECOSYSTEM AND BIODIVERSITY ON LEARNING ACHIEVEMENT AND SCIENCTIFIC PROBLEM SOLVING ABILITY OF GRADE 9 STUDENTS AT TAKPITTAYAKHOM SCHOOL IN TAK PROVINCE

สุพัชรินธร อาวรณ์, นวลจิตต์ เชาวกีรติพงศ์, ดวงเดือน สุวรรณจินดา
Suphacharinthorn Arwon, Nuanjid Chaowakeratipong, Duongdearn Suwanjinda
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Sukhothai Thammathirat Open University
Corresponding Author E-mail: supatcharintorn.a@tps.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กับนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ 2. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ 3. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งหมด 126 คน จำนวน 2 ห้องเรียน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ 2. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูง

*Received March 10, 2023; Revised April 6, 2023; Accepted April 10, 2023

กว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ 3. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์

Abstract

Objectives of this research were: 1. To compare the learning achievements of grade 9 students who learned by problem-based learning instruction and students who learned by traditional instruction, 2. To compare the scientific problem solving ability of grade 9 students who learned by problem-based learning and students who learned by traditional instruction, and 3. To compare the scientific problem solving abilities of students before and after learning by problem-based learning instruction. The research sample consisted of grade 9, 126 students of 2 Class, obtained by cluster random sampling. The research instruments were lesson plans based on problem-based learning instruction, a learning achievement test and a scientific problem solving ability test. The statistics used for data analysis were the mean, standard deviation, and t-test.

The research findings showed that 1. The learning achievement of students who learned by problem-based learning instruction was higher than the students who learned by traditional instruction, 2. The scientific problem solving ability of students who learned by problem-based learning instruction was higher than students who learned by traditional instruction, 3. The scientific problem solving ability of students who learned by problem-based learning instruction was higher than their pre-learning counterpart ability.

Keywords: Rick; Violence; Family; Mahasarakham

บทนำ

การจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มีความพร้อมในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ ในสภาพการเปลี่ยนแปลงโลก โดยการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีความรอบรู้ทางวิทยาศาสตร์ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและมีทักษะการแก้ปัญหาที่หลากหลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยี ที่ต้องการให้นักเรียนคิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น (สุนีย์ คล้ายนิล, 2555) โดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ผสมผสานกับความรู้ในสาขาอื่น ๆ หรือกล่าวได้ว่าสมรรถนะสำคัญของนักเรียน สมรรถนะหนึ่ง คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้วิทยาศาสตร์เป็นฐานหรือความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ จึงมีการกำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของประเทศไทยตั้งแต่ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาการจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน พบว่าการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ของผู้เรียน ไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายและจุดเน้นของการจัดการศึกษาข้างต้น ในปัจจุบันสภาพของการเรียนวิทยาศาสตร์นั้นมีสภาพค่อนข้างขัดแย้งกับเป้าหมายของการเรียนวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับแนวโน้มสถานการณ์ด้านการศึกษาของนักเรียนไทยซึ่งยังไม่ประสบความสำเร็จในเวทีการแข่งขันระดับนานาชาติ จากผลการประเมิน PISA พบว่าผลการประเมินด้านวิทยาศาสตร์ของไทยไม่มีการเปลี่ยนแปลง สะท้อนถึงนักเรียนไทยที่ไม่สามารถใช้ความรู้และทักษะเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริงที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ท้องถิ่น ประเทศ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รวมทั้งสถานการณ์ระดับโลกได้ และเมื่อพิจารณาสภาวการณ์ด้านการศึกษาในช่วงที่ผ่านมา จากรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระดับนานาชาติ TIMSS พบว่านักเรียนไทยส่วนใหญ่ยังมีระดับความสามารถทางการเรียนในระดับน้อยกว่าค่ากลางของการประเมินที่กำหนด ซึ่งผลการประเมินด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ พบว่านักเรียนมีความสามารถในการใช้เหตุผลต่ำที่สุด จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่านักเรียนกำลังประสบปัญหาทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ต่ำ และขาดทักษะทางวิทยาศาสตร์เพื่อแก้ปัญหา รวมถึงความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ของนักเรียนและความตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2549) ซึ่งสามารถสะท้อนปัญหาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในประเทศไทยนั้นยังมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และเกิดการพัฒนาวิธีคิด รู้จักใช้เหตุและผลการคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ที่เรียนไปสังเคราะห์และบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ และขาดความตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับต่ำ แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ที่ต้องเร่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์

สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในขณะจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนและการสัมภาษณ์ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อครูให้นักเรียนแก้ปัญหาจากสถานการณ์ปัญหา

ที่กำหนดให้ นักเรียนส่วนใหญ่จะไม่สามารถหาแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลาย ไม่สามารถให้เหตุผลหรือบอกผลกระทบต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาได้ เมื่อวิเคราะห์สาเหตุที่นักเรียนขาดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนเองที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ใช้รูปแบบการสอนแบบบรรยายและให้นักเรียนท่องจำความรู้ในเนื้อหาวิชามากกว่าการฝึกให้นักเรียนได้แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จึงจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ คือลดบทบาทของผู้สอนจากการเป็นผู้บอกเล่า บรรยาย สาธิต เป็นการวางแผนกิจกรรมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ (วรรณทิพา รอดแรงค้า, 2541) และในการจัดการการเรียนสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง เป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง อีกทั้งยังช่วยพัฒนาการคิดมากขึ้น จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทั้งกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการคิด และความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ และมีกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–based Learning : PBL)

ทิศนา แขมมณี (2556) และ Chin & Chia (2004) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงหรือปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้ ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์ปัญหานั้นให้เข้าใจอย่างชัดเจน มีการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาที่เหมาะสม ซึ่งปัญหาจะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้และแก้ปัญหาด้วยตนเอง จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาทั้งความรู้ในเนื้อหาวิชาและทักษะต่าง ๆ นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้องกับโลกแห่งความเป็นจริง ทั้งยังช่วยพัฒนาการแก้ปัญหาของนักเรียนได้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีการนำเสนอไว้หลายข้อเสนอแนะในการทำวิจัย เช่น การวิจัยของศรัลยา วงเอี่ยม (2558) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น โดยเน้นสถานศึกษาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อที่จะนำปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นที่ได้มาใช้พัฒนาเป็นแนวทางในการทำแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละท้องถิ่นมากที่สุด

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นแนวทางที่จะนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ ให้สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา ที่ต้องการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นแหล่งเรียนรู้ให้เกิดผลยั่งยืนในท้องถิ่นที่อยู่อาศัย อันเนื่องมาจากสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน โดยใช้ปัญหาและสถานการณ์ในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจริง นำมา

ปรับใช้ฝึกให้ผู้เรียนตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้น มองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาโดยผ่านกระบวนการแก้ปัญหาที่เป็นระบบ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการแก้ปัญหาที่พบไปประยุกต์ใช้และแก้ไขสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนให้สูงขึ้น ด้วยเหตุผลและความสำคัญข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนด้านต่าง ๆ ทั้งด้านองค์ความรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิยาศาสตร์ ให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น สามารถใช้ความรู้วิทยาศาสตร์ในทางที่สร้างสรรค์นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นอย่างมีคุณธรรม เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนตากพิทยาคม ปีการศึกษา 2565 จำนวน 126 คน จัดเป็น 3 ห้องเรียน โดยคละความสามารถ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังกล่าว จำนวน 2 ห้องเรียนซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) และวิธีจับสลากให้ห้องหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง และอีกห้องหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 แผน ใช้เวลาสอน 18

ชั่วโมง และแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติใช้เวลาสอนเท่ากัน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบทดสอบแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.30-0.78 และมีค่าอำนาจจำแนก 0.32-0.77 และตอนที่ 2 เป็นแบบเขียนตอบ จำนวน 3 ข้อ มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.53-0.58 และมีค่าอำนาจจำแนก 0.75-0.85 และมีค่าความเที่ยง 0.90

2. แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วยสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับทางวิทยาศาสตร์ให้ครอบคลุมกับเนื้อหา ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบเขียนตอบ จำนวน 10 สถานการณ์ ประกอบด้วย 40 ข้อย่อย มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.40-0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก 0.20-0.80 และมีค่าความเที่ยง 0.87

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ และแบบวัดความสามารถแก้ไขปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ทดสอบนักเรียนทั้งในกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มควบคุม แล้วนำผลการสอบมาตรวจให้คะแนน

2. ดำเนินการทดลอง โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยในกลุ่มตัวอย่างใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติกับกลุ่มควบคุม โดยแผนแต่ละแบบ มีจำนวน 3 แผน ใช้เวลาทั้งหมด 18 ชั่วโมง

3. ทดสอบหลังการทดลอง เมื่อเสร็จสิ้นการสอนทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ กับนักเรียนทั้งในกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มควบคุม แล้วนำผลการสอบมาตรวจให้คะแนน บันทึกผลข้อมูลไว้ใช้ในการวิเคราะห์ผลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ และเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยใช้การทดสอบค่าที (T-Test For Independent Sample)

2. วิเคราะห์ข้อมูลคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยใช้การทดสอบค่าที (T-Test For Dependent Sample)

ผลการวิจัย

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

การจัดการเรียนรู้	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ร้อยละ	t	p
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	40	32.64	3.546	81.60	7.808*	.000
การจัดการเรียนรู้แบบปกติ	40	26.93	3.150	67.33		

*p <.05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เท่ากับ 32.64 คะแนน และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เท่ากับ 26.93 คะแนน และพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

การจัดการเรียนรู้	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ร้อยละ	t	p
การจัดเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	80	65.71	5.143	82.14	5.054*	.000
การจัดการเรียนรู้แบบปกติ	80	59.67	5.804	74.58		

*p <.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เท่ากับ 65.71 คะแนน และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เท่ากับ 59.67 คะแนน และพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มทดลอง	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ร้อยละ	t	p
ก่อนเรียน	80	45.14	6.856	56.43	29.037*	.000
หลังเรียน	80	65.71	5.143	82.14		

*p <.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เท่ากับ 45.14 คะแนน และหลังเรียน เท่ากับ 65.71 คะแนน พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นักเรียนสร้างองค์ความรู้จากปัญหาหรือสถานการณ์ที่สนใจในชีวิตประจำวันของนักเรียนด้วยตนเอง โดยผ่านการเรียนรู้การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ค้นคว้าหาคำตอบและวิธีการแก้ปัญหาด้วยเหตุผล และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อสรุปคำตอบของปัญหานั้น ๆ โดยการใช้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ และเกิดขึ้นจริงในปัจจุบันที่นักเรียนพบเห็นได้ในชีวิตประจำวันเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้และเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนวิเคราะห์ปัญหาให้เข้าใจอย่างชัดเจน โดยเน้นให้นักเรียนตัดสินใจในสิ่งที่ต้องการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองริเริ่มตั้งแต่การวางแผน ทำการสำรวจค้นคว้า และประเมินผล จนได้ความรู้หรือข้อค้นพบใหม่ สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner (1966) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการให้นักเรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมซึ่งนำไปสู่การค้นพบคำตอบด้วยตนเอง สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒนาการ กระบวนการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนเป็นเรื่องการกระทำมากกว่ารู้ ให้นักเรียนลงมือกระทำ นักเรียนได้ประสบการณ์ด้วยการลงมือกระทำด้วยตนเอง ซึ่ง

เป็นการสืบเสาะในระดับสูง ขั้น Open Inquiry ส่วนการจัดการเรียนรู้แบบปกติเป็นการสืบเสาะระดับต่ำกว่าคือขั้น Structured Inquiry หรือ Guided Inquiry แม้จะมีการเน้นให้นักเรียนให้สืบเสาะค้นหาความรู้ด้วยตนเอง แต่โดยส่วนใหญ่จะร่วมกันทำกิจกรรมทั้งห้อง ทำให้นักเรียนบางคนไม่ได้เข้าร่วมหรือไม่ได้ร่วมคิดวางแผน จึงส่งผลต่อความเข้าใจในเนื้อหาได้ไม่เต็มที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามผลการวิจัยโดยเฉลี่ยน้อยกว่า แสดงให้เห็นว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ สอดคล้องกับงานวิจัยของพงศกร ลอยล่อง (2564) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้กับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้และการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

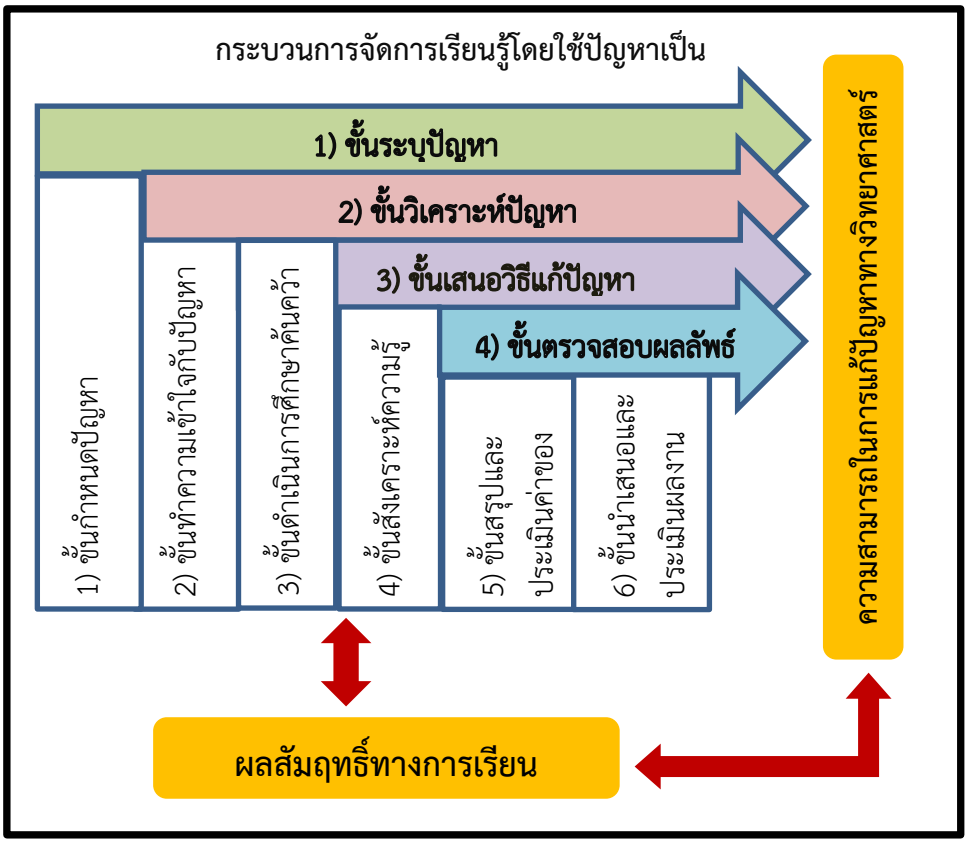
2. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้แบบปกติแม้จะมีการเน้นให้นักเรียนค้นหาความรู้ด้วยตนเองเหมือนกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แต่กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เน้นให้นักเรียนตั้งคำถามมากกว่าการให้คำตอบ จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของนักเรียนมาสร้างสถานการณ์ โดยในขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา และขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา นักเรียนได้ฝึกจำแนกองค์ประกอบของสิ่งต่าง ๆ จากสถานการณ์ออกเป็นย่อย ๆ และระบุสิ่งที่สงสัยและตั้งคำถามที่ตนเองไม่เข้าใจและอยากรู้สาเหตุ คำถามจะช่วยกระตุ้นการคิดแล้วเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ สอดคล้องกับทฤษฎีทางการศึกษาของ Dewey (1966) กล่าวว่า การถามและการตอบสามารถช่วยกระตุ้นการคิดได้ คำถามที่สำคัญจะช่วยกระตุ้นความกระตือรือร้นในการแสวงหาคำตอบ การคิดโดยใช้ปัญญาได้จะนำไปหาคำตอบที่สงสัยและคลุมเครือ นักเรียนต้องหาคำตอบโดยศึกษาค้นคว้าอิสระ จนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือทำด้วยตนเอง สอดคล้องกับทิศนา แขมมณี (2551) ที่กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย เกิดทักษะกระบวนการคิดและกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ ส่วนในขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ และขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ ทำให้นักเรียนเกิดมุมมองที่หลากหลาย ได้แลกเปลี่ยนความคิด รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ช่วยสร้างมุมมองแนวคิดที่ต่าง

ออกไป จนเกิดการถกเถียงกันเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์กระตุ้นความคิดหาคำตอบที่คลุมเครือได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งกระบวนการนี้จะทำให้นักเรียนร่วมมือกันภายในกลุ่ม นอกจากนี้การให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้ที่เกี่ยวข้องก่อนและเสนอวิธีแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจกับหลักการวิทยาศาสตร์ที่จะนำมาใช้ประกอบการแก้ปัญหาที่เหมาะสม และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของนักการศึกษา Hmelo & Evensen (2000) กล่าวว่า การที่ให้นักเรียนแก้ปัญหาด้วยกันเป็นกลุ่มจะทำให้การแก้ปัญหาได้ผลดี สามารถจดจำและประยุกต์ใช้วิธีการแก้ปัญหาได้ดีกว่าการเรียนรู้เป็นรายบุคคล และการที่นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มจะช่วยให้แก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้ดีกว่าการเรียนรู้คนเดียว ซึ่งในขณะเดียวกันการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เริ่มต้นด้วย ขั้นที่ 1 การสร้างความสนใจ โดยการใช้คำถามเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อเชื่อมโยงข้อมูล แล้วให้นักเรียนสืบเสาะความรู้ก่อนนำความรู้ ที่ได้ไปขยายความรู้และนำไปใช้แก้ปัญหาต่อไป จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ทั้งสองรูปแบบนำไปสู่การแก้ปัญหา แต่แตกต่างกันด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เริ่มด้วยปัญหา แล้วหาวิธีแก้ปัญหาด้วยองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับปัญหา แล้วลงข้อสรุป จึงทำให้ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติสอดคล้องกับงานวิจัยของกุลจิรา ทะนงศิลป์ (2562) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องชีวิตในสิ่งแวดล้อม ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหาจากสื่อหรือจากสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น เป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนวิเคราะห์ปัญหานั้นให้เข้าใจอย่างชัดเจน มีการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินใจเพื่อเลือกแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเกิดการใฝ่รู้ ฝึกฝนการสร้างองค์ความรู้โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยการแก้ปัญหา รู้จักการทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ตามกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ผู้สอนจัดสถานการณ์ต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจค้นหาคำตอบ ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา ผู้เรียนทำความเข้าใจปัญหาที่ต้องเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้ ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนสร้างเครื่องมือและดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองด้วย ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอภิปรายผล และสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ แต่ละกลุ่มสรุปผลงานของกลุ่มตนเองและประเมินผล

งานว่าข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด ทุกกลุ่มช่วยกันสรุปองค์ความรู้ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้ง ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบองค์ความรู้และนำเสนอเป็นผลงานในรูปแบบที่หลากหลาย ผู้เรียนทุกกลุ่มรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาร่วมกันประเมิน ส่งผลให้นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถานการณ์ปัญหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในขั้นตอนกำหนดปัญหามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้ ควรสร้างสถานการณ์ปัญหาให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นและนักเรียนสามารถพบเห็นปัญหาได้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากจะทำให้นักเรียนเข้าใจปัญหาได้ง่ายขึ้น สามารถกระตุ้นให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นหรือมีแนวโน้มจะเกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นกำหนดปัญหา ครูต้องกระตุ้นให้นักเรียนได้อภิปรายร่วมกันภายในกลุ่ม ทำให้นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์ปัญหาและแสดงความคิดเห็นเพื่ออธิบายสถานการณ์ปัญหาและสรุปประเด็นที่สำคัญของปัญหาร่วมกันได้ ซึ่งเมื่อนักเรียนภายในกลุ่มได้ร่วมกันถกเถียงกันว่าอะไรคือปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง จะทำให้นักเรียนพัฒนาพฤติกรรมการกำหนดปัญหาและบอกสาเหตุของปัญหาได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า นักเรียนต้องหาคำตอบโดยศึกษาค้นคว้าข้อมูล รวบรวมข้อมูลที่หลากหลายด้วยตนเอง เพื่อสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอภิปรายผลภายในกลุ่ม ซึ่งนักเรียนต้องสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้ นักเรียนอาจจะต้องอาศัยความสามารถด้านอื่น ๆ ร่วมด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ให้สูงขึ้น จึงควรมีการศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อไปพัฒนาต่อตัวแปรอื่น ๆ เช่น การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กุลจิรา ทะนงศิลป์. (2562). ผลการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดนครปฐม. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 35(1), 1-8.

ทิศนา แขมมณี. (2551). *รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พริ้นท์.

_____. (2556). *ลักษณะสำคัญของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงศกร ลอยล่อง. (2564). การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการเคลื่อนที่และแรงด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) กับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL). *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 15(2), 109-117.

วรรณทิพา รอดแรงค้า. (2541). *การประเมินทักษะกระบวนการและการแก้ปัญหา*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.

ศรัลยา วงเอี่ยม. (2558). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ วิชาชีววิทยา เรื่อง สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 18(2), 194–201.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2549). *เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการเผยแพร่ ขยายผล และอบรม รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน เพื่อพัฒนากระบวนการคิดระดับสูง*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สุนีย์ คล้ายนิล. (2555). *การศึกษาวิยาศาสตร์ไทย : การพัฒนาและภาวะถดถอย*. กรุงเทพฯ: บริษัท แอดวานซ์ พริ้นติ้ง เซอร์วิส จำกัด.

Bruner, J. S. (1966). *Toward a Theory of Instruction*. Cambridge, Mass: Belknap Press: An Imprint of Harvard University Press.

Chin, C. & Chia, L. G. (2004). Problem-based learning: Using students' questions to drive knowledge construction. *Wiley Periodicals Science education*, 88(5), 707-727.

Dewey, J. (1966). *Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education*. Egypt: Library of Alexandria.

Hmelo, C. E. & Evensen, D. H. (2000). Problem-based learning: Gaining insights on learning interactions through multiple methods of inquiry. *Problem-based learning: A research perspective on learning interactions*, 1(1), 1-16.

เปรียบเทียบประสิทธิผลของอินฟลูเอนเซอร์ชายต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในแคมเปญ IN2IT Draw The Line The Series ของแบรนด์ IN2IT *

THE EFFECTIVENESS OF MALE INFLUENCERS ON CONSUMER BEHAVIOR IN THE IN2IT DRAW THE LINE THE SERIES CAMPAIGN OF IN2IT BRAND'S

เฌอริลิณ เกิดวิธี, ปฐมา สตะเวทิน
Sherrilyn Kirdwitee, Patama Satawedin
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
Bangkok University
Corresponding Author E-mail: sherrilyn.kird@bumail.net

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของอินฟลูเอนเซอร์ชายที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในแคมเปญ IN2IT Draw The Line The Series และ 2. ศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของแพลตฟอร์ม ที่แตกต่างกัน ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับการกดไลค์ กดแชร์ คอมเมนต์ และยอดขายในแคมเปญ IN2IT Draw The Line The Series โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากช่องทางที่ใช้ในการทำไลฟ์สตรีมมิ่ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 ลาซาด้า (คุณ Cooper_patpasit และ คุณ Pop.py) ครั้งที่ 2 (คุณ Mixxiw) และครั้งที่ 3 ลาซาด้า (คุณ Omepanpaparn) โดยเริ่มทำการทดลองวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2564 สิ้นสุดการทดลองวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 เป็นระยะเวลา 4 เดือน

ผลการวิจัยพบว่า อินฟลูเอนเซอร์ชายมีประสิทธิผลต่อการทำแคมเปญจริงแต่ประสิทธิผลที่เกิดขึ้นมีความแตกต่างกันออกไปตามจำนวนของผู้ติดตามของอินฟลูเอนเซอร์ชายและอินฟลูเอนเซอร์ชายที่มีจำนวนผู้ติดตามสูงที่สุดจึงส่งผลให้ผู้ติดตาม หรือแฟนคลับให้ความสนใจในแคมเปญนี้เป็นจำนวนมาก และพร้อมจะซื้อสินค้าของแบรนด์ที่ให้อินฟลูเอนเซอร์ชายมาทำการไลฟ์ รวมถึงเกิดความเชื่อมั่น และความชื่นชอบในแบรนด์เพราะต้องการที่จะสนับสนุนศิลปินของตนเอง นอกจากนั้นยังพบว่าการใช้แพลตฟอร์มที่แตกต่างกันในการไลฟ์ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อยอดขายเพราะทั้งสองแพลตฟอร์มสามารถทำการซื้อขายสินค้ารวมถึงสามารถรับชมไลฟ์ได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว ผู้ชมสามารถแสดงความรู้สึก และความคิดเห็นได้แบบทันที

คำสำคัญ: อินฟลูเอนเซอร์ชาย; แพลตฟอร์ม; ไลฟ์สตีมมิ่ง

*Received July 7, 2022; Revised July 25, 2022; Accepted July 28, 2022

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study and compare the effectiveness of male influencers. That affects consumer behavior in the IN2IT Draw the Line the Series campaign, and 2. Study and compare the efficacy of the platforms that affect consumer behavior related to likes, shares, comments, and sales in the IN2IT Draw The Line The Series campaign By collecting information from channels used in live streaming, including the first time, Lazada. (Mr. Cooper_patpasit and Ms. Pop.py) 2nd time (Mr. Mixxiw) and 3rd-time Lazada (Mr. Omepanpaparn). The experiment began on August 3, 2021, and ended on November 11, 2021, for a period of 4 months.

The research results found that Male influencers are indeed effective in campaigns, but their effectiveness varies based on the number of followers the male influencer has. And male influencers have the highest number of followers. As a result, a large number of followers or fans are interested in this campaign and are ready to buy products from brands that have male influencers come to promote them. The research results found that male influencers are indeed effective in campaigns, but their effectiveness varies based on the number of followers the male influencer has. And male influencers have the highest number of followers. As a result, many followers or fans are interested in this campaign and are ready to buy products from brands that have male influencers come to promote them. lf

Keywords: Male Influencer; Platform; Live Streaming

บทนำ

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ในหลาย ๆ อุตสาหกรรมเปลี่ยนแปลงไป และจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยเข้ามาช่วย และเริ่มเปลี่ยนรูปแบบธุรกิจให้เป็นดิจิทัลมากขึ้นเพื่อให้รับกับกระแสในปัจจุบัน และเมื่อสังคมโลกเข้าสู่การเป็นสังคมไร้เงินสด กระแสของการใช้บริการช้อปปิ้งออนไลน์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการใช้ชีวิตของผู้คน เพราะง่ายและสะดวก (Tmbameastspring, 2023) จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคดังกล่าว ทำให้ธุรกิจเข้าถึงผู้บริโภคโดยผ่านพื้นที่ดิจิทัล (Marketeeronline, 2022) อย่างเช่น ตลาดอีคอมเมิร์ซที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของผู้บริโภค และในหลาย ๆ องค์กรก็เริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ รวมไปถึงเครื่องสำอางและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริโภคเป็นอย่างมาก (Thairath, 2022)

ในขณะเดียวกันการไลฟ์สดก็เป็นที่นิยมอย่างมาก เนื่องจากผู้บริโภคสามารถเห็นถึง คุณภาพ สี และ รูปร่างของสินค้าที่ชัดเจนก่อนมีการตัดสินใจเลือกซื้อ และคนที่เข้ามาชมยังสามารถคอมเมนท์ โต้ตอบกับผู้ขายได้ทันที เป็นการเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Morph, 2020)

นอกจากนั้น อินฟลูเอนเซอร์ชายเข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสื่อต่าง ๆ อาทิเช่น ซีรีย์วาย (Y Series) ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบัน อ้างอิงมาจากเมื่อดูจำนวนการดูซีรีย์วาย (Y Series) บน ไลน์ทีวี (LINE TV) ที่มียอดดูเกิน 600 ล้านวิว ซีรีย์วายนับได้ว่ามาแรงและมากับโอกาสใหม่ ๆ ในการเข้าถึงผู้บริโภค ซึ่งไม่ใช่แค่กลุ่มเกย์ หรือหญิงสาวเท่านั้น พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภคส่งผลต่อการวางแผนสื่อของ แบรนด์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เห็นว่าเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงผู้บริโภคในวงกว้าง ไม่ใช่แค่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอีกต่อไป (Marketing Oops, 2017) การเพิ่มขึ้นของอินฟลูเอนเซอร์ชายเป็นตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงในกรอบแนวคิดใหม่ และแนวคิดเสรีนิยมเนื่องจากเพศทางเลือกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมความงาม โดยอินฟลูเอนเซอร์ชาย หรือ เกย์ เข้ามามีความโดดเด่นในด้านการมองเห็น ชื่อเสียง และมีอำนาจในวัฒนธรรมความงามบนอินสตาแกรมซึ่งมีผู้ติดตามเป็นเพศหญิงเป็นหลัก โดยเน้นการรีวิวในรูปแบบของการแต่งหน้า นับได้ว่าผู้มีอิทธิพลด้านความงามชายที่เป็นเกย์มีความน่าสนใจ และน่าดึงดูดในกลุ่มของผู้ติดตามเพศหญิงแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงของแนวคิดเกี่ยวกับเพศทางเลือกที่ชัดเจน (Chen & Kanai, 2022)

ด้วยกระแสซีรีย์วายที่มาแรงอย่างมากในกลุ่มของของผู้ชมชาวไทยที่เปิดรับแนวคิดเสรีนิยมเนื่องจากเพศทางเลือก และได้เพิ่มความนิยมกระจายไปทั่วเอเชีย และได้มีกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า กลุ่มแฟนตัวจริง หรือแฟนด้อม ที่พร้อมสนับสนุนนักแสดงที่ตนเองชื่นชอบในทุก ๆ ด้านทำให้เกิดรูปแบบธุรกิจใหม่ที่เรียกว่าวายอีโคโนมี (Y-Economy) โดยการใช้ศิลปินหรือนักแสดงที่เป็นอินฟลูเอนเซอร์ชายเป็นกลไกที่ทำให้เกิดความจงรักภักดีต่อแบรนด์และการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่เกี่ยวข้องกับตัวศิลปินหรือนักแสดงที่ตนเองชื่นชอบ ทำให้เกิดการทำการตลาดรูปแบบใหม่ด้วยกระแสที่แรงขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วยประโยคที่ว่า พลังสาววายสายเปย์ที่แท้ทรู ไม่มีกินแต่ต้องมีของให้ดารา เป็นกลุ่มคนที่จะพร้อมซับพอร์ตศิลปินที่ตนเองชื่นชอบ จึงทำให้เกิดพลังของอินฟลูเอนเซอร์ชายที่ใช้คู่นักแสดงชายชายหรือที่เรียกกันว่าคู่จิ้นออกมาทำแคมเปญต่าง ๆ มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของเป็นพรีเซ็นเตอร์สินค้าหรือในรูปแบบของการรีวิวสินค้าผ่านทางช่องทางต่าง ๆ หรือการทำไลฟ์สตรีมมิ่งให้นักแสดงได้พูดคุยกับแฟนคลับพร้อมกับการขายสินค้าไปในตัวทำให้ทางแบรนด์ได้ยอดขายจากการซื้อสินค้าของแฟนคลับที่พร้อมจ่ายให้กับศิลปินที่ตนเองชื่นชอบในทันที ทำให้หลาย ๆ แบรนด์ได้พบกับอินไซด์ของกลุ่มแฟนคลับที่เรียกตนเองว่าสาววายมีพฤติกรรมในการซื้อสินค้าที่ไม่ธรรมดา (MGR Online, 2020)

ในการนี้ จึงเป็นผลให้หลาย ๆ แบรนด์หันมาใช้ อินฟลูเอนเซอร์ชายมากขึ้น เช่น การไทอิน (Tie-In) สินค้าในซีรีย์ การเป็นสปอนเซอร์ของซีรีย์วายที่กำลังออนแอร์อยู่ แม้กระทั่ง

IN2IT (อินทูอิท) แบรนด์เครื่องสำอางภายใต้บริษัทเอเซีย แปซิฟิค คอสเมติกส์ คอร์ปอเรชั่นที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่ไม่สามารถขายสินค้าหน้าร้านได้ ทำให้ยอดขายของสินค้าลดลงอย่างเห็นได้ชัดและเหตุการณ์ดังกล่าวจึงส่งผลให้ทางแบรนด์ต้องปรับแผนการสื่อสารใหม่เพื่อวางกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยการปรับกลยุทธ์การทำแคมเปญ IN2IT Draw The Line The Series ให้มีการทำไลฟ์สตรีมมิ่งเพิ่มเติมในแคมเปญดังกล่าวด้วย เนื่องจากการทำไลฟ์สตรีมมิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันอาจทำให้มียอดขายเพิ่มขึ้นจากเดิมทางแบรนด์จึงเลือกช่องทางในการทำไลฟ์เป็นเฟซบุ๊กของวัตสัน ซึ่งเป็นคู่ค้าหลักของทางแบรนด์ และเลือกช่องทางลาซาด้าของทางแบรนด์ซึ่งเป็นอีกช่องทางออนไลน์ที่สามารถทำยอดขายได้เป็นอย่างดีมาเป็นช่องทางหลักในการทำไลฟ์สตรีมมิ่งของแคมเปญนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของอินฟลูเอนเซอร์ชายที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในแคมเปญ IN2IT Draw The Line The Series

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของแพลตฟอร์มที่แตกต่างกัน ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับการกดไลค์ กดแชร์ คอมเมนต์ และยอดขาย ในแคมเปญ IN2IT Draw The Line The Series

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเป็นเชิงทดลอง (Experimental-based Research) แบบแผนการวิจัยแบบการทดลองจริงเก็บรวบรวมข้อมูลของแคมเปญทั้งหมด 3 ครั้ง ซึ่งทำเก็บข้อมูลจากการวัดผลจากการกดไลค์ คอมเมนต์ ยอดผู้เข้าชม การมีส่วนร่วม (Engagement) และยอดขายที่เกิดขึ้นในวันที่ทำแคมเปญ การเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากทางแบรนด์ และข้อมูลจากช่องทางอื่น ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะทำการวัดผลในแต่ละแคมเปญที่ได้ทำการทดลองการทำแคมเปญว่าอินฟลูเอนเซอร์ชายคนใดมีผลตอบรับจากกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด และเกิดยอดขายสูงที่สุด

เมื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการทดลองการเปรียบเทียบการวัดประสิทธิผลในการนำเสนอข้อมูล โดยทำการเปรียบเทียบอินฟลูเอนเซอร์ชายทุกคนที่ได้ทำแคมเปญเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผ่านช่องทางที่กำหนด โดยใช้กลุ่มเป้าหมายเดียวกันคือผู้ติดตามของแพลตฟอร์ม ซึ่งระยะเวลาในการทำแคมเปญทั้งหมด 4 เดือน ตั้งแต่สิงหาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 และแบ่งการเก็บข้อมูลทั้งหมด 3 ครั้งด้วยกัน ประกอบด้วย

ครั้งที่ 1 วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2564 เวลา 17.00– 18.00 น. ผ่านทางช่องทางลาซาด้า โดยใช้อินฟลูเอนเซอร์ชาย ชื่อ Cooper_patpasit มีผู้ติดตาม 929K และ Pop.py มีผู้ติดตาม 684K

ครั้งที่ 2 วันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2564 เวลา 18.00 – 19.00 น. ผ่านทางเฟซบุ๊กของวัตสันโดยใช้อินฟลูเอนเซอร์ชาย ชื่อ Mixxiw มีผู้ติดตาม 1.9M

ครั้งที่ 3 วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 เวลา 16.00 – 17.00 น. ผ่านช่องทางลาซาด้าโดยใช้อินฟลูเอนเซอร์ชาย ชื่อ Omepanpaparn มีผู้ติดตาม 253K

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบประสิทธิผลของอินฟลูเอนเซอร์ชาย จากการไลฟ์สดผ่านช่องทางลาซาด้า และเฟซบุ๊ก แฟนเพจของอินฟลูเอนเซอร์ชาย ทั้งหมด 3 ครั้ง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 Performance Overview

Lists	การไลฟ์ครั้งที่ 1	การไลฟ์ครั้งที่ 2	การไลฟ์ครั้งที่ 3
Channel	Lazada	Facebook	Lazada
Follower	24,563	13,106,020	24,563
Influencer Name	Cooper_patpasit และ Pop.py	Mixxiw	Omepanpaparn
Influence follower	929K และ 684K	1.9M	253K
Sales	6,281	40,925	218
Orders	17	52	4
Unit Sold	18	218	6
Buyers	10	215	4
Viewers	12,918	2,672	2,201
Views	17,194	24,453	2,536
Avg watch time	00.17	-	00.09
Viewers engaged	703	5,954	63
Total Impression	-	108,825	-
Total Reach	-	106,904	-
Comments	226	4,838	29
Reactions	-	31,988	-
Likes	49,667	-	5,188
Shares	-	829	-
New followers	32	-	12
Product visitors	182	-	34
Product views	486	-	120
Add to cart visitors	9	-	12
Add to cart units	17	-	26
Link Click	-	81	-

จากตารางที่ 1 Performance Overview สามารถสรุปข้อมูล ดังนี้

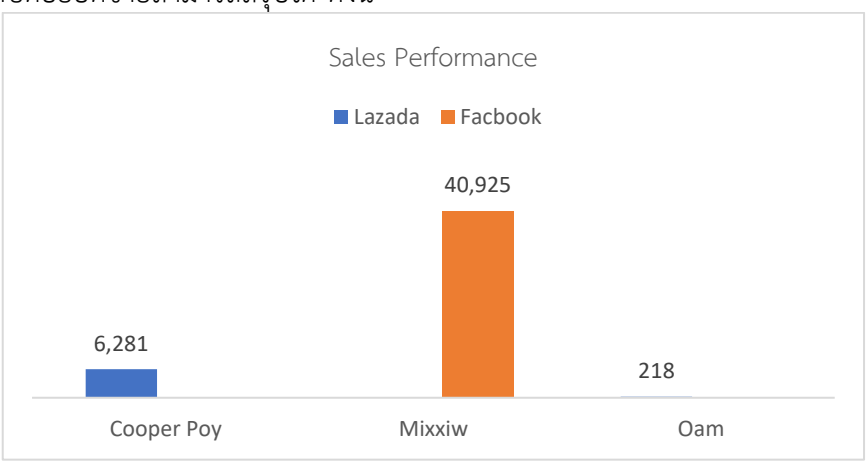
การไลฟ์ครั้งที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิผลของอินฟลูเอนเซอร์ชายในระดับแมคโครอินฟลูเอนเซอร์ (Macro-Influencers) นั้นมีส่วนสำคัญต่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และรวมไป

ถึงการเลือกอินฟลูเอนเซอร์ชาย นับว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดต่อผลิตภัณฑ์ ข้อมูลจากการทำลองครั้งนี้ พบว่าอินฟลูเอนเซอร์ชาย ที่มียอดผู้ติดตามสูง จะส่งผลต่อประสิทธิผลของตัวผลิตภัณฑ์และการเข้าถึงของกลุ่มเป้าหมายได้ดี

การไลฟ์ครั้งที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิผลของอินฟลูเอนเซอร์ชายในระดับเมก้าอินฟลูเอนเซอร์ (Mega-Influencers) ในครั้งนี้ มีคนเข้าถึงเป็นจำนวนมากและเป็นไลฟ์ที่เกิดการมีส่วนร่วมมากที่สุด ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าอินฟลูเอนเซอร์ชายที่เลือกมาทำการไลฟ์ในครั้งนี้ มีส่วนสำคัญต่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลจากการทำลองครั้งนี้พบว่า อินฟลูเอนเซอร์ชายที่มียอดผู้ติดตามสูงส่งผลต่อประสิทธิผลของตัวผลิตภัณฑ์และการเข้าถึงของกลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุด

การไลฟ์ครั้งที่ 3 ทำให้ได้เห็นข้อมูลชัดเจนที่สุด ในเรื่องของจำนวนของผู้ติดตามของอินฟลูเอนเซอร์ชายว่ามีผลต่อการเข้าถึงและการรับรู้ข่าวสารต่อกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจาก Omepanpaparn มีผู้ติดตามจำนวน 253K ซึ่งเป็นอินฟลูเอนเซอร์ชายในระดับมิดเทียร์อินฟลูเอนเซอร์ (Mid-Tier Influencers) ที่มีจำนวนผู้ติดตามน้อยที่สุดจากทุกคนที่ได้เลือกมา นั่นจึงทำให้มียอดคนดูไลฟ์ที่ค่อนข้างน้อยรวมถึงการมีส่วนร่วมที่น้อยกว่าท่านอื่น ๆ นั่นเอง

2. ประสิทธิผลของการใช้แพลตฟอร์ม ที่แตกต่างกัน แต่กลุ่มเป้าหมายเดียวกันคือผู้ติดตามของแพลตฟอร์มที่มีผลกระทบต่อยอดขาย จากข้อมูลการวิจัยศึกษาประสิทธิผลของการใช้แพลตฟอร์มที่แตกต่างกันแต่กลุ่มเป้าหมายเดียวกัน คือ ผู้ติดตามของแพลตฟอร์มที่มีผลกระทบต่อยอดขายสามารถสรุปได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 Sales Performance

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าการไลฟ์ครั้งที่ 2 ผ่านทางช่องทางเฟซบุ๊กมียอดขายสูงที่สุด โดยมียอดอยู่ที่ 40,925 บาท แต่ในทางกลับกัน การไลฟ์ครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 3 ที่ทำการไลฟ์ผ่านทางช่องทางลาซาด้ามียอดขายที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยที่ยอดขายที่ได้จากการไลฟ์ครั้งที่ 1 อยู่ที่ 6,281 บาท และยอดขายที่ได้จากการไลฟ์ครั้งที่ 3 จะอยู่ที่ 218 บาท สามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็นดังนี้

1. การไลฟ์ครั้งที่1 ลาซาด้ามีจำนวนผู้ติดตาม 24,563 (Cooper_patpasit และ Pop.py) และ การไลฟ์ครั้งที่2 เฟซบุ๊กมีจำนวนผู้ติดตาม 13,106,020 (Mixxiw) แสดงให้เห็นถึงการใช้แพลตฟอร์มที่แตกต่างกัน และมีจำนวนของผู้ติดตามที่ไม่เท่ากันส่งผลให้ยอดขายที่เกิดขึ้นมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก เนื่องจากเฟซบุ๊กของวัตสันมีฐานแฟนที่ค่อนข้างมากอาจส่งผลให้ผู้ที่ติดตามเข้ามาชมไลฟ์ และตัดสินใจซื้อสินค้าได้อย่างง่ายดาย

2. การไลฟ์ครั้งที่ 1 ลาซาด้ามีจำนวนผู้ติดตาม 24,563 (Cooper_patpasit) และ Pop.py) และ การไลฟ์ครั้งที่3ลาซาด้ามีจำนวนผู้ติดตาม 24,563 (Omepanpaparn) แสดงให้เห็นว่าแม้จะใช้แพลตฟอร์มเดียวกันก็สามารถทำให้เกิดยอดขายที่แตกต่างกันได้ อาจเกิดได้จากการที่แพลตฟอร์มมอบพื้นที่ Visibility ในการมองเห็น และรับชมที่แตกต่างกันเนื่องจากการไลฟ์ผ่านทางแพลตฟอร์มของลาซาด้าต้องอาศัยพื้นที่การโปรโมท และการเปิดการมองเห็นจึงทำให้ยอดขายที่ออกมามีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน

3. การไลฟ์ครั้งที่ 2 เฟซบุ๊กมีจำนวนผู้ติดตาม 13,106,020 (Mixxiw) และการไลฟ์ครั้งที่ 3 ลาซาด้ามีจำนวนผู้ติดตาม 24,563 (Omepanpaparn) แสดงให้เห็นถึงการใช้แพลตฟอร์มที่แตกต่างกันส่งผลให้มีจำนวนของยอดขายที่แตกต่างกันชัดเจนอาจเป็นไปได้ว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมาแพลตฟอร์มเฟซบุ๊กเป็นที่นิยมในการไลฟ์สดขายสินค้าทำให้คนส่วยใหญ่หันมาสนใจซื้อสินค้าผ่านทางเฟซบุ๊กกันมากขึ้น

จากข้อมูลการเปรียบเทียบจากแผนภูมิที่แสดงให้เห็นถึงยอดขายของอินฟลูเอนเซอร์ชาย Omepanpaparn แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าในการไลฟ์ครั้งนี้เกิดยอดขายขึ้นน้อยที่สุดถึงแม้ว่าจะไลฟ์ผ่านแพลตฟอร์มลาซาด้าซึ่งเป็นแพลตฟอร์มเดียวกับท่านแรกที่ได้ทำการไลฟ์แต่ด้วยพื้นที่ Visibility ในการมองเห็นและรับชมที่แตกต่างกันจึงส่งผลให้ยอดขายมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่าการเปรียบเทียบประสิทธิผลของอินฟลูเอนเซอร์ชายต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ในแคมเปญ IN2IT Draw The Line The Series ของแบรนด์ IN2IT สามารถสรุปได้ว่าการเลือกใช้อินฟลูเอนเซอร์ชายที่มีชื่อเสียงจากการแสดงซีรีย์วายและเป็นที่นิยมอยู่ในช่วงเวลานั้นสามารถดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภคได้มากที่สุดรวมถึงจำนวนผู้ติดตามของอินฟลูเอนเซอร์ชายมีผลต่อการเข้าถึงและการรับรู้ข่าวสารต่อกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างมากมีความสอดคล้องกับการใช้อินฟลูเอนเซอร์ชายที่เป็นนักแสดงซีรีย์วายเกี่ยวโยงถึงทฤษฎีรักร่วมเพศ (Queer Theory) ที่เน้นย้ำถึงความลื่นไหลและธรรมชาติของเพศสภาพในปัจจุบันความท้าทายทางเพศ รักต่างเพศหรือรักร่วมเพศ และเพศชายหรือหญิง ดังนั้น ทฤษฎีรักร่วมเพศ (Queer theory) เป็นที่สนใจมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะมีผลต่อความเท่าเทียมทางเพศจึงเกิดการสนับสนุนกลุ่ม LGBT เนื่องจากการคิดที่แตกต่างสามารถแสดงออกถึงมุมมองที่ลื่นไหลมาก

ขึ้น การแบ่งแยกนี้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อการเมืองระหว่างประเทศเกี่ยวกับรสนิยมทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศได้รับความสนใจ แต่อย่างไรก็ตามการรักร่วมเพศก็ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันและ เป็นไปได้อย่างมีขีดจำกัดจึงได้กลายเป็นประเด็นของการโต้แย้งทางการเมืองในประเทศเช่นกัน ดังนั้นทฤษฎีรักร่วมเพศ (Queer Theory) จึงแทรกซึมเข้าไปอยู่ในวรรณกรรม ปรัชญา สังคมวิทยา และโปรแกรมการศึกษาเกี่ยวกับเพศทางเลือก (Thiel, 2018) ทฤษฎีรักร่วมเพศ เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้นส่งผลให้เกิดการบูรณาการทางสังคมเข้าสู่สังคมผู้บริโภคที่เข้ามาให้ความสนใจ และเกิดการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จึงทำให้เกิดโต้แย้งความไม่เท่าเทียมทางการเมืองที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โครงสร้างทางสังคมที่หล่อหลอมวิธีการแสดงรสนิยมทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศในที่สาธารณะที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เนื่องจากปัจจุบันมีกลุ่มคนที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับกลุ่ม LGBT เพิ่มมากขึ้น และมีการเปิดรับเกี่ยวกับสื่อทางโลกออนไลน์ หรือ สื่อที่ถูกผลิตออกมาเผยแพร่ทางทีวี เช่น ซีรีย์วาย แนวชายรักชาย ที่มีกระแสโด่งดังในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย และเมื่อพิจารณาถึงอนาคตที่เป็นไปได้ของทฤษฎีรักร่วมเพศในรูปแบบของสื่อที่ทำออกมาในรูปแบบของซีรีย์ที่เนื้อเรื่องดำเนินไปอย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จอย่างมากมายในวงการของสื่อทั้งใน และต่างประเทศการสนับสนุนกลุ่ม LGBT แสดงให้เห็นถึงการเปิดกว้าง และเปิดรับทางสังคมที่มากขึ้นในปัจจุบัน ทำให้เป็นที่ยอมรับโดยการที่นักทฤษฎีรักร่วมเพศใช้วรรณกรรมที่มีอยู่แสดงออกผ่านสื่อ เช่น ซีรีย์ ภาพยนตร์ หรือแม้แต่การแสดงเพื่อแสดงมุมมองที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (Thiel, 2018)

การพัฒนาทฤษฎีรักร่วมเพศในประเทศไทยแสดงให้เห็นถึงการเปิดกว้างและยอมรับกลุ่ม LGBT มากขึ้นเรื่อย ๆ เห็นได้จากการผลิตสื่อที่เกี่ยวกับรักข้ามเพศมากขึ้น เช่น ซีรีย์วายที่เข้ามาเป็นที่นิยมในประเทศไทยเป็นอย่างมาก และเริ่มได้รับกระแสการตอบรับจากสังคมมากโดยเน้นถึงมุมมองที่เกี่ยวกับการแสดงออกทางเพศและเพศสภาพ เช่น การจัดขบวนเฉลิมฉลอง Pride Month ซึ่งเดือนแห่งความภาคภูมิใจของกลุ่มหลากหลายทางเพศที่มีผู้เข้าร่วมเดินขบวนและให้ความสนใจมากมาย ถึงแม้ว่าทฤษฎีทฤษฎีรักร่วมเพศยังไม่เกิดการยอมรับของกลุ่มคนบางกลุ่มรวมถึงข้อกฎหมายภายในประเทศ แต่สื่อต่าง ๆ ที่ถูกผลิตออกมาก็สะท้อนให้เห็นว่ากระแสสังคมในปัจจุบันเกี่ยวกับความรักข้ามเพศก็เป็นที่ให้ความสนใจเป็นอย่างมากการเปลี่ยนจากโหมดวิพากษ์วิจารณ์ไปสู่รูปแบบที่เปลี่ยนแปลงและมีประสิทธิผลมากขึ้น ในการเปิดกว้างและเป็นที่ยอมรับทางสังคมและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางความคิดของกลุ่มคนหลาย ๆ กลุ่มในประเทศ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มของ LGBT กลุ่มของผู้ชายหรือผู้หญิง รวมถึงกลุ่มคนอีกกลุ่มที่เรียกตัวเองว่าสาววายที่ทำให้ความคิดเกี่ยวกับความรักข้ามเพศเป็นสิ่งที่สร้างความสุขให้กับใครหลาย ๆ คนได้ผ่านการซัพพอร์ตนักแสดง หรือศิลปินที่ตนเองชอบให้มีชื่อเสียงที่โดงดังและเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในวงสังคม (Thiel, 2018) ถึงแม้ว่าการรักร่วมเพศในปัจจุบันจะยังไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่มคนบางกลุ่มแต่ก็เป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่เข้ามาให้ความสำคัญกันอย่างแพร่หลายและเข้ามาเป็นกระแสสังคมที่กลุ่มวัยรุ่น และ กลุ่มคนที่เรียกตัวเองว่าสาววาย ที่เข้ามาเป็น

แรงผลักดันสำคัญในการผลิตซีรีย์วายที่มีชื่อเสียงออกมามากมาย และเกิดผลตอบรับที่ดีให้กับแบรนด์สินค้าอุปโภคบริโภค เนื่องจากในปัจจุบันกลุ่มแบรนด์สินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ดูแลผิวมักนิยมใช้ใช้นักแสดงซีรีย์วายที่มีชื่อเสียงหรือมีกระแสในโฆษณาสินค้าหรือการทำแคมเปญต่าง ๆ (Leesa, 2020) โดยเฉพาะนักแสดงซีรีย์วาย หรือคู่จิ้นที่ได้รับความนิยมและมีฐานแฟนคลับเป็นจำนวนมากและหลาย ๆ ท่านจัดอยู่ในระดับเมก้า อินฟลูเอนเซอร์ (Mega Influencers) เป็นอีกกลยุทธ์ในการดึงดูดผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามการต่อยอดกิจกรรมต่าง ๆ จากการใช้นักแสดงซีรีย์วาย หรือ อินฟลูเอนเซอร์ชายที่มีชื่อเสียงไม่ว่าจะเป็นงานอีเว้นท์โปรโมทสินค้า โปรโมทแบรนด์ ซึ่งเป็นงานที่สามารถเชิญชวนให้แฟนคลับหรือผู้บริโภคมามีส่วนร่วมได้โดยง่าย ไม่ว่าจะเป็นการมีทแอนกรีทกับเหล่านักแสดง หรือลุ้นโชคได้รับของรางวัลพิเศษโดยเฉพาะ หรือจะเป็นการลุ้นท่องเที่ยวกับนักแสดง โดยคัดเลือกจากจำนวนการซื้อสินค้า หรือจะเป็นการสุ่มผู้โชคดีก็ได้เช่นกัน (Ensure Communication Agency, 2022)

นอกจากนั้นยังพบว่าแพลตฟอร์มที่แตกต่างกันไม่ได้ส่งผลกระทบต่อยอดขายเพราะทั้งสองแพลตฟอร์มสามารถทำการซื้อขายสินค้า รวมถึงการรับชมไลฟ์ได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว ผู้ชมสามารถแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นได้แบบเรียลไทม์ แต่เนื่องด้วยอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ชาย ที่เลือกมาในแคมเปญนั้นมีผลที่แตกต่างกันเนื่องจากระดับที่แตกต่างกันท่านที่มีชื่อเสียงและมีกระแสอยู่ในขณะนั้นซึ่งอยู่ในระดับเมก้า อินฟลูเอนเซอร์ เนื่องจากมีกระแสมาจากการเล่นซีรีย์วายที่กำลังออนแอร์อยู่ทำให้มีฐานแฟนคลับเป็นจำนวนมากจึงทำให้มีผลต่อจำนวนของยอดขาย จำนวนผู้ติดตามของช่องทางที่ทำการไลฟ์ที่แตกต่างกัน ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อยอดของคนที่เข้ามาดูไลฟ์ ในส่วนของช่องทางการไลฟ์ที่แตกต่างกันไม่ได้ส่งผลกระทบโดยตรงกับยอดขายเพราะเมื่อเราใช้อินฟลูเอนเซอร์ชาย ที่มีชื่อเสียง และมียอดผู้ติดตามจำนวนมาก ก็สามารถช่วยกระตุ้นการขายได้เช่นเดียวกัน แต่เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับยอดคนที่เข้ามาดูไลฟ์ช่องทางลาซาด้า ในการไลฟ์ครั้งแรก กลับได้จำนวนคนดูที่มากที่สุด ดังนั้น แนวทางการเลือกใช้อินฟลูเอนเซอร์ชาย ควรจะมีแนวทางการเลือกที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เช่น การใช้ระดับเมก้า อินฟลูเอนเซอร์ เพื่อเพิ่มยอดขาย และนำมาประกอบกับการเลือกช่องทางที่จะทำการไลฟ์ในแต่ละครั้งรวมถึง เนื่องจากจำนวนผู้ติดตามของอินฟลูเอนเซอร์ชาย ก็สำคัญเช่นกันการใช้การตลาดอินฟลูเอนซอร์ (Influencer Marketing) ที่เป็นผู้ชายในการขายสินค้าประเภทเครื่องสำอาง เป็นส่วนหนึ่งของการวาง กลยุทธ์ในการทำการตลาดออนไลน์ ซึ่งจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่แบรนด์ตั้งไว้หรือไม่ขึ้นอยู่กับการเลือกใช้อินฟลูเอนเซอร์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ผลตอบแทนตามที่แบรนด์คาดหวังไว้อินฟลูเอนเซอร์ชาย ทั้ง 3 ท่านมีอิทธิพลต่อผู้ติดตามที่แตกต่างกันแต่อย่างไรก็ตาม จำนวนผู้ที่ติดตามของทั้ง 3 ท่านส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงเหมาะแก่การรีวิวสินค้าประเภทเครื่องสำอาง เพราะจะทำให้แบรนด์เป็นที่รู้จักและสามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับแบรนด์ได้ หากแต่ต้องแยกออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. การสร้างการรับรู้แบรนด์ สามารถใช้อินฟลูเอนเซอร์ชาย เช่น แมคโครอินฟลูเอนเซอร์ (Macro-Influencers) ที่ไลฟ์สไตล์การใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับตัวสินค้า เป็นผู้ที่เข้าใจเกี่ยวกับสินค้า เพื่อบอกต่อข้อมูลของสินค้าได้อย่างน่าสนใจ และโดดเด่นช่วยให้แบรนด์เป็นที่รู้จักอย่างกว่างขวางและเพื่อภาพลักษณ์ที่ดีของแบรนด์แต่อาจจะไม่ได้ช่วยให้ยอดขายของแบรนด์เพิ่มขึ้นเพียงแต่มีหน้าที่บอกต่อประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้สินค้าเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับรู้

2. การสร้างยอดขาย ต้องใช้ปัจจัยที่สำคัญคือ การใช้อินฟลูเอนเซอร์ชาย ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในวงกว้าง เช่น เมก้า อินฟลูเอนเซอร์ เพื่อมาเป็นตัวช่วยในการกระตุ้นยอดขาย เพราะยอดผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก และผู้ติดตามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงซึ่งตรงกับกลุ่มเป้าหมายหลักของทางแบรนด์ รวมถึงสามารถพูดโน้มน้าวผู้ชมได้เป็นอย่างดีจึงเหมาะแก่การทำแคมเปญเพิ่มยอดขายให้กับทางแบรนด์ได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบประสิทธิผลของอินฟลูเอนเซอร์ชายต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ในแคมเปญ IN2IT Draw The Line The Series ของแบรนด์ IN2IT ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 การใช้อินฟลูเอนเซอร์ชายสามารถพิจารณาได้ 3 ปัจจัย ได้แก่ ความน่าดึงดูด ความเชี่ยวชาญและความนิยม ความน่าดึงดูดใจและความชำนาญต้องสอดคล้องกับแบรนด์ของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ จึงสามารถส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค ในด้านความนิยมและชื่อเสียงของอินฟลูเอนเซอร์นั้นเป็นปัจจัยที่สร้างความไว้วางใจและนำลูกค้ามาซื้อเครื่องสำอาง ดังนั้นการเลือกใช้อินฟลูเอนเซอร์ในระดับต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ประการแรกต้องคำนึงถึงความน่าดึงดูดใจและความเชี่ยวชาญของอินฟลูเอนเซอร์ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับภาพลักษณ์ของแบรนด์ ประการที่สอง หากต้องการเน้นเพื่อเกิดยอดขายควรเลือกอินฟลูเอนเซอร์ที่มีผู้ติดตามจำนวนมาก เช่น แมคโครอินฟลูเอนเซอร์ (Macro Influencers) หรือเมก้าอินฟลูเอนเซอร์ (Mega Influencers) ที่มีผู้ติดตามตั้งแต่ 500,000 ไปจนถึงมากกว่าหนึ่งล้านคนเนื่องจากเป็นผู้ที่มีชื่อเสียง และเป็นที่รู้จักของกลุ่มคนจำนวนมาก เพื่อโน้มน้าวใจลูกค้า และนำไปสู่การซื้อในท้ายที่สุด

แพลตฟอร์มที่แตกต่างกันไม่ได้ส่งผลกระทบต่อยอดขายในการทำแคมเปญในครั้งนี้ เนื่องจากลักษณะของการใช้งานของทั้ง 2 แพลตฟอร์มมีความคล้ายคลึงกัน และสามารถทำการขายสินค้าได้เช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่าระบบหรือรูปแบบในการซื้อสินค้าจะมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่อาจไม่ใช่ประเด็นหลักของการซื้อสินค้าของผู้บริโภค รวมถึงเป็นแพลตฟอร์มที่สามารถพูดคุยโต้ตอบสื่อสารกันผ่านการคอมเมนต์ได้ทันที ทำให้ตลอดระยะเวลาที่ไลฟ์เกิดการโต้ตอบกันอย่างง่ายดายและไม่ยุ่งยาก

การจัดการแคมเปญคือการวางแผน การดำเนินการ การติดตาม และการวิเคราะห์การริเริ่มทางการตลาดที่ใช้ในการทำแคมเปญในครั้งนี้ผ่านการโปรโมทสินค้าของแบรนด์ โดยปกติแคมเปญจะเกี่ยวข้องกับการผลักดันสินค้าของ แบรนด์ไปยังผู้ซื้อผ่านโซเชียลมีเดีย ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายที่เพิ่มมากขึ้น หรือกิจกรรมพิเศษที่ทางแบรนด์จัดขึ้น เช่น การแจกของรางวัล การแจกสินค้าพรีเมียมในช่วงเวลาของการจัดกิจกรรม เป็นต้น

การวัดผลจากการทำแคมเปญโดยการที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากการทำไลฟ์แค่ละครั้งมาวิเคราะห์และรายงานผลเพื่อให้ทราบถึงประสิทธิผลที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งเพื่อจะนำไปปรับใช้กับแคมเปญอื่น ๆ ที่แบรนด์จะจัดทำขึ้นในอนาคตเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ออกมาดีที่สุดกับแบรนด์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สินค้าที่เป็นเครื่องสำอางประเภทอื่น ๆ เช่น ลิปสติก แป้ง ที่เขียนคิ้ว และเครื่องสำอางสำหรับผู้ชายที่มีขายอยู่ในแบรนด์เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิผลของการใช้อินฟลูเอนเซอร์ชายในสินค้าที่เกี่ยวกับเครื่องสำอางประเภทต่าง ๆ ได้ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาในการทำแคมเปญครั้งต่อ ๆ ไป และเพื่อวัตถุประสงค์ทางการตลาดอื่น ๆ ได้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยชิ้นนี้เช่น สามารถศึกษาประสิทธิผลของการใช้อินฟลูเอนเซอร์ชายที่นำมาซึ่งการเพิ่มยอดขายให้กับแบรนด์ หรือใช้ในการเลือกอินฟลูเอนเซอร์ชายในการรีวิวสินค้า หรือพรีเซนเตอร์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. โปรโมทสินค้าใหม่หรือโปรโมทแบรนด์ให้เป็นที่รู้จักอาจจะใช้วิธีการโปรโมทรูปแบบของการใช้พรีเซนเตอร์ที่มีชื่อเสียง และต่อยอดมาสู่การทำแคมเป็นในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการทำไลฟ์สตรีมมิ่งการจัดงานอีเวนท์ หรือ ทำแคมเปญสะสมยอดสั่งซื้อ (Top Spender) เพื่อให้ได้ยอดขายที่เพิ่มขึ้น และเพื่อสร้างการรับรู้แบรนด์ผ่านผู้ติดตาม (แฟนคลับ) ของพรีเซนเตอร์ที่แบรนด์เลือก

2. เลือกอินฟลูเอนเซอร์ชายในการทำแคมเปญนอกจากจะใช้คู่จิ้น (นักแสดงซีรีย์วาย) ที่มีกระแสอยู่ในช่วงนั้นอาจเพิ่ม อินฟลูเอนเซอร์ชายที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการแต่งหน้าหรือบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องสำอาง มาทำการไลฟ์เพื่ออธิบายเกี่ยวกับคุณสมบัติของ

สินค้าได้อย่างละเอียดถือได้ว่าเป็นการให้ความรู้กับผู้ติดตามได้รับรู้เกี่ยวกับสินค้าเพิ่มมากขึ้น โดยอาจเน้นการรีวิวแบบใช้จริง เน้นการพูดบอกต่อและการขาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาในเชิงปริมาณ เช่น การทำแบบสอบถาม เพื่อหาประสิทธิผลทางการตลาดต่อการเลือกใช้ อินฟลูเอนเซอร์ชายในแคมเปญต่อไป

เอกสารอ้างอิง

Chen, S. X. & Kanai, A. (2022). Authenticity, uniqueness and talent: Gay male beauty influencers in post-queer, postfeminist Instagram beauty culture. *European Journal of Cultural Studies*, 25(1), 97–116.

Ensure Communication Agency. (2022). *Influencer is an important variable that will help your products sell well in the 2021 era*. Retrieved May 31, 2022, from https://shorturl.asia/Y2LDQ

Leesa, N. S. (2020). *2020 online trade set to hit B220bn*. Retrieved May 31, 2022, from https://www. bangkokpost.com/business/1921656/2020-online-trade-setto-hit-b220bn

Marketeeronline. (2022). *Consumer behavior in the COVID era Two years and a changed way of life Causing marketing to change (Analysis)*. Retrieved May 31, 2022, from https://marketeeronline.co/archives/235119

Marketing Oops. (2017). *Revealing the behavior of "girls" who are real spenders Marketers must know!*. Retrieved May 31, 2022, from https://shorturl.asia/WeK6A

MGR Online. (2020). *In-depth look at "Y-girls" who pay for "Y-Series" that are true*. Retrieved May 25, 2022, from https://shorturl.asia/xO9u6

Morph. (2020). *Including great features of Facebook live and 5 techniques for live broadcasting to be popular and have a lot of viewers.* Retrieved December 18, 2021, from https://shorturl.asia/B7lai

Thairath. (2022). *Chat with 'Innes Caldeira' L'Oréal Thailand on a day when makeup is not a woman's daily routine*. Retrieved May 25, 2022, from https://www.thairath.co.th/lifestyle/woman/beauty/2112367

Thiel, M. (2018). *Introducing queer theory in international relations*. Retrieved July 31, 2021, from https://www.e-ir.info/2018/01/07/queer-theory-in-international-relations/

Tmbameastspring. (2023). *Looking at business trends: "Next normal", a new normal that will happen after Covid-19*. Retrieved June 1, 2023, from https://shorturl.asia/oYKp7

การให้บริการรูปใหม่ของสนามบินสุวรรณภูมิหลังสถานการณ์โควิด 19 เข้าสู่การเป็นโรคประจำถิ่นมีความสัมพันธ์ต่อการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ*

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE NEW NORMAL SERVICE OF SUVARNBHUMI AIRPORT AFERE COVID-19 ENDEMIC AND MANAGEMENT EXCELLENCE

นิศา นุ่มวงษ์, เนตร์ศิริ เรืองอริยภักดิ์, ภาคภูมิ พันปี
Nisa Numwong, Natesiri Ruangariyapuk, Pakpoom Punpee
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
Kasem Bundit University
Corresponding Author E-mail: nisa.num@kbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. สำรวจข้อมูลส่วนบุคคลของผู้โดยสาร 2. สำรวจการให้บริการรูปแบบใหม่ของสนามบินสุวรรณภูมิ 3. สำรวจการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ 4. หาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคล การให้บริการรูปแบบใหม่ และการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ ใช้วิธีการวิจัยแบบเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้โดยสารสนามบินสุวรรณภูมิ จำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสำรวจ สถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้โดยสารส่วนใหญ่เป็นหญิง อยู่ในช่วง Gen Z ระหว่าง 18-24 ปี มีอาชีพข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ ระยะเวลาในการทำงาน 1-10 ปี 2. การให้บริการรูปแบบใหม่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมากในด้านความรวดเร็ว (Fast) และด้านความสะดวกสบายด้วยนวัตกรรม (Smart) มากเท่ากันอันดับแรก และด้านการใช้บริการแบบไร้รอยต่อ (Seamless) ตามลำดับ 3. ภาพรวมการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก หากมองรายด้านพบว่ามากอันดับแรกคือ ด้านการจัดการอย่างเป็นระบบที่ 4. ด้านความสัมพันธ์พบว่า การให้บริการรูปแบบใหม่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (Sig. 0.00) ด้านทฤษฎี นโยบาย หากสนามบินสุวรรณภูมิให้บริการที่

*Received October 2, 2023; Revised November 10, 2023; Accepted November 13, 2023

รวดเร็วด้วยการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ นวัตกรรมการบริการ และส่งเสริมการทำงานระหว่างคนกับนวัตกรรมบริการให้ทำงานร่วมกันได้อย่างไร้รอยต่อ จะทำให้สนามบินสุวรรณภูมิมีการบริหารจัดการได้อย่างเป็นเลิศ ยั่งยืน และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล
คำสำคัญ: การบริการรูปแบบใหม่; โควิด 19 สู่โรคประจำถิ่น; การบริการสู่ความเป็นเลิศ

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To survey the personal information of passengers 2. To explore the new normal service at Suvarnabhumi Airport 3. To explore management towards excellence 4. To find relationships between personal information, providing a new type of service, and management towards excellence. For the quantitative research, samples were taken from 400 passengers at Suvarnabhumi Airport. A questionnaire was used as a survey tool. The statistics used included frequency, percentage, mean, standard deviation and correlation coefficient.

The results of the study found that: 1. The study included a predominance of women, 54.30 percent, aged 18-24 (GEN Z), with 47.8 percent working in civil servant/state enterprise roles and 47.8 percent having 1-10 years of work experience; 2. Overall, the provision of new services is at a high level. Most of them were ranked first in terms of speed (Fast) and convenience through innovation (Smart), followed by the aspect of using seamless services (seamless), respectively; 3. In terms of relationships, it was found that providing new services is related to management towards excellence in the same direction, 82.5 percent, with statistical significance at the 0.05 level (Sig. 0.00); 4) Theory/Policy: If Suvarnabhumi Airport provides fast service by using artificial intelligence technology, service innovation and promoting work between people and service innovations that work together seamlessly. This will enable Suvarnabhumi Airport to be managed with excellence, sustainability, and ability to compete internationally.
Keywords: New Normal Service; Covid-19 Endemic; Management Excellence

บทนำ

นับตั้งแต่เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หรือโควิด-19 ซึ่งเป็นโรคอุบัติใหม่เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ที่เมืองอู่ฮั่นของสาธารณรัฐประชาชนจีน หลังจากนั้น ได้มีผู้ติดเชื้อเป็นจำนวนมากทั้งในสาธารณรัฐประชาชนจีน และหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ทำให้การระบาดของโควิด-19 กลายเป็นโรคระบาด (Epidemic) เต็มรูปแบบ และองค์การอนามัยโลกได้ประกาศ อย่างเป็นทางการถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2563 ที่กลายเป็นการระบาดใหญ่ (Pandemic) เป็นระยะเวลาประมาณ 2 ปี ที่ทั่วโลกต้องรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว และหลายประเทศทั่วโลกกำลังรอการดำเนินมาตรการเปลี่ยนผ่านสู่โรคประจำถิ่น (Endemic) ของโควิด-19 ซึ่งจะเป็นสัญญาณที่บ่งบอกถึงการสิ้นสุดของการระบาดใหญ่ (พันธุ์ทิพา หอมทิพย์, 2566)

ศักดิ์สยาม ชิดชอบ รมว.คมนาคม เปิดเผยว่า จำนวนผู้โดยสารสนามบินสุวรรณภูมิมีจำนวนเพิ่มมาก ขึ้นมาที่เฉลี่ย 1-1.2 แสนคนต่อวัน โดยเป็นผู้โดยสารระหว่างประเทศ 87,000 คน ผู้โดยสารภายในประเทศ ประมาณ 30,000 คนต่อวัน ขณะที่ก่อนเกิดโควิด-19 สุวรรณภูมิเคยมีผู้โดยสารสูงสุดถึง 2 แสนคนต่อวัน ขณะนี้ถือว่าการเดินทางฟื้นตัว ผู้โดยสารมีแนวโน้มโตก้าวกระโดด และคาดว่า จะกลับมามี จำนวนเท่ากับช่วงก่อนโควิด หรือมากกว่านั้น (ผู้จัดการออนไลน์, 2565) ส่วนคอลิน เคอร์รี่ ผู้บริหารระดับสูงของแคปิตอล เอ บริษัทแม่ของสายการบินแอร์เอเชีย หนึ่งในสายการบินต้นทุนต่ำที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชีย ระบุว่า การสัญจรทางอากาศในภูมิภาคเอเชียกำลังจะฟื้นกลับมาเป็นรูปตัววี (V-shaped) เนื่องจากหลายประเทศได้ผ่อนคลายมาตรการเข้มงวดที่ใช้ควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เราเห็นความต้องการของลูกค้าที่ต้องการเดินทางจริง ๆ (ฐานเศรษฐกิจดิตอล, 2565)

ภาพที่ 1 คาดการณ์ผู้โดยสารการบิน

สนามบินสุวรรณภูมิ ได้เร่งแก้ปัญหา โดยบูรณาการการทำงานร่วมกับ กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 2 หรือ ตม.แก้ปัญหาสนามบินแตก หลังท่องเที่ยวฟื้นตัวเร็วมาก จนจุดตรวจหนังสือเดินทางขาเข้า ระหว่างประเทศ ของสนามบินล้นทะลัก เร่งจัด Flow ผู้โดยสาร เพิ่มเจ้าหน้าที่บริการชั่วโมงคับคั่งเต็มอัตรา เพิ่มประสิทธิภาพการบริการ พร้อมเร่งระบายผู้โดยสารให้เร็วขึ้น (ฐานเศรษฐกิจดิตอล, 2565) การเตรียมความพร้อมด้านตัวบุคลากร และสถานองค์กรเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะไม่เพียงแต่ผู้โดยสารเท่านั้นที่ต้องปรับเปลี่ยนหลังจากสถานการณ์โควิด 19 แต่แม้กระทั่งองค์กรเองก็ต้องปรับเปลี่ยนเพื่อพัฒนาสิ่งที่ดีที่สุดให้กับผู้โดยสาร เพราะในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ทำให้ผู้คนคุ้นชินกับการใช้ระบบไร้สัมผัสที่ สามารถดำเนินการทุกขั้นตอนด้วยตัวเองได้อย่างรวดเร็ว การให้บริการภายในสนามบินยุคปัจจุบันจึงต้องลดความ ซับซ้อนลง โดยนำโซลูชันอัจฉริยะเข้ามาช่วยให้ผู้โดยสารสะดวกมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่เข้าสนามบินจนถึงลงจาก เครื่องบิน อาทิ Check-In Kiosk และ Self-Bag Drop จุดบริการเช็กอินและโหลดสัมภาระได้ด้วยตัวเอง e-Gates ที่ใช้เทคโนโลยีชีวมิติ (Biometrics) สแกนใบหน้า ม่านตา หรือลายนิ้วมือเพื่อยืนยันตัวตนแทนหนังสือเดินทางให้ผู้โดยสารสามารถเช็กอิน (Smart) และผ่านจุดตรวจคนเข้าเมืองได้อย่างรวดเร็วภายในเวลาไม่กี่วินาทีช่องทางพิเศษ (Fast Track Lane) ฉะนั้น บุคลากร ที่จะมาอยู่ในอุตสาหกรรมการบินจึงจำเป็นต้องศึกษา และปฏิบัติตามเพื่อพัฒนาให้ เป็นไปในรูปแบบของการบริการตามวิสัยทัศน์ขององค์กร และเพื่อให้เกิดความมั่นใจภาพลักษณ์ที่ดีจนเกิดเป็น คุณภาพของการบริการที่ดีขึ้น (Tech Talk Thai, 2023)

เมื่อวันที่ 25 เดือน พ.ศ. 2565 กฤษ พัฒนสาร ได้ให้แนวคิดไว้ในงานสัมมนาการบิน ทางเลือก ทางรอด ที่จัดโดยคณะวิทยาการจัดการ โดยมีแนวคิดว่า ธุรกิจการบินภายหลังโควิด 19 เข้าสู่การเป็นโรคประจำถิ่นจะต้อง Fast- Smart-Seamless (คณะกรรมการการศึกษา สาขาการจัดการธุรกิจการบิน, 2565) ธุรกิจท่าอากาศยานและสายการบินทั่วโลกกำลังเผชิญความท้าทายครั้งใหญ่ โดยเฉพาะความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้โดยสาร หลังอุตสาหกรรมท่องเที่ยวพลิกฟื้นกลับมาอย่างรวดเร็ว ซึ่งประเทศที่มีการท่องเที่ยวเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างประเทศไทยก็ต้องเตรียมความพร้อมรับมือกับโจทย์ใหญ่นี้เช่นกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจข้อมูลส่วนบุคคลผู้โดยสารสนามบินสุวรรณภูมิ
2. เพื่อสำรวจการให้บริการรูปแบบใหม่ของสนามบินสุวรรณภูมิ
3. เพื่อสำรวจการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ

4. เพื่อหาความสัมพันธ์ของข้อมูลส่วนบุคคล การให้บริการรูปแบบใหม่ และการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ ผู้โดยสารสนามบินสุวรรณภูมิทั้ง ในประเทศ (Domestic) และระหว่างประเทศ (International) ปี 2022 รวมทั้งสิ้น 28,754,350 คน (Airport of Thailand Public Company Limited, 2022) ใช้วิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่างแบบทราบจำนวนประชากร ของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยใช้การสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-Probability) และวิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling Design) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้โดยสารสนามบินสุวรรณภูมิได้กลับมาทั้งหมด 401 ชุดมีความสมบูรณ์ตอบคำถามครบทุกข้อคำถาม จึงนำทั้งหมด 401 ชุดมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามผ่านการตรวจด้านความตรงของเนื้อหาในเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน มีค่าความตรง (IOC) 0.67-1.00 (สุวิมล ติรกานันท์, 2549) นำแบบสอบถามที่ปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านแล้วไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกับตัวอย่างจริง 30 ชุด (Try out) เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น 0.956 (Cronbach, 1970)

4. การรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรงจากผู้โดยสารสายการบิน 401 คนในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยอาศัยเครื่องมือแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรง และความเที่ยงเรียบร้อยแล้ว ข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์เช่น เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ วรรณกรรมต่าง ๆ หนังสือ ตำรา วารสาร นิตยสาร และข้อมูลจากสื่อออนไลน์เว็บไซต์ต่าง ๆ (Website) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2. สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่

T-Test F-Test (One-way ANOVA) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) ในการทดสอบความสัมพันธ์

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระยะเวลาในการทำงาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentage) แสดงผลลัพธ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1. ชาย	176	43.80
2. หญิง	217	54.30
3. อื่น ๆ	8	1.90
รวม	**401**	**100**
2. อายุ		
1. Gen Z ระหว่าง 18 – 24 ปี	192	47.8
2. Gen Y ระหว่าง 25 – 40 ปี	134	33.5
3. Gen X ระหว่าง 41 – 56 ปี	59	14.7
4. Baby boomers ระหว่าง 57 – 75 ปี	16	4.0
รวม	**401**	**100**
3. อาชีพ		
1. ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ	192	47.8
2. รับจ้าง	134	33.5
3. ธุรกิจส่วนตัว	59	14.7
4. ว่างงาน	16	4.0
รวม	**401**	**100**
4. ระยะเวลาในการทำงาน		
1. น้อยกว่า 1 ปี	84	20.95
2. 1-10 ปี	161	40.15
3. 11-20 ปี	120	29.93
4. 20 ปีขึ้นไป	36	8.97
รวม	**401**	**100**

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้โดยสารส่วนใหญ่เป็นหญิงร้อยละ 54.30 อยู่ในช่วง Gen Z ระหว่าง 18-24 ปี ร้อยละ 47.8 มีอาชีพข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 47.8 ระยะเวลาในการทำงาน 1-10 ปี ร้อยละ 40.15

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการให้บริการรูปแบบใหม่ของสนามบินสุวรรณภูมิ ได้แก่ ด้านการให้บริการที่รวดเร็ว (Fast) ด้านความสะดวกสบายจากนวัตกรรม (Smart) และด้านการใช้บริการแบบไร้รอยต่อ (Seamless)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาพรวมการบริการรูปแบบใหม่ ซึ่งประกอบไปด้วย (Fast Smart Seamless)

การบริการรูปแบบใหม่	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความรวดเร็ว (Fast)	4.07	.880	มาก
ด้านความสะดวกสบายจากนวัตกรรมบริการ (Smart)	4.07	.717	มาก
ด้านการใช้บริการแบบไร้รอยต่อ (Seamless)	4.02	.707	มาก
รวม	**4.05**	**.768**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่าโดยภาพรวม การบริการรูปแบบใหม่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่ 4.05 หากมองรายด้านพบว่า ด้านความรวดเร็ว (Fast) และ ด้านความสะดวกสบายจากนวัตกรรมบริการ (Smart) มากที่ 4.07 เท่ากัน ตามด้วยด้านการใช้บริการแบบไร้รอยต่อ (Seamless) มากที่ 4.02

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ ได้แก่การจัดการอย่างเป็นระบบ การ นำไปสู่การปฏิบัติ วัฒนธรรมการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาพรวมการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ

การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การจัดการอย่างเป็นระบบ	4.05	.695	มาก
การนำไปสู่การปฏิบัติ	3.99	.683	มาก
วัฒนธรรมการปฏิบัติงาน	4.01	.701	มาก
รวม	**4.01**	**0.693**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่าภาพรวมการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่ 4.01 หากมองรายด้านพบว่ามากอันดับแรก คือ ด้านการจัดการอย่างเป็นระบบที่ 4.05 รองลงมาคือ ด้านวัฒนธรรมการปฏิบัติงานที่ 4.01 และด้านการนำไปสู่การปฏิบัติที่ 3.99 ตามลำดับ

4. ผลการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างความคิดเห็นเฉลี่ยต่อการให้บริการรูปแบบใหม่ และการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ

สมมติฐานที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระยะเวลาในการทำงานของผู้โดยสารในสนามบินสุวรรณภูมิที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้บริการแตกต่างกัน

ตารางที่ 4 แสดงการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศแตกต่างกัน

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	f	Sig.	สมมติฐาน
	เพศ			8.658	0.000	ยอมรับ
ชาย	176	43.80	.673			
หญิง	217	54.30	.555			
อื่นๆ	8	1.90	.670			
รวม	**401**	**100**	**.623**			
	อายุ			6.506	0.000	ยอมรับ
Gen Z (18-24 ปี)	191	47.8	.573			
Gen Y (25-40 ปี)	134	33.50	.625			
Gen X (41-56 ปี)	59	14.70	.631			
Baby boomers (57-75 ปี)	16	4.0	.831			
รวม	**401**	**100**	**.623**			
	อาชีพ			2.999	0.031	ปฏิเสธ
ข้าราชการรัฐวิสาหกิจ	53	21.30	.380			
รับจ้าง	125	38.70	.686			
ธุรกิจส่วนตัว	117	40.00	.632			
ว่างงาน	106	26.5	.615			
รวม	**401**	**100**	**.623**			
	ระยะเวลาการทำงาน			10.010	0.000	ยอมรับ
น้อยกว่า 1 ปี	84	20.95	.556			
1 – 10 ปี	161	40.15	.638			
11 – 20 ปี	120	29.93	.678			
20 ปีขึ้นไป	36	8.97	.494			
รวม	**401**	**100**	**.623**			

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานข้อมูลส่วนบุคคลแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศแตกต่างกัน พบว่าข้อมูลส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ และระยะเวลาการทำงาน แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศแตกต่างกัน ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนอาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig 0.000)

สมมติฐานที่ 2 การบริการรูปแบบใหม่ ประกอบด้วย ด้านความรวดเร็ว ด้านความสะดวกสบาย และด้านการใช้บริการแบบไร้รอยต่อ มีความสัมพันธ์กับการบริหารสู่ความเป็นเลิศ

ตารางที่ 5 แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างการบริการรูปแบบใหม่และการบริหารสู่ความเป็นเลิศ

การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ	สถิติ	การให้บริการรูปแบบใหม่ ด้านความรวดเร็ว (Fast)	ด้านความสะดวกสบาย (Smart)	ด้านกานใช้บริการแบบไร้รอยต่อ (Seamless)	รวม
ด้านการจัดการอย่างเป็นระบบ	Pear son correlation	0.583	0.614	0.621	0.674
	Sig. (2-tailed)	0.000	0.000	0.000	0.000
	N	400	400	400	400
การนำไปสู่การปฏิบัติ	Pear son correlation	0.631	0.694	0.653	0.732
	Sig. (2-tailed)	0.000	0.000	0.000	0.000
	N	400	400	400	400
วัฒนธรรมการปฏิบัติงาน	Pear son correlation	0.692	0.676	0.691	0.763
	Sig. (2-tailed)	0.000	0.000	0.000	0.000
	N	400	400	400	400
รวม	Pear son correlation	0.725	0.755	0.748	0.825
	Sig. (2-tailed)	0.000	0.000	0.000	0.000
	N	400	400	400	400

จากตารางที่ 5 พบว่าการให้บริการรูปแบบใหม่มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันร้อยละ 82.5 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านวัฒนธรรมการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันร้อยละ 76.3 ด้านการนำไปสู่การปฏิบัติมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันที่ร้อยละ 73.2 และด้านการจัดการระบบมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันที่ ร้อยละ 67.4 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig .000)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสำรวจข้อมูลส่วนบุคคลผู้โดยสารสนามบินสุวรรณภูมิ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นหญิงร้อยละ 54.30 อยู่ในช่วง Gen Z ระหว่าง 18-24 ปี ร้อยละ 47.8 มีอาชีพข้าราชการ

รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 47.8 ระยะเวลาในการทำงาน 1-10 ปี ร้อยละ 40.15 สอดคล้องกับแนวคิดของศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2558) ด้านลักษณะประชากร (Demographic) ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เป็นเกณฑ์ที่นิยมใช้ในการแบ่งส่วนตลาด ด้านลักษณะประชากรเป็นลักษณะสำคัญที่ช่วยกำหนดตลาดเป้าหมาย ตัวแปรด้านลักษณะประชากรที่สำคัญมีดังต่อไปนี้ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว รายได้ ระดับการศึกษา และอาชีพ

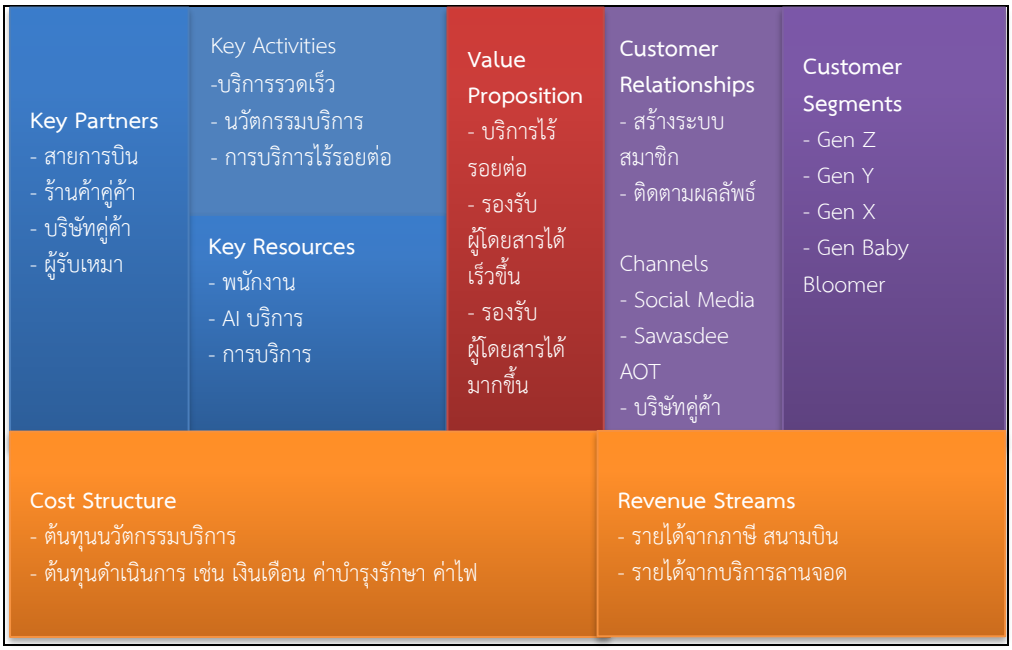
2. การสำรวจการให้บริการรูปแบบใหม่ของสนามบินสุวรรณภูมิ พบว่า การบริการรูปแบบใหม่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่ 4.05 หากมองรายด้านพบว่า ด้านความรวดเร็ว (Fast) และ ด้านความสะดวกสบายจากนวัตกรรมบริการ (Smart) มากที่ 4.07 เท่ากัน ตามด้วยด้านการใช้บริการแบบไร้รอยต่อ (Seamless) มากที่ 4.02 สอดคล้องกับแนวคิดของกฤษ พัฒนสาร (2565) แนวคิดว่า ธุรกิจการบินภายหลังโควิด 19 เข้าสู่การเป็นโรคประจำถิ่นจะต้อง Fast-Smart-Seamless คือ การให้บริการต้องมีความรวดเร็ว โดยการนำเอานวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการให้บริการ และทำให้คนกับนวัตกรรม ทำงานร่วมกันอย่างไร้รอยต่อ

3. การสำรวจการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ พบว่า การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่ 4.01 หากมองรายด้านพบว่ามากอันดับแรกคือ ด้านการจัดการอย่างเป็นระบบที่ 4.05 รองลงมาคือ ด้านวัฒนธรรมการปฏิบัติงานที่ 4.01 และด้านการนำไปสู่การปฏิบัติที่ 3.99 สอดคล้องกับแนวคิดของ Thaioil Group (2023) ที่วางแนวทางการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศไว้ 3 ด้าน คือ 1. ด้านการจัดการอย่างเป็นระบบ 2. ด้านวัฒนธรรมการปฏิบัติงาน และ 3. ด้านการนำไปสู่การปฏิบัติ

4. การหาความสัมพันธ์ของข้อมูลส่วนบุคคล การให้บริการรูปแบบใหม่ และการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ ระยะเวลาในการทำงานมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ ส่วนอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ ความสัมพันธ์ระหว่างการบริการรูปแบบใหม่กับการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สอดคล้องกับแนวคิดของกฤษ พัฒนสาร (2565) และ Thaioil (2566) เหตุที่ว่าการบริการรูปแบบใหม่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศมีระดับค่าเฉลี่ยมากทุกด้านเช่นกัน อีกทั้งการบริการรูปแบบใหม่ยังพบว่ามีความสัมพันธ์กับการบริการสู่ความเป็นเลิศในทิศทางเดียวกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

Suvarnabhumi Airport Business Model Canvas

ภาพที่ 2 มโนภาพของธุรกิจสนามบินสุวรรณภูมิจากผลการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยได้สรุปเป็นมโนภาพตามภาพประกอบที่ 2 อธิบายได้ดังนี้ การบริการให้บริการรูปแบบใหม่เพื่อบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ นั่นหมายถึงว่า สนามบินต้องมีการทำงานร่วมกับคู่ค้า เช่น สายการบิน ร้านค้า บริษัทคู่ค้า และผู้รับเหมา (ผู้เข้ามารับจ้างงานบริการบางอย่าง เช่น การให้บริการระบบนวัตกรรมการบริการในสนามบิน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดต้องสื่อสารไปในทิศทางเดียวกัน องค์ประกอบสำคัญ คือ คน และ AI ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการบริการที่รวดเร็ว (Fast) ความสะดวกสบายจากบริการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจาก AI (Seamless) เพื่อทำให้รวดเร็วขึ้น รองรับผู้โดยสารได้มากขึ้น สุดท้ายคือ การบริการไร้รอยต่อ (Seamless) นั่นคือสนามบินต้องบริหารจัดการให้คน และ AI ทำงานร่วมกันได้แบบไร้รอยต่อ และสื่อสารไปยังกลุ่มผู้โดยสารให้ครบทุกกลุ่มเป้าหมาย ผ่านช่องทางต่าง ๆ จะส่งผลให้สนามบิสุวรรณภูมิสามารถมีการบริหารงานสู่ความเป็นเลิศ มีความสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การให้บริการรูปแบบใหม่ของสนามบินสุวรรณภูมิ ประกอบด้วย ด้านความรวดเร็ว (Fast) ด้านความสะดวกสบายจากนวัตกรรมบริการ (Smart) และด้านการใช้บริการแบบไร้รอยต่อ (Seamless) ผลการวิจัยพบว่าผู้โดยสารให้ความสำคัญในระดับมากทุกด้าน ดังนั้น หากสนามบินสุวรรณภูมิมีแผนด้านการพัฒนารูปแบบการให้บริการที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม แต่เน้นการทำงานที่ไร้รอยต่อระหว่างคน กับนวัตกรรม ก็จะนำไปสู่การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศและยังยืนได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน มองรายด้านพบว่า ด้านการนำไปสู่การปฏิบัติมากเป็นอันดับสุดท้าย นั่นหมายถึงว่า การให้บริการรูปแบบใหม่ของสนามบิน ประกอบด้วย ด้านความรวดเร็ว ด้านความสะดวกสบายจากนวัตกรรมบริการ (Smart) และด้านการใช้บริการแบบไร้รอยต่อ (Seamless) สนามบินสุวรรณภูมิต้องเน้นไปถึงตัวผู้ให้บริการ และบริษัทคู่ค้าที่ให้บริการระบบ โดยสร้างการรับรู้ในการใช้ระบบ การให้บริการ และพัฒนาระบบวัตกรรมบริการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ข้อมูลที่ได้ยังไม่กระจายตัวครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ มากนัก เช่น Gen X Gen Y และ Gen Baby Bloomer ดังนั้น หากกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างในลักษณะโควตาอาจช่วยให้ได้ผลลัพธ์ที่ต่างจากผลการวิจัยฉบับนี้

2. พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าเก็บข้อมูลได้นั้น มีทั้งผู้โดยสารชาวไทย และชาวต่างชาติ หากจัดทำแบบสอบถามเพิ่มภาษาอังกฤษ จะทำให้ได้รับความคิดเห็นในมุมมองของชาวต่างชาติที่มาใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ ก็อาจจะทำให้ได้ประโยชน์เพิ่มขึ้นมีความเป็นสากลมากขึ้นจากผลการวิจัยที่จะได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กฤษ พัฒนสาร. (2565). *ทางเลือก ทางรอด Direction and trend of aviation industry*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

คณะกรรมการการศึกษา สาขาการจัดการธุรกิจการบิน. (2565). *ทางเลือก ทางรอด!!! ทิศทางและแนวโน้มการประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมการบิน*. สืบค้น 18 กรกฎาคม 2566, จาก https://shorturl.asia/50J36

ฐานเศรษฐกิจดิตอล. (2565). *เปิดประเทศ หนุนสายการบินเทคออฟสู่ภาวะปกติ 165 ล้านคน ปี 68*. สืบค้น 26 กรกฎาคม 2566, จาก ttps://shorturl.asia/fsu0m

ผู้จัดการออนไลน์. (2565). *ศักดิ์สยาม คาดปี 66 สุวรรณภูมิ ผู้โดยสารรีเทิร์น 2 แสนคน/วัน สั่งเร่งเปิด SAT-1 ส่วนปรับแบบอาคารตะวันออกงบพุ่งหมื่นล้านบาท*. สืบค้น 16 กรกฎาคม 2566, จาก https://shorturl.asia/g48QU

พันธุ์ทิพา หอมทิพย์. (2566). *โควิด -19 บนเส้นทางเปลี่ยนผ่านสู่โรคประจำถิ่น*. สืบค้น 6 กรกฎาคม 2566, จากhttps://shorturl.asia/NvJBo

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2538). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: บริษัท วสิทธิ์พัฒนา จำกัด.

สุวิมล ติรกานันท์. (2549). *การใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Airport of Thailand Public Company Limited. (2022). *Air Transport Statistic 2022*. Retrieved July 20, 2023, from https://shorturl.asia/MQlA6

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper & Row.

Tech Talk Thai. (2023). *Deciphering the Airport of the Future the big problem in driving Thai airports to world-class level*. Retrieved June 21, 2023, from https://shorturl.asia/jGoKs

Thaioil Group. (2023). *Management towards excellence. Publication date: Does not appear*. Retrieved July 22, 2023, from https://shorturl.asia/2imGy

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed). New York: Harper & Row.

การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจ เพื่อส่งเสริมความตระหนักต่อส่วนรวมและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยา อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี*

DEVELOPMENT OF GROWING GOOD INTEGRATED LEARNING UNIT WORLD ECONNOMIC SYSTEM TO PROMOTE PUBLIC AWARENESS AND CRITICAL THINKING SKILLS OF MATHAYOMSUKSA 5 STUDENTS FROM BOTHONGWONGCHANWITTAYA, BO THONG DISTRICT, CHON BURI PROVINCE

เปรมจิต จารย์ตำรา, พงศธร มหาวิจิตร, สิทธิกร สุมาลี
Preamjit Jantumra, Pongsatorn Mahavijit, Sittikorn Sumalee
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
Corresponding Author E-mail: preamjit.j@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. พัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจ และ 2. ศึกษาผลการใช้หน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมความตระหนักต่อส่วนรวมและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยา อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1. หน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจ พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการทดลอง 2. แบบสังเกตพฤติกรรมความตระหนักต่อส่วนรวม และ 3. แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ เพื่อศึกษาผลการใช้หน่วยการเรียนรู้ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/5 จำนวน 41 คน โดยใช้วิธีการการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม

ผลจากวิจัยพบว่า 1. หน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจ มีผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผลการวิเคราะห์ความตระหนักต่อส่วนรวมของผู้เรียนหลังได้รับการสอนโดยหน่วยการเรียนรู้

*Received March 14, 2023; Revised April 7, 2023; Accepted April 10, 2023

บูรณาการโตไปไม่โกงพบว่า ผู้เรียนมีความตระหนักต่อส่วนรวม ตามองค์ประกอบของความตระหนักรู้ คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่เรียน อารมณ์ความรู้สึกต่อสิ่งเร้าที่มาสัมผัสและการแสดงพฤติกรรมความตระหนักต่อส่วนรวม และ 3. ผลการวิเคราะห์ทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนหลังเรียนพบว่าผู้เรียนยังมีทักษะการคิดวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.51 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 (μ_0= 21.00)

คำสำคัญ: ความตระหนักต่อส่วนรวม; หน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง; โลกของระบบเศรษฐกิจ

Abstract

The aims of the study were to 1. develop of Growing Good integrated Learning Unit on World Economic System and 2. study the results of using the Growing Good integrated learning unit on World Economic System to promote public awareness and critical thinking skills of Mathayomsuksa 5 students at Bothongwongchanwittaya, Bo Thong District, Chon Buri Province. The instruments which were used in this study were 1. Growing Good integrated Learning Unit on World Economic System developed for use in experiments 2. Ehavior observation form for public awareness and 3. critical thinking skills evaluation. from to study the results of using the learning unit. The samples used in this research were 41 Mathayomsuksa 5/5 using cluster random sampling.

The results revealed that 1. the result of lesson plan quality assessment of Growing Good integrated Learning Unit on World Economic System shows the highest level 2. the results of the analysis of students' awareness after being taught by Growing Good shows that students showed public awareness according to the components of awareness which are knowledge and understanding of the subject matter studied, emotions towards touching stimuli, and behavioral awareness towards the public and 3. the result of mean scores analysis of students' critical thinking skills shows with an average of 20.51, which is significantly less than 70 percent threshold.

Keywords: Public Awareness; Growing Good Integrated Learning Unit; World Economic System

บทนำ

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาหนึ่งของประเทศไทยที่พบทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมายภายในประเทศ อาทิเช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในสังคมไทย การทุจริตคอร์รัปชันจึงเป็นอุปสรรคที่ขวางกั้นการพัฒนาประเทศให้ไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืน โดยพบว่า การทุจริตคอร์รัปชันในระบบการบริหารราชการแผ่นดินเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดที่นำไปสู่การสูญเสียเงินรายได้ของรัฐบาลจำนวนมาก (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2561)

จากสภาพปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้น ภาครัฐและองค์กรอิสระต่าง ๆ จึงได้มีการรณรงค์การต่อต้านการทุจริตให้เกิดขึ้น เพื่อให้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันลดน้อยลงและค่อย ๆ หมดไปจากสังคมไทยรวมไปถึงได้มีการกำหนดนโยบายการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันไว้ในยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งกำหนดให้ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือการสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต อันมีกลยุทธ์ว่าด้วยเรื่องของการปรับฐานความคิดทุกช่วงวัย ตั้งแต่ปฐมวัยให้สามารถแยกระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมส่งเสริมให้มีระบบและกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคม เพื่อต่อต้านทุจริต โดยประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือต้านการทุจริต ทั้งนี้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช) จึงได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำหลักสูตรด้านการป้องกันการทุจริตเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนในทุกระดับชั้นทั้งในภาครัฐและเอกชน รวมทั้งอาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2561) ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรต้านทุจริตศึกษาและได้รับนโยบายให้การจัดการการศึกษาที่ช่วยพัฒนาประเทศให้คนไทยคิดเป็น คิดแยกแยะได้ระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคม โดยมีสาระสำคัญในการจัดการเรียนการสอนคือ การปลูกฝังให้คนไทยไม่โกง มีจิตพอเพียงต้านทุจริต โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีการกำหนดให้สถานศึกษานำหลักสูตรต้านทุจริตศึกษาไปการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4 รูปแบบคือ 1. จัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม 2. การบูรณาการการเรียนการสอนกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม 3. การบูรณาการการเรียนการสอนกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และ 4. จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้จะต้องมีผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรในแต่ละช่วงวัยของผู้เรียนด้วย (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2561)

โรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยาเป็นสถานศึกษาหนึ่งที่ได้รับนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัดคือกระทรวงศึกษาธิการให้จัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรต้านทุจริตศึกษามาจัดการเรียนการสอนในทุกระดับชั้น เพื่อสร้างจิตสำนึกของการเป็นพลเมืองดีคิดแยกแยะได้ถึงประโยชน์ของส่วนรวมและส่วนตนและรับผิดชอบต่อหน้าที่ แต่เนื่องจากทางโรงเรียนได้วางโครงสร้างเวลาเรียนไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว การจะเปิดสอนในรายวิชาต้านทุจริตจึงเป็นได้ยาก ดังนั้นเพื่อเป็นการขับเคลื่อนโครงการนี้โรงเรียนจึงมีนโยบายจัดการเรียนการสอนบูรณาการหลักสูตรต้านทุจริตศึกษากับรายวิชาสังคมศึกษาในทุกระดับชั้น และบูรณาการให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีป้องกันการทุจริตไม่ให้เกิดขึ้นในชุมชนใกล้ตัวรวมถึงสังคมในระดับประเทศชาติ โดยสอนให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมเกี่ยวกับความพอเพียง มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตสาธารณในการป้องกันการทุจริต

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการพัฒนาความตระหนักต่อส่วนรวมของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบูรณาการโตไปไม่โกงในรายวิชาสังคมศึกษาเรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่การจัดการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมได้รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคม โดยปรับเปลี่ยนมุมมองความคิด ไม่เห็นการคอร์รัปชันเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประเพณีนิยมปฏิบัติกันมาช้านาน ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในการป้องกันการทุจริตและร่วมมือกันป้องกันการทุจริตไม่ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมความตระหนักต่อส่วนรวมและทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยา อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

2. เพื่อศึกษาผลการใช้หน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจ เพื่อส่งเสริมความตระหนักต่อส่วนรวมและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยา อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Research)โดยมีแบบแผนการวิจัยแบบ One-Short Case Study Design

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยา อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำนวน 4 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 132 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยเลือกจากความแตกต่างใน เกรดวิชาสังคมศึกษา ได้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/5 แผนการเรียนคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์ จำนวน 41 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสังเกตพฤติกรรมความตระหนักต่อส่วนรวม ผู้วิจัยได้ศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้ และเอกสารการวัดและประเมินผล เพื่อเป็นแนวทางสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความตระหนักต่อส่วนรวม โดยสร้างให้มีลักษณะเป็นประเด็นปลายเปิด มีการกำหนดแนวทางหรือจุดประสงค์ และขอบเขตในการสังเกตคือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความตระหนักต่อส่วนรวม อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้บุคคลภายนอกได้เห็นเพื่อสะท้อนผลข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียนในด้านการมีความตระหนักต่อส่วนรวม ซึ่งได้มีการหาคุณภาพเครื่องมือจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการสอนสังคมศึกษา จากนั้นนำแบบสังเกตพฤติกรรมความตระหนักต่อส่วนรวม มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปใช้

3.2 แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี หลักการสร้างแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดวิเคราะห์ และสร้างแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ให้มีลักษณะเป็นแบบวัดแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก เป็นแบบวัดที่ประกอบด้วยสถานการณ์ ไม่อิงเนื้อหา (Content Free) จากนั้นนำแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและประเมินความเที่ยงตรงและความเหมาะสมของข้อคำถาม โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ดำเนินการติดต่อขออนุญาตสถานศึกษาเพื่อนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปทดลองใช้ในชั้นเรียน

4.2 ดำเนินการสอนตามแผนที่วางไว้ พร้อมบันทึกผลระหว่างการเรียนรู้ และหลังการเรียนรู้

4.3 วัดความตระหนักต่อส่วนรวมและวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของกลุ่มทดลอง หลังเรียนโดยใช้บทเรียนบูรณาการโตไปไม่โกงในรายวิชาสังคมศึกษา โดยใช้แบบวัดความตระหนักต่อส่วนรวมและแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4.4 นำคะแนนที่ได้จากการวัดความตระหนักต่อส่วนรวมและทักษะการคิดวิเคราะห์ มาวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสังเกตสังเกตพฤติกรรมความตระหนักต่อส่วนรวม

5.2 วิเคราะห์คะแนนจากแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของกลุ่มทดลอง โดยการคำนวณค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติแบบ T-Test One Group โดยตั้งเกณฑ์ร้อยละ 70

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมความตระหนักต่อส่วนรวมและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยา อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ในบทเรียนบูรณาการโตไปไม่โกงในรายวิชาสังคมศึกษา โดยการกำหนดชื่อหน่วยการเรียนรู้ กำหนดชื่อหัวเรื่องย่อย จุดประสงค์ในการเรียนรู้แต่ละหัวเรื่องย่อย กิจกรรม การเรียนการสอน และวิธีการประเมินผล ในแต่ละเรื่องนั้นใช้ผลการบูรณาการจากผลการเรียนรู้ที่ในหลักสูตรต้านทุจริตศึกษาและตัวชี้วัดในสาระเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นฐานความคิดในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากนั้นสร้างแผนการจัดการเรียนรู้มีทั้งหมด 4 แผน (16 ชั่วโมง) โดยภายในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้จะประกอบด้วย 1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้ 2. มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 3. จุดประสงค์การเรียนรู้ 4. สาระการเรียนรู้ 5. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 7. ภาระงาน 8. กระบวนการจัดการเรียนรู้ 9. สื่อหรือแหล่งเรียนรู้ 10. การวัดและประเมินผล ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนจะมีการเชื่อมโยงเรื่องราวต่อเนื่องกัน โดยเริ่มตั้งแต่เรื่อง การคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมในระบบเศรษฐกิจไปจนถึงพลเมืองดีกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจไทย เพื่อให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้และสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน แผนที่ 1 และแผนที่ 2

ข้อ	รายการพิจารณา	ผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้					
		แผนที่ 1			แผนที่ 2		
		$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1	แผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องสัมพันธ์กับหน่วยการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้	4.00	0.71	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
2	แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญครบถ้วนร้อยรัดสัมพันธ์กัน	4.40	0.55	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
3	แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญครบถ้วนร้อยรัดสัมพันธ์กัน	4.40	0.55	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
4	จุดประสงค์การเรียนรู้มีความชัดเจนครอบคลุมเนื้อหาสาระ	4.20	0.45	มาก	4.80	0.45	มากที่สุด
5	จุดประสงค์การเรียนรู้พัฒนานักเรียนด้านความรู้ ทักษะกระบวนการและเจตคติ	4.20	0.45	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
6	จุดประสงค์การเรียนรู้เรียงลำดับพฤติกรรมจากง่ายไปยาก	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
7	กำหนดเนื้อหาสาระเหมาะสมกับเวลาเรียน	4.00	0.71	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
8	กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาสาระ	4.40	0.55	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
9	กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์และระดับชั้นของนักเรียน	4.20	0.45	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
10	กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายและสามารถปฏิบัติได้จริง	4.20	0.45	มาก	4.80	0.45	มากที่สุด
11	กิจกรรมการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิดของนักเรียน	4.20	0.45	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
12	กิจกรรมเน้นให้นักเรียนเรียนรู้จากการคิดวิเคราะห์ และมีความตระหนักต่อส่วนรวม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
13	วัสดุอุปกรณ์ สื่อและแหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ	4.40	0.55	มาก	4.80	0.45	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน แผนที่ 1 และแผนที่ 2

ข้อ	รายการพิจารณา	ผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้					
		แผนที่ 1			แผนที่ 2		
		$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล
14	วัสดุอุปกรณ์ สื่อและแหล่งเรียนรู้มีความหลากหลาย	4.00	0.00	มาก	4.80	0.45	มากที่สุด
15	นักเรียนได้ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
16	นักเรียนทำชิ้นงานที่ได้ใช้ความรู้ ความคิดมากกว่าการทำตามที่ครูกำหนด	4.00	0.71	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
17	มีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับการเรียนรู้	4.20	0.45	มาก	4.80	0.45	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยรวม	**4.27**	**0.47**	**มาก**	**4.67**	**0.49**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน แผนที่ 3 และแผนที่ 4

ข้อ	รายการพิจารณา	ผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้					
		แผนที่ 3			แผนที่ 4		
		$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1	กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายและสามารถปฏิบัติได้จริง	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
2	กิจกรรมการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิดของนักเรียน	4.80	0.45	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
3	กิจกรรมเน้นให้นักเรียนเรียนรู้จากการคิดวิเคราะห์ และมีความตระหนักต่อส่วนรวม	4.00	0.71	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
4	จุดประสงค์การเรียนรู้มีความชัดเจนครอบคลุมเนื้อหาสาระ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
5	จุดประสงค์การเรียนรู้พัฒนานักเรียนด้านความรู้ทักษะกระบวนการและเจตคติ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
6	จุดประสงค์การเรียนรู้เรียงลำดับพฤติกรรมจากง่ายไปยาก	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน แผนที่ 3 และแผนที่ 4 (ต่อ)

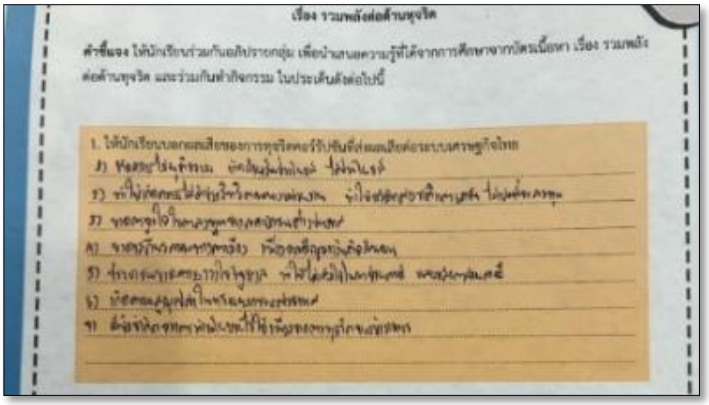
ข้อ	รายการพิจารณา	ผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้					
		แผนที่ 3			แผนที่ 4		
		$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล
7	กำหนดเนื้อหาสาระเหมาะสมกับเวลาเรียน	3.60	0.55	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
8	กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาสาระ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
9	กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์และระดับชั้นของนักเรียน	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
8	กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาสาระ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
9	กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์และระดับชั้นของนักเรียน	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
10	กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายและสามารถปฏิบัติได้จริง	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
11	กิจกรรมการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิดของนักเรียน	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
12	กิจกรรมเน้นให้นักเรียนเรียนรู้จากการคิดวิเคราะห์ และมีความตระหนักต่อส่วนรวม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
13	วัสดุอุปกรณ์ สื่อและแหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ	5.00	0.00	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
14	วัสดุอุปกรณ์ สื่อและแหล่งเรียนรู้มีความหลากหลาย	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
15	นักเรียนได้ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.80	0.45	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
16	นักเรียนทำชิ้นงานที่ได้ใช้ความรู้ ความคิดมากกว่าการทำตามที่ครูกำหนด	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
17	มีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยรวม	**4.61**	**0.48**	**มากที่สุด**	**4.60**	**0.52**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 และ 2 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ความละอายต่อบาปในการทุจริตกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 ซึ่งมีความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง จิตพอเพียงต้านทุจริตปัญหาเศรษฐกิจไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 ซึ่งมีความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง พลเมืองดีกับแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 ซึ่งมีความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมในระบบเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 ซึ่งมีความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก โดยสรุปหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจมีผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก และระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินผลสามารถนำไปใช้ได้

2. ผลการนำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมความตระหนักต่อส่วนรวมและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยา อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2.1 ผลการวิเคราะห์ความตระหนักต่อส่วนรวมของผู้เรียนหลังได้รับการสอนโดยหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจ

ขั้นความรู้ความเข้าใจ พบว่า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจความตระหนักต่อส่วนรวม ซึ่งสังเกตเห็นได้จาก แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมในระบบเศรษฐกิจ โดยสามารถอธิบายได้ว่าผลประโยชน์ส่วนตนหมายถึงอะไร ผลประโยชน์ส่วนรวมหมายถึงอะไร และสามารถการยกตัวอย่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมในระบบเศรษฐกิจได้ ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความละอายและความไม่ทนต่อการทุจริตในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจไทย โดยสามารถบอกได้ว่าความละอายต่อบาปคืออะไร การทุจริตคอร์รัปชันส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างไร ส่วนในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชนและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา โดยใช้ STRONG: จิตพอเพียงต้านทุจริตได้ ผู้เรียนสามารถอธิบายและวิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชนและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาโดยใช้ STRONG ได้ และในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ผู้เรียนอธิบายได้ว่าการรู้จักหน้าที่ของตนเองและเคารพสิทธิของผู้อื่นพัฒนาช่วยเศรษฐกิจไทยอย่างไร ทั้งนี้ผู้เรียนสามารถให้เหตุผลประกอบการตอบคำถามได้อย่างชัดเจน และมีข้อมูลที่ช่วยสนับสนุนคำตอบทั้งจากปากเปล่าและการเขียนหรือการพิมพ์ตอบคำถาม โดยผู้เรียนสามารถตอบคำถามได้ตรงประเด็นที่ครูถาม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การตอบคำถามในใบงานเรื่อง รวมพลังต่อต้านการทุจริตของนักเรียน

ขั้นอารมณ์ความรู้สึกต่อสิ่งเร้าที่มาสัมผัส พบว่า ผู้เรียนได้แสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกผ่านทางการวิเคราะห์ข่าว คอร์รัปชันบั่นทอนเศรษฐกิจไทยว่าบุคคลที่ทุจริตคอร์รัปชันเขามีความละอายต่อบาปหรือไม่ อย่างไร การแสดงบทบาทสมมติภายใต้กรอบหัวข้อเรื่อง ความละอายต่อบาปในการทุจริตกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ส่วนในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ผู้เรียนได้ดูข่าวเรื่อง The Biz เศรษฐกิจไทย : ทุจริต-คอร์รัปชัน ปัญหาใหญ่ประเทศไทย จาก YouTube แล้วร่วมกันอภิปรายว่า ปัญหาคอร์รัปชันเกิดจากสาเหตุใดเป็นหลัก และส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจไทยอย่างไร แล้วร่วมกันเสนอแนวทางแก้ปัญหาในชุมชน ชาวบ้านโนนหินแห่ เมื่อนักเรียนเป็นสมาชิกของชุมชนนั้นโดยใช้ STRONG และในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ผู้เรียนได้แสดงความรู้สึกผ่านการตอบคำถามใบงานเรื่อง สำนึกพลเมืองเสริมสร้างพัฒนาเศรษฐกิจไทยและการแสดงหนังสั้น ภายใต้หัวข้อเรื่องการเป็นพลเมืองดีกับการช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจไทย

ขั้นพฤติกรรมที่แสดงออกมาในชั้นเรียน ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้เรียนมีการพูดแสดงความรู้สึกหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนอย่างมีเหตุผล มีความสอดคล้องกับเนื้อหรือเรื่องที่เรียน การพูดแสดงความคิดเห็นของนักเรียนจะประกอบด้วยเหตุผล หลักการต่าง ๆ ข้อสังเกตมาสนับสนุนเพื่อให้เพื่อน ๆ คนอื่นคล้อยตามหรือเห็นด้วยกับสิ่งที่พูด โดยผู้เรียนบางคนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเรียนรู้ไปในทางที่ดีขึ้น อาทิเช่น เมื่อก่อนเขาเป็นเด็กที่ไม่กล้าพูดแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน ๆ ในห้องเมื่อครูให้อภิปรายสรุปเรื่อง การคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมในระบบเศรษฐกิจ โดยอภิปรายร่วมกันในห้อง เมื่อผู้เรียนเห็นเพื่อนแสดงความคิดเห็นกันอย่างหลากหลาย โดยแต่ละคนก็จะมีเหตุผลมาสนับสนุนแนวคิดหรือข้อสรุปของตน ผู้เรียนที่ไม่กล้าแสดงออกจะเริ่มกล้าแสดงออกมากขึ้น นอกจากนี้การแสดงบทบาทในหนังสั้น ผู้เรียนมีการแสดงที่สมบทบาทของตัวละครที่เป็นทั้งฝ่ายดี และผู้ที่กระทำการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการทุจริตคอร์รัป

ชันที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยผู้เรียนคนอื่น ๆ เป็นผู้ฟังที่ดีมีการถามคำถามเมื่อเกิดข้อสงสัยในละครว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ทำไมไม่เป็นอย่างนี้ มีการอภิปรายกันด้วยเหตุผลและผู้เรียนต่างยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในการเรียนร่วมกัน ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2.2 ผลการวิเคราะห์ทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนหลังได้รับการสอนโดยหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนหลังได้รับการสอนโดยหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจ

คะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์	N	$\bar{x}$	μ_0	S	t
	41	20.51	21.00	3.15	- 0.99

* ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์หลังได้รับการสอน โดยการเรียนรู้บทเรียนบูรณาการโตไปไม่โกงในรายวิชาสังคมศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.51 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 แสดงว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจ ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 70

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจ เพื่อส่งเสริมความตระหนักต่อส่วนรวมและทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยา อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จากการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจ ได้มีการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอน มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการกำหนดภาระงานหรือชิ้นงาน สื่อและเอกสารประกอบการสอนที่เป็นระบบ เพราะเป็นการนำหลักสูตรต้านทุจริตศึกษาไปบูรณาการกับรายวิชาสังคมศึกษา 4 โดยเน้นการสร้างความตระหนักต่อส่วนรวมและทักษะการคิดวิเคราะห์ให้เกิดกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดแยกแยะได้ระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคม ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในการป้องกันการทุจริตและร่วมมือกันป้องกันการทุจริตไม่ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เขียนแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน มีสื่อการจัดการเรียนการสอนที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ที่จะช่วยให้ผู้เรียนสร้างกระบวนการคิด การรับรู้และเข้าใจในเรื่องที่เรียนได้รวดเร็วขึ้น และสามารถสร้างความตระหนักต่อส่วนรวมได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้บุคคลภายนอกได้เห็น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลี้ยง ทุมทอง (2556) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการ

สอนแบบบูรณาการช่วยสร้างให้คนเป็นมนุษย์ที่พึงประสงค์ ซึ่งคนกับมนุษย์มีคุณธรรมศีลธรรม ปัญญา ความรู้แตกต่างกัน คนจะมีความรู้คู่คุณธรรมต่ำกว่ามนุษย์ คุณธรรมของความเป็นมนุษย์เรียกว่า มนุษยธรรมและสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2544) ที่ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้หลายประการว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนทุกวิชา ได้ทำงานร่วมกันหรือร่วมมือกันบูรณาการความรู้ ช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงคุณค่าในการนำความรู้ที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจในลักษณะองค์รวม หรือภาพรวม มองเห็นความเชื่อมโยงของมวลความรู้และประสบการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นต้น

2. ในการศึกษาความตระหนักต่อส่วนรวมของผู้เรียนหลังได้รับการสอนโดยหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจ พบว่า ผู้เรียนมีความตระหนักต่อส่วนรวม เนื่องจากหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่คำนึงถึงการเชื่อมโยงความรู้ ความคิด และทักษะความตระหนักต่อส่วนรวมในการต่อต้านการทุจริตที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง ซึ่งในหน่วยการเรียนรู้นี้ได้สร้างองค์ประกอบของความตระหนักรู้ คือ ขั้นความรู้ความเข้าใจ ขั้นอารมณ์ความรู้สึกต่อสิ่งเร้าที่มาสัมผัส และขั้นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตระหนักต่อส่วนรวม ดังจะเห็นได้จากเรื่องที่ 1 การคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งมีกิจกรรมการเรียนรู้คือ การให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้จากใบความรู้เรื่อง ผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมจากสิ่งใกล้ตัวนักเรียน แล้วช่วยกันวิเคราะห์ว่าส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไทยตั้งแต่ระดับชุมชนใกล้ตัวของนักเรียนไปจนถึงระดับประเทศ ส่วนเรื่องที่ 2 ความละอายต่อบาปในการทุจริตกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์ข่าว คอร์รัปชันบั่นทอนเศรษฐกิจไทย เพื่อให้เห็นว่าพฤติกรรมของบุคคลในข่าวไม่มีความละอายต่อบาปในการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ แล้วช่วยกันแต่งบทละครและแสดงบทบาทสมมติตามบทละครภายใต้หัวข้อเรื่อง ความละอายต่อบาปในการทุจริตกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย เพื่อสะท้อนถึงความเข้าใจและความตระหนักต่อส่วนรวมของนักเรียนในเรื่องของความละอายต่อบาป เรื่องที่ 3 จิตพอเพียงต้านทุจริตปัญหาเศรษฐกิจไทย มีกิจกรรมการเรียนรู้คือ การให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ STRONG: จิตพอเพียงต้านทุจริตแก้ปัญหาเศรษฐกิจไทย ซึ่งนักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยการนำเอาหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาช่วยกันคิดหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขสถาณการณ์การทุจริตคอร์รัปชันในระดับชุมชนและประเทศชาติ ซึ่งเป็นการสะท้อนความรู้สึกและการแสดงพฤติกรรมของผู้เรียนในการมีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต และเรื่องที่ 4 พลเมืองดีกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจไทย นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจไทยจากสถานการณ์ในใบงาน เพื่อให้รู้จักสิทธิ หน้าที่ของตนเองและการเคารพสิทธิของผู้อื่นในการเป็นพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมที่นำพาเศรษฐกิจไทยให้เจริญ จากนั้นผู้เรียนช่วยกันสรุปความรู้ที่ได้เป็นแสดงหนังสั้น ภายใต้หัวข้อเรื่องการเป็นพลเมืองดีกับการช่วยแก้ไขปัญหา

เศรษฐกิจไทย ซึ่งเป็นการสร้างสำนึกพลเมืองที่ช่วยเสริมสร้างการพลเมืองดีในการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยจะพบว่าจากการศึกษาเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่องโลกของระบบเศรษฐกิจ ทั้ง 4 เรื่อง ส่งผลให้นักเรียนเกิดความตระหนักต่อส่วนรวมและเห็นถึงความสำคัญของปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยหน่วยการเรียนรู้นี้มีจุดเด่นคือ การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวของนักเรียนและข่าวการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในสังคมที่พบเจอในชีวิตประจำวัน เพราะมีการเลือกสถานการณ์หรือข่าว มาให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้จากสถานการณ์ใกล้ตัวนักเรียน หรือประเด็นที่น่าสนใจในสังคม ทำให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ ผู้เรียนแสดงความรู้สึกและได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันจนสามารถสร้างความตระหนักต่อส่วนรวมได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Good (1973) ที่กล่าวว่า ความตระหนักเป็นผลมาจากกระบวนการทางปัญญา กล่าวคือ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือจากการสัมผัสแล้วเกิดการรับรู้และเข้าใจในสิ่งนั้น จนเกิดเป็นความคิดรวบยอดและนำไปสู่การเรียนรู้ เมื่อเรามีความรู้ในสิ่งนั้นก็จะนำไปสู่ความตระหนักรู้ในที่สุด ซึ่งความรู้และความตระหนักรู้ต่างก็นำปสู่พฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคล นอกจากนี้ครูและสถาบันการศึกษามีส่วนสำคัญในการสร้างความตระหนักต่อส่วนรวมให้เกิดกับผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Komalasari & Saripudin (2015) ที่ได้เสนอว่า สถาบันการศึกษาก็มีความสำคัญอย่างมากในการปลูกฝังค่านิยมการต่อต้านการทุจริตให้เกิดกับผู้เรียนตั้งแต่ระดับประถมจนถึงมัธยมศึกษา การศึกษาการต่อต้านการทุจริตควรอยู่บนพื้นฐานการเรียนที่มีคุณค่าและการเรียนการสอนตามบริบทของแต่ละพื้นที่

3. ในการศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังได้รับการสอนโดยหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจ ไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในช่วงทำการทดลองมีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งเป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ต้องมีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบกึ่งออนไลน์ เพราะนักเรียนบางคนอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีสัญญาณอินเตอร์เน็ต หรือสัญญาณอินเตอร์เน็ตไม่เสถียร ทำให้นักเรียนไม่มีสมาธิในการเรียน ทำให้การฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ผู้เรียนขาดความต่อเนื่องจึงส่งผลผู้เรียนยังไม่เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ในระดับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งการที่จะพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ให้ได้ผลนั้นต้องอาศัยระยะเวลาในการฝึกฝนผู้เรียนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยเริ่มจากการให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาร่วมกัน หรือการให้ผู้เรียนลองตั้งคำถามกับข้อสรุปที่เคยมีว่าเป็นจริงตามนั้นหรือไม่แล้วคิดวิเคราะห์หาคำตอบด้วยตัวเอง ควรมีการฝึกฝนการตอบคำถามทั้งในลักษณะปลายเปิดและปลายปิด เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ แยกแยะสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ดังงานวิจัยของอนุเบศ ทัศนิยม (2563) ที่ได้ฝึกทักษะการการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รายวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยมีปฏิบัติการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ถึง 3 วงรอบ ผู้เรียนจึงผ่าน

เกณฑ์การประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นแล้วการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ต้องอาศัยระยะเวลาและควรฝึกฝนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจึงสามารถพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้ อีกทั้งการเรียนออนไลน์ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการจัดประสบการณ์ที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและการแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ระหว่างผู้เรียน ทั้งนี้การคิดวิเคราะห์เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางปัญญาและการคิด อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการศึกษา ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะ ซึ่งการจะเกิดทักษะได้นั้นผู้เรียนต้องผ่านการรับรู้ การตอบสนอง และการเกิดค่านิยมหรือความตระหนักก่อน (Bloom, 1956) ฉะนั้นแล้วในการสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์นั้นครูถือเป็นผู้มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการสนับสนุนและจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ แต่การที่นักเรียนจะเกิดทักษะนี้ได้จำเป็นต้องมีความรู้เสียก่อน และจำเป็นต้องมีจิตสำนึกที่ดีก่อนหรือมีความตระหนักต่อส่วนรวมก่อนจึงจะเป็นการช่วยเสริมสร้างการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

องค์ความรู้จากการวิจัย

1. การพิจารณาหลักสูตรต้านทุจริตศึกษาเชื่อมโยงกับสาระการเรียนรู้และตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาสังคมศึกษา 4 มีขั้นตอนดังนี้

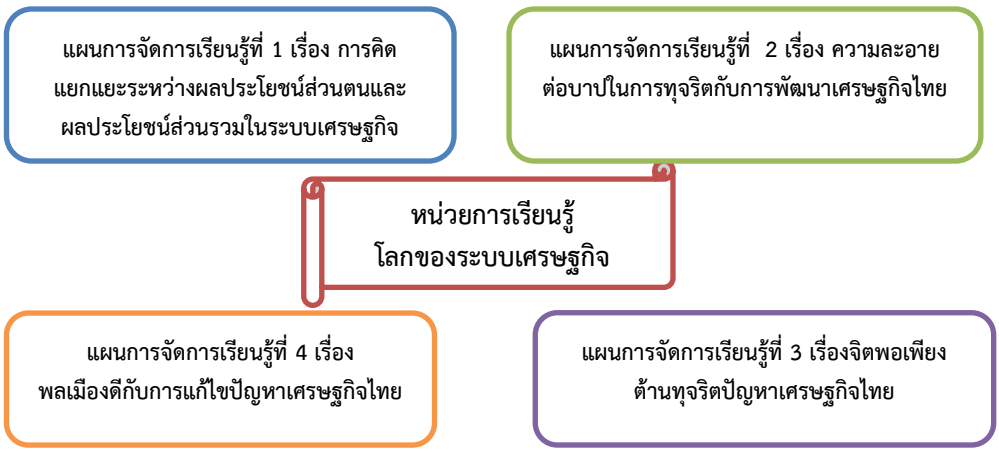
ขั้นตอนที่ 1 กำหนดหัวเรื่องหรือหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ ขั้นตอนที่ 2 กำหนดจุดประสงค์ ขั้นตอนที่ 3 กำหนดสาระการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงทั้งเนื้อหาสาระด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะ ซึ่งมีความสอดคล้องระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รายวิชาสังคมศึกษา 4 กับผลการเรียนรู้ในหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสอดคล้องระหว่างตัวชี้วัดในรายวิชาสังคมศึกษา 4 กับผลการเรียนรู้ในหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา

สาระและผลการเรียนรู้หลักสูตรต้านทุจริตศึกษา	ตัวชี้วัดในรายวิชาสังคมศึกษา 4
สาระที่ 1 การคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม	ส 3.1 ม.4-6/1 อภิปรายการกำหนดราคาและค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจ
สาระที่ 2 ความละอายและความไม่ทนต่อการทุจริต	ส 3.1 ม.4-6/1 อภิปรายการกำหนดราคาและค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจ
สาระที่ 3 STRONG : จิตพอเพียงต้านทุจริตผลการเรียนรู้	ส 3.1 ม.4-6/4 วิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชนและเสนอแนวทางแก้ไข

2. ขั้นตอนการสร้างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกงเรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจมีขั้นตอนการสร้างจากการกำหนดชื่อหน่วยการเรียนรู้ กำหนดชื่อหัวเรื่องย่อย จุดประสงค์ในการเรียนรู้แต่ละหัวเรื่องย่อย กำหนดสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการ

เรียนการสอน และวิธีการประเมินผล ในแต่ละเรื่องนั้นใช้ผลการบูรณาการจากสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ในหลักสูตรต้านทุจริตศึกษาและตัวชี้วัดในสาระเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นฐานความคิดในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับผู้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากนั้นสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีทั้งหมด 4 แผน ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนจะมีการเชื่อมโยงเรื่องราวต่อเนื่องกัน โดยเริ่มตั้งแต่เรื่อง การคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมในระบบเศรษฐกิจ ไปจนถึงพลเมืองดีกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจไทย เพื่อให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้และสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนี้

ภาพที่ 2 แผนผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้บูรณาการโตไปไม่โกง
เรื่อง โลกของระบบเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการนำหน่วยการเรียนบูรณาการโตไปไม่โกง ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาให้เข้ากับสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การพัฒนาหน่วยการเรียนบูรณาการโตไปไม่โกง ควรเลือกเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรงกับผู้เรียนหรือใช้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นใกล้ตัวที่ผู้เรียนสามารถเห็นภาพได้ชัดเจน และครูควรเพิ่มพูนทักษะและความรู้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมี

ทักษะการคิดวิเคราะห์มากขึ้นและสร้างประสบการณ์ให้เกิดกับผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยตรงและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการพัฒนาหน่วยการเรียนบูรณาการโตไปไม่โกงในหน่วยการเรียนรู้อื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญว่าปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เป็นปัญหาสำคัญของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2544). *หลักสูตรการเรียนการสอนแบบหน่วยบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2556). *ทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เอสพริ้นติ้งไทยแฟคตอรี่.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2553). *การพัฒนาการคิด* (พิมพ์ครั้งที่ 4) (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิค พริ้นติ้ง.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2561). *ชุดหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา*. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2561). *คู่มือหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.

อนุเบศ ทัศนิยม. (2563). *การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Bloom, B. S. (1956). Taxonomy of Educational Objectives. Handbook: The Cognitive Domain. David McKay, New York.

Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill Book.

Komalasari, k. & Saripudin, D. (2015). Integration of Anti-Corruption Education in School' s Activities. *American Journal of Applied Sciences*, 12(6), 445-451.

การพัฒนาระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)*

DEVELOPMENT OF MASS TRANSIT SYSTEMS WITH THE GLOBAL POSITIONING SYSTEM (GPS) OF THE BANGKOK MASS TRANSIT AUTHORITY (BMTA)

ไพวรรณ ศรีสารคาม, พภัสสรณ์ วรภัทร์ถิระกุล
Paiwan Srisarakam, Paphatsorn Woraphattirakul
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University
Corresponding Author E-mail: srisarakam_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาการพัฒนาระบบขนส่งมวลชน 2. ศึกษาผลกระทบของนโยบายการพัฒนาระบบขนส่งมวลชน และ 3. ศึกษาผลของการใช้ระบบขนส่งมวลขนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 29 คน ได้แก่ 1. ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน 2. พนักงานผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) จำนวน 5 คน และ 3. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 19 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาระบบขนส่งมวลด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เป็นนโยบายสาธารณะที่ภาครัฐกำหนดโดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำมาปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่สะดวก สบาย และปลอดภัย 2. ผลกระทบของนโยบายการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ด้านการปรับโครงสร้างองค์กรให้เล็กลงเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ด้านบุคลากรให้มีทักษะด้านเทคโนโลยี ด้านสมรรถภาพขององค์กรเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากร และด้านความร่วมมือและการต่อด้านการเปลี่ยนแปลงโดยการสื่อสารประชาสัมพันธ์กับบุคลากรในองค์การอย่างทั่วถึง และ 3. ผลการใช้นโยบายการพัฒนาระบบขนส่งมวลชน พบว่าองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มีความล้าหลังในเรื่อง

*Received January 18, 2023; Revised April 28, 2023; Accepted April 30, 2023

ของความคล่องตัว การขาดการบูรณาการที่ดี การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านเทคโนโลยี และการแทรกแซงของผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย
คำสำคัญ: ระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS); นโยบายสาธารณะ; การพัฒนาระบบขนส่ง

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the development of mass transit; 2. To study the factors affecting the development of mass transit; and 3. To study the implementation results of mass transit with the GPS of BMTA. This research was conducted using a qualitative research approach by a group of 29 key informants, consisting of 1. 5 administrators of relevant agencies, 2. 5 operating staff working on mass transit using the GPS of BMTA, and 3) 19 stakeholders and persons involved. In-depth interviews and group discussions were used.

The research results showed that 1. the development of mass transit with the GPS of BMTA is a public policy that the government requires relevant agencies to implement to provide convenient and safe services to the public. 2. The policy for developing mass transit with the GPS of BMTA has impacts on organizational restructuring, personnel, organizational competency, and cooperation and resistance to change. 3. The results of policy implementation in developing mass transit with the GPS of BMTA revealed that the BMTA lacks organizational flexibility and efficient integration and has a shortage of personnel in technology and the intervention of policymakers.
Keywords: Global Positioning System (GPS); Public Policy; Development of Mass Transit Systems

บทนำ

จากยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งของไทยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ได้มีแนวคิดในการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งในอนาคต ซึ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technological and Innovation) เข้ามาปรับปรุงประสิทธิภาพด้านการขนส่ง (Transport Efficiency) โดยมีแนวคิดที่จะสร้างโครงข่ายการเชื่อมโยงระบบคมนาคมภายในประเทศและระหว่างประเทศ (กระทรวงคมนาคม, 2562) ตลอดจนการเข้าถึงระบบขนส่งอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม รวมถึงการออกแบบสำหรับคนทุกคน (Universal Design) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งดังกล่าว มีวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ในการมุ่งสู่การขนส่งที่ยั่งยืนโดยมีเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน รองรับการขยายตัวและการเปลี่ยนแปลง

ของสังคม ตลอดจนขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (ชรินทร์ เกตุนาค, 2564)

ตามคณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2553 มอบหมายให้กระทรวงคมนาคมดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางและกำหนดมาตรการในการนำเทคโนโลยีระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System: GPS) มาใช้ติดตั้งกับรถสาธารณะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมรวมทั้งเป็นการตรวจสอบและยกระดับความปลอดภัยซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาและลดอุบัติเหตุในการเดินทางลงได้ (องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ, 2564) ในส่วนขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ได้มีนโยบายการนำระบบ GPS มาติดตั้งในรถเมล์สายต่าง ๆ เพื่อให้บริการแก่ประชาชนและลดปัญหาการเกิดอุบัติเหตุจากความเร่งรีบของผู้ใช้รถใช้ถนน สร้างความปลอดภัยให้กับผู้ใช้รถเมล์ ยังเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเล็งเห็นถึงความสำคัญในการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการให้บริการขนส่งสาธารณะให้สอดคล้องกับไลฟ์สไตล์ของคนยุคใหม่ที่ต้องการความสะดวกสบาย รวดเร็วและยังคงมีความปลอดภัยอยู่ อีกทั้งยังช่วยยกระดับความปลอดภัย สร้างภาพที่ดีให้กับประเทศด้วยเหตุผลว่าปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยจำนวนมาก โดยจะต้องใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะเพื่อเดินทางท่องเที่ยวไปยังจุดต่าง ๆ เมื่อมีการใช้ GPS รถเมล์ย่อมส่งผลดีและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ใช้บริการทั้งคนไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ดี (คาร์แทรค, 2564)

องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ให้บริการขนส่งผู้โดยสารมาเป็นระยะเวลานานนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา ไม่เคยมีการปรับปรุงโครงข่ายเส้นทางรถโดยสารประจำทางในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอย่างจริงจัง (THE CITIZEN PLUS, 2022) และไม่มีการจัดหารถโดยสารใหม่มานานกว่า 18 ปี รวมทั้งไม่ได้รับการปรับอัตราค่าโดยสารมานาน และจากมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง เช่น มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2538 ซึ่งอนุมัติตามมติคณะรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจที่ไม่ให้บรรจุพนักงานเพิ่มหรือทดแทนอัตรากำลังที่พ้นสภาพและมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2549 ให้องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) พิจารณานำรถโดยสารที่ถูกทดแทนแล้วไปใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสม โดยไม่นำไปประมูลขายหรือนำไปใช้เป็นรถโดยสารสาธารณะอีก และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2559 ให้กรมการขนส่งทางบกเป็นผู้กำกับดูแล ทั้งการกำหนดโครงข่ายเส้นทางใหม่ จัดสรรเส้นทางการเดินรถตามโครงข่ายใหม่ กำหนดเงื่อนไขขอรับใบอนุญาต การคัดเลือกผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ เกณฑ์คนขับรถโดยสารสาธารณะ และการออกใบอนุญาตประกอบการขนส่งใหม่ (Thai PBS, 2016)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) โดยมุ่งประเด็นการศึกษาคือ การพัฒนาระบบขนส่งเพื่อความปลอดภัยโดยการติดตั้ง

ระบบ GPS รถโดยสารขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาในการเกิดอุบัติเหตุรวมถึงเพื่อให้สอดคล้องกับระบบคมนาคมขนส่งของไทยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) มุ่งสู่การขนส่งที่ยั่งยืน และศึกษาผลการใช้ระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) โดยสามารถนำผลการศึกษาที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการของรถโดยสารขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เพื่อที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนผู้ใช้บริการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ตลอดจนรวมถึงทำให้ระบบขนส่งมวลชนโดยรถโดยสารมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเป็นทางเลือกในการเดินทางที่สำคัญของประชาชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของนโยบายการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)
3. เพื่อศึกษาผลของการใช้ระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 29 คน ประกอบด้วย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1 ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายการเดินรถองค์การ ผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้อำนวยการเขตการเดินรถ และผู้แทนกรมการขนส่งทางบก จำนวนทั้งหมด 5 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 ได้แก่ คณะกรรมการบริหารสหภาพแรงงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) และพนักงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นายท่าปล่อยรถ พนักงานขับรถ พนักงานเก็บค่าโดยสาร จำนวนทั้งหมด 5 คน

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวมรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มกับผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การ

ขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) จำนวนทั้งหมด 29 คน โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำการสนทนาและเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมสนทนา แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ใช้มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้บริหารผู้เกี่ยวข้องในประเด็นหลักด้านนโยบาย มุมมอง และแนวคิดด้านปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน

แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยเตรียมประเด็นเพื่อสอบถามแนวคิด และความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นที่สอดคล้องกับงานวิจัย ทั้งนี้เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยให้ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้จุดประเด็นในการสนทนา ในการชักจูงให้กลุ่มสนทนาเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ส่งหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เรื่องขอนัดสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และได้เข้าสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวันเวลาที่ได้นัดหมายไว้ มีรายละเอียดดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก อุปกรณ์บันทึกภาพ หรือเสียง โดยผู้วิจัยทำการออกแบบสัมภาษณ์ เพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวนทั้งสิ้น 29 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินงานวิจัยเรื่อง นโยบายการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การลดทอนข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากภาคสนาม เพื่อให้ได้กลุ่มข้อมูลที่มีความหมายร่วมกัน และมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของข้อมูลจนได้แบบแผนของความเชื่อมโยงที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้ดีที่สุด กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิจัยโดยการวิเคราะห์ตัวบทและเนื้อหา (Textual Analysis Content Analysis) เป็นวิธีที่ผู้ว่านำมาใช้วิเคราะห์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ เพื่อความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้รับ เพื่อนำไปใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนด ตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) การกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐบาลไทย ซึ่งนโยบายสาธารณะเป็นแนวทางกิจกรรม หรือการกระทำที่รัฐบาลใช้ในการดำเนินงานเพื่อส่งมอบบริการสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านการสาธารณสุข ด้านการสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น ไปสู่ประชาชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยนโยบายสาธารณะเป็นอะไรก็ตามที่รัฐบาลตัดสินใจเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ ซึ่งเป็นการพิจารณาในแง่ที่ว่าทำไมรัฐบาลจึงต้องดำเนินการนโยบายนั้นและนโยบายนั้นจะสร้างความแตกต่างอย่างไร ทั้งนี้เพราะรัฐบาลมีหน้าที่ต้องทำหลายอย่าง โดยการทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะจำเป็นต้องอาศัยทั้งศิลป์และศาสตร์ โดยจะต้องมีการวางแผนดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการจัดสรรทรัพยากรบุคคล งบประมาณในการดำเนินงานมีการจัดทำโครงการด้วยวิธีปฏิบัติงานที่มีความสอดคล้อง และมีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง ตลอดทั้งความต้องการของประชาชนในแต่ละเรื่องและในแต่ละพื้นที่ เพราะฉะนั้นนโยบายสาธารณะจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงานของรัฐบาล นโยบายสาธารณะถือว่าเป็นแนวทางการดำเนินงานของภาครัฐบาล โดยรัฐบาลเป็นแกนนำในการกำหนดนโยบายเพื่อจัดทรัพยากรต่าง ๆ ให้แก่พลเมือง โดยรวม การกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นการตัดสินใจวางแนวทางกว้าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาหรือการตอบสนองความต้องการสิ่งสำคัญคือการตัดสินใจว่าจะกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างไร ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ได้แก่ การระบุปัญหา การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมาย การศึกษาข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย การออกแบบทางเลือกนโยบาย การวิเคราะห์ทางเลือก การจัดทำร่างนโยบายเสนอแนะกลยุทธ์ในการดำเนินนโยบาย และการอนุมัติและประกาศเป็นนโยบายตามลำดับ

2. ผลกระทบของนโยบายการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) พบว่า 1. ด้านการปรับโครงสร้างองค์กรองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ต้องปรับเปลี่ยนเป็นองค์กรดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบโดยระบบให้บริการประชาชนโดยจะต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมภายใต้เป้าหมายที่ต้องการมุ่งสู่การให้บริการ ทั้งนี้ ผู้รับบริการจะต้องได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทางที่เป็นปัจจุบัน เพื่อรองรับการให้บริการประชาชนทุกรูปแบบในขณะเดียวกันต้องปรับโครงสร้างองค์กรมีขนาดกระชับลง เพื่อให้โครงสร้างองค์การขององค์การขนส่งมลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มีขนาดเล็กลง มีอัตราพนักงานที่เหมาะสม สอดคล้องกับอัตราพนักงานตามโครงสร้างใหม่ มีความคล่องตัวในการปฏิบัติงานหรือการดำเนินงานและดำเนินการลดค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร ทำให้เกิดปัญหาด้านทรัพยากรบุคคลที่ขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ต้องดำเนินการเพื่อเพิ่มความสามารถของบุคลากรมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการเพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทการเป็นผู้ประกอบการ

2. ด้านบุคลากร องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ต้องมีการพัฒนาความสามารถบุคลากร เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถของบุคลากร เตรียมความพร้อมให้กับพนักงานเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในการทำงาน และเสริมสร้างประสบการณ์ให้สอดคล้องกับโครงสร้างองค์กรให้มีความเหมาะสมสามารถแข่งขันในอนาคต 3. ด้านสมรรถภาพขององค์กร องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ซึ่งปัญหาการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ อาจมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้าใจขั้นตอนและโครงสร้างเหล่านี้อย่างถ่องแท้ เนื่องจากมันส่งผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ 4. ด้านความร่วมมือและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง กล่าวได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคใน การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในการให้ความร่วมมือและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงนั้น สาระสำคัญ ที่เป็นปัญหาตกทอดมาจนถึงปัจจุบันคือการขาดความร่วมมือจากประชาชน

3. ผลการใช้นโยบายการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) พบว่า 1. สถานะทางการเงิน องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เนื่องจากต้นทุนการดำเนินงานที่สูง การเก็บค่าโดยสารต่ำกว่าต้นทุนที่แท้จริงทำให้ประสบผลการขาดทุนมาโดยตลอด ประกอบกับผู้ประกอบการรถเอกชนร่วมบริการค้างชำระค่าตอบแทนเป็นจำนวนมาก จึงขาดสภาพคล่องทางการเงิน จำเป็นต้องกู้เงินมาบริหารจัดการ ส่งผลให้มีภาระหนี้สินและดอกเบี้ยจ่ายสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง 2. สภาพและจำนวนรถโดยสาร สภาพของรถส่วนใหญ่ชำรุด ทรุดโทรม และค่าซ่อมบำรุงรักษาอยู่ในอัตราสูง สาเหตุจากรถมีอายุการใช้งานมากกว่า 20 ปี ปัจจุบันจำนวนรถที่ให้บริการมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ทั้งนี้เนื่องจากมีรถโดยสารที่ปลดประจำการและยังไม่สามารถหาทดแทนได้ 3. โครงสร้างองค์กรปัจจุบัน องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เป็นองค์กรขนาดใหญ่ ทำให้ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายของพนักงานสูงมาก ซึ่งต้นทุนการดำเนินงานสูง ได้แก่ 1. ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร 2. ค่าเชื้อเพลิงที่มีแนวโน้มสูงขึ้น 3. ค่าซ่อมบำรุงรักษารถโดยสาร ปรับตามสภาพอายุการใช้งานของรถโดยสาร 4. ดอกเบี้ยจ่าย เนื่องจากองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มีรายได้ไม่พอกับรายจ่ายซึ่งต้องกู้เงินทำให้เป็นภาระที่ต้องจ่ายดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี และ 5. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อตอบสนองตามแผนยุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคม องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพิ่มขึ้น แต่เนื่องจากองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นจำนวนมาก เนื่องจากองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ไม่ได้รับอนุญาตให้รับพนักงานในตำแหน่งอื่นได้ 4. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้งานระบบ GPS ในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ดังนี้ 1. เส้นทางการเดินรถบางจุดผ่านตึกสูงเป็นจุดอับสัญญาณ ทำให้การรับส่งสัญญาณขาดหาย ใช้งานได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ 2. อุปกรณ์ส่วนควบคุมภายในรถไม่ได้ใช้ เช่น วิทยุสื่อสาร ทำให้ไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับพนักงานขับรถในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินได้ 3. ในปัจจุบันการให้ความรู้ยังไม่ตรงกับผู้ปฏิบัติงานจริง ทั้งนี้เพื่อนำไปดำเนินงาน

ในการวางแผนการเดินรถให้เป็นปัจจุบัน การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้และยังสามารถเก็บเป็นข้อมูลและนำมาจัดทำแผนการเดินรถได้ 4. พนักงานผู้ปฏิบัติงานยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในอุปกรณ์ที่ใช้ทำให้ข้อมูลขาดหาย ส่งผลให้ไม่ทราบว่าวันนี้ใครเป็นผู้ปฏิบัติงานบนรถ และ 5. สัญญาณอินเทอร์เน็ตหรือเครือข่าย ในบางอู่รถและบางกองที่ตั้งอยู่ในที่อับสัญญาณทำให้การรับส่งสัญญาณอินเตอร์เน็ตไม่ได้ ทำให้การทำงานได้ไม่เต็มที่หรือไม่สามารถรับสัญญาณได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันสถานการณ์อุบัติเหตุทางถนนของประเทศไทยเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอุบัติเหตุที่เกิดจากรถสาธารณะที่มีประชาชน ใช้บริการจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาเทศกาลสำคัญต่าง ๆ ซึ่งหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องพยายามหามาตรการในการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน เพื่อป้องกันและบรรเทาความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น อาทิ การบูรณาตั้งจุดตรวจและจุดพักรถ การตรวจสภาพรถก่อนเดินทาง การแก้ไขปรับปรุงสภาพทางป้ายจราจร ไฟสัญญาณ อุปกรณ์งานทางบริเวณจุดเสี่ยงและการบังคับใช้กฎหมายในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าสถิติของอุบัติเหตุยังคง สร้างความสูญเสียจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลการศึกษาระบบเทคโนโลยีในการกำกับดูแลยานพาหนะทั้งจากหน่วยงานของรัฐ อาทิ กรมการขนส่งทางบก (ขบ.) สำนักนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.) และองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) รวมทั้งการใช้ระบบเทคโนโลยีในการกำกับดูแลยานพาหนะของผู้ประกอบการภาคเอกชนหลายราย เป็นที่ยอมรับว่าระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System: GPS) เป็นระบบเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสมในการกำกับดูแลยานพาหนะ ทั้งในด้านความสามารถของเทคโนโลยี การใช้งานของผู้ใช้งาน และความเสถียรของระบบ อย่างไรก็ตาม ในการติดตามควบคุมและประเมินผลการเดินรถสาธารณะด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System: GPS) นั้น พบว่ามีเพียงภาคเอกชนจำนวนมากไม่ได้ติดตั้งระบบ GPS สำหรับรถโดยสารเพื่อติดตาม ตรวจสอบ และควบคุมความเร็วในการเดินรถโดยสารสาธารณะ

จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เป็นการนำนโยบายจากภาครัฐมาปฏิบัติ โดยมีกรมการขนส่งทางบกเป็นผู้กำกับดูแล สอดคล้องกับแนวคิดของ Kelly & Zach (2019) กล่าวว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินการนั้นจะช่วยให้งานนั้น ๆ มีประสิทธิภาพและช่วยให้การทำงานบรรลุผลตามเป้าหมายได้อย่างเที่ยงตรงและรวดเร็ว มีประสิทธิผล ช่วยให้ได้ผลผลิตออกมาอย่างเต็มที่ เต็มกำลัง และประหยัด สอดคล้องกับแนวคิดของวีรวัฒน์ พิลากุล (2562) ได้กล่าวถึงระบบการคมนาคมขนส่งมีความสำคัญต่อประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม

และสิ่งแวดล้อม ถ้าประเทศมีระบบการคมนาคมขนส่งที่มีประสิทธิภาพ ปลอดภัย มีความน่าเชื่อถือ และมีต้นทุนที่ประหยัด จะมีส่วนสำคัญในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจของประเทศให้สูงขึ้น

2. ผลกระทบของนโยบายการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ผลการวิจัยพบว่า ในปัจจุบันจำนวนยานพาหนะในประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ทั้งจากการเกิดและจากการย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานในเมืองหลวง ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายอย่าง โดยเฉพาะปัญหาการจราจรประกอบกับราคาน้ำมันมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนมีแนวโน้มที่จะใช้บริการ การขนส่งมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ ทดแทนการใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลเพิ่มมากขึ้น การบริหารจัดการเส้นทางเดินรถปัจจุบันถือเป็นตัวแปรสำคัญหนึ่งในการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ ในส่วนของภาคการขนส่งและธุรกิจโลจิสติกส์ที่กำลังเติบโตไปพร้อม ๆ กับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ประกอบกับราคาเชื้อเพลิงที่มีผลต่อต้นทุนของสินค้า ทำให้ผู้ประกอบการให้ความสำคัญและมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงานในกระบวนการขนส่งเพิ่มมากขึ้น โดยการติดตั้ง GPS ทุกคันและมีการเชื่อมโยงข้อมูลเข้ากับศูนย์บริหารจัดการเดินรถด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System: GPS) โดยกำหนดประเภทและลักษณะของรถไว้หลายประเภทที่จะทยอยติดตั้งไปตามรอบปีภาษีซึ่งหลังจากมีประกาศของกรมการขนส่งทางบก ผู้ประกอบการและเจ้าของรถหลายรายเริ่มทยอยนำรถเข้าตรวจสภาพและตรวจสอบการติดตั้งเชื่อมโยงข้อมูลแล้วเบื้องต้น 27,108 คัน เรียกได้ว่าทั้งเป็นระบบที่สร้างความปลอดภัยต่อพนักงานผู้ขับขี่และสินค้าที่จะไปถึงปลายทางอย่างถูกต้อง ตรงเวลา และประหยัด ซึ่งมาตรการดังกล่าวได้มีการกำหนดเป็นมติคณะรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2554 มอบหมายให้กระทรวงคมนาคมศึกษาแนวทางและกำหนดมาตรการในการนำเทคโนโลยีระบบกำหนดตำแหน่งของโลก (Global Positioning System: GPS) มาใช้ติดตั้งกับรถสาธารณะ อีกทั้งเคยได้รับการเสนอจากสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในการใช้ในกลุ่มรถตู้โดยสารสาธารณะ โดยนำเรื่องของความปลอดภัยของรถโดยสารสาธารณะมากำหนดเป็นนโยบาย พร้อมทั้งวางกลไกติดตามกำกับประเมินผลและรายงานต่อสาธารณะอย่างต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2556 สอดคล้องกับการศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง (2560) พบว่า การพัฒนาระบบบริหารจัดการเดินรถด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) สำหรับพัฒนาการเดินรถโดยสารสาธารณะและรถบรรทุกเพื่อความปลอดภัย กรมการขนส่งทางบก กระทรวงคมนาคมถูกก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลให้การใช้รถใช้ถนนในประเทศไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีระเบียบเรียบร้อย และเกิดความปลอดภัยในการใช้รถ ใช้ถนนกับประชาชนและบุคคลทั่วไป และสอดคล้องกับกิตติพงศ์ ชัยกิตติภรณ์ (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาการให้บริการรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) พบว่า การพัฒนาการให้บริการรถโดยสารประจำทางต้องนำเอา

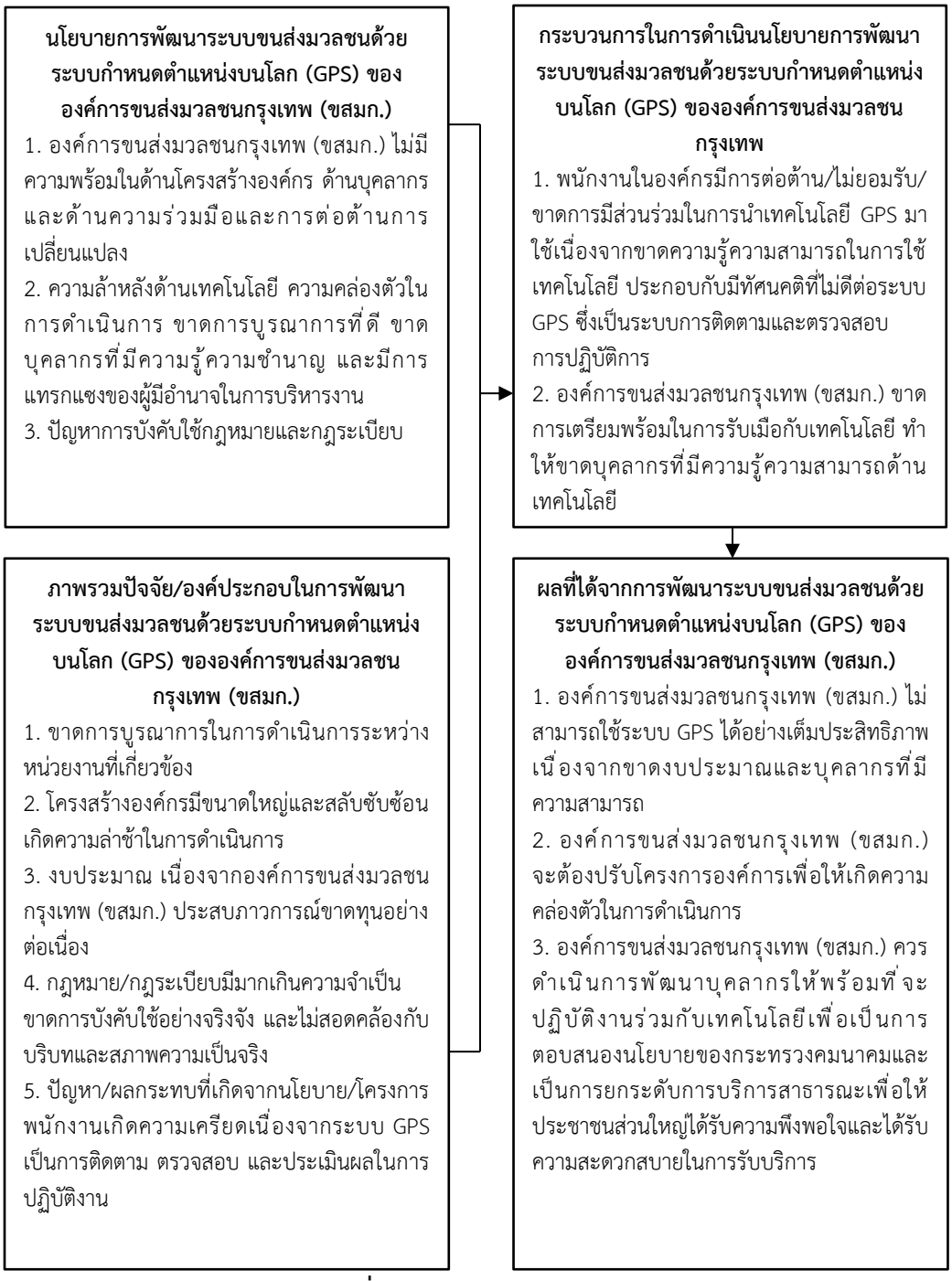
เทคโนโลยีการระบุตำแหน่ง (GPS) การพัฒนา Application และการใช้ช่องทางพิเศษ (Buslane) เข้ามาประยุกต์ใช้และบูรณาการอย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับการบริการให้ครอบคลุมและทั่วถึง

3. ผลการใช้นโยบายการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ผลการวิจัยพบว่า 1. สถานะทางการเงินองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เนื่องจากต้นทุนการดำเนินงานที่สูง การเก็บค่าโดยสารต่ำกว่าต้นทุนที่แท้จริงทำให้ประสบผลการขาดทุนมาโดยตลอด 2. สภาพและจำนวนรถโดยสาร สภาพของรถส่วนใหญ่ชำรุด ทรุดโทรม และค่าซ่อมบำรุงรักษาอยู่ในอัตราสูง สาเหตุมาจากรถมีอายุการใช้งานมากกว่า 20 ปี ปัจจุบันจำนวนรถที่ให้บริการมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการให้บริการ 3. โครงสร้างองค์กรปัจจุบัน องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เป็นองค์กรขนาดใหญ่ ทำให้ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายของพนักงานสูงมาก 4. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้งานระบบ GPS ในองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) 1. เส้นทางการเดินรถบางจุดอับสัญญาณ ทำให้การรับส่งสัญญาณขาด ๆ หาย ๆ 2. อุปกรณ์ส่วนควบคุมภายในรถใช้ไม่ได้ ทำให้ไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับพนักงานขับรถได้ 3. ปัจจุบันผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ระบบ GPS 4. พนักงานผู้ปฏิบัติงานจริงไม่มีความรู้ความเข้าใจในอุปกรณ์ระบบ GPS และ 5) สัญญาณอินเทอร์เน็ตหรือเครือข่ายไม่เสถียร สอดคล้องกับกิตติพงศ์ ชัยกิตติภรณ์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการให้บริการรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) พบว่าการพัฒนาการให้บริการรถโดยสารประจำทางต้องนำเอาเทคโนโลยีการระบุตำแหน่ง (GPS) การพัฒนา Application และการใช้ช่องทางพิเศษ (Buslane) เข้ามาประยุกต์ใช้และบูรณาการอย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับการบริการให้ครอบคลุมและทั่วถึง สอดคล้องกับแนวคิดของวีรวัฒน์ พิลากุล (2562) ได้กล่าวถึงระบบการคมนาคมขนส่งมีความสำคัญต่อประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ถ้าประเทศมีระบบการคมนาคมขนส่งที่มีประสิทธิภาพ ปลอดภัย มีความน่าเชื่อถือ และมีต้นทุนที่ประหยัด จะมีส่วนสำคัญในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจของประเทศให้สูงขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

การพัฒนาระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เป็นนโยบายสาธารณะที่ภาครัฐกำหนดโดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำมาปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่สะดวกสบาย และปลอดภัย ซึ่งในการนำนโยบายไปปฏิบัติมีปัญหาและอุปสรรคในด้านการปรับโครงสร้างองค์การ ด้านบุคลากร ด้านสมรรถภาพขององค์กร และด้านความร่วมมือและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ผลการใช้นโยบายการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ดังนี้ คือ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

มีความล้าหลังด้านเทคโนโลยีและในเรื่องของความคล่องตัว การขาดการบูรณาการที่ดี การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านเทคโนโลยี และการแทรกแซงของผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ข้อค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรบูรณาการทุกภาคส่วน และควรกำหนดนโยบายและมาตรการในการนำนโยบายมาปฏิบัติอย่างเป็นระบบชัดเจน และควรเป็นการปฏิบัติบนพื้นฐานของข้อมูลที่แท้จริง ในขณะเดียวกันควรมีหน่วยงานพิเศษเพื่อรับผิดชอบและประสานนโยบายให้เป็นเอกภาพ

2. หน่วยงานที่รับนโยบายมาปฏิบัติควรศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบาย และมีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน การปรับโครงสร้างการบริหารให้สอดคล้องกับบริบทขององค์การและมีความยืดหยุ่น ตลอดจนการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการให้มีความคล่องตัว ลดความซ้ำซ้อนและปรับแนวทางในการปฏิบัติให้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น

3. ควรมีการสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วนระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนให้สามารถบูรณาการการทำงานเพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายให้บรรลุเป้าหมายและก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนมากที่สุด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการจัดทำคู่มือในการปฏิบัติงานเพื่อให้ความรู้ระหว่าง หน่วยงานทุกภาคส่วน ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับนโยบาย ผลกระทบ และการเตรียมความพร้อมในทุกด้าน ตลอดจนพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2. หน่วยงานที่รับผิดชอบนโยบาย ควรชี้แจงทำความเข้าใจกับบุคลากรตลอดจนประชาชน ที่อาจได้รับผลกระทบจากนโยบาย จัดทำคู่มือและการปฏิบัติตัวเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในระหว่างการนำนโยบายมาปฏิบัติ ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจและทักษะด้านเทคโนโลยีที่จะนำเข้ามาพัฒนาเพื่อยกระดับการบริการสาธารณะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การขนส่งในยุคดิจิทัลเพื่อให้นโยบายสามารถขับเคลื่อนไปได้ ทั้งนี้เพื่อให้การกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

2. ควรมีการศึกษาโครงสร้างองค์กรขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เพื่อส่งเสริมการกระจายอำนาจในการบริหารดำเนินงานให้มีความคล่องตัวมากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการศึกษาแผนการปฏิบัติและการเตรียมความพร้อมขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) จะส่งผลให้มีการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายได้อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงคมนาคม. (2562). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งของไทยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงคมนาคม.

กิตติพงศ์ ชัยกิตติภรณ์. (2559). การพัฒนาการให้บริการรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.). *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 14(1), 115-155.

คาร์แทรค. (2564). *GPS รถเมล์กับรูปแบบระบบขนส่งมวลชนในยุคสมัยใหม่*. สืบค้น 23 พฤศจิกายน 2564, จาก https://www.cartrack.co.th/gps-รถเมล์

ชรินทร์ เกตุนาค. (2564). *การส่งเสริมการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ*. สืบค้น 18 มีนาคม 2565, จาก http://www.wiki.ocsc.go.th/_media/ชรินทร์_เกตุนาค003.pdf

วีรวัฒน์ พิลากุล. (2562). *แนวทางการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งของประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงบประมาณของรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. (2560). *โครงการวิจัยและพัฒนาระบบบริหารจัดการเดินรถด้วยระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) สำหรับพัฒนาการเดินรถโดยสารสาธารณะและรถบรรทุกเพื่อความปลอดภัย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: กรมการขนส่งทางบกและกองทุนเพื่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน.

องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ. (2564). *ภาวะอุตสาหกรรมและแนวโน้มในอนาคต*. กรุงเทพฯ: องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ.

Kelly, W. & Zach, W. (2019). *Soonish: Ten Emerging Technologies That'll Improve and/or Ruin Everything*. UK: Penguin Books.

Thai PBS. (2016). *Cabinet resolution cancels BMTA as the only bus operator in Bangkok*. Retrieved March 20, 2020, from https://shorturl.asia/t7wDU

THE CITIZEN PLUS. (2022). *Listen to the voice of Thailand: The future of metropolitan buses.* Retrieved December 20, 2022, from https://shorturl.asia/DZQPy

ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) ที่มีผลกระทบต่อการยกระดับศักยภาพการแข่งขัน ของกลุ่มธุรกิจขนส่ง SMEs ไทย*

THE EFFECTS OF THE EAST-WEST ECONOMIC CORRIDOR ON THE COMPETITIVENESS ENHANCEMENT OF THAI SMEs IN THE LOGISTICS BUSINESS

จตุพร จันทร์เพชร, พิษณุ เหรียญมหาสาร, บุญชอบ พุ่มไพจิตร
Jatuporn Chanphet, Pisanu Rienmahasarn, Boonchob Poompaichit
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University
Corresponding Author E-mail: faro.thai@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาปัจจัยองค์ประกอบของความสามารถในการแข่งขันที่มีต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจขนส่ง SMEs บนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก และ 2. ศึกษาระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจขนส่งบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก เป็นการวิจัยแบบผสม โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม มีคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่าง 0.30 -1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.914 และค่า KMO เท่ากับ 0.79 เก็บข้อมูลผู้ประกอบการขนส่งในพื้นที่เขตภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 150 ราย ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้างแบบ PLS-SEM และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ประกอบการขนส่ง SMEs

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยองค์ประกอบของความสามารถในการแข่งขันที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจขนส่ง ได้แก่ ขนาดกิจการ ระยะเวลา ต้นทุน คุณภาพบริการนโยบายของประเทศเพื่อนบ้าน นโยบายของรัฐบาล ภาวะการณ์แข่งขันภายในประเทศ ภาวะกดดันลูกค้า ส่งผลต่อการปรับตัวการดำเนินธุรกิจขนส่งในขั้นตระหนักรู้ ขั้นสนใจ และขั้นทดลอง และส่งผลต่อผลการดำเนินธุรกิจขนส่ง ได้แก่ รายได้ กำไร ส่วนแบ่งตลาด และประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น 2. ระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจขนส่งบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก

*Received July 19, 2022; Revised August 15, 2022; Accepted August 16, 2022

ด้านการปรับตัวการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจขนส่ง พบว่า ผู้ประกอบการมีการปรับตัว ตระหนักรู้ว่าการขนส่งบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก มีผลดีต่อธุรกิจขนส่ง
คำสำคัญ: ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก; การยกระดับ; ศักยภาพการแข่งขัน; ผลการดำเนินงาน; ธุรกิจขนส่ง SMEs ไทย

Abstract

The objectives of this research article were to: 1. To study the factors and components of competitiveness affecting the performance of SMEs transport business on the East-West Economic Corridor route and 2. To study the level of adjustment of the operations of the transportation business group on the East-West Economic Corridor route. It mixed research. By quantitative research using questionnaires. The quality of the content integrity (IOC) was between 0.30 -1.00, the confidence value of the whole copy was 0.914 and the KMO value was 0.79. The data of 150 transport operators in the lower northern region. Were collected by the multistage sampling method. Section data were analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation. PLS-SEM structural equation analysis and qualitative research Use an in-depth interview method. SMEs transport operators.

The results of the research found that 1. The components of competitiveness affecting the transportation business are business size, time, cost, service quality, policies of neighboring countries, government policy domestic, and competition customer pressure. This affects the adjustment of the transportation business in the awareness stage, the interesting stage, and the trial stage, and affects the transportation business results such as revenue, profit, market share, and increased efficiency. 2. The transportation business group on the East-West Economic Corridor route. Regarding the adjustment of operations of the transport business group, it was found that entrepreneurs have adjusted their interest in expanding their own transport business routes. Entrepreneurs have adapted. Realizing that transportation along the East-West Economic Corridor It has a positive effect on the transportation business.
Keywords: East-West Economic Corridor; Upgrading; Competitive Potential; Performance; Thai SMEs Transportation

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในปัจจุบันมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ในขณะที่เศรษฐกิจทั่วโลกต้องเผชิญกับปัญหาภาวะโรคระบาดโควิค 19 ที่ทำให้เศรษฐกิจถดถอยลง แต่การพัฒนาประเทศโดยการส่งเสริมให้มีการค้าการลงทุน จะช่วยให้ให้เศรษฐกิจมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ประมาณการเศรษฐกิจมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ในปี 2564 ร้อยละ 0.9 และขยายตัวเพิ่มขึ้นในปี 2565 ร้อยละ 3.4 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565) นอกจากการค้าการลงทุน การขนส่ง การยกระดับศักยภาพของธุรกิจ การปรับตัวทางธุรกิจ ที่มีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น แต่ละธุรกิจต้องยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจให้มากขึ้นตามไปด้วย สำหรับธุรกิจโลจิสติกส์ในปี พ.ศ. 2564 ประเภทธุรกิจการขนส่งสินค้าอื่น ๆ ทางถนน เติบโตขึ้นร้อยละ 25.8 ในปีที่ผ่านมา มูลค่าการส่งออกรวมจากไทยไปจีนทางถนน เติบโตถึงร้อยละ 62.9 การส่งออกผลไม้ และพืชผัก มีการเปลี่ยนรูปแบบการขนส่งสินค้ามาใช้ทางถนนผ่านแดนมากขึ้น ด้วยระยะเวลาในการขนส่งที่สะดวกกว่า และอัตราค่าบริการที่มีความคุ้มค่ามากกว่า เมื่อเทียบกับการขนส่งรูปแบบอื่น จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น คาดการณ์ว่าในปี 2565 น่าจะสามารถเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง จากปัจจัยเชิงบวกต่อการขนส่งทางถนน (รณรงค์ พูลพิพัฒน์, 2565) แต่อย่างไรก็ตามปัญหา และอุปสรรคของธุรกิจขนส่งยังคงมีอยู่หลายประการ ปัญหาที่มีความสำคัญอย่างหนึ่ง คือ ผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการมีขนาดเล็ก ความสามารถในการแข่งขันต่ำ ศักยภาพของผู้ประกอบการยังอ่อนแอแต่กลับต้องเผชิญการแข่งขันอย่างรุนแรงจากบริษัทข้ามชาติจากการเปิดเสรีภาคบริการ อีกทั้งผู้ประกอบการไทยส่วนใหญ่ ยังไม่ให้ความสำคัญต่อการลดต้นทุน และสร้างมูลค่าเพิ่มในการดำเนินงาน ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัวเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

แนวทางการพัฒนาโดยการส่งเสริมการค้าการลงทุน การขนส่ง การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน ศักยภาพของธุรกิจ การปรับตัวทางธุรกิจ ตามแนวทางเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจตามนโยบายของรัฐบาล มีความเชื่อมโยงกับประเด็นยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดที่มุ่งเน้นในเรื่อง การค้า การลงทุน และโลจิสติกส์ การท่องเที่ยว การเกษตร และการพัฒนาอุตสาหกรรม หนึ่งในเส้นทางที่น่าสนใจ คือ เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) ในประเทศไทย ประกอบด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ ตาก สุโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ และมุกดาหาร (ขวัญชนก อำภา และวันชาติ ชาญวิจิตร, 2564) มีจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 1 ที่เส้นทางนี้พาดผ่าน 4 จังหวัด ได้แก่ ตาก พิษณุโลก สุโขทัย และเพชรบูรณ์ โดย EWEC มีระยะทางยาว 1,450 กิโลเมตร อยู่ในเขตไทยเป็นระยะทางยาวที่สุดคือประมาณ 950 กิโลเมตร เส้นทาง EWEC เป็นโครงการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจที่มีความสำคัญและน่าสนใจ เนื่องจากจะเป็นพื้นที่ซึ่งสามารถอำนวยความสะดวก และลดต้นทุนในการขนส่งสินค้า

และผู้คนที่เดินทางข้ามแดนไปมาระหว่างประเทศไทย ลาว เมียนมา และเวียดนาม (วรวุฒิ จำลองนาค และทวีศักดิ์ ตั้งปฐมวงศ์, 2557) ทำให้รัฐบาลกำหนดเส้นทาง EWEC เป็นถนนสายเศรษฐกิจที่มีความสำคัญอีกหนึ่งเส้นทาง

การวัดระดับการดำเนินกิจกรรมการขนส่งที่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของกิจการด้วย I-Models (Internationalization Model) Anderson (1993) กล่าวว่า การประยุกต์เป็นกระบวนการใหม่สำหรับกิจการ และระยะของการยอมรับนวัตกรรม 4 ระยะ (Wickramasekera & Oczkowski, 2006) คือ ระยะตระหนักรู้ ระยะสนใจในการส่งออก ระยะทดลองในการส่งออก และระยะประยุกต์ในส่วนของต้นทุนธุรกรรม มุ่งเน้นที่การผลิตและการจัดการที่มีประสิทธิภาพของการดำเนินการในการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการภายในองค์การหรือระหว่างองค์การ และใช้ความสามารถในการแข่งขัน เป็นปัจจัยเชิงเปรียบเทียบที่ใช้วัดความสามารถ หรือสมรรถนะของตนเองเทียบกับคู่แข่ง การพัฒนาศักยภาพการแข่งขันให้อยู่เหนือกว่าคู่แข่ง

ดังนั้น รัฐบาลไทยจึงเห็นประโยชน์จากเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก เป็นเส้นทางที่หลายฝ่ายเชื่อว่าจะนำมาซึ่งประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นพื้นที่ซึ่งสามารถการขยายโอกาสทางการตลาด การยกระดับศักยภาพของธุรกิจการปรับตัวทางธุรกิจ สำหรับผู้ประกอบการไทยแล้วการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ดังกล่าว จึงเป็นนโยบายที่ทุกหน่วยงานควรให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม โดยวิเคราะห์และคาดการณ์ผลกระทบล่วงหน้าในเชิงเศรษฐกิจ และสังคมจากการใช้เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีความตระหนัก มีความพร้อมในการปรับองค์กร และมีทรัพยากรในองค์กรให้สามารถสร้างประโยชน์และโอกาสที่ดีจากการที่มีเส้นทางดังกล่าวได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของความสามารถในการแข่งขันที่มีต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจขนส่ง SMEs บนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก

2. เพื่อศึกษาระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจขนส่งบนเส้นทางตะวันออก-ตะวันตก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed-Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth-Interview)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจขนส่ง SMEs ที่จดทะเบียนกับกรมการขนส่งทางบก พื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง 1 ที่เส้นทางตะวันออก-ตะวันตก พาดผ่าน 4 จังหวัด ได้แก่ เพชรบูรณ์ พิษณุโลก สุโขทัย และตาก จำนวนทั้งสิ้น 1,162 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) และจัดสรรขนาดตัวอย่างด้วยวิธีสัดส่วน และทำการสุ่มแบบเจาะจง โดยใช้หลักการของการกำหนดตัวอย่างจากการทดสอบสมการโครงสร้างของ Hair et al. (2014) ได้ขนาดตัวอย่าง 150 ราย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ชนิด คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลในแบบสอบถามนั้นถามเกี่ยวกับตัวแปรปัจจัยจากภายในองค์กรและภายนอกองค์กรระดับการดำเนินกิจกรรมการขนส่งเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก และผลการดำเนินงานของกิจการ ตรวจสอบเครื่องมือด้านเนื้อหาด้วยวิธีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) โดยทุกข้อคำถามควรมีค่ามากกว่า 0.3 (Field, 2005) ตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามก่อนการเก็บจริง (n=30) โดยตัวแปรทุกตัวมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Nunnally, 1978) ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.914 และค่า KMO (Kaiser, 1974) เท่ากับ 0.79 (ค่า KMO ควรมากกว่า 0.5 ถือว่าดี) แสดงว่าโมเดลนี้สามารถอธิบายได้ร้อยละ 79 ถือว่าอยู่ในระดับที่ดี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

กำหนดรหัสหมายเลขแบบสอบถาม ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 150 ฉบับ ตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนที่จะนำมาประมวลผล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน โดยการวิเคราะห์สมการโมเดลเชิงโครงสร้างแบบ PLS-SEM โดยใช้กระบวนการ Bootstrapping และทำการวิจัยควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการธุรกิจขนส่ง หาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยองค์ประกอบของความสามารถในการแข่งขัน ระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงาน กับผลการดำเนินงาน โดยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) และหาอิทธิพลทางตรง และทางอ้อม

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยปัจจัยองค์ประกอบของความสามารถในการแข่งขันที่มีต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจขนส่ง SMEs บนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ตัวแปรขนาด (Size) มีค่าเป็นบวกเท่ากับ

0.361 และได้ค่าความเชื่อมั่น (R2) ที่แสดงถึงความสามารถของตัวแปรต้นในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม (Chin, 1998) เท่ากับ 0.232 แสดงถึง ปัจจัยองค์ประกอบภายในสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงานได้ร้อยละ 23 ซึ่งถือว่าความแม่นยำในความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ของตัวแบบในระดับต่ำ ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ตัวแปรระยะเวลา (Time) มีค่าเป็นบวกเท่ากับ 0.006 และได้ค่าความเชื่อมั่น (R2) ที่แสดงถึงความสามารถของตัวแปรต้นในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม (Chin, 1998) เท่ากับ 0.232 แสดงถึง ปัจจัยองค์ประกอบภายใน สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงานได้ร้อยละ 23 ซึ่งถือว่าความแม่นยำในความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ของตัวแบบในระดับต่ำ ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ตัวแปต้นทุน (Cost) มีค่าเป็นบวกเท่ากับ 0.241 และได้ค่าความเชื่อมั่น (R2) ที่แสดงถึงความสามารถของตัวแปรต้นในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม (Chin, 1998) เท่ากับ 0.232 แสดงถึง ปัจจัยองค์ประกอบภายใน สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงานได้ร้อยละ 23 ซึ่งถือว่าความแม่นยำในความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ของตัวแบบในระดับต่ำ และค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ตัวแปรคุณภาพบริการ (Quality) มีค่าเป็นบวกเท่ากับ 0.043 และได้ค่าความเชื่อมั่น (R2) ที่แสดงถึงความสามารถของตัวแปรต้นในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม (Chin, 1998) เท่ากับ 0.232 แสดงถึง ปัจจัยองค์ประกอบภายใน สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงานได้ร้อยละ 23 ซึ่งถือว่าความแม่นยำในความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ของตัวแบบในระดับต่ำ

ผลการวิจัยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ตัวแปรนโยบายของรัฐบาลเพื่อนบ้าน (Foreign) มีค่าเป็นบวกเท่ากับ 0.365 และได้ค่าความเชื่อมั่น (R2) ที่แสดงถึงความสามารถของตัวแปรต้นในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม (Chin, 1998) เท่ากับ 0.282 แสดงถึง ปัจจัยองค์ประกอบภายนอก สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงานได้ร้อยละ 28 ซึ่งถือว่าความแม่นยำในความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ของตัวแบบในระดับต่ำ ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ตัวแปรนโยบายของรัฐบาลไทย (Thai) มีค่าเป็นบวกเท่ากับ 0.168 และได้ค่าความเชื่อมั่น (R2) ที่แสดงถึงความสามารถของตัวแปรต้นในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม (Chin, 1998) เท่ากับ 0.282 แสดงถึง ปัจจัยองค์ประกอบภายนอก สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงานได้ร้อยละ 28 ซึ่งถือว่าความแม่นยำในความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ของตัวแบบในระดับต่ำ ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ตัวแปรภาวการณ์แข่งขันในประเทศ (Compet) มีค่าเป็นบวกเท่ากับ 0.144 และได้ค่าความเชื่อมั่น (R2) ที่แสดงถึงความสามารถของตัวแปรต้นในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม (Chin, 1998) เท่ากับ 0.282 แสดงถึง ปัจจัยองค์ประกอบภายนอก สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงานได้ร้อยละ 28 ซึ่งถือว่าความแม่นยำในความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ของตัวแบบในระดับต่ำและค่า

สัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ตัวแปรภาวะกดดันลูกค้า (Customer) มีค่าเป็นบวกเท่ากับ 0.211 และได้ค่าความเชื่อมั่น (R2) ที่แสดงถึงความสามารถของตัวแปรต้นในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม (Chin, 1998) เท่ากับ 0.282 แสดงถึงปัจจัยองค์ประกอบภายนอก สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงานได้ร้อยละ 28 ซึ่งถือว่าความแม่นยำในความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ของตัวแบบในระดับต่ำ

ผลการวิจัยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) มีค่าเป็นบวกเท่ากับ 0.314 ที่มีนัยสำคัญทางสถติที่ระดับ 0.05 และได้ค่าความเชื่อมั่น (R2) ที่แสดงถึงความสามารถของตัวแปรต้นในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม (Chin, 1998) เท่ากับ 0.252 แสดงถึง ปัจจัยองค์ประกอบภายนอกสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงาน ได้ร้อยละ 25 ถือว่าความแม่นยำในความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ของตัวแบบในระดับต่ำ

ผลการวิจัยความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) มีค่าเป็นบวกเท่ากับ 0.681 ที่มีนัยสำคัญทางสถติที่ระดับ 0.001 และได้ค่าความเชื่อมั่น (R2) ที่แสดงถึงความสามารถของตัวแปรต้นในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม (Chin, 1998) เท่ากับ 0.464 แสดงถึง ระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงานสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของผลดำเนินงาน ได้ร้อยละ 46.4 ซึ่งถือว่าความแม่นยำในความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ของตัวแบบในระดับปานกลาง

จากการพัฒนาตัวแบบตามเหตุผลเชิงทฤษฎีของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ คือ ด้านองค์ประกอบของความสามารถในการแข่งขันที่มีต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจขนส่ง SMEs บนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก พบว่า ปัจจัยองค์ประกอบภายใน และปัจจัยองค์ประกอบภายนอก ประกอบด้วย ต้นทุนกิจการ การสนับสนุนของรัฐบาลต่างประเทศ ภาวะกดดันจากลูกค้า มีความสัมพันธ์ต่อการยกระดับศักยภาพความสามารถในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานของธุรกิจขนส่ง คือ ประสิทธิภาพดำเนินกิจการสูงขึ้นปานกลาง ทำให้ต้นทุนลดลงปานกลาง การเพิ่มขึ้นของกำไรปานกลาง ปริมาณรายได้เพิ่มขึ้นปานกลาง และส่วนแบ่งทางการตลาดเพิ่มขึ้นน้อย ส่วนผลการดำเนินงานในช่วงเวลา 1-2 ปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้นมา ร้อยละ 53.91 และมีกำไรเพิ่มขึ้นจากการขนส่งสินค้าผ่านเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก ร้อยละ 50.19

2. ผลการวิจัยระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจขนส่งบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการมีระดับขั้นการปรับตัวในระดับขั้นการสนใจมากที่สุด ซึ่งความสนใจนี้ เป็นความสนใจในด้านการขยายเส้นทางการขนส่งของธุรกิจขนส่งของตัวเอง เพื่อให้ได้มาซึ่งคู่ค้า อีกทั้งยังสนใจที่จะขยายธุรกิจไปยังประเทศเพื่อนบ้าน รองลงมาคือระดับขั้นตระหนักรู้ที่ผู้ประกอบการมีความรู้ความเข้าใจว่าการขนส่งผ่านเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก มีผลดีต่อธุรกิจขนส่งและสุดท้ายระดับขั้นทดลองซึ่งผู้ประกอบการมีการดำเนินกิจกรรมการขนส่งในระยะเริ่มต้นน้อยระยะเริ่มต้นนี้เป็นระยะที่

ประเมินผลได้เสียผล รวมทั้งศึกษาความเป็นไปได้ของการขนส่งระหว่างประเทศ ซึ่งมีกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่ค่อนข้างยุ่งยาก เช่น ผู้ประกอบการขนส่งที่จะขนส่งระหว่างประเทศได้ต้องมีใบรับรองมาตรฐานคุณภาพบริการขนส่งรถบรรทุก (Q-Mark) ทำให้สรุปได้ว่าผู้ประกอบการยังไม่มีการปรับตัวเพื่อไปสู่เป้าหมายการทดลองขนส่งระหว่างประเทศ สอดคล้องกับ Anderson (1993) ที่กล่าวว่า การยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของการดำเนินธุรกิจขนส่ง ในด้านระดับขั้นการปรับตัวของธุรกิจขนส่งในสถานการณ์ที่สภาพแวดล้อมของกิจการได้มีการประยุกต์ใช้ระดับขั้นการดำเนินกิจการในรูปแบบของ I-Models ที่มีการปรับระดับ 4 ขั้น คือ ขั้นการสนใจ ขั้นตระหนักรู้ ขั้นทดลอง และขั้นดำเนินธุรกิจขนส่งระหว่างประเทศ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ Johanson & Wiedersheim-paul (1975) ที่กล่าวว่า ระดับหรือสถานการณ์ประกอบธุรกิจต่างประเทศและการเปลี่ยนระดับการดำเนินกิจกรรมธุรกิจระหว่างประเทศเป็นไปตามระดับของกิจกรรมที่ได้กระทำ และ Wickramasekera & Oczkowski (2006) ระยะที่ 1 การตระหนักรู้เป็นระยะแรกหรือเป็นกระบวนการเริ่มต้น ของการประยุกต์นวัตกรรมการส่งออก ระยะที่ 2 ระยะสนใจในการส่งออก ระยะความสนใจในการส่งออกทำให้เริ่มต้นกระบวนการของการประยุกต์นวัตกรรมในระยะนี้ สรุปได้ว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีระดับขั้นการปรับตัวของกลุ่มธุรกิจขนส่งเพียง 3 ระดับ จาก 4 ระดับ คือ ขั้นการสนใจ ขั้นตระหนักรู้ ขั้นทดลอง ที่มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อผลการดำเนินงานส่วนการปรับตัวในขั้นดำเนินธุรกิจขนส่งระหว่างประเทศไม่มีความสัมพันธ์ต่อผลการดำเนินงาน

3. ผลการวิเคราะห์ PLS –SEM Regression การทดสอบสมมติฐานการวิจัยของการวิเคราะห์สมการโมเดลเชิงโครงสร้างแบบ PLS-SEM ใช้กระบวนการ Bootstrapping คือ การใช้เทคนิคการสุ่มซ้ำข้อมูลที่เก็บได้เพิ่มเติมเพื่อสร้างเป็นชุดข้อมูลใหม่โดยจำนวนชุดที่ได้จากการสุ่มซ้ำ โดยทั่วไปจะกำหนด จำนวน 5,000 ชุด (Hair et al., 2017) โดยสัมประสิทธิ์ของเส้นทางมีระดับนัยสำคัญ 0.05 คือ $p < 0.05$ และ T-statistics มีค่าสูงกว่า 1.96 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบการมีนัยสำคัญทางสถิติของความสัมพันธ์ในโมเดลระเบียงเศรษฐกิจ

ความสัมพันธ์		ค่าอิทธิผล	Expected Sign	Path Coefficients	t-values	p-values
ปัจจัยภายใน	ระดับขั้นการดำเนินงาน	ตรง	+	0.315	1.998	0.045*
ปัจจัยภายนอก	ระดับขั้นการดำเนินงาน	ตรง	+	0.308	2.387	0.017*
ปัจจัยภายใน	ผลการดำเนินงาน	ตรง	+	0.212	2.059	0.039 *
ปัจจัยภายนอก	ผลการดำเนินงาน	อ้อม	+	0.207	2.149	0.031 *
ระดับขั้นการดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	อ้อม	+	0.674	11.220	0.000**

*$p < 0.05$

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตระหว่างปัจจัยภายในมีอิทธิพลเส้นทางสนับสนุนต่อระดับขั้นการดำเนินงาน มีค่า 0.315 ค่า T-Values มีค่า

1.998 และมีระดับนัยสำคัญที่ p = 0.045 ปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลเส้นทางสนับสนุนต่อระดับขั้นการดำเนินงาน มีค่า 0.308 ค่า T-Values มีค่า 2.387 และมีระดับนัยสำคัญที่ p = 0.017 ส่วนของปัจจัยภายในมีอิทธิพลเส้นทางสนับสนุนต่อผลการดำเนินงาน มีค่า 0.212 ค่า T-Values มีค่า 2.059 และมีระดับนัยสำคัญที่ p = 0.039 ปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลเส้นทางสนับสนุนต่อผลการดำเนินงาน มีค่า 0.207 ค่า T-Values มีค่า 2.149 และมีระดับนัยสำคัญที่ p = 0.031 และระดับขั้นการดำเนินงานมีอิทธิพลเส้นทางสนับสนุนต่อผลการดำเนินงาน มีค่า 0.674 ค่า T-Values มีค่า 11.220 และมีระดับนัยสำคัญที่ p = 0.000

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของความสามารถในการแข่งขันที่มีต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจขนส่ง SMEs บนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก พบว่า ปัจจัยองค์ประกอบภายใน และปัจจัยองค์ประกอบภายนอก ประกอบด้วย ต้นทุนกิจการการสนับสนุนของรัฐบาลต่างประเทศ ภาวะกดดันจากลูกค้า มีความสัมพันธ์ต่อการยกระดับศักยภาพความสามารถในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานของธุรกิจขนส่ง คือ ประสิทธิภาพดำเนินกิจการสูงขึ้นปานกลาง ทำให้ต้นทุนลดลงปานกลาง การเพิ่มขึ้นของกำไรปานกลาง ปริมาณรายได้เพิ่มขึ้นปานกลาง และส่วนแบ่งทางการตลาดเพิ่มขึ้นน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะต้นทุนของกิจการที่ลดลง เมื่อมีเส้นทางเกิดขึ้นความสะดวกในการขนส่งมากขึ้นจึงสามารถลดค่าใช้จ่ายลง เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และประสิทธิภาพของการดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับความได้เปรียบทางการแข่งขัน ทำให้ยอดขายเพิ่มขึ้น กำไรเพิ่มขึ้น และลดต้นทุน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ดังที่ Coase (1937) ยันยืนว่ากิจการพยายามลดต้นทุนธุรกรรมจะทำให้ได้ประโยชน์มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนิตยา สุภาภรณ์ (2564) พบว่า ความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อม มีความได้เปรียบด้านการเป็นผู้นำทางด้านต้นทุน ส่วนการสนับสนุนของรัฐบาลต่างประเทศ พบว่าได้รับการสนับสนุนของรัฐบาลเพื่อนบ้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการขนส่งไปยังประเทศเพื่อนบ้านได้รับการลดหย่อนภาษีจากรัฐบาลประเทศเพื่อนบ้าน และความสะดวกในการนำเงินรายได้ที่ได้จากการขนส่งสินค้าส่งกลับมาประเทศไทย ดังที่วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2549) ที่กล่าวว่า การที่ประเทศจะส่งออกสินค้า และบริการต่าง ๆ ได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญบางประการ อาทิ นโยบายส่งเสริมการส่งออกของรัฐบาล และสอดคล้องกับงานวิจัยของวีรชัย งามจรัสศรีวิชัย (2561) ที่กล่าวว่า นโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนโครงการของแต่ละรัฐบาลขึ้นอยู่กับการจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินนโยบายของรัฐบาลที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการดำเนินงาน และภาวะกดดันจากลูกค้า พบว่า ภาวะกดดันจากลูกค้าสนับสนุนความได้เปรียบในการแข่งขัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการแข่งขันในอุตสาหกรรมนั้นได้รับอิทธิพลจากลูกค้า คู่ค้า สินค้าทดแทน ผู้เข้ามาใหม่ในตลาด และคู่แข่งในตลาด ดังที่ Porter (1990) กล่าวไว้

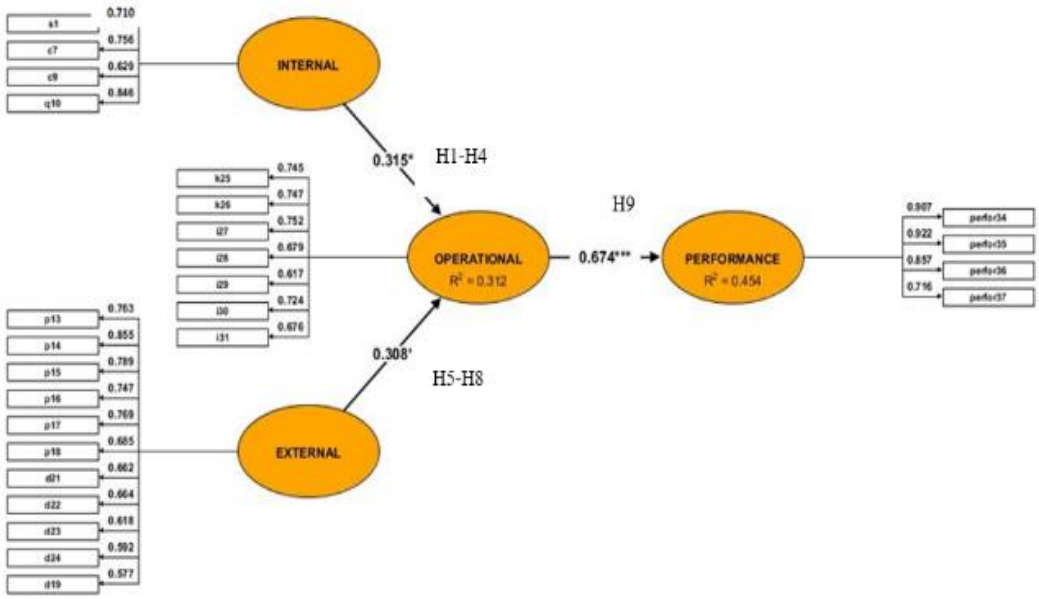
อุตสาหกรรมที่ลูกค้ามีอำนาจต่อรองสูง ลูกค้ามีทางเลือกมาก ธุรกิจจะได้รับภาวะกดดันจากลูกค้าสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของธนัตถ์ภัทร ถิรธนัชดิลก (2562) ที่กล่าวว่า ธุรกิจการขนส่งทั้งขนาดกลาง และขนาดเล็กมีภาวการณ์การแข่งขันกันสูง มีการแข่งขันตัดราคากัน และมีภาวะกดดันจากลูกค้าที่มีทั้งลูกค้าประจำและลูกค้าจร

2. จากการศึกษา พบว่า ระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจขนส่งบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) ผู้ประกอบการมีระดับขั้นการปรับตัวในระดับขั้นการสนใจ (Interest) มากที่สุด ซึ่งความสนใจนี้ เป็นความสนใจในด้านการขยายเส้นทางการขนส่งของธุรกิจขนส่งของตัวเอง เพื่อให้ได้มาซึ่งคู่ค้า อีกทั้งยังสนใจที่จะขยายธุรกิจไปยังประเทศเพื่อนบ้าน รองลงมาคือระดับขั้นตระหนักรู้ที่ผู้ประกอบการมีความรู้ความเข้าใจว่าการขนส่งผ่านเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก มีผลดีต่อธุรกิจขนส่ง และสุดท้ายระดับขั้นทดลอง ซึ่งผู้ประกอบการมีการดำเนินกิจกรรมการขนส่งในระยะเริ่มต้นน้อย ระยะเริ่มต้นนี้เป็นระยะที่ประเมินผลได้เสียผล รวมทั้งศึกษาความเป็นไปได้ของการขนส่งระหว่างประเทศ ซึ่งมีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่ค่อนข้างยุ่งยาก เช่น ผู้ประกอบการขนส่งที่จะขนส่งระหว่างประเทศได้ต้องมีใบรับรองมาตรฐานคุณภาพบริการขนส่งรถบรรทุก (Q-Mark) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการยังไม่มีการปรับตัวเพื่อไปสู่เป้าหมายการทดลองขนส่งระหว่างประเทศ สอดคล้องกับ Anderson (1993) ที่กล่าวว่า การยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของการดำเนินธุรกิจขนส่ง ในด้านระดับขั้นการปรับตัวของธุรกิจขนส่งในสถานการณ์ที่สภาพแวดล้อมของกิจการได้มีการประยุกต์ใช้ระดับขั้นการดำเนินกิจการในรูปแบบของ I-Models ที่มีการปรับระดับ 4 ขั้น คือ ขั้นการสนใจ ขั้นตระหนักรู้ และขั้นทดลอง นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ Johanson & Wiedersheim-paul (1975) ที่กล่าวว่า ระดับหรือสถานการณ์ประกอบธุรกิจต่างประเทศและการเปลี่ยนระดับการดำเนินกิจกรรมธุรกิจระหว่างประเทศเป็นไปตามระดับของกิจกรรมที่ได้กระทำ ผลการศึกษาจึงสรุปได้ว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีระดับขั้นการปรับตัวของกลุ่มธุรกิจขนส่งเพียง 3 ระดับ จาก 4 ระดับ คือ ขั้นการสนใจ ขั้นตระหนักรู้ ขั้นทดลอง ที่มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อผลการดำเนินงานส่วนการปรับตัวในขั้นดำเนินธุรกิจขนส่งระหว่างประเทศไม่มีความสัมพันธ์ต่อผลการดำเนินงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัยโมเดลเชิงโครงสร้างในงานวิจัยนี้ ใช้เกณฑ์ในการประเมินตัวแปรและตัวแบบได้แก่ 1. ความตรงเชิงสอดคล้อง (Convergent Validity) โดยประเมินจากค่า Average Variance Extracted (AVE) ของตัวแปรแฝง ต้องมีค่าสูงกว่า 0.6 2. การประเมินความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (Construct Reliability) โดยดูจากค่า CR เป็นการประเมินความสอดคล้องภายในของตัวแปร (Internal Consistency) ต้องมีผลการวิเคราะห์ของตัวแปรข้างต้น พบว่าค่า Loading ของตัวแปรทุกตัวมีค่ามากกว่า 0.6 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ประกอบไปด้วยค่า

สัมประสิทธิ์การตัดสินใจของ 4 ตัวแปร คือ ปัจจัยองค์ประกอบภายใน ปัจจัยองค์ประกอบภายนอก ระดับขั้นการดำเนินงาน และผลการดำเนินงาน ดังแสดงในภาพที่ 1 โดยอธิบายแบ่งตามตัวแปรตาม ดังนี้

ภาพที่ 1 ตัวแบบอิทธิพลส่งผ่านแบบสมบูรณ์ (Full Mediation Effect)

จากภาพที่ 1 พบว่า ผลการวิจัยได้โมเดลเชิงโครงสร้างค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) มีค่าเป็นบวกเท่ากับ 0.315 ที่มีนัยสำคัญทางสถติที่ระดับ 0.05 และได้ค่าความเชื่อมั่น (R2) ที่แสดงถึงความสามารถของตัวแปรต้นในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม (Chin, 1998) เท่ากับ 0.312 แสดงถึง ปัจจัยองค์ประกอบภายในสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงาน ได้ร้อยละ 31 ซึ่งถือว่าความแม่นยำในความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ของตัวแบบในระดับต่ำ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) มีค่าเป็นบวกเท่ากับ 0.308 ที่มีนัยสำคัญทางสถติที่ระดับ 0.05 และได้ค่าความเชื่อมั่น (R2) ที่แสดงถึงความสามารถของตัวแปรต้นในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม (Chin, 1998) เท่ากับ 0.312 แสดงถึง ปัจจัยองค์ประกอบภายนอกสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงาน ได้ร้อยละ 31 ซึ่งถือว่าความแม่นยำในความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ของตัวแบบในระดับต่ำ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path coefficient) มีค่าเป็นบวกเท่ากับ 0.674 ที่มีนัยสำคัญทางสถติที่ระดับ 0.001 และได้ค่าความเชื่อมั่น (R2) ที่แสดงถึงความสามารถของตัวแปรต้นในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปร

ตาม (Chin, 1998) เท่ากับ 0.464 แสดงถึง ระดับขั้นการปรับตัวการดำเนินงานสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของผลดำเนินงาน ได้ร้อยละ 46.4 ซึ่งถือว่าความแม่นยำในความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ของตัวแบบในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐควรให้การช่วยเหลือในเรื่องเงินทุน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการขยายกิจการจากธุรกิจขนาดกลางขนาดย่อม มาเป็นธุรกิจรูปแบบบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน เป็นการเพิ่มขีดความสามารถที่จะส่งออก กำหนดมาตรการกระตุ้นและการส่งเสริมการขนส่ง เช่น การร่วมทุนกับผู้ประกอบการประเทศเพื่อนบ้านในการดำเนินกิจกรรมขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งภาคเหนือตอนล่าง ต้องส่งเสริมและพัฒนากิจการขนส่งในรูปแบบทดลองขนส่งสินค้าร่วมกับผู้ประกอบการประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ผลการดำเนินงานมีทิศทางที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยต่อไปสามารถศึกษาในประเด็นด้านการส่งออกของผู้ประกอบการทั้งภาคการผลิตและภาคบริการ ว่าเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตกสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ดีต่อผลการดำเนินงานของกิจการหรือไม่รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจจะแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม

เอกสารอ้างอิง

ขวัญชนก อำภา และวันชาติ ชาญวิจิตร. (2564). การพัฒนาเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตกกับกระบวนการวางแผนแบบรวมพลัง. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 2(1), 1-14.

ธนัตถ์ภัทร ถิรธนัชดิลก. (2562). *การศึกษาการจัดการขนส่งของธุรกิจขนส่งขนาดกลางและขนาดเล็กในจังหวัดชลบุรี*. การประชุมวิชาการระดับชาติ SMARTS ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). *สรุปประมาณการเศรษฐกิจและเงินเฟ้อในรายงานนโยบายการเงิน ธันวาคม 2564*. สืบค้น 13 มกราคม 2565, จาก https://shorturl.asia/Njd03

นิตยา สุภาภรณ์. (2564). ความสามารถและความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 7(2), 43-52.

รณรงค์ พูลพิพัฒน์. (2565). *จับชีพจรโลจิสติกส์ไทย*. สืบค้น 14 สิงหาคม 2565, จาก http://www.tpso.moc.go.th/th/node/11480

วรวุฒิ จำลองนาค และทวีศักดิ์ ตั้งปฐมวงศ์. (2557). ผลจากการพัฒนาเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตกต่อการจัดการพื้นที่การค้าชายแดนจังหวัดมุกดาหาร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 2(1), 1-14.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2549). *เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีรชัย งามจรัสศรีวิชัย. (2561). การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศจากโครงการท่าเรือน้ำลึกทวาย. *วารสารสหวิยาการวิจัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 7(1), 131-137.

Anderson. (1993). The internationalization process of the firm: A model of knowledge development and increasing foreign market commitments. *Journal of International Business Studies*, 8(1), 1-21.

Chin, W. W. (1998). The partial least squares approach for structural equation modeling. In G. A. Marcoulides (Ed.), *Modern methods for business research* (pp. 295-336). USA: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Coase, R. H. (1937). The Nature of the Firm. *Economica*, 4(16), 386-405.

Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS* (2nd ed.). Thousand Okes CA: Sage.

Hair, J. F. et al. (2014). *Multivariate data analysis* (7th ed.). US: Pearson Education Limited.

_____. (2017). *A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM)* (2nd ed.). California: SAGE Publications, Inc.

Johanson & Wiedersheim-Paul. (1975). The internationalization of the firm-Four Swedish cases. *Journal of Management Studies*, 12(3), 305-322.

Kaiser, H. F. & Rice, J. (1974). Little jiffy mark IV. *Educational and psychological measurement*, 34(1), 111-117.

Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.

Porter, M. E. (1990). *Competitive strategy*. New York: Free Press.

Wickramasekera, R. & Oczkowski, E. (2006). Stage models re-visited: A measure of the stage of internationalization of a firm. *Management International Review*, 46(1), 39-55.

ความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัว ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม*

DOMESTIC VIOLENCE RISK AT KHWAO SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, MAHASARAKHAM PROVINCE

ชมนาถ แปลงมาลย์, นุชนาถ มีนาสันติรักษ์, อัจฉรา มีนาสันติรักษ์
Chomamanat Plaengmal, Nutchanard Meenasuntirak, Atchara Meenasantirak
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Maha Sarakham University
Corresponding Author E-mail: Chommanat2511@Gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง 2. ศึกษาระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัว 3. ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะบุคคลกับสภาพปัญหาที่เป็นความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัว ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน 105 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูง ต่ำ และสถิติทดสอบความแตกต่าง ได้แก่ Independent t-test และ One-Way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 90.50 ช่วงอายุ 51-59 ปี ร้อยละ 49.50 ใช้ชีวิตคู่ครั้งแรกช่วงอายุ 20-30 ปี ร้อยละ 59.00 สถานะสมรส ร้อยละ 92.38 ใช้คู่ชีวิต 1 ครั้ง ร้อยละ 92.38 ระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 60.95 ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 80.00 รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 64.76 ใช้แอพพลิเคชั่นไลน์ ร้อยละ 73.33 มีและไม่มีทะเบียนสมรสจำนวนเท่า ๆ กัน 2. ระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงภาพรวมในครอบครัวมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.90 (0.58) ระดับน้อย 3. ลักษณะส่วนบุคคลมีระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P Value< 0.05) ได้แก่ ช่วงอายุกับด้านเศรษฐกิจ ระดับการศึกษากับด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ สถานะภาพสมรสกับด้านสังคมและการมีทะเบียนสมรสกับด้านเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: ความเสี่ยง; ความรุนแรง; ครอบครัว; มหาสารคาม

*Received July 23, 2022; Revised August 24, 2022; Accepted August 25, 2022

Abstract

This research paper was done with the purposes of 1. To study the sample group's personal characteristics, 2. To study the violence risk level in family 3. To studyi domestic violence risk level comparatively between the differences of people's characteristics and domestic violence situation at Khwao Subdistrict, Mueang District, Mahasarakham Province. This quantitative research used descriptive way with the population of 105 people used structural questionnaire conducted by interviewing and data were analyzed using frequency, percentage. s.d., Independent t-test and One-way Anova.

The research was found that most of the samples were female 90.50 percent, age range 51-59 years, 49.50 percent, first married life, age 20-30 years 59.0 percent, Marital status, 92.38 percent, used a partner once 92.38 percent, Education level was lower than secondary level, 60.95%, Working as agriculturist, 80.00 percent, Earning less than 5,000 baht, 64.76 percent. Using LINE application, 73.33 percent. With and without marriage certificate were at the same number. The domestic violence risk level was low at 1.90 (0.58). The characteristics of people who risked committing domestic violence had (P Value < 0.05) were age range and economic status, education and social status and economics, marital status and economics, marital status and social status and having marital license and economics.

Keywords: Rick; Violence; Family; Mahasarakham

บทนำ

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพประชากร แต่สภาพเศรษฐกิจสังคมทำให้รูปแบบสถาบันครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ส่งผลให้ครอบครัวคนไทยยุคใหม่มีความเปราะบางมากขึ้น นำไปสู่ปัญหาการหย่าร้างและแยกทางกันมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2562 คนไทยจดทะเบียนสมรสทั้งหมด จำนวน 328,875 คู่ และมีผู้จดทะเบียนหย่าทั้งหมด จำนวน 128,514 คู่ โดยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาอัตราการหย่าร้างมีแนวโน้มสูงขึ้นจากร้อยละ 18.61 ในปี พ.ศ. 2553 เพิ่มเป็นร้อยละ 39.08 ในปี พ.ศ. 2562 (กรมการปกครอง, 2562)

สาเหตุของการหย่าร้างมาจากการได้รับแรงกดดันจากภายนอกและภายในครอบครัว เช่น สภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และความเครียดจากการทำงานภายนอกส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพภายในครอบครัวจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน การสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน การไม่

รับรู้หรือไม่เข้าใจความรู้สึกของกัน ทำให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ขัดกันหรือมีบทบาทที่ไม่สอดคล้องกัน เป็นต้น ดังข้อมูลปี พ.ศ. 2552 สมาชิกในครอบครัวมีการใช้คำพูดที่ไพเราะต่อกันเป็นประจำทำเป็นบางครั้งหรือไม่ทำเลย ร้อยละ 46.6 และ 53.4 และลดลงเหลือเพียง ร้อยละ 36.6 ในปีถัดมา (จุฬาลักษณ์ ประจะเนย์ และคณะ, 2558)

ตำบลเขวาเป็น 1 ใน 14 ตำบลของอำเภอเมืองมหาสารคาม มีพื้นที่ทั้งหมด 34,950 ไร่ มีประชากร 14,775 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 4,505 ครัวเรือน ปัจจุบันวิถีชีวิตของประชาชนในเขตตำบลได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในหลาย ๆ ด้าน สาเหตุเพราะมีอาณาเขตติดพื้นที่เทศบาลเมืองมหาสารคามและได้ถูกกระแสของการบริโภคนิยมและวัตถุนิยมจากอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตที่เป็นอยู่จากสภาพสังคมวัฒนธรรมแบบชนบทที่มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันกลายเป็นกึ่งเมืองขยายเข้ามาพร้อมกับระบบการศึกษา ระบบอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ทำให้มีผลกระทบต่อการทำมาหาเลี้ยงชีพและค่านิยมของคนในสังคมครอบครัว อดีตครอบครัวไทยมีความสุขสมบูรณ์ อบอุ่น อยู่กันจนแก่เฒ่าและมีสวัสดิภาพ แต่ปัจจุบันคู่สมรสมีทัศนคติว่าการหย่าร้างเป็นเรื่องปกติ ต่างให้ความสำคัญและความสนใจแก่ครอบครัวน้อยกว่าตัวเอง ส่งผลให้ความสำคัญของครอบครัวลดลงจึงนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย คือ ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสุขภาพและปัญหาด้านครอบครัว ซึ่งแนวโน้มครอบครัวแตกแยกจะมีเพิ่มมากขึ้นอย่างมาก (องค์การบริหารส่วนตำบลเขวา, 2562)

การประคับประคองความสัมพันธ์ที่ดีของคู่สมรสรวมถึงการแก้ไขข้อขัดแย้งถือเป็นภาระที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคู่สมรสเพื่อให้การครองรักของคู่สมรสสามารถผ่านมรสุมชีวิต และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งจำเป็นต้องหาความเสี่ยงต่อการเกิดความรุนแรง อันจะเป็นสาเหตุแห่งความขัดแย้งหรือปัญหาของครอบครัว ซึ่งสามารถป้องกันการหย่าร้างและการสร้างครอบครัวให้มีความเข้มแข็งถือเป็นความจำเป็นเร่งด่วน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความเสี่ยงที่จะเกิดความรุนแรงในครอบครัวเพื่อนำข้อมูลมาพัฒนารูปแบบเพื่อป้องกันการหย่าร้างและสร้างครอบครัวที่เข้มแข็งอันจะส่งผลถึงชุมชนที่เกิดสันติสุขสงบสุขอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2. เพื่อระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัว ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะบุคคลกับระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัว ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงเหียน ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 1,705 ครัวเรือน 7,470 คน

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 105 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เนื่องจากสถานการณ์การระบาดโรคCOVID-19 จึงมีข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลภาคสนาม มีเกณฑ์การกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง คือ 1. เป็น อสม. ไม่จำกัดเพศ 2. ผ่านการใช้ชีวิตคู่ อย่างน้อย 1 ครั้ง และ 3. สมัครใจเป็นอาสาสมัครของโครงการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะข้อคำถามแบบปลายปิดให้เลือกคำตอบ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ทะเบียนสมรส จำนวนครั้งที่ใช้ชีวิตคู่ อายุที่เริ่มใช้ชีวิตคู่ครั้งแรก ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้และการใช้สื่อเป็นลักษณะข้อคำถามแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสถานการณ์เสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัว ในตำบลขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยแบ่งกิจกรรมเป็นด้านต่าง ๆ คือ ด้านบุคคล ด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ เป็นลักษณะข้อคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ระดับของ Likert Scale (Wade, 2006) โดยใช้ค่าเฉลี่ยของผลคะแนนเป็นตัวชี้วัดตามเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1977)

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีอะไรบ้าง ซึ่งเป็นลักษณะข้อคำถามแบบปลายเปิด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูลจากภาคสนามด้วยแบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นมาจากการศึกษาเอกสาร จากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ โดยการทดสอบแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด และผ่านการตรวจสอบเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์เสี่ยงต่อความรุนแรงในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเชียงเหียน ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 105 ชุด และนำมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด-สูงสุด สถิติสำหรับทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างของระหว่างสองตัวแปรที่เป็นอิสระต่อกัน เช่น เพศ ใช้สถิติ Independent T-Test และเปรียบเทียบความแตกต่างตัวแปรที่มากกว่าสองตัวแปร เช่น ระดับอายุ ระดับการศึกษา สถานะภาพการสมรส ใช้สถิติ One-Way ANOVA

ผลการวิจัย

1. ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	95	90.50
ชาย	10	9.50
อายุ		
อายุต่ำกว่า 40 ปี	8	7.60
อายุ 41-49 ปี	34	32.40
อายุ 51-59 ปี	52	49.50
อายุมากกว่า 60 ปี	11	10.50
อายุเฉลี่ย(±ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	51(±7.06)	
ค่าต่ำสุด,ค่าสูงสุด	31,68	
อายุการแต่งงานครั้งแรก		
อายุต่ำกว่า 20 ปี	40	38.10
อายุ 20-30 ปี	62	59.00
อายุมากกว่า 30 ปี	3	2.90
อายุเฉลี่ย(ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	20.04(±4.13)	
ค่าต่ำสุด,ค่าสูงสุด	15,40	ค่าต่ำสุด,ค่าสูงสุด
สถานะการสมรส		
สมรส	97	92.38
หม้าย	5	4.76
แยกหรือหย่า	3	2.86
ทะเบียนสมรส		
มี	49	50.52
ไม่มี	46	49.48
การสมรส		
1 ครั้ง	97	92.38
มากกว่า 1 ครั้ง	8	7.62

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล (ต่อ)

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าระดับระดับมัธยมศึกษา	64	60.95
ระดับมัธยมศึกษา	38	36.19
สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา	3	2.86
การประกอบอาชีพ		
เกษตรกร	84	80.00
ค้าขายหรืออาชีพอิสระ	6	5.71
ลูกจ้างหรือพนักงานบริษัท	5	4.77
รับจ้างทั่วไป	5	4.77
ว่างงาน	2	1.90
อื่นๆ	2	1.90
รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ	1	0.95
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	68	64.76
5,001 - 10,000 บาท	29	27.62
10,001 – 15,000 บาท	7	6.67
มากกว่า15,000 บาท	1	0.95
อายุเฉลี่ย (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	4,767.27(3,877.83)	
ค่าต่ำสุด,ค่าสูงสุด	1,000 บาท, 24,000 บาท	
การใช้สื่อออนไลน์		
ไลน์	77	73.33
เฟสบุ๊ค	31	29.52
อีเมล์	3	2.86
อินสตราแกรม	2	1.90

จากตารางที่ 1 พบว่า จำนวนผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง จำนวน 95 คน ร้อยละ 90.50 ผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ย 51 (± 7.06) ปี อายุต่ำสุด 31 ปี และอายุสูงสุด 68 ปี และ มีช่วงอายุ 51-59 ปี มากที่สุด จำนวน 52 คน ร้อยละ 49.50 อายุที่เริ่มใช้ชีวิตคู่ครั้งแรกเฉลี่ย 20 (± 4.13) ปี อายุต่ำสุด 15 ปี และอายุสูงสุด 40 ปี และมีช่วงอายุ 20-30 ปี จำนวน 62 คน ร้อยละ 59.00 ส่วนใหญ่อยู่ในสถานะสมรส จำนวน 97 คน ร้อยละ 92.38 มีทะเบียนสมรสและไม่มีทะเบียนสมรสจำนวนที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่ผ่านการใช้คู่ชีวิต 1 ครั้ง จำนวน 97 คน ร้อยละ 92.38 ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับต่ำกว่าระดับระดับมัธยมศึกษา จำนวน 64 คน ร้อยละ 60.95 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 84 คน ร้อยละ 80.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 4,767.27 (±3,877.83) บาท รายได้ต่ำสุด เท่ากับ 1,000.00 บาท และสูงสุด 24,000.00 บาท ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 68 คน ร้อยละ 64.76 ส่วนใหญ่ใช้แอพพลิเคชั่นไลน์ จำนวน 77 คน ร้อยละ 73.33

2. ระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัวตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 2 ระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัว จำแนกรายด้าน

ด้าน	ระดับความเสี่ยง								
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	ไม่มี (0)	$\bar{x}$	$\pm$SD	ระดับ
ด้านบุคคล	19 (1.81)	40 (3.81)	113 (10.76)	88 (8.38)	217 (20.67)	573 (54.57)	0.92	0.55	น้อยที่สุด
ด้านครอบครัว	187 (17.81)	149 (14.19)	124 (11.81)	75 (7.14)	165 (15.71)	350 (33.33)	2.11	0.58	ปานกลาง
ด้านสังคม	111 (10.57)	238 (22.67)	228 (21.71)	88 (8.38)	139 (13.24)	246 (23.43)	2.39	0.90	ปานกลาง
ด้านเศรษฐกิจ	97 (9.24)	250 (23.81)	150 (14.29)	89 (8.48)	163 (15.52)	301 (28.67)	2.17	0.91	ปานกลาง
รวม	414 (9.86)	677 (16.12)	615 (14.64)	340 (8.10)	684 (16.29)	1470 (35.00)	1.90	0.58	น้อย

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับความเสี่ยงภาพรวม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.90 (0.58) อยู่ระดับน้อย และเมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ด้านสังคมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.39 (0.90) ด้านเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.17 (0.91) ด้านครอบครัว มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.11(0.58) อยู่ระดับปานกลาง และด้านบุคคล มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 0.92 (0.55) อยู่ระดับน้อยที่สุด

3. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะบุคคลกับสภาพปัญหาที่เป็นความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัวตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบแตกต่างระหว่างลักษณะบุคคลกับระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัว ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ความเสี่ยงต่อความรุนแรง	F	Sig
1. เพศ		
ด้านบุคคล	2.563	0.112
ด้านครอบครัว	2.803	0.097
ด้านสังคม	0.943	0.334
2. อายุ		
ด้านบุคคล	1.347	0.263
ด้านครอบครัว	0.382	0.767
ด้านเศรษฐกิจ	0.199	0.657

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบแตกต่างระหว่างลักษณะบุคคลกับระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัว ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม (ต่อ)

ความเสี่ยงต่อความรุนแรง	F	Sig
ด้านสังคม	2.392	0.073
ด้านเศรษฐกิจ	4.95	0.003**
3. ระดับการศึกษา		
ด้านบุคคล	0.678	0.51
ด้านครอบครัว	2.943	0.0657
ด้านสังคม	7.152	0.001**
ด้านเศรษฐกิจ	4.523	0.013**
4. อาชีพ		
ด้านบุคคล	1.923	0.085
ด้านครอบครัว	0.468	0.831
ด้านสังคม	1.558	0.168
ด้านเศรษฐกิจ	1.817	0.104
5. สถานะสมรส		
ด้านบุคคล	0.646	0.526
ด้านครอบครัว	1.756	0.178
ด้านสังคม	3.789	0.026**
ด้านเศรษฐกิจ	1.907	0.154
6. ทะเบียนสมรส ด้านบุคคล	1.284	0.26
ด้านครอบครัว	0.899	0.345
ด้านสังคม	3.361	0.07
ด้านเศรษฐกิจ	3.845	0.050**
ด้านครอบครัว	0.899	0.345

จากตารางที่ 3 พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลมีระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 (P Value< 0.05) ได้แก่ ช่วงอายุกับด้านเศรษฐกิจ ระดับการศึกษากับด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจและสถานะภาพสมรสกับด้านสังคม และการมีทะเบียนสมรสกับด้านเศรษฐกิจ ส่วนเพศและอาชีพมีระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัวที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

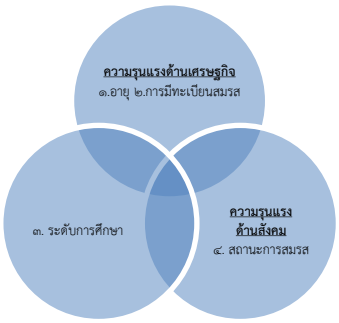
อภิปรายผลการวิจัย

ระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับความเสี่ยงภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.90 (0.58) อยู่ระดับน้อย ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ

สุภาวดี น้อยมณี (2558) ศึกษาวิจัยเรื่อง การสำรวจสถานการณ์เสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัว ในตำบลแม่ยางฮ่อ อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ สถานการณ์เสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัวในตำบลแม่ยางฮ่อ อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.91 (0.58)

เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลักษณะบุคคลกับระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัว ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลมีระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 (P Value< 0.05) ได้แก่ ช่วงอายุกับด้านเศรษฐกิจ สอดคล้องกับสุภาวดี น้อยมณี (2558) ที่พบอายุมีผลต่อระดับเสี่ยงในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งขัดแย้งกับศุภลักษณ์ จันทร์เจริญ (2542) ว่าได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความรุนแรงในครอบครัวว่าอายุมีอิทธิพลต่อความรุนแรงในครอบครัว โดยพบว่า สามีภรรยาที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปีจะใช้ความรุนแรงในครอบครัวมากที่สุดความเครียดในชีวิตประจำวัน ระดับการศึกษากับด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ สอดคล้องกับอังคณา ช่วยค้ำชู (2555) ที่ได้อธิบายถึงปัจจัยและสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการปัญหาความรุนแรงในครอบครัวพบว่าระดับการศึกษาส่งผลทำให้ไม่มีความพร้อมที่จะมีครอบครัว ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของสุภาวดี น้อยมณี (2558) ที่ระดับการศึกษามีผลต่อระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ ไม่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยดังกล่าวที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนเพศและอาชีพมีระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัวที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 สอดคล้องกับสุภาวดี น้อยมณี (2558) สถานการณ์เสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัวในตำบลแม่ยางฮ่อ อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ ระหว่างเพศชายและเพศหญิง ไม่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยดังกล่าวที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งขัดแย้งกับภัสสร ลิมานนท์ (2544) ที่ได้อธิบายความแตกต่างของบทบาทหญิงชาย พบว่า มีกำหนดความไม่เท่าเทียมกันของบทบาทเพศทั้งด้านสรีระที่แตกต่างกันทำให้สังคมต้องจัดสรร แบ่งบทบาท กำหนดความรับผิดชอบที่สมมติขึ้นและยอมรับกันว่าเหมาะสมกับสรีระของมนุษย์แต่ละเพศ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดนโยบายในการสร้างครอบครัวเข้มแข็ง เช่น การจัดหน่วยให้คำปรึกษาด้านกฎหมายครอบครัว และรณรงค์ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายจากการจดทะเบียนสมรส

2. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพควรกำหนดนโยบายด้านส่งเสริมสุขภาวะแบบองค์รวมของครอบครัว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คู่สมรสและสมาชิกในครอบครัวที่มีช่วงวัยที่แตกต่างควรจัดกิจกรรมและเวลาพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดตลอดจนยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกและมีการตัดสินใจร่วมกัน

2. คู่สมรสควรจดทะเบียนสมรสทุกคู่ เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงด้านเศรษฐกิจและสังคมในชีวิตการสมรส

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยนำปัจจัยที่ค้นพบนำไปวางแผนร่วมกับผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องเพื่อจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสร้างครอบครัวที่เข้มแข็งต่อไป

2. ควรศึกษาวิจัยตัวชี้วัดความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการครอบครัวเข้มแข็งอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2562). *จำนวนประชากรสมรสและหย่าร้าง*. สืบค้น 20 เมษายน 2563, จาก www.dopa.go.th

จุฬาลักษณ์ ประจะเนย์ และคณะ. (2558). รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัว รูปแบบการดำเนินชีวิต รูปแบบความผูกพันภายในครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และการติดเกมของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 21(1), 175-191.

ภัสสร ลิมานนท์. (2544). *เพศ สถานภาพสตรีกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภลักษณ์ จันทร์เจริญ. (2542). *ปัจจัยที่มีผลต่อความรุนแรงในครอบครัว* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: กรมประชาสงเคราะห์.

สุภาวดี น้อยมณี. (2558). *การสำรวจสถานการณ์เสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัวในตำบลแม่ยางฮ่อ อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่* (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

องค์การบริหารส่วนตำบลเขวา. (2562). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565) องค์การบริหารส่วนตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม*. สืบค้น 25 เมษยาน 2561, จาก https://shorturl.asia/ILT0k

อังคณา ช่วยค้ำชู. (2555). ความรุนแรงในครอบครัว : สาเหตุ ผลกระทบ และแนวทางการช่วยเหลือ. *วารสารธรรมศาสตร์*, 31(3), 130-145.

Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). New Jersey: Prentice Hall.

Wade, M. V. (2006). *Likert-type scale response anchors. Clemson International Institute for Tourism & Research Development*. South Carolina: Clemson University.

การพัฒนาทักษะด้านบริหารจัดการผลิตและบัญชีในวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเพชรบุรี เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์*

THE DEVELOPING PRODUCTION MANAGEMENT SKILLS AND ACCOUNTING FOR PHETCHABURI COMMUNITY ENTERPRISE TO SUSTAINABLE GRASSROOTS ECONOMY DEVELOPMENT WITH THE FREEWARE INFORMATION TECHNOLOGY

ชาญชัย อรรคผาติ
Chanchai Arkaphati
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
Corresponding Author E-mail: Arkaphati_c@su.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพปัญหาและกำหนดแนวทางการเพิ่มทักษะและศักยภาพกำลังคนด้านบริหารจัดการผลิตและจัดทำบัญชีให้วิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรีด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์ และ 2. ประเมินความพึงพอใจด้านประสิทธิภาพของระบบภายหลังกิจกรรมอบรม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แนวคำถามสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ในเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประธานและกรรมการวิสาหกิจชุมชน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจงวิสาหกิจชุมชนในด้านผลิตและแปรรูปสินค้า การวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และวิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า วิสาหกิจชุมชนยังขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อบริหารจัดการผลิต และจัดทำบัญชี แนวทางในการเพิ่มทักษะความรู้ศักยภาพด้านกำลังคนจึงควรจัดกิจกรรมอบรมเพื่อเพิ่มทักษะความรู้ในด้านจัดการผลิต และด้านการทำบัญชีด้วยเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์ ผลประเมินภายหลังกิจกรรมอบรมเพื่อเพิ่มทักษะด้านบริหารจัดการผลิตและบัญชีด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์ ในด้านประสิทธิภาพระบบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ค่าเฉลี่ยในระดับมาก ด้านความง่าย

*Received August 8, 2022; Revised August 22, 2022; Accepted August 23, 2022

จากการใช้งาน ค่าเฉลี่ยในระดับมาก และด้านความสนใจในการนำระบบไปใช้งาน ค่าเฉลี่ยในระดับมาก มีข้อเสนอแนะเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบเพื่อใช้งานต่อไป
คำสำคัญ: การจัดการผลิต; บัญชี; วิสาหกิจชุมชน; ฟรีแวร์

Abstract

Objectives of this research article were to study the problems and guidelines for upskill and potentials of manpower in production management and accounting of community enterprises in Phetchaburi Province with the freeware information technology and to assess satisfaction with efficiency of the system after training activities by using mixed research methodology. The instrument of the qualitative research was in-depth-interview script and quantitative research instrument was a questionnaire. The samples in the study were the chair persons and community enterprise committee members by using a specific selection method in community enterprises operating in the production. The analysis of qualitative data was based on a content descriptive interpretation method and quantitative data analysis methods used statistical values such as frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results of this research showed that the community enterprises lacked knowledge in production management and accounting. The Training activities should be to upskill, knowledge and manpower potentials in production management and accounting skills. The assessment results after training activities to upskill in production management and accounting with freeware information technology in the system efficiency, there was a satisfaction with performance of the system's freeware technology, mean was at the highest level. The expected benefits with the mean at the highest level. The ease of use, the mean was at the highest level. The interest in implementing system, the mean was at the highest level. There were suggestions as a guideline for developing the system for further use.
Keywords: Production Management; Accounting; Community Enterprise; Freeware

บทนำ

รูปแบบการดำเนินงานตามแผนงานด้านยุทธศาสตร์ชาติในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศให้มีความแข็งแกร่ง ด้วยการสนับสนุนเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศ

เป็นนโยบายที่สำคัญที่ผลักดันให้วิสาหกิจชุมชน ผลิตสินค้าและบริการเพื่อให้สามารถจัดหารายได้เข้าสู่ชุมชนและสามารถพึ่งพาตนเองได้ จากแนวทางดังกล่าววิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการพัฒนาและสนับสนุนด้านเศรษฐกิจของประเทศ โดยดำเนินการตามแนวทางของกรมส่งเสริมการเกษตร (2549) ซึ่งอธิบายความหมายของวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) ว่าเป็นกิจการของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ โดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันรวมตัวกันประกอบกิจการเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน มีการประกอบการเพื่อจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เน้นพึ่งพาตนเอง สอดคล้องกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2548) อธิบายว่าเป็นการประกอบกิจการขนาดเล็กเพื่อจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพึ่งพาตนเอง เน้นความพอเพียงในครอบครัวและชุมชน รูปแบบการบริหารจัดการเป็นการดำเนินงานบนกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ช่วยให้คนอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการรวมกลุ่มที่มีประสิทธิภาพและเพื่อรักษาธุรกิจให้เติบโตอย่างยั่งยืนพึ่งพาตนเองได้ แนวทางสนับสนุนนี้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) มีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ในประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เน้นสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมเศรษฐกิจรากฐานของประเทศเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สำคัญ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีประกอบด้วย 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร 2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิตและแปรรูปสินค้าประเภทเครื่องอุปโภค 3. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงสัตว์ และ 4. กลุ่มวิสาหกิจด้านการท่องเที่ยว (กลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน, 2565) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทผลิตและแปรรูปสินค้าในพื้นที่พบว่ามีความหลากหลายด้านการผลิตเนื่องด้วยพื้นที่และผลผลิตที่เกิดขึ้นตามภูมิศาสตร์ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเป็นองค์กรที่จำเป็นต้องมีความรู้ในด้านการจัดการผลิตและการจัดทำบัญชีภายในเพื่อการควบคุมที่ดี แนวทางการเพิ่มศักยภาพให้แก่วิสาหกิจชุมชนด้านความรู้ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จึงเป็นกลยุทธ์หนึ่งในด้านการบริหารจัดการที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในด้านการจัดการภายในองค์กร ดังนั้นแนวทางการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีให้มีทักษะความรู้เพิ่มขึ้น ด้วยแผนพัฒนาทักษะกำลังคนให้แก่กลุ่มสมาชิกในภาควิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการผลิตและด้านบัญชี เป็นการเพิ่มทักษะความรู้ที่จำเป็น (Upskill) จะช่วยก่อให้เกิดผลดีต่อวิสาหกิจชุมชนในการควบคุมการผลิต วิเคราะห์ต้นทุน มีความรู้ในด้านการจัดทำบัญชี และควบคุมค่าใช้จ่ายมีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและตัดสินใจ ช่วยให้องค์กรพัฒนาอย่างเข้มแข็งยั่งยืน และส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิต

ที่ดีขึ้นของสมาชิกในวิสาหกิจชุมชน แนวทางสนับสนุนพัฒนากำลังคนในด้านศักยภาพและเพิ่มทักษะความรู้ให้แก่วิสาหกิจชุมชนนี้จึงเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางเลือกประเภทฟรีแวร์ซึ่งมีข้อดีหลายด้าน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ โปรแกรมฟรีแวร์ (Freeware) หมายถึง ซอฟต์แวร์ที่สร้างขึ้นและสามารถนำไปใช้ได้ทุกจุดประสงค์โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการซื้อหรือค่าลิขสิทธิ์ซึ่งอนุญาตให้กลุ่มผู้พัฒนามีส่วนร่วมในการสร้างซอฟต์แวร์ แต่ไม่เผยแพร่รหัสต้นฉบับสู่สาธารณะเพื่อรักษาความลับทางการค้าของซอฟต์แวร์ (Mindphp, 2022) จึงเป็นทางเลือกซอฟต์แวร์เพื่อการใช้งานที่ช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย สามารถดาวน์โหลดไปติดตั้งใช้งานฟรีถูกต้องตามลิขสิทธิ์ ซึ่งฟรีแวร์มีทั้งที่เปิดให้ใช้งานฟรีเต็มรูปแบบกับเวอร์ชั่นแจกฟรี จึงเป็นทางเลือกสำหรับผู้ใช้งานทั่วโลกที่ให้ความไว้วางใจเนื่องจากช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายลงได้ (Teamfisher, 2022) ประโยชน์และความจำเป็นที่วิสาหกิจชุมชนควรต้องมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อช่วยประมวลผลข้อมูลให้เป็นสารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจต่อผู้ใช้งาน ผู้ใช้ประโยชน์จากสารสนเทศ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือบุคคลภายใน เช่น ผู้บริหาร พนักงาน และบุคคลภายนอก เช่น ผู้ถือหุ้น นักลงทุน เจ้าหนี้ และคู่แข่งขัน (กัลยาณี กิตติจิตต์ และคณะ, 2554) ในการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดการภายในองค์กร เช่น ด้านการจัดการผลิต การควบคุมสินค้า วัตถุดิบคงคลัง การจัดทำบัญชี จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานภายในเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการวางแผนและจัดการองค์กร สามารถนำข้อมูลจากรายงานไปใช้ด้านการลงทุน วางแผนประกอบการตัดสินใจ และประเมินสภาพคล่องทางการเงิน สอดคล้องกับชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ (2559) อธิบายการเพิ่มประสิทธิภาพด้วยการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จ และส่งผลทางบวกต่อองค์กรเพื่อให้แข่งขันกับธุรกิจอื่นได้ สมควร วานิชสัมพันธ์ (2554) ได้อธิบายความสำคัญของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประโยชน์เพื่อการบริหารจัดการ จะช่วยก่อให้เกิดการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและเกิดประสิทธิภาพ การนำระบบสารสนเทศมาช่วยให้องค์กรได้รับความสะดวกในการนำข้อมูลไปใช้ประกอบการตัดสินใจ ต้องเตรียมฮาร์ดแวร์ ซอฟท์แวร์ และบุคลากร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อความสำเร็จในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในวิสาหกิจชุมชนเพื่อบริหารจัดการ เป็นกลยุทธ์เชิงนโยบายเพื่อเพิ่มศักยภาพและแข่งขัน ช่วยส่งผลดีให้สามารถประยุกต์ใช้สารสนเทศเพื่อวางแผนและตัดสินใจเชิงกลยุทธ์

แนวทางการพัฒนาทักษะด้านบริหารจัดการผลิตและจัดทำบัญชีให้แก่วิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์ในด้านการจัดการผลิตและการจัดทำบัญชี มีแผนดำเนินงานในการจัดกิจกรรมอบรมเพื่อเพิ่มทักษะความรู้ให้แก่วิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนด้วยการพัฒนาความรู้ และพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพของกลุ่มให้สอดคล้องกับความหลากหลายของชุมชนเพื่อลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2548) ที่ส่งเสริมและพัฒนาให้วิสาหกิจ

ชุมชนมีทักษะความรู้สามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และแข่งขันทางการค้าได้ (กัญญามน อินหว่าง และคณะ, 2554) ผลที่คาดว่าจะได้รับจะเป็นกลไกขับเคลื่อนประเทศสู่ความสำเร็จ ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้แข็งแกร่ง โดยพัฒนากำลังคนด้านความรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อบริหารจัดการ ความรู้ที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้รับ สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาต่อยอดให้เหมาะสมกับการจัดการทรัพยากรสำหรับวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ทั่วประเทศต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและกำหนดแนวทางการเพิ่มทักษะและศักยภาพกำลังคนด้านบริหารจัดการผลิตและจัดทำบัญชีให้วิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์

2. เพื่อประเมินความพึงพอใจในด้านประสิทธิภาพของระบบจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนภายหลังกิจกรรมอบรม เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ในด้านบริหารจัดการผลิตและบัญชีด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ผู้ดำรงตำแหน่งประธานวิสาหกิจชุมชน และกรรมการวิสาหกิจชุมชน ซึ่งใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจงรูปแบบธุรกิจ (Purposive Sampling) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีวิจัยแบบหลายวิธีร่วมกัน (Eisenhardt, 1989) ได้แก่ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และวิธีสัมภาษณ์เชิงลึกจากตัวแทนประธานฯ และกรรมการวิสาหกิจชุมชน เกณฑ์พิจารณาคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ คุณสมบัติด้านความรู้ ประสบการณ์ในการดำเนินงาน และประเภทของธุรกิจในด้านการผลิตและแปรรูปสินค้าเท่านั้น ครอบคลุมการเก็บข้อมูลโดยแบ่งตามเขตพื้นที่การปกครองทั้ง 8 อำเภอ ได้แก่ ตัวแทนประธานวิสาหกิจชุมชน ที่มีคุณสมบัติด้านความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มากกว่า 3 ปีขึ้นไป อำเภอละ 2 คน เป็นจำนวน 16 คน และตัวแทนกรรมการวิสาหกิจชุมชนที่มีความรู้ มีประสบการณ์ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มากกว่า 3 ปีขึ้นไป อำเภอละ 2 คน เป็นจำนวน 16 คน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 32 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลนำไปวิเคราะห์สถานภาพปัญหาที่พบเพื่อประเมินวางแผนแนวทางอบรมการเพิ่มทักษะในด้านบริหารจัดการผลิตและบัญชีให้แก่

วิสาหกิจชุมชน การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณใช้วิธีเปิดตารางสำเร็จรูป (Krejcie & Morgan, 1970) กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 195 วิสาหกิจชุมชน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างเพื่อเรียนเชิญตัวแทนวิสาหกิจชุมชนด้วยวิธีเฉพาะเจาะจงจากรายชื่อในด้านการผลิตและแปรรูป โดยใช้เกณฑ์คำนวณกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของผู้ประกอบการ ครอบคลุมทั้ง 8 อำเภอ เพื่ออบรมพัฒนาทักษะความรู้ และประเมินผลความพึงพอใจในด้านประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ แนวคำถามสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) คำถามแบบปลายเปิดที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดและการทบทวนวรรณกรรม ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้เครื่องมือแบบสอบถาม เครื่องมือในการวิจัยผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมในการใช้ภาษา ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ด้วยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.84

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนแรกดำเนินการเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ โดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยเครื่องมือแนวคำถามสัมภาษณ์จากตัวแทนประธานและกรรมการวิสาหกิจชุมชนทั้ง 8 อำเภอ จำนวนทั้งสิ้น 32 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพแล้วนำไปวิเคราะห์สถานภาพปัญหาที่พบในวิสาหกิจชุมชนเพชรบุรี เพื่อประเมินวางแผนแนวทางอบรมเพิ่มทักษะในด้านบริหารจัดการผลิตและบัญชีให้แก่วิสาหกิจชุมชน ส่วนการเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณเป็นการเก็บข้อมูลจากผู้เข้าอบรมทักษะความรู้ ภายหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมอบรมเพื่อประเมินผลความพึงพอใจในด้านประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์ ในการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลและเรียนเชิญกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีนัดหมายทางโทรศัพท์ และส่งจดหมายเพื่อขอความอนุเคราะห์ในเก็บข้อมูลแต่ละพื้นที่

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยตีความเทียบเคียงกับทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสกัดข้อมูลที่สำคัญเพื่อสรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งพิจารณาจากความสอดคล้องของข้อมูล (พชรพร วงษ์วาน, 2563) ส่วนวิธีวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณใช้โปรแกรมทางสถิติในการประมวลผล และอธิบายผลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาเพื่อกำหนดแนวทางเพิ่มทักษะและศักยภาพด้านกำลังคนในด้านบริหารจัดการผลิต และจัดทำบัญชี ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์ พบว่า สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังขาดทักษะความรู้ในด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อบริหารจัดการผลิตและการจัดทำบัญชี เนื่องด้วยสมาชิกโดยส่วนใหญ่มีความรู้เฉลี่ยในระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา มีพื้นเพที่ยึดอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก ในการควบคุมการผลิต วัตถุดิบและสินค้าคงคลัง การตรวจนับยอดสินค้าคงคลัง การจัดทำบัญชี พบว่าใช้วิธีบันทึกลงในสมุดจดบันทึกเพื่อควบคุม ซึ่งมักจะพบปัญหาและข้อผิดพลาดบ่อยครั้ง ไม่สามารถตรวจสอบรายการข้อผิดพลาดได้ ไม่มีการจัดทำรายงานในการควบคุม รวมถึงขาดทักษะความรู้เพื่อการควบคุมการคำนวณต้นทุนการผลิตให้ถูกต้อง ขาดข้อมูลสารสนเทศเพื่อการดำเนินงานและการตัดสินใจ ปัญหาและอุปสรรคที่พบต่อแนวทางการตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยบริหารจัดการภายในองค์กร ได้แก่ ปัญหาด้านเงินทุน เนื่องจากเงินทุนหมุนเวียนมีอยู่อย่างจำกัด ไม่เพียงพอเพื่อลงทุนในด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาใช้บริหารจัดการด้านการผลิต นอกจากนี้ยังพบอุปสรรคด้านเครื่องมือสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการเก็บข้อมูล เนื่องจากไม่มีเงินทุนและงบประมาณเพื่อจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือ และยังขาดทักษะความรู้ในการใช้เครื่องมือ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ เป็นต้น ด้านความร่วมมือในกลุ่ม พบว่าเป็นอุปสรรคต่อการตัดสินใจในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการจัดการผลิต และการจัดทำบัญชี เนื่องจากจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากผู้รับผิดชอบในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบ โดยสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและต้องทำงานด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก ไม่มีเวลา ไม่มีความรู้ ด้านการประสานงานจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนเชิงนโยบาย เช่น กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน มีส่วนช่วยในส่งเสริมผลักดันการนำความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยอบรมและเพิ่มศักยภาพเพื่อให้สมาชิกมีความรู้และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดควบคุมด้านการผลิต และการจัดทำบัญชีภายใน

การกำหนดแนวทางเพื่อเพิ่มทักษะและศักยภาพด้านกำลังคนในด้านบริหารจัดการผลิตและจัดทำบัญชีให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อเพิ่มทักษะความรู้ และเพิ่มศักยภาพด้านกำลังคน ด้วยการจัดกิจกรรมอบรมเพิ่มทักษะความรู้ให้แก่สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนในด้านจัดการผลิต และการทำบัญชี โดยออกแบบกระบวนการแนวทางอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ ตามหัวข้อและแนวทาง ได้แก่ 1. ความสำคัญ และประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดการองค์กร 2. เทคโนโลยีสารสนเทศประเภทฟรีแวร์ และประโยชน์ในการใช้งานสำหรับองค์กร 3. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์เพื่อจัดการด้านการผลิตและการทำบัญชี 4. วิธีการติดตั้งระบบฟรีแวร์ และเริ่มกำหนดข้อมูลเบื้องต้นก่อนเริ่มใช้งานซอฟต์แวร์ 5. อบรมการใช้งานระบบ

เพื่อการจัดการผลิต เช่น ฐานข้อมูลสินค้าและวัตถุดิบ การบันทึกซื้อ-ขาย บันทึกเบิกวัตถุดิบไปผลิต และการตรวจสอบรายงานที่เกี่ยวข้อง 6. อบรมวิธีการใช้งานระบบบันทึกบัญชีสำหรับบันทึกรายได้ และค่าใช้จ่าย และการตรวจสอบรายงานการเงินที่เกี่ยวข้อง เช่น งบกำไรขาดทุน งบแสดงฐานะการเงิน 7. สรุปผลการอบรม เปิดโอกาสให้ถาม-ตอบ และประเมินผลความพึงพอใจจากระบบ

2. การประเมินความพึงพอใจในด้านประสิทธิภาพของระบบ ภายหลังการจัดกิจกรรมอบรมความรู้เพื่อเพิ่มทักษะในด้านบริหารจัดการผลิตและบัญชี ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์พบว่า จากการออกแบบและวางแผนหลักสูตรในการอบรมให้แก่สมาชิกในวิสาหกิจชุมชน จัดอบรมด้วยการลงพื้นที่เป็นรูปแบบการประชุมแบบกลุ่มย่อยรายอำเภอ โดยขอความอนุเคราะห์ด้านสถานที่ห้องประชุมจากเกษตรอำเภอ และประธานวิสาหกิจชุมชน ภายหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมอบรมแต่ละพื้นที่อำเภอ มีการใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลประเมินผลความพึงพอใจและประเมินประสิทธิภาพของระบบฟรีแวร์ที่นำมาให้ใช้งาน จากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมอบรมพัฒนาทักษะความรู้ โดยมีผู้เข้ารับการอบรมครบตามจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งสิ้น 195 คน เป็นเพศชาย จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 46.15 และเพศหญิง จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 53.85 โดยส่วนใหญ่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยอยู่ในช่วงระหว่าง 51-60 ปี เป็นจำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 70.77 ของผู้อบรม โดยส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการในวิสาหกิจชุมชน จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 85.56 และรองลงมามีตำแหน่งเป็นประธานวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ จำนวน 41 คน โดยส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 65.64 รองลงมามีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 17.95 ผลประเมินความพึงพอใจจากการอบรมพัฒนาทักษะความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประเภทฟรีแวร์เพื่อการจัดการผลิตและการจัดทำบัญชี อธิบายผลตามตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลประเมินความพึงพอใจจากการอบรมพัฒนาทักษะความรู้จากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์ในด้านต่าง ๆ

ความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์			
1. เทคโนโลยีระบบมีความทันสมัย ดึงดูดใจในการใช้งานเพื่อจัดเก็บข้อมูล	4.32	.393	มากที่สุด
2. เทคโนโลยีระบบช่วยให้องค์กรสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลการผลิต และบัญชี	4.17	.402	มาก
3. เทคโนโลยีระบบมีประสิทธิภาพเทียบเคียงกับซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์	3.86	.687	มาก
4. เทคโนโลยีจะช่วยให้จัดทำรายงานผลด้านการผลิต และบัญชี ได้รวดเร็วขึ้น	4.24	.436	มากที่สุด
5. เทคโนโลยีระบบมีความถูกต้องครบถ้วนเพื่อการใช้งานได้จริง	3.91	.516	มาก
6. เทคโนโลยีระบบมีการควบคุมด้านความปลอดภัยที่ดีในการใช้งาน	3.67	.623	ปานกลาง

ตารางที่ 1 ผลประเมินความพึงพอใจจากการอบรมพัฒนาทักษะความรู้จากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์ในด้านต่าง ๆ (ต่อ)

ความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์			
1. ระบบจะช่วยให้องค์กรได้รับข้อมูล และสารสนเทศในด้านการจัดการผลิต และด้านบัญชีที่มีความถูกต้องแม่นยำเพิ่มขึ้น	3.75	.619	ปานกลาง
2. ระบบจะช่วยให้การจัดการผลิต และการทำบัญชีมีประสิทธิภาพมากขึ้น	4.54	.446	มากที่สุด
3. ระบบจะช่วยเพิ่มศักยภาพให้แก่องค์กรในด้านการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ในด้านการจัดการผลิต และการจัดทำบัญชี	4.35	.427	มากที่สุด
4. ระบบจะช่วยให้ประหยัดค่าใช้จ่ายลงได้ และมีเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อบริหารจัดการด้านการผลิต และจัดทำบัญชีในองค์กรโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย	4.13	.518	มาก
5. ระบบจะช่วยให้องค์กรได้รับประโยชน์จากการใช้งาน ด้วยเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดเก็บข้อมูลการผลิต และการควบคุมด้านบัญชี	3.78	.669	ปานกลาง
ด้านความง่ายจากการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์			
1. ระบบออกแบบให้ผู้ใช้งานสามารถใช้งานได้ง่าย	4.08	.392	มาก
2. ระบบออกแบบหน้าจอมีความเหมาะสมด้านองค์ประกอบ เพื่อให้ใช้งานง่าย	4.19	.494	มาก
3. ระบบออกแบบมีความชัดเจนของข้อความที่แสดงบนจอภาพ และแสดงผลสารสนเทศที่ง่ายต่อการใช้งาน	3.73	.564	ปานกลาง
4. ระบบออกแบบให้ผู้ใช้สามารถศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองได้ง่าย เพื่อทำงานเพิ่มเติมในอนาคตได้	3.71	.604	ปานกลาง
ด้านความสนใจในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์มาใช้งาน			
1. ท่านมีความสนใจ เข้าใจประโยชน์และประสิทธิภาพที่จะได้รับจากการใช้ระบบเพื่อจัดการผลิตและด้านการจัดทำบัญชีในวิสาหกิจชุมชน	4.48	.355	มากที่สุด
2. ท่านทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้ระบบเพื่อจัดการผลิตและจัดทำบัญชี และตั้งใจสนับสนุนการนำไปใช้งานในองค์กร	4.28	.365	มากที่สุด
3. ท่านมีความตั้งใจสนับสนุนการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์ เพื่อจัดการผลิตและด้านบัญชี และพร้อมผลักดันเพื่อใช้งานจริงภายในองค์กร	4.10	.429	มาก
4. โดยรวมท่านเห็นด้วยว่าองค์กร จะได้รับประสิทธิผลจากการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้น และการใช้งานระบบจะช่วยสร้างความเติบโตอย่างยั่งยืนแก่องค์กรได้	3.84	.691	มาก

จากตารางที่ 1 อธิบายผลความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างในวิสาหกิจชุมชนจากการอบรมความรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพของระบบพบว่า เห็นด้วยในระดับมากที่สุดว่าเทคโนโลยีระบบฟรีแวร์มีความทันสมัย ดึงดูดใจในการใช้งานเพื่อจัดเก็บข้อมูล ($\bar{X}$=4.32) รองลงมาเห็นด้วยในระดับมากที่สุดว่า เทคโนโลยีระบบจะช่วยให้จัดทำรายงานผลด้านการผลิตและบัญชีได้สะดวกรวดเร็วขึ้น ($\bar{X}$=4.24) รองลงมาเห็นด้วยในระดับมากว่า เทคโนโลยีระบบจะช่วยให้องค์กรสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลด้านการผลิต และบัญชี ($\bar{X}$=4.17) ตามลำดับ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.03) ผลประเมินความพึงพอใจในด้านประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากที่สุดว่า ระบบช่วยให้การทำงานด้านจัดการผลิต และทำบัญชีมีประสิทธิภาพมากขึ้น ($\bar{X}$=4.54) รองลงมาเห็นด้วยในระดับมากที่สุดว่า ระบบช่วยเพิ่มศักยภาพให้แก่องค์กรในด้านการทำงานดียิ่งขึ้น ในด้านการ

จัดการผลิต และการจัดทำบัญชี ($\bar{X}$=4.35) ตามลำดับ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.11) ผลประเมินความพึงพอใจด้านความง่ายจากการใช้ระบบ พบว่าเห็นด้วยในระดับมากที่สุดว่า ระบบออกแบบหน้าจอมีความเหมาะสมด้านองค์ประกอบ ใช้งานได้ง่าย ($\bar{X}$=4.19) ลำดับรองลงมาเห็นด้วยในระดับมากว่า ระบบออกแบบให้ผู้ใช้งานสามารถใช้งานได้ง่าย ($\bar{X}$=4.08) ตามลำดับ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.93) ผลประเมินความพึงพอใจด้านความสนใจในการนำระบบมาใช้งานพบว่า เห็นด้วยในระดับมากที่สุดโดยมีความสนใจ เข้าใจประโยชน์และประสิทธิภาพที่จะได้รับจากการใช้ระบบเพื่อจัดการผลิต และการทำบัญชี ($\bar{X}$=4.48) ลำดับรองลงมาเห็นด้วยในระดับมากที่สุดว่า ทราบประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้ระบบ และตั้งใจสนับสนุนการนำไปใช้ในองค์กร ($\bar{X}$=4.28) ลำดับรองลงมาเห็นด้วยในระดับมากว่า มีความตั้งใจสนับสนุนการใช้ระบบเพื่อจัดการผลิตและบัญชี และพร้อมผลักดันให้ใช้งานภายในวิสาหกิจชุมชน ($\bar{X}$=4.10) ตามลำดับ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.18)

นอกจากนี้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่ เสนอให้พัฒนาระบบเพื่อสามารถรองรับผ่านอุปกรณ์โมบาย เช่น การใช้ระบบผ่านโทรศัพท์สมาร์ทโฟน เป็นต้น และควรจะต้องใช้งานแบบออนไลน์ได้ทุกที่ รองรับการใช้งานผู้ใช้ด้วยฐานข้อมูลออนไลน์ได้พร้อมกันหลายคน ซึ่งจะทำให้สะดวกในการเก็บข้อมูลและประมวลผลมากขึ้น ช่วยลดปัญหาอุปสรรคด้านข้อจำกัดของอุปกรณ์ลงได้ เนื่องจากสมาชิกมีทักษะในการใช้งานโทรศัพท์สมาร์ทโฟนอยู่บ้าง ความต้องการได้รับการถ่ายทอดความรู้ และการสนับสนุนเชิงนโยบายในทุกด้านจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อผลักดันให้วิสาหกิจชุมชนเติบโตอย่างแข็งแกร่ง ซึ่งโดยส่วนใหญ่สมาชิกมีอายุเฉลี่ยมาก มีระดับการศึกษาเฉลี่ยไม่สูง แต่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้หากได้รับความช่วยเหลือ เช่น การถ่ายทอดความรู้ การจัดหาแหล่งเงินทุน การพัฒนาสินค้าใหม่ การใช้เทคโนโลยี เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. สถานภาพของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี พบปัญหาและอุปสรรคเนื่องจากสมาชิกในกลุ่มยังขาดทักษะและความรู้ในด้านบริหารจัดการผลิต การจัดทำบัญชี และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เนื่องจากโดยรวมมีระดับการศึกษาเฉลี่ยในระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา มีอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก ในการจัดเก็บข้อมูลด้านการผลิต วัตถุดิบและสินค้าคงคลัง รวมถึงการจัดทำบัญชีใช้วิธีการบันทึกรายการในสมุดบันทึก ไม่มีการจัดทำรายงานเป็นสารสนเทศในการควบคุมเพื่อการดำเนินงานและตัดสินใจ เนื่องจากปัญหาด้านเงินทุนเพื่อลงทุนในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาเครื่องมือสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเก็บข้อมูล และยังขาดทักษะความรู้ในการใช้เครื่องมือเพื่อพัฒนาองค์กร เช่น คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ จากสถานภาพปัญหาที่พบในวิสาหกิจชุมชนเพชรบุรีนำไปสู่แนวทางเพื่อสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในองค์กร สอดคล้องกับสมควร วานิชสัมพันธ์ (2554) ที่สนับสนุนความสำคัญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประโยชน์เพื่อบริหารจัดการ ซึ่งจะ

ช่วยให้องค์กรมีข้อมูลเพื่อการตัดสินใจได้รวดเร็วและเกิดประสิทธิภาพ การนำระบบสารสนเทศมาช่วยจะทำให้ได้รับความสะดวกในการนำสารสนเทศไปใช้เพื่อการตัดสินใจ ซึ่งการใช้ระบบสารสนเทศภายในองค์กรจำเป็นต้องเตรียมฮาร์ดแวร์ ซอฟท์แวร์ และบุคลากร ซึ่งเป็นองค์ประกอบในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ ดังนั้นการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในวิสาหกิจชุมชนเพื่อการบริหารจัดการด้านจัดการผลิต และการทำบัญชี เป็นกลยุทธ์เชิงนโยบายที่สำคัญเพื่อเพิ่มศักยภาพและแข่งขันกับธุรกิจ ช่วยส่งผลดีให้องค์กรมีสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อการวางแผนและตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ผลการวิจัยจึงพัฒนาแนวทางในการเพิ่มทักษะความรู้และเพิ่มศักยภาพด้านกำลังคนในด้านบริหารจัดการผลิตและบัญชี ด้วยการจัดฝึกอบรมเพิ่มทักษะและความรู้ให้แก่สมาชิกอย่างครอบคลุมในด้านจัดการผลิต การจัดทำบัญชี โดยการใช้คอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์บริหารจัดการประเภทฟรีแวร์จะเป็นทางเลือกหนึ่งที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้บุคลากรในวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ในด้านการจัดการผลิตและการจัดทำบัญชีภายในเพื่อการควบคุมที่ดี สอดคล้องกับ Teamfisher (2022) ที่อธิบายประโยชน์ของฟรีแวร์ ซึ่งเป็นโปรแกรมที่เปิดให้ใช้งานฟรีอย่างเต็มรูปแบบ เป็นทางเลือกสำหรับผู้ใช้งานทั่วโลกที่ไว้วางใจ เนื่องจากช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายให้องค์กรได้ และไม่เกิดปัญหาลิขสิทธิ์ การแนะนำการใช้งานซอฟต์แวร์ฟรีแวร์ในด้านการจัดการผลิตและการจัดทำบัญชีให้แก่วิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรี เป็นแผนดำเนินงานที่ผลักดันปัจจัยสู่ความสำเร็จเพื่อสร้างกลไกขับเคลื่อนในระดับประเทศด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้แข็งแกร่งด้วยการพัฒนากำลังคนในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ ซึ่งแนวทางการเพิ่มศักยภาพให้แก่วิสาหกิจชุมชนด้านความรู้ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นกลยุทธ์หนึ่งในด้านบริหารจัดการ โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการจัดการภายในองค์กร สอดคล้องกับกัลยาณี กิตติจิตต์ และคณะ (2554) อธิบายความสำคัญขององค์กรที่จำเป็นต้องมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยประมวลผลข้อมูลภายในองค์กรให้เป็นสารสนเทศที่มีประโยชน์ในการตัดสินใจ เพื่อนำข้อมูลในด้านต่าง ๆ ไปใช้สำหรับการลงทุน วางแผนประกอบการตัดสินใจ และประเมินสภาพคล่องทางการเงิน การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดการภายในองค์กร เช่น ด้านการจัดการผลิต การควบคุมสินค้า วัตถุดิบคงคลัง การจัดทำบัญชี จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานเพื่อให้มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการวางแผนและจัดการองค์กร สอดคล้องกับชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ (2559) ที่สนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่องค์กรด้วยการนำเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนความสำเร็จ และส่งผลทางบวกต่อการดำเนินธุรกิจ

จากการประเมินความพึงพอใจกลุ่มตัวอย่างในวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ภายหลังการอบรมความรู้ด้วยการถ่ายทอดเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์ในการบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชี ในด้านประสิทธิภาพของระบบ ด้านประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ด้านความง่าย

จากการใช้งาน ด้านความสนใจในการนำระบบมาใช้งานพบว่า โดยรวมให้ความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงถึงความพอใจและความสนใจต่อเทคโนโลยีของระบบฟรีแวร์ รวมถึงได้พัฒนาทักษะความรู้ที่เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลของ Mindphp (2022) ที่อธิบายประโยชน์ของซอฟต์แวร์ฟรีแวร์ว่าเป็นทางเลือกเพื่อการใช้งานที่ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายลงได้ สามารถนำไปติดตั้งใช้งานฟรีไม่ติดลิขสิทธิ์ จึงเป็นทางเลือกการใช้ฟรีแวร์ในด้านการจัดการผลิตและการจัดทำบัญชีให้แก่วิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งสามารถนำไปใช้ต่อยอดเพื่อขยายผลและเป็นแนวทางนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาสำหรับวิสาหกิจชุมชนอื่นทั่วประเทศต่อไปได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย พบว่า สามารถช่วยเพิ่มศักยภาพความรู้ให้แก่วิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรี โดยกลุ่มตัวอย่างสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้เพื่อควบคุมการบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชีภายในวิสาหกิจชุมชนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์ ซึ่งช่วยให้มีสารสนเทศที่ดีเพื่อบริหารจัดการภายใน และเป็นข้อมูลเพื่อการตัดสินใจสำหรับดำเนินงาน ซึ่งช่วยให้สามารถนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้เพื่อการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีระบบการควบคุมภายในด้านจัดการผลิตที่ดี และเป็นสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศเติบโตอย่างยั่งยืน ด้วยแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศฟรีแวร์ในองค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐในจังหวัดเพชรบุรีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบุรี สำนักงานเกษตรอำเภอ ควรกำหนดแผนงานนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่

พบต่อการพัฒนาทักษะกำลังคนในด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชี และควรวางแผนงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมในเชิงนโยบายให้สามารถเติบโตอย่างยั่งยืน

2. หน่วยงานภายนอกอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงภาคการศึกษา ควรต้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรค รวมถึงมีนโยบายสนับสนุนการลงพื้นที่เพื่อช่วยเหลือ เช่น ด้านการใช้เทคโนโลยี การถ่ายทอดความรู้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ประธานวิสาหกิจชุมชน ควรต้องผลักดันและสนับสนุนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพความรู้ให้แก่สมาชิกที่รับผิดชอบในด้านการจัดการผลิต และงานบัญชี เพื่อให้มีความรู้เพิ่มขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาวิสาหกิจให้ดีขึ้นด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในองค์กร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนาความรู้ให้แก่สมาชิกเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2549). *รายงานกรมส่งเสริมการเกษตร ประจำปี 2549*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2548). *พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน*. สืบค้น 30 กันยายน 2564, จาก https://www.doae.go.th/upload/law_smce_2548.pdf

กลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน. (2565). *ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน*. สืบค้น 30 กันยายน 2564 , จาก https://shorturl.asia/4U1Jj

กัญญามน อินหว่าง และคณะ. (2554). *การจัดการวิสาหกิจชุมชน*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.

กัลยาณี กิตติจิตต์ และคณะ (2554). *การบัญชีชั้นสูง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2559). *การจัดการบริการสารสนเทศ*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

พชรพร วงษ์วาน. (2563). แนวทางการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม*, 15(1), 100-111.

สมควร วานิชสัมพันธ์. (2554). *ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์และการประยุกต์ (Electronic Business and Applications)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *ข้อมูลยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10*. สืบค้น 30 กันยายน 2564, จาก https://www.nesdc.go.th/more_news.ph=56filename

Eisenhardt, K. M. (1989). Building Theories from Case-Study Research. *The Academy of Management Review*, 14(4), 532–550.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Mindphp. (2022). *What is Freeware?*. Retrieved January 5, 2022, from https://mindphp.com/2136-freeware.html

Teamfisher. (2022). *What is freeware?*. Retrieved January 5, 2022, from https://th.eyewated/

ความทรงจำในสมัยเขมรแดงผ่านการประกอบสร้างในภาพยนตร์เรื่อง FIRST THEY KILLED MY FATHER*

MEMORIES OF THE KHMER ROUGE REGIME THROUGH THE CONSTRUCTION IN FIRST THEY KILLED MY FATHER

ชานนท์ ไชยทองดี, อภิญญา ขอกลาง, พรพิมล ศิวินา
Chanont Chaithongdee, Apinya Khorklang, Pornpimon Siwina
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Sisaket Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: pronont@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีเพื่อศึกษาความทรงจำในสมัยเขมรแดงผ่านการประกอบสร้างในภาพยนตร์เรื่อง FIRST THEY KILLED MY FATHER โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ขั้นตอนในการวิจัย คือ ทำความเข้าใจภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father เพื่อนำไปตั้งเป็นประเด็นปัญหา และวัตถุประสงค์ในการวิจัย ใช้การรวบรวมข้อมูลจากบทความวารสารวิทยานิพนธ์ รวมไปถึงข้อมูลจากเว็บไซต์ โดยใช้แนวคิดความทรงจำ แนวคิดการโหยหาอดีต แนวคิดภาพแทน และแนวคิดสัญวิทยาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า การประกอบสร้างในภาพยนตร์มี 3 ด้านคือ 1. ผ่านความทรงจำโดยใช้การอ้างอิงจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์และเรื่องเล่าของ Loung Ung ซึ่งองค์ประกอบที่ใช้ประกอบสร้าง ได้แก่ เรื่อง แก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก เหตุการณ์ บทสนทนา และกลวิธีในการเล่าเรื่อง 2. ผ่านตัวละครหลักโดยใช้มุมมองการมองภาพเหตุการณ์ผ่านสายตาของตัวละครหลักคือ Loung Ung 6 ด้าน ได้แก่ ความรุนแรง ชนชั้น ช่วงวัย ความสัมพันธ์ ความเชื่อและความแร้นแค้น 3. ผ่านสัญญะ พบว่า มี 4 สัญญะ ได้แก่ สัญญะความโหยหาอดีต สัญญะภาพแทน สัญญะการทำลาย และสัญญะการปลูกฝังอุดมการณ์ เขมรแดง ภาพยนตร์เรื่องนี้ใช้การประกอบสร้างเรื่องราว และให้ความหมายโดยการนำเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นมาเรียบเรียงผ่านความทรงจำของ Loung Ung เพื่อให้ผู้ชมได้ร่วมรู้สึกถึงความดิ้นรนเอาชีวิตรอดในสังคมใหม่ไปกับ Loung Ung ผ่านเหตุการณ์และความรู้สึกที่ตัวละครต้องประสบโดยใช้ภาพยนตร์เป็น

*Received March 9, 2023; Revised April 9, 2023; Accepted April 10, 2023

สื่อในการสร้างพื้นที่ความทรงจำให้ผู้ชมเห็นว่าเป็นสิ่งที่เคยเกิดขึ้น และเป็นส่วนหนึ่งในความทรงจำร่วมกับชาวกัมพูชาผู้เคยสูญเสีย

คำสำคัญ: ความทรงจำ; เขมรแดง; การประกอบสร้างภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father

Abstract

Objectives of this qualitative research were to study the memory of Khmer Rouge period through the construction of the film “FIRST THEY KILLED MY FATHER”. The research methodology was to study the film and raised the issues and the research objectives from it. The data were collected from articles, journal, dissertation, and website. The research employed the concept of memory, nostalgia, representation, and semiology for the data analysis.

The results found there were 3 parts in the constructions. They were shown through 1. the memories that based on historical events and Loung Ung’s childhood story. The compositions of the construction are plot, characters, settings, events, conversation, and narrative. 2. The main characters by using Loung Ung’s perspective, and there were 6 aspects: violence, class, age, relationship, belief, and vengeance. 3. The symbols that could be divided into 4 parts: nostalgia, the representation, the destruction, and the cultivation of Khmer Rouge ideology. In conclusion, the film used the construction of story and meaning by composing true story through Loung Ung’s memory so that the audiences can feel the struggle to survive in a new society with Loung Ung through the events and feelings that the characters must experience. The film was used as a medium to create a memory space. The memories that the film created for the audience were what used to happen and part of the memories of the Cambodians who used to lose.

Keywords: Khmer Rouge; Memories; Construction of film First They Killed My Father

บทนำ

วันที่ 17 เมษายน ค.ศ. 1975 กลุ่มคนที่เรียกว่าเขมรแดง (Khmer Rouge) นำโดย Pol Pot (ค.ศ. 1975-1979) ได้เข้ายึดกรุงพนมเปญ หลังจากนั้นมีการกำจัดศัตรูทางชนชั้น ชาวกัมพูชาถูกนำไปใช้แรงงานอย่างหนักในภาคเกษตรกรรมตามแผนการปฏิวัติของเขมรแดงที่

ต้องการนำพากัมพูชาไปสู่สังคมใหม่ที่เป็นสังคมแห่งเกษตรกรรม และการพึ่งพาตนเองอย่างแท้จริง จนนำไปสู่การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ซึ่งสร้างความทรงจำที่เลวร้ายให้ผู้คนที่เคยอยู่ในเหตุการณ์ที่ยังคงมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ประวัติศาสตร์ของกัมพูชาและโลกต้องบันทึกความสูญเสีย (กัญจน์วลัย นาชัยสิทธิ์, 2547)

ช่วงเวลาดังกล่าวชาวกัมพูชาที่ถูกเขมรแดงจับตัวจะถูกซ้อมทรมาน ครอบครัวถูกสังหาร มีชาวกัมพูชาถูกสังหารไปกว่า 2 ล้านคน (ประชาไท, 2556) เมื่อเวลาผ่านไป เหตุการณ์ดังกล่าวกลายเป็นความทรงจำนอกจากจะสร้างความทรงจำร่วมให้กับชาวกัมพูชาทั้งหมดที่รอดชีวิตจากเหตุการณ์ในครั้งนั้น มีการเผยแพร่เรื่องราวที่น่าหดหู่นี้ให้ไปอยู่ในพื้นที่ความทรงจำของผู้คนในโลกที่ได้รับรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น งานเขียนรวมถึงภาพยนตร์เพื่อเป็นการย้ำเตือนผู้คนให้ทราบว่าประชาชน ชาวกัมพูชาเคยประสบเหตุการณ์อันโหดร้าย

ภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father เป็นผลงานการกำกับของ Angelina Jolie ที่ถ่ายทอดเรื่องราวการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในสมัยเขมรแดงซึ่งสร้างมาจากหนังสือชื่อ First They Killed My Father: A Daughter of Cambodia Remembers เป็นเรื่องราวจากภาพความทรงจำที่เกิดขึ้นในวัยเด็กของผู้เขียนคือ Loung Ung ผู้ที่เคยอยู่ในเหตุการณ์ดังกล่าว

หลังจากที่ภาพยนตร์ได้ออกฉายครั้งแรกในวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2560 ผู้ที่ได้ชมรวมถึงนักวิจารณ์ได้มีการกล่าวถึงภาพยนตร์เรื่องนี้ในทางบวก ประวิทย์ แต่งอักษร (2560) กล่าวว่า ฝีไม้ลายมือของ Jolie ในฐานะผู้กำกับภาพยนตร์มีการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ ทักษะในการบอกเล่าและถ่ายทอดตามที่ปรากฏในหนังเรื่อง First They Killed My Father แนบเนียนและแยบยลมากขึ้นอย่างผิดหูผิดตา กล่าวได้ว่าเป็นผลงานกำกับที่ดีที่สุดของ Jolie นอกจากนี้เนื้อหาของภาพยนตร์ยังทำให้ผู้คนที่ได้รับชมรับรู้ถึงเหตุการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่เคยเกิดขึ้นกับชาวกัมพูชา เรื่องราวในภาพยนตร์เรื่องนี้จึงเป็นการประกอบสร้างความจริงจากความทรงจำในรูปแบบหนึ่ง

การประกอบสร้างความจริงของสังคมได้รับการอธิบายว่าเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความคิดที่ว่าภาษาและความจริงไม่ใช่สิ่งที่ถูกสร้างอย่างตรงไปตรงมา เนื่องจากสรรพสิ่งไม่ได้มีความหมายในตัวเองแต่เกิดจากการประกอบสร้างขึ้นมาโดยใช้ระบบตัวแทนหรือสัญญะเพื่ออ้างอิงและมีภาษาเป็นเครื่องมือในการอ้างถึงชุดความจริงให้ผู้อื่นสามารถเข้าใจได้โดยผ่านการประกอบสร้างจากสถาบันทางสังคมของแต่ละชาติแต่ละวัฒนธรรม (ลีลา จันทร์สว่าง, 2556)

ภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father มีการนำเหตุการณ์ในอดีตของสังคมกัมพูชาในช่วงเวลาที่ยากลำบากมานำเสนอ ทั้งนี้พัฒนา กิติอาษา (2546) อธิบายว่า วิธีการมองย้อนอดีต (Retro Mode) หรือวิธีการมองแบบโหยหาอดีต (Nostalgia Mode) และรูปแบบหรือวิธีการรับรู้เพื่อโหยหาอดีต (Nostalgia Mode of Reception) ไม่ได้มีความหมายเพียงการย้อนเวลากลับไปหาอดีตในแง่ของสุนทรียภาพทางอารมณ์เท่านั้น แต่ยังเป็นรูปแบบของการรับรู้ความจริงอย่างหนึ่งที่ช่วยให้เราได้คิดใคร่ครวญหรือทำความเข้าใจอดีตที่ผ่านมาแล้ว

กิตติพล สรัคคานนท์ (2563) กล่าวว่า ความทรงจำเกิดจากประสบการณ์ที่ผู้คนได้พบเจอในอดีต ส่งผลต่อจิตใจและความรู้สึกของบุคคลความทรงจำยังนับเป็นประวัติศาสตร์อีกด้วย เนื่องจากว่าประวัติศาสตร์จะพูดถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการค้นพบ ค้นหา จัดระเบียบเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตแล้วนำมาหล่อหลอมเป็นเรื่องราวขึ้นผ่านการเล่าเรื่อง และการบันทึก การจดจำเรื่องราวต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางการรับรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ความทรงจำดำรงอยู่ในพื้นที่ (Space) ซึ่งนราธร สายเส็ง (2560) ได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 หน่วย หน่วยแรกพื้นที่ทางกายภาพ หน่วยที่สองพื้นที่ทางความคิด และหน่วยที่สามพื้นที่ทางสังคมมีการปฏิสัมพันธ์กันในการสร้างตัวตนและประสบการณ์ร่วมกันระหว่างสังคม ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่นั้นจะแปรผันไปตามกาลเวลา และไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2555) ได้กล่าวว่าการที่จะเข้าใจมิติของสังคมวัฒนธรรมต้องศึกษาภาษาในฐานะที่เป็นระบบสัญญะซึ่งเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับระบบของสัญลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในความคิดของมนุษย์ อันถือเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวของเรา อาจได้แก่ ภาษา รหัส สัญญาณ เครื่องหมาย เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจความหมายที่แท้จริงของสัญญะนั้น

การนำภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father มาเป็นตัวบทในการวิจัย นอกจากการได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในสมัยเขมรแดงผ่านภาพยนตร์แล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดและองค์ประกอบที่นำมาใช้ในการประกอบสร้างภาพความทรงจำที่เกิดขึ้นในสมัยเขมรแดงให้ผู้ที่ได้รับชมภาพยนตร์ได้ร่วมรับรู้ดังที่ผู้กำกับนำมาใช้เป็นประเด็นหลักในการนำเสนอเป็นสิ่งที่มีความน่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นการประกอบสร้างภาพความทรงจำในรูปแบบของการนำเสนอเหตุการณ์ในภาพยนตร์ผ่านสายตาของตัวละครหลัก โดยการใช้มุมมองการมองโลกของเด็ก การนำเสนอให้เห็นภาพและฉากที่ชวนให้สงสัยต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องจากการนำเสนอเรื่องราวในความทรงจำของผู้อยู่ในเหตุการณ์ซึ่งขณะนั้นเป็นเพียงเด็กหญิงในวัย 5 ขวบ ที่ต้องดำเนินชีวิตอยู่ในสมัยการปกครองของเขมรแดง ซึ่งล้วนเป็นการประกอบสร้างภาพความทรงจำของภาพยนตร์ที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสมัยเขมรแดงที่มีความโดดเด่นและแตกต่างไปจากภาพยนตร์ที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเขมรแดงเรื่องอื่นด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father มาวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความทรงจำในสมัยเขมรแดงผ่านการประกอบสร้างในภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father เพื่อตอบข้อสงสัยว่าภาพยนตร์เรื่องนี้สามารถสร้างภาพความทรงจำที่มีต่อเหตุการณ์ในสมัยเขมรแดงให้ไปอยู่ในความทรงจำของผู้ที่ได้รับชมได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความทรงจำในสมัยเขมรแดงผ่านการประกอบสร้างในภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก

2. การคัดเลือกข้อมูล และแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father ประกอบกับบทความ บทสัมภาษณ์ บทวิจารณ์ภาพยนตร์ หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ รวมไปถึงข้อมูลในเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้มาจาก 2 ส่วน คือ 1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father 2. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษารวบรวมเนื้อหาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องประเภทต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาในภาพยนตร์ แล้วนำข้อมูลมาใช้ประกอบหรือเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ศึกษาและทำความเข้าใจ โดยการชมภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father เพื่อนำไปตั้งเป็นประเด็นปัญหา และวัตถุประสงค์ในการวิจัย

4.2 กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยจากประเด็นที่พบในการรับชมภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father

4.3 รวบรวมข้อมูล จากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ ข้อมูลจากเว็บไซต์ และศึกษาแนวคิดแนวคิดความทรงจำ แนวคิดการโหยหาอดีต แนวคิดภาพแทน และแนวคิดสัญญะวิทยาเพื่อนำมาเชื่อมโยงและเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

4.4 นำข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลมาคัดกรอง เรียบเรียง และจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และสรุปผลการวิจัยโดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความทรงจำในสมัยเขมรแดงผ่านการประกอบสร้างในภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประกอบสร้างความทรงจำในสมัยเขมรแดง มีผลการวิจัยดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับภาพยนตร์ First They Killed My Father ภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father เป็นผลงานกำกับการแสดงของ Angelina Jolie ถ่ายทำที่ประเทศกัมพูชาทั้งเรื่อง ภาพยนตร์เรื่องนี้ฉายครั้งแรกเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2560 ที่เมืองเสียมเรียบ ประเทศ

กัมพูชา และออกฉายพร้อมกันทั่วโลกในวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2560 ได้รับผลตอบรับที่ดีจากผู้ชมเนื่องจากเป็นภาพยนตร์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่โหดร้ายในประเทศกัมพูชาผ่านมุมมองและความทรงจำในวัยเด็กของผู้ถ่ายทอดเรื่องราว ซึ่ง Loung Ung ผู้เขียนหนังสือในชื่อเดียวกับภาพยนตร์มีความภูมิใจ และยินดีที่จะนำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นให้ได้รับรู้เพื่อเตือนย้ำไม่ให้ผู้คนลืมความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นกับชาวกัมพูชา ซึ่งเธอได้กล่าวเอาไว้ว่า ฉันเชื่อว่าโจลีจะเล่าเรื่องนี้เพื่อให้โลกได้ยิน เธอตั้งใจกับมันมาก ฉันภูมิใจที่ได้ทำงานร่วมกับใครที่เข้าใจและรักสถานที่นี้อย่างจริงใจ ฉันหวังว่าทุกคนจะมองผู้อพยพว่าเขาก็เป็นมนุษย์คนหนึ่งเหมือนกัน เป็นผู้ชาย เป็นผู้หญิง เป็นทารก เป็นเด็ก เป็นแม่ของลูก เป็นพี่สาว เป็นน้องชาย เป็นมนุษย์ที่ต้องการสิ่งเดียวกันกับคนทั้งโลก คือความมั่นคงปลอดภัยและสันติภาพ (จิมศิริ เหลืองศุภกรณ์, 2560)

ภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father มีเค้าโครงเรื่องมาจากหนังสือ First They Killed My Father: A Daughter of Cambodia Remembers ซึ่งเป็นผลงานการเขียนของ Loung Ung ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ในสมัยที่เขมรแดงมีอิทธิพล เป็นเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในกัมพูชา ซึ่งถูกนำมาเขียนเล่าผ่านภาพความทรงจำในวัยเด็กของ Loung Ung มีเนื้อหากล่าวถึงสมัยที่เขมรแดงเรืองอำนาจ เหตุการณ์เกิดขึ้นในช่วงเดือนเมษายน ค.ศ. 1975 เขมรแดงเริ่มการปฏิวัติโดยใช้รูปแบบการปกครองประเทศแบบคอมมิวนิสต์ที่นำโดย Pol Pot ที่ต้องการปฏิวัติกัมพูชาให้เป็นสังคมใหม่โดยใช้ชนชั้นกรรมาชีพเป็นตัวขับเคลื่อน และกำจัดศัตรูทางชนชั้น ไม่ว่าจะเป็นเชื้อพระวงศ์ ข้าราชการ กลุ่มคนชั้นกลาง และผู้มีการศึกษา โดยการปฏิวัติจะล้างความเป็นชนชั้นและนำพาประเทศไปสู่สังคมใหม่ที่บริสุทธิ์ตามแนวคิดของเขมรแดง ภาพยนตร์เรื่องนี้มีจุดสำคัญในการเน้นให้มองภาพผ่านสายตาของเด็กผู้หญิงคนหนึ่งที่ต้องเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่รุนแรงซึ่งผู้เขียนได้ถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ในเหตุการณ์ออกมาจากความทรงจำที่เธอได้ประสบมาในวัย 5 ขวบ สะท้อนให้เห็นความสงสัย ความผิดหวังและความไม่เข้าใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ภาพยนตร์ดำเนินเรื่องผ่านตัวละครหลัก คือ Loung Ung เด็กสาวในวัย 5 ขวบ ที่อยู่ในครอบครัวของชนชั้นกลางที่มีพ่อรับราชการ มีแม่และพี่น้องที่ต้องเผชิญชะตากรรมที่ยากลำบากและโหดร้ายในสมัยเขมรแดง เมื่อเขมรแดงกวาดต้อนผู้คนไปสู่ชนบท ไม่เว้นแม้แต่เด็ก คนชราหรือพระสงฆ์เพื่อเป็นการสลายชนชั้น และเริ่มการปฏิวัติโดยใช้แรงงานคนอย่างหนักในการวางรากฐานสังคมเกษตรกรรมโดยไม่มีเครื่องมือช่วยทุ่นแรง และอยู่ร่วมกันเป็นคอมมูนตามที่ผู้นำเขมรแดงวางนโยบายเอาไว้เพื่อทำให้ประเทศกัมพูชาพัฒนาขึ้นตามแนวคิดหัวรุนแรงของ Pol Pot และพวกคนที่รอดชีวิตจะถูกส่งไปใช้แรงงานตามคอมมูนต่าง ๆ อย่างหนัก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจึงทำให้ชีวิตของเธอต้องเปลี่ยนไป ครอบครัวของเธอจึงต้องปิดบังตัวตนเพื่อเอาชีวิตรอด พ่อของ Loung Ung ไม่สามารถที่จะปิดบังความลับไว้ได้ เมื่อมีคนรู้ว่าเคยรับราชการจึงถูกนำตัวไป Loung Ung มองตามหลังพ่อของตนเองด้วยแววตาสงสัยและตั้งคำถามตามประสาของเด็กที่ไม่รู้เรื่องราวใด ๆ หลังจากเหตุการณ์นั้น แม่ของเธอจึงตัดสินใจให้ลูก ๆ

แยกย้ายกันไปอยู่ในคอมมูนอื่น และให้บอกกับทุกคนว่าเป็นเด็กกำพร้า เพื่อความปลอดภัยเธอได้ออกเดินทางไปยังหมู่บ้านใหม่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าเดิม ทำให้มีอาหารการกินที่ดีมากยิ่งขึ้น Loung Ung ตัวละครหลักของเรื่องได้ถูกส่งไปฝึกกับกลุ่มของทหารเขมรแดงเพื่อต่อสู้กับทหารเวียดนาม หลังจากนั้นไม่นานเธอได้เดินทางกลับมาที่หมู่บ้านเดิมอีกครั้ง เพื่อมาเยี่ยมแม่และน้องสาว ก่อนจะมารู้ว่าแม่และน้องสาวได้หายตัวไป เธอไม่ได้ข่าวคราวของแม่และน้องสาวอีก เนื้อเรื่องดำเนินไปเรื่อย ๆ จนถึงตอนจบของเรื่องคือการโจมตีของฝ่ายเวียดนาม ซึ่งในตอนท้าย Loung Ung และพี่ได้กลับมาพบกันอีกครั้งที่ชายแดนรอยต่อระหว่างเวียดนาม และกัมพูชา

การประกอบสร้างความทรงจำผ่านองค์ประกอบของภาพยนตร์ ผู้วิจัยพบว่าองค์ประกอบที่ใช้ในการประกอบสร้างภาพยนตร์ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ

1. เรื่องภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father เป็นภาพยนตร์ที่เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศกัมพูชาที่อยู่ในช่วงเหตุการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์โดยกลุ่มเขมรแดง เนื้อหาในภาพยนตร์ถูกถ่ายทอดผ่านสายตาของตัวละครเด็กที่ชื่อว่า Loung Ung การดำเนินเรื่องในภาพยนตร์เป็นการนำเสนอเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์

2. แก่นเรื่องภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father มีแก่นเรื่องที่สำคัญ คือ เรื่องราวการดำเนินชีวิตในสมัยเขมรแดงของตัวละครหลักคือ Loung Ung ที่จะต้องพบเจอเหตุการณ์ที่ทำให้ชีวิตของเธอและครอบครัวต้องพลิกผันไปตั้งแต่ก่อนการปฏิวัติของเขมรแดงจนมาถึงช่วงสุดท้ายของภาพยนตร์ที่แสดงให้เห็นภาพที่ทหารเวียดนามเข้ามาปลดปล่อย

3. โครงเรื่องภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father เป็นภาพยนตร์ที่มีการวางโครงเรื่องที่ไม่ซับซ้อน เนื่องจากเนื้อหาในภาพยนตร์เป็นการเล่าเรื่องเหตุการณ์จริงในประวัติศาสตร์ ที่มาจากประสบการณ์หรือความทรงจำในอดีตของ Loung Ung ตัวละครหลักในเรื่องที่ผ่านเหตุการณ์ความรุนแรงในช่วงสมัยเขมรแดง โครงเรื่องสามารถแบ่งความขัดแย้งของโครงเรื่องในภาพยนตร์ได้ 2 ประเด็น คือ ปมความขัดแย้งภายนอก พบว่ามีปมปัญหาหลักคือการทิ้งระเบิดของสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามส่งผลให้ประชาชนชาวกัมพูชาได้รับผลกระทบ ทำให้ประชาชนชาวกัมพูชาส่วนหนึ่งเข้าร่วมขบวนการของเขมรแดงที่ต้องการปฏิวัติประเทศใหม่ และผลที่ตามมาคือประชาชนอยู่ภายใต้การปกครองของกลุ่มเขมรแดงที่มีการใช้อำนาจภายใต้อุดมการณ์การปฏิวัติแบบเบ็ดเสร็จ ปมความขัดแย้งภายในจิตใจ แสดงให้เห็นว่าตัวละคร Loung Ung มีการสร้างปมความขัดแย้งภายในจิตใจไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกที่ส่งผลให้เกิดประเด็นปัญหาที่ต้องตัดสินใจและปมความขัดแย้งภายนอกที่ส่งผลกระทบให้เกิดความขัดแย้งภายในของตัวละคร

4. ตัวละครภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father มีตัวละครหลักในเรื่องคือ Loung Ung ตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่องซึ่งตัวละครแต่ละตัวจะมี

ความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบทบาท การแสดง และการถ่ายทอดเรื่องราวจากความทรงจำของ Loung Ung

5. ฉากและเหตุการณ์ภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father ใช้ฉากและเหตุการณ์สำคัญที่จำลองให้สอดคล้องกับในประวัติศาสตร์บางฉากในภาพยนตร์เป็นฉากที่ใช้สถานที่จริงที่เคยเกิดเหตุการณ์สำคัญในสมัยของเขมรแดงเพื่อรำลึกถึงความทรงจำที่เลวร้ายในอดีตของตัวละคร Loung Ung

6. บทสนทนาภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father มีการใช้บทสนทนาที่ค่อนข้างน้อย และภาษาที่ใช้ในการสนทนาในภาพยนตร์เป็นภาษาเขมรสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์และบริบททางสังคมกัมพูชาในขณะนั้น

7. กลวิธีในการเล่าเรื่องกลวิธีการเล่าเรื่องของภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father เป็นการเล่าเรื่องผ่านมุมมอง หรือสายตาของหลวงอังในวัยเด็กที่เป็นตัวละครหลักของเรื่อง มีการใช้มุมกล้องที่สื่อให้เห็นถึงการมองภาพหรือเหตุการณ์ในขณะนั้น

การประกอบสร้างความทรงจำผ่านตัวละครหลักในภาพยนตร์ ผู้วิจัยพบว่าการประกอบสร้างภาพยนตร์จากความทรงจำผ่านตัวละครหลักในภาพยนตร์ เรื่อง First They Killed My Father เป็นการนำเสนอเรื่องราวความรุนแรง เหตุการณ์ความไม่สงบและความเปลี่ยนแปลงของสังคมในสมัยที่กลุ่มเขมรแดงได้เข้ามาอิทธิพลปกครองประเทศ จากการศึกษาพบการประกอบสร้างความทรงจำโดยเสนอผ่านโลกทัศน์ที่เป็นมุมมองของ Loung Ung ซึ่งได้มองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านความรุนแรง ด้านชนชั้นที่แสดง ให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำหรือความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้านช่วงวัยที่สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของวัยเด็กที่มองภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความไร้เดียงสาซึ่งแตกต่างจากมุมมองของผู้ใหญ่ ด้านความสัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งด้านครอบครัว ด้านญาติมิตรและเพื่อนสนิท ด้านความเชื่อซึ่งสามารถพบความเชื่อทั้งหมด 3 ด้าน คือ ความเชื่อที่นำไปสู่ความผิดหวัง ความเชื่อเกี่ยวกับโลกหลังความตาย ความเชื่อด้านศาสนา และด้านความแร้นแค้น

การประกอบสร้างความทรงจำผ่านสัญญะในภาพยนตร์ พบว่า มีสัญญะของความโหยหาอดีตที่ภาพยนตร์ต้องการนำเสนอเพื่อให้ผู้ชมได้รู้สึกร่วมกับความทรงจำแห่งความสุขที่ถูกทำลายไปเหลือเพียงเรื่องราวและความทรงจำอันโหดร้ายที่เกิดขึ้นกับเด็กหญิง Loung Ung และครอบครัว การใช้สัญญะแทนความโหยหาอดีตอยู่ 2 แบบ ได้แก่ การฉายซ้ำภาพในจินตนาการของ Loung Ung ผ่านทางความนึกคิดถึงเรื่องในอดีตจนเกิดการเปรียบเทียบภาพจริงกับภาพในอดีต และการโหยหาอดีตที่สะท้อนผ่านความฝันอันเกิดจากจิตใต้สำนึกที่เป็นความต้องการส่วนลึกในจิตใจ การใช้สิ่งแทนเป็นสัญญะของความโหยหาอดีตเนื่องจากจัดเป็นความทรงจำเชิงวัตถุที่ยังสามารถสัมผัสและจับต้องได้อยู่ เหล่านี้สะท้อนให้เห็นภาพความโหยหาอดีตที่ภาพยนตร์ได้นำมาใช้เป็นสัญญะให้ผู้ชมเกิดการตีความและทำให้ผู้ชมได้เข้าใจถึงความรู้สึกโหยหาอดีตของตัวละคร

สัญญะจากภาพแทนพบว่ามีภาพแทนของผู้คนซึ่งเป็นภาพแทนที่ให้สัญญะเกี่ยวกับชาวกัมพูชาที่ต้องตกอยู่ท่ามกลางสงครามและความรุนแรง ภาพแทนของการช่วงชิงอำนาจเป็นภาพแทนที่ให้สัญญะเกี่ยวกับการครองความเป็นใหญ่ของเขมรแดงจากการแย่งชิงอำนาจจากรัฐบาลเดิม และการควบคุมผู้คนให้ทำตามอุดมการณ์รวมทั้งภาพแทนของช่วงเวลาในอดีต

ภาพแทนในการสื่อให้เห็นสัญญะของการทำลายสัญญะที่ปรากฏในภาพยนตร์ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดกับอุดมการณ์ของเขมรแดงที่ไม่ต้องการให้ระบบทุนนิยมมีอยู่ในสังคมกัมพูชา โดยได้มีการกำจัดความเป็นทุนนิยมทั้งหมดโดยพบ 2 แบบ คือ การทำลายสัญญะที่สื่อความเป็นตัวตนของตัวละคร แบ่งเป็นการทำลายตัวตนเดิมของตนด้วยตนเองเนื่องจากต้องการปกปิดตัวตนจากการกวาดล้างของเขมรแดง และการทำลายตัวตนรวมถึงการทำตามหลักเกณฑ์ที่เขมรแดงตั้งขึ้น แบบที่สองสัญญะที่สื่อความเป็นเมือง คือการทำลายสิ่งของที่มีนัยของความเป็นทุนนิยม

สัญญะของการปลูกฝังอุดมการณ์เขมรแดง พบว่า ภาพยนตร์ฯ ได้แสดงสัญญะที่เกี่ยวกับการยึดอำนาจการปกครองและการปลูกฝังอุดมการณ์ของเขมรแดงให้กับประชาชนเพื่อปฏิวัติประเทศกัมพูชาให้กลับมาขับเคลื่อนด้วยเกษตรกรรมและขจัดความไม่เท่าเทียมทางชนชั้น โดยการปลูกฝังอุดมการณ์เหล่านี้จะเน้นไปที่เด็กโดยการนำเด็กไปฝึกให้เป็นทหารในค่ายของเขมรแดงที่คอยปลูกฝังความเกลียดชังรวมถึงวิธีการทำลายศัตรูรวมไปถึงการสั่งสอนให้ยึดมั่นและรักในอุดมการณ์ของเขมรแดงเนื่องจากเชื่อว่าเด็กสามารถปลูกฝังอุดมการณ์ได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่

อภิปรายผลการวิจัย

การที่จะสามารถเข้าใจผลงานของผู้กำกับแต่ละท่านนั้นผู้ชมจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์ การตีความเป็นอย่างมาก (เขมิกา จินดาวงศ์, 2551) จากการวิจัยพบว่าความทรงจำในสมัยเขมรแดงผ่านการประกอบสร้างในภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father มีการประกอบสร้างตั้งแต่โครงเรื่องที่มาจากเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นจริงในสมัยที่กัมพูชาถูกปกครองด้วยกลุ่มเขมรแดง ภาพยนตร์ฯ ได้นำเสนอเหตุการณ์ความรุนแรงและความไม่สงบที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมรวมไปถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมในสมัยนั้นที่เกิดจากความเชื่อที่สุดโต่งของผู้นำเขมรแดงในขณะนั้น ดวง เขียว (2556) กล่าวว่า ความเชื่อผิด ๆ ของ Pol Pot ที่ว่าการเข่นฆ่าผู้ที่ถูกพิจารณาว่าเป็นศัตรูเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อปกป้องประเทศชาติ ความเชื่อดังกล่าวก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่เลวร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์ของโลกครั้งหนึ่ง

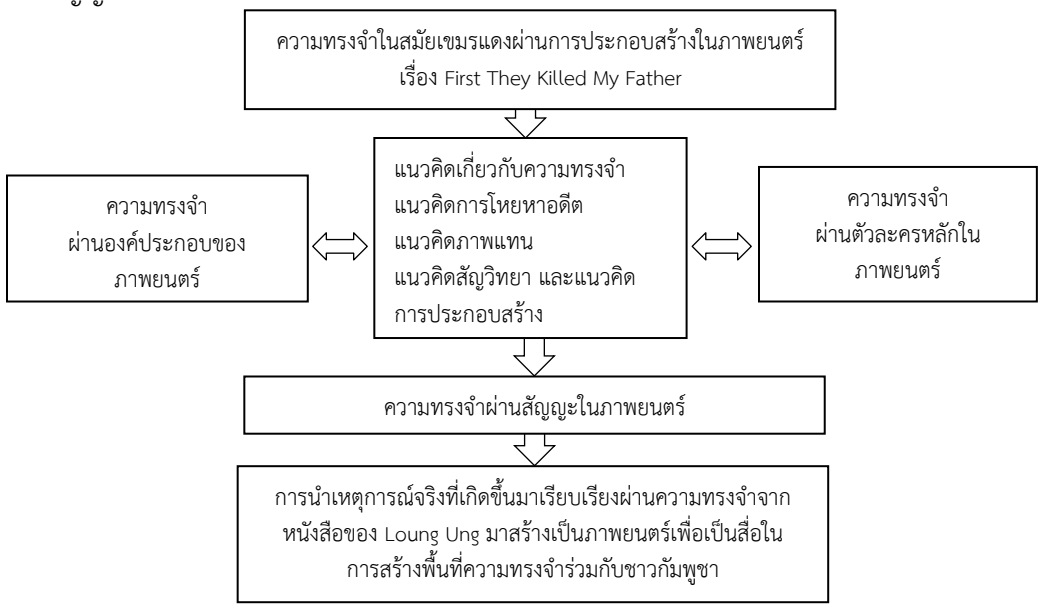
ภาพยนตร์ฯ มีการนำเสนอภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ได้มองผ่านโลกทัศน์ของเด็กต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นการย้อนให้ผู้ชมเห็นภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น นอกจากนี้ภาพยนตร์ฯ ยังมีการนำเสนอสัญญะที่สื่อถึงความรู้สึกนึกคิดที่สะท้อนอารมณ์รวมถึงความรู้สึกสูญเสีย เมื่อพิจารณาสิ่งที่ภาพยนตร์ได้นำเสนอกับสิ่งที่ Loung Ung ต้องการจะสื่อสารผ่านงานเขียนในหนังสือชื่อเดียวกันกับภาพยนตร์ว่า การเขียนคือการเยียวยาตัวเองในแบบฉบับของ

ฉัน ทั้งในฐานะนักเขียน คนเขียนบทภาพยนตร์และนักกิจกรรม นักขับเคลื่อนและต่อต้านการใช้ความรุนแรงกับผู้หญิง รวมถึงการใช้แรงงานเด็ก ฉันคิดว่ามันคือการสื่อสารความคิด และความรู้สึกของฉันออกไป มันกลั่นกรองมาจากความเจ็บปวดในอดีต เป็นกระจกสะท้อนความคิดและฉันก็จะใช้มันเพื่อเยียวยาตัวเอง (นวพร เรืองศรี, 2564)

เมื่อพิจารณาประกอบกับผลการศึกษานวนิยายเขมรแนวประจักษ์พยานของเฟิร์ล โปมิล (2564) ที่พบว่าเหตุการณ์จากความทรงจำในช่วงเวลาที่เขมรแดงยึดครองประเทศกัมพูชาซึ่งประชาชนชาวเขมรถูกกลุ่มเขมรแดงกักกันใช้แรงงานและทรมานอย่างโหดเหี้ยม สะท้อนให้เห็นความขมขื่น ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมานของประชาชน และเพื่อเตือนใจประชาชนชาวเขมรไม่ให้หลงลืมเหตุการณ์อันโหดร้ายรวมทั้งช่วยกันปกป้องประเทศไม่ให้เกิดประวัติศาสตร์ซ้ำรอย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าแม้ว่าการที่หนังสือเรื่อง First They Killed My Father ได้รับการสร้างเป็นภาพยนตร์แต่ยังคงทำหน้าที่เยียวยาทั้งผู้เขียนหนังสือ และชาวกัมพูชาที่ได้รับผลจากความเป็นชาตินิยมผ่านการนำเสนอเรื่องราวในความทรงจำของตัวละครชื่อว่าหลวงอังที่ได้ผ่านเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในช่วงที่เขมรแดงมีอิทธิพลปกครองกัมพูชาในช่วงเวลาขณะนั้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ความทรงจำในสมัยเขมรแดงผ่านการประกอบสร้างในภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father ได้องค์ความรู้จากการวิจัยว่าความทรงจำในภาพยนตร์มีการประกอบสร้างผ่านความทรงจำโดยใช้องค์ประกอบของการสร้างภาพยนตร์ ตัวละครหลัก และสัญญะ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐในจังหวัดเพชรบุรีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบุรี สำนักงานเกษตรอำเภอ ควรกำหนดแผนงานนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่พบต่อการพัฒนาทักษะกำลังคนในด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชี และควรวางแผนงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมในเชิงนโยบายให้สามารถเติบโตอย่างยั่งยืน

2. หน่วยงานภายนอกอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงภาคการศึกษา ควรต้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรค รวมถึงมีนโยบายสนับสนุนการลงพื้นที่เพื่อช่วยเหลือ เช่น ด้านการใช้เทคโนโลยี การถ่ายทอดความรู้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ประธานวิสาหกิจชุมชน ควรต้องผลักดันและสนับสนุนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพความรู้ให้แก่สมาชิกที่รับผิดชอบในด้านการจัดการผลิต และงานบัญชี เพื่อให้มีความรู้เพิ่มขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาวิสาหกิจให้ดีขึ้นด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในองค์กร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าภาพยนตร์เรื่อง First They Killed My Father มีประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจ เช่น การประกอบสร้างประวัติศาสตร์ หรือความทรงจำที่นำเสนอผ่านภาพยนตร์หรือศึกษาในประเด็นภาษาหนังกับการประกอบสร้างภาพยนตร์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กัญจน์วลัย นาชัยสิทธิ์. (2547). *ขบวนการคอมมิวนิสต์กัมพูชา ค.ศ. 1963-1979* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กิตติพล สรัคคานนท์. (2563). *ถิ่นที่อยู่ของความทรงจำ*. สืบค้น 26 กันยายน 2563, จาก https://shorturl.asia/sHpTB

เขมิกา จินดาวงศ์. (2551). *การวิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ของอภิชาตพงศ์ วีระเศรษฐกุล* (การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จิมศิริ เหลืองศุภกรณ์. (2560). *มาแล้ว! First They Killed My Father หนังกำกับโดย แอนเจลินา โจลี*. สืบค้น 26 กันยายน 2563, จาก https://thestandard.co/first-killed-father-directed- by-angelina- jolie/

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2555). *สัญวิทยาหลังโครงสร้างนิยม หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: วิภาษา.

ดวง เขียว. (2556). *ชาตินิยมกัมพูชาและความสัมพันธ์กับการสังหารมวลชนและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (1975-1979)* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นราธร สายเส็ง. (2560). พื้นที่กับความทรงจำ spatial and memory. *ทีทัศน์วัฒนธรรม*, 15(1), 23-41.

นวพร เรืองศรี. (2564). *ชีวิตที่ไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบของหลวง อัง ผู้รอดชีวิตจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของกลุ่มเขมรแดง*. สืบค้น 8 เมษายน 2565, จาก https://shorturl.asia/Z1l2h

ประชาไท. (2556). *สนทนากับ Youk Chhang ว่าด้วยการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และการปรองดองในกัมพูชา*. สืบค้น 8 เมษายน 2565, จาก https://shorturl.asia/C3hjL

ประวิทย์ แต่งอักษร. (2560). *First They Killed My Father บาดแผลและความทรงจำ*. สืบค้น 26 กันยายน 2563, จาก https://thestandard.co/filmreview-first-they-killed-my-father/

พัฒนา กิติอาษา. (2546). *มานุษยวิทยากับการศึกษาปรากฏการณ์โหยหาอดีตในสังคมไทยร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

เฟิร์ล โปมิล. (2564). *การศึกษานวนิยายเขมรแนวประจักษ์พยานวรรณกรรมสมัยเขมรแดง* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทยและภาษาตะวันออก). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ลีลา จันทร์สว่าง. (2556). *การศึกษาความเชื่อมโยงของสื่อ สังคมและอุดมการณ์ชาตินิยมกระแสหลัก ผ่านสื่อละครโทรทัศน์เรื่องทวิภพ* (การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การพัฒนารูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*

THE DEVELOPMENT OF AN INSTUCTIONAL MODEL BASED ON SCHEMA THEORY AND SCAFFOLDING TO ENHANCE ENGLISH CRITICAL READING ABILITIES FOR UPPER SECONDARY STUDENTS

ฐิติพงศ์ เหลืองสุวรรณ, วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์, ลำไย สีหามาตย์, เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ
Thitipong Lueangsuwan, Wilaiporn Rittikoop, Lumyai Seehamat, Ketsaraphan Punsrigate
มหาวิทยาลัยพะเยา
University of Phayao
Corresponding Author E-mail: krugoffee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. พัฒนารูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้ และ 2. ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประเภทวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/4 โรงเรียนแม่อายวิทยาคม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ รูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและแบบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการทดลองและวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทีแบบอิสระ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ: รูปแบบการสอน; ทฤษฎีโครงสร้างความรู้; แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้; การอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ

*Received March 10, 2023; Revised April 10, 2023; Accepted April 19, 2023

Abstract

This research article aimed to develop and to study the effectiveness of an instructional model based on Schema Theory and Scaffolding to enhance English critical reading abilities for upper secondary students, conducted by the research and development. The sample consisted of 35 upper secondary students purposefully selected who studied at Mae Ai Wittayakom School in second semester of the 2022 academic year. The research instruments were an instructional model based on Schema Theory and Scaffolding to enhance English critical reading abilities for upper secondary students and English critical reading abilities test. Data were collected by using experimental and data analysis methods. The data was analyzed by using mean standard deviation, t-test dependent and content analysis.

The results of the research were found that the students' English critical reading abilities after learning with the model was higher than before at the .05 level of statistical significance and the students' English critical reading abilities after learning with the model was higher than 70 percent criterion at the .05 level of statistical significance.

Keywords: Instructional Model; Schema Theory; Scaffolding; English Critical Reading

บทนำ

เนื่องจากในโลกยุคปัจจุบันเป็นโลกแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีเครือข่ายเชื่อมโยงไปได้ไกลทั่วโลก จึงทำให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด สื่อออนไลน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของบุคคลในสังคมเป็นอย่างมาก ตั้งแต่การสื่อสาร ข่าว การบริการ เป็นต้น จึงทำให้การรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ นั้นจำเป็นต้องมีวิจารณญาณ ให้รอบคอบในการกลั่นกรองและตรวจสอบข้อมูลก่อนที่จะเชื่อหรือเผยแพร่ข้อมูลนั้นออกไป (เพ็ญศิริ ซื่อสัตย์, 2563) ดังนั้น การใช้วิจารณญาณในการอ่านก็มีความสำคัญในการอ่านภาษาอังกฤษเช่นกัน เมื่อนักเรียนอ่านบทอ่านจากสื่อต่าง ๆ นักเรียนจะต้องใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ของตนเอง วิเคราะห์เรื่อง ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์แนวคิด เนื้อหา จุดประสงค์ การใช้ภาษา กลวิธีการนำเสนอ การพิจารณา ความน่าเชื่อถือของผู้เขียน การหาหลักฐานสนับสนุนความคิดและสุดท้ายการประเมินค่า ซึ่งการวิเคราะห์ในประเด็นเหล่านี้ นักเรียนจะตั้งใจ และระมัดระวังในการคิด ไม่ตัดสินใจประเมินค่าข้อมูลอย่างผิวเผิน แต่จะพิจารณาข้อมูลแต่ละประเด็นอย่างละเอียดรอบคอบ ทำความเข้าใจใช้เหตุผลในการไตร่ตรอง หาหลักฐาน

มาอ้างอิง สนับสนุน อธิบายเขียนออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร นำข้อมูลสรุปลงแผนภูมิความหมาย จนได้ข้อมูลมากเพียงพอนักศึกษาจึงประเมินค่าบทอ่านด้วยตนเอง และนำเสนอการให้เหตุผลได้ (พัชรินทร์ สุริยวงค์, 2561) สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและการสาระการเรียนรู้แกนกลางที่สอดคล้องกับการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ คือ สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ความสรุปความ ตีความ และแสดงความคิดเห็นจากการฟังและอ่านเรื่องที่เป็นสารคดีและบันเทิงคดี พร้อมทั้งให้เหตุผลและยกตัวอย่างประกอบ และพูดและเขียนสรุปใจความสำคัญแก่นสาระที่ได้จากการวิเคราะห์เรื่อง กิจกรรม ข่าว เหตุการณ์ และสถานการณ์ตามความสนใจ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560)

เมื่อเปรียบเทียบผลการประเมินของโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) ด้านความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) พบว่า ในปี พ.ศ. 2561 นักเรียนไทยมีคะแนนด้านการอ่านอยู่ที่ 393 คะแนน โดยลดลงประมาณ 16 คะแนน จากปี พ.ศ. 2558 ที่มีคะแนนด้านการอ่านอยู่ที่ 409 คะแนน โดยนักเรียนไทย 40% มีความสามารถด้านการอ่านตั้งแต่ระดับ 2 ขึ้นไป กล่าวคือ นักเรียนสามารถหาใจความสำคัญของบทความที่ไม่ยาวมากได้ หาข้อมูลที่บอกไว้อย่างชัดเจนจนถึงข้อมูลที่มีความซับซ้อนเพียงเล็กน้อยได้ และสามารถสะท้อนถึงจุดประสงค์และรูปแบบของบทความได้ภายใต้เงื่อนไขที่ชัดเจน และนักเรียนไทยมีความสามารถด้านการอ่านในระดับสูง (ระดับ 5 และระดับ 6) กล่าวคือนักเรียนสามารถทำความเข้าใจกับบทความที่ยาวและจัดการกับแนวคิดที่เป็นนามธรรมหรือขัดกับความรู้สึกได้ สามารถแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นได้จากสิ่งที่ชี้บอกโดยนัยอยู่ในบทความเพียงแค่ 0.2% (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ประจำปีการศึกษา พ.ศ. 2563 ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในรายวิชาภาษาอังกฤษ พบว่า สมรรถภาพของนักเรียนด้านความรู้และทักษะกระบวนการทางด้านการสื่อสารของภาษาอังกฤษอยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 29.94 โดยในสาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 28.89 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2564) สอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของมันทนา อุตทอง (2561) ที่พบว่า นักเรียนไทยมีปัญหาด้านการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ เนื่องจากนักเรียนไม่เข้าใจเรื่องที่อ่าน สรุปและจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านไม่ได้ นักเรียนไม่มีองค์ความรู้ในกระบวนการอ่านไม่สามารถเชื่อมโยงบริบทต่าง ๆ ของเรื่องที่อ่านกับความรู้เดิมของตัวเอง (Prior Knowledge) และไม่สามารถเดาความหมายของคำหรือเนื้อความจากบริบทเนื้อเรื่องได้ เป็นเหตุให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ขาดความกระตือรือร้นและขาดแรงจูงใจในการอ่านภาษาอังกฤษ ทั้งนี้เป็นเพราะครูผู้สอนยังขาดวิธีการหรือเทคนิคที่

เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านให้แก่นักเรียน โดยครูบางส่วนยังคงจัดการเรียนการสอนอ่านในรูปแบบการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาเพียงอย่างเดียวทำให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยการท่องจำมากกว่าการต่อยอดทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและส่งผลต่อการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (จิตติมา เขียวพันธ์, 2563) ดังนั้น การสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นอีกหนึ่งวิธีการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจข้อมูลจากบทอ่าน มีปฏิสัมพันธ์กับบทอ่าน เชื่อมโยงแนวคิดกับประสบการณ์ของตนเอง พิจารณาตัดสิน นำเสนอทางเลือกที่เป็นการตอบสนองต่อสิ่งที่อ่าน วิเคราะห์เหตุผลที่ใช้ในการสนับสนุนความคิดของผู้แต่ง พิจารณาคุณค่า ยอมรับหรือปฏิเสธแนวคิดของตนเองหรือผู้อื่นโดยวิธีการสอนอ่านอย่างมีวิจารญาณต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจสิ่งที่อ่านอย่างลึกซึ้ง มีความสนใจ เกิดความสงสัยและสามารถหาคำตอบเพื่อให้ตนเองหายความสงสัยได้ (นิธิมา สุทะพินธ์, 2562)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาหาแนวคิดทางการศึกษาที่เสริมสร้างความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า ทฤษฎีโครงสร้างความรู้ (Schema Theory) เป็นหนึ่งในทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับความรู้และประสบการณ์เดิมของนักเรียนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ โดยประสบการณ์เดิมของนักเรียนจะเป็นแนวทางนำไปสู่การสร้างกรอบความคิดเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ได้ง่ายขึ้นและเข้าใจในบทอ่านได้อย่างง่ายดาย (Adedokun et al., 2018; Hu, 2019) ทฤษฎีโครงสร้างความรู้มีหลักการจัดการเรียนรู้ 3 ลักษณะ ดังนี้ 1. การเติมความรู้ (Accretion) เป็นการเพิ่มเติมข้อมูลที่สัมพันธ์กับความรู้ที่มีอยู่เดิมของนักเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่องประสบการณ์เพิ่มเติม หรืออาจพูดถึงสิ่งที่ส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งที่กำลังเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับข้อมูลที่เพียงพอที่จะดึงความรู้จากประสบการณ์เดิมของตนออกมาใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่กำลังจะเรียนรู้ 2. การปรับความรู้ (Tuning) เป็นการปรับเปลี่ยนความรู้เดิมที่มีอยู่ก่อน โดยการขยายความรู้โดยให้รายละเอียดเพิ่มมากขึ้น โดยในการปรับความรู้นั้นจะช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ และ 3. การสร้างความรู้ใหม่ (Reconstruction) คือ เป็นการสร้างความรู้ใหม่เกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนไม่เคยรู้มาก่อน โดยเป็นการปรับความรู้เดิมของนักเรียนให้มีความเหมาะสมกับการเรียนในเรื่องที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้น การนำทฤษฎีโครงสร้างความรู้มาใช้ในการสอนอ่านนั้น เป็นอีกหนึ่งวิธีที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าใจในสิ่งที่อ่านผ่านกระบวนการเชื่อมโยงความรู้เดิมของตนเองกับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กล่าวคือ ความรู้เดิมของนักเรียนจะเป็นพื้นฐานในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการอนุมานในสิ่งที่อ่าน โดยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยให้นักเรียนค้นหาวิธีการในการอธิบายบทอ่านที่มีความคลุมเครือ โดยการสร้างทางเลือกในการตีความบทอ่าน การพิจารณาบทอ่านโดยใช้ประสบการณ์และความรู้เดิมของตนเอง การค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมในการพิจารณาบทอ่านตลอดจนการยอมรับข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้อื่น ซึ่งจะทำให้นักเรียนเข้าใจในสิ่งที่อ่านได้มากขึ้น (Aloqaili, 2011) นอกจากนี้แล้ว แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ (Scaffolding) เป็นอีกหนึ่ง

แนวคิดที่สามารถนำมาจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ในกรณีที่นักเรียนไม่สามารถเรียนรู้หรือดำเนินการแก้ปัญหาตามที่ครูกำหนดได้อาจต้องอาศัยครูและเพื่อนนักเรียนที่มีความสามารถมากกว่าให้การช่วยเหลือ (วรนิพิฏ พันธ์หนองหว้า, 2559) โดยแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ (Scaffolding) เป็นแนวคิดตามทฤษฎีโครงสร้างทางสังคมของไวกอตสกี้ (Vygotsky, 1978) ที่มีความเชื่อว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ในบริบทที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยผู้ที่มีความรู้มากกว่าช่วยชี้แนะให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ การเสริมต่อการเรียนรู้ เป็นการช่วยในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เริ่มเรียนโดยจำกัดความซับซ้อนของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้และค่อย ๆ ลดการจำกัดนี้ออกไป เมื่อนักเรียนได้รับความรู้ ทักษะ และความมั่นใจในการจัดการบริบทที่มีความซับซ้อน การให้ความช่วยเหลือนักเรียนอยู่บนพื้นฐานของความต้องการของนักเรียน และเมื่อนักเรียนมีความสามารถในการทำงานนั้น ๆ แล้ว จะมีการลดความช่วยเหลือลงทีละน้อย เพื่อให้นักเรียนสามารถทำงานนั้นสำเร็จได้ด้วยตนเอง โดยการเสริมต่อการเรียนรู้เป็นการเสริมศักยภาพของนักเรียนที่มีประสิทธิผลในการลดโอกาสของการล้มเหลวของงานที่นักเรียนกำลังทำ สามารถทำงานได้ด้วยตนเองจนสำเร็จ มีความเข้าใจในระดับที่สูงขึ้น และนำนักเรียนไปสู่ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการเสริมต่อการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงความสามารถที่มีอยู่เข้ากับเป้าหมายการเรียนรู้จนประสบความสำเร็จหรือมีพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น นักเรียนเข้าใจบทอ่าน มีความเพลิดเพลินในการอ่าน สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์และประยุกต์ใช้ความรู้จากการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของตนเองในชีวิตประจำวัน ตลอดจนสามารถพัฒนาเจตคติที่มีต่อการเรียนให้ดีขึ้นด้วย (Fournier & Graves, 2002; Yanti, 2014; ธนชาติ หล่อนกลาง, 2550)

จากหลักการ แนวคิด และสภาพปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการพัฒนานักเรียนให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ โดยพัฒนารูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งรูปแบบการสอนที่จะพัฒนาขึ้นนั้นเป็นรูปแบบที่มีหลักการ แนวคิดและกลวิธีที่จะช่วยส่งเสริมในการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้เป็นอย่างดี และเป็นรูปแบบที่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยประเภทวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการสอน และขั้นตอนที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการสอน

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ปีการศึกษา พ.ศ. 2565

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/4 โรงเรียนแม่อายวิทยาคม อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา พ.ศ. 2565 จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างคือ 1. เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนแม่อายวิทยาคม และ 2. เป็นนักเรียนแผนการเรียนภาษาต่างประเทศ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 คู่มือการใช้รูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ

3.2 แบบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวมรวบข้อมูลด้วยการทดลองใช้รูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสถิติทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t-Test Dependent Samples) ของความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลอง เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนทดลองใช้รูปแบบการสอนกับหลังทดลองใช้รูปแบบการสอน และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่เทียบเคียงกับมาตรฐานการวัดระดับความสามารถทางด้านภาษาที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล (Common European Framework of Reference for Languages; CEFR)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิตที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบทีแบบไม่อิสระ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า รูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อ การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการของรูปแบบการสอน 2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน 3. ขั้นการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการสอน 4. บทบาทของครูผู้สอนและนักเรียน และ 5. การวัดและประเมินผลของรูปแบบการสอน โดยในขั้นการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการสอน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นที่ 1 กระตุ้นความรู้เดิม (Stimulate The Prior Knowledge) ขั้นที่ 2 เพิ่มเติมความรู้ใหม่ (Add The New Knowledge) ขั้นที่ 3 สร้างความเข้าใจด้วยการอ่าน (Read For Understanding) ขั้นที่ 4 ผสานความคิดร่วมกัน (Combine The Ideas Together) และขั้นที่ 5 นำความรู้สู่การประยุกต์ใช้ (Apply The Knowledge)

2. ผลศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลปรากฏดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ผลเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ระหว่างก่อนกับหลังการทดลองใช้รูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

คะแนนทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t-test	p
ก่อนเรียน	35	30	15.97	2.31	10.66*	0.00
หลังเรียน	35	30	23.09	2.59		

*$p < 0.05$

จากตารางที่ 1 คะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มตัวอย่าง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนนหลังเรียน ($\bar{X}$= 23.09, S.D.= 2.59) และคะแนนก่อนเรียน ($\bar{X}$=15.97, S.D. =2.31) แสดงว่า นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังเรียนมี

ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังการทดลองใช้รูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบ	$\bar{X}$	S.D.	%	t	p
หลังเรียน เกณฑ์ร้อยละ 70	23.09	2.59	76.96	4.64*	0.00

*p < 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มตัวอย่าง หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยมีคะแนนหลังเรียน ($\bar{X}$=23.09, S.D.= 2.59) คิดเป็นร้อยละ 79.96 แสดงว่านักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังเรียนมีความสามารถในการภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาโดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการ เพื่อออกแบบองค์ประกอบของรูปแบบการสอนให้มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1. หลักการของรูปแบบการสอน 2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน 3. ขั้นการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการสอน 4. บทบาทของครูผู้สอนและนักเรียน และ 5. การวัดและประเมินผลของรูปแบบการสอน โดยการออกแบบองค์ประกอบของรูปแบบการสอนและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการสอนข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบโดยผสมผสานหลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ซึ่งได้มีการตรวจสอบความจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index) ของรูปแบบการสอนกับนักเรียนกลุ่มทดลอง เพื่อเป็นการยืนยันว่ารูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนั้นมีคุณภาพและเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง สอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce & Weil (2009) ที่ว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้น ควรมี

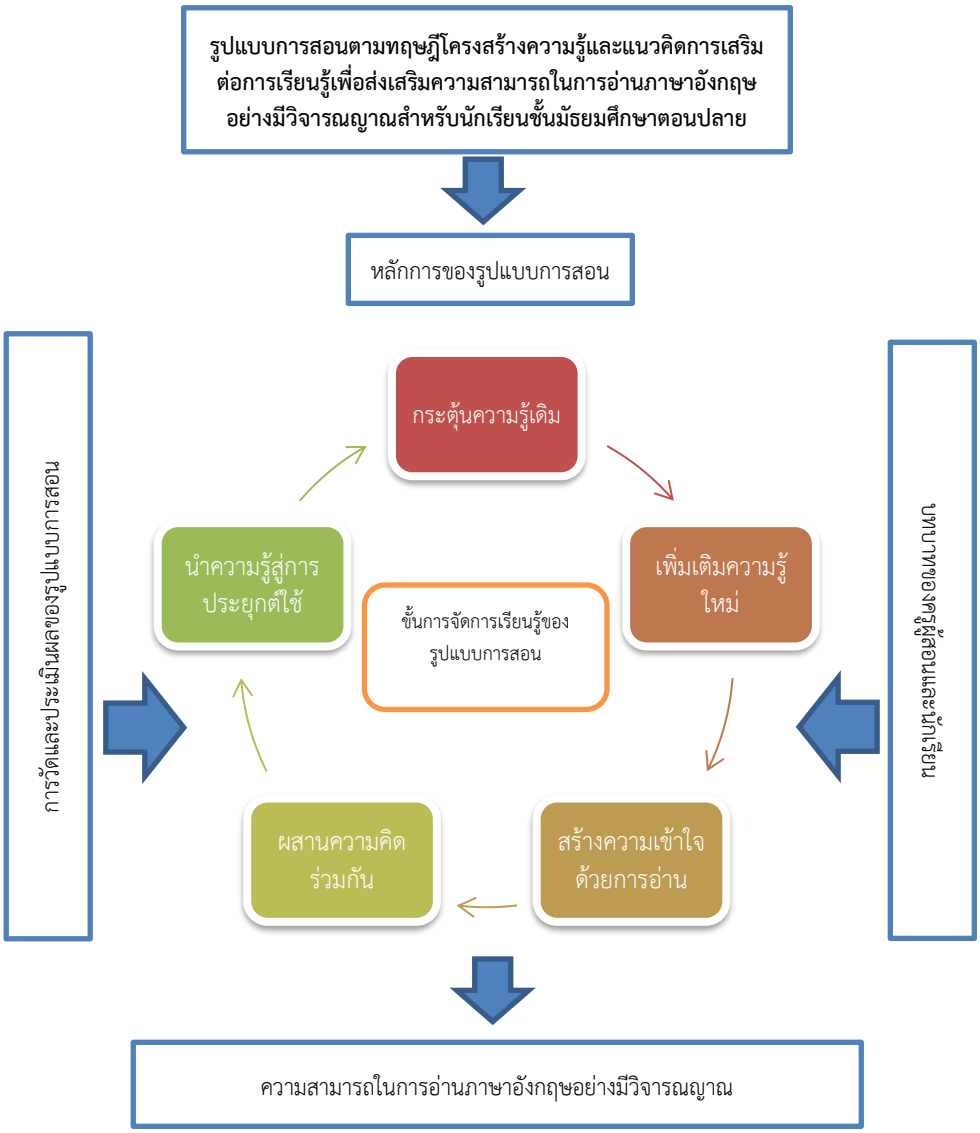
การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ทฤษฎี หลักการและแนวคิดของรูปแบบและข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันหรือปัญหาจากเอกสาร ผลการวิจัย หรือการสังเกตหรือจากการสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดหลักการ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบระเบียบ รวมไปถึงการกำหนดแนวทางในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการและเงื่อนไข เช่น กลุ่มนักเรียน การจัดสภาพการเรียนรู้ เพื่อให้การใช้รูปแบบการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการประเมินรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อเป็นการทดสอบความมีประสิทธิภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสกุลการ สังข์ทอง (2562) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ 1. หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3. กระบวนการในการจัดการเรียนรู้ 4. การวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 5. ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ โดยในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ (Motivation) ขั้นที่ 2 สำรวจและศึกษาบทอ่าน (Exploration) ขั้นที่ 3 วิเคราะห์บทอ่าน (Critical Thinking) ขั้นที่ 4 สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Construction of Knowledge) และขั้นที่ 5 ประยุกต์ใช้ (Application)

2. จากการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ นักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตามแนวทางของรูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนผ่านการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้รับการเรียบเรียงขึ้นจากความรู้ที่มีในอดีตอย่างเป็นระบบไปใช้ในการตอบสนองสิ่งใหม่ โดยในขณะที่จัดการเรียนรู้นั้น นักเรียนจะได้รับการเสริมต่อการเรียนเรียนรู้ผ่านกระบวนการของการช่วยเหลือ สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบเพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติงานที่นักเรียนไม่สามารถทำให้สำเร็จได้ด้วยตนเองให้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Rumelhart (1981) ที่ว่า ความเข้าใจในการ

อ่านจะเกิดขึ้นได้หากผู้อ่านมีความรู้ทางภาษาและความรู้ทั่วไป โดยในขณะที่อ่านข้อความความรู้เหล่านั้นจะถูกกระตุ้นให้ทำงานโดยกระบวนการทางสมอง ผู้อ่านจะใช้โครงสร้างความรู้เดิมทั้งทางด้านภาษาและความรู้ทั่วไปที่มีอยู่มาช่วยในการทำความเข้าใจเรื่องที่อ่าน เพราะบทความใดก็ตามเป็นเพียงข้อมูลทางภาษาที่ผู้เขียนสื่อให้ผู้อ่านเท่านั้น ผู้อ่านจะต้องสร้างความหมายขึ้นเองโดยการนำโครงสร้างความรู้เดิมที่มีอยู่มาสัมพันธ์กับข้อเขียนในตัวความรู้เดิมจะมีช่องว่างอยู่ ในขณะที่กระบวนการอ่านดำเนินไป ผู้อ่านจะเริ่มได้ความหมายจากสิ่งที่อ่านมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อช่องว่างนั้นมีสภาพที่เต็มสมบูรณ์ ความเข้าใจของผู้อ่านจึงจะเกิดขึ้นและสอดคล้องกับงานวิจัยของประสรรค์ ตันติเสนาะ (2560) ได้ทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอ่านตามทฤษฎีโครงสร้างเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และระหว่างเรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดในการเสริมต่อการเรียนรู้ของ Vygotsky (1978) ที่ว่า การเสริมต่อการเรียนรู้เป็นให้ความช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถทำงานได้สำเร็จ โดยนักเรียนจะไม่สามารถทำงานได้สำเร็จหากไม่ได้รับการช่วยเหลือ หลักการสำคัญของการเสริมต่อการเรียนรู้ คือผู้สอนต้องประเมินความรู้ ทักษะ และความต้องการของนักเรียนเพื่อเตรียมหรือเลือกกิจกรรมการช่วยเหลือที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน ทั้งนี้การช่วยเหลือหรือการเสริมต่อการเรียนรู้ต้องเหมาะสมกับพื้นที่รอยต่อพัฒนาการของนักเรียนด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของสันติวัฒน์ จันทร์ใด และคณะ (2562) ได้ทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวการสอนประสบการณ์การอ่านแบบเสริมต่อการเรียนรู้และการเรียนรู้แบบกำกับตนเองเพื่อส่งเสริมการรู้เรื่องการอ่านของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีการรู้เรื่องการอ่านหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนกลุ่มทดลองมีการรู้เรื่องการอ่านหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ผลการวิจัยข้างต้นเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย โดยรูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนให้สูงขึ้นได้อย่างเหมาะสม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. รูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อ การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการของรูปแบบการสอน 2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน 3. ขั้นการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการสอน 4. บทบาทของครูผู้สอนและนักเรียน และ 5. การวัดและประเมินผลของรูปแบบการสอน

2. นักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความสามารถในการอ่าน

ภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ครูผู้สอนควรเลือกกิจกรรมและสื่อในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นความรู้เดิมและเสริมต่อการเรียนรู้ ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัยและความสามารถของนักเรียน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้ที่นำรูปแบบการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรศึกษาคู่มือการใช้และแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้เป็นอย่างดี เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีอื่น ๆ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ

2. ควรมีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ในการส่งเสริมความสามารถทางภาษาอังกฤษในทักษะอื่น ๆ เช่น การฟัง การพูด และการเขียน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

จิตติมา เขียวพันธ์. (2563). *การพัฒนารูปแบบการสอนการอ่านภาษาอังกฤษตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึมร่วมกลยุทธ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธนชาติ หล่อนกลาง. (2550). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวการสอนประสบการณ์ การอ่านแบบเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ* (ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิธิมา สุทะพินธ์. (2562). การพัฒนารูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษธุรกิจอย่างมีวิจารณญาณแบบเน้นภาระงาน ร่วมกับการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการใช้กลวิธีการอ่านสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร*, 7(2), 399-414.

ประสรรค์ ตันติเสนาะ. (2560). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอ่านตามทฤษฎีโครงสร้างเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พัชรินทร์ สุริยวงค์. (2561). การพัฒนารูปแบบการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพื่อส่งเสริมความสามารถทางการอ่านและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาวิชาชีพครู. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*, 20(1), 9-29.

เพ็ญศิริ ซื่อสัตย์. (2563). การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความและการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยประยุกต์ใช้แนวการสอนของจังหวัดอะคิตะ. *วารสารสังคมศาสตร์วิจัย*, 11(2), 55-74.

มันทนา อุตทอง. (2561). *การจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ4R เพื่อความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเนินมะหาด จังหวัดจันทบุรี* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

วรนิพิฏ พันธ์หนองหว้า. (2559). *ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาที่มีโครงสร้างไม่สมบูรณ์ร่วมกับกลวิธีการเสริมต่อความคิดที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาคณิตศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สกุลการ สังข์ทอง. (2562). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2564). *ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563*. สืบค้น 20 เมษายน 2564, จาก http://www.niets.or.th

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564). *ผลการประเมิน PISA 2018 การอ่านคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สันติวัฒน์ จันทร์ใด และคณะ. (2016). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวการสอนประสบการณ์การอ่านแบบเสริมต่อการเรียนรู้ และการเรียนรู้แบบกำกับตนเองเพื่อส่งเสริมการรู้เรื่องการอ่านของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารครุศาสตร์*, 47(2), 449-469.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). *ตัวชี้วัดและหลักสูตรแกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

Aloqaili, A. S. (2011). The relationship between reading comprehension and Critical thinking. *Journal of King Saud University Languages and Translation*, 24(1), 35-41.

Adedokun, A. O. et al. (2018). Schema Theory and its implications for teaching reading in English as a second language. *Ebony Journal of Language and Literary Studeis*, 1(2), 77-87.

Fournier, N. E. & Graves, M. F. (2002). Scaffolding Adolescents Comprehension of Short Stories. *Journal of Adolescents and Adult Literacy*, 48(1), 30-39.

Hu, J. (2019). The Influence of Content Schema on L2 Learners' Reading Comprehension: Evidence from Chinese Learners of English. *Academic Research Publishing Group*, 5(3), 31-37.

Joyce & Weil, M. (2009). *Model of Teaching* (6th ed.). Englewood Cliff, NJ: Prentice-Hall.

Yanti, N. P. E. (2014). *Improving Reading Comprehension Through Scaffolding Reading Experience (Sre) Strategy of The Eighth Grade Students of Smpn 1 KutaUtara In Academic Year 2013/2014*. Indonesia: Mahasaraswati Denpasar University.

Rumelhart, D. E. (1981). *Schema: The building block of cognition, comprehension and reading research reviews*. New York: International Reading Association.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher psychological Processes*. Cambridge MA: Harvard University Press.

มาตรการทางกฎหมายในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณภายใต้พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504*

LEGAL MEASURES ON THE PRESERVATION AND PROTECTION OF THE ANCIENT BUDDHA STATUES UNDER THE ACT ON ANTIQUES OBJECTS OF ART AND NATIONAL MUSEUMS B.E. 2504

ถิรวรรณ กลางณรงค์, สุขสมัย สุทธิบดี, อรวรรณ พจนานุรัตน์
Thirawan Klangnarong, Suksmai Sutthibodee, Aorawan Potchananurut
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University
Corresponding Author E-mail: Thirawanklangnarong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาปัญหาในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ 2. ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณของประเทศไทย และ 3. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสม ในการในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การวิจัยเอกสาร กฎหมาย บทความ รายงานวิจัยและอื่น ๆ ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม คือ 1. ผู้ทรงคุณวุฒิจากกรมศิลปากร 2. นักกฎหมาย 3. นักวิชาการทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนา และ 4. พระภิกษุสงฆ์ และรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์หามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณในประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ จึงได้นำมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาใช้บังคับแทน ซึ่งกฎหมายดังกล่าวไม่มีคำนิยามพระพุทธรูปโบราณทำให้พระพุทธรูปโบราณไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนเนื่องจากไม่เข้าหลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนเป็นโบราณวัตถุ การควบคุมการส่งออกพระพุทธรูปโบราณ ยังมีช่องว่างในการอนุญาตให้ส่งออกพระพุทธรูปโบราณไปต่างประเทศได้ กรมศิลปากรมีบุคลากรไม่เพียงพอ จึงไม่สามารถสำรวจและขึ้นทะเบียนพระพุทธรูปโบราณของวัดได้ทั่วประเทศ จึงควรมีการปรับปรุง

*Received July 15, 2022; Revised July 27, 2022; Accepted July 28, 2022

มาตรการทางกฎหมายในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ ให้ได้ความชัดเจน ครอบคลุมในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณได้อย่างมีประสิทธิภาพ
คำสำคัญ: พระพุทธรูปโบราณ; ดูแลและคุ้มครอง; มาตรการทางกฎหมาย

Abstract

This research article aimed to analyze the problems and legal measures in the conservation and protection of ancient Buddha statues. The qualitative research method used was documentary research, which collected data from the relating laws, articles, research reports, and other sources. The researcher created a tool for data collection through in-depth interviews with four key informants, namely 1. experts from the Fine Arts Department; 2. lawyers; 3. cultural scholars expertized in history, archeology, and religion; and 4. monks. Then the researcher used the gathered data to analyze the appropriate legal measures for the protection of the ancient Buddha statues in Thailand.

The research findings showed that a specific law to protect the ancient Buddha statues does not exist. Therefore, legal measures under the Ancient Monuments, Antiques, Objects of Art, and National Museum Act, B.E. 2504 have been applied instead. Since the mentioned Act does not provide the definition of 'ancient Buddha statue,' the ancient Buddha statues consequently missed out, because they do not meet the criteria of antique objects registration. There is a gap in export control relating to the allowance for the exportation of ancient Buddha statues to foreign countries. In addition, the Fine Arts Department does not have sufficient officers to carry out the survey and registration of the ancient Buddha statues in possession of temples across the country. Therefore, legal measures should be improved for the effective conservation and protection of the ancient Buddha statues.
Keywords: Ancient Buddha Statues; Conservation and Protection; Legal Measures

บทนำ

ประเทศไทยเป็นดินแดนหนึ่งในโลกนี้ ที่มีประวัติความเป็นมาในอดีตอันยาวนานที่มีความมั่งคั่งด้วยมรดกอันทรงคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ เป็นเกียรติภูมิ ความภาคภูมิใจของคนในชาติ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา แสดงถึงประวัติศาสตร์ พัฒนาการของยุคสมัย บ่งบอกถึงความเจริญของชาตินั้น ๆ ในด้านศิลปกรรม ศาสนา โบราณคดี จารีต

ประเพณี สังคม สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดเรื่องราวในอดีตสู่การขยายผลเพื่อการศึกษาในปัจจุบัน และการส่งเสริมความเป็นชาติได้ ดังความตอนหนึ่งในพระราชดำรัสในพิธีเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พุทธศักราช 2504 ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 มีพระราชกระแสพระราชดำรัสเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของโบราณวัตถุว่า โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ทั้งหลายเป็นของมีคุณค่าและจำเป็นแก่การศึกษาค้นคว้าในทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี เป็นการแสดงถึงความรุ่งเรืองของชาติไทย ที่มีมาแต่อดีต ควรสงวนรักษาไว้ให้คงทนถาวรเป็นสมบัติส่วนรวมของชาติไว้ตลอดกาล (สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, 2553)

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรม จารีตประเพณีของคนไทยเป็นอันมาก (กรมศาสนา, 2558) โดยมีวัดเป็นสถานที่เป็นศูนย์กลางของผู้คนที่รวมความเชื่อประเพณี ขนบธรรมเนียม ศิลปะ วัฒนธรรมและสรรพวิชาที่หลากหลายมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดยังช่วยบำบัดเยียวยาจิตใจในยามที่ผู้คนต้องเผชิญกับความทุกข์ ภาวะที่จิตใจไม่มั่นคง และมีพระพุทธรูปเป็นรูปเคารพ เป็นความเชื่อทางศาสนาพุทธเพื่อใช้กราบไหว้บูชา โดยมีพระพุทธรูปเป็นเครื่องนำทางที่ทำให้มีจิตรำลึกถึงพระธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้า อันเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย การสร้างพระพุทธรูปขึ้นเพื่อเป็นรูปเปรียบหรือรูปแทนหรือการเป็นตัวแทน เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ อาจกล่าวได้ว่าพระพุทธรูปเป็นประติมากรรมที่สร้างขึ้นแทนองค์พระพุทธเจ้าเพื่อเป็นรูปเคารพ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2559) ซึ่งมีรูปแบบ ลักษณะที่มีความแตกต่างกันจากความเชื่อ ความศรัทธา ตามพุทธลักษณะ ตามคติ ความเชื่อผสมกับประวัติ ตำนานทางศาสนา จนกลายเป็นลักษณะเฉพาะของพระพุทธรูปที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ท้องถิ่น ภูมิภาคและชาติ ซึ่งมีผลต่อความมั่นคงของประเทศชาติ เป็นทรัพยากรหรือทรัพย์สินทางวัฒนธรรม (เอกพงษ์ สารน้อย, 2560) หรือมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) พระพุทธรูปที่มีความเก่า หรือมีอายุยาวนานยังเป็นการรวมมรดกทางวัฒนธรรมทางศาสนาที่สามารถจับต้องได้ (Tangible Heritage) ที่เป็นรูปธรรมที่จับต้องได้และมองเห็นตามรูปทรงที่แตกต่างกัน เพื่อกราบไหว้บูชา สักการะเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต แต่ในขณะเดียวกันพระพุทธรูปเหล่านั้นก็เป็นทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Heritage) เนื่องจากเป็นการแสดงถึงภูมิปัญญา งานฝีมือช่างในการประดิษฐ์ที่มีความงดงามแตกต่างกันในพระพุทธรูปแต่ละองค์ จึงทำให้การสร้างพระพุทธรูปโบราณของไทยมีความโดดเด่น หรือมีลักษณะเฉพาะแต่ละยุคสมัยของประเทศไทย ที่ถูกสร้างขึ้นมาตามรูปแบบแต่ละยุคสมัยของความเป็นไทย (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2556) การสร้างพระพุทธรูปโบราณได้ถูกแทรกเรื่องราวด้วยความคิดของผู้คน ผู้สร้างจากความเชื่อ ความเลื่อมใส ศรัทธาในองค์สัมมาพุทธเจ้า โดยผ่านลงไปในพระพุทธรูป ถ่ายทอดชีวิต จิตวิญญาณในการสร้างก่อให้เกิดความประณีตงดงาม (จารุวรรณ พึ่งเทียร, 2555) เป็นศิลปะของผู้สร้างที่แสดงที่มาของรากเหง้าของงานช่างฝีมือ จนพัฒนาการมาสู่ทุกวันนี้

พระพุทธรูปโบราณจึงเป็นทั้งปูชนียวัตถุและโบราณวัตถุ และมีความหมายที่ควรค่าต่อการสงวนรักษา ส่งเสริมอนุรักษ์งานศิลปะ ฝีมือช่างไทยโบราณแบบดั้งเดิม ซึ่งแสดงออกถึงความรู้ทักษะตลอดจนการประดิษฐ์ซึ่งควรได้รับการสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งได้ (พีรวัชร์ ราชิวงศ์, 2561)

ในปัจจุบันประเทศไทยยังมีพระพุทธรูปโบราณจำนวนมากที่อยู่กระจัดกระจายในความครอบครองของวัด รวมทั้งเอกชน หรือหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ เป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการคุ้มครอง ดูแลรักษาพระพุทธรูปโบราณ ที่กำลังเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา ซึ่งไม่อาจสร้างขึ้นมาใหม่ได้ หากมีการชำรุด เสียหายหรือสูญหายไปแล้วไม่อาจมีสิ่งใดทดแทนได้ (สมชาติ จึงสิริอารักษ์, 2560) จึงควรมีการดูแลรักษา คุ้มครองป้องกันก่อนเกิดความเสียหายและการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ในการที่จะทำให้พระพุทธรูปโบราณได้รับความคุ้มครองและได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพระพุทธรูปโบราณ ซึ่งถือเป็นขั้นตอนหนึ่งที่จะทำให้พระพุทธรูปโบราณได้รับการอนุรักษ์ในฐานะสมบัติของชาติ (สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร, 2553) และได้รับการดูแลรักษาอย่างถูกต้อง แต่เนื่องจากการสำรวจและการขึ้นทะเบียนพระพุทธรูปโบราณเป็นโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ยังมีอุปสรรค ข้อจำกัดจากงบประมาณและบุคลากรของกรมศิลปากรที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงไม่อาจทราบจำนวนพระพุทธรูปโบราณที่สมควรได้รับการคุ้มครองในฐานะสมบัติของชาติ และปัญหาจากการที่กฎหมายเปิดโอกาสให้ส่งหรือนำพระพุทธรูปโบราณออกนอกราชอาณาจักรได้ เพียงแต่ต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมศิลปากร (กรมศิลปากร, 2559) จึงก่อให้เกิดปัญหา สุ่มเสี่ยง เกิดช่องว่างในการเปิดโอกาสให้พระพุทธรูปโบราณถูกนำส่งออกไปนอกราชอาณาจักร เนื่องจากไม่มีกลไกการตรวจสอบจากบุคคลภายนอกหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม ทั้งนี้การสำรวจการขึ้นทะเบียน การอนุญาตส่งนำพระพุทธรูปโบราณออกนอกราชอาณาจักร และจากการดำเนินการทั้งหมด กรมศิลปากรเป็นเพียงหน่วยงานรัฐเพียงหน่วยงานเดียว ที่ต้องดำเนินกิจกรรมทุกอย่างตามพระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 จึงทำให้การดำเนินงานทั้งหมดตกไปอยู่กับกรมศิลปากร จนส่งผลให้เกิดการดูแล คุ้มครองป้องกันพระพุทธรูปมีความล่าช้า และเสี่ยงต่อการสูญหาย หรือเสื่อมสลายของพระพุทธรูปโบราณ ซึ่งผู้วิจัยจึงเห็นว่ามาตรการทางกฎหมายในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณตามพระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ยังขาดความชัดเจน และไม่ครอบคลุมครบถ้วนในการที่จะก่อให้เกิดการดูแลรักษาและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยจึงศึกษาวิจัยปัญหาดังกล่าวนี้ เพื่อเป็นการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ ซึ่งจะทำให้ได้ความชัดเจน ครอบคลุมครบถ้วนในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณให้เป็นสมบัติของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ

2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณของประเทศไทย

3. เพื่อศึกษาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสม ในการในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งได้ดำเนินการวิจัย คือ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมเอกสาร ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำพิพากษาของศาล ตำรา วารสาร บทความ รายงานการวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ รายงานการประชุม บันทึกการประชุม เอกสารประกอบการประชุม และเอกสารอื่น ๆ ที่เผยแพร่ทางอินเตอร์เน็ต ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณโดยผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจากกรมศิลปากร จำนวน 6 คน 2. กลุ่มนักวิชาการกฎหมาย จำนวน 5 คน 3. กลุ่มวิชาการทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา จำนวน 3 คน 4. กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ จำนวน 4 รูป โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากผู้มีประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญจากการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดูแลและคุ้มครองโบราณวัตถุ พระพุทธรูป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลทางวิชาการโดยกำหนดรายละเอียดคำถามเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้แสดงความคิดเห็นในปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและวรรณกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาเอกสารทางวิชาการ อันได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัย และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวกับการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาสรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา สรุปข้อมูลที่ได้มา หามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ เพื่อหาแนวทางปรับปรุงกฎหมายในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ

ผลการวิจัย

1. ปัญหาในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ การไม่มีนิยามคำว่า พระพุทธรูปโบราณ จำต้องอาศัยการตีความ และอาจส่งผลให้เกิดตีความไม่ได้ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่ได้ จึงเกิดปัญหาในการสำรวจ การขึ้นทะเบียน ส่งผลให้เกิดปัญหาการบังคับใช้ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เนื่องจากไม่ทราบได้แน่ชัดว่าพระพุทธรูปแบบใดเป็นพระพุทธรูปโบราณ เนื่องจากเป็นการตีความจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน จึงทำให้ผลของการตีความย่อมมีความแตกต่างกัน และเกิดความไม่ชัดเจนแน่นอน และผลของการไม่มีนิยามคำว่า พระพุทธรูปโบราณ ส่งผลถึงวัดเองก็ไม่ทราบถึงความสำคัญของพระพุทธรูปโบราณที่วัดครอบครองอยู่ วัดจึงไม่ได้ดูแลปกป้องคุ้มครองเป็นพิเศษ หากเป็นพระพุทธรูปโบราณที่มีความเก่า และเสี่ยงต่อการโจรกรรม สูญหาย หรือเสี่ยงต่อการเสื่อมสลาย หรืออาจทำการซ่อมแซมเมื่อเสื่อมสภาพโดยไม่ทราบวิธีที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความเสียหายที่ไม่อาจแก้ไขได้ทัน นอกจากนั้นประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน ในการประกอบอาชีพการค้าซึ่งมีผลกระทบถึงประชาชนที่ต้องการซื้อขาย ส่งออกพระพุทธรูปทั่วไป หรือการนำ ส่งพระพุทธรูปโบราณออกนอกราชอาณาจักร อาจทำให้ประชาชนเกิดความเสี่ยงในการกระทำผิดโดยไม่มีเจตนา และรู้เท่าไม่ถึงการณ์

2. มาตรการทางกฎหมายในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณของประเทศไทย การพิจารณาพระพุทธรูปโบราณเพื่อขึ้นทะเบียนนั้น เป็นการนำนิยามความหมายของมาตรา 4 และหลักเกณฑ์ตามบทบัญญัติมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาใช้ในการพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมาย แต่หลักเกณฑ์ของกฎหมายที่นำมาใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนพระพุทธรูปโบราณ เป็นหลักในการพิจารณาโดยพิจารณาจากคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะโบราณคดี ซึ่งเป็นการพิจารณาอย่างทรัพย์สินทั่วไป โดยไม่มีการแยกพระพุทธรูปโบราณ หรือวัตถุทางศาสนา เนื่องจากพระพุทธรูปโบราณนั้น มีความแตกต่างกันหลายประการทั้งวัตถุประสงค์ของการสร้าง การใช้งาน ความสำคัญทางศาสนา ความสำคัญทางจิตใจของผู้คนที่มีต่อพระพุทธรูปโบราณ ดังนั้นเพื่อให้การขึ้นทะเบียนพระพุทธรูปโบราณเป็นไปตามขั้นตอนลำดับ ความสำคัญเดียวกับโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุทั่วไป จึงอาจทำให้พระพุทธรูปโบราณนั้นไม่มี

ประโยชน์หรือไม่มีคุณค่าเพียงพอในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดีเป็นพิเศษ ที่อธิบดีกรมศิลปากรจะประกาศในราชกิจจานุเบกษาขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุนั้น จึงเกิดปัญหาและส่งผลทำให้พระพุทธรูปโบราณไม่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ จึงทำให้พระพุทธรูปโบราณที่สำคัญหลายองค์ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียน ไม่มีหลักฐานสำคัญทางทะเบียน เพื่อพิสูจน์ความเป็นเจ้าของหรือที่ตั้งของพระพุทธรูปโบราณ และส่งผลให้ถูกขโมยไปจากวัด รวมถึงไม่มีการบูรณะซ่อมแซมให้ถูกวิธี หากปล่อยให้เวลาผ่านไปโดยไม่ทำการขึ้นทะเบียนพระพุทธรูปโบราณ ก็ย่อมส่งผลทำให้พระพุทธรูปโบราณเสี่ยงต่อการโจรกรรม สูญหาย และเกิดความเสื่อมสลายไปในที่สุด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ไม่อาจนำมาพิจารณาขึ้นทะเบียนพระพุทธรูปโบราณได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และจากบทบัญญัติมาตรา 22 การควบคุมการส่งออกโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ไม่สามารถนำหลักเกณฑ์นั้นมาใช้ในการคุ้มครองป้องกันพระพุทธรูปโบราณได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากทำให้พระพุทธรูปโบราณที่สำคัญถูกตีความว่าพระพุทธรูปโบราณนั้นเป็นโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ จึงถูกนำออกไปได้ โดยการอนุญาตจากอธิบดีกรมศิลปากร ซึ่งหากมีการนำ ส่งพระพุทธรูปโบราณออกนอกราชอาณาจักรไปแล้ว โดยเป็นการอนุญาตตามขั้นตอนที่กำหนดตามกฎหมายและเป็นการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐ การเรียกร้องติดตามคืนก็ไม่อาจกระทำได้ เนื่องจากเป็นการนำส่งพระพุทธรูปโบราณออกไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และทำให้ประเทศไทยสูญเสียมรดกที่สำคัญของชาติ และตกอยู่ในความครอบครองของต่างชาติ

3. การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในการในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ มาตรการทางกฎหมายในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณภายใต้พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะการแก้ปัญหาโดยแยกการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณออกมาให้อยู่ในกฎกระทรวง เพื่อให้เป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหารของกรมศิลปากร ที่จะนำไปบังคับใช้กับเหตุการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม เพื่อให้มีความยืดหยุ่นสามารถปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ผู้วิจัยจึงได้แก้ไขประเด็นปัญหาโดยการแก้ไขเพิ่มเติมคำนิยาม หลักเกณฑ์ต่างๆ ในการขึ้นทะเบียนพระพุทธรูปโบราณ และการควบคุมการนำส่งพระพุทธรูปโบราณออกนอกราชอาณาจักร รวมทั้งการกำหนดการมีส่วนร่วมในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณของวัดประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกฎกระทรวง ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

อภิปรายผลการวิจัย

ปัญหาของการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ ไม่มีกฎหมายเฉพาะในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ ไม่มีนิยามคำว่าพระพุทธรูปโบราณ ไม่มีหลักเกณฑ์

การพิจารณาการขึ้นทะเบียน และการควบคุมการส่ง นำพระพุทธรูปโบราณออกนอกราชอาณาจักร อีกทั้งหน่วยงานในการดูแลคุ้มครอง มีกรมศิลปากรเป็นเพียงหน่วยงานรัฐเพียงหน่วยงานเดียวที่ต้องดำเนินกิจกรรมทุกอย่างในการสำรวจ การพิจารณาคัดเลือกการขึ้นทะเบียน การส่งนำพระพุทธรูปโบราณออกนอกราชอาณาจักร การซ่อมแซม ดูแลป้องกันพระพุทธรูปโบราณ

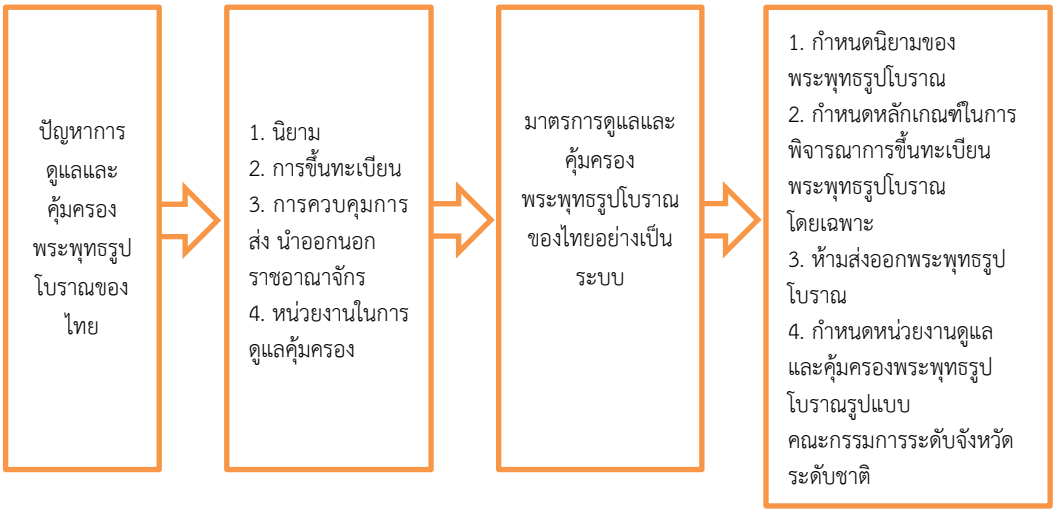
มาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ คือ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แต่เมื่อนำมาใช้ไม่สามารถบังคับได้ เนื่องจากไม่มีคำนิยามของพระพุทธรูปโบราณ จึงต้องนำมาตรา 4 คำนิยามของโบราณวัตถุ มาใช้บังคับแทน และการขึ้นทะเบียนตามมาตรา 14 เป็นการพิจารณาการขึ้นทะเบียนสังหาริมทรัพย์ทั่วไป ซึ่งส่งผลให้พระพุทธรูปโบราณไม่ได้รับการขึ้นทะเบียน จึงไม่สามารถดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณได้ตามแนวคิดการคุ้มครองมรดกทางศาสนา มาตรา 14 จึงเป็นบทบัญญัติที่ไม่เป็นตามหลักการของยูเนสโก ซึ่งให้ความสำคัญกับมรดกทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนา โดยต้องการปกป้องคุ้มครอง โดยคำนึงถึงคุณค่าทางจิตวิญญาณและความเชื่อของชุมชนที่เกี่ยวข้องด้วย อีกทั้งการอนุญาตให้มีการส่งออกพระพุทธรูปโบราณได้นั้น ทำให้เกิดช่องว่างของกฎหมายให้เปิดโอกาสให้พระพุทธรูปโบราณที่มีค่าของชาติถูกนำออกไปนอกราชอาณาราชจักร เกิดความสูญเสียมรดกของชาติไปอย่างน่าเสียดาย และหน่วยงานที่เข้ามาดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ จะมีเพียงกรมศิลปากรหน่วยงานเดียว ที่ต้องเข้ามาดำเนินการในกระบวนและขั้นตอนมากมาย ซึ่งการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณควรต้องมีชุมชน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการดังกล่าว ภายใต้ทฤษฎีแนวคิดในการดูแลคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งต้องมีส่วนร่วมทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น การที่กรมศิลปากรดำเนินการเพียงหน่วยงานเดียว จึงไม่เป็นไปตามหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งในการอนุรักษ์ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นโดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ เมื่อการดำเนินงานทั้งหมดตกไปอยู่กับกรมศิลปากร จนส่งผลให้เกิดการดูแล คุ้มครองป้องกันพระพุทธรูปมีความล่าช้า และเสี่ยงต่อการสูญหาย หรือเสื่อมสลายของพระพุทธรูปโบราณที่มิอาจสร้างทดแทนความแท้ดั้งเดิมของพระพุทธรูปโบราณ อันเป็นการสูญเสียต่อมรดกทางวัฒนธรรมของชาติและศาสนา

แนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายมาตรการทางกฎหมายในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณภายใต้พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 คือ การแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงซึ่งเป็นกฎหมายลำดับรอง เพื่อกำหนดรายละเอียดของกฎหมายและเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามกฎหมาย

แม่บท คือ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เนื่องจากไม่อาจบัญญัติถึงรายละเอียดไว้ในกฎหมายแม่บทได้ จึงกำหนดให้เป็นอำนาจของฝ่ายบริหารในการออกกฎกระทรวงซึ่งจะมีผลใช้บังคับได้ทั่วทั้งประเทศหรือเฉพาะเรื่องตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หากแก้ไขในพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 อาจล่าช้า มีขั้นตอนที่ต้องดำเนินการมากและมีกระบวนการซับซ้อน ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะการแก้ปัญหาโดยแยกการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณออกมาให้อยู่ในกฎกระทรวง เพื่อให้เป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหารของกรมศิลปากร ที่จะนำไปบังคับใช้กับเหตุการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม เพื่อให้มีความยืดหยุ่นสามารถปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ผู้วิจัยจึงได้แก้ไขประเด็นปัญหาโดยการแก้ไขเพิ่มเติมคำนิยาม หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการขึ้นทะเบียนพระพุทธรูปโบราณ และการควบคุมการนำส่งพระพุทธรูปโบราณออกนอกราชอาณาจักร รวมทั้งการกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณของวัดประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกฎกระทรวง ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย พบว่ารูปแบบการดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณที่เหมาะสมกับประเทศไทย อธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

การดูแลและคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณของไทย ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ที่นำมาใช้กับบังคับกับพระพุทธรูปโบราณจึงไม่สอดคล้องกับแนวคิดของการอนุรักษ์มรดกทางศาสนาของยูเนสโก ที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความเคารพต่อคุณค่าทางจิตวิญญาณ และไม่เป็นไปตามแนวคิดของการเป็นมรดกวัฒนธรรมที่มีชีวิต (Living Heritage) ที่ยังคงมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของชุมชนในหลากหลายลักษณะ หน้าที่ใช้สอยและจิตวิญญาณดั้งเดิม เพื่อให้สามารถคงไว้ซึ่งปูชียวัตถุทางจิตวิญญาณให้แก่สังคมต่อไป จึงต้องกำหนดบทบังคับคำนิยามของพระพุทธรูปโบราณ และการขึ้นทะเบียนพระพุทธรูปโบราณไว้เป็นการเฉพาะ การควบคุมการส่งนำพระพุทธรูปโบราณออกนอกราชอาณาจักร และการกำหนดหน่วยงานที่เข้ามาดำเนินการสำรวจและขึ้นทะเบียนพระพุทธรูปโบราณในความครอบครองของวัดทั่วประเทศ เพื่อให้การปกป้องคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณของประเทศไทยเกิดความเข้มแข็งอย่างเป็นระบบและยั่งยืน เพื่อรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของชาติ และเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ให้มีคณะกรรมการคุ้มครองและอนุรักษ์พระพุทธรูปโบราณ เพื่อเสนอแนะนโยบายการคุ้มครองพระพุทธรูปโบราณ การปรับปรุงหรือแก้ไขกฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับพระพุทธรูปโบราณต่อรัฐมนตรี

2. กำหนดวิธีการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสำรวจ ขึ้นทะเบียนพระพุทธรูปโบราณ และการมีส่วนร่วมในการติดตาม การตรวจสอบ มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกภาคส่วน

3. ให้มีการสร้างผู้เชี่ยวชาญในงานช่างโบราณเพื่อการซ่อมแซมดูแลพระพุทธรูปโบราณเป็นการเฉพาะ โดยใช้กลไกการส่งเสริมบุคคลที่มีความชำนาญทางการช่าง รวมทั้งจัดให้มีหน่วยงานให้เป็นต้นแบบอย่างทางงานช่างทางพระพุทธรูปโบราณของไทย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เพิ่มเติมคำนิยาม พระพุทธรูปโบราณ

2. กำหนดการขึ้นพระพุทธรูปโบราณแบ่งการพิจารณาตามคุณค่าและความสำคัญตามลำดับกำหนดรูปแบบ ลักษณะและลำดับคุณค่าความสำคัญของพระพุทธรูปโบราณเพื่อพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ในการขึ้นทะเบียนพระพุทธรูปโบราณ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับมาตรการในการอนุรักษ์ คุ้มครองและความหลากหลายในงานพุทธศิลป์ของงานช่างศิลปะของไทย

2. ควรวิจัยการอนุรักษ์พระพุทธรูปในรูปแบบของวัสดุอื่น ๆ ที่แตกต่างกันด้วยเทคโนโลยีโดยการใช้เครื่องสแกนและเครื่องพิมพ์สามมิติ ซึ่งจะสามารถช่วยให้เก็บรายละเอียดของพระพุทธรูปในรูปแบบ สามมิติและสามารถนำมาใช้ในการขึ้นรูปสามมิติได้ในกรณีที่พระพุทธรูปเกิดชำรุดเสียหาย หรือถูกโจรกรรม และในอีกกรณี คือ การขึ้นรูปพระพุทธรูปสามมิติ เพื่อใช้ในการจัดการแสดงแทนพระพุทธรูปของจริงได้

เอกสารอ้างอิง

กรมศาสนา. (2558). *ศาสนาในประเทศไทย*. นครปฐม: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977).

กรมศิลปากร. (2559). *ระบบ Nation Single Window (NSW) นำเข้า ส่งออก โบราณวัตถุ ศิลปะวัตถุ*. นนทบุรี: บริษัท เอบุ๊คดิสตริบิวชั่น จำกัด.

จารุวรรณ พึ่งเทียร. (2555). *พุทธศิลป์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พีรวัชร์ ราชิวงศ์. (2561). *แนวทางในการอนุรักษ์โบราณสถานในวัดมณีวนาราม จังหวัดอุบลราชธานี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2559). *พจนานุกรมศัพท์ศิลปกรรมไทย*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2556). *พุทธศิลป์สมัยรัตนโกสินทร์ : พัฒนาการของงานช่างและแนวคิดที่ปรับเปลี่ยน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

สมชาติ จึงสิริอารักษ์. (2560). *ประวัติ แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติการในการอนุรักษ์โบราณสถาน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: บริษัท ภาพพิมพ์.

สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. (2553). *คู่มือการสำรวจขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุในความครอบครองของวัดและเอกชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาพันธ์.

_____. (2560). *คู่มือการพิจารณาประเภทโบราณวัตถุศิลปวัตถุเพื่อขออนุญาตส่งหรือนำออกนอกราชอาณาจักร*. นครปฐม: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977).

เอกพงษ์ สารน้อย. (2560). *สภาพปัญหาการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นประเภทที่จับต้องไม่ได้* (ดุษฎีนิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร*

SELF – LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK

ทิพย์วรินทร จงประดิษฐ์นันท์, สุภาวดี ลาภเจริญ
Thipwarintorn Chongpraditnunt, Supawadee Lapcharoen
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamheng University
Corresponding Author E-mail: Thipwarintorn.c@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 2. เปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ได้ศึกษาทฤษฎีภาวะผู้นำตนเอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2565 จำนวน 169 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่

ผลการวิจัยพบว่า ทักษะภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านการพัฒนาตนเองด้วยการกำหนดพฤติกรรม อยู่ในระดับสูงที่สุด ผู้บริหารที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษาต่างกันมีภาวะผู้นำตนเองโดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีปัจจัยแวดล้อมแตกต่างกัน ย่อมส่งผลต่อทักษะภาวะผู้นำตนเองแตกต่างกันด้วยเช่นกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำตนเอง; ผู้บริหารสถานศึกษา; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร

*Received March 30, 2023; Revised May 16, 2023; Accepted May 26, 2023

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study self – leadership of school administrators under Secondary Educational Service Area Office Bangkok, and 2. To compare self – leadership of school administrators under Secondary Educational Service Area Office Bangkok classified by educational level, work experience and size of schools. The research methodology was survey research. The research framework was self-leadership theory. The samples in this research consisted of one hundred sixty-nine administrators in 2022 academic year. The instrument was self – leadership of school administrators' questionnaire with reliability value at 0.92. The statistics used to analyze data were mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance and Scheffe&'s method.

The results were found that self – leadership of school administrators under Secondary Educational Service Area Office Bangkok was at high level in all aspects. Behavior-focused self – leadership development was at the highest level. The school administrators had different education level, work experience and size of schools were different in self – leadership with statistically significant value. The research showned that the school administrators with differentenvironmental factors were affected by self-leadership skills differently as well.

Keywords: Self–Leadership; School Administrators; Secondary Educational Service Area Office Bangkok

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านต่าง ๆ อย่างรอบด้าน การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้นซึ่งหลีกพ้นไม่ได้ที่เทคโนโลยีจะเข้ามาอยู่ในทุกส่วนของสังคมโลก และในส่วนของการศึกษา นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2565) มาจากแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ได้ให้นโยบายที่เกี่ยวกับการศึกษารูปแบบ 4.0 อันได้แก่นโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต และนโยบายเร่งด่วน เรื่องการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 โดยหนึ่งในนโยบายกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 คือการ 1. ปลดล็อก ปรับเปลี่ยน และเปิดกว้าง ปฏิรูปองค์การด้านเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความเป็นเอกภาพ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยในการบริหารงานและการจัดการศึกษา 2. การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 3. นโยบายการศึกษายกกำลังสอง (Thailand Education Eco-System: TE2S)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สอดรับกับนโยบาย ยุทศาสตร์ชาติ และนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำ และมีภาวะผู้นำ ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องนำสถานศึกษาให้ปฏิบัติภารกิจให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ด้วยการใช้ศาสตร์และศิลป์ต่าง ๆ ในการนำพาบุคคลในองค์กรทั้งการประสานงาน การให้แรงจูงใจ การมีอิทธิพลในฐานะผู้นำซึ่งภาวะผู้นำจะมีบทบาท การปฏิสัมพันธ์ พฤติกรรม บุคลิก การตัดสินใจ การสื่อสาร ทั้งหมดนี้เพื่อให้เกิดการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน และบรรลุประสบความสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ดังนั้นความเป็นผู้นำ และภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีควรจะเริ่มจากภาวะผู้นำตนเอง การที่มีทักษะความสามารถนำตนเองซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของบุคคลที่ต้องการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ ภาวะผู้นำตนเองนั้นเป็นส่วนขยายของการบริหารจัดการตนเอง (Hauschildt & Konradt, 2012) ได้แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำตนเองส่งผลดีต่องานส่วนบุคคลและสมาชิกในทีมที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงาน การรับรู้ความสามารถของตนเองและการประสบความสำเร็จในอาชีพระยะยาว การควบคุมตนเองของแต่ละบุคคล การกระทำของตนเองจะเป็นประโยชน์อย่างสม่ำเสมอทั้งแก่ตนเองและองค์กร

ภาวะผู้นำตนเอง (Self-Leadership) คือกระบวนการคิดที่มีอิทธิพลในตัวเองการกำหนดแรงจูงใจจากภายในเป็นสิ่งสำคัญต่อการประสบความสำเร็จ การบริหารจัดการ การตั้งเป้าหมายในตนเอง การควบคุมตนเอง และการสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง (Furtner et al., 2012) ทฤษฎีภาวะผู้นำตนเองเป็นความสำเร็จของประสิทธิภาพส่วนบุคคล ประกอบด้วย 1. การพัฒนาภาวะผู้นำตนเองด้วยการกำหนดพฤติกรรม ได้แก่ การกำหนดเป้าหมาย การสังเกตการชี้นำและการลงโทษ 2. การพัฒนาภาวะผู้นำตนเองด้วยการให้รางวัลโดย 3. การพัฒนาภาวะผู้นำตนเองด้วยรูปแบบการคิดเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การพูดกับตนเอง การประเมินความเชื่อ การตั้งสมมติฐาน และการฝึกฝนที่เกิดขึ้นในจิตใจ (Manz & Neck, 2004) ความสำคัญของภาวะผู้นำตนเองเป็นการใช้อำนาจ อิทธิพลกำหนดแนวทาง การจูงใจจากภายในตัวเอง และระดับของกลุ่ม ยกตัวอย่างเช่น ภาวะผู้นำตนเองในการเชื่อมโยงเชิงประจักษ์กับการทำให้บรรลุผลสำเร็จของกลุ่มและกระบวนการภายในองค์กร (Hauschildt et al., 2009; Neck & Houghton, 2006; Stewart et al., 2011) พบประโยชน์จากการมีภาวะผู้นำตนเอง ได้แก่ 1. ภาวะผู้นำตนเองเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Ghosh, 2015) 2. สามารถใช้ภาวะผู้นำตนเองเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำโดยรวม ความสามารถผสมผสานความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพขององค์กรขนาดใหญ่ (Furtner et al., 2013) 3. ภาวะผู้นำตนเองยังสามารถเสริมพลังทางจิตวิทยาและความพึงพอใจในงานทำให้เพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน (Furtner et al., 2011) 4. ภาวะผู้นำตนเองเป็นกระบวนการพัฒนาความฉลาดทางสังคม ความตระหนักรู้ และการควบคุมสภาวะทางอารมณ์ของบุคคล มีความรับผิดชอบต่อความคิด และพฤติกรรมของตนเอง เนื่องจากภาวะผู้นำตนเอง

เน้นย้ำการเลือกความคิด และพฤติกรรม อารมณ์ของตนเองซึ่งสามารถจัดการได้ภายในตัวบุคคล (Furtner et al., 2011) 5. ภาวะผู้นำตนเองเป็นปัจจัยหลักในความสำเร็จในอาชีพ โดยเฉพาะผู้นำ ผู้บริหาร และผู้ประกอบการ (Goldsby et al., 2021)

จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำตนเองเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคที่สำคัญของผู้บริหารอันจะนำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารการศึกษา 4.0 ซึ่งเป็นการบริหารให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในหลากหลายด้านทั้งด้านสังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะภาวะผู้นำตนเองที่ดีเพื่อจะมีแรงกระตุ้นจากภายในของตนเองในการศึกษา เรียนรู้ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาสถานศึกษาด้วยการมีวิสัยทัศน์ที่ทันยุคทันสมัย การสังเกตพฤติกรรมตนเอง การสามารถชี้นำตนเองเพื่อให้เกิดความสำเร็จได้ ก่อนที่จะไปชี้นำผู้ใต้บังคับบัญชา อีกทั้งยังจำเป็นต้องมีความสามารถเพิ่มแรงจูงใจให้ตนเอง ให้เกิดความสุขในการทำงาน ดังคำที่ว่า คนสำราญ งานสำเร็จ (พระเมธีวชิโรดม (วุฒิชัย วชิรเมธี), 2550) และท้ายที่สุดภาวะผู้นำตนเองในด้านความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในยุคสมัยนี้ ความสามารถมีความคิดที่สร้างสรรค์ มีความคิดเชิงบวก มีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมของตนเอง ส่งผลให้ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำตนเองจะสามารถนำพาสถานศึกษาพัฒนาอย่างมีคุณภาพท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก่อให้เกิดการพัฒนาครู และผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและสมรรถนะที่พึงประสงค์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 428 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 91 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 337 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2565 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 97 โรงเรียน ประกอบด้วย สถานศึกษาในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 47 โรงเรียน แบ่งเป็น สถานศึกษา

ขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 17 โรงเรียน สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 15 โรงเรียน และสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 15 โรงเรียน และสถานศึกษาในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 50 โรงเรียน แบ่งเป็น สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 37 โรงเรียน สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 9 โรงเรียน และสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 4 โรงเรียน โดยไม่ได้เก็บข้อมูลของสถานศึกษาขนาดเล็กเนื่องจากในปีการศึกษา 2565 สถานศึกษาในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ไม่มีสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัด เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบในการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถามทักษะภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งเป็น 2 ตอนประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา ลักษณะแบบสอบ ถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามทักษะภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา ได้พัฒนาแบบสอบถามภาวะผู้นำตนเองฉบับปรับปรุง The Revised Self-Leadership Questionnaire (RSLQ) (Houghton & Neck, 2002) และผู้ศึกษาได้พัฒนาแบบสอบถามเพิ่มเติมโดยแบ่งเป็น 3 ด้านจำนวน 40 โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruency)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นมาจากการศึกษาเอกสารจากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ โดยการทดสอบแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเก็บข้อมูลกับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 428 ชุด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่และร้อยละ

5.2 วิเคราะห์ระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดกณฑ์การแปลความหมายของเบสท์ (Best, 1970)

5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษาโดยด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและ

ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffé, 1953) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมผลสำรวจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การพัฒนาตนเองด้วยการกำหนดพฤติกรรม, การพัฒนาตนเองด้วยการให้รางวัลโดยธรรมชาติ และการพัฒนาด้วยรูปแบบการคิดเชิงสร้างสรรค์ โดยแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของทักษะภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละด้าน ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำตนเองในอนาคต ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารโดยภาพรวมและรายด้าน

ทักษะภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับทักษะภาวะผู้นำตนเอง		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. การพัฒนาตนเองด้วยการกำหนดพฤติกรรม	4.20	0.21	มาก
2. การพัฒนาตนเองด้วยการให้รางวัลโดยธรรมชาติ	4.18	0.41	มาก
3. การพัฒนาตนเองด้วยรูปแบบการคิดเชิงสร้างสรรค์	4.13	0.27	มาก
รวม	**4.17**	**0.24**	**มาก**

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองโดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาโทมีระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองด้านการกำหนดพฤติกรรม สูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท ส่วนระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองโดยภาพรวม และด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา	วุฒิการศึกษา				t	Sig.
	ปริญญาโท (n=150)		สูงกว่าปริญญาโท (n=19)			
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. การพัฒนาตนเองด้วยการกำหนดพฤติกรรม	4.19	0.21	4.34	0.22	2.861*	0.005
2. การพัฒนาตนเองด้วยการให้รางวัลโดยธรรมชาติ	4.17	0.41	4.22	0.42	0.415	0.679
3. การพัฒนาตนเองด้วยรูปแบบการคิดเชิงสร้างสรรค์	4.12	0.28	4.25	0.21	1.968	0.051
รวม	**4.16**	**0.24**	**4.27**	**0.19**	**1.857**	**0.065**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระยะเวลาของประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันมีระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองต่างกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองด้านการกำหนดพฤติกรรม (ค่าเฉลี่ย 4.33) สูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ขึ้นไป (ค่าเฉลี่ย 4.18) ส่วนระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองโดยภาพรวมและด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำตนเองด้วยการกำหนดพฤติกรรม จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ประสบการณ์การทำงาน		น้อยกว่า 5 ปี	ระหว่าง 5-10 ปี	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป
	$\bar{X}$	4.33	4.22	4.18
1. น้อยกว่า 5 ปี	4.33			*
2. ระหว่าง 5-10 ปี	4.22			
3. มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	4.18			

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาที่สังกัดมีสถานศึกษาขนาดแตกต่างกัน มีระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองแตกต่างกันในภาพรวมและรายด้าน โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่สังกัดสถานศึกษาขนาดใหญ่มีระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่สังกัดสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ และขนาดกลาง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา	ขนาดของสถานศึกษา			F	Sig.
	ขนาดกลาง (n=22)	ขนาดใหญ่ (n=63)	ขนาดใหญ่พิเศษ (n=84)		
	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$		
1. การพัฒนาตนเองด้วยการกำหนดพฤติกรรม	4.21	4.28	4.15	6.845*	0.001
2. การพัฒนาตนเองด้วยการให้รางวัลโดยธรรมชาติ	4.13	4.41	4.01	20.405*	0.000
3. การพัฒนาตนเองด้วยรูปแบบการคิดเชิงสร้างสรรค์	4.08	4.27	4.04	14.298*	0.000
รวม	**4.14**	**4.32**	**4.07**	**25.798***	**0.000**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาทักษะภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยรายด้านเรียงลำดับมากไปน้อยจาก ด้านการพัฒนาตนเองด้วยการกำหนดพฤติกรรม ด้านการพัฒนาตนเองด้วยการให้รางวัลโดยธรรมชาติ และด้านการพัฒนาตนเองด้วยรูปแบบการคิดเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากการพัฒนาตนเองด้วยการกำหนดพฤติกรรมเป็นด้านที่มีความเป็นรูปธรรม และสามารถควบคุมได้ด้วยตนเองในการสร้างด้วยการเพิ่มความตระหนักรู้ การชี้นำตนเองได้สูงมากกว่าด้านการพัฒนาตนเองด้วยการให้รางวัลโดยธรรมชาติ ที่เป็นปัจจัยภายนอกซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ สิ่งจูงใจจากรางวัลโดยธรรมชาตินี้จะถูกสร้างขึ้นเองด้วยตัวของงานหรือกิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำตนเอง ส่วนการพัฒนาตนเองด้วยรูปแบบการคิดเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่พัฒนาสู่ภาวะผู้นำตนเองด้วยการสร้างรูปแบบความคิดในอุดมคติ ซึ่งเป็นส่วนที่เสริมสร้างได้ยากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัย Self-Leadership: A Four Decade Review of the Literature and Trainings ของ Goldsby et al. (2021) ที่พบว่างานวิจัยในช่วงแรก การสร้างภาวะผู้นำในตนเองในระยะแรกจะต้องอาศัยแรงจูงใจ และการกำหนดพฤติกรรมในตนเองเป็นพื้นฐาน แต่การที่จะสร้างภาวะผู้นำตนเองในช่วงสองทศวรรษหลังมานี้มีความมุ่งเน้นในการวิจัยเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาตนเองด้วยรูปแบบการคิดเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่พัฒนาสู่ภาวะผู้นำตนเองด้วยการสร้างรูปแบบความคิดในอุดมคติ และยั่งยืน

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำตนเองของผู้บริหารจำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานและขนาดของสถานศึกษา

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองด้านการพัฒนาตนเองด้วยการกำหนดพฤติกรรมแตกต่างกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาโทมีระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองด้านการพัฒนาภาวะผู้นำตนเองด้วยการกำหนดพฤติกรรมสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท สะท้อนให้เห็นว่า การศึกษาที่สูงขึ้นช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดการกับพฤติกรรมของตนเอง การสร้างและเพิ่มความตระหนักรู้ในตนเองมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย Academic Leadership Commences By Self-Leadership ของ Hamdoun (2021) ที่พบว่าระดับของการศึกษามีผลต่อความเข้าใจถึงภาวะผู้นำตนเองมาก

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีระดับทักษะภาวะผู้นำตนเอง โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปีมีระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองด้านการพัฒนาตนเองด้วยการกำหนดพฤติกรรมมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป สะท้อนให้เห็นว่า ระยะเวลาของประสบการณ์การทำงานที่มากขึ้นไม่ทำให้ผู้บริหารพัฒนาตนเองด้วยการกำหนดพฤติกรรม อธิบายได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า

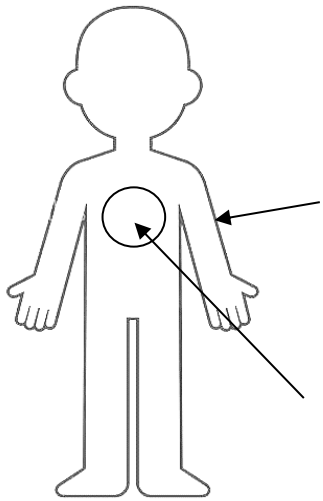
5 ปี เป็นผู้บริหารใหม่จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมากกว่าผู้บริหารเก่า เพราะเป็นการปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ปฏิบัติมาเป็นผู้บริหารซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย A Comparison Of Self-Ratings And Rater Ratings Of The Big Five Personality Traits ของ Ng & Feldman (2013) ที่พบว่า การเป็นผู้นำที่หลากหลายตามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอายุ การค้นพบนี้บ่งชี้ว่าผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรม โดยเน้นการให้คำปรึกษา การตัดสินใจโดยอาศัยประสบการณ์ และการให้ความสำคัญกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ในระยะยาว ในทางกลับกัน บุคคลที่อายุน้อยกว่าแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำแบบมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมกันมากขึ้น การให้คุณค่ากับข้อมูลจากสมาชิกในทีม และการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาที่บริหารสถานศึกษาขนาดต่างกันมีระดับทักษะภาวะผู้นำตนเองโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่มีทักษะภาวะผู้นำตนเองสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่บริหารสถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่พิเศษ สะท้อนให้เห็นว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่มีการบริหารงาน และภารกิจเหมือนหรือเทียบเท่ากับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ แต่มีความแตกต่างทางด้านทรัพยากร และในสถานศึกษาขนาดใหญ่ ยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนา เพื่อก้าวไปสู่สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในขณะที่สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษโดยทั่วไปแล้วจะมีโครงการบริหารที่ดีอยู่แล้ว ในขณะที่สถานศึกษาขนาดใหญ่มีการบริหารงาน และภารกิจที่มีความซับซ้อนมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ จึงให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำตนเองสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง และผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่จึงมีความท้าทายในการบริหารงานโดยมุ่งเน้นภาวะผู้นำตนเองมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย The Influence Of Organizational Size On Leadership And Innovation ของ Marques (2010) ที่พบว่าขนาดขององค์กรมีอิทธิพลต่อแนวทางความเป็นผู้นำและผลกระทบต่อการส่งเสริมนวัตกรรม องค์กรขนาดใหญ่ที่มีทรัพยากรและแผนกเฉพาะทางมากกว่าหรือองค์กรขนาดเล็กที่มีแนวทางความเป็นผู้นำและนวัตกรรมที่ยืดหยุ่นและคล่องตัวแตกต่าง

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ทจากการวิจัยนี้ คือ ทักษะภาวะผู้นำในตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 3 ทักษะย่อย ได้แก่ 1. ทักษะการพัฒนาตนเองด้วยการกำหนดพฤติกรรมอันได้แก่ ปัจจัยในการควบคุมพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรม สามารถควบคุมได้ด้วยการตั้งกฎ เป้าหมาย ที่เป็นปัจจัยภายในที่สามารถควบคุมได้ด้วยตนเอง ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายตนเอง Self-Goal Setting การสังเกตตนเอง

Self-Observation การกำหนดรางวัลผลความสำเร็จส่วนตน Self-Reward การชี้นำตนเอง Self-Cueing การลงโทษตนเอง Self-Punishment 2. ทักษะการพัฒนาตนเองด้วยการให้รางวัลโดยธรรมชาติ อันได้แก่ ปัจจัยในการมองหาแรงบัลดาลใจ การมองในมุมมองอื่น ๆ ในขณะเกิดกิจกรรมนั้น ที่อาจนอกเหนือการควบคุมในการเสริมสร้างภาวะผู้นำตนเอง ที่เป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ด้วยตนเอง และ 3. ทักษะการพัฒนาตนเองด้วยรูปแบบการคิดเชิงสร้างสรรค์ อันได้แก่ ปัจจัยการปรับทัศนคติ มุมมองในการทำงาน หรือกิจกรรมใด ๆ ด้วยภาวะผู้นำตนเอง ที่เป็นปัจจัยภายใน แต่ไม่ได้ถูกควบคุมด้วยกฎเกณฑ์ หรือสิ่งดึงดูดใจ แต่เป็นการปรับทัศนคติที่มีต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การพูดกับตนเอง Self-Talk การประเมินความเชื่อ และการตั้งสมมติฐาน Evaluating Beliefs Assumptions การฝึกฝนที่เกิดขึ้นในจิตใจ Mental Practice

ทักษะการพัฒนาตนเองด้วยการให้รางวัลโดยธรรมชาติ

- ปัจจัยภายนอก ที่นอกเหนือการควบคุม
- สามารถจับต้องได้ หรือ มีความเป็นรูปธรรม

ทักษะการพัฒนาตนเองด้วยการกำหนดพฤติกรรม

- ปัจจัยภายใน ที่อยู่ในการควบคุม
- สามารถจับต้องได้ หรือ มีความเป็นรูปธรรม

ทักษะการพัฒนาตนเองด้วยรูปแบบการคิดเชิงสร้างสรรค์

- ปัจจัยภายใน ที่ไม่สามารถควบคุมได้
- มีความเป็นนามธรรม ขึ้นอยู่กับทัศนคติ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรส่งเสริมหลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำตนเองที่มีแนวทางการพัฒนาอย่างชัดเจนจะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีปัจจัยแตกต่างกัน ตามประสบการณ์ ช่วงอายุ ระดับการศึกษาและขนาดของสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะภาวะผู้นำตนเองแตกต่างกันเช่นกัน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างไม่เต็มที่ ควรมีการแลกเปลี่ยนดูงาน และ

ประเมินผลจากผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเดียวกัน เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้มีการพัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะต้องสำรวจภาวะผู้นำตนเอง อยู่เสมอ เพื่อเป็นแนวทางเป้าหมายการเป็นผู้นำสถานศึกษาให้มีการพัฒนา หรือบริหารจัดการสถานศึกษาให้เหมาะสมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยที่จะทำให้เกิดแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตนเองด้วยการพัฒนาตนเองด้วยรูปแบบการคิดเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.

พระเมธีวชิโรดม (วุฒิชัย วชิรเมธี). (2550). *คนสำราญ งานสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Best, J. W. (1970). *Research in Education* (2nd ed.). New Jersey: United States Prentice-Hall.

Furtner, M. et al. (2011). Leading oneself: The relationship between self-leadership and personality. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 39(5), 677-686.

_____. (2012). Learn to influence yourself: Full range self-leadership training. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 38(2), 294-304.

_____. (2013). The role of trait and state self-leadership in innovation: A longitudinal study. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 20(1), 94-104.

Ghosh, S. (2015). Exploring the relationship between self-leadership and employee creativity: The mediating role of psychological empowerment. *International Journal of Innovation and Economic Development*, 1(3), 30-38.

Goldsby, M. G. et al. (2021). Self-Leadership: A Four Decade Review of the Literature and Trainings. *Consulting Psychology Journal: Practiceand Research*, 73(1), 32-57.

Hamdoun, A. (2021). *Academic leadership commences by self-leadership*. Retrieved March 20, 2023, from https://shorturl.asia/uaPUo

Hauschildt, K. & Konradt U. (2012). The effect of self-leadership on work role performance in teams. *Leadership*, 8(2), 145-168.

Hauschildt, K. et al. (2009). Self-leadership and team members' work role performance. *Journal of Managerial Psychology*, 24(4), 374-388.

Houghton, J. D. & Neck C. P. (2002). The revised self-leadership questionnaire: Testing a hierarchical factor structure for self-leadership. *Journal of Managerial Psychology*, 17(8), 672-691.

Manz, C. C. & Neck, C. P. (2004). *Mastering self-leadership: Empowering yourself for personal excellence* (2nd ed.). UK: Pearson Education.

Marques, J. (2010). The influence of organizational size on leadership and innovation. *Journal of Applied Business Research (JABR)*, 26(3), 1-8.

Neck, C. P. & Houghton, J. D. (2006). Two decades of self-leadership theory and research: Past developments, present trends, and future possibilities. *Journal of Managerial Psychology*, 21(4), 270-295.

Neck, C. P. et al. (2019). *Self-Leadership: The Definitive Guide to Personal Excellence* (2nd ed.). Los Angeles: sage publications.

Ng, T. W. H. & Feldman, D. C. (2013). A comparison of self-ratings and rater ratings of the Big Five personality traits. *Personnel Psychology*, 66(1), 173-203.

Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1976). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Journal of Educational Measurement*, 13(4), 307-317.

Scheffé, H. (1953). A method for judging all contrasts in the analysis of variance. *Biometrika*, 40(1/2), 87-104.

Stewart, G. L. et al. (2011). Self-leadership: A multilevel review. *Journal of Management*, 37(1), 185-222.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 *

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES BASED ON SITUATION - BASED LEARNING TO IMPROVE MORAL LITERACY FOR MATTAYOMSUKSA 6 STUDENTS

ธนกร หงษ์วิหค, สิทธิกร สุมาลี, อุดมลักษม์ กูลศรีโรจน์
Thanakorn Hongvihock, Sitthikorn Sumalee, Udomluk Koolsriroj
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
Corresponding Author E-mail: thanakorn.hon@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรม 2. ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ 3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 6 โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 93 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ 2. แบบวัดความฉลาดรู้ทางศีลธรรม 3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน เมื่อรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้วผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีประสิทธิผล

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรม พบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศีลธรรม พบว่า นักเรียนทุกคนมีผลการประเมินหลังเรียนอยู่ในระดับดี ร้อยละ 100 ค่าดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 0.80 แสดงว่านักเรียนมีความฉลาดรู้ทางศีลธรรมเพิ่มขึ้นร้อยละ 80 และ 4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อมีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้; การเรียนรู้เชิงสถานการณ์; ความฉลาดรู้ทางศีลธรรม

*Received April 19, 2023; Revised April 28, 2023; Accepted April 30, 2023

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To develop learning activities of the he Situation - Based Learning to Enhance Moral Literacy. 2. To evaluate learning activities planning and 3. To assess students' satisfaction with learning activities to enhance Moral Literacy. The simple random sampling were conducted with 93 students; a cluster of grade XII, Secondary school in Nonthaburi Province. Research tools were included: 1. learning activities planning on Situation -Based Learning. 2. Moral Literacy Assessment 3. Students' satisfaction forms. Data were analyzed by statistic: Mean, Percentage, Standard Deviation and the Effectiveness Index of the learning activities.

The Results were found that 1. the learning activities on the Situation – Based learning approach was improved Moral Literacy. It was at the highest level with the scores of Means 2. A part of the Moral Literacy improving most of the samplings' scores were a good level of the 100 percent 3. The effectiveness Index of the learning activities were at 0.80 indicating the students' satisfaction knowledge development by 80 percent 4. The students' satisfaction woth learning activities of the Situation - Based Learning approach was at the high level with scores of Mean as overall items.

Keywords: Learning Activities; Situation - Based Learning; Moral Literacy

บทนำ

สถานการณ์ของโลกในปัจจุบันที่มีพลวัตเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นผลมาจากการขับเคลื่อนและความผันแปรทางสังคม วัฒนธรรม การเมืองและเศรษฐกิจจนเกิดเป็นกระแสของการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ในหลากหลายมิติ เช่น กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) กระแสโลกปัจเจกบุคคล (Individualization) กระแสโลกทุนนิยม (Financialization) และกระแสโลกดิจิทัล (Digitalization) ซึ่งกระแสดังกล่าวล้วนก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุนิยม เทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตและการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมอย่างไร้พรมแดน (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2563; วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2563; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ทั่วโลกที่ทวีความผันแปรยิ่งขึ้นจนเกิดเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญต่อสถานการณ์ของโลกในปัจจุบันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด VUCA World ที่พยามยามอธิบายถึงสถานการณ์ของโลกในปัจจุบันที่มี V = Volatility (ความผันผวนหรือผันแปร), U = Uncertainty (ความไม่แน่นอน), C= Complexity (ความซับซ้อน) และ A= Ambiguity (ความคลุมเครือ) (Pablo, 2021) ในสภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมใน

ปัจจุบันย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของคนในสังคมหลายด้าน เช่น ปัญหาทางสังคม ความเหลื่อมล้ำ การใช้กำลังและความรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน จากรายงานสถานการณ์คุณธรรมสังคมไทยปีพุทธศักราช 2563 ได้คาดการณ์ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยในอนาคตมีแนวโน้มที่แย่ลง จากสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงในทุกมิติ (อริศรา เล็กสรรเสริญและคณะ, 2563) และรายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสสามของปีพุทธศักราช 2564 พบว่า คดีอาญาโดยรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.3 (กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม, 2564)

ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนไทย พบว่า อัตราเด็กและเยาวชนกระทำความผิดในอัตราที่สูงขึ้น จากข้อมูลสถิติรายงานจำนวนคดีเด็กและเยาวชน อายุต่ำกว่า 18 ปี พุทธศักราช 2562 ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่า มีจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและถูกจับกุม จำนวน 20,003 คดี จำแนกเป็นฐานความผิด ได้แก่ ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับเพศ เป็นต้น (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2563) ประกอบกับรายงานสถิติการกระทำความผิดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนระดับมัธยมแห่งหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2560-2564 พบว่า การกระทำความผิดของนักเรียนใน ฐานความผิดที่เกี่ยวกับคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรมที่พบมากที่สุด ได้แก่ การทุจริตการสอบ การพกพาสูบบุหรี่ สารเสพติดและเครื่องดื่มมึนเมา การกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ (ล่วงละเมิดทางเพศอนาจาร ชู้สาว) การเล่นการพนัน การทะเลาะวิวาท การใช้กำลังทำร้ายร่างกายผู้อื่นในสถานศึกษา จากข้อมูลข้างต้นเป็นข้อบ่งชี้ให้เห็นว่าปัจจุบันเยาวชนของไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการขาดความรู้เท่าทันทางคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรมเป็นอย่างมาก ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ไม่สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560 โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดมุ่งหมายของสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมซึ่งเป็นสาระหนึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนสามารถนำแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมีความอดทน อดกลั้นและยอมรับในความแตกต่างได้

งานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ (Situation - Based Learning) มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรม (Moral Literacy) โดยลักษณะของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานมาจากปรัชญาทางการศึกษาพิพัฒนนิยม (Progressivism) และทฤษฎีวัฒนธรรมทางสังคม (Sociocultural Theory) ของ Vygotsky (ทิศนา แขมมณี, 2563; ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย, 2559) โดยหลักการสำคัญของแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ คือ การนำบริบทสถานการณ์ตามสภาพจริงหรือใกล้เคียงความเป็นจริง การใช้สื่อหรือสิ่งของที่เข้าถึงได้ใน

ชีวิตและการใช้ปัญหาสถานการณ์ในชีวิตจริงการเรียนรู้เกิดจากการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงความสนใจของผู้เรียนและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสังคม เพื่อการสร้างองค์ความรู้และแก้ปัญหาร่วมกัน จากงานวิจัยผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งเป็นการเรียนรู้อย่างมีความหมายและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจากการกระทำจริงผ่านกิจกรรมและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ถือเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างในห้องเรียนและโลกแห่งความจริง (Chang, 2021; Tuana, 2007; วชิราภรณ์ อำไพ, 2560)

จากที่มาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นจึงนำมาสู่ความสนใจของผู้วิจัยที่ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางศีลธรรมและพัฒนาการรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งเป็นรอยต่อของช่วงชีวิตที่กำลังจะเปลี่ยนสถานะจากนักเรียนกลายเป็นนิสิตนักศึกษาซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญของชาติในการสร้างสรรค์ค่านิยมและคุณธรรมอันดีของสังคมไทยในอนาคต สำหรับตัวอย่างในครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยจุดมุ่งหมายของคุณภาพของผู้เรียนที่กำหนดว่า เมื่อสำเร็จการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้เรียนจะเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณธรรม จริยธรรมปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ มีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งหวังว่าการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรมของผู้เรียน จักเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและส่งเสริมการรู้เท่าทันทางคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรมของเยาวชนไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรม

2. เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรม

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกึ่งทดลอง ผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการทดลองแบบ The single group pretest – posttest design (สุวิมล ติรกานันท์, 2561)

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลองแบบ The single group pretest – posttest design

Pre – test	Treatment	Post – test
O_1	X	O_2
O_1	หมายถึง	วัดความฉลาดรู้ทางศีลธรรมก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
X	หมายถึง	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
O2	หมายถึง	วัดความฉลาดรู้ทางศีลธรรมหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และกำลังศึกษาในรายวิชาพระพุทธศาสนา โดยตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) เนื่องจากโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ได้กำหนดแบ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ห้องเรียนปกติ) ออกเป็น 7 แผนการเรียน จำนวน 9 ห้องเรียน โดยทุกแผนการเรียนจัดให้มีรายวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นรายวิชาพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเหมือนกันทุกแผนการเรียนและทุกแผนการเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยในรายวิชาพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการสุ่มตัวอย่างห้องเรียนจาก 7 แผนการเรียน เพื่อใช้เป็นตัวอย่างในการวิจัย โดยใช้การสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลากได้จำนวน 2 ห้องเรียนซึ่งไม่ใช่แผนการเรียนเดียวกัน ได้ตัวอย่างจำนวน 93 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 คาบเรียน ซึ่งแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรม

3.2 แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ในรายวิชาพระพุทธศาสนา

3.3 แบบวัดความฉลาดรู้ทางศีลธรรมเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ทางศีลธรรม โดยแบบวัดความฉลาดรู้ทางศีลธรรมเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือเรื่องราวทางศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แนวทางการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรม ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนของมาตรฐาน ตัวชี้วัดสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

4.2 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 คาบเรียน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้และให้คำแนะนำ เพื่อปรับปรุงแก้ไขและนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น เสนอผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านหลักสูตรและการสอนหรือด้านการสอนสังคมศึกษา จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมตรวจสอบคุณภาพและนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้ว

4.3 สร้างแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ โดยกำหนดรายการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ดำเนินการจัดทำแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ จากนั้นนำแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัดและประเมินผลการศึกษาหรือด้านวิจัยทางการศึกษา จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ตามเกณฑ์พิจารณา จากนั้นนำแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้วส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องให้สมบูรณ์

4.4 สร้างแบบวัดความฉลาดรู้ทางศีลธรรม เป็นแบบวัดความฉลาดรู้ทางศีลธรรมมีลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ จากนั้นนำแบบวัดที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัดและประเมินผล จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ผู้วิจัยนำฉบับร่างไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้ว ส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำแบบวัดความฉลาดรู้ ทางศีลธรรมฉบับร่างที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มนักเรียน 30 คนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย

4.5 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 20 ข้อคำถาม โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และกำหนดระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัดและประเมินผล จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ผู้วิจัยนำฉบับร่างไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้ว

ส่งให้กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำแบบสอบถามความพึงพอใจฉบับร่างที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มนักเรียน 30 คนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน (ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศีลธรรม ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบวัดความฉลาดรู้ทางศีลธรรม โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน (ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)

5.3 การวิเคราะห์ผลดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรม โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน (ร้อยละ ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน (ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรม พบว่า ความเหมาะสมสอดคล้องของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศีลธรรมของนักเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 1. ความไวทางจริยธรรม 2. ทักษะการให้เหตุผลทางจริยธรรม และ 3. จินตนาการทางศีลธรรม โดยเรียงลำดับผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศีลธรรมได้ ดังนี้

2.1 ผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศีลธรรม (ความไวทางจริยธรรม) พบว่า ผลการวัดความฉลาดรู้ทางศีลธรรมก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นักเรียนจำนวน 84 คน มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี (90.33%) และมีนักเรียนจำนวน 9 คน มีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ (9.67%) เมื่อเปรียบเทียบกับผลการวัดความฉลาดรู้ทางศีลธรรมหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปรากฏว่านักเรียนมีความฉลาดรู้ทางศีลธรรมสูงขึ้น ดังเห็นได้จากนักเรียนทุกคนมีผลการประเมินหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับดี (100%)

2.2 ผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศีลธรรม (ทักษะการให้เหตุผลทางจริยธรรม) พบว่า ผลการวัดความฉลาดรู้ทางศีลธรรมก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นักเรียนจำนวน 65 คน มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี (69.90%) และมีนักเรียนจำนวน 28 คน มีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ (30.10%) เมื่อเปรียบเทียบกับผลการวัดความฉลาดรู้

ทางศีลธรรมหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปรากฏว่านักเรียนมีความฉลาดรู้ทางศีลธรรมที่สูงขึ้น ดังเห็นได้จากนักเรียนทุกคนมีผลการประเมินหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับดี (100%)

2.3 ผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศีลธรรม (จินตนาการทางศีลธรรม) พบว่า ผลการวัดความฉลาดรู้ทางศีลธรรมก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนจำนวน 58 คน มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี (62.37%) และมีนักเรียนจำนวน 35 คน มีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ (37.63%) เมื่อเปรียบเทียบกับผลการวัดความฉลาดรู้ทางศีลธรรมหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปรากฏว่านักเรียนมีความฉลาดรู้ทางศีลธรรมที่สูงขึ้น ดังเห็นได้จากนักเรียนทุกคนมีผลการประเมินหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับดี (100%)

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรมในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรมเป็นการจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่เน้นการนำบริบทสถานการณ์ตามสภาพจริงหรือใกล้เคียงความเป็นจริง โดยเน้นกระบวนการปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การสะท้อนคิดและการให้เหตุผลอย่างสมเหตุสมผล การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการนำบริบทสถานการณ์ตามสภาพจริงหรือใกล้เคียงความเป็นจริงของนักเรียนมาเพื่อการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรมของนักเรียน โดยความเหมาะสมสอดคล้องของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อนำคะแนนที่ได้จากการวัดความฉลาดรู้ทางศีลธรรมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มาคำนวณหาดัชนีประสิทธิผล (E.I.) พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผล มีค่าเท่ากับ 0.80 ซึ่งแสดงว่ากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ สามารถพัฒนานักเรียนให้มีความฉลาดรู้ทางศีลธรรมเพิ่มขึ้นร้อยละ 80 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไชยฉัตร โรจน์พลทามล (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาจีน โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนชั้นปีที่ 1 สาขาท่องเที่ยวมีคะแนนการสื่อสารภาษาจีนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และนักเรียนมีคะแนนประเมินทักษะการสื่อสารภาษาจีนอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่เป็นจริงซึ่งนักเรียนสามารถพบเจอได้ในชีวิตจริง เน้นการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาความสามารถและการลงมือปฏิบัติที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในสภาพความเป็นจริง

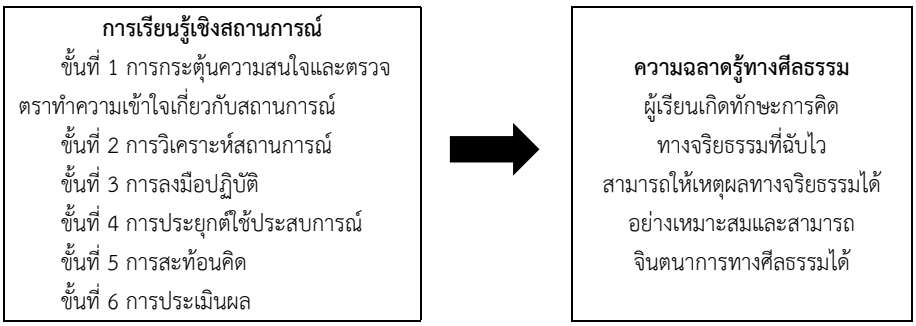
2. ผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศีลธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แบบวัดความฉลาดรู้ทางศีลธรรมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อ

ความฉลาดรู้ทางศีลธรรมของนักเรียนที่สูงขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการนำบริบทสถานการณ์ตามสภาพจริงหรือใกล้เคียงความเป็นจริงมาใช้ในการจัดกิจกรรม ประกอบกับความฉลาดรู้ทางศีลธรรม ซึ่งถือเป็นทักษะและสมรรถนะทางการคิดและการปฏิบัติตามหลักศีลธรรมหรือจริยธรรมที่ทำให้สามารถวินิจฉัยและตัดสินใจพฤติกรรม เมื่อเผชิญหน้ากับสถานการณ์ทางจริยธรรมที่ท้าทาย โดยหลักการสำคัญของการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรม คือ การนำสถานการณ์ทางจริยธรรมมาใช้เพื่อนักเรียนจะได้ฝึกทักษะความสามารถทางความคิดในการวินิจฉัยและตัดสินใจเกี่ยวกับข้อปฏิบัติหรือพฤติกรรมใด ถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดีตามหลักการทางศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวรางคณา เค้าอ้น (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ พบว่า ผลการศึกษาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ ปรากฏว่าคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับเท่ากับ .05 เนื่องจากการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่เป็นจริงซึ่งนักเรียนมักจะพบเจอในชีวิตจริง เน้นให้นักเรียนได้ฝึกการใช้ภาษาในการสื่อสารการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ทางศีลธรรมของผู้เรียน อีกประการหนึ่ง คือ ช่วงวัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วงประมาณ 17-18 ปี เป็นช่วงวัยที่เริ่มกำลังก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ จึงสามารถใช้เหตุผลในการพิจารณาความถูกต้องของสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความถูกต้องตามกฎเกณฑ์ กฎหมาย ตลอดจนคำนึงถึงกติกาของหลักการสากลได้ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg ซึ่งกล่าวไว้ว่าช่วงอายุตั้งแต่ 16-20 ปีขึ้นไปอยู่ในขั้นสัญญาสังคมและสิทธิส่วนบุคคล จริยธรรมขั้นนี้เน้นความสำคัญของสัญญาสังคมซึ่งถือเป็นมาตรฐานทางจริยธรรมในการปฏิบัติตน โดยที่สัญญาสังคมเกิดจากค่านิยมหรือความเชื่อที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับและเห็นว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ถูกต้อง (ฐิยาพร กันตาธนวัฒน์, 2563; สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2561) ดังนั้นด้วยเหตุผลข้างต้นจึงส่งผลให้นักเรียนมีความฉลาดรู้ทางศีลธรรมที่เพิ่มขึ้น

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรม พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 3 รายการ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ครูมีความเป็นกัลยาณมิตร ให้คำแนะนำช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกแก่นักเรียนในการทำกิจกรรม 2. นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และ 3. นักเรียนได้ฝึกการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ตามลำดับ เนื่องจากการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เป็นการนำบริบทสถานการณ์ตามสภาพจริงหรือใกล้เคียงความ

เป็นจริงมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้เกิดจากการปฏิบัติด้วยตนเอง (Learning by Doing) และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสังคม เพื่อการสร้างองค์ความรู้และแก้ปัญหาร่วมกัน จึงส่งผลให้นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและได้ฝึกการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับไชยฉัตร โรจน์พลทามล (2562) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาจีนโดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ซึ่งพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ภาษาจีน โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.9 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนโดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้เป็นการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์กับเหตุการณ์และบุคคลในสถานการณ์ นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ที่นักเรียนกำหนดขึ้นที่เสมือนจริง อีกทั้งนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติและแก้ไขปัญหาคล้ายกับสภาพจริง ตลอดจนนักเรียนคิดสถานการณ์ที่ตนอยากให้เกิดขึ้น ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเกิดอิสระทางความคิด และอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักเรียน คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์มีส่วนช่วยส่งเสริมบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นกัลยาณมิตร โดยส่งเสริมให้ครูเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ ครูผู้สอนต้องทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบันและเป็นผู้สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนจากผู้สั่งสอนเป็นผู้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงบทบาทของครูในฐานะบุพการีของศิษย์ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดการรู้จักคิด มีทักษะสามารถลงมือปฏิบัติได้ สามารถทำงานร่วมกันได้อันจะก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย ตลอดจนเกิดความรับผิดชอบและบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน (พระมหาอภิพงศ์ ภูริวฑฺโน และคณะ, 2565)

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เป็นการจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่เน้นการนำบริบทสถานการณ์ตามสภาพจริงหรือใกล้เคียงความเป็นจริงมาใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยมีแนวความคิดพื้นฐานมาจากปรัชญาทางการศึกษาพิพัฒนนิยม และทฤษฎีวัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งให้ความอิสระเสรีของมนุษย์และการลงมือทำหรือการปฏิบัติด้วยตนเอง (Learning by Doing) เพื่อการสร้างองค์ความรู้และแก้ปัญหาร่วมกัน จากแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยได้ศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมจากผลงานทางวิชาการต่าง ๆ และนำมาสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การกระตุ้นความสนใจและตรวจตราทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น พฤติกรรมที่ปรากฏ ขั้นที่ 3 การลงมือปฏิบัติ เป็นการสืบค้นแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือวิธีการแสดงออกต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ขั้นที่ 4 การประยุกต์ใช้ประสบการณ์เป็นการที่นำเสนอสถานการณ์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันและใกล้ตัวมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความท้าทายและรู้สึกเกี่ยวข้องกับนักเรียน ขั้นที่ 5 การสะท้อนคิด และขั้นที่ 6 การประเมินผล เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้นแล้วพบว่า แนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์สามารถส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความฉลาดรู้ทางศีลธรรมที่สูงขึ้น ซึ่งสะท้อนได้จากการที่นักเรียนเข้าใจถึงกรอบแนวคิดทางคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรมที่หลากหลาย สามารถแสดงตรรกะเหตุผลและวิพากษ์ทางศีลธรรมและจริยธรรม เพื่อการตรวจสอบวินิจฉัยและการตัดสินใจเกี่ยวกับระบบความเชื่อหรือค่านิยมได้อย่างฉับไวและเหมาะสม ตลอดจนสามารถกำหนดแนวทางในการแสดงทางพฤติกรรมหรือการจินตนาการถึงฉากทัศน์ในอนาคต เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทายทางจริยธรรมได้อย่างเหมาะสมในฐานะที่ตนเป็นปัจเจกบุคคลและเป็นพลเมือง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ครูผู้สอนควรเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายของนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีและมีความเป็นกัลยาณมิตรเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข

2. การนำประเด็นทางจริยธรรมหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและบริบทของนักเรียน สถานศึกษาและชุมชน เช่น ความหลากหลายของมนุษย์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ระบบความเชื่อหรือค่านิยมใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคม ตลอดจนครูผู้สอนควรคำนึงถึงการนำสถานการณ์ตัวอย่างมาใช้ อาจส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนได้ ดังนั้นครูผู้สอนควรสังเกตพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด

หมั่นสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกทางอารมณ์ หรือการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนขณะดำเนินกิจกรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การแสดงความคิดเห็น การอภิปราย หรือกำหนดวิธีการแสดงออกทางพฤติกรรมต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น นักเรียนอาจจะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกโดยพิจารณาจากความเคยชิน การพบเห็นพฤติกรรมหรือการกระทำจากสภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวอาจจะเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม เช่น การใช้ความรุนแรง การตอบโต้ด้วยถ้อยคำที่รุนแรง ดังนั้นครูผู้สอนควรเสนอแนะแนวทางวิธีการ หรือการแสดงออกอย่างเหมาะสม และคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรมสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมลูกเสือและเนตรนารี กิจกรรมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กิจกรรมโฮมรูม ตลอดจนจัดเป็นกิจกรรมในฐานของโครงการอบรมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนได้

2. การศึกษาวิจัยการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศีลธรรม ผู้วิจัยควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดรู้ทางศีลธรรมของผู้เรียน เนื่องจากความฉลาดรู้ทางศีลธรรมเป็นทักษะที่เกิดจากการอบรมปลูกฝังจากบุคคลอื่นและสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม. (2564). *ภาวะสังคมไทย Social Situation and Outlook*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ไชยฉัตร โรจน์พลทามล. (2562). *การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาจีนโดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพสาขาท่องเที่ยว ชั้นปีที่ 1* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ฐิยาพร กันตาธนวัฒน์. (2563). *จิตวิทยาการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.

ทิศนา แขมมณี. (2563). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระมหาอภิพงศ์ ภูริวฑฺฒโน และคณะ. (2565). บทบาทครูในศตวรรษที่ 21 ในฐานะบุพการีของศิษย์. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 7(3), 49-64.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2563). อนาคตของครุศึกษาไทยกับการสร้างความฉลาดรู้. *คุรุสภาวิทยาจารย์*, 1(1), 1-7.

วชิราภรณ์ อำไพ. (2560). *ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวการเรียนรู้เชิงสถานการณ์จากสื่อในชีวิตประจำวันที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดไตร่ตรองการบริโภคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วรางคณา เค้าอ้น. (2560). *การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2563). สมรรถนะเด็กไทยในยุคโลกพลิกผัน (VUCA World). *คุรุสภาวิทยาจารย์*, 1(1), 8-18.

ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย. (2559). *วิธีการสอนทั่วไป*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2563). *สองทศวรรษปฏิรูปการศึกษาไทย ความล้มเหลวและความสำเร็จสุขภาพคนไทย 2563*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *รายงานการสังเคราะห์ตัวชี้วัดด้านการศึกษาไทยตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล. (2561). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: พริ้นท์ คอรเนอร์.

สุวิมล ติรกานันท์. (2561). *สถิติและการวิจัยเบื้องต้นทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อริศรา เล็กสรรเสริญ และคณะ. (2563). *รายงานสถานการณ์คุณธรรมสังคมไทย ปี 2563*. กรุงเทพฯ: ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน).

Chang, B. (2021). Situated Learning – Foreign Sites as Learning Contexts. *Journal of Comparative & International Higher Education*, 13(2), 5-22.

Pablo, T. (2021). *Leadership challenges in the V.U.C.A world*. Retrieved April 5, 2021, from https://www.oxfordleadership.com/leadership-challenges-v-u-c-world.

Tuana, N. (2007). Conceptualizing moral literacy. *Journal of Educational Administration*, 45(4), 364-378.

การศึกษาความต้องการจำเป็นและวิธีการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ*

THE NEED ASSESSMENT AND THE METHODS OF DEVELOPING WORKPLACE SPIRITUALITY OF TEACHERS AT YOTHINBURANA SCHOOL

ธนากร อ่อนสำลี, ธีรภัทร กุโลภาส
Tanakorn Onsamlee, Dhirapat Kulophas
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
Corresponding Author E-mail: onsamlee.tanakorn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ 2. ศึกษาวิธีการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ โดยใช้กรอบแนวคิดจิตวิญญาณองค์กรและวิธีการพัฒนาครู การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงบรรยาย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนโยธินบูรณะ ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน จำนวน 115 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นและวิธีการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.956 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (PNImodified)

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (M=3.339, SD=0.793) และมากที่สุด (M=4.87, SD=0.354) ตามลำดับ โดยความต้องการจำเป็นในภาพรวม คือ 0.315 (PNImodified=0.315) เมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นรายด้าน 3 ลำดับแรก พบว่า ด้านงานที่ให้ความสุขที่เหนือวัตถุนิยม มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด (PNImodified=0.459) รองลงมา คือ ด้านการเชื่อมโยงกับผู้อื่น (PNImodified=0.326) และด้านเพื่องานที่มีค่ามีความหมาย มีค่าความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด (PNImodified=0.319) ตามลำดับ 2. วิธีการพัฒนาจิตวิญญาณ

*Received May 7, 2022; Revised May 31, 2022; Accepted May 31, 2022

องค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ ประกอบด้วย 1. ด้านงานที่ให้ความสุขที่เหนือวัตถุนิยม ได้แก่ การมอบหมายงาน 2. ด้านการเชื่อมโยงกับผู้อื่น ได้แก่ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3. ด้านเพื่องานที่มีค่ามีความหมาย ได้แก่ การมอบหมายงาน ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น; วิธีการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กร

Abstract

Objectives of this researcharticle were: 1. To study the current state, the desirable state and needs assessment of developing workplace spirituality of teachers at Yothinburana school and 2. To study the methods of developing workplace spirituality of teachers at Yothinburana school by using the workplace spirituality conceptual framework and how to develop teachers. This study was conducted with descriptive method. The population was Yothinburana school and there were 115 informants, including school directors, deputy directors, assistance deputy directors, department heads, and teachers. The research instruments were the current state, desirable state, and need assessment questionnaires of developing workplace spirituality of Yothinburana school teachers and the Reliability was 0.956. The data were analyzed by frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and PNI Modified PNIModified.

The results were found that: 1. the current and desirable state of developing workplace spirituality of teachers at Yothinburana school,by overall, were at the average level (M = 3.339, SD = 0.793) and the highest level (M = 4.87, SD = 0.354). The priority need index overall was 0.315 (PNI Modified = 0.315). When analyzed the first three items, Transcendence had the highest priority need (PNI Modified = 0.459) and Connection (PNI Modified = 0.326) was the second priority need. The lowest priority need was the Meaningful Work (PNI Modified = 0.319). 2. the methods of developing workplace spirituality of teachers at Yothinburana school consisted of 1. assignment for transcendence. 2. Professional Learning Community for connection. and 3. assignment for meaningful work respectively.

Keywords: Need Assessment; Developing Workplace Spiritualty

บทนำ

ภายใต้สถานการณ์ของโลกที่มีการขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลา ทุกองค์กรจำเป็นต้องที่จะต้องมีการแข่งขันเพื่อความอยู่รอด แม้กระทั่งโรงเรียนซึ่งเป็นองค์กรที่มิได้มุ่งแสวงหาผลกำไร เพียงแต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและสามารถพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้เจริญงอกงาม (ชาญณรงค์ พรพุ่งโรชน์, 2558) ครูถือเป็นส่วนที่มีความสำคัญในระบบการศึกษาของประเทศไทยและเป็นปัจจัยที่สามารถกำหนดคุณภาพของโรงเรียนผ่านการจัดการเรียนรู้ที่สะท้อนไปยังผู้เรียนโดยตรง เนื่องจากครูมีหน้าที่จัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนให้สามารถพัฒนาศักยภาพครบทุกมิติ แต่ปัจจุบันกลับพบว่าครูจำนวนไม่น้อย พบปัญหามากมาย เช่น ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา, 2561) ขาดสติในการปฏิบัติงาน ขาดการร่วมมือกับเพื่อนครู ไม่เห็นถึงคุณค่าในตนเองและคุณค่าของงานที่ทำ นอกจากนั้นแล้วสภาวะการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม โรคระบาด รวมถึงเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดน ส่งผลให้ครูผู้ซึ่งแบกความหวังของคนทั้งชาติไว้ต้องเผชิญกับสภาวะความกดดัน ความเครียด ขาดแรงจูงใจ สุขภาพย่ำแย่ เหนื่อยหน่าย และอ่อนล้าทางอารมณ์ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน หรือที่เรียกว่า ภาวะหมดไฟ (Burnout) (Lizano & Maslach, 2012)

จากภาวะหมดไฟที่เกิดขึ้นกับครูนั้น แสดงให้เห็นถึงการขาดความเอาใจใส่เกี่ยวกับส่วนลึกของจิตใจ หรือที่เรียกว่า จิตวิญญาณที่ครูแสดงออกผ่านพฤติกรรม เช่น ความพึงพอใจในงาน ความผูกพันต่อองค์กร ความเครียด การสร้างสมดุลของชีวิตการทำงาน (Ray et al., 2017) นอกจากนั้นแล้วยังรวมถึงความปรารถนาที่จะกระทำการบางอย่างด้วยความมุ่งมั่นความพยายาม ทุ่มเททุกสรรพกำลังให้กับงานที่ทำภายในองค์กร (Ashmos & Duchon, 2000) ซึ่งปัญหาเหล่านั้น โรงเรียนมักมีแนวทางการแก้ไขแบบด้านนอกสู่ด้านใน (Outside – in) มาโดยตลอด แต่หากโรงเรียนต้องการให้ครูเกิดความสุขระหว่างการปฏิบัติงาน เกิดความรักในงานทำและสร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนและโรงเรียน จึงจำเป็นต้องพัฒนายกระดับจิตใจโดยเริ่มจากการพัฒนาจิตใจภายใน (Inside – out) (ภาวิณี เพชรสว่าง, 2563) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอีกทั้งจากการสังเคราะห์ข้อมูลพบว่า การจะสามารถเพิ่มศักยภาพในการทำงานดังกล่าวได้นั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาจิตวิญญาณองค์กร

โรงเรียนโยธินบูรณะ เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นนำของประเทศ มีอัตราการสอบแข่งขันสูงหนึ่งในสามอันดับแรกของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1, 2564) ส่งผลให้ครูโรงเรียนโยธินบูรณะ แบกรับความคาดหวังของนักเรียน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และโรงเรียน ส่งผลให้ครูเกิดสภาวะกดดัน เครียด ความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจลดลง กระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน แสดงออกเป็นพฤติกรรมอันเด่นชัด เช่น เกิดความเฉื่อยชา สมาธิในการปฏิบัติงานลดลง ในบางครั้งเกิดความละเลยต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ถึงแม้ว่าโรงเรียนโยธิน

บูรณะจะมีนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการพัฒนาจากภายนอกสู่ภายใน แต่ยังขาดการพัฒนาจากภายในสู่ภายนอกอย่างแท้จริง (กลุ่มบริหารงานบุคคล การเงินและสินทรัพย์ โรงเรียนโยธินบูรณะ, 2564) ซึ่งนั้นเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ เพราะหากองค์กรใดที่ให้ความสำคัญกับจิตวิญญาณองค์กร จะสามารถช่วยสนับสนุนให้บุคลากรได้เพิ่มศักยภาพการทำงานให้สูงขึ้น (Robbins & Judge, 2013)

จิตวิญญาณองค์กร เป็นสิ่งที่องค์กรหลายแห่งกำลังให้ความสำคัญเพราะทำให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในจุดหมายเดียวกันและทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างมีความสุข (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2551) ช่วยในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ รู้สึกมีความพร้อมและเต็มที่ในการทำงาน มุ่งเน้นคุณค่าของความเป็นมนุษย์เป็นหลัก ให้คุณค่าของงานทุกระดับ สนับสนุนให้ทุกคนเกิดสำนึกในการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนในสถานที่ทำงาน (มณฑล สรไกรกิติกูล และสุนันทา เสียงไทย, 2556) จิตวิญญาณองค์กร ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การมีเมตตาต่อผู้อื่น การประพฤติปฏิบัติอย่างมีสติ เพื่องานที่มีค่ามีความหมาย งานที่ให้ความสุขเหนือวัตถุนิยม และการเชื่อมโยงกับผู้อื่น ซึ่งในการพัฒนาทรัพยากรบุคลากรทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นในภาครัฐหรือเอกชนก็ดี ย่อมมีเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงานของบุคลากร ส่งผลต่อทั้งองค์กรและตัวบุคลากรเองเพื่อให้การปฏิบัติงานนำมาซึ่งการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีและยั่งยืนให้องค์กรได้ (ชนกาญจน์ พันธุ์เดิมวงศ์, 2555)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น พร้อมวิเคราะห์หาวิธีการพัฒนา เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปสร้างเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนเรียนโยธินบูรณะต่อไปในอนาคต อนึ่ง หากครูมีจิตวิญญาณองค์กรแล้วย่อมสามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาโรงเรียน พัฒนาระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผลที่ตามมาและสำคัญที่สุดคือผู้เรียนที่ได้รับการเอาใจใส่และพัฒนาศักยภาพครบทุกมิติอย่างแท้จริงและเป็นไปตามความมุ่งหมายของการศึกษาที่ต้องการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ นำมาวิเคราะห์ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และศึกษาวิธีการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

คือ โรงเรียนโยธินบูรณะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน รวมจำทั้งสิ้น 115 คน ซึ่งเป็นจำนวนทั้งหมดของประชากร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และวิธีการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล เป็นแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 7 ข้อ ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 25 ข้อ และ ตอนที่ 3 วิธีการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ เป็นแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 50 ข้อ รวมทั้งหมด 82 ข้อ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญวิญญาณองค์กรและวิธีการพัฒนาครู กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ร่างข้อคำถามในแบบสอบถามตามผังโครงสร้างเครื่องมือวิจัย ออกแบบและสร้างแบบตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหาของแบบสอบถาม กำหนดความตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหาระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปไว้ใช้ จากการตรวจสอบ พบว่า ข้อคำถามทุกข้อ มีค่า IOC มากกว่า 0.50 ขึ้นไป โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 มีจำนวน 81 ข้อ และข้อที่มีค่า เท่ากับ 0.67 มีจำนวน 1 ข้อ รวมทั้งฉบับ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตัวอย่าง จำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.956 ซึ่งถือได้ว่าอยู่ในระดับดีมาก หมายถึง แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ได้จริง (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำส่งและรับคืนแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยติดตามและให้ข้อมูลจากการสอบถามเพิ่มเติมของกลุ่มกับตัวอย่าง จำนวน 115 คน ผ่านทาง Line Group ใช้เวลาในการเก็บข้อมูล 9 วัน ได้แบบสอบถามที่ตอบสมบูรณ์ครบถ้วนคืน จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (M) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNIModified) และการจัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยเรียงค่าดัชนีจากมากไปหาน้อยวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 67.826 มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 55.652 ระดับการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 60.000 ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นครู จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 91.304 มีประสบการณ์การทำงาน 5-8 ปี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 41.739 ไม่มีวิทยฐานะ จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 58.261 ส่วนใหญ่สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 18.750

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และวิธีการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ

2.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครู มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ

จิตวิญญาณองค์กร	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			$PNI_{Modified}$	ลำดับ
	M	*SD*	แปลผล	*M*	*SD*	แปลผล		
1. การมีเมตตาต่อผู้อื่น	3.797	0.716	มาก	4.835	0.242	มากที่สุด	0.273	5
2. การประพฤติปฏิบัติอย่างมีสติ	3.682	0.755	มาก	4.852	0.268	มากที่สุด	0.318	4
3. เพื่องานที่มีค่ามีความหมาย	3.299	0.514	ปานกลาง	4.857	0.276	มากที่สุด	0.472	3
4. งานที่ให้ความสุขที่เหนือวัตถุนิยม	2.645	0.523	ปานกลาง	4.894	0.234	มากที่สุด	0.850	1
5. การเชื่อมโยงกับผู้อื่น	3.275	0.533	ปานกลาง	4.861	0.237	มากที่สุด	0.484	2
เฉลี่ยรายด้าน	**3.339**	**0.512**	**ปานกลาง**	**4.860**	**0.197**	**มากที่สุด**	**0.455**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (M=3.339, SD=0.512) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบของจิตวิญญาณองค์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การมีเมตตาต่อผู้อื่น อยู่ในระดับมาก (M=3.797, SD=0.716) รองลงมา คือ การประพฤติปฏิบัติอย่างมีสติอยู่ในระดับมาก (M=3.682, SD=0.755) เพื่องานที่มีค่ามีความหมาย อยู่ในระดับปานกลาง (M=3.299, SD=0.514) การเชื่อมโยงกับผู้อื่น อยู่ในระดับปานกลาง (M=3.275, SD=0.533)

และ งานที่ให้ความสุขที่เหนือวัตถุนิยม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง (M=2.645, SD=0.523)

สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M=4.860, SD=0.197) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบของจิตวิญญาณองค์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ งานที่ให้ความสุขที่เหนือวัตถุนิยมอยู่ในระดับมากที่สุด (M=4.894, SD=0.234) รองลงมา คือ การเชื่อมโยงกับผู้อื่น อยู่ในระดับมากที่สุด (M=4.861, SD=0.237) เพื่องานที่มีค่ามีความหมาย อยู่ในระดับมากที่สุด (M=4.857, SD=0.276) การประพฤติปฏิบัติอย่างมีสติ อยู่ในระดับมากที่สุด (M=4.852, SD=0.268) และการมีเมตตาต่อผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด (M=4.835, SD=0.242)

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ โดยภาพรวม คือ 0.455 (PNIModified=0.455) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า งานที่ให้ความสุขที่เหนือวัตถุนิยม มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด (PNIModified=0.850) รองลงมา คือ การเชื่อมโยงกับผู้อื่น มีความต้องการจำเป็น (PNIModified=0.484) เพื่องานที่มีค่ามีความหมาย มีความต้องการจำเป็น (PNIModified=0.472) การประพฤติปฏิบัติอย่างมีสติ มีความต้องการจำเป็น (PNIModified=0.318) และการมีเมตตาต่อผู้อื่น มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด (PNIModified=0.273)

2.2 วิธีการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะโดยผู้ให้ข้อมูลเลือกวิธีพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรจาก 10 วิธีการพัฒนา ได้แก่ การมีพี่เลี้ยงการสอนงาน การให้คำปรึกษา การหมุนเวียนงาน การมอบหมายงาน การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การฝึกอบรมการศึกษาดูงาน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการพัฒนาผ่านออนไลน์ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 วิธีพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ

วิธีพัฒนา		จิตวิญญาณองค์กร (N = 115)					
		1. การมีเมตตาต่อผู้อื่น	2. การประพฤติปฏิบัติอย่างมีสติ	3. เพื่องานที่มีค่ามีความหมาย	4. งานที่ให้ความสุขที่เหนือวัตถุนิยม	5. การเชื่อมโยงกับผู้อื่น	ภาพรวม
1. การมีพี่เลี้ยง	จำนวน	71	8	9	6	82	176
	ร้อยละ	61.739	6.957	7.826	5.217	71.304	30.609
2. การสอนงาน	จำนวน	78	11	12	5	87	193
	ร้อยละ	67.826	9.565	10.435	4.348	75.652	33.565
3. การให้คำปรึกษา	จำนวน	105	80	17	92	15	309
	ร้อยละ	91.304	69.565	14.783	80.000	13.043	53.739
4. การหมุนเวียนงาน	จำนวน	17	5	85	98	95	300
5. การมอบหมายงาน	จำนวน	56	6	102	109	4	277
	ร้อยละ	48.696	5.217	88.696	94.783	3.478	48.174

ตารางที่ 2 วิธีพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ (ต่อ)

วิธีพัฒนา		จิตวิญญาณองค์กร (N = 115)					
		1. การมีเมตตาต่อผู้อื่น	2. การประพฤติปฏิบัติอย่างมีสติ	3. เพื่องานที่มีค่ามีความหมาย	4. งานที่ให้ความสุขที่เหนือวัตถุนิยม	5. การเชื่อมโยงกับผู้อื่น	ภาพรวม
6. การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	จำนวน	62	16	91	2	113	284
	ร้อยละ	53.913	13.913	79.130	1.739	98.261	49.391
7. การฝึกอบรม	จำนวน	81	107	6	7	46	247
	ร้อยละ	70.435	93.043	5.217	6.087	40.000	42.957
8. การศึกษาดูงาน	จำนวน	5	12	14	35	40	106
	ร้อยละ	4.348	10.435	12.174	30.435	34.783	18.435
9. การเรียนรู้ด้วยตนเอง	จำนวน	8	67	71	73	11	230
	ร้อยละ	6.957	58.261	61.739	63.478	9.565	40.000
10. การพัฒนาผ่านออนไลน์	จำนวน	6	88	3	11	8	116
	ร้อยละ	5.217	76.522	2.609	9.565	6.957	20.174

จากตารางที่ 2 แสดงวิธีพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะจากแบบสอบถาม จำแนกตามจิตวิญญาณองค์กรที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 ลำดับแรกและนำวิธีการพัฒนา มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. งานที่ให้ความสุขที่เหนือวัตถุนิยม พบว่า วิธีพัฒนาที่มีค่าความถี่สูงสุด 3 อันดับแรกจากแบบสอบถาม คือ การมอบหมายงาน มีค่าความถี่สูงที่สุด 109 คิดเป็นร้อยละ 94.783 รองลงมา คือ การหมุนเวียนงาน มีค่าความถี่ 98 คิดเป็นร้อยละ 85.217 และการให้คำปรึกษา มีค่าความถี่ 92 คิดเป็นร้อยละ 80.000 ตามลำดับ

2. การเชื่อมโยงกับผู้อื่น พบว่า วิธีพัฒนาที่มีค่าความถี่สูงสุด 3 อันดับแรกจากแบบสอบถาม คือ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีค่าความถี่สูงที่สุด 113 คิดเป็นร้อยละ 98.261 รองลงมา คือ การหมุนเวียนงาน มีค่าความถี่ 95 คิดเป็นร้อยละ 82.609 และการสอนงานมีค่าความถี่ 87 คิดเป็นร้อยละ 75.652 ตามลำดับ

3. เพื่องานที่มีค่ามีความหมาย พบว่า วิธีพัฒนาที่มีค่าความถี่สูงสุด 3 อันดับแรกจากแบบสอบถาม คือ การมอบหมายงาน มีค่าความถี่สูงที่สุด 102 คิดเป็นร้อยละ 88.696 รองลงมา คือ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีค่าความถี่ 91 คิดเป็นร้อยละ 79.130 และการหมุนเวียนงาน มีมีค่าความถี่ 85 คิดเป็นร้อยละ 73.913 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ ผลการวิจัยพบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันในด้านงานที่ให้ความสุขที่เหนือวัตถุนิยมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีลำดับความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูและบุคลากรของโรงเรียนต้องการที่จะมีความก้าวหน้าในวิชาชีพครู มีเวลาในการพัฒนางานของตนเอง รวมถึงได้รับการปฏิบัติด้วยความเสมอภาค เท่าเทียมและยุติธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Marques & King (2007) ได้กล่าวไว้ว่า จิตวิญญาณในการทำงานเป็นประสบการณ์ของความเกี่ยวพันกันระหว่างกระบวนการทำงานซึ่งเป็นไปด้วยความน่าเชื่อถือความสัมพันธ์ระหว่างกันและความตั้งใจดีส่วนบุคคลซึ่งก่อให้เกิดขึ้นด้วยความรู้สึกที่อยู่ลึกข้างในของความหมายในการทำงานในองค์กรและให้ผลออกมาในรูปแบบของการเพิ่มแรงจูงใจและผลการปฏิบัติงานที่ยอดเยี่ยม สอดคล้องกับทฤษฎีของ Maslow (1954) ได้กล่าวไว้ว่า การมีอำนาจเป็นความรู้สึกนับถือตนเองและเกิดจากการได้รับความยอมรับยกย่องจากผู้อื่น เป็นการแสดงให้เห็นว่าตนเองมีคุณค่ามีชื่อเสียงมีเกียรติและเกิดความมั่นใจที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ

1.2 สภาพปัจจุบันในด้านการเชื่อมโยงกับผู้อื่นอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีลำดับความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูและบุคลากรของโรงเรียนต้องการที่จะ มีเป้าหมายร่วมกันกับเพื่อนครู รู้บทบาทหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ Afsar & Badir (2017) และ Kinjerski & Skrypnek (2006) กล่าวว่า การรับรู้จิตวิญญาณองค์กรทำให้บุคคลรู้สึกว่าค่านิยมขององค์การตรงกันกับตนเอง บุคคลจึงพยายามค้นหาความหมายในการทำงาน อันจะส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ มีความมุ่งมั่นและกระตือรือร้นในการทำงาน แสดงให้เห็นบูรณาการจุดมุ่งหมายในชีวิตร่วมกับเป้าหมายขององค์การ และสอดคล้องกับงานวิจัยของกัณฑ์ฐพิชญา ศิริพุมซ่อน (2555) พบว่า การมีอำนาจมีความสัมพันธ์ต่อความสามารถในการปฏิบัติงาน และเป็นความคิด ความรู้สึกว่า ตนเองสามารถโน้มน้าวใจ จูงใจให้บุคคลอื่นยอมรับการกระทำตามความคิดของตนเองได้โดยมีความเชื่อมั่นว่าการปฏิบัติการนี้จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพรวมทั้งประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นตามที่ต้องการ

1.3 สภาพปัจจุบันในด้านเพื่องานที่มีค่ามีความหมายอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีลำดับความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับที่ 3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูและบุคลากรของโรงเรียนต้องการที่จะทำงานได้บรรลุเป้าหมายด้วยความภาคภูมิใจ อุทิศแรงกายแรงใจในการทำงาน และมีความสุขกับงานที่ทำ สอดคล้องกับงานวิจัยของปภาวี กระบวนรัตน์ (2557) โดยศึกษาจิตวิญญาณในการทำงานในบริบทของวัฒนธรรมองค์การและการรับรู้ความยุติธรรมในองค์การกรณีศึกษา การไฟฟ้านครหลวงฝ่ายจัดหา พบว่า พนักงานมีระดับจิตวิญญาณในการทำงานในระดับมาก สอดคล้องกับสิทธิพร ปรีรอด (2559) พบว่า บุคลากรให้ความสำคัญกับงานที่มีคุณค่าและความหมาย โดยทุ่มเท เอาใจใส่ในการทำงานและรู้สึกว่างานที่ทำมีประโยชน์ต่อองค์กร

2. ความต้องการจำเป็น และวิธีการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ ผลการวิจัยพบว่า

2.1 ด้านงานที่ให้ความสุขที่เหนือวัตถุนิยม มีลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1และวิธีการพัฒนาจิตวิญญาณองค์ของครู เน้นการมอบหมายงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูโรงเรียนโยธินบูรณะ เห็นว่า การพัฒนาจิตวิญญาณองค์กร ด้วยวิธีการอบหมายงาน ทำให้เกิดขวัญกำลังใจดีขึ้น เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารกับครู และส่งผลทำให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียนดีขึ้น สอดคล้องกับนงลักษณ์ ภิญโญมงคล (2550) กล่าวว่า การที่บุคลากรได้รับผิดชอบภาระงานที่มีความสำคัญต่อองค์การ ทำให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงานรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้องค์การประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับนิสิต มโนตั้งวรพันธ์ (2554) กล่าวว่า การมอบหมายงานจะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้บริหารต้องพัฒนาวิสัยทัศน์ และศักยภาพการทำงานของตนเอง หากผู้บริหารสามารถมอบหมายงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความเป็นมืออาชีพแล้ว จะทำให้ทุกคนในองค์การมีแรงกระตุ้นในการทำงานมากขึ้น กระบวนการทำงานจะคล่องตัวและรวดเร็วขึ้นอีก

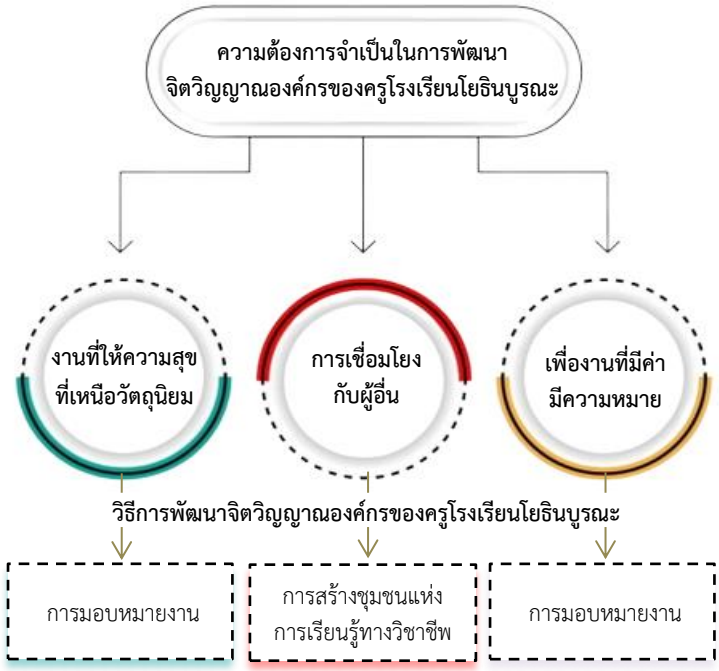
2.2 ด้านการเชื่อมโยงกับผู้อื่น มีลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 2 และวิธีการพัฒนาจิตวิญญาณองค์ของครู เน้นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูโรงเรียนโยธินบูรณะมีความต้องการที่จะประสานความร่วมมือกับเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร ในการปฏิบัติงานร่วมกันของสมาชิกในโรงเรียนให้บรรลุวิสัยทัศน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของกนิน แลวงค์นิล (2560) กล่าวว่า วิธีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการนำองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางวิชาการมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่หรือการนำองค์ความรู้ของบุคคลอื่นมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของตนเอง บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับสิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา (2564) กล่าวว่า นอกจากความร่วมมือของครูแล้ว ผู้บริหารยังมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะการพัฒนาการปฏิบัติงานทางวิชาชีพในลักษณะของการสืบสอบแบบชื่นชมเพื่อกระตุ้นและจูงใจครูให้วางแผนและกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ต้องการได้อย่างชัดเจน

2.3 ด้านเพื่องานที่มีค่ามีความหมาย มีลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 3 และวิธีการพัฒนาจิตวิญญาณองค์ของครู เน้นการมอบหมายงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูโรงเรียนโยธินบูรณะมีความต้องการที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างอิสระ พร้อมร่วมรับผิดชอบเมื่องานเกิดปัญหาไปด้วยกัน สอดคล้องกับสมชาติ กิจยรรยง (2557) กล่าวว่า ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการติดตาม ควบคุมการมอบหมายงานโดย ควบคุมอย่างใกล้ชิดเพื่อให้บุคลากรเกิดความมั่นใจในการทำงาน คอยช่วยเหลือสนับสนุน แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องทำให้บุคลากรไม่รู้สึกว่าถูกควบคุมมากเกินไปจนขาดอิสระในการทำงาน สอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า การมอบหมายงานที่มีประสิทธิภาพ ควรมี

การ ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ ไม่ควรปล่อยให้ผู้ที่รับมอบหมายอยู่กับปัญหานานเกินไป และเมื่องานชิ้นใดประสบความสำเร็จ ควรฉลองความสำเร็จของผู้ได้รับมอบหมายงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัย องค์ความรู้ใหม่ที่ได้ คือ กระบวนการวิเคราะห์หาความต้องการที่จำเป็นตามองค์ประกอบของจิตวิญญาณองค์กร โดยใช้วิธีการหาค่าผลต่างของระดับของสภาพที่เป็นอยู่จริงกับสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อหาค่าดัชนีในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการที่จำเป็น ผลที่ได้จากการกระบวนการ ทำให้ทราบถึงความต้องการที่จำเป็น เพื่อให้ตอบโจทย์ของการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรที่มีความสำคัญที่สุด และใช้เป็นเครื่องมือที่แสดงถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นว่า จะพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรด้วยวิธีใด และเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบและการวางแผนการดำเนินการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูภายใต้ทรัพยากรที่จำกัดอย่างคุ้มค่าของโรงเรียนได้ในอนาคตต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ 3 ลำดับแรก และวิธีการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรที่เหมาะสม ตามลำดับความต้องการจำเป็น มีดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ งานที่ให้ความสุขที่เหนือวัตถุ

นิยม ใช้วิธีการพัฒนาโดยการมอบหมายงาน ลำดับที่ 2 คือ การเชื่อมโยงกับผู้อื่น ใช้วิธีการพัฒนาโดยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และลำดับที่ 3 คือ เพื่องานที่มีค่ามีความหมาย ใช้วิธีการพัฒนาโดยการมอบหมายงาน สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ ทั้งนี้ โรงเรียนสามารถนำผลจากการศึกษา ไปประยุกต์ใช้วางแผนแนวทางการพัฒนาจิตวิญญาณองค์ของครู ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้บุคลากรได้มีการพัฒนาตนเอง พัฒนาความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน รวมถึงเพิ่มศักยภาพในการทำงานให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครู ด้านงานที่ให้ความสุขที่เหนือวัตถุนิยม เนื่องจากมีลำดับความต้องการจำเป็นสูงที่สุดเพื่อส่งเสริมให้ครูมีศักยภาพในปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

กลุ่มบริหารบุคคลของสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาครูเพื่อรักษาระดับจิตวิญญาณองค์กร รวมถึงเพิ่มระดับจิตวิญญาณองค์กรในองค์ประกอบด้านอื่น ๆ เพื่อส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลดีต่อคุณภาพนักเรียนและสถานศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาแนวทางการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรด้านงานที่ให้ความสุขที่เหนือวัตถุนิยมของครูโรงเรียนโยธินบูรณะ เนื่องจากมีความจำเป็นในการพัฒนาที่สูงที่สุด

2. ศึกษาผลของการพัฒนาจิตวิญญาณองค์กรของครูโรงเรียนโยธินบูรณะเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพครูให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

3. หลังจากประเมินความต้องการจำเป็นและครูได้รับการพัฒนาแล้ว ควรมีการวิจัยติดตามผลการพัฒนาครูเพื่อให้ทราบว่ามีการพัฒนาตามสภาพที่ควรจะเป็นหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

กนิน แลวงค์นิล. (2560). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของครูใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ตามแนวคิดการพัฒนาครูโดยโรงเรียนเป็นฐาน* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กลุ่มบริหารงานบุคคล การเงินและสินทรัพย์โรงเรียนโยธินบูรณะ. (2564). *รายงานการดำเนินงานและการศึกษาสภาพปัญหาและความต้อง การในการพัฒนาครู* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: โรงเรียนโยธินบูรณะ.

กัณฑ์ฐพิชญา ศิริพุ่มซ่อน. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจในงานและมีคุณค่าในตนเองต่อความสามารถในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติการพยาบาลของวิชาชีพโรงพยาบาลหัวหิน* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2563). *เทคนิคการมอบหมายงานอย่างมีประสิทธิภาพ*. สืบค้น 13 มกราคม 2565, จาก http://www.kriengsak.com

ชนกาญจน์ พันธุ์เดิมวงศ์. (2559). *จิตวิญญาณในการทำงาน: มิติใหม่ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์* (ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชาญณรงค์ ชาญรุ่งโรจน์. (2558). *คุณภาพศิษย์เป้าหมายการประเมิน*. กรุงเทพฯ: ซิโน พับลิชชิ่ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง.

นงลักษณ์ ภิญโญมงคล. (2550). ศิลปะของการมอบหมายงาน. *วารสาร โปรดักทิวิตี้เวิลด*, 12(71), 76-80.

นิสิต มโนตั้งวรพันธ์. (2554). การมอบหมายงานสำหรับผู้บริหาร. *วารสารนักบริหาร*, 31(3), 61-71.

ปภาวี กระบวนรัตน์. (2557). *จิตวิญญาณในการทำงานในบริบทของวัฒนธรรมองค์การและการรับรู้ความยุติธรรมในองค์การกรณีศึกษา การไฟฟ้านครหลวงฝ่ายจัดหา* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาวิณี เพชรสว่าง. (2563). สติ และจิตวิญญาณองค์กร. *Journal of intelligence*, 15(1), 118-144.

มณฑล สรไกรภูติ และสุนันทา เสียงไทย. (2556). มิติทางจิตวิญญาณในการทำงาน (Workplace Spirituality): ความท้าทายในการบริหารทรัพยากรมนุษย์. *วารสาร มฉก.วิชาการ*, 16(32), 113-124.

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2551). *มนุษยสัมพันธ์ : พฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา. (2561). การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบต่อสังคม. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(1), 2185-2205.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมชาติ กิจยรรยง. (2557). *กลยุทธการบริหารจากการอ่านคน*. กรุงเทพฯ: เพชรประกาย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. (2565). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1.

สิทธิพร ปรีรอด. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณในการทำงานความผูกพันต่อองค์การและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ : กรณีศึกษาสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุกิจ). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา. (2564). *ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาการศึกษา*. สืบค้น 9 ธันวาคม 2565, จาก https://www.stou.ac.th/Schools/Sed

Afsar, B. & Badir, Y. (2017). Workplace Spirituality, Perceived Organizational Support and Innovative Work Behavior: The Mediating Effects of Person-Organization Fit. *Journal of Workplace Learning*, 29(2), 95-109.

Ashmos, D. P. & Duchon, D. (2000). Spirituality at work: A conceptualization and measure. *Journal of Management Inquiry*, 9(2), 134–145.

Kinjerski, V. & Skrypnek, B. J. (2006). A Human Ecological Model of Spirit at Work. *Journal of Management, Spirituality & Religion*, 3(3), 231-241.

Lizano, E. & MorBarak, M. (2012). Workplace demands and resources as antecedents of job burnout among public child welfare workers: A longitudinal study. *Children and Youth Services Review*, 34(9), 1769–1776.

Marques, J. et al. (2007). Spirituality in the Workplace: What It Is and Why It Matters. *Library Journal*, 132(4), 62-72.

Maslow, A. H. (1954). *Motivation and Personality*. New York, NY: Harper & Row Publishers.

Ray, T. K. et al. (2017). Employment arrangement, job stress, and health-related quality of life. *Safety Science*, 100(Part A), 46–56.

Robbins, S. P. & Judge, T. A. (2013). *Organizational behavior*. Boston: Pearson.

ผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการภายในที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*

EFFECTS OF INTERNAL CORPORATE GOVERNANCE MECHANISMS ON FINANCIAL PERFORMANCE OF THE FOOD AND BEVERAGE COMPANIES LISTED IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

นันทพัทธ์ โนนศรีเมือง, การันต์ กิจระการ
Nanthaphat Nonsrimueang, Karun Kidrakarn
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Mahasarakram University
Corresponding Author E-mail: 63010990007@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการภายในด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม 2. ศึกษาผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการภายใน ด้านอัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น 3. ศึกษาผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการภายในด้านอัตรากำไรสุทธิ ที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการเก็บข้อมูลจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (56-1) และรายงานประจำปี (56-2) ระหว่างปี พ.ศ. 2560-พ.ศ. 2563 ของบริษัทในกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม จำนวน 46 บริษัท จำนวน 170 ชุดข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่การวิเคราะห์วิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1. กลไกการกำกับดูแลกิจการภายใน ด้านสัดส่วนคณะกรรมการอิสระ ด้านการประชุมของคณะกรรมการบริษัท และด้านสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิง มีผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2. กลไกการกำกับดูแลกิจการภายใน ด้านขนาดของคณะกรรมการบริษัท ด้านสัดส่วนของคณะกรรมการอิสระ ด้านการประชุมของคณะกรรมการ

*Received March 15, 2023; Revised March 26, 2023; Accepted March 30, 2023

บริษัท และด้านสัดส่วนของคณะกรรมการเพศหญิง ไม่มีผลกระทบกับผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น ของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ 3. กลไกการกำกับดูแลกิจการภายใน ด้านขนาดของคณะกรรมการบริษัท ด้านสัดส่วนของคณะกรรมการอิสระ ด้านการประชุมของคณะกรรมการบริษัท และด้านสัดส่วนของคณะกรรมการเพศหญิง มีผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตรากำไรสุทธิ ของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: กลไกการกำกับดูแลกิจการภายใน; ผลการดำเนินงานทางการเงิน; ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม

Abstract

The purpose of this research were to examine the effects of Internal corporate governance mechanisms and financial performance of the food and beverage companies listed in the Stock Exchange of Thailand by collecting data from the annual reports (Form 56-1 and Form 56-2) of 46 the food and beverage companies listed in the Stock Exchange of Thailand from 2017 to 2020 was used to collect data from 170 datasets.The statistics used for analyzing the collected data were multiple regression analysis.

Results revealed that: 1. Internal corporate governance mechanisms in the aspects of board independence, board meetings and women on board had positive effects on financial performance in the aspects of return on asset (ROA) of the food and beverage companies listed in the Stock Exchange of Thailand 2. Internal corporate governance mechanisms in the aspects of board size, board independence, board meetings and women on board no effects on financial performance in the aspects of return on equity (ROE) of the food and beverage companies listed in the Stock Exchange of Thailand and 3. Internal corporate governance mechanisms in the aspects of board size, board independence, board meetings and women on board had positive effects on financial performance in the aspects of net profit margin (NPM) of the food and beverage companies listed in the Stock Exchange of Thailand.

Keywords: Internal Corporate Governance Mechanisms; Financial Performance; Food and Beverage Companies

บทนำ

การเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีในปัจจุบันส่งผลทำให้ธุรกิจจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และพร้อมต่อการแข่งขันที่มีความรุนแรงมากขึ้น การนำธุรกิจเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เพื่อเพิ่มโอกาสในการขยายการลงทุนและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาธุรกิจให้เติบโตขึ้นในปัจจุบัน (เพ็ญจันทร์ แสงอาวุธ และคณะ, 2563) การจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนั้นมีหลักเกณฑ์ข้อกำหนดให้ธุรกิจต้องดำเนินการ เช่น การกำกับดูแลกิจการที่ดี ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยบังคับให้บริษัทจดทะเบียนต้องปฏิบัติและให้ความสำคัญต่อการกำกับดูแลกิจการที่อาจส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ

การกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance) หรือ บรรษัทภิบาล ตามความหมายของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หมายถึง การจัดให้มีโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการ ฝ่ายจัดการ และผู้ถือหุ้น โดยเป็นแนวปฏิบัติเพื่อสร้างความโปร่งใส มีความรับผิดชอบของผู้นำระดับสูงในองค์กร (พรปวีณ์ วรเศรษฐ์พงศา และสุชาติ ปรักทยานนท์, 2563) อย่างไรก็ตามการกำกับดูแลกิจการจะมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับแนวปฏิบัติหรือกลไกการกำกับดูแลกิจการภายในของแต่ละองค์กร โดยการกำกับดูแลกิจการจะมีประสิทธิภาพได้จะต้องมีการปฏิบัติร่วมกันหลายฝ่าย (ปิยะณัฐ ถุนพุทธดม และสุรีย์ โบษกรนัฏ, 2561) ดังนั้นจึงเปรียบเสมือนว่ากลไกการกำกับดูแลกิจการเป็นระบบการดำเนินธุรกิจที่มีการสั่งการและควบคุมโครงสร้างการกำกับดูแลกิจการและกระจายสิทธิและความรับผิดชอบของกลุ่มต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการผู้บริหาร ผู้ถือหุ้น และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ กลไกการกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance Mechanisms) จึงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่เจ้าของหรือผู้ถือหุ้นใช้ในการลดปัญหาของตัวแทนโดยการเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริหารที่ผู้ถือหุ้นว่าจ้างเข้ามาทำหน้าที่บริหารงานแทน (กาญจนา ประกอบแสง และพัทธนันท์ เพชรเชิดชู, 2560) สอดคล้องกับศิลปพร ศรีจั่นเพชร และอนุวัฒน์ ภักดี (2562) ที่กล่าวว่า กลไกการกำกับดูแลกิจการถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นในการนำเสนอข้อมูลให้เพียงพอต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ การกำกับดูแลกิจการเป็นความสัมพันธ์ในเชิงกำกับดูแลรวมทั้งกลไกมาตรการที่ใช้กำกับการตัดสินใจของคนในองค์กรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลัก จนกระทั่งการติดตาม ประเมินผลและดูแล การรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานทางธุรกิจบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ แต่ยังมีข้อถกเถียงกันอยู่ว่ากลไกในการกำกับดูแลกิจการที่เหมาะสมประกอบด้วยอะไรบ้าง และมีวิธีการอย่างไรถึงจะมีประสิทธิภาพและต่อผลการดำเนินงานขององค์กรมากที่สุด ซึ่งการศึกษาในอดีตได้มีนักวิจัยหลายท่านได้นำเอาปัจจัยขนาดของคณะกรรมการบริษัท สัดส่วนคณะกรรมการอิสระ จำนวนการประชุมของคณะกรรมการ และสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิงมาเป็นตัวชี้วัดการกำกับดูแลกิจการภายใน เช่น Isa & Muhammad (2015); Rouf & Hossan (2021) และ Tran et al. (2020) ทั้งนี้จากการศึกษาของ Kanakriyah (2021) พบว่า ขนาดของ

คณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงาน ด้านอัตราผลตอบแทนตอบสินทรัพย์รวม (ROA) และอัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (ROE) ของธุรกิจจดทะเบียนในประเทศจอร์แดน และผลการศึกษาของ Hidayat & Utama (2017) พบว่า สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของธุรกิจ ซึ่งกล่าวได้ว่าจำนวนคณะกรรมการอิสระที่มีจำนวนมากส่งผลผลการดำเนินงานของธุรกิจ และการศึกษาของ Mishra & Kapil (2018); Rahman et al. (2019) พบว่า จำนวนครั้งของการประชุมคณะกรรมการบริษัทส่งผลให้ผลการดำเนินงานสูงขึ้น ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าถ้ามีจำนวนครั้งในการประชุมจะมีการติดตามตรวจสอบงานเพื่อปรับปรุงแก้ไขงานให้มีประสิทธิภาพจึงทำให้ผลการดำเนินงานสูงขึ้นนั้นเอง และการศึกษาของ Rashid & Pervin (2019) พบว่าสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นเพศหญิงมีความสัมพันธ์ต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญ

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการภายในที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบว่ากลไกการกำกับดูแลกิจการภายในมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประทศไทยหรือไม่อย่างไร โดยผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อบริษัทต่าง ๆ ในการนำไปพัฒนาธุรกิจให้อยู่รอดในภาวะการแข่งขันที่รุนแรงในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทดสอบผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการภายในที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. เพื่อทดสอบผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการภายในที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้นของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3. เพื่อทดสอบผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการภายในที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตรากำไรสุทธิของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่เปิดเผยไว้ใน

แบบแสดงรายงานประจำปี (Annual Report) และแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) ในระหว่างปี พ.ศ. 2560-พ.ศ. 2563

2. ประชากร

ได้แก่ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในกลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร หมวดธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม 46 บริษัท (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2564) โดยใช้ข้อมูลระหว่าง ปี พ.ศ. 2560-พ.ศ. 2563 รวม 170 ชุดข้อมูล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ กระดาษทำการในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงจากผลการดำเนินงานของธุรกิจ ระหว่างปี พ.ศ. 2560-พ.ศ. 2563 ประกอบด้วยกลไกการกำกับดูแลกิจการภายในโดยมีประเด็นในการศึกษาตามการศึกษาของ Isa & Muhammad (2015) และ Pham & Tran (2019) ดังนี้ ขนาดของคณะกรรมการบริษัท สัดส่วนคณะกรรมการอิสระ จำนวนการประชุมของคณะกรรมการ และสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิง และผลการดำเนินงานทางการเงิน เก็บข้อมูลจากงบการเงินของบริษัท ประกอบด้วย อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น และอัตรากำไรสุทธิของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเก็บกลไกการกำกับดูแลกิจการภายในที่เปิดเผยไว้ในแบบแสดงรายงานประจำปี (Annual Report) และแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) ในระหว่างปี พ.ศ. 2560-พ.ศ. 2563 ส่วนผลการดำเนินงานทางการเงิน เก็บข้อมูลจากงบการเงินของบริษัท ในระหว่างปี พ.ศ. 2560-พ.ศ. 2563 จากรายงานประจำปี ที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การศึกษากลไกการกำกับดูแลกิจการภายในของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จะทำการเก็บข้อมูลจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปี ระหว่างปี พ.ศ. 2560-พ.ศ. 2563 โดยใช้กระดาษทำการในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีประเด็นในการศึกษา ดังนี้ ขนาดของคณะกรรมการ สัดส่วนคณะกรรมการอิสระ จำนวนการประชุมของคณะกรรมการบริษัท และสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิง จากนั้นทำการวิเคราะห์โดยวิธีการประเมินผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 การศึกษาผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยทำการเก็บข้อมูลงบการเงิน จากรายงาน

ประจำปีที่เผยแพร่บนเว็บไซต์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วย อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (Return on Asset: ROA) อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (Return on Equity: ROE) และอัตรากำไรสุทธิ (Net Profit Margin) จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการประเมินผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.3 การทดสอบผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการภายในที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการภายในที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

Equation 1: $ROA = \beta_{01} + \beta_1 BOS + \beta_2 BOI + \beta_3 BOM + \beta_4 WOB + \varepsilon_1$

Equation 2: $ROE = \beta_{02} + \beta_5 BOS + \beta_6 BOI + \beta_7 BOM + \beta_8 WOB + \varepsilon_2$

Equation 3: $NPM = \beta_{03} + \beta_9 BOS + \beta_{10} BOI + \beta_{11} BOM + \beta_{12} WOB + \varepsilon_3$

โดยที่ β แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย

ε แทน ค่าความคลาดเคลื่อน

BOS แทน กลไกการกำกับดูแลกิจการภายใน ด้านขนาดของคณะกรรมการบริษัท

BOI แทน กลไกการกำกับดูแลกิจการภายใน ด้านสัดส่วนคณะกรรมการอิสระ

BOM แทน กลไกการกำกับดูแลกิจการภายใน ด้านจำนวนการประชุมของคณะกรรมการบริษัท

WOB แทน กลไกการกำกับดูแลกิจการภายใน ด้านสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิง

ROA แทน ผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตราผลต่อตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม

ROE แทน ผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น

NPM แทน ผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตรากำไรสุทธิ

ผลการวิจัย

1. กลไกการกำกับดูแลกิจการภายใน ด้านสัดส่วนคณะกรรมการอิสระ ด้านจำนวนการประชุมของคณะกรรมการบริษัท และด้านสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิงมีผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของธุรกิจอาหารและ

เครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยทั้ง 3 ด้านสามารถพยากรณ์ผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมได้ ร้อยละ 7.4 ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

ROA = -9.464 + 19.658BOI + 0.463BOM + 9.918WOB + **ε**

2. กลไกการกำกับดูแลกิจการภายใน ด้านขนาดคณะกรรมการบริษัท ด้านสัดส่วนคณะกรรมการอิสระ ด้านจำนวนการประชุมของคณะกรรมการบริษัท และด้านสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิง ไม่มีผลกระทบกับผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้นของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ($p > 0.05$)

3. กลไกการกำกับดูแลกิจการภายใน ด้านขนาดคณะกรรมการบริษัท ด้านสัดส่วนคณะกรรมการอิสระ ด้านจำนวนการประชุมของคณะกรรมการบริษัท และด้านสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิง มีผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตรากำไรสุทธิของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยทั้ง 4 ด้านสามารถพยากรณ์ผลการดำเนินงานทางการเงินด้านอัตรากำไรสุทธิ ได้ ร้อยละ 12.2 ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

NPM = -13.426 + 0.452BOS + 18.712BOI + 0.617BOM + 9.443WOB + **ε**

โดยผลการวิจัยดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระกลไกการกำกับดูแลกิจการภายในมีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

กลไกการกำกับดูแลกิจการภายใน	ผลการดำเนินงานทางการเงิน			VIF
	ROA	ROE	NPM	
ค่าคงที่ (a)	-9.464	-7.606	-13.426	
	(0.046*)	(0.281)	(0.002*)	
ด้านขนาดคณะกรรมการบริษัท (BOS)	0.338	0.350	0.452	1.122
	(0.115)	(0.273)	(0.019*)	
ด้านสัดส่วนคณะกรรมการอิสระ (BOI)	19.658	19.793	18.712	1.121
	(0.009*)	(0.078)	(0.006*)	
ด้านจำนวนการประชุมของคณะกรรมการบริษัท (BOM)	0.463	0.501	0.617	1.020
	(0.028*)	(0.111)	(0.001*)	
ด้านสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิง (WOB)	9.918	6.356	9.443	1.000
	(0.020*)	(0.315)	(0.013*)	
Adjusted R^2	0.074	0.017	0.122	
F statistics	4.400	1.717	6.853	
p-value	0.002	0.149	0.000	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

1. กลไกการกำกับดูแลกิจการภายใน ด้านสัดส่วนคณะกรรมการอิสระ ด้านจำนวนการประชุมของคณะกรรมการบริษัท และด้านสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิงมีผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจากคณะกรรมการบริษัทถือเป็นกลไกการกำกับดูแลกิจการภายใน โดยคณะกรรมการบริษัทจะทำหน้าในฐานะตัวแทนของผู้ถือหุ้น มีหน้าที่กำหนดกลยุทธ์และเป้าหมายขององค์กร รวมทั้งกำกับดูแลการดำเนินงานของฝ่ายบริหารดังนั้นคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทจึงส่งผลต่อผลการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นสัดส่วนของคณะกรรมการอิสระ จำนวนประชุมของคณะกรรมการบริษัท และสัดส่วนของคณะกรรมการเพศหญิง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rossi et al. (2021) พบว่า สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระมีผลกระทบในทางบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทในสหภาพยุโรป สอดคล้องกับปิยะณัฐ ถุนพุทธดม และนฤมล อริยพิมพ์ (2562) กล่าวว่า สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระของบริษัทมีส่วนช่วยเพิ่มการควบคุมและติดตามการบริหารงานของธุรกิจให้เป็นประโยชน์ต่อผู้ถือหุ้น ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระมีผลต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุน และในคณะกรรมการที่มีสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นเพศหญิงอาจส่งผลต่อความรอบครอบในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจต่าง สอดคล้องกับ Mishra & Kapil (2018) พบว่า จำนวนครั้งของการประชุมคณะกรรมการบริษัทส่งผลให้ผลการดำเนินงานสูงขึ้น ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าถ้ามีการประชุมจะมีการติดตามตรวจสอบงานเพื่อปรับปรุงแก้ไขงานให้มีประสิทธิภาพจึงทำให้ผลการดำเนินงานสูงขึ้นนั้นเองสอดคล้องกับงานวิจัยของอนวัฒน์ ภักดี (2561) ที่พบว่า สัดส่วนของคณะกรรมการเพศหญิงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยคณะกรรมการเพศหญิงจะให้ความสนใจในรายละเอียด และมีความรอบครอบในการตัดสินใจจึงทำให้การปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการบริษัทมีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินตามมา

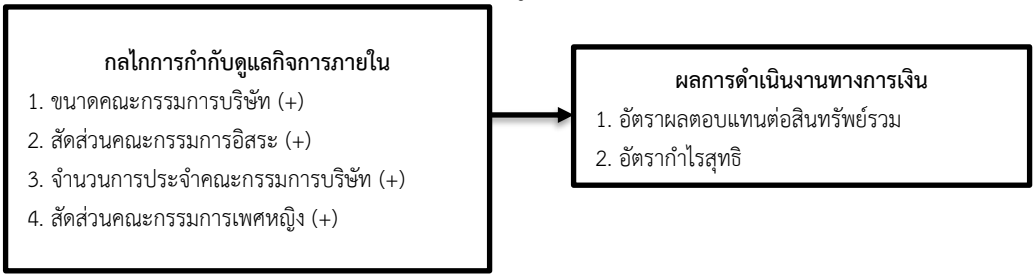
2. กลไกการกำกับดูแลกิจการภายใน ด้านขนาดของคณะกรรมการบริษัท ด้านสัดส่วนคณะกรรมการอิสระ ด้านจำนวนการประชุมของคณะกรรมการบริษัท และด้านสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิง ไม่มีผลกระทบกับผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้นของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สอดคล้องกับฆณาการ ปุปะระ และคณะ (2559) พบว่า การกำกับดูแลกิจการ ด้านขนาดคณะกรรมการบริษัทไม่มีผลกระทบกับผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้นของอุตสาหกรรมการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สอดคล้องกับ Assenga et al. (2018) พบว่า ขนาดของคณะกรรมการบริษัท และสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิงไม่มีผลกระทบกับผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้นของธุรกิจใน

ประเทศแทนซาเนีย สอดคล้องกับ Mohammed (2018) พบว่า คณะกรรมการอิสระไม่มีผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้นของธุรกิจในประเทศตุรกี

3. กลไกการกำกับดูแลกิจการภายใน ด้านขนาดคณะกรรมการบริษัท ด้านสัดส่วนคณะกรรมการอิสระ ด้านจำนวนการประชุมของคณะกรรมการบริษัท และด้านสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิง มีผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงิน ด้านอัตรากำไรสุทธิของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจากคณะกรรมการบริษัทมีบทบาทในการกำกับดูแลกิจการโดยคณะกรรมการบริษัทถือเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นหากคณะกรรมการบริษัทมีจำนวนมากหรือขนาดของคณะกรรมการบริษัทมีขนาดใหญ่นั้นย่อมส่งผลให้มีบุคคลที่มีความสามารถในการเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นในการกำกับดูแลการกิจการของบริษัทย่อมส่งผลถึงความเชื่อมั่นของนักลงทุน สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจพร โมกขะเวส และชาญชัย บัญชาพัฒนศักดา (2562) พบว่า ขนาดของคณะกรรมการบริษัทส่งผลทางบวกต่ออัตรากำไรสุทธิของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจากขนาดของคณะกรรมการบริษัทที่มีขนาดใหญ่จะส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท ซึ่งสามารถวัดได้จากอัตรากำไรสุทธิที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ Hakimah et al. (2019) พบว่า ขนาดของคณะกรรมการบริษัทมีผลทางบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศอินโดนีเซีย เนื่องจากขนาดของคณะกรรมการที่ใหญ่จะสามารถแสดงถึงประสิทธิภาพในการกำกับดูแลการดำเนินงานของบริษัทให้มีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นได้ สอดคล้องกับวรปรียา ช้างเอก (2565) พบว่า สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระส่งผลกระทบทางบวกกับอัตราผลกำไรสุทธิของกลุ่มธุรกิจทรัพยากรและเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สอดคล้องกับ Rashid & Pervin (2019) พบว่าสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นเพศหญิงมีความสัมพันธ์ต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการมีคณะกรรมการที่เป็นเพศหญิงส่งผลให้มีความละเอียดรอบครอบในการตัดสินใจอย่างระมัดระวัง

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ชี้ให้เห็นว่า กลไกการกำกับดูแลกิจการภายในส่งผลกระทบทางบวกต่อผลการดำเนินงานทางการเงินธุรกิจ ดังนั้นผู้บริหารธุรกิจควรให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลกิจการโดยเฉพาะลักษณะของคณะกรรมการบริษัท โดยจำนวนคณะกรรมการบริษัทควรมีจำนวนที่มากพอ และมีสัดส่วนของคณะกรรมการอิสระที่มากขึ้น เพิ่มความถี่ของการประชุมคณะกรรมการบริษัท และเพิ่มสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิงให้มากขึ้น จากการวิจัยพบว่าประเด็นดังกล่าวส่งผลให้ผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัท เช่น อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมและอัตรากำไรสุทธิของบริษัทเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การวิจัยนี้เก็บข้อมูลผลการดำเนินงานทางการเงินช่วงปี พ.ศ. 2560-พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นช่วงการแพร่ระบาดของไวรัส Covid-19 ซึ่งทำให้ผลการดำเนินงานทางการเงินต่ำกว่าปกติ ผู้สนใจต้องพิจารณาข้อมูลด้วยความระมัดระวัง ฉะนั้นผู้บริหารธุรกิจควรให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลกิจการภายในเพื่อเก็บข้อมูลอย่างระมัดระวัง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้บริหารธุรกิจควรให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลกิจการภายใน ด้านขนาดของคณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการอิสระ จำนวนการประชุมของคณะกรรมการ และคณะกรรมการที่เป็นเพศหญิงเพื่อให้ผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจเป็นไปตามวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการวิจัยแบบผสม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาผลกระทบของปัจจัยอื่นว่ามีผลต่อการกำกับดูแลกิจการของธุรกิจหรือไม่ เช่น การแพร่ระบาดของไวรัส Covid-19

3. ควรศึกษาผลการดำเนินงานของธุรกิจด้านอื่น เช่น ผลการดำเนินงานทางการตลาด ให้ได้มุมมองที่แตกต่าง

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา ประกอบแสง และพัทธนันท์ เพชรเชิดชู. (2560). กลไกการกำกับดูแลกิจการความสัมพันธ์ทางการเมืองกับคุณภาพกำไร. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 31(99), 1-15.

ฆณาการ ปุปะระ และคณะ. (2559). ปัจจัยการกำกับดูแลกิจการของบริษัทที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงาน : กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 5(1), 34-42.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2564). *รายชื่อบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. สืบค้น 20 ธันวาคม 2564, จาก http://www.set.or.th

เบญจพร โมกขะเวส และชาญชัย บัญชาพัฒนศักดา. (2562). ผลของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 5(2), 314-327.

ปิยะณัฐ ถุนพุทธดม และนฤมล อริยพิมพ์. (2562). ผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อต่อทุนของเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์*, 14(2), 95–111.

ปิยะณัฐ ถุนพุทธดม และสุรีย์ โบษกรนัฏ. (2561). ผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อการบริหารกำไร ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 8(ฉบับพิเศษ), 104-119.

พรปวีณ์ วรเศรษฐ์พงศา และสุชาติ ปรักทยานนท์. (2563). การกำกับดูแลกิจการที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทกลุ่มธุรกิจการเงินในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 34(110), 1–13.

เพ็ญจันทร์ แสงอาวุธ และคณะ. (2563). การกำกับดูแลกิจการ ผลการดำเนินงานและมูลค่ากิจการ ตามราคาตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทยในกลุ่ม MAI. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 34(109), 1-16.

วรปรียา ช้างเอก. (2565). โครงสร้างผู้ถือหุ้นและการกำกับดูแลกิจการที่ดีส่งผลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจทรัพยากรและเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 14(1), 117-129.

ศิลปพร ศรีจั่นเพชร และอนุวัฒน์ ภักดี. (2562). กลไกการกำกับดูแลกิจการ ลักษณะองค์กรและคุณภาพการสอบบัญชี หลักฐานจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 8(1), 101-116.

อนวัฒน์ ภักดี. (2561). ผลกระทบของลักษณะคณะกรรมการต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 13(1), 164-175.

Assenga, M. P. et al. (2018). The impact of board characteristics on the financial performance of Tanzanian firms. *Corporate Governance (Bingley)*, 18(6), 1089–1106.

Hakimah, Y. et al. (2019). Impact of intrinsic corporate governance on financial performance of Indonesian SMEs. *International Journal of Innovation, C reativity and Change*, 7(1), 32-51.

Hidayat, A. A. & Utama, S. (2017). Board Characteristics and Firm Performance: Evidence from Indonesia. *International Research Journal of Business Studies*, 8(3), 137-154.

Isa, M. A. & Muhammad, S. (2015). The Impact of board characteristics on Corporate Social Responsibility Disclosure: Evidence from Nigerian Food Product Firms. *International Journal of Management Science and Business Administration*, 1(12), 34-45.

Kanakriyah, R. (2021). The Impact of board of directors' characteristics on firm performance: A case study in Jordan. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(3), 341-350.

Mishra, R. K. & Kapil, S. (2018). Effect of board characteristics on firm value: evidence from India. *South Asian Journal of Business Studies*, 7(1), 41-72.

Mohammed, N. H. (2018). Board characteristics and firm performance: empirical evidence from turkey. *Journal of University of Duhok*, 21(1), 423-430.

Pham, H. T. S. & Tran, H. T. (2019). Board and corporate social responsibility disclosure of multinational corporations. *Multinational Business Review*, 27(1), 77-98.

Rahman, M. et al. (2019). The Impact of Audit Characteristics on Firm Performance: An Empirical Study from an Emerging Economy. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 6(1), 59-69.

Rashid, M. & Pervin, R. (2019). Board Characteristics and Firm Performance: Evidence from Listed Banking Institutions of Bangladesh. *The Cost and Management*, 47(1), 3-10.

Rossi, M. et al. (2021). Does a Board Characteristic Moderate the Relationship between CSR Practices and Financial Performance? Evidence from European ESG Firms. *Journal of Risk and Financial Management*, 14(354), 1–15.

Rouf, A. & Hossan, A. (2021). The effects of board size and board composition on CSR disclosure: a study of banking sectors in Bangladesh. *International Journal of Ethics and Systems*, 37(1), 105-121.

Tran et al. (2020). Effect of corporate governance on corporate social responsibility disclosure: empirical evidence from Vietnamese commercial banks. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(11), 327–333.

การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

THE DEVELOPMENT OF BUDDHISM PROGAGATION MODEL OF THE PEOPLE PREACHING ACTIVITIES IN SUB-DISTRICT UNIT OF BUDDHIST MONKS NONG NAM SAI SUB DISTRICT, PHACHI DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA

พระธงชัย ธมฺมวโร
Phra Thongchai Dhammavaro
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Parasooae3639@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไป 2. ศึกษาการขับเคลื่อน และ 3. แนวทางพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 รูปหรือคน และการวิจัยเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่าง 359 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 90.50 ช่วงอายุ 51-59 ปี ร้อยละ 49.50 ใช้ชีวิตคู่ครั้งแรกช่วงอายุ 20-30 ปี ร้อยละ 59.00 สถานะสมรส ร้อยละ 92.38 ใช้คู่ชีวิต 1 ครั้ง ร้อยละ 92.38 ระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 60.95 ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 80.00 รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 64.76 ใช้แอพพลิเคชั่นไลน์ ร้อยละ 73.33 มีและไม่มีทะเบียนสมรสจำนวนเท่า ๆ กัน 2. ระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงภาพรวมในครอบครัวมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.90 (0.58) ระดับน้อย 3. ลักษณะส่วนบุคคลมีระดับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P Value< 0.05) ได้แก่ ช่วงอายุกับด้านเศรษฐกิจ ระดับการศึกษากับด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ สถานะภาพสมรสกับด้านสังคมและการมีทะเบียนสมรสกับด้านเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: การพัฒนา; รูปแบบการเผยแผ่; การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

*Received November 1, 2021; Revised January 17, 2022; Accepted June 29, 2022

Abstract

Objectives of this research were: to study the general condition, preaching activities, methods of Buddhism dissemination of the Sub-District People Training Unit of Nong nam sai Sub-District, Phachi District, Phra Nakohon Si Ayutthaya Province, conducted by the mixed research methods. The qualitative research collect data from 24 key informants, and quantitative research collect data with questionnaires from 359 samples, derived from 3,291 peoples. Data were analyzed by descriptive interpretation and descriptive statistics: Frequency Percent Mean Standard Deviation.

Findings were as follows: 1. The general conditions of Buddhism dissemination of Sub-District People Training Unit were as follows: 1 Security creation; monks disseminated Buddhism by preaching and activities on various occasions, 2. Administration process upholding; there were rules and regulations in monasteries. 3.Buddhist learning organization creation; guiding people to behave in line with morality framework, 4. Resource for Buddhist activities driving; Budget for repairing and restoring monasteries depended on the faith or Katina, yellow robe offering from lay Buddhists. 2. Buddhism affaires reform driving mechanism for development of Buddhism dissemination, by overall, were at high level All aspects were also at high levels; Internal administrative process improvement. Buddhism affairs reform driving mechanism resources. Buddhism security and Buddhism learning organism development. 3. Buddhism affaires reform driving mechanism for development of Buddhism dissemination of Sub-District People Training Unit of Nong nam sai Sub-District, Phachi District, Phra Nakohon Si Ayutthaya Province was to create modeled monks, religious inheritors, networks, teaching media and Buddhist master of ceremony.

Keywords: Development; Buddhism Progagation Model; Preaching Activities

บทนำ

การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนานี้ เริ่มมาตั้งแต่วันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 ที่คณะรัฐมนตรี (ครม.) มีมติเห็นชอบแผนการดำเนินงานของพระสงฆ์ 6 ด้าน + 1 ด้าน ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) เสนอพระสงฆ์ได้มุ่งมั่นและเกิดเป็นแรงบันดาลใจที่จะปรับปรุงระบบกลไกที่มีอยู่ของพระสงฆ์ (พระธงชัย ธมฺมวโร และคณะ, 2563) และจะพัฒนางานให้ก้าวไปข้างหน้าในเชิงรุกเพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลก จึงเอาพันธกิจ

6 ด้าน ของพระสงฆ์มาเป็นตัวตั้ง (สุเทพ สิริวัฒนานนท์, 2555) คือ 1. งานด้านการปกครอง 2. งานด้านศาสนศึกษา 3. งานด้านศึกษาสงเคราะห์ 4. งานด้านเผยแผ่ 5. งานด้านสาธารณูปการ 6. งานด้านสาธารณสงเคราะห์ ผนวกเข้ากับอีก 1 ด้าน คือ งานด้านพัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาแห่งโลกโดยมหาเถรสมาคม (มส.) อาศัยอำนาจตามมาตรา 19 แห่ง พ.ร.บ. คณะสงฆ์ 2505 แก้ไข 2535 แต่งตั้งคณะทำงานทั้ง 6 ด้าน มารับผิดชอบในงานแต่ละด้าน (พระครูสังฆรักษ์สาธร ปุญญเญสิโก, 2561)

การสร้างศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาให้กลับคืนมาโดยเร็ว พระสงฆ์ได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปมีการกำหนดทิศทางการพัฒนางานพระสงฆ์อย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพ (พระสมุห์ธณัฐพล ธมฺมสโร และพระแมนรัตน์ จตฺตมโล, 2566) และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต้องดำเนินการโดยพระสงฆ์ นั่นคือต้อง ปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาเพื่อพระสงฆ์ โดยพระสงฆ์เพราะการปฏิรูป คือ ทางเลือกและทางรอด เอกายโน อยํ มคฺโค วิรุฬฺโห พุทฺธสาสเน เป็นหลักคำสอนสอดคล้องกับลักษณะนิสัยของคนไทยที่รักความเป็นอิสระเสรี หล่อหลอมเอกลักษณ์ของชาติไทยเป็นแหล่งของดีมีค่าที่ชนชาติไทยมอบให้แก่อารยธรรมของโลก (พระสุธีวีรบัณฑิต (โชว์ ทสฺสนีโย) และคณะ, 2559)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน 4 ข้อ (พระศรีพัชโรดม (ลักษณะ กิตฺติญาโณ) และชยุต ภวภานันท์กุล, 2560) ได้แก่ ปัญหาด้านนโยบายการเผยแผ่ โดยพระสงฆ์ไม่มีการระดมความคิดร่วมกันจากพระสงฆ์ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทำให้นโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ปัญหาด้านบุคลากรโดยในวัดที่มีกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น ขาดแคลนบุคลากรจำนวนมากโดยไม่มีการสร้างบุคลากรทดแทนบุคลากรที่ขาดหายไป (สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไท, 2559) นอกจากนี้ พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนายังมีปัญหาด้านทักษะในการเผยแผ่ด้วยเช่นกัน ปัญหาด้านรูปแบบวิธีการที่ใช้ ในการเผยแผ่ ไม่สอดคล้องกับค่านิยมและไม่ตรงตามความต้องการของสังคมปัจจุบัน (Klinchan et al., 2016)

ด้วยเหตุปัญหาและความสำคัญเบื้องต้นผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา การพัฒนารูปแบบเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เพื่อนำเสนอแนวทางพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และนำผลการวิจัยไปพัฒนาสถาบันพระพุทธศาสนาให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน เป้าหมายของการปฏิรูปครั้งนี้เพื่อสร้างความเข้มแข็งมั่นคงขององค์กรศาสนาโดยพระภิกษุสงฆ์ ให้เป็นศาสนบุคคลที่พึงประสงค์ของพระพุทธศาสนา ขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการเผยแผ่

ของพระสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการเผยแผ่ให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์กิจการพระสงฆ์ 20 ปี ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่มีเนื้อหาสนับสนุนผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น สำหรับวิธีการวิจัย ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัย กับการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถาม (Survey Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนและพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจาก 8 หมู่บ้าน จำนวน 3,291 รูปหรือคน (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองน้ำใส, 2564)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ประชาชนและพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจาก 8 หมู่บ้าน จำนวน 359 รูปหรือคน สำหรับขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย โดยทำการสุ่มจากประชาชนและพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจาก 8 หมู่บ้าน จำนวน 3,291 รูปหรือคน โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 359 รูป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 รูปหรือคน ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา นักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำชุมชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาตจดบันทึก และมีการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4.2 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 395 ชุด แล้วเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง นำมาตรวจสอบความถูกต้องได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด-สูงสุด สถิติสำหรับทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างของระหว่างสองตัวแปรที่เป็นอิสระต่อกัน เช่น เพศ ใช้สถิติ Independent T-Test และเปรียบเทียบความแตกต่างตัวแปรที่มากกว่าสองตัวแปร เช่น ระดับอายุ ระดับการศึกษา สถานะภาพการสมรสใช้สถิติ One-Way ANOVA (พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ, 2561) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของหน่วย อ.ป.ต. ทั้ง 8 ด้าน พบว่า ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านสันติสุขในชุมชน ด้านสามัคคีธรรม ด้านศึกษาสงเคราะห์ มีผลการดำเนินงานมากกว่าด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสัมมาชีพ ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม ทั้งนี้เพราะหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาร่วมกับชุมชนต่อเนื่องในฐานวัดเป็นแกนกลางชุมชนทำกิจกรรมตามวิถีพุทธในชุมชน การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในเขตปกครอง คณะสงฆ์ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ ทั้ง 8 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม 2. ด้านการส่งเสริมและรักษาสุขภาพอนามัย 3. ด้านการประกอบอาชีพที่สุจริต (สัมมาชีพ) 4. ด้านการส่งเสริมความสันติสุขในครอบครัว ชุมชน 5. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 6. ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ 7. ด้านการส่งเสริมความกตัญญูกตเวทิตาธรรม

8. ด้านความสามัคคีธรรมในชุมชน และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แม้ว่า ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล(อ.ป.ต.) ทั้ง 8 ด้าน แตกต่างกัน การดำเนินการไม่ชัดเจนบางด้าน และบางหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ดำเนินการครบทุกด้าน ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเน้นการจัดในด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านสันติสุขในชุมชน ด้านสามัคคีธรรม ด้านศึกษาสงเคราะห์ซึ่งมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ลักษณะเด่นโครงการกิจกรรมด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านสันติสุขในชุมชน ด้านสามัคคีธรรม ด้านศึกษาสงเคราะห์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก่อประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ เช่น โครงการอบรมธรรมะในวันธรรมะสวนะ โครงการส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธ โครงการสร้างสันติสุขในสังคมไทย โครงการสร้างความสามัคคีในสังคมไทย เป็นต้น การดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล 1 ศีลธรรมและวัฒนธรรมจัดให้มีการบรรยายธรรมะทุกวันพระ โดยมีครูนักเรียนข้าราชการและประชาชนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมฟังธรรมะเทศนา ได้รับความคิดเห็นเกิดแนวคิดเป็นกิจกรรมที่ดีที่ส่งเสริมให้ครูนักเรียนและข้าราชการรวมถึงประชาชนได้ฟังธรรมะ และคำเทศนาส่งเสริมความคิดจิตสำนึกในการใช้ชีวิตประจำวันยังสามารถนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ไปประยุกต์กับ การดำเนินชีวิตการทำงานการใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาทการ เพิ่มเติมคุณธรรมในจิตใจระหว่างการดำเนินชีวิตการเผชิญปัญหาทั้งความสุข และความผิดหวังสามารถนำข้อคิดที่ได้จากการฟังธรรมไปเป็นวิทยาการแนะนำให้ผู้อื่นได้ปฏิบัติตาม จากประสบการณ์ที่ได้รับจากการฟังธรรมะและการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่วัดจัดขึ้นโดยเฉพาะ ในสภาวะปัจจุบันวัดได้ดำเนินการส่งเสริมให้มีความละอายต่อบาปละเว้นการกระทำที่ไม่ดี การปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรมอันดีงามหมั่นทำความดีเพื่อให้ตนเองมีคุณธรรมประจำใจเชิญชวนให้ผู้อื่นได้ร่วมทำความดีกับเรา บทบาทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นที่ยอมรับของประชาชนในพื้นที่ประชาชนเป็นอย่างมาก ให้ความสนใจ ประเมินจากประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเป็นจำนวนมาก

2. การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาใน 4 ประเด็น คือ 1. สร้างความมั่นคงแก่พระพุทธศาสนา 2. กระบวนการบริหารจัดการภายใน 3. พัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ และ 4. ทรัพยากรในการขับเคลื่อนกิจทางพระพุทธศาสนา โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ระดับการการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วย (อ.ป.ต.) โดยรวม

การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การสร้างความมั่นคงแก่พระพุทธศาสนา	4.16	0.47	มาก
กระบวนการบริหารจัดการภายใน	4.20	0.59	มาก
การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ	4.05	0.68	มาก
ทรัพยากรในการขับเคลื่อนกิจทางพระพุทธศาสนา	4.17	0.56	มาก
โดยรวม	**4.14**	**0.34**	**มาก**

จากตารางที่ 1 การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.85, S.D.=0.41) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. แนวทางพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลทั้ง 8 ด้าน การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.14, S.D.=0.34) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ กระบวนการบริหารจัดการภายใน ($\bar{X}$=4.20, S.D.=0.59) รองลงมาได้แก่ ทรัพยากรในการขับเคลื่อนกิจทางพระพุทธศาสนา (=4.17, S.D.=0.56) และการสร้างความมั่นคงแก่พระพุทธศาสนา ($\bar{X}$=4.16, S.D.=0.47) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ($\bar{X}$=4.05, S.D.=0.68) ตามลำดับ

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระบวนการบริหารจัดการภายในลักษณะ การกระตุ้นบุคลากรตระหนักรู้ถึงปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) กำหนดนโยบายและแผนเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำปี การพูดคุยแลกเปลี่ยนกับพระสงฆ์ที่จัดกิจกรรมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นประจำ พระนักเทศนา ครูพระสอนศีลธรรมเพื่อให้มีการเตรียมความพร้อมของบุคลากรเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการควบคุมติดตามและประเมินผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งเรื่องหลักคำสอน วิธีการสอน เปิดโอกาสให้กลุ่มต่าง ๆ จากภายในและภายนอกมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหา เปิดโอกาสให้ช่วยกันคิดหาทางเลือกในการแก้ปัญหาให้ได้รับการยอมรับสูงขึ้น ทั้งยังสร้างความร่วมมือและความเข้าใจในหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) พื้นที่ต่าง ๆ อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทรัพยากรในการขับเคลื่อนกิจทางพระพุทธศาสนา ลักษณะการนำหลักคำสอนก็ต้องสามารถเปลี่ยนไปตามสถานการณ์โดยไม่ยึด

ติดกับรูปแบบเดิมแต่ต้องประยุกต์ให้เหมาะกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและสอดคล้อง เชื่อมโยงหลักธรรมมาใช้อธิบายตอบปัญหาความต้องการของสังคม ร่วมถึงกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เครื่องมือหรือวิธีการใช้ในการปรับปรุงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำความเข้าใจง่ายและมีประโยชน์ เช่น เพลง: วอนหลวงพ่อรวย ศิลปิน: มนต์แคน แก่นคูน หอบใจโซ ๆ มาวัดตะโกกราบหลวงพ่อรวย การเงินมันติดชีวิตมันป่วยตัวช่วยไม่มีเลยพ่อตั้ง นะโม 3 จบ ต่อด้วยคาถาบชาหลวงพ่อนิมนต์เหรียญชนะจนขึ้นคอ พ่อรวยโปรดช่วยชี้ทาง (คุ้มทาง) เป็นต้น รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาการสร้างความมั่นคงแก่พระพุทธศาสนาลักษณะวางแผนการพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในการอบรม ให้ความรู้เพิ่มทักษะแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้มีประสบการณ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมการเผยแผ่ให้เข้ากับวิถีชีวิตชุมชน เพื่อให้การเข้าถึงศาสนาไม่เป็นเรื่องไกลเกินตัวและวิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย มุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยการเทศนาเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้ประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรม จัดให้มีโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การจัดอุปสมบทหมู่เป็นประจำทุกปี

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ลักษณะมีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีระบบเครือข่ายของคณะสงฆ์ไทยและเครือข่ายสังคมพระพุทธศาสนาออนไลน์ ช่วยส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตควบคู่กับการอบรมธรรมในชีวิตประจำวันและพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน เพื่อการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนและแนวทางปฏิบัติ เมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อยจากการแผ่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือ COVID-19 วัดก็มีส่วนสำคัญช่วยเหลือชุมชนเป็นศูนย์กักตัว เผาผู้เสียชีวิต เยี่ยมชุมชน เมื่อเกิดภัยน้ำท่วมวัดให้ความช่วยเหลือดูแลเป็นที่พักพิง

อภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของหน่วย อ.ป.ต.ทั้ง 8 ด้าน พบว่า ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านสันติสุขในชุมชน ด้านสามัคคีธรรม ด้านศึกษาสงเคราะห์ มีผลการดำเนินงานมากกว่าด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสัมมาชีพ ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม ทั้งนี้เพราะหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาร่วมกับชุมชนต่อเนื่องในฐานวัดเป็นแกนกลางชุมชนทำกิจกรรมตามวิถีพุทธในชุมชน ส่วนรูปแบบการเผยแผ่

พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระบวนการบริหารจัดการภายในจากการกระตุ้นบุคลากรตระหนักรู้ถึงปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) กำหนดนโยบายและแผนเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำปี เปิดโอกาสให้กลุ่มต่าง ๆ จากภายในและภายนอกมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหา เปิดโอกาสให้ช่วยกันคิดหาทางเลือกในการแก้ปัญหาให้ได้รับการยอมรับสูงขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย การพัฒนารูปแบบเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการสังเคราะห์ข้อมูล รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดมีทรัพยากรที่เพียงพอ ประชาชนยังศรัทธาและเชื่อมั่นช่วยขับเคลื่อนกิจทางพระพุทธศาสนา แต่ถ้าว่าการคงไว้ซึ่งหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนายังมีความสำคัญอาจใช่วิธีการบูรณาการลักษณะการนำหลักคำสอน ก็ต้องสามารถเปลี่ยนไปตามสถานการณ์โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิมแต่ต้องประยุกต์ให้เหมาะ กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและสอดคล้องเชื่อมโยงหลักธรรม มาใช้อธิบายตอบปัญหาความต้องการของสังคมกระทำได้ด้วยความระมัดระวัง ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจากการธรรมหรือหลักการสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรกำหนดเป็นนโยบาย แผนงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ให้คณะสงฆ์ดำเนินสร้างการมีส่วนร่วมกับพระสงฆ์ในพื้นที่

2. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรกำหนดเป็นนโยบายร่วมกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์ควรดำเนินการส่งเสริมเผยแผ่พระพุทธศาสนาในงานบุญของชุมชนที่มากกว่ากิจกรรมบำเพ็ญบุญเพียงอย่างเดี่ยวโดยอาจจัดทำป้ายนิเทศเพิ่มเติม

2. หน่วยงานของรัฐควรสนับสนุนกิจกรรมดำเนินการส่งเสริมแผ่พระพุทธศาสนาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) กลไกพัฒนาชุมชน

เอกสารอ้างอิง

พระธงชัย ธมฺมวโร และคณะ. (2563). การขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัดชัยนาท. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 179-192.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2561). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีพัชโรดม (ลักษณะ กิตฺติญาโณ) และชยุต ภวภานันท์กุล. (2560). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 13(ฉบับพิเศษ), 335-346.

พระสมุห์ธณัฐพล ธมฺมสโร และพระแมนรัตน์ จตฺตมโล. (2566). วิกฤติการณ์ศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ไทยและ แนวทางการสร้างศรัทธาของพระสงฆ์ในยุคโซเชียล. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ*, 6(1), 191-204.

พระสุธีวีรบัณฑิต (โชว์ ทสฺสนีโย) และคณะ. (2559). การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(3), 342-352.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไท. (2559). *การขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับกระทรวงมหาไท*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไท.

สุเทพ สิริวัฒนานนท์. (2555). *คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอ เอส พริ้นติ้ง เฮาส์.

Klinchan, S. et al. (2016). The Propagation of Buddhism: The Development of the Format and Method of Approached Strategy of Thai Sangha. *Journal of MCU Social Science Review*, 5(1), 205-216.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper & Row.

กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสิทธิผล*

STRATEGIES FOR DEVELOPING DIGITAL LEADERSHIP OF BASIC EDUCATION ADMINISTRATORS THAT IS PRODUCTIVE

มะนู ทองน้อย, ไพวุฒิ ลังกา, ชวนคิด มะเสนะ
Manu Thongnoi, Paiwut Lanka, Chuankid Masena
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: somrutai.t2561@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล 2. สร้างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล 3. ทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล 4. นำเสนอและประเมินกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล กลุ่มตัวอย่างศึกษาโรงเรียนต้นแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ หัวหน้างานวิชาการ และครู จำนวน 3 โรงเรียน และการศึกษาเชิงปริมาณสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 437 คน ตรวจสอบและประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบและคู่มือโดยผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 1 โรงเรียน และประเมินผลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบัน ของกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล พบว่ามี 4 กลยุทธ์ คือ 1. การพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการบริหารจัดการมืออาชีพ 2. การสร้างภาคีเครือข่ายการเรียนรู้

*Received February 13, 2023; Revised April 25, 2023; Accepted April 30, 2023

3. การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ และ 4. การจัดหาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนการสอน 3. ผลการทดลองกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4. ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลพบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก
คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล; ผู้บริหารสถานศึกษา; การศึกษาขั้นพื้นฐาน; ประสิทธิผล

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study basic information on digital leadership development strategies of productive basic education school administrators. 2. To create an effective digital leadership development strategy for basic education school administrators. 3. To try out digital leadership development strategies of productive basic education school administrators 4. To present and evaluate digital leadership development strategies of productive basic education school administrators. The samples studied were the model schools by interviewing the director, academicians, supervisors and teachers of 3 schools and quantitative study of the current condition. problems and needs of Digital leadership development of 437 educational institute administrators. Check and assess the appropriateness. and possibility of the model and manual by 9 experts, the model was used in one school, and the results were assessed by 21 stakeholders for possibilities and benefits. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation. and content analysis.

The results of the research revealed that 1. The current situation required strategies for developing digital leadership of productive basic education administrators, by overall, was at a high level. 2. The results of creating effective digital leadership development strategies of basic education administrators were found that there were 4 strategies: 1. Leadership development for professional management; 2. creation of partners. 3. Learning networks, 4. developing new digital technology skills, and 5. procuring and applying information technology to reform teaching and learning. 3. Experimental model for developing academic leadership of teachers in the digital era, by overall, was at the highest level and 4. Results of the suitability assessment, feasibility and usefulness of digital

leadership development strategies of productive basic education administrators, the results showed that the overall appropriateness were at the highest level. The possibilities and usefulness were at high level.

Keywords: Digital Leadership; School Director; Basic Education Administrators; Productive

บทนำ

การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มุ่งค้นพบจุดแข็ง และรูปแบบความเป็นผู้นำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ขององค์กรอย่างชาญฉลาด และสร้างสรรค์ การเลือกกลยุทธ์ และตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ จึงเป็นเส้นทางหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ความร่วมมือ และปฏิบัติตามในที่สุด ที่สอดรับวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ค่านิยมร่วม และวัฒนธรรมขององค์กร สอดรับกับแนวคิดที่ว่า การสร้างกลยุทธ์เป็นวิธีการที่ดีที่สุดหรือเป็นไปได้สำหรับองค์กร เพื่อรักษาระดับการเจริญเติบโตขององค์กร (ธีระ รุญเจริญ, 2554) โดยมีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด วิธีการของกลยุทธ์ การตัดสินใจ การจัดระบบงานเพื่อภารกิจในวันข้างหน้า ยึดหลักการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีทักษะผูกมิตร และการจูงใจ มอบหมายอำนาจ มีหลักการเจรจาที่ได้ผล มองตนเองอย่างไม่ยึดถือตัวตน ตระหนักถึงความสำคัญทรัพยากรบุคคล สอดรับสถานการณ์ และสร้างความแตกต่าง มีภาวะความเป็นผู้นำสูงใช้ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และการจับคู่กลยุทธ์ เป็นแนวทางกำหนดกลยุทธ์ (Smith & Purkey, 2006)

กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารยุคใหม่มีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผู้บริหารต้องมีความกล้า มีวิสัยทัศน์ในด้านดิจิทัล การสร้างความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีหลักการของความเป็นผู้นำต้องรู้จักใช้การสื่อสาร (รุ่งรัตน์ พลชัย, 2563) (Communication) เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) ผู้นำต้องกลายเป็นผู้เล่าเรื่องเพราะปัจจุบันสามารถสร้างรากฐานของการประชาสัมพันธ์ที่เป็นบวก การสร้างแบรนด์ (Branding) เข้าใจถึงคุณค่าของการสร้างแบรนด์และผลกระทบต่อผู้ใช้บริการในปัจจุบันและในอนาคต ผู้นำต้องเข้าใจว่าโรงเรียนควรสะท้อนชีวิตจริงและอนุญาตให้นักเรียนใช้สิ่งที่เรียนรู้ผ่านเครื่องมือที่ใช้อยู่นอกสถานศึกษา (ปณิลิน จันภักดี, 2565)

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลจะต้องมีหลักการเรียนรู้ในเรื่องทักษะการเรียนรู้ควรพัฒนาคุณสมบัติคุณลักษณะส่วนตน ได้แก่ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีอุปนิสัยพื้นฐานทางบวก ขยัน ซื่อสัตย์ เป็นบุคคลเรียนรู้ สนใจใฝ่ศึกษา สร้างผลงาน ด้านภาระงาน งานส่วนตนต้องดูแลรับผิดชอบ งานอาชีพต้อง เข้าใจเป้าหมาย สร้างสรรค์นวัตกรรมการศึกษา แสดงผลงานให้ปรากฏ เผยแพร่ด้วยวิธีการต่าง ๆ มีความสามารถในการปรับตัวควบคู่ไปกับความยืดหยุ่น

และการเปิดกว้างรับสิ่งใหม่ คุณสมบัติเหล่านี้ จำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อเป็นผู้นำแบบดิจิทัล (Dessler, 1991)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาได้ส่งผลกระทบต่อองค์กรทางการศึกษาและระบบการบริหารจัดการการศึกษาซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยตรงและโดยอ้อมผู้วิจัยในฐานะบุคลากรทางการศึกษาได้ตระหนักและทราบถึงปัญหาดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล และคาดหวังว่า ผลการดำเนินการวิจัยครั้งนี้จะได้กลยุทธ์ที่เกิดจากการนำจุดแข็งขององค์กรกับโอกาสเพื่อปกป้องจุดแข็งและนำโอกาสที่ดีจากภายนอกองค์กร มุ่งสู่โลกแห่งอนาคตที่สัมพันธ์กับบริบทใกล้เคียงหรือเพื่อประยุกต์ใช้การบริหารจัดการการศึกษาได้อย่างยั่งยืนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล
3. เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล
4. เพื่อนำเสนอและประเมินกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และกลุ่มเป้าหมาย

ประชากร ประกอบด้วย โรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 185 โรงเรียน ผู้บริหารจำนวน 185 คนและ ครู จำนวน 1,575 คน รวมทั้งสิ้น 1,760 คน

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 127 คน ครู 310 คน รวมทั้งสิ้น 437 คน (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) และโรงเรียนชุมชนบ้านโนนเปือย (มหาพิมพ์สงเคราะห์) อำเภอกุดชุม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 โดยทดลองใช้ระยะเวลา 1 ภาคเรียน คือ ภาคเรียนที่ 1/2564

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน คือ ผู้บริหารการศึกษา 1 คน คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา 3 คน ศึกษานิเทศก์ 2 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา 3 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

กลุ่มป้าหมาย ได้แก่ นักวิชาการในมหาวิทยาลัย จำนวน 5 คน ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 4 คน รวม 21 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ร่างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 1. วัตถุประสงค์ 2. เป้าหมาย 3. ตัวชี้วัดกลยุทธ์ 4. วิธีการของกลยุทธ์ 5. คู่มือการดำเนินการกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล 6. แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ 7. แบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้กลยุทธ์

การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบผลสำเร็จและเป็นแบบอย่าง แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือประกอบการดำเนินการตามกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลด้วยแบบสอบถาม ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายตามคู่มือการดำเนินการ และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมมนาอิงกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสิทธิผล ที่ประสบผลสำเร็จและเป็นแบบอย่าง จำนวน 9 คน และการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสิทธิผล โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลซึ่งแบบสอบถามที่เป็นแบบสำรวจรายการใช้วิธีการแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ ส่วนที่เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ใช้การหาค่าเฉลี่ย และการหาค่าส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยมีเกณฑ์ในการตัดสิน ตั้งแต่ค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไปและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 แสดงว่ามีความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ประสบผลสำเร็จและเป็นแบบอย่างที่ดี โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อความซ้ำกันหรือคล้ายคลึงกันแล้วรวบรวมในกลุ่มความหมายเดียวกันไว้ในที่เดียวกัน เสร็จแล้วจึงประมวลผลและสรุปประเด็นสำคัญ ตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลข้างต้นมาตรวจสอบกับประเด็นที่ผู้วิจัยได้ศึกษาไว้ นำมาสรุปเป็นส่วนหนึ่งของร่างองค์ประกอบของกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสิทธิผล ต่อไป

3. ศึกษาโรงเรียนต้นแบบ (Best practice) โดยการสัมภาษณ์ (แบบมีโครงสร้าง) ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ และ ข้าราชการครู จำนวน 3 โรงเรียน จำนวน 9 คน เกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ของ สมศ รอบที่ 3 ในระดับดีมาก เครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ผลการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสิทธิผลผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ พบว่า

1.1 ผลจากการสังเคราะห์เอกสาร การศึกษาดูงานในโรงเรียนต้นแบบและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่เป็นโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ได้กลยุทธ์ที่สำคัญ 4 กลยุทธ์หลักและ 40 แนวดำเนินการ คือ การพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการบริหารจัดการมืออาชีพ ประกอบด้วยแนวดำเนินการ คือ 1. วิเคราะห์ความสอดคล้องของแผนด้านเทคโนโลยี 2. กำหนดวิสัยทัศน์ให้ชัดเจน 3. กำหนดทิศทางที่จะนำมาเทคโนโลยีกับการบริหารสถานศึกษา 4. ส่งเสริมการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน 5. ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีอย่างแพร่หลาย 6. สนับสนุนการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากร 7. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี 8. ส่งเสริมสนับสนุนสร้างแรงจูงใจครู บุคลากรทุกคน 9. สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่มีการวิจัย และ 10. จัดให้มีระบบการกำกับติดตาม

1.2 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ประกอบด้วยแนวดำเนินการคือ 1. วางแผน 2. จัดทำขั้นตอนการสื่อสาร 3. สนับสนุนการสร้างเครือข่าย 4. สนับสนุนการบูรณาการ 5. จัดกิจกรรม 6V ส่งเสริมการนิเทศ 7. ส่งเสริมการประเมินผล 8. สนับสนุนการนำผลการประเมินให้มีการปรับปรุง 9. ประยุกต์ใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศ และ 10. มีการพัฒนาความรู้

1.3 การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ ประกอบด้วยแนวดำเนินการคือ 1. พัฒนาสภาพแวดล้อม 2. สร้างบรรยากาศในการทำงาน 3. พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะในการทำงาน 4. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม 5. สนับสนุนและเปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมงาน 6. ส่งเสริมให้มีการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ 7. พัฒนาบุคลากรให้เข้าถึง รับรู้ และเรียนรู้ร่วมกัน 8. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีมาบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่าย 9. ใช้ระบบบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน 10. ใช้ระบบบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐานในการเข้าถึงข้อมูลนักเรียน 11. สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการช่วยเหลือการปฏิบัติงานประจำ 12. เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพ และ 13. สามารถใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

1.4 การจัดหาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนการสอนประกอบด้วยแนวดำเนินการคือ 1. สนับสนุนครูและเจ้าหน้าที่ในการใช้ระบบเทคโนโลยีสำหรับการบริหาร 2. นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสัมมนาครู 3. จัดสรรงบประมาณพอเพียง 4. จัดหาเงินทุนเพิ่มเติมสำหรับครู 5. สนับสนุนความต้องการเทคโนโลยีของโรงเรียน 6. จัดหาเงินทุนสนับสนุนการบริหารจัดการ และ 7. ตรวจสอบความพึงพอใจ

1.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล พบว่า ความคิดเห็นของผู้อำนวยการโรงเรียน และครูวิชาการ โรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การวัดและประเมินผลรองลงมาคือการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือการมีวิสัยทัศน์ ศักยภาพและทักษะที่จะบริหารจัดการ

1.6 ผลการศึกษาปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษาขาดการสนับสนุนการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ขาดการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูขาดการออกแบบสถานที่ทำงานเพื่อช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงานให้มีความเหมาะสม

1.7 ผลการศึกษาความต้องการผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนการฝึกอบรมการพัฒนาบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี การสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์อย่างต่อเนื่องผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนการสร้างเครือข่ายที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาวิชาการ

2. การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล พบว่า มีรายละเอียดดังนี้

2.1 วิสัยทัศน์ (VISION) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาภาวะผู้นำให้เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ ศักยภาพและทักษะที่จะบริหารจัดการ การสร้างภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ มีทักษะการใช้เทคโนโลยี ใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

2.2 พันธกิจ (MISSION) ประกอบด้วย 1. พัฒนาภาวะผู้นำให้มีมีวิสัยทัศน์ ศักยภาพและทักษะที่จะบริหารจัดการ 2. ส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งในและนอกองค์กร 3. พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลง และ 4. จัดหาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนการสอน

2.3 เป้าประสงค์ (GOAL) ประกอบด้วย 1. ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ ศักยภาพและทักษะที่จะบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ 2. ผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ 3. ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะการใช้เทคโนโลยียุคใหม่ และ 4. ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดหาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนการสอน

2.4 กลยุทธ์ (STRATEGIC) ประกอบด้วย 1 การพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการบริหารจัดการมืออาชีพ 2 การสร้างภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ 3 การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ และ 4 การจัดหาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนการสอน การสร้างคู่มือการดำเนินงาน กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ 1. หลักการและเหตุผล 2. วัตถุประสงค์ 3. คำชี้แจงในการนำคู่มือไปใช้ 4. วิธีการนำคู่มือไปใช้ 5. รายละเอียดการดำเนินการตามกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสิทธิผล 6. เกณฑ์การประเมินการใช้กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสิทธิผล 7. แนวทางการนำกลยุทธ์ไปใช้ 8. บทสรุป

3. ทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสิทธิผล พบว่า 1. ผลการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสิทธิผล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินการตามกลยุทธ์ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

4. นำเสนอและประเมินกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสิทธิผล พบว่า 1. ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก 2. ความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินการตามกลยุทธ์ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูวิชาการ โรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นว่า สภาพปัจจุบันในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสิทธิผล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีปัจจัยมาจากผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นผู้นำวิชาการและครูวิชาการ ต้องการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกองค์กร เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์วิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของ

นักเรียนอยู่เป็นประจำ เพื่อทราบผลที่จะช่วยในการตัดสินใจต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิผลจะใช้แหล่งข้อมูลหลากหลาย เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน การตัดสินใจทุกระดับมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจากอดีตปัจจุบัน และอนาคตภายในองค์กร เพื่อค้นหาจุดแข็ง และจุดอ่อนขององค์กร จะต้องอาศัยข้อมูลที่ตรงกับปัญหาสามารถใช้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางที่เน้นงานการเรียนการ ซึ่งสอดคล้องกับจิณณวัตร ปะโคทัง (2562) ได้กล่าวถึง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลว่า ยุคของอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วในการสื่อสารการส่งผ่านข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร ภาพหรือวีดิโอที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วทุกที่และทุกเวลา ปัจจุบันนี้จึงเป็นยุคข้อมูลข่าวสารและอินเทอร์เน็ต ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้ครู ผู้บริหารในสถานศึกษาสามารถเข้าถึงความรู้ได้โดยไม่มี

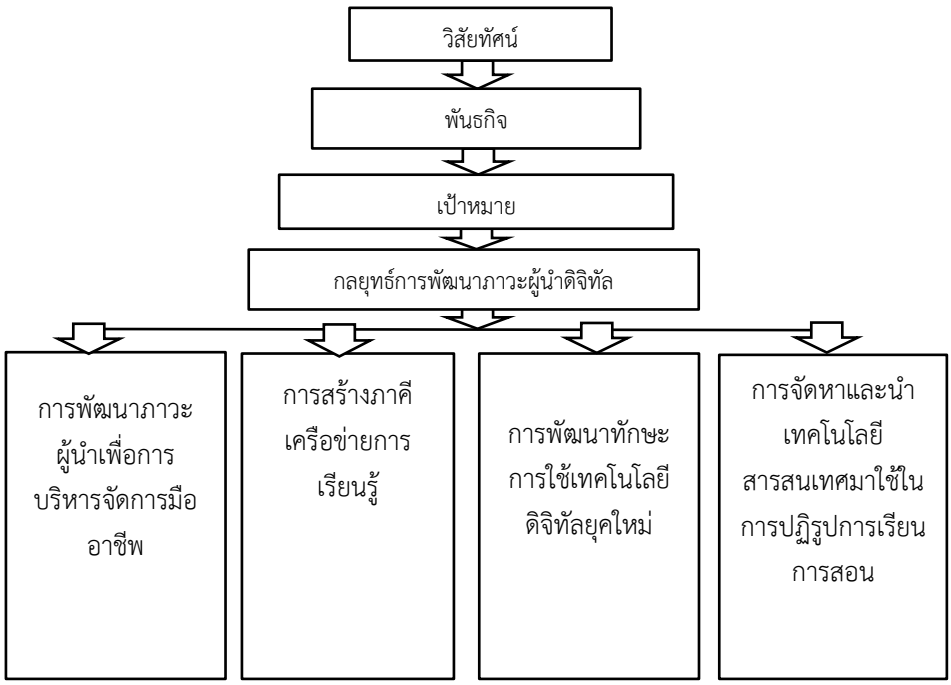
2. ผลการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล ตามองค์ประกอบของกลยุทธ์ที่ศึกษาและสรุปไว้ในขั้นตอนที่ 1 คือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก และภายในองค์กร (External Internal Environment) เพื่อให้รู้จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ว่าแต่ละปัจจัยเอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการองค์กรเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร (Set Organization Direction) ด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมายในระดับองค์กรระดับธุรกิจ และในระดับหน้าที่หรือไม่อย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับเรวัตร์ ชาตรีวิศิษฏ์ และคณะ (2554) สรุปว่า การสร้างกลยุทธ์ คือ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กร ขอบเขตการดำเนินงาน ค้นหาโอกาส และภัยคุกคามจากภายนอกองค์กร (Analysis of External Opportunities Threats) การค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อนภายในองค์กร (Analysis of Internal - Strengths Weaknesses)

3. ผลการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลมีความแตกต่างกันในเชิงปฏิบัติเป็นอย่างมากซึ่งอาจมาจากความพร้อมและความความใจในการดำเนินงานตามกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการดำเนินการต่าง ๆ ในยุคดิจิทัลในบริบทของสถานศึกษา เช่น การพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการบริหารจัดการมืออาชีพ การสร้างภาคีเครือข่ายการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ และการจัดหาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Smith & Piele (2006) ได้กล่าวถึงบทบาทของวิชาการในโรงเรียนไว้ดังนี้ 1. การกำหนดพันธกิจของสถานศึกษา ผู้นำจะกำหนดพันธกิจของสถานศึกษา ซึ่งอาจอยู่ในรูปของยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่จะให้วิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้บรรลุ 2. การจัดโปรแกรมการเรียนการสอน ผู้นำและบุคลากรครูร่วมกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโปรแกรมการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น การบริหารจัดการหลักสูตรรวมทั้งการพัฒนาหลักสูตร

ท้องถิ่น 3. การพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในเชิงบวก ผู้นำร่วมกับครูและบุคลากรสายสนับสนุนร่วมกันพัฒนาและจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

4. ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ พบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและครูได้ปฏิบัติตามคู่มือการดำเนินการตามกลยุทธ์ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์และทดลองใช้อย่างเหมาะสมทำให้ผู้ใช้กลยุทธ์มองเห็นความสำคัญของการพัฒนาในทุกด้านของกลยุทธ์และตามแนวดำเนินการซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาและครูสามารถสร้างกลยุทธ์หรือกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาสถานศึกษาได้เอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิเชียร ทองคลี่ (2560) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การสร้างเครือข่าย ความร่วมมือการทำงาน และการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและกลยุทธ์ ซึ่งกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลประกอบด้วยการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการบริหารจัดการมืออาชีพ การสร้างภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ และการจัดหาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรนำสภาพปัญหาและความต้องการของผู้บริหารและครูในการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลไปปรับใช้ให้เป็นประโยชน์การการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรนำกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลไปใช้ในการบริหารจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการสร้างภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการสร้างภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

2. ควรมีการวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการสร้างเครือข่ายและเทคโนโลยีการสื่อสารใช้ในการปฏิรูปการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

จิณณวัตร ปะโคทัง. (2562). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ*. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซ็ท.

ธีระ รุญเจริญ. (2554). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารจัดการศึกษายุคปฏิวัติการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปรอบสองและการประเมินภายนอกรอบ 3* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุรีวิทยาสาส์น.

ปณิลิน จันภักดี. (2565). *ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รุ่งรัตน์ พลชัย. (2563). ภาวะผู้นำกับการบริหารในยุคดิจิทัล. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร วิทยาเขตอีสาน*, 1(3), 53-62.

เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฏ์ และคณะ. (2554). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารจัดการศึกษายุคปฏิบัติการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปรอบสองและการประเมินภายนอกรอบ 3* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.

วิเชียร ทองคลี่. (2560). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการ เรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3* (วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

Dessler. (1991). *Human resource management* (8th ed.). New Jersey: Prentice-Hall Inc.

Smith & Piele (2006). *School leadership: Handbook for excellence in student learning* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

Smith & Purkey. (2006). Effective school: A review. *The Elementary School Journal*, 83(4), 427-452.

การพัฒนาคุณค่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทยด้วยแนวคิดความน่าหลงใหลในจุดหมายปลายทาง*

THE DEVELOPMENT OF TOURISM ACTIVITY VALUES FOR ELEPHANT TOURISM DESTINATION IN THAILAND WITH DESTINATION FASCINATION SCALE CONCEPT

ศรเพชร ยิ่งมี, ศิริเพ็ญ ดาบเพชร, ฉลองศรี พิมลสมพงศ์
Sornpech Yingmee, Siripen Dabphet, Chalongsri Pimonsompong
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
Corresponding Author Email: sornpechy61@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวคชบาล 2. ศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาล และ 3. เสนอแนวทางการพัฒนาคุณค่าของกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวคชบาล จำนวน 392 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและแบบโควต้า ใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ลักษณะของสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์ปานกลางกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดี อยากกลับมาท่องเที่ยวอีก และ 2. มีความสัมพันธ์ปานกลางกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาล คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีและแปลกใหม่ ทำให้อยากกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง 3. การผสมผสานของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ กับการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวบนวิถีคุณค่าของช้าง ทำให้นักท่องเที่ยวทุกกลุ่มชื่นชอบ

คำสำคัญ: กิจกรรมการท่องเที่ยวช้าง; ความน่าหลงใหลของจุดหมายปลายทาง; สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวคชบาล

*Received June 28, 2022; Revised July 28, 2022; Accepted July 29, 2022

Abstract

Objectives of this research were: 1. to study the relationship between environment characteristics and tourism activities patterns for elephant tourism destination of Thailand and 2. to study the relationship between the characteristics of the environment and tourism activities patterns in the elephant tourist attraction of Thailand with the attractiveness of the elephant tourism attraction and 3. propose guidelines for developing the value of tourism activities in national tourist attractions of Thailand by using quantitative research. The research sample consisted of 392 Thai tourists in elephant tourism destinations by using nonprobability randomization such as purposive sampling and quota sampling randomization by using the tool as a questionnaire. The statistics used were Pearson correlation analysis and multiple regression analysis.

The results of the research found that: 1. Characteristics of the environment have a moderate relationship with the form of tourism activities; that is, they give tourists a good travel experience. Want to come back to travel again, and 2. Have a moderate relationship with the fascination of the Kochaban tourist attraction; that is, it is a good and new tourist attraction. Makes you want to come back and travel again. 3. Combination of natural environment, culture, history. And creating tourism activities based on the value of elephants. Make every group of tourists like it.

Keywords: Elephant Tourism Activity; Destination Fascination; Elephant Tourist Destination fully Contrived Settings

บทนำ

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดหลักของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้ และสามารถให้ประสบการณ์ที่ดีที่สุดแก่นักท่องเที่ยว (Manhas et al., 2016) โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติและมีสัตว์ป่าเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นที่พึงพอใจตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละประเภทจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เหมาะสม โดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อาจเสื่อมโทรมลง มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ทำให้ได้เปรียบด้านการท่องเที่ยว และทำให้เพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวมากขึ้น (กรมการท่องเที่ยว, 2558) ดังนั้น กรมการท่องเที่ยวจึงได้กำหนดมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวภายใต้มาตรฐานการท่องเที่ยวไทยเพื่อให้ผู้รับผิดชอบบริหารดูแลแหล่งท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวได้ใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ สัตว์ป่า ให้มีความพร้อมนั้น ผู้ประกอบการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเข้าใจธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการตลาดในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว โดยในแต่ละประเทศต่างก็มีวิธีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกันไปตามพื้นที่เพื่อหาจุดดึงดูดเฉพาะมารองรับนักท่องเที่ยว ในบางประเทศเน้นการท่องเที่ยวแบบซาฟารีที่นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความตื่นเต้นตลอดเวลาทั้งโดยรถยนต์หรือแม้แต่การขี่ช้างเข้าเที่ยวชมในซาฟารี บางประเทศก็มุ่งเน้นไปในด้านการท่องเที่ยวแนวสวนสัตว์ที่กักขังสัตว์ป่าไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชม แต่ก็สะท้อนให้เห็นถึงความไร้ซึ่งอิสรภาพของสัตว์ สำหรับในหลายประเทศก็พยายามนำช้างมาใช้เพื่อการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวช้างหรือแหล่งท่องเที่ยวคชบาล เช่น ในประเทศไทยช้างนับได้ว่าเป็นหัวใจหลักของแหล่งท่องเที่ยวคชบาลและเป็นสิ่งดึงดูดที่มีชีวิต โดยการนำมาฝึกไว้คอยบริการให้นักท่องเที่ยวได้ขี่ช้างท่องไพรขี่ช้างชมโบราณสถานประวัติศาสตร์ไทย รวมถึงขี่ช้างเที่ยวชมชุมชนท้องถิ่นตามบริบทของแหล่งท่องเที่ยว เพราะช้างมีความผูกพันกับวิถีชีวิตชาวไทยมาแต่โบราณ ซึ่งบริบทการท่องเที่ยวช้างของไทยมุ่งเน้นไปในด้านการอนุรักษ์แตกต่างจากช้างในต่างประเทศที่ส่วนใหญ่เป็นช้างป่ามุ่งเน้นการอนุรักษ์และการปกป้องช้างตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของช้าง และใช้ช้างในการท่องเที่ยวเข้าไปในป่า แต่สำหรับในประเทศไทยช้างที่นำมาใช้ทางการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นช้างเลี้ยง และมีการสร้างสรรค์กิจกรรมในการอนุรักษ์ที่แตกต่างออกไปเพื่อความอยู่รอดของช้าง ชุมชนและผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวคชบาล

การท่องเที่ยวช้าง (Elephant Tourism) เป็นการท่องเที่ยวสัตว์ป่ารูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง ด้วยความมีเอกลักษณ์ในการเลี้ยงช้าง ฝึกช้าง ช้างมีบทบาทในชุมชนและการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวเพื่อชมสัตว์ป่าประเภทอื่น ในหลายประเทศทั่วโลกได้นำเสนอกิจกรรมการขี่ช้างเป็นกิจกรรมหลักของรายการนำเที่ยว หลายปีที่ผ่านมาการท่องเที่ยวช้างกำลังถูกวิพากวิจารณ์อย่างหนักจากนักวิชาการ จากสื่อต่างประเทศและนักท่องเที่ยวกลุ่มอนุรักษ์นิยมว่า เป็นการเติมความโหดร้ายให้กับช้าง โดยเฉพาะกิจกรรมการขี่ช้างและการแสดงของช้าง ซึ่งกำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับมุมมองของนักท่องเที่ยวที่เห็นว่าอาจเป็นการทารุณสัตว์ เนื่องจากมีการใช้โซ่ล่ามตลอดเวลา รวมทั้งการใช้ตะขอคอยบังคับให้ทำกิจกรรมเพื่อสร้างความสนุกสนาน ความบันเทิงให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายที่มองว่าช้างเป็นสัตว์ป่าและควรได้รับอิสรภาพตามธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวช้างจึงพยายามปรับปรุงโดยการยกเลิกกิจกรรมตามที่ถูกวิพากวิจารณ์เปลี่ยนมามุ่งเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ที่ไม่มีการแสดง ส่งผลให้นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบกิจกรรมในรูปแบบเดิมผิดหวัง และทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ลดลง การมุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการท่องเที่ยวจากเดิมให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งหมดในประเทศ

เหล่านี้อาจเป็นเรื่องยากอาจจะส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคมตามมาอีกได้ อย่างไรก็ตาม ธุรกิจนำเที่ยวได้พยายามตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในประเด็นดังกล่าว จากการที่พบว่า นักท่องเที่ยวเริ่มใส่ใจและให้ความสำคัญกับจริยธรรมการท่องเที่ยวสัตว์ป่าและอยากให้ช้างได้รับความสุขเหมือนกับที่นักท่องเที่ยวได้รับ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวศักยภาพสูง (Carr, 2018) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พยายามแก้ปัญหามุมมองด้านลบนี้มาโดยตลอด เช่น การกำหนดพระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่าและปกป้องดูแลเกี่ยวกับสวัสดิภาพสัตว์ แต่ปัญหาดังกล่าวยังเป็นประเด็นที่ถูกจับตามองจนถึงปัจจุบัน อาจเพราะการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงจุดหรือไม่ทราบถึงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่ชัดเจนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวช้าง ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจจะมีทัศนคติเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวคชบาลในประเทศไทยที่แตกต่างไปจากประเทศอื่น เพราะหลายกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวคชบาลในประเทศไทยเป็นกิจกรรมที่มีมาแต่โบราณและมีการดูแลเรื่องสวัสดิภาพของช้างเป็นอย่างดี มีความเข้าใจและสามารถรับรู้ได้ถึงความต้องการของช้างอย่างแท้จริง หากต้องยกเลิกและปรับเปลี่ยนเป็นกิจกรรมใหม่ทั้งหมดคงจะเป็นเรื่องที่ยากและลำบากใจสำหรับชุมชนและผู้ประกอบการ

การแก้ปัญหาในประเด็นเรื่องของสวัสดิภาพช้างที่ดีขึ้นหรือเหมาะสมไม่ควรมองเพียงด้านของแหล่งท่องเที่ยวคชบาลเพียงเท่านั้น แต่ควรจะมองไปถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างแท้จริงด้วยว่ามีความคิดเห็นอย่างไรต่อการจัดการสวัสดิภาพช้าง ในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลในสภาพแวดล้อมที่กำลังถูกจับตามองในปัจจุบันกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการเติมเต็มประสบการณ์การท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวอาจจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลที่แตกต่างกัน และอาจจะแตกต่างจากผู้ประกอบการ ดังนั้นการศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในปัจจุบันว่า มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และสามารถสร้างความน่าหลงใหลให้กิจกรรมที่มีอยู่ได้อย่างไร อาจทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาคุณค่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลที่ชัดเจนและเหมาะสม ส่งผลต่อการรับรู้และเข้าใจของนักท่องเที่ยวที่ได้พบเห็น

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีนักวิชาการหลายท่านพยายามศึกษาในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การดูแลสวัสดิภาพช้างเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เพราะควรพัฒนาจากกิจกรรมเดิมให้เป็นกิจกรรมในรูปแบบใหม่ที่นักท่องเที่ยวยังคงปฏิสัมพันธ์กับช้างได้เหมือนเดิม ควรเริ่มจากการศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะสภาพแวดล้อมกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม จนได้พบแนวคิดการสร้างความน่าหลงใหลของจุดหมายปลายทาง Destination Fascination Scale (Liu et al., 2017) ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จึงได้นำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาคุณค่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาล การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความน่าหลงใหลนั้น

เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการท่องเที่ยวช้าง เนื่องจากเป็นการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้กับแหล่งท่องเที่ยวและเป็นกิจกรรมที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่มีในพื้นที่ สามารถประเมินความน่าหลงใหลของทรัพยากรใน 6 ด้าน ได้แก่ ความลึกลับ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ความน่าดึงดูดใจ ความมีเอกลักษณ์ ความเหมาะสมและพอดี และความเป็นมิตร (Liu et al., 2017) การศึกษาครั้งนี้ ได้ประยุกต์ใช้มาตรวัดความน่าหลงใหล เป็นการศึกษาถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวและการสร้างคุณค่าของกิจกรรมให้กับแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทย ซึ่งผลของการศึกษาครั้งนี้ จะช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวคชบาลสามารถสร้างความน่าหลงใหลให้กับกิจกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น นักท่องเที่ยวรับรู้ได้ถึงคุณค่าของกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลจากการทราบถึงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่ ว่าควรมีแนวทางการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขต่อไปอย่างไร เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวคชบาลยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดำรงอยู่ได้ทั้งในเรื่องของสวัสดิภาพที่ดีให้กับช้างและในขณะเดียวกันยังคงน่าดึงดูดสำหรับนักท่องเที่ยวและยังคงสร้างกิจกรรมที่มีคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยวได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทยกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาล
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณค่าของกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อสอบถามความคิดเห็นนักท่องเที่ยวโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม สำหรับแนวทางในการออกแบบรายละเอียดของแบบสอบถามนั้น จะนำตัวแปรที่พบจากการทบทวนเอกสารวิจัย แนวคิดและทฤษฎีเป็นกรอบในการประเมิน

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลที่อยู่ในพื้นที่การวิจัย โดยใช้วิธีการสุ่มแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non Probability Sampling) ประกอบด้วย

1. การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวคชบาล

2. การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota Sampling) เป็นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการกำหนดสัดส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มแต่ละพื้นที่ ตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจนและมีจำนวนที่เท่ากันในแต่ละกลุ่มหรือในแต่ละพื้นที่ที่ โดยการกระจายตัวอย่างในการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยว จาก 5 พื้นที่ ๆ ละ 80 คน และเป็นไปตามเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ที่เป็นสภาพแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้น (Fully-Contrived Settings) ได้แก่ ปางช้าง ซึ่งกำลังเป็นประเด็นปัญหาอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยว คชบาลของประเทศไทย จากการทบทวนวรรณกรรมที่มีทั้งหมด 233 ปางช้าง 6 ภาคของประเทศไทย (สำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์, 2552) โดยมีแบบแผนเกณฑ์การคัดเลือกมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แบ่งกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวคชบาลจากการทบทวนวรรณกรรมของ Cohen 2015 และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Lainé, 2018; Bansiddhi et al., 2018; Srinok, 2020) สภาพแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้น (Fully Contrived Setting) ได้แก่ ปางช้างที่มีการนำช้างมาดูแลและฝึกให้เชื่อง มีการทำงานในบทบาทของมนุษย์ มีการแสดงโชว์ทั้งในรูปแบบความแสนรู้ของสัตว์และการแสดงถึงประวัติศาสตร์

2.2 ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวคชบาลหรือปางช้างทั้งหมด 233 ปางช้าง (สำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์, 2552) จึงได้ทำการคัดเลือกแบ่งกลุ่มตามลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ทั้งหมด 5 กลุ่ม ได้แก่ 1. แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ จำนวน 6 ปางช้าง จากแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ ที่อยู่ในพื้นที่หรือชุมชนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ มีการขี่ช้างเที่ยวชมอุทยานแห่งชาติ ชมชุมชนท้องถิ่น มีการแสดงที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ควาญช้างและช้างมีการแต่งกายแบบโบราณ โดยตัวแทนของกลุ่มในการเก็บข้อมูล ได้แก่ วังช้างอยุธยาแลเพนียด อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2. แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ในการอนุรักษ์ช้าง จำนวน 6 ปางช้าง จากแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ในการอนุรักษ์ช้าง เพื่อการศึกษาเรียนรู้พฤติกรรมของช้างรวมถึงการฝึกช้างเพื่อทำงานในอดีต โดยตัวแทนของกลุ่มในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง 3. แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ในการใช้ชีวิตของช้าง จำนวน 115 ปางช้าง จากแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ในการใช้ชีวิตของช้าง เป็นการขี่ช้างเที่ยวชมธรรมชาติป่าไม้ มีบรรยากาศและอาหารทางธรรมชาติที่เหมาะสมกับช้างตลอดเส้นทาง โดยตัวแทนของกลุ่มในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แคมป์ช้าง ทวีชัย อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 4. แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ทางด้านการแสดงความแสนรู้ของช้าง จำนวน 13 ปางช้าง

จากแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ทางด้านการแสดงความแสนรู้ของช้าง มุ่งเน้นในการฝึกช้างเพื่อการแสดงความบันเทิงให้กับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ โดยตัวแทนของกลุ่มในการเก็บข้อมูล ได้แก่ สวนนงนุชพัทยา อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี 5. แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ทางด้านการบริบาลช้าง จำนวน 93 ปางช้าง แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ทางด้านการบริบาลช้าง มุ่งเน้นการดูแลช้าง ให้ช้างมีความสุข มีพื้นที่สำหรับช้างและนักท่องเที่ยวสามารถปฏิสัมพันธ์กับช้างด้วยความเป็นมิตรได้ ด้วยการเป็นนักท่องเที่ยวจิตอาสาที่มาร่วมกิจกรรมช่วยเหลือช้าง โดยตัวแทนของกลุ่มในการเก็บข้อมูลได้แก่ ปางช้างไทรโยค (มูลนิธิอนุรักษ์และบริบาลช้างไทย) อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยการแจกแบบสอบถามจะมุ่งเป้าหมายที่นักท่องเที่ยวชาวไทยที่อยู่ภายในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 พื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรงตามกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด โดยการให้นักท่องเที่ยวตอบข้อคำถามในแบบสอบถามให้ครบถ้วนสมบูรณ์ กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากประชากรเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวคชบาล มีจำนวนขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่าง (Cochran & Chambers, 1965) โดยกำหนดค่าระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ซึ่งสูตรในการคำนวณในการใช้ในการศึกษาอย่างน้อย 384 คน จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละ เพื่อป้องกันความไม่สมบูรณ์ของแบบสอบถามจึงเก็บตัวอย่างจำนวน 392 คน และหลังจากเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วได้นำข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล เริ่มจากศึกษา ค้นคว้า เอกสาร ตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์ข้อมูลที่ศึกษาเพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือ และขอบเขต ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา (Validity) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) และสุดท้ายนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนำผลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (α - Coefficient) ของ Cronbarch และนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

จากนั้นนำแบบสอบถามไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างรวม 392 คน และรวบรวมแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำข้อมูลที่มีคำตอบครบถ้วนสมบูรณ์มาทำการลงรหัส เพื่อนำไปวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลทางสถิติต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายลักษณะสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทย

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) โดยการนำผลของการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อจัดองค์ประกอบและนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) เป็นการดูทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว ระหว่างลักษณะสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทย และระหว่างลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทยกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาล โดยกำหนดการแปลผลจากมาตราวัดแบบ Likert Scale ที่มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ (Best, 1981) คือ ระดับสูงที่สุด ระดับสูง ระดับปานกลาง ระดับต่ำ ระดับต่ำสุด โดยในแต่ละระดับได้กำหนดความหมายซึ่งได้จากข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับลักษณะสภาพแวดล้อม รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทยและความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาล

4. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เป็นการวิเคราะห์การถดถอยเป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Independent Variable) กับตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทยกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาล

ผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ของลักษณะสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทย พบว่า ลักษณะของสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทยเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) แล้วพบว่ามีค่า .563** คือ มีความสัมพันธ์กันปานกลาง โดยเป็นความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 แปลความหมายความสัมพันธ์ ได้ว่า ลักษณะสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสมกับรูปแบบกิจกรรม ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดี น่ามาท่องเที่ยว ซึ่งทำให้อยากกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง แต่มีบางรูปแบบกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์ต่ำหรือน้อย ได้แก่ รูปแบบกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนและความบันเทิงจากการแสดงของช้างและรูปแบบกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ซึ่งแปลความหมายความสัมพันธ์ได้ว่า รูปแบบกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนและความบันเทิงจากการแสดงของช้างและรูปแบบกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและ

ประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ มีความน่ามาท่องเที่ยวน้อย ให้ประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว มีคนท้องถิ่นที่เป็นมิตรและอัธยาศัยดี ซึ่งทำให้อาจจะกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง อาจเพราะว่าทั้งสองรูปแบบกิจกรรมมีบรรยากาศทางธรรมชาติและพฤติกรรมของช้างที่น้อยกว่ารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้างที่กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบันที่ใส่ใจการอนุรักษ์ช้างและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง และตรงตามที่ได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับช้าง และสามารถรับรู้ได้จากสิ่งที่นักท่องเที่ยวมองเห็น

2. ความสัมพันธ์ของลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทยกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาล พบว่า ลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทยกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาล เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) แล้วพบว่ามีค่า .668** ซึ่งมีความสัมพันธ์กันปานกลาง โดยเป็นความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 คือ มีความสัมพันธ์กันปานกลาง แปลความหมายความสัมพันธ์ได้ว่า สภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมมีเอกลักษณ์ น่ามาท่องเที่ยว ให้ประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว มีคนท้องถิ่นที่เป็นมิตรและอัธยาศัยดี มอบประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสแปลกใหม่ น่าสนใจและชื่นชอบ แตกต่างจากชีวิตประจำวัน รู้สึกดีไม่น่าเบื่อ และอยากอยู่นาน ๆ คุ้มค่ากับเงิน ซึ่งทำให้อยากกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง โดยเฉพาะในด้านความมีเอกลักษณ์และเป็นมิตรมีความสัมพันธ์มากกว่าด้านประสบการณ์แปลกใหม่ น่าค้นหา และรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้างมีความสัมพันธ์และเหมาะกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาลมากที่สุดทั้งด้านความมีเอกลักษณ์และเป็นมิตรและด้านประสบการณ์แปลกใหม่

3. แนวทางการพัฒนาคุณค่าของกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทย พบว่าลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวมีผลต่อความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาล เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ คือ เมื่อตัวแปรต้น ได้แก่ ลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทย มีค่าเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะมีผลให้ตัวแปรตาม ได้แก่ ความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาล เพิ่มขึ้นร้อยละ 48.2 (Adjusted R2) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น 0.697(R) และลักษณะสภาพแวดล้อมสามารถพยากรณ์ความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาลได้สูงสุด รองลงมาคือ รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากผลสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 สามารถนำเสนอแนวทางในการพัฒนาได้ดังนี้

1. การพัฒนาด้านสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับช้างซึ่งแนวทางการพัฒนา พบว่า สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลควรมีการส่งเสริมและพัฒนา

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้าง เพราะเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกดี และมีความเป็นห่วงช้าง นักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบและต้องการเห็นช้างมีความสุขมากกว่าการถูกบังคับให้ทำกิจกรรมที่ถูกมองว่าทารุณสัตว์หรือเป็นการบังคับกักขังมากจนเกินไป โดยในด้านสภาพแวดล้อมควรพิจารณาให้แหล่งท่องเที่ยวมีบรรยากาศทางธรรมชาติของช้างและมีความหลากหลายของทรัพยากรทางธรรมชาติที่ช้างต้องการ และรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีการเข้มงวดเกี่ยวกับมาตรฐานการฝึกช้างในกิจกรรมแต่ละประเภทที่นำเสนอต่อนักท่องเที่ยว เพื่อให้มีมาตรการควบคุมในรูปแบบเดียวกันของแต่ละกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะรูปแบบกิจกรรมที่มีการแสดงของช้างควรออกแบบหรือปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้มีเอกลักษณ์และเป็นมิตรต่อช้างเพิ่มขึ้น จะช่วยลดมุมมองของนักท่องเที่ยวในด้านการทารุณสัตว์หรือการนำเสนอกิจกรรมที่แปลกใหม่และผิดธรรมชาติของช้างมากจนเกินไป และควรต้องสื่อความหมายของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้นักท่องเที่ยวรับรู้ได้ถึงความมีเอกลักษณ์และเป็นมิตรกับช้าง มีปลอดภัยต่อช้างอย่างแน่นอน ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้และเข้าใจได้ตั้งแต่การมาท่องเที่ยวในครั้งแรกเพราะสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับช้างมีผลต่อความน่าหลงใหลและนักท่องเที่ยวอยากมาท่องเที่ยวมากที่สุด

2. การพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับช้างให้มากขึ้น เพราะปัจจุบันประเทศไทยถูกจับตามองจากนักท่องเที่ยวเนื่องจากมีสื่อต่างประเทศมีการเผยแพร่ในมุมมองที่ไม่ดีเกี่ยวกับกิจกรรมการขี่ช้าง กิจกรรมการแสดงของช้างซึ่งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนของประเทศไทยได้พยายามแก้ปัญหาในประเด็นนี้มาโดยตลอด หากมีการประชาสัมพันธ์ที่บ่งบอกได้ว่า กิจกรรมการขี่ช้างและกิจกรรมการแสดงของช้างไม่ได้เป็นกิจกรรมที่ทารุณสัตว์ และสามารถเป็นกิจกรรมที่เป็นมิตรกับช้างได้ หากมีการพัฒนาและปรับปรุงให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยไม่จำเป็นต้องยกเลิกกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่ ย่อมส่งผลดีต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวคชบาล รวมทั้งความอยู่รอดของช้างและควาญช้าง

สมมติฐานที่ 1 ลักษณะของสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวคชบาลในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทย

พบว่า ลักษณะของสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวคชบาลในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทย และสมมติฐานการวิจัยที่ 1 สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก H_0 และยอมรับสมมติฐานรอง H_1 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สมมติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ของลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทยกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาล พบว่า ลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทยมีผลต่อความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาลและสมมติฐาน

การวิจัยที่ 2 สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H1) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และพบว่าลักษณะของสถาพแวดล้อมมีผลต่อความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาลมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ของลักษณะสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทย พบว่า มีความสัมพันธ์กันปานกลาง แปลความหมายความสัมพันธ์ได้ว่า ลักษณะสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสมกับรูปแบบกิจกรรม ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดี น่ามาท่องเที่ยว ซึ่งทำให้อยากกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะเห็นได้ว่า ลักษณะของสภาพแวดล้อมทั้งสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับช้างและสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ปานกลางกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้างมากที่สุด อธิบายได้ว่าจากกระแสความนิยมในการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและเป็นมิตรกับช้าง ซึ่งเป็นแนวทางใหม่เพื่อสวัสดิภาพช้างในมุมมองของนักท่องเที่ยวที่ดีขึ้นมีความเป็นธรรมชาติของช้างทั้งสภาพแวดล้อมและกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนรูปแบบกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนและความบันเทิงจากการแสดงของช้างและรูปแบบกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ กลับมีความสัมพันธ์น้อยหรือต่ำ ทั้งสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับช้างและสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว อาจเพราะว่านักท่องเที่ยวมีมุมมองและได้พบเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ช้างควรมีที่ยังน้อย หรืออาจเกิดจากการสื่อสารถึงรูปแบบกิจกรรมดังกล่าวที่มีความใส่ใจและเป็นมิตรกับช้างที่การรับรู้ของนักท่องเที่ยวอาจจะเข้าใจต่างออกไปจากที่แหล่งท่องเที่ยวคิด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Pabel & Mkono (2021) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในช้างจะชื่นชอบในการได้อยู่กับช้างอย่างใกล้ชิด แต่ก็อาจจะสร้างความเครียดให้กับช้างได้ โดยอาจจะป้องกันด้วยการพยายามให้ช้างได้อยู่ในพื้นที่โดยลำพัง มีช่วงเวลาที่จำกัดสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้รบกวนช้างมากเกินไปในแต่ละวัน จำกัดเวลาในแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาสั้น ๆ แต่การป้องกันในลักษณะนี้อาจจะไม่ตรงกับความความคาดหวังของนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม และบางแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเชื่อและเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เพราะฉะนั้นจะต้องพยายามทำให้เกิดความสมดุลกันระหว่างการปกป้องช้างให้มีสวัสดิภาพที่ดีขึ้นกับความคาดหวังของแหล่งท่องเที่ยวที่มีบรรยากาศหรือกิจกรรมที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติของช้างที่ควรจะเป็น

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมที่มีลักษณะที่เป็นมิตรกับช้าง มุ่งเน้นใส่ใจช้าง มีบรรยากาศทางธรรมชาติที่ช้างต้องการ มีความสัมพันธ์หรือมีความเหมาะสมกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้าง เป็นองค์ความรู้ใหม่สำหรับผู้ประกอบการ

แหล่งท่องเที่ยว นักวิชาการ และนักวิจัยที่จะนำไปพัฒนาออกแบบสภาพแวดล้อมให้มีความเป็นมิตรกับช้างให้มากที่สุด นักท่องเที่ยวมีความต้องการท่องเที่ยวและชื่นชมสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับช้าง มีบรรยากาศที่สามารถตอบสนองความต้องการของช้างทำให้สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะการไม่มีการแสดงของช้าง เพราะมีความเข้าใจว่าช้างจะมีความสุขกับบรรยากาศที่อยู่อาศัยและกิจกรรมที่ไม่เป็นการทารุณสัตว์หรือใช้แรงงานช้างทางการท่องเที่ยวมากจนเกินไป ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจมองว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้างมีความใกล้ชิดธรรมชาติและเหมาะสมกับช้าง แต่รูปแบบกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนและความบันเทิงจากการแสดงของช้างและรูปแบบกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ควรมีการปรับปรุงพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับทั้งสองสภาพแวดล้อมให้มากขึ้น เช่น การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้ได้ว่ามีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งสองลักษณะที่มีอยู่

2. ความสัมพันธ์ของลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทยกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาล พบว่ามีความสัมพันธ์กันปานกลาง แปลความสัมพันธ์ได้ว่า สภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมมีเอกลักษณ์ น่ามาท่องเที่ยว ให้ประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว มีคนท้องถิ่นที่เป็นมิตรและอัธยาศัยดี มอบประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสแปลกใหม่ น่าสนใจและชื่นชอบ แตกต่างจากชีวิตประจำวัน รู้สึกดีไม่น่าเบื่อและอยากอยู่นาน ๆ คุ้มค่ากับเงิน ซึ่งทำให้อยากกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง

นักท่องเที่ยวมีความเห็น ว่าลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาล โดยการนำแนวคิดการสร้างความน่าหลงใหลในจุดหมายปลายทางของ Liu et al. (2017) 6 มิติ ได้แก่ 1. ความลึกลับ 2. ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร 3. ความน่าดึงดูดใจ 4. ความมีเอกลักษณ์ 5. ความเหมาะสมและพอดี และ 6. ความเป็นมิตร

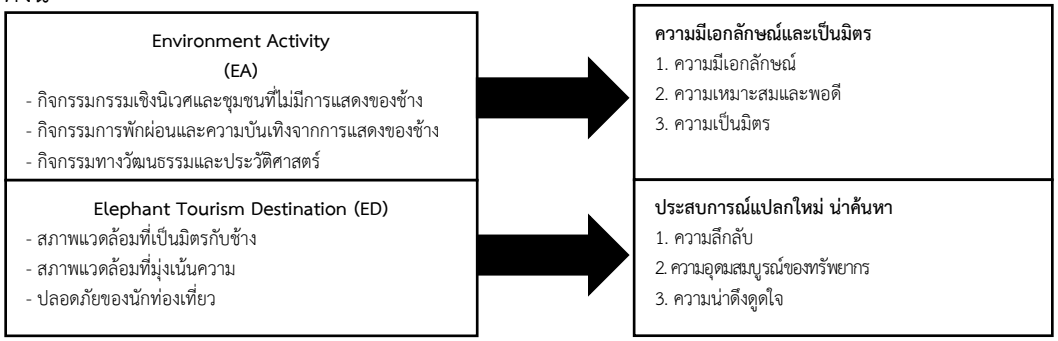
สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับช้างมีความสัมพันธ์กับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาล ทั้งด้านความมีเอกลักษณ์และเป็นมิตรและด้านประสบการณ์แปลกใหม่น่าค้นหา อธิบายได้ว่า สภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับช้าง ช้างได้ผ่อนคลายตามธรรมชาติ มีอิสระมีพื้นที่เฉพาะและมีช่วงเวลาที่เหมาะสมในการฝึกที่มีเอกลักษณ์แบบไทย ผู้ฝึกช้างมีความรู้ในการฝึกช้างเป็นอย่างดี มีกิจกรรมที่เป็นมิตรกับช้าง มีการแบ่งพื้นที่ระหว่างช้างและนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจน มีการเตรียมความพร้อมต่ออุบัติเหตุหรืออันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับช้างและนักท่องเที่ยวเที่ยว เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ น่ามาท่องเที่ยว มอบประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสแปลกใหม่ น่าสนใจและชื่นชอบ แตกต่างจากชีวิตประจำวัน รู้สึกดีไม่น่าเบื่อและอยากอยู่นาน ๆ คุ้มค่ากับเงิน มีคนท้องถิ่นที่เป็นมิตรและอัธยาศัยดี ซึ่งทำให้อยากกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง แต่สภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับ

ความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวคชบาล ด้านความมีเอกลักษณ์และเป็นมิตร มากกว่า ด้านประสบการณ์แปลกใหม่ น่าค้นหา สอดคล้องกับการศึกษาของ Dissanayake (2016) และ Bansiddhi et al. (2020) เห็นว่า ควรเลี้ยงช้างภายในกรอบการกำกับดูแลที่เข้มงวดเพื่อรับรองสิทธิและสวัสดิภาพของช้าง โดยคำนึงถึงความต้องการทางสรีรวิทยาและจิตใจของช้างแต่ละตัว เป็นการพัฒนาตามหลักวิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับช้างมากกว่าการเลี้ยงช้างเพื่อความบันเทิง เพื่อประสบการณ์แปลกใหม่ของนักท่องเที่ยว

3. แนวทางการพัฒนาคุณค่าของกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว คชบาลของประเทศไทย สรุปได้ว่านักท่องเที่ยวมีความรู้สึกดีกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้าง เพราะด้วยความเป็นห่วงช้าง อยากให้ช้างมีความสุขในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ ว่าควรตระหนักถึงศีลธรรมอันดีมีจริยธรรมที่ดีต่อสัตว์ (Moral) มีความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) มากกว่ามาท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิงเท่านั้น แม้ว่าเมื่อพิจารณาในเชิงลึกจะพบว่ารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้าง แต่บางแหล่งท่องเที่ยวจะมีการขี่ช้างเที่ยวชมธรรมชาติป่าไม้ โดยที่นักท่องเที่ยวไม่รู้สึกว่าเป็นการทารุณช้างเพราะช้างได้ทำกิจกรรมอยู่ในบรรยากาศทางธรรมชาติที่เหมาะสมกับพฤติกรรมของช้าง เช่น ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง แคมป์ช้าง ทวีชัย อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ในขณะที่บางแหล่งท่องเที่ยวไม่มีการขี่ช้าง แต่มุ่งเน้นกิจกรรมจิตอาสาช่วยเหลือช้าง ดูแลบริบาลช้าง ซึ่งกำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก แสดงให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับช้างมีความเชื่อมโยงเหมาะสมกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความใกล้เคียงธรรมชาติของช้าง เช่น ปางช้างไทรโยค (มูลนิธิอนุรักษ์และบริบาลช้างไทย) อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณค่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทยด้วยแนวคิดความน่าหลงใหลในจุดหมายปลายทาง ได้องค์ความรู้จากการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนาคุณค่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทย

เมื่อพิจารณาจากองค์ความรู้ที่ได้จากแหล่งท่องเที่ยวคชบาล ลักษณะสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวคชบาล พบว่า มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยวคชบาล เพราะมีแนวคิดการทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีเสน่ห์และน่าหลงใหลผสมผสานอยู่ด้วย ทำให้สามารถสรุปรูปแบบการพัฒนาคุณค่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทยเป็นข้อความสาระทฤษฎี (Statement of Theory)

ด้านลักษณะสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวคชบาล ได้แก่

1. สภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับช้าง ประกอบไปด้วย ด้านสวัสดิภาพของช้างและด้านสถานที่เหมาะสำหรับการฝึกช้าง โดยมีลักษณะสำคัญคือการใส่ใจช้างและพยายามสร้างบรรยากาศและกิจกรรมที่มีความเหมาะสมทางธรรมชาติของช้างมากที่สุด ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นตัวช้างเป็นสำคัญ

2. สภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย ด้านสถานที่ที่มีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวเป็นหลัก มีการควบคุมดูแลป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจด้านความปลอดภัยจากการควบคุมการใช้โซ่กับช้างที่เหมาะสม และมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำดูแลตลอดเวลา ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

ด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคชบาล ได้แก่

1. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้าง เป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวภายใต้บรรยากาศทางธรรมชาติของช้าง โดยบางแหล่งท่องเที่ยวยังคงมีการกิจกรรมการขี่ช้างชมธรรมชาติ ป่าไม้ และบางแหล่งท่องเที่ยวก็ไม่มีการขี่ช้างแต่เป็นลักษณะให้ช้างมีอิสระบรรยากาศ เน้นการช่วยเหลือดูแลช้าง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการอนุรักษ์ช้างกับชุมชน กิจกรรมเรียนรู้วิถีแห่งควาญช้าง กิจกรรมเรียนรู้พฤติกรรมของช้างและกิจกรรมจิตอาสาช่วยช้าง ที่ไม่มีการแสดงของช้างช่วยส่งเสริมให้ช้างไม่สูญพันธุ์

2. รูปแบบกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนและความบันเทิงจากการแสดงของช้างเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการแสดงความแสนรู้ของช้างที่ถูกฝึกจนเชื่องเพื่อแสดงความบันเทิงให้กับนักท่องเที่ยว

3. รูปแบบกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นในการฝึกให้ช้างแสดงถึงบทบาทสำคัญทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ความเป็นมาของช้างในอดีต ด้วยบทบาทจำลองการแสดงกิจกรรมการแสดงโชว์ยุทธหัตถีเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาของประวัติศาสตร์ไทย มีการแต่งกายแบบช้างไทยโบราณ อาจมีการนั่งหลังช้างชมโบราณสถาน การลอดใต้ท้องช้างเพื่อเสริมสิริมงคล และการชมสินค้าที่ระลึกจากช้าง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการกำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับการรับรู้ของนักท่องเที่ยวในด้านข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับช้างตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้ปฏิบัติงานต้องศึกษาถึงความต้องการของแหล่งท่องเที่ยวคชบาล จากทั้ง 3 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวถึงศักยภาพในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวมากขึ้น และยังคงเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวคชบาลของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานการฝึกช้างเพื่อการท่องเที่ยวให้มากขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่อยากเห็นช้างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2558). *แผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของประเทศ พ.ศ. 2558-2560*. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว.

สำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์. (2552). *รายชื่อปางช้างในประเทศไทย*. สืบค้น 17 สิงหาคม 2562, จาก https://shorturl.asia/vOaHZ

Bansiddhi, P. et al. (2018). Changing trends in elephant camp management in northern Thailand and implications for welfare. *PeerJ*, 6(3), 1-30.

_____. (2020). Elephant tourism in Thailand: Areview of animal welfare practices and needs. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 23(2), 164-177.

Best, J. W. (1981). *Research in Education*. New Jersey: Prentice – Hall.

Carr, N. & Broom, D. M. (2018). *Tourism and Animal Welfare*. Wallingford: CABI.

Cochran, W. G. & Chambers, S. P. (1965). The planning of observational studies of human populations. *Journal of the RoyalStatistical Society: Series A*, 128(2), 234-255.

Dissanayake, D. (2016). *Promoting Elephant Friendly Tourism in Sri Lanka*. Sri Lanka: University of Kelaniya.

Lainé, N. (2018). Asian elephant conservation: too elephantocentric? Towards a biocultural approach of conservation. *Asian Bioethics Review*, 10(4), 279-293.

Liu, C. R. et al. (2017). Destination fascination: Conceptualization and scale development. *Tourism management*, 63(1), 255-267.

Manhas, P. S. et al. (2016). Role of tourist destination development in building its brand image: A conceptualmodel. *Journal of Economics, Finance and Administrative Science*, 21(40), 25-29.

Pabel, A. & Mkono, M. (2021). *The Elephant Tourism Business*. Songkhla: CABI.

Srinok, N. (2020). *Marketing communication tools for elephant camp business a case study of Ayutthaya elephant palace & royal kraal*. Bankkok: Rajamangala University of Technology Phra Nakhon.

ความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี *

KNOWLEDGE MANAGEMENT SKILLS OF INTERNAL AUDIT ACADEMICS OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN SURAT THANI PROVINCE

สุภลักษณ์ พิริพล, สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, สุพิศ ฤทธิ์แก้ว
Supalak Phiriphon, Somnuk Aujirapongpan, Supit Ritkaew
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
Walailak University
Corresponding Author Email: asomnuk@wu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายใน 2. เปรียบเทียบความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในกับปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. ศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายใน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 112 ตัวอย่าง สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างของค่าที ทดสอบค่าเอฟ ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีระดับความสามารถในการจัดการความรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้ความรู้ รองลงมา คือ ด้านการแสวงหาความรู้ และด้านการเก็บความรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างความรู้ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษา รายได้ต่อเดือน และสังกัดหน่วยงานต่างกัน มีระดับความสามารถในการจัดการความรู้ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังพบว่า แรงจูงใจในการทำงานปัจจัยค้ำจุนด้านความมั่นคงในงาน และปัจจัยจูงใจด้านความก้าวหน้าในอาชีพ มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ โดยสามารถอธิบายระดับการมีอิทธิพล ได้ร้อยละ 52.9

คำสำคัญ: ความสามารถในการจัดการความรู้; นักวิชาการตรวจสอบภายใน; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

---

*Received August 21, 2022; Revised August 26, 2022; Accepted August 26, 2022

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To investigate the knowledge management skill of the internal auditors, 2. To compare the knowledge management competency of the internal auditors with personal factors, and 3. To understand the motivation toward their knowledge management competency. The 112 samples were the internal auditors who worked in the local administrative organization across Surat Thani Province. The statistical analysis tools were frequency, percentage, mean, standard deviation, T-test, f-Test with One-way ANOVA, and multiple regression analysis.

The result revealed that the samples had a high level of knowledge management competency in terms of using knowledge followed by acquiring knowledge, capturing and storing knowledge, though creating knowledge the least. Moreover, the samples with different educational, incomes, and organizations showed a different level of knowledge management competency at a significantly different level at .05. In addition, the hygiene factor in terms of job security and motivation factor in terms of the career progression had 52.9% of influence rate on the knowledge management.

Keywords: Knowledge Management Competency; Internal Audit Academics; Local Administrative Organization

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาคอร์รัปชันถือได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศที่ด้อยพัฒนา และการคอร์รัปชันได้กลายมาเป็นปัญหาที่มีความสำคัญที่สุดปัญหาหนึ่งของหลายประเทศ โดยปัญหานี้ยังไม่มีทีท่าว่าจะหมดไป อีกทั้งยังทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2565 องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International หรือ TI) เผยแพร่ผลการสำรวจดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index หรือ CPI) ประจำปี พ.ศ. 2564 จำนวน 180 ประเทศทั่วโลก พบว่า ดัชนีรับรู้ทุจริตปี พ.ศ. 2564 ไทยติดอันดับ 110 ของโลก จากเดิมอยู่ในอันดับ 104 ในปี พ.ศ. 2563 และอันดับ 101 ในปี พ.ศ. 2562 พบว่าในปี พ.ศ. 2564 อันดับดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยเพิ่มขึ้น แสดงว่ามีการเกิดการคอร์รัปชันสูงขึ้น ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของประเทศไทยเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันมีผลในเชิงลบ ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีปัญหาการคอร์รัปชันอยู่ในระดับสูง

การทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยถือเป็นปัญหาเรื้อรังที่นับวันยิ่งจะทวีความรุนแรงและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นและส่งผลกระทบในวงกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของชาติเป็นปัญหาลำดับต้น ๆ ที่ขัดขวางการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เนื่องจากเกิดขึ้นทุกภาคส่วนในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นภาคการเมือง ภาคราชการ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักถูกมองจากภายนอกว่าเป็นองค์กรที่เอื้อต่อการทุจริตคอร์รัปชัน และมักจะปรากฏข่าวการทุจริตตามสื่อและรายงานของทางราชการอยู่เสมอ ซึ่งได้ส่งผลสะเทือนต่อกระแสการกระจายอำนาจและความศรัทธาต่อระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยิ่ง (BBC New, 2562)

การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมีการขยายตัว ทำให้การบริหารงานเกิดความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารองค์กรไม่สามารถควบคุมดูแลรายละเอียดการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง ในการบริหารองค์กรใด ๆ ก็ตาม การใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่ามีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรของรัฐที่ต้องใช้งบประมาณจากภาษีอากรของประชาชนมาดำเนินการนั้น ซึ่งความคุ้มค่าหรือมีประสิทธิภาพในการบริหารจะเกิดขึ้นได้ ก็ต้องมีกลไกการตรวจสอบที่สำคัญและใช้กันมากก็คือ การตรวจสอบภายใน โดยผู้บริหารใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและบริหารงานต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ การตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่ามีจำนวนเพียง 1 คน ต่อองค์กร โดยส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ ขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของผู้บริหาร ดังนั้นผู้ตรวจสอบภายในต้องพัฒนาตน ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ และทักษะต่าง ๆ เพื่อให้งานตรวจสอบเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารที่ใช้เป็นเครื่องมือเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานตรวจสอบภายในเริ่มมีความสำคัญขึ้นมาอย่างเป็นระบบ (สำนักที่ปรึกษากรมอนามัย, 2563)

ดังนั้นจากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว เพื่อป้องกันและลดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงาน และเพิ่มศักยภาพของนักวิชาการตรวจสอบภายใน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะศึกษาว่า นักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะมีการจัดการความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้เกิดพัฒนาการของความรู้ และเป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งผลให้องค์กรมีการพัฒนา การจัดการความรู้จึงนับเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์กร ที่ทำให้สามารถเข้าถึงความรู้ต่าง ๆ ที่จัดเตรียมไว้อย่างเป็นระบบ พร้อมนำมาใช้งานเพื่อพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขต

จังหวัดสุราษฎร์ธานีกับปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาถึงปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนที่ส่งผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายใน อีกทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายใน ในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการทำงานของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความสามารถในการจัดการความรู้ในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานีกับปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการโดยศึกษาจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 112 คน

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 138 คน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2565)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการคำนวณหาขนาดตัวอย่างของผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อน 5 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 102 คน แต่เพื่อให้ง่ายต่อการทำข้อมูลทางวิจัยจึงปรับให้เป็น 112 คน โดยใช้วิธีการแบบเทียบสัดส่วนของกลุ่มประชากรแต่ละหน่วยงาน โดยเก็บข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 2 คน เทศบาล จำนวน 24 คน และองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 86 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 22 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ ปัจจัยจูงใจ จำนวน 15 ข้อ ส่วนปัจจัยค้ำจุน จำนวน 21 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งแบบสอบถามออนไลน์ผ่านสื่อทาง Social Media โดยการใช้ Google Form เนื่องจากเป็นวิธีที่ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างในจำนวนที่เข้าถึงได้ง่าย รวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเก็บข้อมูล รวมถึงลดเวลาในการแจกแบบสอบถาม กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ 112 คน

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้ศึกษาทฤษฎี ศึกษาแนวทาง และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัด และเครื่องมือประเมินผลการปฏิบัติงาน เช่น งานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ที่มีการจัดทำขึ้นโดยผู้วิจัยต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการและสภาพทั่วไปในกรณีศึกษา รวมทั้งจากแหล่งข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ วารสาร ข้อมูลสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ค่าความถี่ (Frequencies) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

5.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้วิเคราะห์ประเมินระดับแรงจูงใจในการทำงาน และความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี

5.3 ทดสอบความแตกต่างของค่าที (t-Test) และทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA) เพื่อวิเคราะห์การเปรียบเทียบความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และหากมีความแตกต่างให้ใช้การเปรียบเทียบรายคู่ต่อด้วยวิธี LSD

4. การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์แรงจูงใจที่มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการวิจัย

1. ระดับความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่าง มีระดับความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้ความรู้ รองลงมา คือ ด้านการแสวงหาความรู้ และด้านการเก็บความรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างความรู้

2. เปรียบเทียบความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี กับปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (n=112)

ปัจจัยส่วนบุคคล	ความสามารถในการจัดการความรู้				
	ด้านการแสวงหาความรู้	ด้านการสร้างความรู้	ด้านการเก็บความรู้	ด้านการใช้ความรู้	โดยรวม
เพศ	.256	.380	1.022	.491	.697
	(.798)	(.110)	(.309)	(.624)	(.487)
อายุ	.351	.270	.423	.825	.048
	(.705)	(.764)	(.656)	(.441)	(.954)
สถานภาพ	.211	.546	.485	.468	.565
	(.834)	(.586)	(.643)	(.641)	(.574)
ระดับการศึกษา	.839	.992	.547	1.007	.729
	(.435)	(.374)	(.580)	(.369)	(.485)
วุฒิการศึกษา	1.292	**2.155***	**5.945****	1.825	**3.055****
	(.262)	**(.044)**	**(.000)**	(.090)	**(.006)**
ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน	1.930	1.025	.298	.449	.227
	(.150)	(.362)	(.743)	(.639)	(.798)
ระดับของตำแหน่งงาน	.986	.621	.820	1.929	1.392
	(.326)	(.536)	(.415)	(.057)	(.167)
รายได้ต่อเดือน	.411	**2.539***	1.000	.870	**2.035***
	(.801)	**(.044)**	(.411)	(.485)	**(.046)**
สังกัดหน่วยงาน	**3.999***	.303	.074	.030	**2.627***
	(.021)	(.739)	(.929)	(.970)	**(.045)**

*p < .05, **p < .01

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเก็บความรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการสร้างความรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีระดับความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างความรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กลุ่มตัวอย่างที่มีสังกัดหน่วยงานต่างกัน มีระดับความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการแสวงหาความรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แรงจูงใจที่มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตารางที่ 2 แรงจูงใจที่มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี (n=112)

แรงจูงใจในการทำงาน	ความสามารถในการจัดการความรู้				
	ด้านการแสวงหาความรู้	ด้านการสร้างความรู้	ด้านการเก็บความรู้	ด้านการใช้ความรู้	โดยรวม
Constant	1.240	.361	.890	.898	.646
	(.024)	(.525)	(.200)	(.128)	(.102)
ปัจจัยจูงใจด้านความสำเร็จในการทำงาน (X_1)	.067	.054	.087	.074	.033
	(.471)	(.579)	(.464)	(.464)	(.624)
ปัจจัยจูงใจด้านการได้รับการยอมรับนับถือ (X_2)	.097	**.175***	.060	.048	.050
	(.253)	**(.050)**	(.576)	(.603)	(.418)
ปัจจัยจูงใจด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย (X_3)	.061	.047	.177	.012	.010
	(.404)	(.539)	(.061)	(.990)	(.844)
ปัจจัยจูงใจด้านความรับผิดชอบในงาน (X_4)	.040	.097	.048	**.219***	.045
	(.680)	(.343)	(.702)	**(.040)**	(.521)
ปัจจัยจูงใจด้านความก้าวหน้าในอาชีพ (X_5)	**.209***	.145	.025	.180	**.143***
	(.041)	(.172)	(.846)	(.102)	**(.049)**
ปัจจัยค้ำจุนด้านนโยบายการบริหารขององค์กร (X_6)	.073	**.215***	.024	.137	.115
	(.399)	**(.019)**	(.831)	(.147)	(.068)
ปัจจัยค้ำจุนด้านการปกครองบังคับบัญชา (X_7)	.082	.016	.022	.141	.050
	(.323)	(.849)	(.946)	(.117)	(.404)

ตารางที่ 2 แรงจูงใจที่มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี (ต่อ)

แรงจูงใจในการทำงาน	ความสามารถในการจัดการความรู้				
	ด้านการแสวงหาความรู้	ด้านการสร้างความรู้	ด้านการเก็บความรู้	ด้านการใช้ความรู้	โดยรวม
ปัจจัยค้ำจุนด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร (X_8)	.024 (.685)	**.198** (.002)**	.095 (.215)	.013 (.841)	.079 (.070)
ปัจจัยค้ำจุนด้านค่าจ้างและผลตอบแทน (X_9)	.165 (.055)	.040 (.653)	.078 (.476)	.039 (.675)	.083 (.183)
ปัจจัยค้ำจุนด้านสถานภาพในการทำงาน (X_{10})	.014	**.203**	.036	**.181***	.101
ปัจจัยค้ำจุนด้านความมั่นคงในงาน (X_{11})	(.846)	(.010)**	(.705)	(.026)*	(.063)
ปัจจัยค้ำจุนด้านตำแหน่งงาน (X_{12})	**.285** (.001)**	.089 (.331)	**.249** (.027)*	.150 (.114)	**.193** (.003)**
	.016 (.819)	.076 (.311)	.027 (.769)	.011 (.883)	.034 (.513)
F Test	3.581	9.447	3.010	3.984	9.280
R^2	.303	.534	.267	.326	.529
Adjusted R^2	.218	.477	.179	.244	.472

*p < .05, **p < .01 (ตัวเลขที่เห็นคือค่า b ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ)

จากตารางที่ 2 พบว่า แรงจูงใจในการทำงานปัจจัยค้ำจุนด้านความมั่นคงในงาน และปัจจัยจูงใจด้านความก้าวหน้าในอาชีพ มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสามารถอธิบายระดับการมีอิทธิพล ได้ร้อยละ 52.9 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ = $.646+.193X_{11}+.143X_5$

หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1. แรงจูงใจในการทำงานปัจจัยค้ำจุนด้านความมั่นคงในงาน และปัจจัยจูงใจด้านความก้าวหน้าในอาชีพ มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ด้านการแสวงหาความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสามารถอธิบายระดับการมีอิทธิพล ได้ร้อยละ 30.3 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ = $1.240+.285X_{11}+.209X_5$

2. แรงจูงใจในการทำงานปัจจัยค้ำจุนด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร ปัจจัยค้ำจุนด้านสถานภาพในการทำงาน ปัจจัยค้ำจุนด้านนโยบายการบริหารขององค์กร และปัจจัยจูงใจด้านการได้รับการยอมรับนับถือ มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ด้านการสร้างความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสามารถอธิบายระดับการมีอิทธิพล ได้ร้อยละ 53.4 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ = $.361+.198X_8+.203X_{10}+.215X_6+.175X_2$

3. แรงจูงใจในการทำงานปัจจัยค้ำจุนด้านความมั่นคงในงาน มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ด้านการเก็บความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสามารถอธิบายระดับการมีอิทธิพล ได้ร้อยละ 26.7 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ = .890+.249X_{11}

4. แรงจูงใจในการทำงานปัจจัยค้ำจุนด้านสถานภาพในการทำงาน และปัจจัยจูงใจด้านความรับผิดชอบในงาน มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ด้านการใช้ความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสามารถอธิบายระดับการมีอิทธิพล ได้ร้อยละ 32.6 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ = .898+.181X_{10} +.219X_4

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มตัวอย่าง มีระดับความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้ความรู้ ทั้งนี้เนื่องจากการนำความรู้ไปใช้จะทำให้ทราบข้อมูลจากการนำความรู้ที่ได้ว่ามีประโยชน์อย่างไร มีปัญหาจากการใช้ความรู้ในด้านใดบ้าง จากการใช้ความรู้ เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงและพัฒนาให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของวีณา เหล่าชาย (2557) ศึกษาการบริหารการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในจังหวัดกระบี่ ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการความรู้ของสถานศึกษาในจังหวัดกระบี่ ด้านการใช้ความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการแสวงหาความรู้ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีการฝึกทักษะที่จะต้องอาศัยการเรียนรู้และวิธีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ ช่วยทำให้เกิดแนวความคิดความเข้าใจที่ถูกต้องและกว้างขวางยิ่งขึ้น ทำให้เกิดทักษะในการค้นคว้าสิ่งที่ต้องการและสนใจใคร่รู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ จะทำให้ทราบข้อเท็จจริง และสามารถเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้มาว่าควรเชื่อถือหรือไม่ สอดคล้องกับการศึกษาของสุพิศ ฤทธิ์แก้ว และคณะ (2558) ศึกษาความสามารถในการจัดการความรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตภาคใต้ตอนบนของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของความสามารถในการจัดการความรู้ของโรงเรียน ด้านการแสวงหาความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการเก็บความรู้ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีการจัดระบบของการบริหารจัดการความรู้ที่มีอยู่ เพื่อให้ง่ายต่อการค้นหาและนำไปใช้ ซึ่งอาจจะเป็นการดำเนินการโดยบุคคลตามความต้องการส่วนตัว หรือโดยกลุ่มหรือองค์กรเพื่อสนับสนุนภารกิจและการปฏิบัติงานของกลุ่มหรือองค์กรให้สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์สำหรับการ

ปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการศึกษาของสุจิรา สาหา (2563) ศึกษาการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ผลการศึกษา พบว่า ระดับการจัดการความรู้ของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ด้านการจัดเก็บความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการสร้างความรู้ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีการสร้าง และแสวงหา ตลอดจนมีการรวบรวมความรู้ ทั้งภายในและภายนอก การรักษาความรู้เดิม แยกความรู้ที่ใช้ไม่ได้แล้วออกไป สอดคล้องกับการศึกษาของกฤติกา พูลสุวรรณ (2559) ศึกษาการจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการศึกษา พบว่า การจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 การสร้างองค์ความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือนที่สูงกว่าย่อมมีประสบการณ์ในการทำงานที่มากกว่าทำให้มีศักยภาพในการจัดการความรู้สูงกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของจงลักษ เวชธรรมา (2556) การจัดการความรู้ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษา พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการจัดการความรู้ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี โดยรวมแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีระดับความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาสาขาวิชาที่จบต่างกัน ย่อมมีวิธีการจัดการความรู้ที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของสกุลไทย ป้อมมะรัง และคณะ (2554) ศึกษาผลกระทบของประสิทธิผลการจัดการความรู้ที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชีหน่วยงานย่อย ในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า ผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชีหน่วยงานย่อย ที่มีรายได้ต่อเดือนในปัจจุบันแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีประสิทธิผลการจัดการความรู้เป็นรายด้านแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่มีสังกัดหน่วยงานต่างกัน มีระดับความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่สังกัดหน่วยงานต่างกัน ต่างก็มีวิธีการจัดการความรู้ที่แตกต่างกันไปตามโครงสร้างและขนาดของหน่วยงาน สอดคล้องกับการศึกษาของกมลพัทธ์

โด่งพิมาย (2558) การจัดการความรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นการศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 ผลการศึกษา พบว่า ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาด ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 แตกต่างกัน

3. แรงจูงใจที่มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี

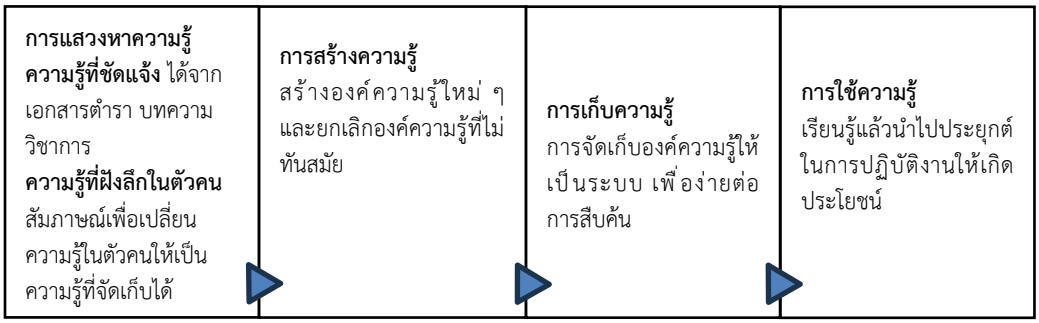
แรงจูงใจในการทำงานปัจจัยค้ำจุนด้านความมั่นคงในงาน และปัจจัยจูงใจด้านความก้าวหน้าในอาชีพ มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสามารถอธิบายระดับการมีอิทธิพล ได้ร้อยละ 52.9 พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1. แรงจูงใจในการทำงานปัจจัยค้ำจุนด้านความมั่นคงในงาน และปัจจัยจูงใจด้านความก้าวหน้าในอาชีพมีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ด้านการแสวงหาความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสามารถอธิบายระดับการมีอิทธิพล ได้ร้อยละ 30.3 ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อกลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกถึงความมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่ และมีความก้าวหน้าในอาชีพ ทำให้เกิดแรงจูงใจและมีกำลังใจต่อการจัดการความรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของณิชพน เชื้อปรางค์ และคณะ (2560) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวกับความสำเร็จในการจัดการความรู้ของเจ้าหน้าที่ควบคุมจราจรทางอากาศของกองทัพอากาศ ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของเจ้าหน้าที่ควบคุมจราจรทางอากาศของกองทัพอากาศ 2. แรงจูงใจในการทำงานปัจจัยค้ำจุนด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร ปัจจัยค้ำจุนด้านสถานภาพในการทำงาน ปัจจัยค้ำจุนด้านนโยบายการบริหารขององค์กร และปัจจัยจูงใจด้านการได้รับการยอมรับนับถือ มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ด้านการสร้างความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสามารถอธิบายระดับการมีอิทธิพล ได้ร้อยละ 53.4 ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อสัมพันธภาพภายในองค์กรเป็นไปอย่างราบรื่น มีนโยบายการบริหารงานที่ดี ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีกำลังใจที่จะการจัดการความรู้อย่างเต็มความสามารถ สอดคล้องกับการศึกษาของสุภัทธา สุขวิเศษ (2561) ศึกษาแรงจูงใจและการสนับสนุนจากองค์การที่มีผลต่อการจัดการความรู้ในการดูแลผู้ป่วยของบุคลากรโรงพยาบาลชุมชนแม่ข่าย จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจมีผลและสามารถพยากรณ์การจัดการความรู้ในการดูแลผู้ป่วยของบุคลากรโรงพยาบาลชุมชนแม่ข่าย จังหวัดชัยภูมิ ได้ร้อยละ 50.7 3. แรงจูงใจในการทำงานปัจจัยค้ำจุนด้านความมั่นคงในงาน มีผลต่อความสามารถในการจัด การความรู้ด้านการเก็บความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสามารถอธิบายระดับการมีอิทธิพล ได้ร้อยละ 26.7 ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อกลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจที่ส่งผลต่อความมั่นคงในการทำงาน ส่งผลให้มีกลุ่มตัวอย่างใช้ความสามารถต่อการจัดการความรู้

โดยการทุ่มเทความรู้และความสามารถอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับการศึกษาของเมธาวี ไชยศิลป์ (2560) การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างแรงจูงใจในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในระบบการจัดการความรู้ขององค์การ ผลการศึกษา พบว่า การสร้างแรงจูงใจในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ลงในระบบการจัดการความรู้ขององค์การ มีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านการใช้ระบบการจัดการความรู้ และปัจจัยด้านความตั้งใจในการแบ่งปันความรู้ 4. แรงจูงใจในการทำงานปัจจัยค้ำจุนด้านสถานภาพในการทำงาน และปัจจัยจูงใจด้านความรับผิดชอบในงาน มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ด้านการใช้ความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสามารถอธิบายระดับการมีอิทธิพล ได้ร้อยละ 32.6 ทั้งนี้เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานมีสภาพแวดล้อมทั่วไปในสถานที่ทำงานมีความสงบและเหมาะสมในการปฏิบัติงาน มีวัสดุอุปกรณ์ในการสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ และเหมาะสม การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น มีความสะดวก รวดเร็ว มีอิสระในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ความมุ่งมั่น พยายามหาวิธีป้องกัน และแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ และสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเวลาและปริมาณงานตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ ด้านการใช้ความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายใน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยเรื่องความสามารถในการจัดการความรู้ของนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้องค์ความรู้จากการวิจัยดังนี้

กระบวนการจัดการความรู้ เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร ซึ่งความรู้เหล่านี้จะกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร ต้องนำความรู้เหล่านี้มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ สามารถนำมาสรุปเป็นขั้นตอนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการจัดการความรู้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากงานวิจัย

จากภาพกระบวนการจัดการความรู้ อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. การแสวงหาความรู้ เป็นการแสวงหาความรู้เพื่อให้ตนเองรู้และเข้าใจมากขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาความรู้ไปเรื่อย ๆ และทำให้ทราบข้อเท็จจริงและสามารถเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้มาว่าควรเชื่อถือหรือไม่

2. การสร้างความรู้ เป็นการสร้างความรู้ใหม่ ๆ เกิดจากบุคลากรมีความกระตือรือร้นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อใช้ในการสร้างความรู้ใหม่ ๆ ตลอดเวลา นอกจากนี้ระบบสารสนเทศก็มีส่วนช่วยให้บุคลากรสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันได้รวดเร็วและการเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ จากภายนอกก็ทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

3. การเก็บความรู้ให้เป็นระบบ เป็นการวางโครงสร้างความรู้ แบ่งชนิด ประเภท เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเก็บความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อให้การสืบค้นเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว สะดวกต่อการถ่ายโอน และกระจายความรู้ได้อย่างรวดเร็ว

4. การใช้ความรู้ เป็นการใช้ประโยชน์จากความรู้ที่มีอยู่ โดยมีการนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ แก้ปัญหา และทำให้เป็นส่วนหนึ่งของงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการกำหนดเป้าหมายในการทำงานเพื่อให้ได้ผลงานที่ดี ต้องทำตัวให้เป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชา และปฏิบัติตัวให้ได้รับการไว้วางใจ และได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานพิเศษอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากงานในหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบอยู่ ปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ที่สามารถสร้างผลงานที่โดดเด่นและสามารถนำผลงานในหน้าที่ไปกำหนดเพื่อเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพได้ จะต้องมีเป้าหมาย และความคาดหวังของการทำงานให้ชัดเจน มีความคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความมุ่งมั่นจะปฏิบัติหน้าที่ให้ดีหรือให้เกินมาตรฐานที่มีอยู่ โดยมาตรฐานนี้อาจเป็นผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของตนเอง การสร้างสรรค์พัฒนาผลงานหรือกระบวนการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่ยากและท้าทายชนิดที่อาจไม่เคยมีผู้ใดสามารถกระทำได้มาก่อน ค่าตอบแทนที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับจากหน่วยงาน นอกเหนือจากเงินเดือนซึ่งเป็นการตอบแทนให้ตามค่าของงานในแต่ละตำแหน่งแล้ว ยังมีสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลต่าง ๆ อีกด้วย การทำงาน คือ คุณภาพชีวิต กล่าวคือ ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่องาน การมอบหมายงานที่มีประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึงบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมของที่ทำงาน ผู้ปฏิบัติงานมีปัญหาจากการทำงาน ผู้บังคับบัญชาจะต้องเป็นผู้ที่คอยให้คำปรึกษา และแนะนำการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดีการ

บริหารงานเป็นการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ผู้ปฏิบัติงานต้องมีการพัฒนาศักยภาพในการจัดการความรู้ให้เพิ่มมากขึ้น เน้นพัฒนาในด้านการสร้างความรู้ ซึ่งสามารถสร้างความรู้ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในองค์กร โดยการที่กลุ่มคนที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมารวมตัวกันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน อาจเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เมื่อได้รับความรู้จากการแลกเปลี่ยนแล้วสามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นได้ จากนั้นผู้ปฏิบัติงานสามารถนำความรู้ใหม่ที่ได้แลกเปลี่ยนกันไปปฏิบัติงานให้เกิดผล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจเกี่ยวข้อง เช่น ทัศนคติต่อการจัดการความรู้ ประสิทธิผลของการจัดการความรู้ เป็นต้น

2. ควรมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กมลพัทธ์ โด่งพิมาย. (2558). *การจัดการความรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นการศึกษามัธยมศึกษา เขต 31* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

กฤติกา พูลสุวรรณ. (2559). *การจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จงลักษ เวชธรรมา. (2556). *การจัดการความรู้ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ณิชพน เชื้อปรางค์ และคณะ. (2560). ปัจจัยที่เกี่ยวกับความสำเร็จในการจัดการความรู้ของเจ้าหน้าที่ควบคุมจราจรทางอากาศของกองทัพอากาศ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 11(1), 101-111.

เมธาวี ไชยศิลป์. (2560). *การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างแรงจูงใจในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในระบบการจัดการความรู้ขององค์การ* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วีณา เหล่าชาย. (2557). *การบริหารการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในจังหวัดกระบี่* (ภาคนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สกุลไทย ป้อมมะรัง และคณะ. (2554). *ผลกระทบของประสิทธิผลการจัดการความรู้ที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชีหน่วยงานย่อยในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2565). *จำนวนนักวิชาการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี.

สำนักที่ปรึกษากรมอนามัย. (2563). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับองค์กรปกครองท้องถิ่นไทย*. สืบค้น 10 มีนาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/bp9OW

สุจิรา สาหา. (2563). *การจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

สุพิศ ฤทธิ์แก้ว และคณะ. (2558). ความสามารถในการจัดการความรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตภาคใต้ตอนบนของประเทศไทย. *WMS Journal of Management Walailak University*, 4(3), 64-82.

สุภัทธา สุขวิเศษ. (2561). *แรงจูงใจและการสนับสนุนจากองค์การที่มีผลต่อการจัดการความรู้ในการดูแลผู้ป่วยของบุคลากรโรงพยาบาลชุมชนแม่ข่ายจังหวัดชัยภูมิ* (วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

BBC New. (2019). *Corruption: Thai transparency rankings in 2019 fall both globally and in ASEAN*. Retrieved May 5, 2023, from https://shorturl.asia/ZmaK4

โครงการประสิทธิภาพกลไกการพัฒนาส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงและครอบครัว ในพุทธคลินิกโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนบ้านมิ่งเมืองมูล ตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง*

EFFECTIVE OF DYNAMIC IN DEVELOPMENT OF HEALTHY PROMOTION FOR THE LONG TERM CARE FOR THE ELDERLY DEPENDENCY AND FAMILY BY COMMUNITY PARTICIPATION OF MINGMUANGMUL COMMUNITY AT PICHAI DISTRICT OF LAMPANG PROVINCE

พระครูสิริธรรมบัณฑิต (ภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี), พัชรีญา ฟองจันตา
อภิญญา สารสม, บุรินทร์ รุจจนพันธุ์, ศิริรัตน์ ศรีภัทรางกูร
บุษกร วัฒนบุตร, นิษรา พรสุริวงษ์
Phrakrusiridhammabundit (Phanuwat Patiphanamethi), Patcharee Fongchantra,
Apinya Sarasom, Burin Rujjanaphan, Sirirat Sripathangkul,
Busakorn Watthanabut, Nitsara Pornsuriwong
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
North Bangkok University
Corresponding Author E-mail: wwasita@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ให้ผู้ป่วยติดเตียงที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปางให้ได้รับการดูแลระยะยาว ผ่านสิทธิประโยชน์ในการเข้าถึงและได้รับการบริการที่เหมาะสมในชุมชน โดยศาสนสถานที่เป็นพุทธคลินิก และ 2. เพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นในการสร้างแผนปฏิบัติการประจำปีในการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์กับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง ให้ได้รับการดูแลระยะยาวด้วยการประชุมระดมความคิดเห็น ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผลการวิจัยพบว่า การให้ผู้ป่วยติดเตียงที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง ให้ได้รับการดูแลระยะยาว ผ่านสิทธิประโยชน์ในการเข้าถึง และได้รับการบริการที่เหมาะสมในชุมชนโดยศาสนสถานที่เป็นพุทธคลินิก มีการสำรวจพื้นที่ในการสร้างสิ่ง

*Received February 14, 2024; Revised March 20, 2024; Accepted March 23, 2024

สนับสนุนการปฏิบัติการให้ผู้ป่วยติดเตียงที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน ประกอบด้วย 11 ด้าน ในการปรับปรุงภูมิทัศน์ อาคารภายในวัดให้เป็นพุทธคลินิก ได้มีการประสานงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานเครือข่ายได้มีการประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกันในการสร้างแนวทางการปฏิบัติให้ผู้ป่วยติดเตียงที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนได้รับการดูแลทั้งสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางใจ และการให้กำลังใจด้วยการเยี่ยมบ้าน และมีการกำหนดนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นในการสร้างแผนปฏิบัติการประจำปีในการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: สุขภาวะ; ผู้สูงอายุ; ภาวะพึ่งพิง; การมีส่วนร่วมของชุมชน; พุทธคลินิก

Abstract

The objectives of this research were: 1. the bedridden that dependent patients in area of Subdistrict Administrative Organization in Pichai Subdistrict District, Lampang Province would be took long-term care by access and receive services via suitable benefit in community where had Buddhism clinic and 2. set public policy in local with make annual procedure plan for took long-term care as sustainable. This paper was research exploitation with population as elderly dependency in Subdistrict Administrative Organization in Pichai Subdistrict District, Lampang Province by community participation thought in-depth interview in Mingmuangmul community.

The results of this procedure were had survey the area in Mingmuangmul temple for renovate the room and place for take care of the bedridden that dependent patients in area of Subdistrict Administrative Organization in Pichai Subdistrict District, Lampang Province would be took long-term care by access and receive services via suitable benefit in community where had Buddhism clinic where set activities for support mental and health in temple and patients' home. Moreover, the participation with stakeholder will be set public policy in local with yearly procedure plan for the long-term care for the elderly dependency and family.

Keywords: Well-being; The Elderly; Dependency; Community Participation; Buddha Clinic

บทนำ

สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) เป็นกลุ่มของสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งปัจจุบันมีประชากรที่เป็นผู้สูงอายุประมาณ 1,000 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 10 ของประชากร ในขณะที่ประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุอยู่ราวร้อยละ 20 ถึง 30 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเพื่อเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ของประเทศไทยนั้น (ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ, 2556) เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงเมื่อเปรียบเทียบกับหลายประเทศในโลก ภาวะสูงวัยนั้นมาพร้อมกับความเปราะบางทั้งทางด้านกายภาพ จิตใจ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553) ในสังคมผู้สูงอายุจึงต้องพึ่งพาคนอื่นมากขึ้นในหลากหลายด้าน การที่ครอบครัว คนรอบข้าง สังคม รวมไปถึงรัฐต้องเข้ามาประคับประคองผู้สูงวัยจำเป็นต้องใช้เวลา เงินทอง และทรัพยากรต่าง ๆ (อรวรรณ พุ่มพวง, 2551; กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) มากตามจำนวนผู้สูงวัย ถ้ายิ่งมากก็อาจจะกระทบต่อทั้งด้านส่วนตัวและองค์รวมทางเศรษฐกิจ สังคม และระบบโครงสร้างต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับผู้สูงอายุ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564; อาภรณ์ ชีวะเกรียงไกร, 2560)

วัดสามารถพัฒนาเป็นศูนย์พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ หรือพุทธคลินิก เพื่อเพิ่มขีดความสามารถผู้สูงอายุในการดูแลตัวเองและพึ่งตัวเอง โดยนำแนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่ตั้งในพุทธสถาน (พระสมุห์สุรินทร์ รตนโชโต และพระศักดิ์จรินทร์ ฐิตสำโร, 2566) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถผู้สูงอายุในการดูแลตนเองที่มีการวิจัยและได้ผลลัพธ์เป็นพุทธคลินิกมาต่อยอดองค์ความรู้ในเชิงปฏิบัติ โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางมาแนวทางในการพัฒนาศูนย์ผู้สูงอายุที่ครบวงจรและมีประสิทธิภาพในการดูแลกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน ให้ได้รับการพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจ ผ่านสิทธิประโยชน์ในการเข้าถึงและได้รับการบริการที่เหมาะสมในชุมชนโดยศาสนสถานที่เป็นพุทธคลินิก และเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นในการสร้างแผนปฏิบัติการประจำปีในการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อให้ผู้ป่วยติดเตียงที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง ให้ได้รับการดูแลระยะยาว ผ่านสิทธิประโยชน์ในการเข้าถึงและได้รับการบริการที่เหมาะสมในชุมชนโดยศาสนสถานที่เป็นพุทธคลินิก

2. เพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นในการสร้างแผนปฏิบัติการประจำปีในการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยคุณภาพ (Qualitative research)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือก และค้นหากลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ โดยการประสานงานชุมชนหรือท้องถิ่นหรือผู้ปฏิบัติ ได้แก่ บุคลากรจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.) และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ประจำท้องที่รวมไปถึงชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ชมรมผู้สูงอายุ เป็นที่เรียบร้อย และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเป้าหมายของประสิทธิภาพกลไกการพัฒนาส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงและครอบครัวโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนบ้านมิ่งเมืองมูล ตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง คือ ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงโดยคัดกรองจากแบบคัดกรองภาวะพึ่งพิงสำหรับ อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ที่พัฒนาโดยคณะกรรมการพัฒนาเครื่องมือคัดกรองและประเมินสุขภาพผู้สูงอายุ กระทรวงสาธารณสุข (2557) มีการจัดกลุ่มประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

2.1 ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปางให้ได้รับการดูแลระยะยาว และยินดีเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 54 คน โดยแบ่งผู้สูงอายุเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม 1 ไม่พึ่งพา คือผู้สูงอายุที่ทำกิจกรรมได้ด้วยตนเองทุกกิจกรรม ทั้งกิจกรรมในบ้านและนอกบ้าน กลุ่ม 2 พึ่งพาน้อย คือผู้สูงอายุที่ทำกิจกรรมในบ้านได้ด้วยตนเองทุก กิจกรรม แต่ทำกิจกรรมนอกบ้านไม่ได้ด้วยตนเอง กลุ่มที่ 3 พึ่งพามาก คือผู้สูงอายุที่ไม่สามารถทำกิจกรรมทั้งในบ้านและนอกบ้านได้ด้วยตนเอง

2.2 ครอบครัวผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพิชัยจังหวัดลำปาง ให้ได้รับการดูแลระยะยาวและยินดีเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 54 คน

2.3 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 15 คน

2.4 อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) จำนวน 10 คน

2.5 บุคลากรที่ปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อบต. และเทศบาล 15 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที ใช้มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ได้แก่

3.1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลผู้สูงอายุ

3.2 แบบคัดกรองผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาสำหรับ อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เพื่อใช้เป็นแบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมในบ้านและนอกบ้านของผู้สูงอายุ

3.3 แบบประเมินภาวะเสี่ยงต่อการหกล้ม

3.4 แบบสำรวจสภาพบ้านและสิ่งแวดล้อม

3.5 แนวคำถามสำหรับการเข้ามารับการดูแลในพุทธคลินิก และการตรวจเยี่ยมบ้าน

3.6 แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยดำเนินการหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก อุปกรณ์บันทึกภาพ หรือเสียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิจัยโดยการวิเคราะห์ตัวบทและเนื้อหา (Textual Analysis Content Analysis) เป็นวิธีที่นำมาใชวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ เพื่อความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้รับ เพื่อนำไปใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผลการวิจัย

1. การให้ผู้ป่วยติดเตียงที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง ให้ได้รับการดูแลระยะยาว ผ่านสิทธิประโยชน์ในการเข้าถึงและได้รับการบริการที่เหมาะสมในชุมชนโดยศาสนสถานที่เป็นพุทธคลินิก การสำรวจพื้นที่ในการสร้างสิ่งสนับสนุนการปฏิบัติให้ผู้ป่วยติดเตียงที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง ให้ได้รับการดูแลระยะยาวผ่านสิทธิประโยชน์ในการเข้าถึงและได้รับการบริการที่เหมาะสมในชุมชนโดยศาสนสถานที่เป็นพุทธคลินิก เจ้าอาวาสวัดมิ่งเมืองมูลรับฟังความต้องการของผู้สูงอายุผ่านตัวแทนชุมชน คณะผู้วิจัยร่วมกันรวบรวมข้อมูลความต้องการการบริการที่เหมาะสม ในวันที่ 15 พฤษภาคม 2565 พบว่า ภูมิทัศน์ปัจจัยพื้นฐานโครงสร้างของพุทธคลินิก ในวัดมิ่งเมืองมูลประกอบด้วย 11 ด้าน โดยมีภาพประกอบก่อนและหลังปรับปรุง สรุปได้ ดังนี้

1.1 บริเวณวัด มีสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ มีการปรับปรุงอาคาร และห้องเพื่อให้บริการหลังการพัฒนาบริเวณวัด มีสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุคณะผู้วิจัยได้ปรับปรุง การพัฒนาบริเวณวัด มีสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุลานวัดขนาดใหญ่ กว้างขวาง รองรับคนได้จำนวนมาก ถนนและทางเท้าภายในวัดสามารถสัญจรภายในวัดได้สะดวก มีทางเท้าสำหรับเดินภายในวัด

1.2 วัดมีสิ่งปลูกสร้าง และอาคารเสนาสนะต่าง ๆ ผู้สูงอายุสามารถเข้าไปใช้สอยหรือทำกิจกรรมได้อย่างสะดวก ปลอดภัย บริเวณวัดสงบ ไม่มีสิ่งรบกวน เป็นสถานที่เหมาะแก่การฝึกจิตใจให้สงบ มีการวางแผนจัดการสถานที่อย่างเป็นระเบียบ

1.3 การปรับปรุง พัฒนา ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในวัดเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ วัดมีป้ายเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ และมีป้ายนิเทศข้อมูล

1.4 ลักษณะของอาคารและสิ่งประกอบในอาคารภายในอาคารต่าง ๆ เช่น เก้าอี้ โต๊ะ ตั่ง เป็นต้น เพียงพอต่อการมาทำกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ

1.5 การจัดทำระเบียบปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคลากรภายในวัดและผู้มาทำกิจกรรมที่วัดสำหรับผู้สูงอายุ วัดมีมุมหนังสือเพื่อส่งเสริมการอ่านสำหรับผู้สูงอายุ มีแว่นสายตาสำหรับอ่านหนังสือหลายระดับค่าสายตา วางไว้ในมุมหนังสือ มีระเบียบปฏิบัติกิจวัตรในการปฏิบัติธรรม จัดกิจกรรม และมีการจัดกิจกรรมในการพัฒนาจิตใจอย่างสม่ำเสมอ

1.6 การวางแผนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ วัดมีการจัดการอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ โดยมีระเบียบปฏิบัติกฎเกณฑ์และหลักการของผู้เข้ามาพักอาศัยในวัด มีระเบียบปฏิบัติสำหรับบุคคลที่เข้ามาร่วมหรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุมอบหมายให้เลขานุการและพระสงฆ์ภายในวัดดำเนินการมีการจัดทำสมุดเยี่ยมเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน

1.7 อาคารสถานที่และพื้นที่บริเวณวัดสำหรับผู้สูงอายุ อาคารสถานที่ มีพื้นเรียบ ไม่ลื่น ไม่ต่างระดับ แข็งแรง พร้อมใช้งาน ไม่มีสิ่งกีดขวาง ไม่ลื่น แข็งแรง พร้อมใช้งานไม่มีสิ่งกีดขวาง ไม่พบขยะมูลฝอยตกค้างหรือตกหล่นตามพื้นถนน รางระบายน้ำ น้ำเสีย น้ำทิ้ง มีการจัดการที่ถูกสุขาภิบาล โดยมีราง หรือ ท่อระบายน้ำรอบบริเวณ ไม่อุดตัน ไม่ส่งกลิ่นอันไม่พึงประสงค์

1.8 ที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุ วัดจัดให้มีการจัดที่จอดรถเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ ช่องจอดไม่ขนานกับทางเดินรถ พื้นผิวเรียบเสมอ

1.9 ทางลาดสำหรับผู้สูงอายุ ทางลาดวัสดุไม่ลื่นกว้างไม่น้อยกว่า 90 เซนติเมตร ต้องมีราวจับสองข้างมีลักษณะวัสดุเรียบ แข็งแรง ไม่ลื่น ราวจับกลมเส้นผ่านศูนย์กลาง 3-4 เซนติเมตร สูงจากพื้น 0.80-0.90 เมตร มือจับยึดกับผนัง ห่างจากผนังไม่น้อยกว่า 5 ทางลาดที่มีความยาวตั้งแต่ 2.50 เมตรขึ้นไป และระดับพื้นห่างกันเกิน 2 เซนติเมตร ต้องมีการปาดมุมพื้นที่ส่วนต่างระดับกันไม่เกิน 45 องศา

1.10 บันไดสำหรับผู้สูงอายุ มีลักษณะความกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร มีชานพักทุกระยะในแนวดิ่งไม่เกิน 2.00 เมตร มีราวจับทั้ง 2 ข้าง ตามลักษณะที่กำหนด

1.11 ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ วัดจัดให้มีส้วมสำหรับผู้สูงอายุ เข้าใช้ได้ในห้องน้ำอย่างน้อย 1 ห้อง อาจจะอยู่รวมกับห้องน้ำทั่วไปหรืออาจจะตั้งแยกก็ได้มีพื้นที่ว่างภายในห้องส้วมเพื่อให้ เก้าอี้ล้อสามารถหมุนตัวกลับได้ จากที่กล่าวมาข้างต้นวัดมิ่งเมืองมูล ศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดโดยศาสนสถานที่เป็นพุทธคลินิกอันเป็นการปฏิบัติให้ผู้ป่วยติดเตียงที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ได้รับการดูแลระยะยาว ผ่านสิทธิประโยชน์ในการเข้าถึงและได้รับการบริการที่เหมาะสมในชุมชน

2. การกำหนดนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นในการสร้างแผนปฏิบัติการประจำปีในการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอย่างยั่งยืนการดำเนินกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพกลไกการพัฒนาส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงและครอบครัวในพุทธคลินิกโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนบ้านมิ่งเมืองมูล ตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้

จัดทำการประชุมร่วมกับเครือข่าย ได้แก่ ครอบครัวผู้สูงอายุผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง โดยมีการประชุมกันเพื่อหาแนวทางสร้างเครือข่ายทางการสนับสนุนการดูแลผู้ป่วยติดเตียงที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง ในวันที่ 30 พฤษภาคม 2566 โดยมีวัดมิ่งเมืองมูลเข้ามาสนับสนุนเพื่อให้ได้รับการดูแลระยะยาว สร้างศาสนสถานที่เป็นพุทธคลินิก เป็นสื่อกลางผ่านสิทธิประโยชน์ในการเข้าถึงและได้รับการบริการที่เหมาะสม วัดควรจะต้องมีมาตรฐานและวิธีการจัดการ โดยมีระบบบริหารจัดการ การปฏิบัติการ การวางแผนดูแลสุขภาพ การปฏิบัติการดูแลสุขภาพ สิทธิและประโยชน์ ความเป็นส่วนตัวและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย โดยมีการส่งต่อองค์ความรู้ในการบูรณาการการทำงาน ภายใต้พุทธคลินิกในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงและครอบครัวในพุทธคลินิกโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายของชุมชนวัดมิ่งเมืองมูล ตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง จากคณะผู้วิจัยโครงการผ่านพุทธคลินิก ด้วยการสร้างเป็นสถานที่สนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์และที่พักของผู้สูงอายุกลุ่มพึ่งพาน้อย

องค์การบริหารงานส่วนตำบล จะเป็นเครือข่ายบริหารจัดการ และทำข้อตกลงร่วมกับพุทธคลินิกในการกำหนดนโยบายในการดูแลสวัสดิการของผู้สูงอายุ โดยได้กำหนดนโยบายไว้ 4 ข้อ ดังนี้

1. การจัดการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ และการป้องกันโรค
2. การจัดการตรวจร่างกายประจำปีแก่ผู้สูงอายุ
3. การจัดหาถุงยังชีพในการออกหน่วยเยี่ยมบ้านร่วมกับพุทธคลินิก
4. การส่งบุคลากรมาร่วมปฏิบัติงานในพุทธคลินิกตามตารางการปฏิบัติงานจากการประสานงานของกองสวัสดิการ การรณรงค์การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ การอบรมสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาร่างกายและจิตใจ โดยการจัดสรรกำลังคน สั่งการเจ้าหน้าที่จากกองสวัสดิการฯ มาร่วมพัฒนาทางด้านร่างกาย การสร้างแนวทางป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ จัดสรรงบประมาณประจำปี 2568 ในการดูแลผู้สูงอายุร่วมกับพุทธคลินิก รวมไปถึงการจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์ จัดหาอุปกรณ์ทางการแพทย์ในการดูแลร่างกายของผู้สูงอายุในชุมชน ได้แก่ 1. เตียงผู้ป่วย 2. รถเข็นวีลแชร์ 3. โต๊ะ เก้าอี้ 4. ไม้พยุงเดิน (Walker) 5. เครื่องผลิตออกซิเจน 6. เครื่องชั่งน้ำหนัก 7. เครื่องวัดความดัน 8. เครื่องวัดส่วนสูง 9. ถุงยังชีพในการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุติดเตียงในขณะที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) จะมีการรองรับด้านการบริหารจัดการมีนโยบายในการจัดตารางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ไปตรวจร่างกายให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน 6 เดือนต่อ 1 ครั้ง จัดสรรกำลังคนวางระบบกำลังคนร่วมกับ อสม. และจัดส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปสนับสนุน โดยทำงานร่วมกับ อบต. ในการสร้างแรงจูงใจในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน ในด้านวัสดุอุปกรณ์ร่วมประสานงานกับ อบต. ในการจัดวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความ

ต้องการของชุมชน มากไปกว่านั้นอสม.จะมีการบริหารจัดการ มีนโยบายจัดตารางปฏิบัติงานของ อสม. ประจำพุทธคลินิก จัดตารางการพัฒนาทางกาย สนับสนุน care giver โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ทำหน้าที่ Nurse Aid ให้กับพุทธคลินิกตามตารางเวร สร้างเครือข่ายร่วมกับ อผส. (อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ) และอาสาบริบาลท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผู้ป่วยติดเตียงที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง ให้ได้รับการดูแลระยะยาว ผ่านสิทธิประโยชน์ในการเข้าถึงและได้รับการบริการที่เหมาะสมในชุมชนโดยศาสนสถานที่เป็นพุทธคลินิก การให้ผู้ป่วยติดเตียงที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง ให้ได้รับการดูแลระยะยาว ผ่านสิทธิประโยชน์ในการเข้าถึงและได้รับการบริการที่เหมาะสมในชุมชนโดยศาสนสถานที่เป็นพุทธคลินิก มีแนวทางการปฏิบัติให้ผู้ป่วยติดเตียงที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปางให้ได้รับการดูแลระยะยาว ผ่านสิทธิประโยชน์ในการเข้าถึงและได้รับการบริการที่เหมาะสมในชุมชนโดยศาสนสถานที่เป็นพุทธคลินิกนั้น คณะผู้วิจัยและเครือข่าย อาทิ วัดมิ่งเมืองมูล สอดคล้องกับพระมหาโยธิน โยธิโก (2560) ศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ไทยในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า แนวคิดเชิงคุณค่าในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ตามหลักธรรมพระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับการพัฒนากาย (พัฒนาอินทรีย์ 6) การพัฒนาจิต (จิตภาวนา) และการประพฤติธรรม เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสังคมในการอยู่ร่วมกัน และปัญหาด้านเศรษฐกิจและรายได้ให้ผู้สูงอายุประพฤติปฏิบัติ เพื่อความดีความถูกต้องทั้งทางกายและจิตใจ ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถอยู่ในสังคมได้เป็นปกติ สามารถนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างมีความสุขและเหมาะสมกับตนเอง รวมไปถึงกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และตัวแทนชาวบ้านในชุมชน ได้มีการประสานงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานเครือข่ายได้มีการประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกันในการสร้างแนวทางการปฏิบัติให้ผู้ป่วยติดเตียงที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนได้รับการดูแลทั้งสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางใจ และการให้กำลังใจด้วยการเยี่ยมบ้านต่อไป

2. กำหนดนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นในการสร้างแผนปฏิบัติการประจำปีในการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอย่างยั่งยืน โดยการกำหนดนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นในการสร้างแผนปฏิบัติการประจำปีในการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอย่างยั่งยืนที่มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือการเผยแพร่ผลลัพธ์ สอดคล้องกับธฤษณุ ฉัตรกมลวรกิจ (2556) เรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทางกายภาพสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาในเขตพื้นที่หมู่บ้านป่าเป้า ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนนั้น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรมได้ เนื่องจากปัจจัยสนับสนุนทั้งในด้านเครื่องมือ บุคลากร และการเสริมสร้างทางวิชาการจากภายในและองค์กรภายนอก ก่อนการนำไปใช้เพื่อให้สามารถต่อยอดได้นำไปสู่การพัฒนามาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุระดับประเทศต่อไปเพื่อประโยชน์ต่อการให้การดูแลผู้สูงอายุให้ได้มาตรฐานที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุในชุมชนอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย พบว่า การพัฒนาส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงและครอบครัวโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนบ้านมิ่งเมืองมูล ตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง ซึ่งทีมผู้ให้บริการจะดำเนินการอย่างเหมาะสม เพื่อให้มีการตอบสนองต่อความต้องการหรือปัญหาของผู้ป่วยในลักษณะองค์รวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งวัดจะต้องพยายามบริหารงบประมาณที่ในการจัดสรรงานในพุทธคลินิกสำหรับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในการเพิ่มขีดความสามารถของผู้สูงอายุ ผ่านการบริหารจัดการกันในกลุ่มกรรมการมีนโยบายกองทุนมีเพียงพอต่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ มากไปกว่านั้นวัดยังมีกิจกรรมทางศาสนาในการพัฒนากายจิตสังคมปัญญาต่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในการเพิ่มขีดความสามารถของผู้สูงอายุในการดูแลตนเอง ภายใต้การจัดสภาพแวดล้อมด้านสถาปัตยกรรมการก่อสร้างอาคาร เพื่อรองรับสุขภาวะของผู้สูงอายุอาทิ เช่น ทางลาด บันได ป้าย ห้องน้ำ หรือ

จุดเสี่ยงต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในการเอื้ออำนวยการใช้ชีวิตขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้สูงอายุ อันจะผลักดันให้เกิดนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับการบริหารจัดการต่อการการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุอีกด้วย

โดยการมอบความรับผิดชอบให้ผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม มีหลักปฏิบัติซึ่งเป็นที่ยอมรับให้มีการดูแลผู้ป่วยอย่างเหมาะสม ปลอดภัยและทันเวลา โดยมอบหมายความรับผิดชอบในการดูแลผู้ป่วยให้แก่ ผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม การดูแลในทุกจุดบริการเป็นไปตามหลักปฏิบัติซึ่งเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการดูแลที่มีคุณภาพ มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการดูแลที่มีคุณภาพ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีและความเป็นส่วนตัวของผู้ป่วย ความ สะดวกสบายและความสะอาด การป้องกันอันตราย ความเครียด เสียง สิ่งรบกวนต่าง ๆ ดำเนินการเพื่อความปลอดภัย (อุบัติเหตุ การบาดเจ็บ การติดเชื้อ) ทีมผู้ให้บริการดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้ผู้ป่วยปลอดภัยจากอุบัติเหตุ การบาดเจ็บ หรือการติดเชื้อ รวมถึงจัดการกับภาวะแทรกซ้อน วิกฤติฉุกเฉิน ทีมผู้ให้บริการจัดการกับภาวะแทรกซ้อน ภาวะวิกฤติ หรือภาวะฉุกเฉิน อย่างเหมาะสมและปลอดภัย การดูแลแบบองค์รวม ทีมผู้ให้บริการตอบสนองต่อความต้องการหรือปัญหาของผู้ป่วยในลักษณะองค์รวม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาทางด้านอารมณ์และจิตสังคม มีการสื่อสารประสาน ภายในทีม เพื่อการดูแลที่ต่อเนื่อง มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสานการดูแลผู้ป่วยภายในทีม เพื่อความต่อเนื่องในการดูแลและพัฒนาศักยภาพผู้ป่วยให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์กรบริหารงานท้องถิ่นควรมีนโยบายขยายเครือข่ายแกนนำผู้สูงอายุ ให้เกิดผลเป็นกลไกเชิงระบบสู่วงกว้างและครอบคลุมทั้งจังหวัด เพื่อเป็นการสนับสนุนการทำงานซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการแบ่งปันองค์ความรู้ อุปกรณ์ทางการแพทย์ที่จำเป็น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรมีการสร้างเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุควรคำนึงถึงการบริหารงานร่วมกันในท้องถิ่นอย่างองค์รวม เพื่อป้องกันการทำงานที่ทับซ้อนกันในการบริหารงานส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำผลการวิจัยไปต่อยอด ด้วยการขยายโครงการคลินิกพุทธธรรมในวัดทั่วจังหวัด โดยพิจารณาวัดที่มีความพร้อมควรจัดการความรู้เกี่ยวกับศูนย์พัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุในการที่จะสร้างวัดต้นแบบเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และกระจายความรู้นั้นไปแก่วัดอื่น รวมทั้งการนำกลไกที่มีประสิทธิภาพไปเผยแพร่ต่อวัดที่ยังไม่พร้อม โดยอาศัยคู่มือการพัฒนาศูนย์พัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุพุทธคลินิกเป็นแนวทางการดำเนินการ

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยประสิทธิภาพกลไกการพัฒนาส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงและครอบครัวในพุทธคลินิกโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนบ้านมิ่งเมืองมูล ตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง ภายใต้ทุนวิจัยการจัดการความรู้การวิจัยและถ่ายทอดเพื่อการใช้ประโยชน์ ประจำปี พ.ศ. 2566 ประเภทกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม (การจัดการความรู้) ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เป็นการพัฒนางานวิจัยเพื่อเป็นเป็นการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการทำวิจัยแล้วไม่นำองค์ความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาต่อยอดเพื่อพัฒนาท้องที่อื่นต่อไป จะเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่มีองค์ความรู้จากแผนงานวิจัยการพัฒนาเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมของศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง และคณะ ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ในปีงบประมาณ 2562 คณะผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณหน่วยงานต้นสังกัดของคณะผู้วิจัย อันได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัยเนชั่น และมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ที่อนุญาตให้คณะผู้วิจัยได้มาร่วมกันสร้างสรรค์งานวิจัยชิ้นนี้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งทั้งกายทั้งใจ ให้กลุ่มคนในวัยผู้สูงอายุ ให้สามารถพัฒนาตัวเองทั้งทางร่างกาย และจิตใจ เสริมสร้างความสามารถให้การพึ่งตัวเองได้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). *สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันและเศรษฐกิจในประเทศไทย*. สืบค้น 23 ตุลาคม 2566, จาก https://www.dop.go.th/th/know/15/926

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิสย์.

กระทรวงสาธารณสุข. (2557). *คู่มือแนวทางการอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ. (2556). *คู่มือการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก โครงการการจัดการความรู้อาคารสถานที่ที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

ธฤษณุ ฉัตรกมลวรกิจ. (2556). *การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทางกายภาพสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาในเขตพื้นที่หมู่บ้านป่าเป้า ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระมหาโยธิน โยธิโก. (2560). บทบาทพระสงฆ์ไทยในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 17(3), 25-36.

พระสมุห์สุรินทร์ รตนโชโต และพระศักดิ์จรินทร์ ฐิตสำโร. (2566). บทบาทวัดกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสังคมไทย ตามแนวพระพุทธศาสนา. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ*, 6(5), 171-184.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564). *การเผชิญหน้าสังคมผู้สูงอายุโจทย์ท้าทายภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

อรวรรณ พุ่มพวง. (2551). *การเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนเขตเทศบาลนครเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลชมชน). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อาภรณ์ ชีวะเกรียงไกร. (2560). *ผลกระทบของสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย*. สืบค้น 23 ตุลาคม 2566, จาก https://shorturl.asia/WJgQc

COST-RETURN ANALYSIS OF STEAMED CHIVES PRODUCTION FOR INVESTMENT DECISION MAKING*

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตกุยช่ายนึ่ง เพื่อการตัดสินใจลงทุน

Nathapat Aphiwatpisan
ณัฐพัชร์ อภิวัฒน์ไพศาล
Sukhothai Thammathirat Open University
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Corresponding Author E-mail: nathapat.aph@stou.ac.th

Abstract

The objective of this research was to analyze cost, return, and profitability assessment for investment decisions making. Key informants were selected in purposive sampling amount thirteen persons. Data were gathered using the semi-structured interview. Financial Ratio, mean, percentage, and content analysis were used in data analysis.

Results indicated that the production cost of chives classified by the product composition consists of raw materials 56.95%, labor 37.91%, and overhead 5.14%. However, if classified by activities relationship consist of fixed costs 37.91% and variable costs 62.09%. The cost per unit is 2.03 baht, the estimated monthly net profit is 26,209.82 baht, the yearly is 341,156.85 baht, the gross profit margin is 59.40%, the net profit margin is 56.07%, and the return on investment is 163.55%.

Keywords: Cost; Return; Chives; Investment Decision Making

*Received March 31, 2022; Revised April 19, 2022; Accepted April 20, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทน และประเมินความสามารถในการทำกำไรเพื่อประกอบการตัดสินใจลงทุน ผู้ให้ข้อมูลหลักคัดเลือกด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง จำนวน 13 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ต้นทุนการผลิตกุยช่ายจำแนกตามส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วยวัตถุดิบ คิดเป็นร้อยละ 56.95 ค่าแรง คิดเป็นร้อยละ 37.91 และค่าใช้จ่ายการผลิต คิดเป็นร้อยละ 5.14 หากจำแนกตามความสัมพันธ์กับระดับของกิจกรรม ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ คิดเป็นร้อยละ 37.91 และต้นทุนผันแปร คิดเป็นร้อยละ 62.09 ต้นทุนต่อหน่วยเท่ากับ 2.03 บาท กำไรสุทธิรายเดือนโดยประมาณเท่ากับ 26,209.82 บาท รายปีโดยประมาณเท่ากับ 341,156.85 บาท อัตรากำไรขั้นต้น ร้อยละ 59.40 อัตรากำไรสุทธิ ร้อยละ 56.07 และอัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุน ร้อยละ 163.55

คำสำคัญ: ต้นทุน; ผลตอบแทน; กุยช่าย; การตัดสินใจลงทุน

Introduction

Cost is the value of the resources that an organization uses to achieve its stated objectives. (Phadoongsitthi, 2016) The definition of accounting cost is the wasted resource in acquiring goods or services. Wasted resources include money, time, and labor (Rodwanna, 2013) Therefore, cost data is an important of information management uses in planning and making decisions. Effective decision making requires accurate cost estimation and will be calculate returns determination of the appropriate selling price is all based on cost basis analysis. Past research has found that the calculation of the return on production uses a number of costs as the basis for the calculation, for example: cost and return of cultivation macadamia with a net profit-to-cost ratio of 61.84% (Khampian, 2020) Cost-benefit analysis of crab aquaculture in marine and brackish water was found the return to cost ratio (B/C Ratio) was calculated equal to 1.07 (Promsuwan & Maewang, 2020) Costs and returns of native and recommended rice productions was found net profit margin from total costs 1.97% (Dungtripop & Lakkanawanit, 2018) Cost and return on investment for Japanese leek farming was found that the average fixed cost was 2,483 baht per time, the average variable cost was 19,250 baht per time, the average selling price per kilogram was 18.03 baht, and the gross profit was 7.48 baht per kilogram (Saklor et al., 2018)

The calculating cost of goods sold is easy because calculated by the purchase price including the shipping. But in the case of calculating the production cost will be more complicated because it has many production processes to get finished goods. Therefore, knowledge of costing is required such as the steamed chives production must calculate the cost of making chives flour, chives filling, sauces, including labor costs and overhead. Steamed chives has been popular continuously from the past to the present. It is a plant that originated in China some locals call it “Phak Pan”. The part used to make chives is leaves. It is green like a garlic leaf that is above the soil about 30-45 centimeters high. The Teochew Chinese called “Kuy Chay Kwy”. It uses rice flour mixed with flour, the filling is made from chives only. Chives in Thailand, there are many types of fillings, such as taro, bamboo shoots, Mexican yam, etc. There are three types of chives in Thailand, which are either round, tray, and Pak Mo (Chives, 2022). Six benefits of chives are 1. alleviating colds, 2. nourishing milk, suitable for mothers with babies and pregnant women, 3. reducing constipation, 4. reducing blood pressure, 5. reducing the incidence of vaginal discharge, and 6. Cure flatulence in children (Women, 2022) Nowadays, the consumption of chives is increasing. Originally sold in a flea market or street foods but currently sold in department stores with attractive packages to add value. There are many brands of business expansion and many forms as well as expanding the business in the form of a franchise.

Calculating costs and returns of chives is important for both the former business operators and those who are deciding to enter this business. When calculating the return received it must be further analyzed to profitability of business which is determined from the financial ratio known as profitability ratio is gross profit margin, operating profit margin, net profit margin, and the rate of return on investment in order to make investment decisions both in the short term and in the long term. Short-term decisions such as receiving special orders from customers, own production or resale. Long term decisions such as business expansion production line expansion. Therefore, having knowledge of costs, returns, and the ability to analyze financial ratios will help investors make the right investment decisions. Lastly, it is the origin of the study of cost and return analysis of steamed chives production in order to make investment decision.

Research Objectives

1. to analyze the initial cost and production cost of steamed chives
2. to analyze the return of steamed chives
3. To assess profitability and rate of return analysis for investment decisions in steamed chives production

Methodology

1. Key Informant

Key informants in the qualitative research were selected using a purpose sampling method for interviews by selecting the knowledgeable has experience in making chives for more than 10 years, selected from 3 recipes in different provinces as follows: recipe 1, Chaiyaphum Province consists of a chairman, three members; recipe 2, Bangkok Province consisting of a chairman, four members; and recipe 3, Nonthaburi Province Consists of a chairman, three members. A total of 13 key informants.

2. Research Instrument

The research instrument was a semi-structured interview. Data was collected using in-depth interviews with key informants inquiring about raw materials, equipment, recipes, production processes, storage and distribution are the criteria for questioning. After completing the interview the researcher summarizes each issue and recheck with the chairman.

3. Data Analysis

Financial Ratio, mean, percentage, and content analysis were used in data analysis by classify data systematically then interpret relationships and make conclusions. After analyze the data the researchers verify the reliability by confirm with chairman again in order to make the research results more accurate and complete.

Results

1. The initial cost and production cost calculation

1.1 Initial cost consist of dough kneading machine, chili blender, 3 layers steamer, gas tank 48 kg, gas tank joint kit, saucepan, table, threshing basket, wooden chopping board, big and small knife, bottle and cutting board, enameled

basin, scales, spatula, and other. The total amount is approximately 50,000 baht as shown in Table 1.

Table 1 The initial cost (unit: baht)

equipment	quantity	unit price	total	lifetime (year)	depreciation per year
dough kneading machine	1	18,000	30,000	5	3,600
chili blender	1	1,300	1,300	5	260
3 layers steamer	1	1,200	1,200	5	240
gas tank 48 kg	1	5,800	5,800	-	-
gas tank joint kit	1	600	600	5	120
saucepan	1	1,000	1,000	5	200
table	1	3,000	3,000	5	600
threshing basket	2	300	600	5	120
wooden chopping board	2	200	400	5	40
big knife	1	300	300	2	150
small knife	1	50	50	1	50
bottle and cutting board	1	450	450	5	90
enameled basin	4	160	640	5	64
scales	1	1,000	1,000	5	200
spatula	2	120	240	2	120
other			2,000		
total			**48,580**		**5,654**

1.2 Calculation of production costs classified by the product composition.

The 3 recipes of Chives, each recipe has a capacity of 390 pieces, the price of Chives is 50 baht per kilogram (Talaad Thai, 2022), details are as follows:

Chives recipes 1, the cost of raw materials consists of raw materials for making chives flour 86 baht, chives filling 418 baht, and sauces 18.63 baht. The total cost of raw materials is 522.63 baht (56.83%), the total labor cost is 300 baht (32.62%), the total overhead is 97 baht (10.55%), and total production costs 919.63 baht. After finished production, it can be sold 1,950 baht (390pieces x 5 baht) and make profit of 1,030.37 baht, according to Table 2.

Chives recipes 2, the cost of raw materials consists of raw materials for making chives flour 89.27 baht, chives filling 165.24 baht, and sauces 133.71 baht. The total cost of raw materials is 388.22 baht (55.60%), the total labor cost is 300 baht (42.97%), the total overhead is 10 baht (1.43%), and total production

costs 698.22 baht. After finished production, it can be sold 1,950 baht (390pieces x 5 baht) and make profit of 1,251.78 baht, according to Table 2.

Chives recipes 3, the cost of raw materials consists of raw materials for making chives flour 106.67 baht, chives filling 288.86 baht, and sauces 45.56 baht. The total cost of raw materials is 441.09 baht (58.34%), the total labor cost is 300 baht (39.68%), the total overhead is 15 baht (1.98%), and total production costs 756.09 baht. After finished production, it can be sold 1,950 baht (390pieces x 5 baht) and make profit of 1,193.91 baht, according to Table 2.

The average cost of chives in 3 recipes showed that the cost of raw materials consisted of ingredients for making chives flour 93.98 baht, chives filling 290.70 baht, and sauce 65.97 baht, so the total cost of raw materials is 450.65 baht (56.95%). The total labor cost is 300 baht (37.91%). The total overhead is 40.66 baht (5.14%), Overall the total production cost is 791.31 baht. After finished production, it can be sold 1,950 baht (390 pieces x 5 baht) and make profit of 1,158.69 baht, according to Table 2.

Table 2 The production cost classified by the product composition (unit: baht)

No.	item		recipe 1	recipe 2	recipe 3	average
1	raw materials					
	chives flour		86	89.27	106.67	93.98
	chives filling		418	165.24	288.86	290.70
	sauce		18.63	133.71	45.56	65.97
		total	522.63	388.22	441.09	450.65
			(56.83%)	(55.60%)	(58.34%)	(56.95%)
2	labor		300	300	300	300
			(32.62%)	(42.97%)	(39.68%)	(37.91%)
3	overhead		97	10	15	40.66
			(10.55%)	(1.43%)	(1.98%)	(5.14%)
the total production cost			919.63	698.22	756.09	791.31
			(100%)	(100%)	(100%)	(100%)
sales			1,950	1,950	1,950	1,950
profit			**1,030.37**	**1,251.78**	**1,193.91**	**1,158.69**

1.3 Calculating the production cost per unit.

Production of chives per time, there is a capacity of 390 pieces per day. Average total production cost from three recipes is 791.31 baht (calculated from chives at 50 baht per kilogram). The production cost per unit is 2.03 baht per pieces, according to Table 3.

Table 3 The cost per unit

No.	item	production cost	unit	production cost per unit
1	raw materials			
	chives flour	93.98		
	chives filling	290.70		
	sauce	65.97		
2	labor	300		
3	overhead	40.66		
	total	791.31 baht	390	2.03 baht per unit

1.4 The production cost classified by activities relationship.

Three recipes of chives, each recipes has a production capacity of 390 pieces, the price of chives is 50 baht per kilogram, details are as follows:

Recipes 1, fixed cost 300 baht, variable cost 619.63 baht, total cost 919.63 baht, when finished can be sold. Revenue 1,950 baht. Therefore, profit 1,030.37 baht (52.84%), according to Table 3.

Recipes 2, fixed cost 300 baht, variable cost 398.22 baht, total cost 698.22 baht, when finished can be sold. Revenue 1,950 baht. Therefore, profit 1,251.78 baht (64.19%), according to Table 3.

Recipes 3, fixed cost 300 baht, variable cost 456.09 baht, total cost 756.09 baht, when finished can be sold. Revenue 1,950 baht. Therefore, profit 1,193.91 baht (61.23%), according to Table 3.

When average the three recipes of chives it was found that fixed cost 300 baht, variable cost 491.31 baht, total cost 791.31 baht, when finished can be sold. Revenue 1,950 baht. Therefore, profit 1,158.69 baht (59.42%), according to Table 4.

Table 4 The production cost classified by activities relationship (unit: baht)

No.	item	recipe 1	recipe 2	recipe 3	average
1	fixed cost	300	300	300	300
2	Variable cost	619.63	398.22	456.09	491.31
	Total cost	919.63	698.22	756.09	791.31
		(47.16%)	(35.81%)	(38.77%)	(40.58%)
	sales	1,950	1,950	1,950	1,950
		(100%)	(100%)	(100%)	(100%)
	profit	1,030.37	1,251.78	1,193.91	1,158.69
		(52.84%)	(64.19%)	(61.23%)	(59.42%)

2. Calculation of return Business return is measured by performance for the month ending and the year ending, details are as follows:

2.1 Performance for the month ending is presented in income statement form. The details are as follows: revenue 46,800 baht (390 pieces per day x 5 baht x 6 days a week x 4 weeks). Production cost 19,000.80 baht (390 pieces per day x 2.03 baht x 6 days a week x 4 weeks). Gross Profit 27,799.20 baht, selling expenses 1,160.16 baht (48.34 baht per day x 6 days x 4 weeks) (according to table 5). Administrative expenses 429.22 baht, consisting of electricity costs 303.58 baht, water supply costs 75.64 baht, and internet costs 50 baht (according to table 6). The operating income is 26,209.82 baht. No other expenses and interest expenses because no debt in business. Therefore, the net income for the month ended October 31, 2021 is equal to the operating income of 26,209.82 baht as shown in Figure 1.

Table 5 Selling expenses per time (1 Day)

No.	item	recipe 1	recipe 2	recipe 3	average
1	foam box	39	39	39	39
2	plastic	3.36	3.36	3.36	3.36
3	plastic bag	5.98	5.98	5.98	5.98
	total	**48.34**	**48.34**	**48.34**	**48.34**

Table 6 Administrative expenses (per year)

No.	item	recipe 1	recipe 2	recipe 3	average
1	electricity bill	3,248	4,092	3,589	3,643
2	water bill	630	1,284	809	907.67
3	internet fee	600	600	600	600
	total	**4,478**	**5,976**	**4,998**	**5,150.67**

Table 7 APPLE CHIVES SHOP Income Statement For the Month Ending October 31, 2021

Sales		฿	46,800
Less Cost of Goods Manufactured			19,000.80
Gross profit			27,799.20
Less Selling expenses	1,160.16		
Less Administrative expenses	429.22		1,589.38
Operating income			26,209.82
Less Other expenses	0		
Interest expenses	0		0
Net Income		฿	26,209.82

2.2 Performance for the year ending is presented in income statement form. The details are as follows: revenue 608,400 baht (390 pieces per day x 5 baht x 6 days a week x 52 weeks). Production cost 247,010.40 baht (390 pieces per day x 2.03 baht x 6 days a week x 52 weeks). Gross Profit 361,389.60 baht, selling expenses 15,082.08 baht (48.34 baht per day x 6 days x 52 weeks) (according to table 5). Administrative expenses 5,150.67 baht, consisting of electricity costs 3,643 baht, water supply costs 907.67 baht, and internet costs 600 baht (according to table 5). The operating income is 341,156.85 baht. No other expenses and interest expenses because no debt in business. Therefore, the net income for the year ended December 31, 2021 is equal to the operating income of 341,156.85 baht as shown in Figure 2.

Table 8 APPLE CHIVES SHOP Income Statement For the Year Ending December 31, 2021

Sales		฿	608,400
Less Cost of Goods Manufactured			247,010.40
Gross profit			361,389.60
Less Selling expenses	15,082.08		
Less Administrative expenses	5,150.67		20,232.75
Operating income			341,156.85
Less Other expenses	0		
Interest expenses	0		0
Net Income		฿	341,156.85

3. Profitability and rate of return analysis for decision making Margin is a measure of profit compared to sales measured by Gross Profit Margin, Operating Profit Margin, and Net Profit Margin. The measure of profit compared to investment is known as the rate of return is calculated according to the following details. (Taechoyotin, et al., 2014)

3.1 Gross Profit Margin as a proportion of sales after deducting cost of sales called gross profit calculated as follows:

$$\text{Gross Profit Margin} = \frac{\text{Gross Profit}}{\text{Sales}} \times 100$$

$$= \frac{361,389.60}{608,400} \times 100$$

$$= 59.40\%$$

2. Operating Profit Margin as a proportion of sales after deducting cost of sales, selling expenses, and administrative expenses calculated as follows:

$$\text{Operating Profit Margin} = \frac{\text{Operating Profit}}{\text{Sales}} \times 100$$

$$= \frac{341{,}156.85}{608{,}400} \times 100$$

$$= 56.07\%$$

3. Net Profit Margin as a proportion of sales after deducting cost of sales, operating costs, Interest expense, and income tax calculated as follows:

$$\text{Net Profit Margin} = \frac{\text{Net Profit}}{\text{Sales}} \times 100$$

$$= \frac{341{,}156.85}{608{,}400} \times 100$$

$$= 56.07\%$$

4. Return on Assets / Return on Investment is ratio indicates investment efficiency. It is a measure of performance compared to the total investment calculated as follows:

$$\text{Return on Assets (ROA)} = \frac{\text{Net Profit}}{\text{Assets}} \times 100$$

$$= \frac{341{,}156.85}{208{,}590} \times 100$$

$$= 163.55\%$$

Discussion

The research showed that the gross profit margin was 59.40%, which portion of profit was sufficient for expenses, businesses do not any problems in their operations. However, the gross margin will be high or low depending on cost of goods sold and selling price. The gross profit margin should be high because it shows the profitability and the cost control. Past research on cost and profitability analysis of cassava cultivation. It was found that the gross profit margin 26.63%. (Wangraj et al., 2021)

This research has shown that the operating profit margin 56.07%. The higher or lower value depending on operating expenses. The amounts reflect

the business's potential to generate operating profit and show about the earnings quality. (Thuwanimitkun et al., 2021) investigated further that operating profit margin on cost and profitability analysis of cassava cultivation was 20.76%.

The results showed that the net profit margin was 56.07%, reflecting the efficient management and reasonable cost control will make the net profit to be at an appropriate level. High net profit means that expenses can be controlled well. However, there are related research findings on net profit margin between 14.71%-60.05% as follows:

Financial benet-cost analysis for potatoes process of chedi mae-krua agriculturist housewives group in mae faek mai district, sansai, chiang mai province found that net profit margin 14.71% (Srihangao, 2018) a cost and return on investment analysis for traders in phayao province found that net profit margin to average 15.19% (Sittijan et al., 2018) analysis of cost and eeturns of rice paddy and secondary rice of farmer in tambon kho chang, mae sai district, chiang rai province found that net profit margin 23.47% (Norkham et al., 2018) cost and compensation analysis of the dyed fabric products of shop operators in thung hoi sub-district muang district, phrae province found that net profit margin to average 33.66% (Duangta et al., 2018) cost and return of cultivation macadamia amphoe khao-kho phetchabun province found that net profit margin 38.21% (Khampian, 2020) the comparison of cost and return in planting green hot chili by using Individual and collaborative farming in pak pha-nang river found that net profit margin 55.93% (Thinnam & Thippayana, 2021) and costs and returns on investment of Japanese soya farmers oil tumbon, pong district, phayao province found that net profit margin to net sales 60.05% (Thonthan et al., 2018)

The results showed that return on investment was 163.55%, meaning that every 100 baht of assets would make a profit of 163.55 baht. This indicates that the business effectively or not. It is a measure of performance compared to the total investment. (Thuwanimitkun, 2020) return on investment or return on assets (ROI or ROA) is a financial ratio that measures profitability shows that how assets or investments profitability after deducts taxes and interest expense. However, there are research related found the rate of return on investment between 17.91-157.87% as follows: a cost and return on investment analysis for traders in phayao province found that return on investment (ROI) 17.91% (Sittijan et al., 2018) cost

and compensation analysis of the dyed fabric products of shop operators in thung hoi sub-district muang district, phrae province found that return on investment (ROI) 50.74% (Duangta et al., 2018) cost and return on investment for Japanese leek farming, san salee sub-district, wiang pa pao district, chiang rai province found that return on investment (ROI) 51.26% (Saklor et al., 2018) cost and return on investment for hmong tribe embroidery in wiang kaen district, chiang rai province found that return on investment (ROI) 51.60% (Nutham et al., 2018) costs and returns on investment of Japanese soya farmers oil tumbon, pong district, phayao province found that return on investment (ROI) 150.32% (Thonthan et al., 2018) and analysis of cost and returns of rice paddy and secondary rice of farmer in tambon kho chang, mae sai district, chiang rai province found that return on assets (ROA) on rice paddy was 114.79% and secondary rice was 157.87% (Norkham et al., 2018)

Body of knowledge

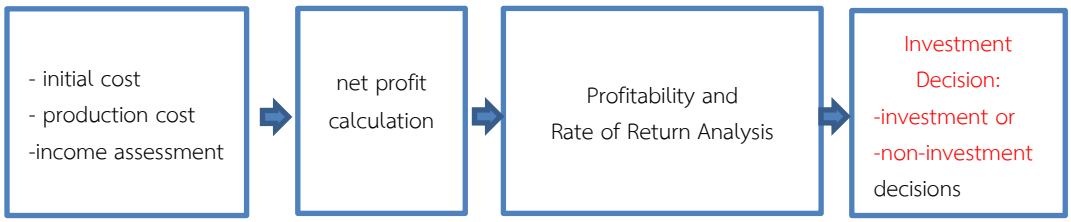

Figure 1: Body of knowledge

Investing for financial success required the initial knowledge, such as initial cost, production cost and rational estimates of revenues will make the calculation of net profit close to reality and analyze profitability from 3 financial ratios: 1. gross profit margin show profitability and ability to control costs 2. operating profit margin show the potential of the business in generating profits and operating efficiency and 3. net profit margin reflect effective management from the control of selling expenses and administrative expenses appropriately. In addition, there is also a rate of return on investment that indicates the ability to utilize assets

profitability. After calculating all the above, entrepreneurs will be able to decide invest or not invest in a business.

Recommendations

1. The results showed that the initial cost does not exceed 50,000 baht, which is not a high cost and interesting to invest. However, nowadays consumer tend to consume more vegetables. There are many customer groups but there are also more entrepreneurs. Therefore, if starting this business should study marketing strategies to make consumers feel that the product is valuable different from other sellers and a variety of distribution channels should be used. Use technology to help sell via the Internet or various applications to be a business driver.

2. Chives which the main raw material, is seasonal fluctuations. Especially in Bangkok, prices are higher than other provinces. Therefore, setting the selling price per unit should be considered according to each area. In addition, the price of chives in each month is different. Selling prices may vary throughout the year. However, raw material prices affect profit margins and rate of return. Hence, the cost should be carefully considered before making an investment decision.

3. The cost and return of organic chives should be studied as they reduce production costs, add value to raw materials as well as creating a difference from other entrepreneur.

Reference

Chives. (2022). *History*. Retrieved February 17, 2022, form https://shorturl.asia/FdnWg

Duangta, M. et al. (2018). *Managing Disruption in the Digital Age: Cost and Compensation Analysis of The Dyed Fabric Products of Shop Operators*. Bangkok: DhurakijPundit University.

Dungtripop, W. & Lakkanawanit, P. (2018). A Comparative Study on Costs and Returns of Native and Recommended Rice Productions in Pak Panang Basin. *Area Based Development Research Journal*, 10(5), 375-391.

Khampian, P. (2020). Cost and Return of Cultivation Macadamia Amphoe Khao-Kho Phetchabun Province. *Journal of Management Science Udon Thani Rajabhat University*, 2(4), 77-87.

Norkham, H. et al. (2018). *Managing Disruption in the Digital Age: Analysis of Cost and Returns of Rice Paddy and Secondary Rice of Farmer*. Bangkok: Dhurakij Pundit University.

Nutham, P. et al. (2018). *Managing Disruption in the Digital Age: Cost and Return on Investment for Hmong Tribe Embroidery*. Bangkok: Dhurakij Pundit University.

Phadoongsitthi, M. (2016). *Cost Accounting* (7th ed.). Bangkok: Physics-Center Press.

Promsuwan, P. & Maewang, J. (2020). Cost-Benefit Analysis of Crab Aquaculture in Marine and Brackish Water: A Case Study in Moo 4, Banpatay, Wang Won Sub-district, Kantang District, Trang Province. *Economics and Business Administration Journal Thaksin University*, 12(1), 15-28.

Rodwanna, P. (2013). *Cost Accounting: Principles and Processes*. Bangkok: V. Print (1991) Co.,Ltd.

Saklor, M. et al. (2018). *Managing Disruption in the Digital Age: Cost and Return on Investment for Japanese Leek Farming*. Bangkok: Dhurakij Pundit University.

Sittijan, K. et al. (2018). *Managing Disruption in the Digital Age: A Cost and Return on Investment Analysis for Traders in Phayao Province*. Bangkok: Dhurakij Pundit University.

Srihangao, L. (2018). Financial Benet-Cost Analysis for Potatoes Process of Chedi Mae-Krua Agriculturist Housewives Group in Mae Faek Mai District, Sansai, Chiang Mai Province. *FEU Academic Review*, 12(1), 219-234.

Taechoyotin, W. et al. (2015). *Cost Management*. Bangkok: Physics-Center Press.

Talaad Thai. (2022). *Market information vegetable garden chives leaves*. Retrieved February 8, 2022, from https://talaadthai.com/product/9-26-01-chinese-chives

Thinnam, N. & Thippayana, P. (2021). The Comparison of Cost and Return in Planting Green Hot Chili by Using Individual and Collaborative Farming in Pak Pha-nang River. *Parichart Journal Thaksin University*, 34(3), 215-232.

Thonthan, P. et al. (2018). *Managing Disruption in the Digital Age: Costs and Returns on Investment of Japanese Soya Farmers Oil Tumbon*. Bangkok: Dhurakij Pundit University.

Thuwanimitkun, P. (2020). *Corporate finance*. Bangkok: Thammasat University Press.

Wangraj. P. et al. (2021). Cost and Profitability Analysis of Cassava Cultivation. Chiang Mai: Rajamangala University of Technology Lanna.

Women. (2022). *6 benefits of chives homegrown vegetables many benefits*. Retrieved February 17, 2022, from https://shorturl.asia/ghjpX

การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่*

DEVELOPING THE POTENTIAL OF THAI YOUTH TO BECOME DIGITAL CITIZENS IN A NEW NORMAL SOCIETY

สุภัทรชัย สีสะใบ, พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตฺติโสภโณ),
พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร
Suphattharachai Sisabai, Phrakhru Suthikittitbundit (Krisada Kittisobhano),
Phrapalad Raphin Buddhisaro
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Suphattharachai.sis@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาการพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล 2. พัฒนาหลักสูตร e-Learning การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล 3. ทดลองใช้หลักสูตร e-Learning กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ชิงลึก และการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง เครื่องมือประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบประเมิน และหลักสูตร e-Learning วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test แบบ dependent

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ มีองค์ประกอบดังนี้ 1.1 สถาบันครอบครัว ดูแลและเป็นแบบอย่างที่ดี 1.2 สถาบันการศึกษา การจัดหลักสูตรการเรียนรู้ บ่มเพาะค่านิยมทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และศาสนา 1.3 พัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล ได้แก่ การรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง การรักษาข้อมูลส่วนตัว การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ การจัดสรรเวลาหน้าจอ การรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ การบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ การรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม 1.4 เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพประกอบการจัดการเรียนรู้ 2. พัฒนาหลักสูตร e-Learning

*Received March 8, 2024; Revised March 27, 2024; Accepted April 2, 2024

ประกอบด้วย 3 ชุดการเรียนรู้ คือ 1. ความรู้ทั่วไป 2. ทักษะมุมมองการรู้เท่าทันตนเอง 3. ทักษะมุมมองการรู้เท่าทันผู้อื่น 3. ผลการทดลองใช้หลักสูตร e-Learning พบว่า นักเรียนมีความฉลาดทางดิจิทัลหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ; เยาวชนไทย; พลเมืองดิจิทัล; สังคมวิถีใหม่

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the Thai youth potentials development for becoming digital citizenship, 2. To develop the e-Learning curriculum Developing the potential of Thai youth towards digital citizenship 3. To conduct the trial the e-learning curriculum with secondary school students. Year 3 Ayutthaya Wittayalai School, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province conducted with the mixed methods. The qualitative research using in-depth interviews and quasi-experimental research using a single group to measure results before and after the experiment. Tools used to include In-depth interviews, assessment forms, and e-Learning courses. The qualitative data were analyzed using content analysis. and analyze quantitative data with statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, and dependent t-test values.

The results of the research were found that: 1. Developing the potential of Thai youth to become digital citizens in the new normal society had the following components: 1.1 Family institution care taking and a good role model, 1.2 Educational institutions Organizing learning courses to cultivate social, economics, politicals, and religious values. 1.3 Developing digital citizenship skills, including maintaining a good self-identity, maintaining personal information, critical analytical thinking, screening time allocation, dealing with online threats, managing information that users left online, keeping oneself safe online and ethical use of technology, 1.4 Effective tools for organizing learning. 2. Developing an E-learning curriculum consisting of 3 learning sets: 1. general knowledge 2. perspective skills, self-awareness 3. perspective skills Knowing others. 3. The results of the trial of the e-Learning curriculum was found that students were digitally intelligent after studying. higher than before studying with statistically significant value at .01 level.
Keywords: Non-Financial Factors; Work Passion; Work from Anywhere; Information Technology Department

บทนำ

การเข้าสู่ยุคประเทศไทย 4.0 ที่มุ่งหวังให้มีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยการพัฒนาประเทศ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้กล่าวถึงบริบทของประเทศไทยในยุคดิจิทัล ไว้ในแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเรื่องการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีดิจิทัลของประชาชนและภาคสังคมว่า เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ในหลากหลายมิติ เช่น การสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ การเพิ่มรายได้ และการเข้าถึงบริการของภาครัฐ อีกทั้งเทคโนโลยีดิจิทัลถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้และการศึกษาการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลมีปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากอุปกรณ์พกพา เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ แท็บเล็ต จนเรียกได้ว่าสามารถย่อโลกไว้ในมือกันเลยทีเดียว (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้สำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนทำให้ทราบสถานภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประชากร โดยเน้นกลุ่มเยาวชนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการใช้โทรศัพท์มือถือคิดเป็นร้อยละ 99 และ 99.2 ตามลำดับ มีการใช้อินเตอร์เน็ตคิดเป็นร้อยละ 93.0 และ 95.1 ตามลำดับ และใช้คอมพิวเตอร์คิดเป็นร้อยละ 26.4 และ 24.8 ตามลำดับ ผลสำรวจการใช้สื่อดิจิทัลที่เกิดขึ้นในสังคมไทยสะท้อนให้เห็นถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้มากขึ้น และยังสะท้อนถึงการให้ความสำคัญต่อสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของเยาวชนไทย ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง ถ้าสื่อดิจิทัลเหล่านี้ไม่ผ่านการคัดกรองอย่างมีประสิทธิภาพ หรือถ้าบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องคัดเลือกเทคโนโลยีในทางที่ไม่เหมาะสมและขาดการจัดการที่ดี เช่น การให้เยาวชนใช้สื่อดิจิทัลโดยปราศจากการควบคุมดูแลของผู้ใหญ่ การใช้ในปริมาณที่มากเกินไปหรือการใช้ไม่เหมาะสมกับวัยของเยาวชนก็จะกลายเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลต่อพัฒนาการการเรียนรู้และคุณภาพชีวิตของเยาวชนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อร่างกาย ระบบประสาท และผลกระทบทางสังคม (National Association for the Education of Young Children, 2012)

แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดิจิทัล เกิดขึ้นอย่างจริงจังและได้รับการกล่าวถึงอย่างแพร่หลาย โดย DQ institute (2020) ให้ความหมายของพลเมืองดิจิทัลว่า ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่ออย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบและมีจริยธรรม ขณะที่ Kusnadi & Hikmawan (2020) กล่าวว่าความเป็นพลเมืองดิจิทัลถูกกำหนดให้เป็นบทบาทของผู้คนในสังคมที่แวดล้อมด้วยข้อมูลจำนวนมากในยุคดิจิทัล ผ่านการใช้เทคโนโลยี เครื่องมือและแพลตฟอร์มซึ่งกลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประชาชนในการดำรงชีวิตและการทำกิจกรรมทางสังคม ส่งผลต่อการขยายขอบเขตของกิจกรรมของพลเมืองมากขึ้นและสามารถสื่อสารข้อมูลของตนเองผ่านสื่อดิจิทัล และเนื่องจากมีการใช้เทคโนโลยีออนไลน์มากขึ้น ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนมากขึ้น การรู้จักสิทธิตนเอง เคารพผู้อื่น และการปกป้องตนเองและชุมชนจากความเสี่ยงออนไลน์จึงเป็น

ทักษะที่สำคัญ ปัจจุบันการให้ความรู้เกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดิจิทัลยังมีไม่มากนัก ซึ่งการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพจำเป็นต้องมีทักษะความรู้ทั้งในเชิงเทคโนโลยีและการคิดขั้นสูง หรือที่เรียกว่า ความรู้ดิจิทัล เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารในโลกไซเบอร์ รู้จักป้องกันตัวเองจากความเสี่ยงต่าง ๆ ในโลกออนไลน์ (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561) หลักสูตร e-Learning เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะให้ความรู้กับเยาวชนให้เข้าใจ เข้าถึง ได้อย่างชัดเจน เนื่องจาก e-Learning เป็นสื่อที่สามารถสร้างเป็นเรื่องราวเพื่อสื่อสารให้เข้าใจได้ง่าย สามารถดึงดูดให้เรียนรู้จนจบหลักสูตรและได้รับผลสัมฤทธิ์ที่ดี

จากแนวคิดทฤษฎีและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งสำคัญที่ต้องพัฒนาให้กับเยาวชนไทย คือทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล เพื่อให้สามารถคิดวิเคราะห์ และแยกแยะสื่อต่าง ๆ หรือที่เรียกว่าการรู้เท่าทันสื่อ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพเยาวชนสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ โดยพัฒนากระบวนการเรียนรู้และเครื่องมือที่มีคุณภาพเหมาะสมกับเยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั่วประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาประเทศคือ การพัฒนาทุนมนุษย์สู่ยุคดิจิทัลด้วยการเตรียมความพร้อมให้มีความรู้และทักษะที่เหมาะสม มีความสามารถในการพัฒนาและใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ มีความตระหนักรู้ ความเข้าใจมีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์และสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตร e-Learning การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตร e-Learning การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ กับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experiment Research) ในส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง การวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยใช้หลักสูตร e-learning ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ดำเนินการทดลองตามแผนการวิจัย แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One Group

Pretest Posttest Design) ด้วยแบบทดสอบที่มีการหาค่าคุณภาพแล้ว ซึ่งมีลักษณะการทดลองดังนี้

ตารางที่ 1 แผนการวิจัย One Group Pretest Posttest Design

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
E	O_1	X	O_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแผนการวิจัย ได้แก่

E แทนกลุ่มทดลอง (Experimental group)

X แทนการจัดกระทำ (Treatment)

O1 แทนการทดสอบความรู้ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ก่อนเรียน

O2 แทนการทดสอบความรู้ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่หลังเรียน

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งเป็น ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร e-Learning ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสำหรับเยาวชน และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 9 คน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง

การวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experiment Research) ประชากร คือ นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย เป็นโรงเรียนภายใต้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา มีจำนวน 677 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random Sampling) เป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย 2 ห้องเรียน 100 คน เป็นกลุ่มทดลองเรียนผ่าน หลักสูตร e-Leaning

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยเป็นผู้พัฒนาขึ้นเอง จำนวน 1 ฉบับ แนวคำถามในการสัมภาษณ์แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1. ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเยาวชนไทย 3. ทักษะ ศักยภาพที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัล และ 4. สื่อที่เหมาะสมต่อการให้ความรู้หรือพัฒนาเยาวชนเกี่ยวกับทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมของปริมาณคำถาม ความชัดเจนของภาษา

แบบทดสอบความเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยใช้แบบประเมินความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีเนื้อหาครอบคลุมความเป็นพลเมืองดิจิทัล 8 ด้าน จากงานวิจัย เรื่องการพัฒนาระบบประเมินความฉลาดทางดิจิทัลแบบออนไลน์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กรณีศึกษาพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีการหาคุณภาพแบบทดสอบเรียบร้อยแล้ว โดยค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 ท่าน มีค่าระหว่าง 0.6-1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้ KR-20 แบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ

0.65 และค่าความยากง่ายของแบบทดสอบมีค่าระหว่าง 0.09-0.85 ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อคำถามมาใช้จำนวน 80 ข้อ ทักษะละ 10 ข้อ นำไปทดลองใช้กับนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความยาก-ง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบรายข้อ เลือกแบบทดสอบที่มีค่าความยาก-ง่ายอยู่ระหว่าง 0.2-0.8 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป การตรวจสอบความเชื่อมั่นแบบวัดความสอดคล้องภายใน ตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient: α) พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่มากกว่า 0.7 จึงจะถือว่าใช้ได้ ซึ่งผลจากการหาค่าคุณภาพเครื่องมือพบว่า ข้อคำถามทั้ง 80 ข้อ มีค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกเป็นไปตามเกณฑ์ และมีค่าความเชื่อมั่น 0.87 ถือว่าเป็นแบบทดสอบที่มีคุณภาพ จากนั้นจัดทำเป็นแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

หลักสูตร e-Learning การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ โดยมีขั้นตอนในการสร้างหลักสูตรดังนี้ 1. ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ และกำหนดเนื้อหาที่จะจัดทำหลักสูตร e-Learning 2. กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 3. จัดเรียงลำดับเนื้อหาตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม 4. ออกแบบผังงาน เขียนบทดำเนินเรื่อง และจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหา 5. ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร e-Learning ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา 6. ส่งผังงานให้ผู้รับจ้างจัดทำหลักสูตร e-Learning เพื่อพัฒนา 7. นำหลักสูตร e-Learning ที่พัฒนาแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญด้านความเป็นพลเมืองดิจิทัล ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสำหรับเยาวชน จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อประเมินคุณภาพของหลักสูตรและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม นำมาวิเคราะห์ข้อคำถามปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทำการสังเคราะห์ สรุปแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนาเพื่อเป็นข้อมูลตั้งต้นนำไปสู่การสร้างเครื่องมือในการวิจัยกึ่งทดลองต่อไป จากนั้นดำเนินการพัฒนาหลักสูตร e-Learning เพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ และจัดทำแบบทดสอบเพื่อประเมินความเป็นพลเมืองดิจิทัล ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกลุ่มจริง เพื่อหาค่าคุณภาพอีกครั้งและใช้หลักสูตร e-Learning ที่พัฒนาขึ้นกับเยาวชนไทยในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย และวัดผลสัมฤทธิ์จากการเรียนโดยใช้แบบทดสอบความเป็นพลเมืองดิจิทัลก่อนเรียนและหลังเรียนที่ผู้วิจัยจัดทำและหาค่าคุณภาพแล้ว

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก นำมาการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หลังจากนั้นทำการสังเคราะห์

สรุปแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ใช้เป็นข้อมูลตั้งต้นในการวิจัยกึ่งทดลอง โดยสร้างแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน หาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนก พัฒนาหลักสูตร e-Learning เพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test แบบ dependent

ผลการวิจัย

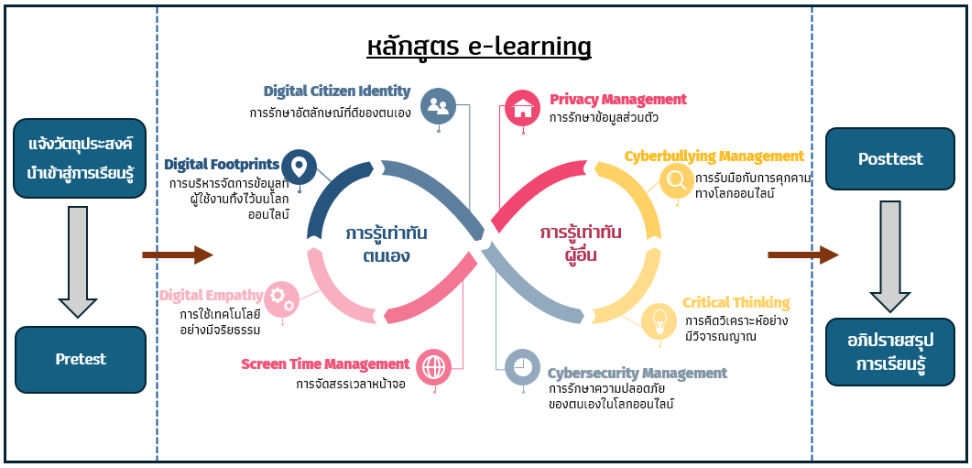
1. ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ได้จำแนกองค์ประกอบได้ ดังนี้

1.1 สถาบันครอบครัว การดูแลจากครอบครัว มีหน้าที่สั่งสอน อบรมบ่มเพาะสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดี ดูแลการใช้สื่อดิจิทัลของเยาวชนในบ้าน ปลูกฝังการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ และความเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ผู้ปกครอง

1.2 สถาบันการศึกษา หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ การบ่มเพาะค่านิยมทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และศาสนาจากโรงเรียน

1.3 การพัฒนา พลเมืองดิจิทัล หมายถึง สมาชิกบนโลกออนไลน์ ที่ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ อายุ ภาษา และวัฒนธรรม ซึ่งต้องมีความฉลาดทางดิจิทัลบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ มีจริยธรรม ความเห็นอกเห็นใจและเคารพผู้อื่น โดยมุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม ปฏิบัติและรักษาไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ เพื่อสร้างความสมดุลของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล 8 ทักษะสำคัญ คือ การรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง การรักษาข้อมูลส่วนตัว การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ การจัดสรรเวลาหน้าจอ การรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ การบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ การรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม

1.4 เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูเป็นผู้แนะแนว อำนวยความสะดวก ร่วมคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ ออกแบบกิจกรรมการเรียนและใช้เทคโนโลยี เช่น E-learning เป็นเครื่องมือสนับสนุนโดยต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนและสื่อสารให้ผู้เรียนรับทราบก่อนการเรียนอย่างชัดเจน นอกจากนั้น ควรกำหนดกระบวนการในการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนที่สำคัญควรมีการวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นในเชิงสถิติอย่างเป็นรูปธรรม สุดท้ายต้องมีการอภิปรายอย่างมีส่วนร่วม โดยผู้สอนสามารถกำหนดข้อคำถามสำหรับการอภิปรายกระบวนการ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการพัฒนาศักยภาพการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเยาวชนไทย

2. การพัฒนาหลักสูตร e-Learning การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ มีการปรับชื่อทักษะให้ทันสมัยเหมาะสมกับเยาวชนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ง่ายต่อการเข้าใจ และเหมาะสมกับการออกแบบสื่อให้น่าสนใจ โดย 8 ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล ประกอบด้วย 1. อยู่กับความเป็นจริง 2. คิดก่อนโพสต์ 3. ใช้ในทางสร้างสรรค์ 4. จัดสรรเวลาใช้หน้าจอ 5. ระมัดระวังข้อมูลส่วนตัว 6. การรับมืออย่างชาญฉลาด 7. ใช้วิจารณญาณ และ 8. ตระหนักเรื่องความปลอดภัย นอกจากนั้นสื่อยังต้อง จูงใจด้านแสง สี เสียง ที่สร้างแรงบันดาลใจในการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ ดึงดูดให้ผู้เรียนติดตามเนื้อหาได้โดยตลอด พัฒนาเป็น 3 ชุดการเรียนรู้ คือ 1. ความรู้ทั่วไปการเป็นพลเมืองดิจิทัล 2. ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลในมุมมองการเท่าทันตนเอง 3. ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิตอลในมุมมองการรู้เท่าทันผู้อื่น โดยภาพรวมหลักสูตร e-Learning ที่พัฒนาขึ้นมีรายละเอียดดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 หลักสูตร e-learning การพัฒนาศักยภาพการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเยาวชนไทยในสังคมวิถีใหม่

3. การทดลองใช้หลักสูตร e-Learning การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ กับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2 ห้องเรียน จำนวน 100 คน โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเรียน และให้นักเรียนทำแบบประเมินความเป็นพลเมืองดิจิทัลก่อนเรียน จำนวน 80 ข้อ ใช้เวลา 50 นาที จากนั้นผู้วิจัยได้ให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านหลักสูตร e-Learning ที่พัฒนาขึ้นจำนวน 3 ชุดการเรียนรู้ ใช้เวลา 30 นาที จากนั้นให้นักเรียนทำแบบประเมินความเป็นพลเมืองดิจิทัลหลังเรียนด้วยแบบประเมินชุดเดิมอีกครั้ง ผลการเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางดิจิทัล ก่อนเรียนและหลังเรียน ผ่านหลักสูตร e-Learning การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 3 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย มีความฉลาดทางดิจิทัลหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนทั้ง 8 ทักษะ 2 มุมมอง (รู้เท่าทันตัวเอง รู้เท่าทันผู้อื่น) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนความเป็นพลเมืองดิจิทัล ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้หลักสูตร e-Learning เพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่

ทักษะพลเมืองดิจิทัล	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	Sig
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.		
1. อยู่กับความเป็นจริง	5.70	1.74	7.64	1.57	19.74	.00
2. คิดก่อนโพสต์	4.99	2.23	7.01	1.72	21.68	.00
3. ใช้ในทางสร้างสรรค์	5.48	2.32	7.64	1.53	23.82	.00
4. จัดสรรเวลาใช้หน้าจอ	5.31	2.24	7.47	1.55	24.11	.00
5. ระมัดระวังข้อมูลส่วนตัว	5.13	2.12	7.51	1.59	28.39	.00
6. รับมืออย่างชาญฉลาด	5.17	2.12	7.48	1.54	33.19	.00
7. ใช้วิจารณญาณ	5.70	1.74	7.10	1.71	30.81	.00
8. ตระหนักเรื่องความปลอดภัย	4.99	2.23	7.35	1.61	25.87	.00

N = 100, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ จำแนกองค์ประกอบได้ดังนี้ 1. การดูแลจากครอบครัวและความเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ผู้ปกครอง 2. หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ การบ่มเพาะค่านิยมทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และศาสนาจากโรงเรียน 3. ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล 8 ทักษะ คือ การรักษาอัตลักษณ์ที่ดีในตน การรักษาข้อมูลส่วนตน การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ การจัดสรรเวลาหน้าจอ การรับมือการคุกคามจากโลกนไลน์ การบริหารจัดการข้อมูลอนไลน์ การรักษาความปลอดภัยออนไลน์ และจริยธรรมการใช้เทคโนโลยี 4. การจัดการเรียนรู้โดยเน้น

ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูเป็นผู้แนะแนว อำนวยความสะดวก ร่วมคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ ออกแบบกิจกรรมการเรียนและใช้เทคโนโลยี เช่น e-Learning เป็นเครื่องมือสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิชาการของกาญจนา เดชสม และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2564) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 มีแนวทาง ดังนี้ 1. จัดทำหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้าไปในการเรียนรู้ของสาระวิชาต่าง ๆ จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้น 2. พัฒนาผู้บริหารและครูให้มีความรู้ทักษะ ความสามารถเชิงบูรณาการ มีความรู้ความสามารถเชิงลึกในการแก้ปัญหา 3. พัฒนาด้านทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ สนับสนุนและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนด้วยกระบวนการดิจิทัล สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึงสื่อเทคโนโลยี และสอดคล้องกับการศึกษาของกุลชาติ พันธุวรกุล และเมษา นวลศรี (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เด็กปฐมวัยกับการเป็นพลเมืองดิจิทัล: โอกาสหรือความเสี่ยง ผลการศึกษา พบว่า เด็กปฐมวัยอยู่ในช่วงวัยที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วในยุคที่มีการขับเคลื่อนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างไม่หยุดนิ่ง เด็กวัยนี้จึงจำเป็นต้องมีทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยมีครูและผู้ปกครองเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพ ผ่านบทบาทการเป็นแบบอย่างที่ดี มีความสามารถในการคัดกรองสื่อที่มีคุณภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวัชรี มนัสสนิท และคณะ (2562) ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนไทยกรณีศึกษา: เยาวชนในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับสื่อ 2. การรับสารอย่างมีวิจารณญาณ 3. การเลือกเปิดรับสาร 4. อิทธิพลจากผู้ปกครอง 5. ความตระหนักรู้ตนเองในขณะใช้สื่อ และ 6. การมีส่วนร่วมกับสังคมในการรับสาร นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับการศึกษาของพักตร์วิภา โพธิ์ศรี (2562) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล จากการศึกษาพบว่า การศึกษามีบทบาทต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล ประกอบด้วย 3 มิติ คือ มิติที่ 1 ด้านการเคารพสิทธิ์ของบุคคลอื่น มิติที่ 2 ด้านความรู้ มิติที่ 3 ด้านการปกป้องความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัย ซึ่งการเป็นพลเมืองดิจิทัลนั้นมี 8 ทักษะสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของสุวรรณี ไวท์ และคณะ (2564) เรื่อง มนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัล ผลการศึกษา พบว่า พลเมืองดิจิทัลต้องเรียนรู้ เข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็น อย่างมีความรับผิดชอบ สร้างสรรค์ ครอบคลุมทักษะสำคัญของการเป็นพลเมืองดิจิทัล (DQ : Digital Intelligence Quotient) 8 ประการ และสิ่งสำคัญที่คอยกำกับให้การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีมีคุณภาพก่อประโยชน์ไม่ก่อโทษทั้งต่อตนเองและผู้อื่นนั้น คือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่บนหลักของเบญจศีล (ศีล 5) เบญจธรรม (ธรรม 5) และสอดคล้องกับการศึกษาของสมศักดิ์ วานิชยาภรณ์ (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลกับการทำงานในยุคชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) พบว่า ทักษะด้านดิจิทัล (Digital Skills) เป็นหนึ่งในองคประกอบที่สำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาองคการดิจิทัล

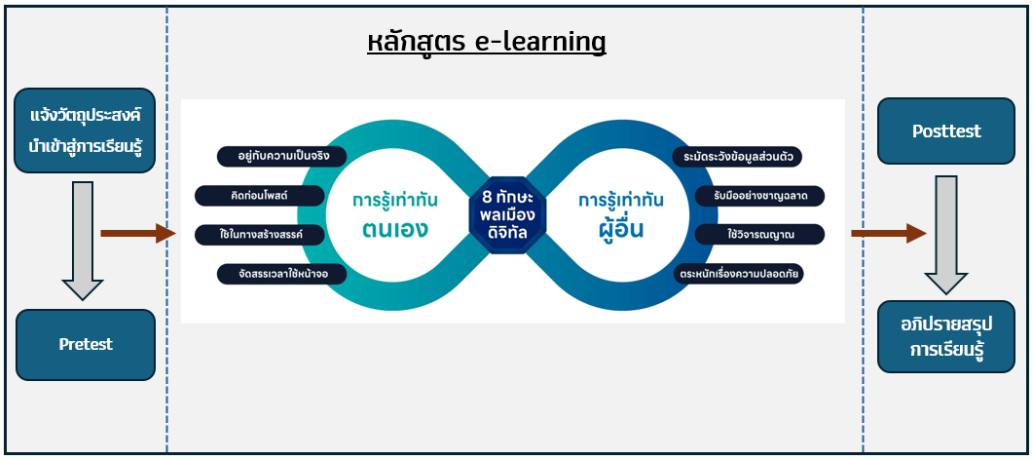
(Digital Organization) ทั้งองค์การดิจิทัลภาครัฐหรือรัฐบาลดิจิทัล และองค์การดิจิทัลภาคเอกชน ความเป็นพลเมืองดิจิทัลและความฉลาดทางดิจิทัลมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน โดยการจะเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีนั้น ตองมีความฉลาดทางดิจิทัลที่ประกอบด้วยทักษะและความรูทั้งในเชิงเทคโนโลยีและการคิดขั้นสูง

พัฒนาหลักสูตร e-Learning เพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล เป็นการเรียนรู้โดยใช้มัลติมีเดียสื่อสาร ออกแบบสื่อให้น่าสนใจ ปรับคำให้เหมาะสม จูงใจด้านแสง สี เสียง ที่สร้างแรงบันดาลใจในการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ ดึงดูดให้ผู้เรียนติดตามเนื้อหา สอดคล้องกับการศึกษาของอพัชชา ช้างขวัญยืน และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า การแนะนำการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย สร้างสรรค์ และตระหนักถึงความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) แก่เยาวชนจึงเป็นสิ่งจำเป็น แนวทางการจัดการเรียนเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล 3 ขั้นตอน คือ 1. การเตรียมความพร้อม 2. การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3. การสรุป และสอดคล้องกับงานวิจัยของชูชิต ชายทวีป และคณะ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลควรเพิ่มความเร็วอินเทอร์เน็ตให้เร็วขึ้น ควรผลิตสื่อ ใช้สื่อและการเผยแพร่สื่ออย่างรอบคอบไม่ให้กระทำผิดกฎหมาย และควรจัดโครงการอบรมผลิตสื่อ การใช้สื่อบนสังคมออนไลน์ การเผยแพร่สื่อที่รับผิดชอบต่อสังคม

ผลการทดลองใช้หลักสูตร e-Learning เพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทอลในสังคมวิถีใหม่ กับนักเรียน ม.3 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย พบว่า นักเรียนมีความฉลาดทางดิจิทัลทั้ง 8 ทักษะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรวรรณ ศรีไชยเลิศ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบประเมินความฉลาดทางดิจิทัลแบบออนไลน์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กรณีศึกษาพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ระบบประเมินความฉลาดทางดิจิทัลแบบออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อประเมินความรู้พลเมืองดิจิทัลทั้ง 8 ทักษะ และสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะพงษ์ ธรรมรักษ์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล โดยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง ผลการวิจัยพบว่า ระดับความฉลาดทางดิจิทัลหลังการจัดการเรียนรู้ สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของอุทิศ บำรุงชีพ และคณะ (2566) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้สูงอายุผ่านนวัตกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาอาหารสุขภาพ ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดิจิทัลหลังการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับดีมากโดยสูงขึ้นทุกครั้งที่เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งแต่ละครั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 และโดยรวมหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีระดับคะแนนความก้าวหน้าสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 3 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย คือ กระบวนการการพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ ซึ่งเป็นกิจกรรมการสอนโดยใช้แนวทางการเรียนรู้ด้วยการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ร่วมกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ตนเอง ผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะและอำนวยความสะดวก ใช้ e-Learning เป็นสื่อในการช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ เนื้อหาที่นำเสนอในลักษณะมัลติมีเดีย กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนและสื่อสารให้ผู้เรียนรับทราบก่อนการเรียน การออกแบบสื่อต้องทำให้น่าสนใจ จูงใจผู้เรียน มีเนื้อหาครบถ้วนมากพอที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้โดยง่ายในเวลาไม่นาน สร้างสรรค์เนื้อหาที่ตรงประเด็น ยกตัวอย่างประกอบที่เหมาะสม รวมถึงการใช้ตัวละครในการเล่าเรื่อง สีสัน แสงเงา ทุกอย่างล้วนเป็นองค์ประกอบที่จะสามารถดึงดูดให้ผู้เรียนอยู่กับเนื้อหาได้ตลอดการเรียน ที่สำคัญควรมีการวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นในเชิงสถิติอย่างเป็นรูปธรรม สุดท้ายต้องมีการอภิปรายอย่างมีส่วนร่วมในส่วนของเนื้อหาหลักสูตร e-Learning การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ สังเคราะห์เนื้อหาได้เป็น 3 ชุดการเรียนรู้ ได้แก่ 1. ภาพรวมการเป็นพลเมืองดิจิทัล ในหัวข้อมาเป็นพลเมืองดิจิทัลกันเถอะ 2. ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล มุมมองรู้เท่าทันตนเอง และ 3. ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล มุมมองรู้เท่าทันผู้อื่นซึ่งจากการทดลองใช้หลักสูตร e-learning ทั้ง 3 ชุดการเรียนรู้พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 3 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย มีความฉลาดทางดิจิทัลหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนทั้ง 8 ทักษะ 2 มุมมอง (รู้เท่าทันตัวเอง รู้เท่าทันผู้อื่น) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการกำหนดนโยบายเพื่อผลักดันการจัดหลักสูตรพัฒนาศักยภาพการเป็นพลเมืองดิจิทัลให้แก่เยาวชนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทำหน้าที่กำกับ ควบคุมการจัดหลักสูตรให้เป็นไปตามมาตรฐาน

2. ทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรพัฒนาศักยภาพการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ใช้อยู่ในปัจจุบันให้ทันสมัย โดยใช้สื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการพัฒนาให้เหมาะสมกับเยาวชนแต่ละกลุ่ม และความกระจายให้ทั่วถึงกับสถาบันการศึกษาทั่วประเทศ เนื่องจากทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลเป็นทักษะที่จำเป็นในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จากผลการประเมินความฉลาดทางดิจิทัลทั้ง 8 ทักษะควรพิจารณาว่าทักษะใดยังมีระดับคะแนนต่ำ ควรดูแลอย่างใกล้ชิด หรือทักษะใดมีคะแนนสูงควรส่งเสริมผลักดัน นำมาจัดทำแผนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน

2. โรงเรียน ครู และผู้ปกครอง ควรตะหนักถึงปัญหาที่เกิดจากการใช้โลกดิจิทัลออนไลน์ของเด็กและเยาวชน เพื่อให้มีทักษะในการรู้เท่าทันสื่อ ควรนำหลักสูตร e-Learning ที่พัฒนาขึ้นไปสอดแทรกในเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องเพื่อเสริมสร้างความรู้ให้กับผู้เรียน เนื่องจากใช้เวลาเรียนรู้ไม่นาน และได้คะแนนการพัฒนาเป็นที่น่าพอใจ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยกับเยาวชนเปรียบเทียบในแต่ละพื้นที่และภูมิภาคเนื่องจากเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ยังเข้าถึงสื่อดิจิทัลและการใช้งานอินเทอเน็ตได้น้อย อาจต้องการการพัฒนารวมถึงสื่อที่ใช้ในการพัฒนาแตกต่างกันไปตามความเหมาะสม

2. ควรออกแบบแบบวัดทักษะทางดิจิทัลเอง เพื่อให้ข้อคำถามครอบคลุมพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีออนไลน์ในยุคปัจจุบัน และเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างในแต่ละพื้นที่

3. ควรทำการศึกษาวิจัยการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ ที่สามารถพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลได้เช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

กาญจนา เดชสม และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2564). การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 31(1), 151-163.

กุลชาติ พันธุวรกุล และเมษา นวลศรี. (2562). เด็กปฐมวัยกับการเป็นพลเมืองดิจิทัล: โอกาสหรือความเสี่ยง. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 47(2), 1-23.

ชูชิต ชายทวีป และคณะ. (2565). ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. *Sisaket Rajabhat University Journal*, 16(3), 147-160.

ปิยะพงษ์ ธรรมรักษ์. (2563). *การพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล โดยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่ง* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการเรียนรู้และการสอน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

พักตร์วิภา โพธิ์ศรี. (2562). บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 14(1), 15-31.

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). *คู่มือพลเมืองดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: ดิวันโอวัน เปอร์เซ็นต์.

วัชรี มนัสสนิท และคณะ. (2562). การวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนไทย กรณีศึกษา: เยาวชนในจังหวัดเชียงราย. *Humanities, Social Sciences and arts, Silpakorn University*, 12(6), 279-299.

สมศักดิ์ วานิชยาภรณ์. (2564). *การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลกับการทำงานในยุคชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สุวรรณี ไวท์ และคณะ. (2564). มนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัล. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 339-355.

อพัชชา ช้างขวัญยืน และคณะ. (2564). การจัดการเรียนเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 23(3), 452-465.

อุทิศ บำรุงชีพ และคณะ. (2566). การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้สูงอายุผ่านนวัตกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาอาหารสุขภาพ. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 18(2), 79-94.

อุไรวรรณ ศรีไชยเลิศ. (2566). การพัฒนาระบบประเมินความฉลาดทางดิจิทัลแบบออนไลน์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กรณีศึกษาพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. *Journal of Information and Learning*, 34(2), 64-76.

DQ institute. (2020). *Digital Citizenship*. Retrieved November 23, 2020, from https://www.dqinstitute.org/dq-framework

Kusnadi, I. H. & Hikmawan, M. D. (2020). Digital Cohesion in Era of Pandemic COVID-19 in Indonesia. *International Journal of Engineering Research and Technology*, 13(7), 1775-1779.

National Association for the Education of Young Children. (2012). *Technology and interactive media as tools in early childhood programs serving children from birth through age 8*. Washington DC: Fred Rogers Canter for early learning and children's media.

แนวทางการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าวเขตพื้นที่ภาคใต้ ประเทศไทย*

THE GUIDELINES FOR DEVELOPMENT IN HUMAN RESOURCES MANAGEMENT OF ORGANIZATIONS WITH MIGRANT WORKERS IN SOUTHERN THAILAND

สมชัย ปราบรัตน์
Somchai Prabrat
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
สรัญญา โยะหมาด
Saranya Yohmad
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University
Corresponding Author E-mail: somchai@hu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาความต้องการในการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าวเขตพื้นที่ภาคใต้ประเทศไทย 2. ศึกษาข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่หน่วยงานรัฐและเครือข่ายภาคีผู้ประกอบการที่มีต่อองค์กร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นายจ้างหรือผู้รับผิดชอบงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าว สังกัดเขตภาคใต้ 14 จังหวัด จำนวน 371 คน วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ จากจังหวัดกลุ่มตัวเขต คือ นครศรีธรรมราช ตรัง และสงขลา เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติที่ใช้ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สถานประกอบการส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาระบบการสรรหาและคัดเลือกแรงงานต่างด้าวโดยกำหนดกระบวนการและมาตรฐานที่ชัดเจน ร้อยละ 57.10 รองลงมา การอำนวยความสะดวกแรงงานในการขึ้นหรือต่อทะเบียนการทำงาน ร้อยละ 49.30 และการปรับปรุงสวัสดิการรักษาพยาบาลโดยอำนวยความสะดวกแรงงานในโรงพยาบาล ร้อยละ 48.50 2. สถานประกอบการมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐประเด็น ตำแหน่งงานที่อนุญาตให้มากขึ้น การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้รวดเร็วและทั่วถึง การยืดหยุ่นการส่งเอกสาร การอบรมให้

*Received February 27, 2023; Revised April 18, 2023; Accepted April 20, 2023

ความรู้เรื่องสิทธิประโยชน์ของแรงงานต่างด้าว และ การนำเทคโนโลยีมาใช้ส่งเอกสาร ข้อเสนอแนะต่อเครือข่ายภาคีผู้ประกอบการประเด็น สร้างร่วมมือช่วยเหลือกันให้มากขึ้น
คำสำคัญ: การพัฒนา; การบริหารทรัพยากรมนุษย์; แรงงานต่างด้าว

Abstract

This research aimed to study 1. the needs for the development of human resource management of establishments employing migrant workers in the south of Thailand and 2. the suggestions for the participation in the development of human resource management towards government agencies and entrepreneurial networks for their organizations. The sample of this qualitative research consisted of 371 employers or responsible people for human resource management of establishments employing migrant workers in 14 southern provinces but was selected by accidental sampling in three provinces: Nakhon Si Thammarat, Trang, and Songkhla. The data was collected by a set of questionnaires and statistically analyzed by the percentage and content analysis.

The research revealed that 1. most of the establishments needed to develop their 1. recruitment and selection system for migrant workers with a clearer process and standard at 57.10 percent, followed by 2. the facilitation to labor registration and work permit renewal at 49.30 percent and the improvement of medical benefits by facilitating workers in hospital at 48.50 percent. 2)The establishments offered their suggestions for the government agencies for more allowed positions, the rapid and thorough public relations, the flexibility in document submission, the training on the benefits of migrant workers, and the use of technology to submit documents. The suggestions for the entrepreneurial networks were to promote more cooperation and support at each other and develop a system for providing basic data on migrant workers.
Keywords: Development; Human Resource Management; Migrant Workers

บทนำ

ปัจจุบันหลายๆองค์การในประเทศไทยให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ซึ่งมนุษย์ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญขององค์การในการพัฒนาความรู้ ความสามารถและศักยภาพในการทำงานในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมนุษย์เป็นทุนมนุษย์ที่สำคัญสำหรับองค์การ โดยถือว่าเป็นทุนอย่างหนึ่งในทุนทางปัญญาขององค์การที่มีความสำคัญในฐานะ

เป็นผู้ขับเคลื่อนและนำพาไปซึ่งความสำเร็จขององค์การ ด้วยการผลักดันองค์การให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้(Uliana et al., 2005) ซึ่งการบริหารทรัพยากรมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานขององค์การขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ย่อมต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เป็นพื้นฐาน เพื่อสามารถควบคุมการดำเนินงานให้ต่อการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี โดยจะต้องคำนึงว่ามนุษย์ใช่เครื่องจักรแต่เป็นผู้สร้างความสำเร็จให้แก่องค์การ บุคคลย่อมต้องการขวัญกำลังใจรวมทั้งแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้วยกันทุกคน (วิลาวรรณ รพีพิศาล, 2554) โดยแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพในปัจจุบัน ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ต้องรู้จักวิธีการบริหารอย่างถูกวิธีควบคู่ไปกับการเข้าใจหลักจิตวิทยาอย่างลึกซึ้ง จึงจะทำให้องค์การมีประสิทธิภาพในการจัดสรรดูแลพนักงานและขับเคลื่อนต่อไปได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งตัวพนักงานที่ได้รับการดูแลเองก็จะมีความสุขดีด้วย แต่การจะเป็นได้เช่นนี้ได้นั้น องค์กรต้องสั่งสมประสบการณ์เป็นระยะเวลาหนึ่งอีกทั้งฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ยังต้องเปิดใจให้กว้างพอ (เทอดทูน ไทศรีวิชัย, 2560) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าจำเป็นที่จะเสนอแนะองค์กรให้ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่เพราะจะทำบุคลากรอยู่ได้และจะส่งผลให้องค์กรอยู่มั่นคงและยั่งยืน

สำหรับปัญหาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในสถานประกอบการที่ต้องใช้แรงงานต่างด้าวนั้นคือ ปัญหาเกี่ยวกับความสามารถของลูกจ้างที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของนายจ้าง แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่อพยพไปที่ประเทศ ปลายทางหลังจากได้รับข้อมูลการทำงานจากเครือข่ายทางสังคมที่พวกเขามีอยู่ พวกเขาตัดสินใจเข้ามาทำงาน เมื่อคาดว่าจะมีนายจ้างที่ดี มีสถานที่ทำงานที่ดี และมีรายได้ไปจุนเจือครอบครัวของตนโดยมิได้คำนึงถึงภาระงานและความสามารถของตนเองมากนัก(กนกวรรณ จิตรโรจนรักษ์, 2558) แต่ด้วยงานจริงที่แรงงานต่างด้าวทำได้เป็นลักษณะงานที่คนไทยไม่นิยมทำเนื่องจากเป็นงานที่หนัก บางประเภทต้องทำในเวลากลางคืนมีเวลาพักผ่อนไม่แน่นอน(ฐากฤชภ์ ทองเกิด, 2557)จึงทำให้เกิดปัญหาในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร สำหรับพื้นที่ศึกษา สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ได้รวบรวมข้อมูลนายจ้างทั่วประเทศที่จ้างแรงงานต่างด้าว มีจำนวนทั้งสิ้น 244,577 ราย เฉพาะภาคใต้มีจำนวนถึง 41,436 ราย เป็นอันดับสองรองจากภาคกลาง โดยปัจจุบันแรงงานต่างด้าวและนายจ้างที่จ้างแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นระดับแรงงานที่ไม่มีฝีมือ(สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2560)

งานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาพบว่า สถานการณ์และผลกระทบของแรงงานต่างด้าวในระบบเศรษฐกิจไทยมีหลายด้าน(ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2551) เนื่องจากแรงงานไทยค่อนข้างจะเลือกงาน และไม่ค่อยให้ความสำคัญกับงานประเภทรับเหมาก่อสร้าง หรืองานที่ต้องใช้แรงงานฝีมือ และทักษะในการทำงานจึงทำให้ขาดแคลนแรงงานไทยเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการต้องจ้างแรงงานจากต่างด้าว(อธิพงศ์ ทองแดง, 2552) ผลที่ตามมาคือการขาดแคลนแรงงานในบางกิจการ เช่น งานที่สกปรก งานเสี่ยง (พัชรินทร์ ขันคา, 2553) ซึ่งปัจจัยคุณภาพชีวิตมีต่อเปลี่ยน

งานของแรงงานต่างด้าว ได้แก่ สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและ ถูกสุขลักษณะ สภาพแวดล้อมทางสังคมในที่ทำงาน การรับค่าตอบแทนจากผู้ประกอบการ โอกาสในการรับสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานทางด้านสาธารณสุข ความมั่นคงและการเจริญเติบโตในหน้าที่การงาน เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการเปลี่ยนของแรงงานต่างด้าว(ไกรสร ศรีสุวรรณ, 2560) สำหรับแนวคิดการพัฒนาคือการยกระดับการทำงานของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งกระบวนการต้องครอบคลุม การวางแผน การพัฒนาแรงงาน และการธำรงรักษา

จากความเป็นมา สภาพปัญหาและข้อมูลงานวิจัยที่ผ่านมาดังกล่าวนั้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าวเขตพื้นที่ภาคใต้ประเทศไทย เพื่อนำเสนอผลจากการศึกษาไปใช้ประกอบการเรียนการสอน พร้อมทั้งสถานประกอบการที่จ้างแรงงานต่างด้าว ได้นำข้อมูลไปจัดทำแผนหรือปรับปรุงระบบการบริหารแรงงานต่างด้าวภายในองค์การให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าวเขตพื้นที่ภาคใต้ประเทศไทย
2. เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าวเขตพื้นที่ภาคใต้ประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม

2. ประชากร

ได้แก่ นายจ้างหรือผู้รับผิดชอบงานบริหารทรัพยากรมนุษย์หรือหัวหน้างานผู้ควบคุมแรงงาน ของสถานประกอบการใน 14 จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามการเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มจังหวัดที่เป็นตัวแทน 3 จังหวัด คือ นครศรีธรรมราช ตรัง และสงขลา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มจังหวัดที่เป็นตัวแทน 3 จังหวัด คือ นครศรีธรรมราช ตรัง และสงขลา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติที่ใช้สถิติค่าร้อยละ การวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปประเด็นข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. ความต้องการในการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าวในเขตพื้นที่ภาคใต้ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความต้องการในการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าว

ความต้องการในการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์	ความถี่	ร้อยละ
1. การพัฒนาระบบการสรรหาและคัดเลือกแรงงานต่างด้าวโดยกำหนดกระบวนการและมาตรฐานที่ชัดเจน	214	57.10
2. การวิเคราะห์และจัดสรรอัตรากำลังแรงงานต่างด้าวให้เหมาะสมกับงานและการเติบโตของธุรกิจ	150	40.00
3. การเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ตำแหน่งงานและจำนวนที่รับแรงงานต่างด้าวให้หลากหลายขึ้น	169	45.10
4. การอำนวยความสะดวกแรงงานต่างด้าวในการขึ้นทะเบียนหรือต่อทะเบียนการทำงาน	185	49.30
5. การกำหนดตารางการอบรมล่วงหน้ารายปี เพื่อให้ส่วนงานได้วางแผนการดำเนินงาน	140	39.30
6. การพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานการพัฒนาแรงงานต่างด้าวของบุคลากรฝ่ายบุคคล เช่น ภาษาในการสื่อสารวัฒนธรรมของแรงงาน	152	40.50
7. การอบรมเพื่อพัฒนาแรงงานต่างด้าวให้มีความหลายหลายวิธี ใช้ทรัพยากรของธุรกิจให้คุ้มค่าและพึ่งพาหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องประกอบการอบรม	159	42.40
8. การพัฒนาระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานให้มีความโปร่งใสเป็นธรรม	117	31.20
9. การสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงานให้แรงงานต่างด้าว	107	28.50
10. การพิจารณาระบบบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการเพื่อจูงใจแรงงานต่างด้าวที่มีความรู้ความสามารถ และพฤติกรรมที่เหมาะสม	147	39.20
11. การส่งเสริมความรู้กับแรงงานต่างด้าวเข้าใจขั้นตอนเข้าถึงสิทธิประกันสังคมด้วยการดำเนินการด้วยตนเองต่อหน่วยงานที่ขอรับสิทธิ	145	38.70
12. การปรับปรุงสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลโดยอำนวยความสะดวกให้กับแรงงานต่างด้าวในการรับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาล	182	48.50
13. การจัดทำระบบการควบคุมดูแลการปฏิบัติแรงงานต่างด้าวตามมาตรฐานของกฎระเบียบข้อบังคับและมาตรฐานความปลอดภัย	140	37.30

ผู้วิจัยศึกษาความต้องการในการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าวในเขตพื้นที่ภาคใต้ โดยการเก็บข้อมูลเชิงสำรวจด้วยแบบสอบถามปลายปิดชนิดตรวจสอบรายการ (Checklist) กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 371 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สถานประกอบการส่วนใหญ่มีความต้องการด้านการพัฒนาระบบการสรรหาและคัดเลือกแรงงานต่างด้าว โดยกำหนดกระบวนการและมาตรฐานที่ชัดเจน ร้อยละ 57.10 รองลงมา ด้านการอำนวยความสะดวกแรงงานต่างด้าวในการขึ้นทะเบียนหรือต่อ

ทะเบียนการทำงาน ร้อยละ 49.30 และด้านการปรับปรุงสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลโดยอำนวยความสะดวกให้กับแรงงานต่างด้าวในการรับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาล ร้อยละ 48.50

2. ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่หน่วยงานรัฐและเครือข่ายภาคีที่มีต่อองค์กรแบบสอบถามปลายเปิด กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 371 คนที่ตอบมาในแบบสอบถามตอนนี้ จำนวน 35 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ข้อเสนอแนะที่มีต่อหน่วยงานรัฐ มีดังนี้ การกำหนดหน้าที่ของตำแหน่งงานที่อนุญาตให้ทำที่ชัดเจน ปรับปรุงตำแหน่งงานที่อนุญาตให้ทำได้มากตำแหน่งขึ้น การประชาสัมพันธ์ให้แรงงานต่างด้าวที่ทำงานอยู่แล้วให้ทราบทุกครั้งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระเบียบที่มีต่อตัวแรงงาน การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้มากกว่าเดิม ยืดหยุ่นกฎเกณฑ์ให้มากขึ้น ระยะเวลาที่ทำเอกสารไม่เหมาะสมกับปริมาณต่างด้าวที่จะเข้าระบบทำงาน ขยายเวลาการต่ออายุหนังสือเดินทางในการทำงานให้ยาวขึ้น ลดขั้นตอนในการต่อวีซ่าให้รวดเร็วขึ้น การดำเนินเอกสารที่ล่าช้า การดำเนินการเอกสารล้าช้าควรให้เร็วกว่านี้ ขั้นตอนขออนุญาตล่าช้าควรปรับปรุงความโปร่งใสและห้ามการผูกขาดของนายหน้าในการทำเอกสาร ทำงานด้วยความถูกต้องและไม่ทุจริตในหน้าที่ ต้องการให้หน่วยงานประกันสังคมอบรมให้ความรู้เรื่องสิทธิประโยชน์แก่แรงงานต่างด้าวให้มากกว่านี้ การให้ความรู้เรื่องกฎหมายแรงงานต่างด้าวให้เข้าใจ ให้ภาครัฐให้ความรู้แก่นายจ้างในสิ่งจำเป็นที่องค์กรจะต้องจัดหาให้แรงงาน การจัดสถานพยาบาลของรัฐให้แยกส่วนเพื่อป้องกันการแพร่เชื้อที่แรงงานนำเข้ามาจากประเทศต้นทาง การรักษาพยาบาลหน่วยงานรัฐที่ดูแลควรรักษาและให้คำแนะนำพร้อมทั้งให้ยารักษาที่มีคุณภาพ กำหนดให้ใช้เลขประกันสังคมที่แรงงานต่างด้าวได้รับให้ใช้ยื่นต่อวีซ่าได้เลย การปรับปรุงข้อมูลให้นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ให้มากขึ้น ใช้เทคโนโลยีลดการใช้เอกสารลดการทุจริตได้ เปิดให้แรงงานที่ขึ้นทะเบียนการทำงานได้ให้เฉพาะคนที่มาอยู่ในประเทศอยู่แล้ว รับฟังปัญหาจากแรงงานต่างด้าวจริง ๆ แล้วแก้ไข การจัดทำระบบการสรรหาแรงงานต่างด้าวขึ้นเพื่อช่วยลดต้นทุนให้กับสถานประกอบการเพราะต้นทุนสูงมากในการหาแรงงาน ให้การคุ้มครองนายจ้างกรณีคนงานหนี หลบหนี สำหรับข้อเสนอแนะที่มีต่อเครือข่ายภาคีผู้ประกอบการ มีดังนี้ การร่วมมือช่วยเหลือกันไม่แย่งแรงงานกัน การร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในระหว่างผู้ประกอบการเรื่องการบริหารแรงงานต่างด้าว การช่วยเหลือคุ้มครองการบริหารต่างด้าวร่วมกัน การร่วมเสนอการจัดสวัสดิการที่ดีร่วมกันให้แก่แรงงาน และการร่วมกันสร้างระบบการให้ข้อมูลพื้นฐานแรงงานต่างด้าวบางคนประวัติไม่ดี

อภิปรายผลการวิจัย

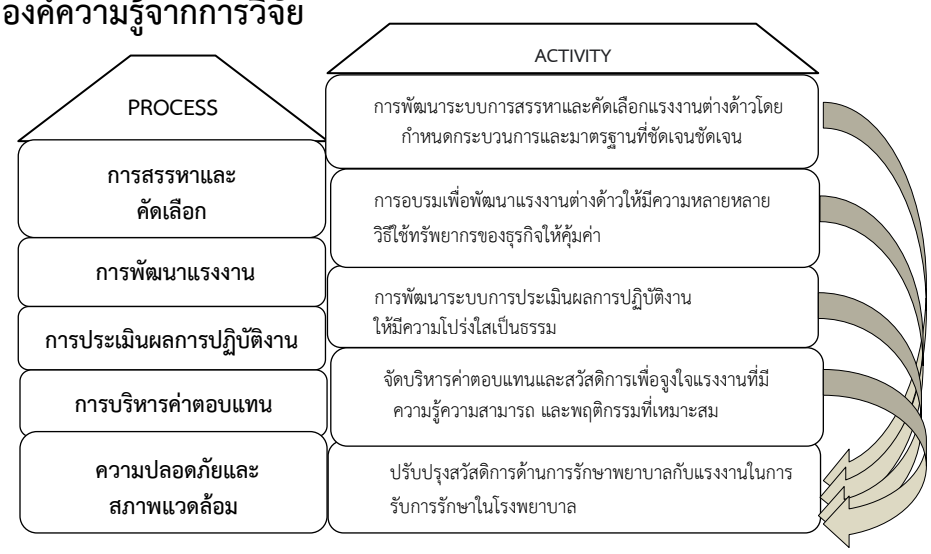
1. ความต้องการในการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าวในเขตพื้นที่ภาคใต้ในงานวิจัยนี้พบว่า สถานประกอบการส่วนใหญ่มีความต้องการด้านการพัฒนาระบบการสรรหาและคัดเลือกแรงงานต่างด้าวโดยกำหนดกระบวนการ

และมาตรฐานที่ชัดเจน ร้อยละ 57.10 รองลงมา ด้านการอำนวยความสะดวกแรงงานต่างด้าวในการขึ้นทะเบียนหรือต่อทะเบียนการทำงาน ร้อยละ 49.30 และด้านการปรับปรุงสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลโดยอำนวยความสะดวกให้กับแรงงานต่างด้าวในการรับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาล ร้อยละ 48.50 จะเห็นได้ว่าสถานประกอบการในเขตพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการสรรหาและคัดเลือกแรงงานต่างด้าวเป็นลำดับแรก สามารถอธิบายได้ว่าการว่าจ้างแรงงานต่างด้าวถึงแม้จะได้เปรียบเรื่องต้นทุนด้านค่าแรงที่ถูกกว่าแรงงานภายในประเทศก็ตามแต่ก็สถานประกอบการก็ต้องรับความเสี่ยงกับเรื่องของสวัสดิภาพความปลอดภัย รวมถึงคุณภาพของแรงงานหรือถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นควรมีระบบติดตามที่เชื่อถือได้ ดังนั้นจึงต้องพัฒนาระบบการสรรหาและคัดเลือกแรงงานต่างด้าวให้มีประสิทธิภาพมีฐานข้อมูลและระบบตรวจสอบติดตามที่ทันสมัยและน่าเชื่อถือก่อน นอกจากนั้นการมีระบบฐานข้อมูลที่ดีจะป้องกันปัญหาการใช้แรงงานผิดกฎหมายได้สอดคล้องกับภัทรวุธ เภอแสละ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการจดทะเบียน แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน พบว่า ปัญหาในการดำเนินการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชาในด้านต่าง ๆ คือ การดำเนินการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากกระบวนการดำเนินงานมีระเบียบรายละเอียดมากเกินไปกว่าที่นายจ้างจะเข้าใจ การประชาสัมพันธ์การจดทะเบียนมีความไม่ชัดเจนไม่จูงใจ เนื้อหาไม่ครอบคลุม สื่อความหมายไม่ถูกต้อง ดังนั้นยุทธศาสตร์ในการพัฒนากระบวนการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวต้องประกอบด้วย 1. การพัฒนาระบบ การดำเนินงานจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวให้ชัดเจนรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 2. การพัฒนาบุคลากรและองค์การให้เข้าใจในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนและมีจิตใจในการให้บริการด้วย ความโปร่งใส และ 3. การพัฒนาการประชาสัมพันธ์การจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวเพื่อให้เกิดการใช้แรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมาย และสอดคล้องกับผลการศึกษาของชาตรี มูลสถาน (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวชาวลาวในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2563 ผลการศึกษาการมองภาพอนาคตแง่ดีพบว่าประเทศไทยจะยังคงใช้นโยบายการจ้างและนำเข้าแรงงานต่างด้าวตามกฎหมายและมีการปรับปรุงการดำเนินงานให้สะดวกรวดเร็วโดยขยายเวลาอนุญาตทำงาน คุ้มครองและสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายไทย ยกสถานะหน่วยงานที่รับผิดชอบ กระจายอำนาจมากขึ้น พัฒนาฐานข้อมูลแรงงาน

2. ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่หน่วยงานรัฐและเครือข่ายภาคีที่มีต่อองค์กรในงานวิจัยนี้สรุปร่วมเป็นประเด็นสำคัญ พบว่าข้อเสนอแนะที่มีต่อหน่วยงานรัฐ คือ 1. การกำหนดตำแหน่งงานที่อนุญาตให้ทำที่ชัดเจนและมากอาชีพขึ้น 2. ควรการประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านแรงงานต่างด้าวเมื่อมีการการเปลี่ยนแปลงให้รวดเร็วและทั่วถึง 3. เพิ่มยืดหยุ่นให้เหมาะสมระหว่างเวลาและงานที่ดำเนินการในแต่ละช่วง 4. การดำเนินงานของหน่วยงานต้องความโปร่งใสและห้ามการผูกขาดนายหน้าในการทำเอกสาร

5. ให้หน่วยงานรัฐเป็นเจ้าภาพอบรมให้ความรู้เรื่องสิทธิประโยชน์ของแรงงานต่างด้าว กฎหมายแรงงานต่างด้าวให้เข้าใจ 6. การจัดสถานพยาบาลของรัฐให้พร้อมรับแรงงานต่างด้าวมากขึ้นและมีคุณภาพ และ 7. ให้เทคโนโลยีมาใช้ในงานเอกสารระหว่างสถานประกอบการกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะที่มีต่อเครือข่ายภาคีผู้ประกอบการสรุปได้ดังนี้ 1. การร่วมมือช่วยเหลือกันให้มากขึ้น 2. การร่วมจัดสวัสดิการที่ดีร่วมกันให้แก่แรงงาน และ 3. การร่วมกันสร้างระบบการให้ข้อมูลพื้นฐานแรงงานต่างด้าว จากผลการวิจัยทำให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้นของการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวและเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงนโยบายกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องการจัดองค์กรบริหารจัดการ การดำเนินการเพื่อเอื้อต่อการเคลื่อนย้ายและการจัดระเบียบแรงงานต่างด้าวต่อไป สอดคล้องผลการศึกษาของกันยา ศรีสวัสดิ์ (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารแรงงานอพยพสัญชาติพม่าของผู้ประกอบการไทยในจังหวัดสมุทรสาครผลการวิจัย พบว่า ด้านปัญหาและอุปสรรคจากการใช้แรงงานอพยพสัญชาติพม่าของผู้ประกอบการคนไทย การที่ภาครัฐไม่เปิดให้มีการจดทะเบียนของแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองให้เป็นแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายอย่างเพียงพอ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของผู้ประกอบการที่ใช้แรงงานต่างด้าวในทุกพื้นที่ ธุรกิจแต่ละประเภทก็ย่อมมีความต้องการแรงงานลักษณะที่แตกต่างกันไป แต่ต้องมีฝีมือหรือทักษะเฉพาะทาง ในขณะที่บางธุรกิจต้องการแรงงานจำนวนมากเพื่อมาช่วยด้านกำลังการผลิต หรือบางธุรกิจอาจไม่สามารถจ้างแรงงานไทยได้ทั้งหมด จำเป็นต้องอาศัยแรงงานต่างด้าวเข้ามาช่วยแต่ในทางปฏิบัติ และขั้นตอนทางกฎหมายในการนำแรงงานเหล่านี้ ยังมีข้อกำหนดที่ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายในเรื่องของการใช้แรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมายที่กฎหมายกำหนด

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 โมเดลแนวทางการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์แรงงานต่างด้าว

จากภาพที่ 1 เป็นภาพจากการศึกษาการวิจัยได้สังเคราะห์ออกมเป็นองค์ความรู้ที่สรุปกิจกรรมที่ต้องดำเนินการในแต่และกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การการสรรหาและคัดเลือกที่เป็นระบบ
2. การพัฒนาแรงงานที่หลากหลาย
3. การประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม
4. การจ่ายค่าตอบแทนตามความรู้ความสามารถ
5. ความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมมีโรงพยาบาลดูแลอย่างเท่าเทียม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรผลักดันให้ใช้นโยบายการทำงานตามหลักธรรมาภิบาลและสื่อสารวิธีการทำงานของหน่วยงานที่ดูแลระบบแรงงานภาครัฐต่อสถานประกอบการเข้าใจมากขึ้น

2. ควรผลักดันสนับสนุนให้หน่วยงานรัฐที่ดูแลแรงงานนำระบบการทำงานโดยใช้เทคโนโลยีให้มากขึ้นลดการใช้กระดาษ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าวควรนำผลวิจัยเป็นโจทย์ในการเน้นการพัฒนาระบบการสรรหาและคัดเลือกแรงงานต่างด้าวอันดับแรก

2. สถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าวควรอบรมพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถบริหารทรัพยากรมนุษย์แรงงานต่างด้าวให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. นักวิจัยสามารถดำเนินการวิจัยความพึงพอใจและความคาดหวังของแรงงานต่างด้าวที่มีต่อการทำงานสถานประกอบการประเทศไทย

2. นักวิจัยสามารถดำเนินการวิจัยด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยและพัฒนาระบบสนับสนุนการบริหารแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะ

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ จิตรโรจนรักษ์. (2558). *คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานรับใช้ในบ้าน* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กันยา ศรีสวัสดิ์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารแรงงานอพยพสัญชาติพม่าของผู้ประกอบการไทยในจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษา*, 2(2), 167-180.

ไกรสร ศรีสุวรรณ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเปลี่ยนงานของแรงงานต่างด้าวชาวเมียนมาร์ในเขตจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 2(3), 122-130.

ชาตรี มูลสถาน. (2554). *การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวชาวลาวในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2563* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน). นครปฐม: มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

ฐากฤชภ์ ทองเกิด. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการในเขตอำเภอวัฒนานคร อำเภอคลองหาด อำเภออรัญประเทศ และอำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 88-101.

เทอดทูน ไทศรีวิชัย. (2560). *แนวทางบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้ประสบความสำเร็จ*. สืบค้น 19 ธันวาคม 2560, จาก https://tigersoft.co.th/2017/02/14/

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2551). *สถานการณ์และผลกระทบของแรงงานต่างด้าวในระบบเศรษฐกิจไทย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

พัชรินทร์ ขันคา. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การจ้างแรงงานต่างด้าวของนายจ้างในเขตจังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภัทรวุธ เภอแสละ. (2552). *แนวทางการพัฒนากระบวนการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชาของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน* (การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

วิลาวรรณ รพีพิศาล. (2554). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: วิจิตรหัตถกร.

สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2560). *สถานการณ์แรงงานต่างด้าว ฉบับประจำเดือนตุลาคม*. สืบค้น 19 ธันวาคม 2560, จาก https://shorturl.asia/dEHC2

อธิพงศ์ ทองแดง. (2552). *ปัญหาจากการจ้างแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานการจ้างแรงงานไทยของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Uliana, E. et al. (2005). Towards reporting human capital. *Meditari Accountancy Research*, 2(13), 167-188.

การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ด้วยการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ตามกระบวนการ Double Diamond De-Sign ร่วมกับแนวคิดเมคเกอร์สเปซ เรื่อง สมดุลกล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*

THE PROMOTING OF CREATIVE AND INNOVATIVE SKILLS BY USING ONLINE LEARNING WITH DOUBLE DIAMOND DE-SIGN PROCESS AND MAKERSPACE IN MECHANICAL EQUILIBRIUM TOPIC FOR 10th GRADE STUDENTS

นันทิยา จันทร์ถี, สุรีย์พร สว่างเมฆ
Nantiya Chantee, Sureeporn Sawangmek
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
Corresponding Author E-mail: nantiyac63@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ และ 2. ศึกษาผลการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ด้วยการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ตามกระบวนการ Double Diamond De-Sign ร่วมกับแนวคิดเมคเกอร์สเปซ เรื่อง สมดุลกล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 36 คน ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 แผน แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ และแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 ทุกข้อ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า

ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวทางการจัดการเรียนรู้ควรมีลักษณะดังนี้ 1. ขั้นการคิดค้นข้อมูลใน Study space ควรนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่ท้าทาย 2. ขั้นการคิดวิเคราะห์เพื่อสรุปโจทย์ใน Sharing Space ควรใช้โปรแกรมการทดลองออนไลน์ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถามและแสวงหาคำตอบเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ ขั้นการพัฒนาความคิดใน Safe Box Space ควรเอื้ออำนวยให้เกิดการสร้าง และทดสอบประสิทธิภาพชิ้นงาน ขั้นการพัฒนาเพื่อส่งมอบสู่ผู้ใช้ใน Spotlight Space ควรนำชิ้นงานไปใช้ในสถานการณ์จริง และเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ โดยมี Special Advice Space เป็นช่องทางที่ครูและผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิศวกรรมให้คำแนะนำตลอดการจัดกิจกรรม และ 2. ผลจากการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์และ

*Received May 31, 2022; Revised July 17, 2022; Accepted July 19, 2022

นวัตกรรมจากขั้นพื้นฐานเป็นขั้นสูงได้ โดยเฉพาะพฤติกรรมการเปิดกว้างและความกล้าในการสำรวจเพิ่มมากที่สุด

คำสำคัญ: ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม; กระบวนการ Double Diamond De-Sign; เมคเกอร์สเปซ; การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์; สมดุลกล

Abstract

Objectives of this action research were to study how learning management and to study the outcomes of learning management using online learning with Double Diamond De-Sign and Makerspace for enhancing creative and innovative skills in mechanical equilibrium topic for enhancing creative and innovative skills. The participants were 36of 10 th grade students in the academic year 2021. The research instruments used in this study were: 3 lesson plans, the learning management reflection, and creative and innovative skill test. The results of the tool quality finding with the Index of Conformity (IOC) ranging from 0.67-1.00 for all items can be used to assess creativity and innovation ability. Data were analyzed by content analysis and examined the trustworthiness by triangulation and check the reliability of the triangular data.

The results revealed that the online learning management guidelines should be as follows: 1. Discover step in study space, challenged issues should be presented. Define step in sharing space, Phet interactive simulations should be used to motivate students for asking questions and seeking answer for knowledge exchange. Develop step in safe box space, should be supported for creating and testing artifacts. Deliver step in spotlight space, should be used in real life situations and published on social media. Special advice space was used to provide advice from teachers and engineering expert throughout the activity. 2. The outcome of learning management enhanced creative and innovation from basic level to higher level, especially openness and courage to explore performance increased the most.

Keywords: Creative And Innovative Skills; Double Diamond De-Sign; Online Makerspace; Online Learning; Mechanical Equilibrium

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 เต็มไปด้วยปัญหาต่าง ๆ มากมาย เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ที่ทุกประเทศมีโอกาสและความสามารถที่เท่าเทียมกัน (นำโชค อุ่นเวียง, 2563) โดยความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เศรษฐกิจมุ่งเน้นการบริการที่ขับเคลื่อนที่ขับเคลื่อนด้วยความรู้และนวัตกรรม (ณฐวัฒน์ ล่องทอง, 2561) ในปัจจุบันประเทศไทยกำหนดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเป็นหนึ่งในเป้าหมายพัฒนาประเทศ โดยเน้นการเตรียมคนสร้างนวัตกรรม และการเข้าถึงเทคโนโลยี ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 และในการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559) ดังนั้นจากผลการประเมินภายนอกรอบสี่ พ.ศ. 2559-2563 ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เสนอแนวการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวก มีการนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน ใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ รวมถึงส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้รวมถึงการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่มุ่งให้ผู้เรียนผลิตงานอย่างสร้างสรรค์

อย่างไรก็ตาม แม้ความคิดสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในสิ่งสำคัญสำหรับการเตรียมทรัพยากรทางด้านบุคคล แต่จากผลการประเมินขีดความสามารถในการแข่งขันด้านนวัตกรรม 2021 พบว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 36 ของโลก (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2564) สอดคล้องกับ International Institute for Management Development (2021) ได้สรุปปัจจัยการสร้างนวัตกรรมจำเป็นต้องอาศัยโครงสร้างพื้นฐานทางด้านการศึกษา ซึ่งประเทศไทย ได้รับคะแนนค่อนข้างต่ำ อยู่ลำดับที่ 56 จาก 64 ประเทศทั่วโลก และยังสอดคล้องกับชั้นเรียนของผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายได้ โดยแสดงได้จากการตรวจผลงานนักเรียนโครงการเตรียมวิศวกรรมศาสตร์ (Pre-Engineering) ในรายวิชาฟิสิกส์เพิ่มเติม ในการใช้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ เรื่อง กฎของพาสคัล มาออกแบบและสร้างชิ้นงาน การจากสังเกตพฤติกรรมการทำงาน และการตรวจชิ้นงาน พบว่าการออกแบบชิ้นงานมีความคล้ายคลึงกัน, การผลิตมีการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ไม่เหมาะสมกับการใช้งานของชิ้นงาน แรงอัด แรงบิด จึงทำให้ที่เกิดการชำรุดเสียหายได้ง่าย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียน พบว่า กระบวนการคิดเชิงออกแบบ Double Diamond De-Sign ของ Design Council (2016) เป็นลำดับการปฏิบัติการ ตลอดจนรู้วิธีคิดและกระบวนการในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ไปจนถึงสามารถสร้างนวัตกรรมหรือชิ้นงาน เพื่อมาตอบโจทย์ความต้องการ (ไปรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา, 2560) นอกจากนี้การส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมได้ นั้นยังต้องเกิดการระดมความคิดสู่การลงมือปฏิบัติสร้างต้นแบบของชิ้นงานให้เป็นรูปธรรม การทดสอบ ปรับปรุงต้นแบบซ้ำหลายครั้งจนกว่าจะสำเร็จ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการ

กระตุ้นผู้เรียนโดยการสร้างหรือจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในเรียนรู้ หรือ เมคเกอร์สเปซ (Makerspaces) จากครูผู้สอน (Wood et al., 2018) โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนุก กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากทำ อยากแบ่งปัน และอยากทำร่วมกับผู้อื่น (Blackley, 2018) ส่งเสริมให้นักเรียนได้สร้างสรรค์ผลงานและนวัตกรรม ผ่านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยในการทำงาน การร่วมแสดงความคิดเห็น การแบ่งปันเครื่องมือ และการลงมือปฏิบัติสร้างชิ้นงานจริง (เบนยามิน วงษ์ประเสริฐ, 2561) ประกอบกับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้เกิดการปรับตัวเป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ (New Normal) โดยเฉพาะการศึกษาที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบปกติได้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ (วิทยา วาโย และคณะ. 2563) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้แบบออนไลน์ ครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ และใช้ประโยชน์ของนวัตกรรมเทคโนโลยีในปัจจุบันสร้างสรรค์เนื้อหา (Content) ให้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน ให้สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา (เจริญ ภูวิจิตร, 2564)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของปัญหา และมีความสนใจที่จะจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ตามกระบวนการ Double Diamond De-Sign ร่วมกับแนวคิดเมคเกอร์สเปซ เรื่อง สมดุลกล สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปี 4

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ตามกระบวนการ Double Diamond De-Sign ร่วมกับแนวคิดเมคเกอร์สเปซ ที่ส่งเสริมคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เรื่อง สมดุลกล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2. เพื่อศึกษาผลการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ด้วยการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ตามกระบวนการ Double Diamond De-Sign ร่วมกับแนวคิดเมคเกอร์สเปซ เรื่อง สมดุลกล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งแต่ละวงจรปฏิบัติการประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ วางแผน ปฏิบัติ สังเกต และสะท้อนผล (Schmuck, 2006)

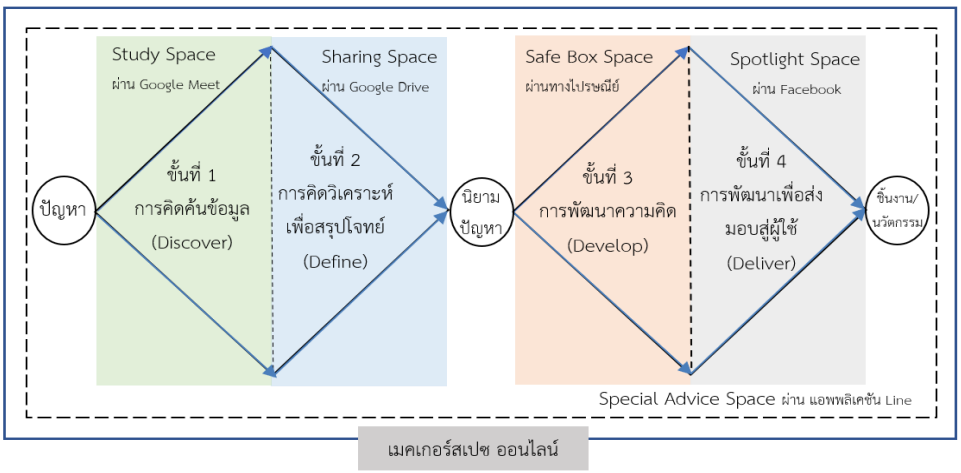
2. กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 36 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ในโครงการ Pre-Engineering มุ่งพัฒนาศักยภาพสู่การเป็นวิศวกร ซึ่งจัดการเรียนรู้วิชาสายสามัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โดยครูภายในโรงเรียน และความถนัดทางวิศวกรรมศาสตร์จัดการเรียนการเรียนรู้โดยอาจารย์จากมหาวิทยาลัยหนึ่งในจังหวัดตาก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ ตามกระบวนการ Double Diamond De-Sign ร่วมกับแนวคิดเมคเกอร์สเปซ เรื่อง สมดุลกล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 แผ่น ใช้เวลา 12 ชั่วโมง ได้แก่ สมดุลต่อการเลื่อนที่ สมดุลต่อการหมุน และเสถียรภาพของวัตถุ มีขั้นตอนการเรียนรู้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ ตามกระบวนการ Double Diamond De-Sign ร่วมกับแนวคิดเมคเกอร์สเปซ

3.2 แผนการจัดการเรียนรู้นี้ได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ได้ผลคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

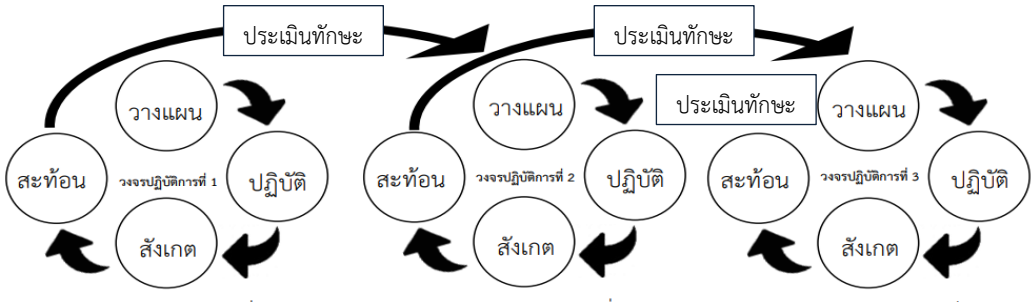
3.3 แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้สำหรับครูที่มีประสบการณ์ด้านการสอน จำนวน 2ท่านและผู้วิจัย

3.4 แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งประเมินจากพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกมาจากการทำใบกิจกรรม ผ่านGoogle Doc, การออกแบบและสร้างชิ้นงาน ประเมินโดยผู้วิจัย และผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67-1.00 ทุกข้อ สามารถนำไปประเมินความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนจากการสังเกตและชิ้นงานของนักเรียน พบว่านักเรียนควรได้รับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม จึงได้

ออกแบบการจัดการเรียนรู้และสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการจัดการเรียนรู้ในชั่วโมงเรียนวิชาฟิสิกส์เพิ่มเติม ดำเนินการ 3 วงจรปฏิบัติการ ดังภาพ 2

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 สมดุลต่อการเลื่อนที่ กิจกรรมเรื่อง ยานพาหนะทางน้ำบรรเทาทุกข์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 สมดุลต่อการหมุน กิจกรรมเรื่อง แหล่งพลังงานเคลื่อนไหวเชิงกล

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ถียรภาพของวัตถุ กิจกรรมเรื่อง บรรเทาทุกข์ภูหลวงโมเดล

ภาพที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วงจรปฏิบัติการ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ ตามกระบวนการ Double Diamond De-Sign ร่วมกับแนวคิดเมคเกอร์สเปซ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยนำข้อมูลจากแบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากครูที่มีประสบการณ์ด้านการสอนจำนวน 2 ท่านและผู้วิจัย มาสรุปภาพรวมของแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขใช้ในวงรอบต่อไป และตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูล (Resource Triangulation)

5.2 การวิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมใช้การตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การประเมินจาก Rubric scores ที่ปรับปรุงตามกรอบ Catalina Foothills School District CFSD (2018) ให้สอดคล้องกับกับบริบทของนักเรียน โดยกำหนดคะแนน คือ 4 หมายถึงขั้นสูง 3 หมายถึงขั้นชำนาญ 2 หมายถึงขั้นพื้นฐาน และ 1 หมายถึงขั้นเริ่มต้น ตรวจให้คะแนนจาก การตอบคำถาม การออกแบบในใบกิจกรรมกลุ่ม Google Doc และการสร้างชิ้นงานโดยผู้วิจัย และผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิศวกรรม สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า จำนวน 2 ท่าน แล้วนำผลการประเมินมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธีสามเส้าด้านผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูล (Investigator triangulation) โดยพิจารณาตามผลการประเมินจากผู้ประเมินที่ตรงกัน 3 คน หรือ 2 จากใน 3 คน ส่วนรายการประเมินรายการใดที่ผู้ประเมินทั้ง 3 คนให้ข้อมูลไม่ตรงกันเลย ให้พิจารณาและทำการประเมิน ใหม่อีกครั้ง

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action research) ซึ่งผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการวิจัย โดยการวิจัยดังกล่าวเน้นศึกษาเชิงลึกด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สมดุลกล ผ่านการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ตามกระบวนการ Double Diamond De-Sign ร่วมกับแนวคิดเมคเกอร์สเปซ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา 2 ข้อดังนี้

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ตามกระบวนการ Double Diamond De-Sign ร่วมกับแนวคิดเมคเกอร์สเปซ เรื่อง สมดุลกล มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การคิดค้นข้อมูล (Discover) ใน Study space โดยเป็นการจัดการเรียนรู้ผ่าน Google Meet ซึ่งเป็นขั้นตอนการเรียนรู้สถานการณ์ปัญหา โดยการแตกประเด็นของปัญหาตามมุมมองความแตกต่างทางความคิด โดยร่วมกันอภิปรายซึ่งกันและกัน และกระตุ้นความสนใจด้วยประเด็นท้าทาย เพื่อให้นักเรียนได้เกิดข้อสงสัยหรือตั้งคำถามเพื่อกำหนดปัญหาที่นักเรียนเห็นพ้องต้องกัน

ขั้นที่ 2 การคิดวิเคราะห์เพื่อสรุปโจทย์ (Define) ใน Sharing Space เป็นขั้นการทำความเข้าใจและตีความปัญหาที่มีหลากหลายอย่างลึกซึ้ง อาจใช้โปรแกรมการทดลองออนไลน์ เช่น Phet Interactive Simulations เพิ่มเติมการสืบค้นหลักการทางวิทยาศาสตร์ และแบ่งปันแหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการใช้ออกแบบ และสร้างชิ้นงานใน Google Drive เพื่อนิยามปัญหา

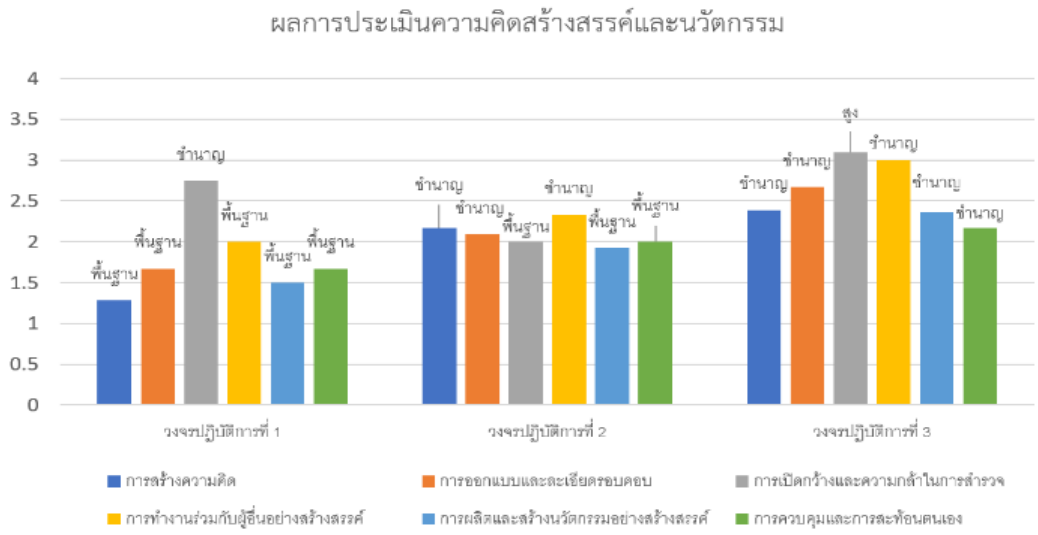
ขั้นที่ 3 การพัฒนาความคิด (Develop) ใน Safe Box Space เป็นขั้นตอนการสร้างต้นแบบจากวัสดุอุปกรณ์ที่ครูจัดส่งให้ผ่านทางไปรษณีย์ เพื่อเอื้ออำนวยให้นักเรียนเกิดการสร้างทดสอบประสิทธิภาพตามข้อตกลงที่ท้าทาย และนำไปสู่การวางแผนพัฒนาชิ้นงานให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีขึ้น

ขั้นที่ 4 การพัฒนาเพื่อส่งมอบสู่ผู้ใช้ (Deliver) ใน Spotlight Space เป็นขั้นตอนในนำชิ้นงานมาใช้ในสถานการณ์จริง และเผยแพร่โดยการโพสต์เป็นชิ้นงานที่สมบูรณ์ ในสื่อออนไลน์ ซึ่งได้ชิ้นงานจากนักเรียนดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ตัวอย่างชิ้นงานของนักเรียนจากวงจรปฏิบัติการที่ 1-3 กิจกรรมเรื่อง ยานพาหนะทางน้ำบรรเทาทุกข์

2. ผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ด้วยการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ตามกระบวนการ Double Diamond De-Sign ร่วมกับแนวคิดเมคเกอร์สเปซ เรื่อง สมดุลกล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังภาพ 3

ภาพที่ 4 เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 3 วงจรปฏิบัติการ

พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1-3 พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ในด้านการสร้างความคิด ด้านการออกแบบและละเอียดรอบคอบ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ด้านการผลิตและสร้างนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์ และด้านการควบคุมและการสะท้อนตนเองสามารถพัฒนาจากขั้นพื้นฐานเป็นขั้นชำนาญ และในด้านการเปิดกว้างและความกล้าในการสำรวจสามารถพัฒนาจากขั้นชำนาญเป็นขั้นสูงได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ตามกระบวนการ Double Diamond De-Sign ร่วมกับแนวคิดเมคเกอร์สเปซ ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เรื่อง สมดุลกล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ขั้นที่ 1 การคิดค้นข้อมูล (Discover) การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ Online ใน Study space หรือผ่านทาง Google Meet และใบกิจกรรมกลุ่มร่วมกันใน Google Doc โดยผู้วิจัยนำเข้าสู่สถานการณ์ปัญหาในรูปแบบคลิปวิดีโอ ที่แสดงให้เห็นถึงมุมมองความแตกต่างทางความคิด และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจด้วยการกำหนดข้อตกลงที่ท้าทาย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุมินตรา จีนเมือง และธิติยา บงกชเพชร (2562) ที่กล่าวว่า ครูควรสร้างความ

ตระหนัก ความสำคัญของสถานการณ์ ที่สำคัญสถานการณ์ต้องมีเงื่อนไขสร้างความท้าทายให้กับนักเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นการคิดวิเคราะห์เพื่อสรุปโจทย์ (Define) โดยการคิดวิเคราะห์เพื่อสรุปโจทย์ถือเป็นการให้นักเรียนได้การเปิดกว้างและความกล้าในการสำรวจโดยสามารถทบทวนเนื้อหาได้ตลอด 24 ชั่วโมง ศึกษาข้อมูลรายละเอียดของวัสดุอุปกรณ์ที่กำหนด และเป็นแหล่งรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่นักเรียนสืบค้นร่วมกันอย่างอิสระใน Sharing Space หรือ Google Drive อาจใช้โปรแกรมการทดลองแบบออนไลน์ เช่น Phet Interactive Simulations เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการนิยามปัญหาและออกแบบชิ้นงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของชาญวิทย์ คำเจริญ (2563) ที่กล่าวว่า การใช้แบบจำลองโต้ตอบเสมือนจริงให้ผลในเชิงบวก สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้สามารถสร้างมโนมติทางฟิสิกส์ตลอดจนสามารถมองเห็นภาพได้ชัดเจนได้

ขั้นที่ 3 การพัฒนาความคิด (Develop) เป็นช่วงที่นักเรียนได้การสร้างต้นแบบชิ้นงานจากวัสดุอุปกรณ์ช่วยเหลือใน Safe box space ที่ครูส่งให้ทางไปรษณีย์ เพื่อเอื้ออำนวยให้นักเรียนเกิดการสร้าง การดัดแปลงวัสดุที่ครูกำหนด การทดสอบประสิทธิภาพตามข้อตกลงที่ท้าทาย และวางแผนพัฒนาชิ้นงานให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีขึ้น ซึ่งข้อผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน หรือการทำซ้ำจะช่วยส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สอดคล้องกับ Wood et al. (2018) ที่กล่าวว่า การแก้ไขโดยใช้กระบวนการของการคิดเชิงออกแบบ ผ่านวิธีการที่มีการแก้ปัญหาแบบลงมือปฏิบัติ การสร้างต้นแบบและการทดลองซ้ำ ๆ หลายครั้ง จะเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การพลวัตของทีม และความคิดสร้างสรรค์ โดยภายใน Safe box space ต้องประกอบด้วย 1. วัสดุหลักที่ครูกำหนดในการสร้างชิ้นงาน 2. อุปกรณ์ หรือเครื่องมือที่จำเป็นในการสร้างชิ้นงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างชิ้นงาน เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ เป็นผลมาจากการแพร่ระบาดเชื้อไวรัส COVID-19 ซึ่งนักเรียนบางคนไม่สามารถจัดหาอุปกรณ์ได้ เนื่องจากความห่างไกล หรือความไม่พร้อมด้านต่างๆ การส่ง Safe box space จึงเป็นการเอื้ออำนวยให้นักเรียนได้เกิดการสร้างอย่างเต็มประสิทธิภาพ สอดคล้องกับจินตนา รุ่งเรือง (2557) ที่กล่าวว่า การมอบหมายวัสดุอุปกรณ์ หรือชุดกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติการสร้างชิ้นงาน เป็นการให้อิสระในการคิดมีความอยากรู้อยากเห็น กระตือรือร้นที่จะทำชิ้นงานจากความคิดของกลุ่ม มีความอดทนในการทำงาน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ยังการสร้างบรรยากาศและสีสันในชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี

ขั้นที่ 4 การพัฒนาเพื่อส่งมอบสู่ผู้ใช้ (Deliver) ขั้นตอนในการนำเอาผลงานหรือนวัตกรรมไปใช้สถานการณ์ปัญหาจริง โดยการทำภารกิจตามข้อตกลงท้าทายที่นักเรียนได้กำหนด และนำเสนอชิ้นงานหรือนวัตกรรม ซึ่งอยู่ในรูปแบบของคลิปวิดีโอประมวลความสำเร็จเผยแพร่ช่องทางสื่อออนไลน์ หรือ Spotlight space เพื่อประเมินความสำเร็จของตนเอง สอดคล้องกับภานุวัฒน์ เกียรตินฤมล (2564) ที่กล่าวว่าการสร้างนักประดิษฐ์ควรให้ความสำคัญ

ในขั้นตอนการนำเสนอชิ้นงาน เนื่องจากจะทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการสร้างและการร่วมกิจกรรม เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยและผู้ประเมินร่วมที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ร่วมกันประเมินความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมด้านการออกแบบและกระบวนการสร้างชิ้นงาน สอดคล้องกับพิชญา กล้าหาญ (2564) ที่กล่าวว่า กระบวนการคิดเชิงสามารถส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักเรียน ซึ่งจะต้องฝึกฝนจากการลงมือปฏิบัติ การปรับแก้ไขชิ้นงานตามความต้องการของผู้ใช้งานหรือผู้เชี่ยวชาญในการสร้าง ซึ่งการประเมินควรเป็นในลักษณะการประเมินร่วมกันระหว่างผู้ใช้งานหรือผู้เชี่ยวชาญ กับผู้วิจัย Special Advice Space เป็นสเปซหรือช่องทางที่นักเรียนใช้ในการติดต่อสื่อสาร หรือขอความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิศวกรรมคณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน เพื่อเอื้ออำนวยการให้คำแนะนำการออกแบบ กระบวนการสร้าง และแนวทางการปรับปรุงชิ้นงาน ในลักษณะแบบ Real Time ผ่านทางแอพพลิเคชัน Line ซึ่งช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาชิ้นงานให้ดียิ่งขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับลลิตา ณ หนองคาย และธงชัย แก้วกิริยา (2559) กล่าวว่า การเพิ่มช่องทางการสื่อสารที่เป็นไปในลักษณะที่สามารถขอความช่วยเหลือได้ทุกที่ ทุกเวลา ระหว่างนักเรียน และครูหรือผู้เชี่ยวชาญส่งเสริมให้นักเรียนเกิดตระหนักในงานที่ต้องรับผิดชอบ การทำงานของสมาชิกกลุ่ม และสามารถกระตุ้นให้พัฒนาชิ้นงานได้ดีขึ้น

2. ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เมื่อจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ตามกระบวนการ Double Diamond De-Sign ร่วมกับแนวคิดเมคเกอร์สเปซ เรื่อง สมดุลกล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พฤติกรรมที่ได้คะแนนมากที่สุด คือ การเปิดกว้างและความกล้าในการสำรวจ เนื่องจากผู้วิจัยได้นำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่เข้าใจได้ง่าย แต่ทำให้เกิดมุมมองความแตกต่างทางความคิด และทุกกิจกรรมผู้วิจัยจะมีประเด็นท้าทายเพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนได้กำหนดข้อตกลง ที่ท้าทาย ซึ่งสามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบในลักษณะรายบุคคลและทำการสรุปปัญหาร่วมกันภายในกลุ่ม สอดคล้องกับ The institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (2016) ที่กล่าวว่า นักเรียนควรได้รับการฝึกฝนให้รู้จักแก้ปัญหาที่หลากหลายและแปลกใหม่ เพื่อกระตุ้นเกิดความอยากรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การได้ฝึกฝนการสำรวจ สืบค้น และการคิดวางแผน พฤติกรรมที่มีคะแนนน้อยที่สุดได้แก่ การควบคุมและการสะท้อนตนเอง ซึ่งพบว่า การวางแผนพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีขึ้น ของนักเรียนในวงจรปฏิบัติการที่ 1-3 มีการพัฒนาเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิศวกรรม ได้ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงชิ้นงาน ผ่านทาง Special Advice Space แต่การสะท้อนถึงคุณภาพของชิ้นงาน และการประเมินความสำเร็จของตนเอง มีผลการประเมินในระดับขั้นพื้นฐาน ในทุกวงจรปฏิบัติการที่ 1-3 เนื่องจากผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน ได้ประเมินพฤติกรรมตามการประเมินตนเองของนักเรียน ซึ่งนักเรียนยังต้องการเวลาในการปรับแก้ไขชิ้นงานที่มากขึ้น สอดคล้องกับทิศนา แขมมณี (2548) ที่กล่าวว่า ในการจัดการเรียนรู้

ที่ให้นักเรียนได้เกิดการสร้างชิ้นงาน ต้องเป็นไปในลักษณะที่เวลาสามารถยืดหยุ่นได้ เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการสร้างสรรค์ชิ้นงานและการเรียนรู้

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ตามกระบวนการ Double Diamond De-Sign ร่วมกับแนวคิดเมคเกอร์สเปซ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การคิดค้นข้อมูล (Discover) ใน Study Space เสนอสถานการณ์ปัญหาที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ และมีการกำหนดข้อตกลงที่ท้าทาย ขั้นที่ 2 ขั้นการคิดวิเคราะห์เพื่อสรุปโจทย์ (Define) ใน Sharing Space ใช้โปรแกรม Phet Interactive Simulations การทดลองออนไลน์เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบเพื่อกำหนดนิยามปัญหา ขั้นที่ 3 การพัฒนาความคิด (Develop) ใน Safe Box Space เป็นช่วงที่นักเรียนได้การสร้างต้นแบบชิ้นงาน และทดสอบประสิทธิภาพ ขั้นที่ 4 การพัฒนาเพื่อส่งมอบสู่ผู้ใช้ (Deliver) ใน Spotlight Space นำเอาผลงานหรือนวัตกรรมไปใช้สถานการณ์ปัญหาจริง และนำเสนอเผยแพร่ชิ้นงานในรูปออนไลน์ และช่องทาง Special Advice Space สามารถเอื้ออำนวยการเรียนรู้การออกแบบสร้างชิ้นงาน และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมจากขั้นพื้นฐาน เป็นขั้นสูงได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ช่องทาง Special Advice Space แอพพลิเคชัน Line ซึ่งผู้วิจัยควรชี้แจงขอบเขตของการขอรับคำปรึกษาก่อน เช่น การใช้ภาษา เวลาที่สามารถติดต่อผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น ซึ่งเป็นการกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นในการใช้ Special Advice Space ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ภานใน Safe Box Space ควรเป็นวัสดุที่มีรูปร่าง และปริมาตรสุทธิที่แน่นอน เพื่อป้องกันการเกิดการชำรุดเสียหายระหว่างการขนส่งทางไปรษณีย์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในขั้นการคิดวิเคราะห์เพื่อสรุปโจทย์ (Define) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมกิจกรรมในช่วงที่ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาร่วมกันผ่านทาง Google Meet ในรูปแบบออนไลน์ ร่วมกับแอพพลิเคชันอื่น ๆ ที่สามารถดำเนินกิจกรรมนอกเวลาเรียนได้ เช่น Padlet เพื่อเป็นการสร้างความต่อเนื่องในการวิเคราะห์เพื่อสรุปปัญหาร่วมกันของนักเรียน

2. การจัดการเรียนรู้ในขั้นการพัฒนาเพื่อส่งมอบสู่ผู้ใช้ (Deliver) ใน Spotlight Space ควรศึกษาการเพิ่มบทบาทของนักเรียนได้มีส่วนในการประเมินการนำเสนอชิ้นงานของเพื่อนภายในห้อง หรือการประเมินความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม

เอกสารอ้างอิง

จินตนา รุ่งเรือง. (2557). ผลการใช้ชุดกิจกรรมฝึกทำโครงงานวิทยาศาสตร์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโครงงานวิทยาศาสตร์และความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 4(2), 75-87.

เจริญ ภูวิจิตร. (2564). *การจัดการเรียนรู้ทางออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล*. สืบค้น 20 กันยายน 2564, จาก https://www.gotoknow.org/posts/693689

ชาญวิทย์ คำเจริญ. (2563). การตรวจสอบการใช้แบบจำลองโต้ตอบเสมือนจริง สำหรับการสอนไฟฟ้ากระแสตรง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 31(2), 25-37.

ณฐวัฒน์ ล่องทอง. (2561). *การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เพื่อความสุขใจในการทำงาน*. สืบค้น 20 กันยายน 2564, จาก https://shorturl.asia/eumCa

ทิศนา แขมมณี. (2548). *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.

นำโชค อุ่นเวียง. (2563). *ครูสังคมยุค 4.0*. สืบค้น 20 กันยายน 2564, จาก https://www.kruwandee.com/news-id39221.html

เบนยามิน วงษ์ประเสริฐ. (2561). *การจัดกิจกรรมสนุกกับโค้ดและนักประดิษฐ์ Makerspace*. สืบค้น 20 กันยายน 2564, จาก https://shorturl.asia/JOhId

ไปรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา. (2560). *DESIGN THINKING: LEARNING BY DOING*. สืบค้น 20 กันยายน 2564, จาก http://resource.tcdc.or.th/ebook/Design.Thing king. Learning.by.Doing.pdf

พิชญา กล้าหาญ. (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. สืบค้น 2 กุมภาพันธ์ 2565, จาก file:///C:/Users/PC/Downloads/cujournaledupongo,+%7B$userGroup%7D,+EDUCU4902013.pdf

ภานุวัฒน์ เกียรตินฤมล. (2564). *STEM Maker การสร้างนักประดิษฐ์*. สืบค้น 2 กุมภาพันธ์ 2565, จาก https://shorturl.asia/x5A9F

ลลิตา ณ หนองคาย และธงชัย แก้วกิริยา. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) บน Cloud Computing ด้วย Google Apps. *วารสารรมพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก*, 34(3), 11-34.

วิทยา วาโย และคณะ. (2563). การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 : แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9*, 14(34), 285-298.

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2564). *รายงาน IMD World Competitiveness Ranking 2021*. สืบค้น 20 เมษายน 2564, จาก ttps://shorturl.asia/q8oGV

สุมินตรา จีนเมือง และธิติยา บงกชเพชร. (2562). การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาด้วยกระบวนการ ออกแบบเชิงวิศวกรรม เรื่อง แสง เพื่อส่งเสริมคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 31(1), 59-74.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). *ประเทศไทย 4.0*. สืบค้น 25 เมษายน 2564, จาก https://shorturl.asia/oKgFd

Blackley, S. (2018). *Using a Makerspace approach to engage Indonesian primary students with STEM*. Retrieved March 1, 2022, From http://www.iier.org.au/iier28/blackley.pdf

Catalina Foothills School District CFSD. (2018). *Creativity and Innovation Rubric Grades 9-12*. Retrieved September 14, 2021, From https://shorturl.asia/iM5Q1

Design Council. (2020). *What Is the Framework for Innovation? Design Council's Evolved Double Diamond*. Retrieved September 14, 2021, From https://shorturl.asia/Yw6HQ

International Institute for Management Development. (2021). *World Competitiveness Ranking 2021*. Retrieved March 1, 2022, From https://shorturl.asia/EieHk

Schmuck, R. A. (2006). *Practical Action Research for Change*. Thousand Oaks, California: Corwin Press.

The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2016). PISA 2015. Retrieved July 1, 2021, From http://pisathailand.ipst.ac.th/

Wood, K. L. et al. (2018). *Design and Maker-Based Learning: From Known Knowledge to Creating New Knowledge*. Retrieved September 20, 2021, From https://shorturl.asia/Dkq6p

แนวทางการจัดการความเสี่ยงสำหรับธุรกิจสปา*

THE GUIDELINE OF RISK MANAGEMENT FOR THE SPA BUSINESS

กัญญาพัชร์ พัฒนาโภคินสกุล, นิมิต ซุ้นสั้น
Kanyapat Pattanapokinsakul, Nimit Soonsan
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Phuket Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: nimit.s@pkru.ac.th

บทคัดย่อ

สปา และนวดแผนไทยเป็นธุรกิจที่ได้รับความนิยม และมีชื่อเสียงอย่างมาก เนื่องจากประเทศไทยมีศักยภาพสูงทั้งในด้านของทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ และภูมิปัญญาที่มีเอกลักษณ์ส่งผลให้สปาไทยมีชื่อโด่งดังไปทั่วโลก อย่างไรก็ตาม ธุรกิจสปาเป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่ต้องเจอกับความเสี่ยงมากมายทั้งที่หลีกเลี่ยงได้ และหลีกเลี่ยงไม่ได้จากปัจจัยภายใน และภายนอก ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงสู่ภาวะวิกฤต อาทิเช่น ด้านบุคคล ด้านเศรษฐกิจ ด้านสินทรัพย์ ด้านการเงิน ด้านกระบวนการผลิต และด้านการดำเนินการ เป็นต้น ดังนั้น สิ่งสำคัญใน การบริหารความเสี่ยงในธุรกิจสปาให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้นสามารถทำได้โดยวิธีการปฏิบัติตามกระบวนการการบริหารความเสี่ยงอย่างครบถ้วน และมีประสิทธิภาพ พร้อมกับการวางแผนแนวทางการจัดการความเสี่ยงในธุรกิจสปาที่ดี และมีความสอดรับกับสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อป้องกันการเกิดวิกฤตในอนาคต

คำสำคัญ: การจัดการความเสี่ยง; สปา; ธุรกิจเพื่อสุขภาพ

Abstract

Spas and Thai massages are trendy, and reputable businesses due to Thailand has a high potential in terms of human resources, natural resources, and uniqueness of wisdom. It has made Thai spas famous all over the world. However, the spa business is another business that faces several risks, both unavoidable and inevitable, from internal and external factors. This may cause a risk of crisis, such as human, economics, assets, finance, production process, operations and so on.

*Received June 14, 2022; Revised July 4, 2022; Accepted July 4, 2022

Therefore, it is important to manage risks in the spa business to get the most benefit by implementing a complete and effective risk management process along with planning a good risk management approach in the spa business that is in line with the current situation in order to prevent future crises.

Keywords: Risk management; Spa; Health Business

บทนำ

แผนยุทธศาสตร์ชาติได้กำหนดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้ยกระดับมาตรฐานการดูแลสุขภาพที่ต่อยอดจากการท่องเที่ยวให้สร้างอาชีพได้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) โดยเฉพาะการส่งเสริมและสนับสนุนนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism) รวมทั้งส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพ (Medical Hub) ในระดับนานาชาติ (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) จะเห็นได้ว่าธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์และสุขภาพโดยเฉพาะธุรกิจสปา และนวดเพื่อสุขภาพของประเทศไทยมีการเติบโตที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องมาจากธุรกิจประเภทนี้เป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีความต้องการใช้บริการที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ธนพงษ์ ร่วมสุข, 2564)

ธุรกิจสปา และนวดเพื่อสุขภาพเป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันสูงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยมีผู้ประกอบการธุรกิจสปาจำนวนมากคิดเป็นจำนวน 1 ใน 3 ของอุตสาหกรรมสปาโลก เพราะสปาในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับในด้านคุณภาพ และการบริการในระดับสากล ส่วนธุรกิจสปาของประเทศไทยส่วนใหญ่มีเอกลักษณ์ในด้านการให้บริการที่มีการใช้ภูมิปัญญาไทย พนักงานมีอัธยาศัยไมตรี และการจัดสภาพแวดล้อมที่ใช้บรรยากาศการให้บริการแบบไทย (ราณี อิสิชัยสกุล และรชพร จันทร์สว่าง, 2561) ซึ่งเป็นการผสมผสานความเป็นไทยเข้ากับกิจกรรมเพื่อสุขภาพ ทำให้ธุรกิจสปาได้รับความนิยมทั้งจากลูกค้าชาวไทยและลูกค้าชาวต่างชาติ (ภักดี กลั่นภักดี และคณะ, 2563) รวมถึงธุรกิจสปาแต่ละแห่งในประเทศไทยต่างก็มีการให้บริการที่มีมาตรฐานคุณภาพ กระบวนการวางแผน การบริหารจัดการความเสี่ยง (เจริญชัย เอกมาไพศาล และพิชชานันท์ ช่องรักษ์, 2562)

การจัดการความเสี่ยงของธุรกิจสปาเป็นสิ่งที่ช่วยให้การดำเนินธุรกิจมีการแข่งขันได้อย่างเหมาะสม และส่งผลต่อธุรกิจ ทั้งความเสี่ยงด้านสินทรัพย์ ความเสี่ยงด้านบุคคล ความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน และความเสี่ยงด้านปัจจัยนำเข้าสู่กระบวนการผลิต (บุญดี บุญญากิจ, 2563) ซึ่งการวางแผนการจัดการความเสี่ยงช่วยผู้ประกอบการลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับธุรกิจ อีกทั้งผู้ประกอบการธุรกิจสปาจำเป็นจะต้องมีกระบวนการวางแผนการบริหาร และการจัดการความเสี่ยง ตั้งแต่การประเมิน ตรวจสอบ และควบคุมความเสี่ยง เพื่อ

ช่วยในการตัดสินใจ และเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และป้องกันลดความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นให้น้อยที่สุด (พลอยไพลิน สกลอรรจน์, 2563)

การจัดการความเสี่ยงในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโคโรนาไวรัส 2019 (โควิด-19) ส่งผลกระทบต่อธุรกิจสปาเป็นอย่างมาก (มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2564) โดยสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ธุรกิจสปาได้แสดงให้เห็นแนวทางของการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจ ตั้งแต่ขั้นตอนการการใช้บริการเพื่อป้องกันโควิด-19 ของภาครัฐ ความเสี่ยงจากพนักงานหรือลูกค้าติดเชื้อโควิด-19 รวมทั้งความเสี่ยงจากความยืดหยุ่นในการปรับรอบบริการ หรือวิธีการให้บริการตามมาตรการโควิด-19 (ธนพงษ์ ร่วมสุข, 2564) ดังนั้นแผนบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์โควิด-19 ทำให้ธุรกิจสปาต้องมีแนวทางการจัดการความเสี่ยงที่ดียิ่งขึ้นเพื่อลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ และไม่ให้ธุรกิจเกิดผลกระทบในการบริหารจัดการธุรกิจที่ทำให้ธุรกิจต้องหยุดกิจการในอนาคต (ธนาภรณ์ ก่องแก้ว, 2564)

การศึกษาการจัดการความเสี่ยงในธุรกิจสปาทำให้ทราบถึงปัญหา และแนวทางการจัดการความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ ของธุรกิจสปา และสามารถนำแนวทางไปใช้ในการจัดการความเสี่ยงให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจสปาในการจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ รวมทั้งสามารถประเมิน ตรวจสอบ และควบคุมได้อย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะลดความเสียหาย และผลกระทบต่อธุรกิจ ดังนั้นบทความครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการความเสี่ยงสำหรับธุรกิจสปา ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ธุรกิจสปาเพื่อส่งเสริมสุขภาพ การบริหารจัดการ และวงจรการบริหารความเสี่ยงในธุรกิจสปา การประเมินความเสี่ยงในธุรกิจสปา และแนวทางการจัดการความเสี่ยงในธุรกิจสปา

ธุรกิจสปาเพื่อส่งเสริมสุขภาพ

ธุรกิจสปามีการกำหนดนิยามที่แตกต่างกันตามบริบท โดยนิยามของกระทรวงพาณิชย์ (2561) กำหนดความหมายคือ สถานประกอบการหรือสถานพยาบาลที่ให้บริการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพ มีบริการหลักเป็นการนวดและการใช้น้ำเพื่อสุขภาพ ความสอดคล้องกับนิยามของสมาพันธ์สมาคมสปาแอนด์เวลเนสไทย (2558) นิยามว่า สถานประกอบการหรือสถานพยาบาลที่ให้บริการการดูแลด้วยวิธีการนวดเพื่อให้เกิดการผ่อนคลาย และมีการเสริมสร้างสุขภาพด้วยวิธีการบำบัดด้วยน้ำ ส่วนนิยามของกระทรวงสาธารณสุข (2564) กำหนดไว้ว่า ธุรกิจที่เปิดสถานบริการเพื่อสุขภาพหรือสถานพยาบาลที่ให้บริการแก่ลูกค้าด้วยศาสตร์การนวดเพื่อสุขภาพ การใช้น้ำเพื่อสุขภาพเป็นบริการหลัก และการสร้างหลักสุขภาพด้วยศาสตร์การแพทย์ทางเลือก

การพิจารณาจำแนกประเภทของธุรกิจสปาตามแนวคิดขององค์กรสปาระหว่างประเทศ (2538) จัดกลุ่มตามลักษณะของการให้บริการธุรกิจสปาออกเป็น 7 ประเภท ซึ่งได้แก่ Destination Spa Resort หรือ Hotel Spa Day Spa หรือ City Spa Medical Spa Mineral

Spring Spa Club Spa และ Cruise หรือ Ship Spa เมื่อพิจารณาตามบริบทของธุรกิจสปาในประเทศไทยมีการดำเนินธุรกิจสปาจำนวน 4 ประเภท ได้แก่ Destination Spa Resort หรือ Hotel Spa Day Spa และ Medical Spa

การบริหารจัดการและวงจรการบริหารความเสี่ยงในธุรกิจสปา

ประเด็นการบริหารจัดการสปาแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการอย่างยั่งยืนและสุขอนามัยและความปลอดภัย (Chaminé & Gómez-Gesteira, 2019; Margarucci et al., 2019) รวมทั้งการเชื่อมโยงระหว่างความคุ้มค่า และความยั่งยืนด้วย จากการศึกษาของ Strack (2018) ชี้เห็นถึงการบริหารจัดการธุรกิจสปาต้องลำดับความสำคัญของการจัดการรายได้และผลตอบแทนที่ได้รับ ตลอดจนการควบคุมค่าใช้จ่าย และการติดตามต้นทุน การพยากรณ์และการวางแผนล่วงหน้าด้วย (Loynes & Rosamond, 2017) นอกจากนั้น Han et al. (2017) เน้นย้ำถึงความสำคัญของคุณภาพ และคุณค่าที่ลูกค้ารับรู้ที่ส่งผลต่อความภักดีในสปาเพื่อสุขภาพของประเทศไทย แต่อย่างไรก็ตามปัญหาด้านคุณภาพเป็นจุดสนใจหลักที่ต้องให้ความสำคัญ ตั้งแต่กระบวนการการเดินทางของลูกค้า การค้นหาข้อมูลก่อนการจอง การต้อนรับครั้งแรกในสปา ประสบการณ์ระหว่างการเยี่ยมชมสปา ไปจนถึงประสบการณ์ และการดูแลหลังใช้บริการ ซึ่งการตอบสนองต่อปัญหาดังกล่าวอาจเกิดขึ้นในความคิดเห็น และแนวทางของการบริหารจัดการสปาได้เป็นอย่างดี

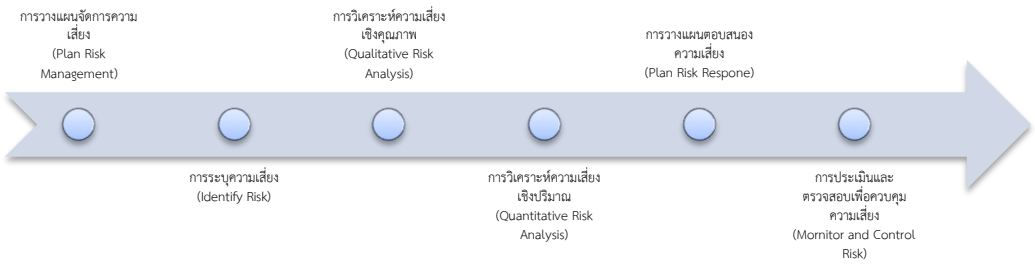
Smith & Wallace (2019) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องเข้าใจแนวโน้ม และทิศทางของธุรกิจสปา นอกจากนั้นปัจจัยหลักของการบริหารจัดการสปา ประกอบด้วย ประเด็นแรก แรงจูงใจพนักงานและความเป็นผู้นำ ประเด็นที่สองคือ ความพึงพอใจลูกค้า การบริการและประสบการณ์ ประเด็นที่สาม คือ สุขภาพ ความปลอดภัย และความยั่งยืน และประเด็นสุดท้ายคือ การจัดการการตลาด การขาย และการเงิน ซึ่งผู้บริหารความเสี่ยงต้องเข้าใจประเด็นของการบริหารจัดการสปาให้ลึกซึ้งก่อนกำหนดการบริหารความเสี่ยงให้แก่ธุรกิจสปาได้อย่างถูกต้อง

การสร้างระบบการจัดการบริหารความเสี่ยงของธุรกิจสปาที่ดีนั้น นอกจากจะช่วยให้ผู้ประกอบการ และผู้ปฏิบัติมองเห็นภาพรวมทั้งหมดของความเสี่ยงที่จะต้องบริหารจัดการแล้วยังมีประโยชน์สำหรับการนำมาใช้ในการวางระบบบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารได้อีกด้วย ซึ่งความเสี่ยงมีหลากหลายรูปแบบหนึ่งในนั้นอาจเกิดจากพฤติกรรมของผู้บริโภค อาทิเช่น การเงิน การทำงาน ร่างกาย สังคม จิตใจ เวลา โอกาส อุปสรรค และความพึงพอใจ (Korstanje, 2009; Schiffman & Kanuk, 1991; Schiffman et al., 2010) ซึ่งการบริหารความเสี่ยงให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้นสามารถทำได้โดยวิธีการปฏิบัติตามวงจรการบริหารความเสี่ยง (Risk Management Cycle) ให้ครบถ้วน

ภาพที่ 1 Risk Management Cycle In The Spa Business
ที่มา: พลอยไพลิน สกลอรรจน์ (2563)

โดยปัจจุบันรูปแบบการบริหารจัดการความเสี่ยงได้เปลี่ยนไปเนื่องจากสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ พฤติกรรม ซึ่งการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีจะสามารถนำไปสู่การลดความเสี่ยงด้านลบที่อาจเกิดขึ้นได้ ในขณะเดียวกันก็สามารถเพิ่มโอกาสผลกระทบด้านบวกเพิ่มขึ้นอีกด้วย ความเสี่ยงในในธุรกิจสามารถเกิดได้จากปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี กฎหมาย สิ่งแวดล้อมคู่แข่ง ลูกค้า ผู้ร่วมลงทุน การเงิน การบริหารจัดการ ภาพลักษณ์องค์กร เทคโนโลยี และ ภัยธรรมชาติ (Wongmonta, 2022) การบริหารจัดการความเสี่ยงรูปแบบใหม่ จึงมีความจำเป็นนำมาปรับใช้ในธุรกิจต่าง ๆ รวมถึงธุรกิจสปาที่พบว่านอกจากปัจจัยความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังมีความเสี่ยงสูงในการบริหารจัดการอย่างมากในยุค New normal ที่ผ่านมา ดังนั้นการวางแผนจัดการความเสี่ยงที่ดีสามารถนำพาธุรกิจสปาไปสู่ความสำเร็จได้ในยุค Next normal ซึ่งจากการปรับตัวทำให้เกิดการปรับรูปแบบใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการความเสี่ยง ดังนี้

ภาพที่ 2 New risk management cycle in the spa business
ที่มา: Wongmonta (2022)

ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบวงจรการจัดการทั้งสองรูปแบบ พบว่า รูปแบบใหม่จะมีการเพิ่มกระบวนการวางแผน และการวิเคราะห์ที่ละเอียดมากขึ้นกว่ารูปแบบเดิม เพื่อให้ได้ผลลัพธ์การบริหารจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพและนำไปใช้งานได้จริง อีกทั้งเป็นการวิเคราะห์จากทุกมิติทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพส่งผลให้การบริหารจัดการความเสี่ยงเกิดผลกระทบเชิงลบน้อยกว่าผลกระทบเชิงบวก และจะเห็นได้ว่าขั้นตอนการวางแผนเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีในอนาคต

การประเมินความเสี่ยงในธุรกิจสปา

การประเมินความเสี่ยงมีการนิยามที่แตกต่างกัน โดยขวัญญานันท์ แก้วนุชธนาวัชร (2559) ให้ความหมายของความเสี่ยงว่าปัจจัยที่เกิดจากความไม่แน่นอนที่ส่งผลกระทบและความเสียหาย และก่อให้เกิดความล้มเหลวต่อการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2561) นิยามว่าเป็นโอกาสที่จะเกิดความผิดพลาด ความเสียหาย หรือการกระทำใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน ซึ่งมีผลกระทบหรือทำให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กรส่วนนิยามของพลอยไพลิน สกลอรรจน์ (2563) กำหนดไว้ว่าเป็นความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นและมีผลต่อการบรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้ ดังนั้นหากธุรกิจมีการประเมินความเสี่ยงเพื่อจัดการความเสี่ยงเหล่านั้นจะทำให้ธุรกิจสปาสามารถดำเนินธุรกิจให้อยู่รอดได้ท่ามกลางภาวะวิกฤต ซึ่งแนวทางการจัดการความเสี่ยงตามทฤษฎี Risk Matrix เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวางกระบวนการเพื่อประเมินความเสี่ยง กำหนดระดับความเสี่ยงโดยพิจารณาถึงความน่าจะเป็นหรือความเป็นไปได้ของเหตุการณ์กับความรุนแรงของผลที่ตามมาต่อธุรกิจหากเหตุการณ์นั้น

เมทริกซ์ความเสี่ยงเป็นสิ่งสำคัญในการประเมินความเสี่ยงของธุรกิจ การตรวจสอบเมทริกซ์ความเสี่ยงที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีเมทริกซ์ความเสี่ยงมาตรฐานแบบ 5x5 ซึ่งประกอบด้วยแกนผลกระทบ และแกนความน่าจะเป็นหรือเป็นไปได้ และถูกจัดหมวดหมู่ด้วยตัวบอกระดับนามโดยความเป็นไปได้ประเมินตั้งแต่ระดับต่ำมากหรือน้อยมากจนถึงสูงมากหรือบ่อยมาก นอกจากนั้นผลกระทบประเมินตั้งแต่ระดับไม่เป็นสาระสำคัญหรือน้อยมากจนถึงสูงมากหรือหายนะ ดังนั้นเมื่อพิจารณาความเสี่ยงทั้งห้าด้านของธุรกิจสปาตามเมทริกซ์ความเสี่ยง ได้แก่ ด้านสินทรัพย์ ด้านบุคคล ด้านการเงิน ด้านการดำเนินงาน และด้านปัจจัยนำเข้าสู่กระบวนการผลิต พบว่าธุรกิจสปามีความเสี่ยงในด้านสินทรัพย์ในระดับปานกลาง (Moderate) ส่วนด้านบุคคลมีความเสี่ยงระดับสูง (High) และด้านการเงินมีความเสี่ยงระดับสูง (High) และด้านปัจจัยนำเข้าสู่กระบวนการผลิตมีความเสี่ยงระดับสูงมาก (Extremely high) และด้านการดำเนินการมีความเสี่ยงระดับสูงมาก (Extremely high) (ณุศณี มีแก้วกุญชร, 2560; อุทัยวรรณ จรุงวิภู, 2563; สิญาธร นาคพิน, 2561; อลงกต ใหม่น้อย, 2561; ปนัฏฐา สุนทรมัจฉะ, 2563; ธีรพงศ์ ประดิษฐ์กุล, 2563; โกศล ดีศีลธรรม, 2565) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 Risk matrix in the spa business

			ความเป็นไปได้				
			ต่ำมาก น้อยมาก 1	ต่ำ น้อย 2	ปานกลาง 3	สูง บ่อย 4	สูงมาก บ่อยมาก 5
ผลกระทบ/ความรุนแรง	สูงมาก หายนะ	5				ด้านปัจจัยนำเข้าสู่กระบวนการผลิต	ด้านการดำเนินการ
	สูง วิกฤต	4			ด้านบุคคล	ด้านการเงิน	
	ปานกลาง	3			ด้านสินทรัพย์		
	ต่ำ น้อย	2					
	ไม่เป็นสาระสำคัญ น้อยมาก	1					
			ระดับความเสี่ยง				

แนวทางการจัดการความเสี่ยงในธุรกิจสปา

กระบวนการวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางการจัดการความเสี่ยงในธุรกิจสปาสามารถใช้เป็นแนวการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่คำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของธุรกิจสปาเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อลดความเสียหายและค่าใช้จ่ายที่อาจเกิดขึ้นให้น้อยที่สุด โดยแนวทางในการจัดการความเสี่ยงธุรกิจสปา ประกอบด้วย 5 ประเภท ได้แก่ ด้านสินทรัพย์ ด้านบุคคล ด้านการเงิน ด้านการดำเนินงาน และด้านปัจจัยนำเข้าสู่กระบวนการผลิต (สำนักแผนยุทธศาสตร์, 2553) ซึ่งหากประเมินตามกรอบระดับความเสี่ยงของ Risk matrix จะทำให้ทราบถึงปัญหา และแนวทางการจัดการความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ ของธุรกิจสปา และสามารถนำแนวทางไปใช้ในการจัดการความเสี่ยงให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจสปาในการจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ รวมทั้งสามารถประเมิน ตรวจสอบ และควบคุมได้อย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะลดความเสียหาย และผลกระทบต่อธุรกิจ โดยแนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจสปาดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจสปา

ประเภทความเสี่ยง	ความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจสปา	แนวทางการจัดการความเสี่ยง	ระดับความเสี่ยง
ด้านสินทรัพย์ คือความเสี่ยงที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบทำให้เกิดความสูญเสียหรือเสียหายต่อทรัพย์สินต่าง ๆ ของธุรกิจ	- ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ได้แก่ น้ำท่วม ไฟไหม้ ฯลฯ	- สร้างระบบการประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติทางธรรมชาติต่าง ๆ ให้มีมาตรฐาน - จัดอบรมถึงแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องเมื่อเกิดภัยพิบัติ รวมทั้งการส่งเสริมให้	ปานกลาง

ตารางที่ 2 แนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจสปา (ต่อ)

ประเภทความเสี่ยง	ความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจสปา	แนวทางการจัดการความเสี่ยง	ระดับความเสี่ยง
		พนักงานทุกคนในองค์กรปฏิบัติตามแนวทางการลดความความเสี่ยงจากภัยพิบัติทางธรรมชาติต่าง ๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน - มีระบบสัญญาณเตือนป้องกันไฟฟ้าลัดวงจรอยู่ภายใน	
ด้านบุคคล คือความเสี่ยงที่เกิดจากพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่เหมาะสมสร้างความเสียหายที่ส่งผลต่อชื่อเสียงขององค์กร	พฤติกรรมและการปฏิบัติตัวของพนักงานในองค์กรที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์องค์กร เช่น การยักยอกและฉ้อโกง ความขัดแย้งระหว่างพนักงานในองค์กร การประท้วง	- กำหนดข้อตกลงระหว่างสถานประกอบการและพนักงานทุกคน - การสร้างระบบการควบคุมภายใน และการตรวจสอบภายในที่ค่อนข้างรัดกุม เพื่อเป็นเครื่องมือในการป้องกันการทุจริตคดโกง และความเสียหายจากการปฏิบัติงานของพนักงาน - การกำหนดให้พนักงานที่มีหน้าที่ด้านการเงินต้องทำสัญญาโดยวางเงินประกัน - การประชุมชี้แจงและการกำหนดโครงสร้างการทำงานก่อนการทำงานในแต่ละวัน - การจัดประชุมพนักงานเพื่อทราบถึงปัญหาและสาเหตุของความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น	ปานกลาง
ด้านการเงิน คือความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการด้านการเงินไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้การจัดสรรภายในองค์กรไม่เพียงพอ	การทำธุรกรรมทางการเงิน เช่น จำนวนลูกค้าลดน้อยลง เงินทุนหมุนเวียนของธุรกิจในช่วงโควิด-19	- การจัดทำบัญชีและทำงบกระแสเงินสดล่วงหน้า เพื่อดูประมาณการเงินสดและสถานะทางการเงินของธุรกิจอย่างต่อเนื่อง - การพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธุรกิจ และแนวทางในการจัดการความเสี่ยงตามความเหมาะสม ซึ่งได้แก่ การหยุดกิจการชั่วคราว การเข้าร่วมโครงการ SHA Plus	สูง

ตารางที่ 2 แนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจสปา (ต่อ)

ประเภทความเสี่ยง	ความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจสปา	แนวทางการจัดการความเสี่ยง	ระดับความเสี่ยง
ด้านการดำเนินงาน คือ กระบวนการภายในองค์การที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน การคัดเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน สภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี	ความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากการกำกับดูแลกิจการ เช่น พนักงานหรือลูกค้ามีการติดเชื้อโควิด-19 จากสถานประกอบการ พนักงานสื่อสารกับลูกค้าผิดพลาด จำนวนของพนักงานที่มาปฏิบัติงานลดน้อยลง เนื่องจากมีความเสี่ยงจะต้องกักตัวหรือเป็นผู้ป่วยโควิด-19	- กำหนดมาตรการการคัดกรองหรือคู่มือและวิธีการทำงานที่ครบถ้วนและชัดเจน เช่น การตรวจวัดอุณหภูมิก่อนเข้าใช้บริการ การทำความสะอาดพื้นผิวสัมผัสร่วมอยู่เสมอ และเปลี่ยนอุปกรณ์เครื่องใช้ทุกครั้งหลังให้บริการลูกค้าแต่ละราย - การตรวจหาเชื้อโควิด-19 พนักงาน แบบ ATK และขณะปฏิบัติงานจะต้องมีการสวมใส่หน้ากากอนามัยอยู่เสมอและปฏิบัติตามมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 - การจัดให้มีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะในการทำงานของพนักงานทุกคนภายในองค์กร ให้มีมาตรฐานเดียวกัน - การอบรมและสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มพูนทักษะการทำงานและทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน - การจ้างพนักงาน Part-time เพื่อให้การบริหารจัดการงานในส่วนต่าง ๆ ของสถานประกอบการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ - การปรับเวลาการเปิดให้บริการ ตามมาตรการและแนวทางปฏิบัติตามมาตรการของกระทรวงสาธารณสุข - การจัดทำระบบลงทะเบียนก่อนเข้าใช้บริการล่วงหน้าเพื่อลดความแออัดของผู้ใช้บริการ	สูงมาก

ตารางที่ 2 แนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจสปา (ต่อ)

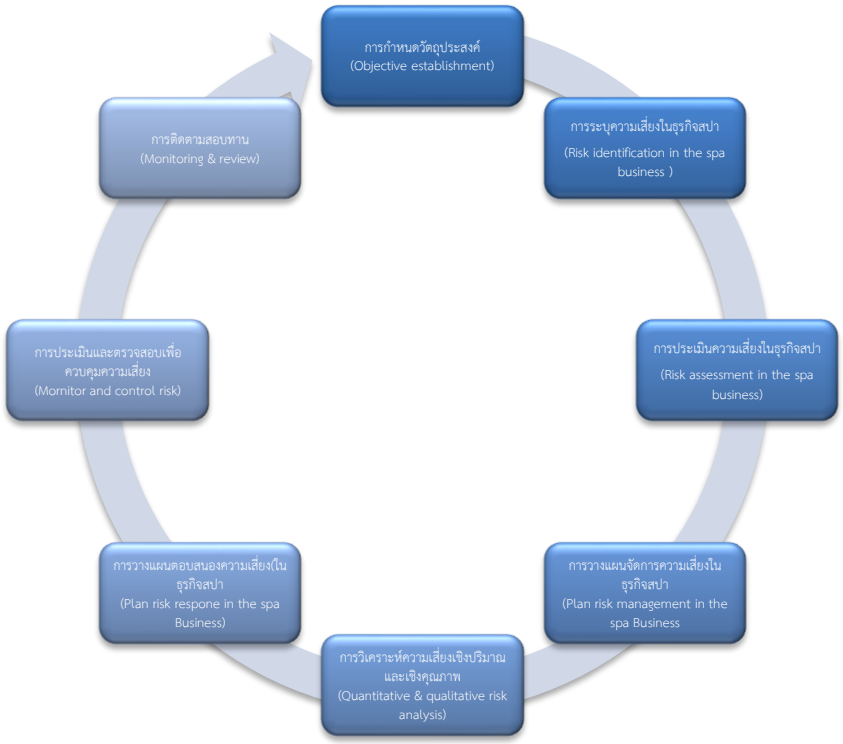
ประเภทความเสี่ยง	ความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจสปา	แนวทางการจัดการความเสี่ยง	ระดับความเสี่ยง
ด้านปัจจัยนำเข้าสู่กระบวนการผลิต คือความเสี่ยงที่เกิดจากการที่ต้นทุนการผลิตเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นต้นทุนของวัตถุดิบหรือแรงงานในการผลิต	ความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของราคาต้นทุนวัตถุดิบ เช่น ต้นทุนในการจัดเก็บสินค้าคงคลังเพิ่มสูงขึ้น	- ช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ค่อนข้างสูงจะมีการงดให้บริการในส่วนของการบริการบางประเภทที่เสี่ยงต่อการสัมผัสใกล้ชิด - การงดให้บริการในส่วนของการบริการประเภทที่อาศัยความร้อนและไอน้ำในการให้บริการแก่ลูกค้า - การสำรองสินค้าคงคลังให้เหมาะสม นอกจากนั้นควรมีการจัดเก็บวัตถุดิบเอาไว้ในปริมาณที่เพียงพอ - การจัดเก็บวัตถุดิบสมุนไพรสำรองไว้ โดยการทำบันทึกเพื่อเป็นข้อมูลในการพยากรณ์การสั่งซื้อล่วงหน้า	สูงมาก

ข้อเสนอแนะ

การบริหารจัดการความเสี่ยงธุรกิจสปาในยุค Next New Normal จึงจำเป็นจะต้องมีกระบวนการบริหารจัดการที่ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อป้องกันความเสี่ยง ลดความเสียหาย และรองรับวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นได้หลังสถานการณ์ระบาดของโรค COVID-19 ที่กระทบธุรกิจสปาอย่างเห็นได้ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดขึ้นอีก ดังนั้น ผู้วิจัยได้สรุปการปรับตัวในภาวะเปลี่ยนแปลงนี้และนำมาซึ่งการกำหนดโมเดลการบริหารจัดการความเสี่ยงธุรกิจสปาในยุค Next New Normal (Risk Management In Next New Normal Era)

การบริหารจัดการความเสี่ยงธุรกิจสปาในยุค Next New Normal แสดงให้เห็นว่า รูปแบบใหม่จะมีการเพิ่มกระบวนการวางแผน การวิเคราะห์ และประเมินผลติดตาม ที่ละเอียดมากขึ้นกว่ารูปแบบเดิม เพื่อให้ได้ผลลัพธ์การบริหารจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ และนำไปใช้งานได้จริง อีกทั้งเป็นการวิเคราะห์จากทุกมิติทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพส่งผลให้การบริหารจัดการความเสี่ยงเกิดผลกระทบเชิงลบน้อยกว่าผลกระทบเชิงบวกที่จะนำไปสู่การปฏิบัติบริหารจัดการความเสี่ยงในธุรกิจ

สปา และงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการบริหารความเสี่ยงในธุรกิจสปาที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพในอนาคต ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 โมเดลการบริหารจัดการความเสี่ยงธุรกิจสปาในยุค Next new normal

สรุป

ธุรกิจสปา และนวดเพื่อสุขภาพเป็นธุรกิจหนึ่งที่อยู่ในห่วงโซ่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีตัวเลขการเติบโตขยายตัวเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี และธุรกิจประเภทนี้เป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศ และนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ที่มีความต้องการใช้บริการที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจากเนื้อหาที่รวบรวมมาทั้งหมดจะสามารถเรียนรู้ได้ถึงนิยามความหมายของธุรกิจสปา ประเภทของธุรกิจสปา นิยามความหมายของความเสี่ยง และการจัดการความเสี่ยง ประเภทความเสี่ยง และแนวทางในการจัดการความเสี่ยง ซึ่งสรุปได้ว่า ประเภทความเสี่ยงในธุรกิจสปาประกอบด้วย 5 ประเภท ซึ่งได้แก่ ประเภทความเสี่ยงด้านสินทรัพย์ ประเภทความเสี่ยงด้านบุคคล ประเภทความเสี่ยงด้านการเงิน ประเภทความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน และประเภทความเสี่ยงจากปัจจัยนำเข้าสู่กระบวนการผลิต ดังนั้นความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ ของธุรกิจสปาทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจสปาจึงต้องมีแนวทางการจัดการความเสี่ยงที่ดี ตั้งแต่การประเมิน

ตรวจสอบ และควบคุมได้อย่างเป็นระบบ เพื่อไม่ให้ธุรกิจเกิดผลกระทบในการขาดกำไรและเงินทุนจนไม่สามารถที่จะดำเนินธุรกิจต่อไปได้ และต้องปิดกิจการลง

การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงในธุรกิจสปา องค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถที่จะนำข้อมูลเหล่านี้ไปพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น องค์กรภาคเอกชน ได้แก่ สมาพันธ์สมาคมสปาแอนด์เวลเนสไทย ที่ประกอบไปด้วยสมาคมและชมรมที่เกี่ยวข้องระหว่างสปา และธุรกิจเพื่อสุขภาพในประเทศไทย สามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการเป็นกองกลางที่ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงในธุรกิจสปา เพื่อให้สมาชิก ผู้ประกอบการ และผู้ให้บริการต่าง ๆ สามารถนำความรู้ไปใช้เป็นแนวทางและประยุกต์ใช้กับการจัดการความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ ของธุรกิจสปาตนเอง ตั้งแต่การประเมิน ตรวจสอบ และควบคุมได้อย่างเหมาะสม เพื่อช่วยในการตัดสินใจและเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต อีกทั้งเพื่อที่จะลดความเสียหายและผลกระทบต่อธุรกิจให้น้อยที่สุด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงพาณิชย์. (2561). *คู่มือพัฒนาธุรกิจสปา*. นนทบุรี: กระทรวงพาณิชย์.

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). *คู่มือสำหรับประชาชน*. สืบค้น 20 มีนาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/GKX36

_____. (2564). *คู่มือผู้ดำเนินการสปาเพื่อสุขภาพ*. บุรีรัมย์: โรงพิมพ์วินัย จำกัด.

โกศล ดีศีลธรรม. (2565). *กลยุทธ์บริหารความเสี่ยงเพื่อเพิ่มความต่อเนื่องทางธุรกิจ*. สืบค้น 18 พฤษภาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/U7lQ1

ขวัญญานันท์ แก้วนุชธนาวัชร. (2559). *การบริหารจัดการความเสี่ยงในการทำงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

เจริญชัย เอกมาไพศาล และพิชชานันท์ ช่องรักษ์. (2562). การสร้างประสบการณ์ผ่านการบริการสปาด้วยบรรยากาศที่ดึงดูดใจ. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 6(2), 245-266.

ณุศณี มีแก้วกุญชร. (2560). *ความเสี่ยงทางธุรกิจ*. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2565, จาก http://shorturl.asia/R6OKz

ธนพงษ์ ร่วมสุข. (2564). กรณีศึกษาการจัดการความเสี่ยงในธุรกิจสปาและนวดเพื่อสุขภาพเพื่อรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม*, 7(2), 34-51.

ธนาภรณ์ ก่องแก้ว. (2564). *ผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากสถานการณ์โควิด-19 ต่อธุรกิจนวดแผนไทย ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก* (รายงานผลการวิจัย). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ธีรพงศ์ ประดิษฐ์กุล. (2563). *ปัจจัยเสี่ยงและการบริหารจัดการความเสี่ยง*. สืบค้น 30 พฤษภาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/HahmO

บุญดี บุญญากิจ. (2563). *Risks ใกล้ตัวที่คาดไม่ถึง*. สืบค้น 22 พฤษภาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/2V0ye

ปนัฏฐา สุนทรมัจฉะ. (2563). *การบริหารความเสี่ยง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

พลอยไพลิน สกลอรรจน์. (2563). *การจัดการความเสี่ยง*. สืบค้น 23 พฤษภาคม 2565, จาก http://www.roadsafetythai.org/edoc/doc_20200408135426.pdf

ภักดี กลั่นภักดี และคณะ. (2563). การพัฒนาธุรกิจสถานประกอบการสปา เพื่อสุขภาพระดับสากลใน ประเทศไทยสู่ความยั่งยืน. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 29(6), 1148-1159.

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. (2564). *เปิดโมเดลร้านนวด-สปา ยุคใหม่*. สืบค้น 23 พฤษภาคม 2565, จาก https://www.dpu.ac.th/research/8

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2561). *การจัดการความเสี่ยง (RM)*. สืบค้น 23 พฤษภาคม 2565, จาก https://science.swu.ac.th/Default.aspx?tabid=12468&language

ราณี อิสิชัยสกุล และรชพร จันทร์สว่าง. (2561). การศึกษาสถานภาพสถานประกอบการสปาไทย. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 14(1), 17-31.

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563) *รายงานผลข้อมูลตามตัวชี้วัดตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการท่องเที่ยว.* กรุงเทพฯ: บริษัท ไฮสปีด เลเซอร์ปริ้นต์ จำกัด.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *ทำไมต้องวางแผนธุรกิจทุกวันนี้ก็กำไรดี*. สืบค้น 24 พฤษภาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/WzrSy

สำนักแผนยุทธศาสตร์. (2553). *คู่มือการบริหารความเสี่ยง 2553*. สืบค้น 7 มิถุนายน 2565, จาก http://www.pwo.co.th/download/risk/plan1%20dee.pdf

สิญาธร นาคพิน. (2561). *ประเภทความเสี่ยง*. สืบค้น 24 พฤษภาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/C2Jxu

สมาพันธ์สมาคมสปาแอนด์เวลเนสไทย. (2558). *นิยามสปา*. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2565, จาก https://www.federationspaandwellness.com/

องค์กรสปาระหว่างประเทศ. (2538). *นิยามสปา*. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2565, จาก http://www.thaispaassociation.com/uploads/file/Spa-Knowledge.pdf

อลงกต ใหม่น้อย. (2561). *ประเภทความเสี่ยง*. สืบค้น 27 พฤษภาคม 2565, จาก http://sites.google.com/.site/mralongkotmainoy/prapheth-khwam-seiyng

อุทัยวรรณ จรุงวิภู. (2563). *การบริหารความเสี่ยง*. สืบค้น 28 พฤษภาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/Srz0u

Chaminé, H. I. & Gómez-Gesteira, M. (2019). Sustainable resource management: Water practice issues. *Sustainable Water Resources Management*, 5(1), 3-9.

Han, H. et al. (2017). Investigating customer loyalty formation for wellness spa: Individualism vs. collectivism. *International Journal of Hospitality Management*, 67(3), 11–23.

Korstanje, M. (2009). Re-visiting risk perception theory in the context of travel. *e-Review of Tourism Research*, 7(4), 68-81.

Loynes, T. & Rosamond, V. (2017). Finance for the spa industry. In S. Rawlinson, & T. Heap (Eds.), *International spa management*. (pp. 146–155). Goodfellow Publishers.

Margarucci, L. M. et al. (2019). Untouchability of natural spa waters: Perspectives for treatments within a personalized water safety plan. *Environment International*, 133(Part A), 1-7.

Schiffman, L. G. & Kanuk, L. L. (1991). *Consumer behavior* (4th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Schiffman, L. G. et al. (2010). *Consumer behavior* (10th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Smith, M. & Wallace, M. (2019). An analysis of key issues in spa management: Viewpoints from international industry professionals. *International Journal of Spa and Wellness*, 2(3), 119-134.

Strack, F. (2018). Consuming or overconsuming? Sustainability in Hungarian medical hotels. *International Journal of Spa and Wellness*, 1(1), 20–38.

Wongmonta, S. (2022). *Handout: Seminar in Risk Management, Crisis, and Post Covid Management*. Bangkok: Payao University.

การประยุกต์ใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทากับการจัดการธุรกิจเพื่อสร้างความยั่งยืน*

PRINCIPLE OF MIDDLE PATH APPLICATION AND BUSINESS MANAGEMENT TO STRENGTHEN SUSTAINABILITY

กาญจนา สุระ
Kanchana Sura
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Chiang Mai Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: K.Suruk@gmail.com

บทคัดย่อ

แนวคิดการดำเนินธุรกิจอย่างมีคุณธรรมเป็นสิ่งที่องค์กรธุรกิจได้พยายามนำมาใช้ในการดำเนินงานเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับกิจการ หลักคุณธรรมที่นำมาใช้กับการจัดการธุรกิจ คือ หลักมัชฌิมาปฏิปทาได้แก่การประยุกต์ใช้สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาสติ สัมมาวายามะ และสัมมาสมาธิ หลักมัชฌิมาปฏิปทากับการจัดการธุรกิจประกอบ ได้แก่ การจัดการผลิต ผู้ประกอบการมีสัมมาทิฏฐิมีความเห็นชอบว่าควรมีการปฏิบัติดี ไม่มุ่งร้ายต่อผู้บริโภค มีสัมมาสังกัปปะ คือมีความคิดที่ดีไม่คิดประทุษร้ายหรือคิดเอาเปรียบผู้อื่น ธุรกิจพึงผลิตสินค้าที่มีความปลอดภัยทั้งการออกแบบและการผลิต มีสัมมาวายามะกับผู้บริโภคมีความพยายามในการพัฒนากระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพ การจัดการตลาด ผู้ประกอบการมีสัมมาวาจา มีการเจรจาที่ดีเป็นไปในทางสร้างสรรค์ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้บริโภค มีสัมมากัมมันตะคือ ดำเนินงานด้านการตลาดอย่างมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีการประพฤติปฏิบัติที่ดี มีความซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง มีสัมมาวายามะในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการผลิตให้มีคุณภาพ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ผู้ประกอบการมีสัมมาสังกัปปะ มีความคิดที่ดีไม่มีอคติกับพนักงาน มีสัมมากัมมันตะ โดยมีการประพฤติปฏิบัติที่ดีมีคุณธรรมกับพนักงาน มีสัมมาวาจา โดยผู้ประกอบการพูดจาสุภาพกับพนักงาน และการจัดการการเงินผู้ประกอบการมีสัมมาอาชีวะ คือการวางแผนด้านการเงินให้มีความคุ้มค่าและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่กิจการ มีสัมมาสติ คือ มีความรอบคอบและตั้งใจในการวางแผนการใช้เงิน มีสัมมาวายามะคือมีความพยายามที่จะดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดรายได้แก่กิจการอยู่เสมอ

คำสำคัญ: หลักมัชฌิมาปฏิปทา; การจัดการธุรกิจ; ความยั่งยืน

*Received October 10, 2021; Revised April 7, 2022; Accepted June 29, 2022

Abstract

The concept of conducting business with integrity is what business organizations have tried to implement to maintain long term sustainability. The major moral principle that has been used for business management is Principle of Middle Path Application consisting of the following: Samma Thiti (Agreement), Samma Sanggapah (Consideration), Samma Vaja (Vocal Expression), Samma Gammantha (Performance), Samma Archeewa (Livelihood), Samma Sathi (Awareness), Samma Vayama (Perseverance) and Samma Samathi (Concentration). The Principle of Middle Path and business management consist of production management in which entrepreneur has Samma Thiti agreeing to the approval of good treatment with no malicious intents towards consumers. Samma Sanggappah means having good intentions without thinking of harming or taking advantage of others. Business must produce goods that are safe both in design and production. Samma Vayama with consumers means making an effort to develop an effective operation process. For marketing, entrepreneur must have Samma Vaja enabling good negotiation in a progressive manner that will not lead to problems for consumers. Samma Gammantha means conducting marketing operation with fairness and integrity, consideration for others, good behavior and honesty for consumers by providing truthful information. With Samma Vayama, entrepreneur has determination to effectively improve and develop production process. For human resource management, entrepreneur must have Samma Sanggapah meaning having only positive thoughts and no prejudice towards staff, Samma Gammantha meaning good governance toward staff and Samma Vaja meaning cordial verbal expression wih staff. And for finance management, entrepreneur must have Samma Archeeva meaning creating a financial plan that must result in profitable investment as well as maximum business growth. With honesty, entrepreneur must have Samma Sathi which can be achieved through careful financial planning. Lastly, Samma Vayama is represented through the determination of conducting business that constantly generate steady income for the business.

Keywords: Principle of Middle Path; Business Management; Sustainability

บทนำ

เป้าหมายของการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันนอกเหนือจากเรื่องของกำไรในการประกอบกิจการแล้ว การดำรงคงอยู่ของกิจการให้มีความมั่นคงเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการธุรกิจทุกคนมีความต้องการเพราะการที่กิจการสามารถดำเนินต่อไปได้ในระยะเวลาที่ยาวนานเป็นเครื่องชี้วัดที่สำคัญถึงความสำเร็จของกิจการนอกเหนือจากผลกำไรที่ได้จากการประกอบการ

ปัจจุบันการดำเนินธุรกิจมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงเนื่องมาจากอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารกันอย่างไร้พรมแดนส่งผลทำให้พฤติกรรมการบริโภคสินค้าของประชาชนได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเนื่องจากประชาชนมีทางเลือกในการบริโภคสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น จึงเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจจำเป็นจะต้องปรับกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจที่จะต้องมีการจัดการธุรกิจที่ดี และมีประสิทธิภาพโดยการจัดการธุรกิจประกอบไปด้วย การจัดการผลิต การจัดการตลาด การจัดการทรัพยากรมนุษย์และการจัดการการเงิน (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2551) หากธุรกิจมีการจัดการที่ดีแล้วก็ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและทำให้การดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จ แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินธุรกิจปัจจุบันประสบปัญหาการขาดจริยธรรม และคุณธรรมมีการเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภคเพิ่มขึ้นเนื่องมาจากผู้ประกอบการมุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม นอกจากนี้การดำเนินธุรกิจบางครั้งประสบปัญหาแรงกดดันของการแข่งขันที่มีความรุนแรง ดังนั้นผู้ประกอบการมีความต้องการผลประกอบการที่มีผลตอบแทนสูงเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ จึงทำให้มีการดำเนินงานที่ผิดกฎหมายและจริยธรรม (จินตนา บุญบงการ, 2552) จากข้อมูลสถิติการจัดอันดับความโปร่งใสของไทยในปี 2563 พบว่าประเทศไทยมีการทุจริตในอันดับ 101 จาก 180 ประเทศของโลกถือว่าเป็นปัญหาวิกฤตของประเทศ คอร์รัปชัน: อันดับความโปร่งใสไทย ปี 2563 ทั้งระดับโลกและอาเซียน โดยเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าการดำเนินธุรกิจใดที่มุ่งสร้างแต่กำไรโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมก็จะทำให้ธุรกิจนั้นไม่สามารถดำรงคงอยู่ได้ (Thai Union, 2012) จากเป้าประสงค์ของการประกอบการทางธุรกิจนอกเหนือจากกำไรแล้วความยั่งยืนของกิจการเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการมีความปรารถนาและต้องการ

ดังนั้นการดำเนินธุรกิจเพื่อให้ประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืนผู้ประกอบการจะต้องดำเนินธุรกิจด้วยการมีความรับผิดชอบต่อสังคมมีการดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานของการมีคุณธรรมโดยนำหลักคำสอนของศาสนามาเป็นแนวทางในการประกอบธุรกิจ โดยหนึ่งในหลักธรรมคำสอนสำคัญที่ผู้ประกอบการธุรกิจพึงนำมาประยุกต์ใช้กับการประกอบธุรกิจคือ หลักมัชฌิมาปฏิปทา

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประการ คือ 1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักมัชฌิมาปฏิปทา 2. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความยั่งยืน 3. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจ และ 4. ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทากับการจัดการธุรกิจ

แนวคิดเกี่ยวกับมัชฌิมาปฏิปทา

โดยที่ศาสนาทุกศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่มีเป้าหมายคือสอนให้คนเป็นคนดีมีคุณธรรม ในทางพุทธศาสนาก็มีหลักธรรมคำสอนที่องค์พระศาสนาดาได้บัญญัติไว้เพื่อให้คนประพฤติปฏิบัติตามทั้งในเรื่องของการดำเนินชีวิต การทำงาน การประกอบอาชีพ ที่อยู่บนพื้นฐานของการมีคุณธรรม และจริยธรรม สำหรับประเด็นของการประกอบอาชีพในทางพุทธศาสนาได้เน้นให้คนประกอบสัมมาชีพอย่างสุจริตและมีคุณธรรม อันประกอบไปด้วย 1. การเลี้ยงชีพชอบทางกาย คือการเลี้ยงชีพชอบในทางที่ถูกต้อง ไม่ทำร้ายหรือเบียดเบียดผู้ใดให้ได้รับความเดือดร้อน มีความสุจริตไม่คดโกงใคร 2. การเลี้ยงชีพชอบทางวาจา คือการไม่โกหกหลอกลวง มีสัจจะ เว้นจากการพูดยุยงให้ผู้อื่นแตกแยกเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง และ 3. การเลี้ยงชีพชอบทางใจ คือ การไม่โลภอยากได้ของคนอื่นในทางที่ไม่ชอบไม่ควร ไม่คิดเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น

จากการที่การดำเนินธุรกิจถือเป็นการประกอบสัมมาชีพอย่างหนึ่งในทางพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นผู้ประกอบการธุรกิจที่มุ่งหวังจะประกอบธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ และอยู่ได้อย่างยั่งยืนจำเป็นจะต้องมีการประกอบอาชีพอย่างมีคุณธรรมและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้นหลักสำคัญทางพุทธศาสนาที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการธุรกิจให้ประสบความสำเร็จและอยู่รอดได้คือ มัชฌิมาปฏิปทาซึ่งเป็นหลักธรรมที่พระพุทธองค์ได้แสดงเพื่อการปฏิบัติโดยแนะให้เดินทางสายกลาง มีองค์ประกอบที่สำคัญ 8 ประการ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2538) คือ 1. สัมมาทิฏฐิ (เห็นชอบ) คือเห็นสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริงเห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว 2. สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) คือการนึกคิดในสิ่งที่ถูกต้องคิดออกจากความยึดติดในกามารมณ์ คิดที่จะปราศจากโลภ ไม่พยาบาทปองร้ายผู้อื่น และไม่เบียดเบียนผู้อื่น 3. สัมมาวาจา (วาจาชอบ) คือการพูดโดยการใช้ถ้อยคำที่สุภาพ พูดความจริง พูดคำสัตย์ ละเว้นการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดให้แตกความสามัคคี 4. สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) คือการกระทำที่ไม่เบียดเบียน ไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ 5. สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) หมายถึงการเลี้ยงชีพด้วยการประกอบอาชีพสุจริตไม่ประกอบอาชีพทุจริต อาชีพที่สร้างความเดือดร้อนความรำคาญแก่ตนเองและผู้อื่น เช่น การค้าอาวุธ ยาเสพติด ของมึนเมา การค้ามนุษย์ การล่าสัตว์หรือการทำลายสัตว์ 6. สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) หมายถึงการระดมความเพียรพยายามในการป้องกันไม่ให้เกิดความชั่วขึ้นในจิต พยายามทำความดี 7. สัมมาสติ (ระลึกชอบ) คือ การมีความระลึก รู้ตัวหรือระลึกรู้กาย สามารถควบคุมสภาพจิตใจให้อยู่ในภาวะที่ต้องการเป็นตัวของตัวเอง สามารถทำพฤติกรรมต่างๆ ด้วยเหตุผลและปัญญา 8. สัมมาสมาธิ (ตั้งใจมั่น) หมายถึงการมีจิตใจแน่วแน่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยปราศจากความพยาบาทปองร้าย ความฟุ้งซ่าน ความลังเลสงสัย

หากพิจารณาถึงหลักมัชฌิมาปฏิปทาพบว่าจะเกี่ยวข้องกับการประพฤติปฏิบัติที่ดีและเหมาะสมแบ่งออกได้ 3 ส่วน คือ กาย วาจา และใจ ในส่วนของกายคือ การประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ไม่ทำร้ายเบียดเบียนผู้อื่นโดยใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้อง และเหมาะสม ก่อให้เกิดความเสียหาย

และเดือดร้อนต่อผู้อื่นในประเด็นของใจคือ การมีจิตใจที่ดีงาม ไม่คิดร้ายหรือประสงค์ต่อผู้อื่น และในประเด็นของวาจาคือการพูดดี ไม่พูดเท็จหรือการพูดยุยงส่งเสริมให้เกิดความแตกแยกหรือสร้างความเข้าใจผิดให้กับผู้อื่น

แนวคิดเกี่ยวกับความยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับความยั่งยืนประกอบไปด้วย ความหมายของความยั่งยืน และปัจจัยที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน

1. ความหมายของความยั่งยืน

ความยั่งยืน หมายถึง การตอบสนองความต้องการปัจจุบันโดยไม่เบียดเบียนความต้องการของคนรุ่นต่อไปในอนาคต (David, 2013)

ความยั่งยืน หมายถึง ความสามารถในการดำรงสภาพอยู่ได้ต่อไปยังอนาคตภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดตามวงจรการเปลี่ยนแปลงทั้งภายใน และภายนอกโดยมีสามองค์ประกอบเป็นเงื่อนไขที่สำคัญและจำเป็น ได้แก่ ความอยู่รอด ความเจริญและความสำเร็จซึ่งต่างเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเกี่ยวโยง และวนเวียนกันเป็นกลไกควบผสมเรียกว่า วงจรความยั่งยืน เรื่อยไปเป็นเวลายาวนาน ด้วยความขยันหมั่นเพียร วิริยะอุตสาหะ อดทนอดกลั้น (ปิยะพันธ์ ทยานิธิ, 2562)

ความยั่งยืน คือ การมีดุลยภาพครบทั้งสามด้าน ประกอบด้วยชีวิตมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักการสำคัญอยู่ที่เพื่อประโยชน์สุขของคนส่วนใหญ่ ลดการเบียดเบียนกันและเกื้อกูลต่อกันให้มากขึ้น (พระครูนิพัทธ์กัลยาณวัฒน์ (คะนอง กลฺยาณธมฺโม) และพระศรโสภณ ปภสฺสโร, 2562)

ดังนั้น ความยั่งยืน คือ ความสามารถของบุคคล องค์กรในการดำรงอยู่ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยดำเนินชีวิต และดำเนินงานบนทางสายกลาง อาศัยความมุ่งมั่น ตั้งใจ และการใช้หลักคุณธรรมที่สำคัญคือ ความอดทน ความสุขุม ความเมตตา ความเสียสละกระทำการใดโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นและสังคม

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน

ความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 4 ปัจจัย ได้แก่ มนุษย์ สังคม ธรรมชาติ เทคโนโลยี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2552) ซึ่งมนุษย์ในสังคมมีความรู้ความสามารถมีคุณธรรมพร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญในระบบเศรษฐกิจ และสังคมที่จัดสรรให้เกื้อหนุน ในส่วนของสังคม คือการจัดระบบสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร ตลอดจนกิจการต่าง ๆ ให้ผสมกลมกลืนสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวบนพื้นฐานแห่งความรู้ ความเป็นจริงสร้างบรรยากาศแห่งความไม่เบียดเบียน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในประเด็นของธรรมชาติ มนุษย์จะต้องทำตนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและดำรงชีวิตให้สอดคล้อง และกลมกลืนกับธรรมชาติ สำหรับเทคโนโลยี มีการใช้เทคโนโลยีที่เกื้อกูลกัน ไม่ทำลายธรรมชาติ นำของเสียมาผลิตเวียนใช้

ประโยชน์ใหม่ ขณะเดียวกันวรัญญู เวียงอำพล (2546) องค์ประกอบของความยั่งยืนประกอบไปด้วย 1. ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มนุษย์ต้องไม่ก่อให้เกิดมลภาวะสู่สิ่งแวดล้อมแต่จะต้องมีการอนุรักษ์รักษาโดยต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 2. สังคม คือประชาชนมีคุณภาพดี กินดีอยู่ดี สังคมปลอดภัยสงบสุข เป็นสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ยังคงมีวัฒนธรรมเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น 3. จิตใจ มนุษย์จะต้องมีจิตใจที่มีคุณธรรม และมีความเข้มแข็ง 4. เศรษฐกิจมีการหมุนเวียนของรายได้ มีการผลิตที่เหมาะสมกับทรัพยากร และความต้องการของผู้บริโภค การผลิตต้องไม่ก่อให้เกิดมลภาวะแก่สิ่งแวดล้อม

เพราะฉะนั้นความยั่งยืนจะเกิดขึ้นแก่องค์กรและสังคมได้ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนอันประกอบไปด้วยมนุษย์ที่ถึงพร้อมด้วยความรู้ความสามารถ การมีจิตใจดีมีคุณธรรมการมีสังคมที่ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันรวมถึงการมีสภาพทางเศรษฐกิจที่ดีได้แก่ การที่ประชาชนมีรายได้ซึ่งมีการกระจายรายได้ไปยังประชากรอย่างทั่วถึง การผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพไม่เบียดเบียนหรือทำลายสิ่งแวดล้อม

แนวคิดการจัดการธุรกิจ

ในการดำเนินธุรกิจจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การผลิต การตลาด บุคคล และการเงิน โดยการดำเนินธุรกิจจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีการจัดการธุรกิจที่ดีอันประกอบไปด้วย การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการตลาด การจัดการผลิตหรือบริการ การจัดการการเงิน (ขวัญกมล ดอนขวา, 2556) ซึ่งสอดรับกับศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2551) ที่กล่าวว่าการจัดการธุรกิจจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สำคัญ 4 กิจกรรม ได้แก่ 1. การผลิต 2. การตลาด 3. การเงิน และ 4. ทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้นการที่องค์กรธุรกิจจะประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าประสงค์ที่ได้กำหนดไว้จำเป็นจะต้องมีการจัดการที่ดี และมีประสิทธิภาพ ดังที่นันทิยา หุตานุวัฒน์ และณรงค์ หุตานุวัฒน์ (2552) ระบุว่า การสร้างความเข้มแข็งและความสำเร็จให้กับธุรกิจจำเป็นจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดีอันประกอบไปด้วยการจัดการธุรกิจ 4 ด้าน คือ 1. การจัดการผลิต และหรือการบริการจะเกี่ยวข้องกับการวางแผนการผลิตและหรือการบริการ การจัดโครงสร้าง และกิจกรรมทางการผลิตและหรือการบริการ 2. การจัดการด้านการเงิน จะเกี่ยวข้องกับการจัดหาแหล่งที่มาของเงินทุนและการใช้เงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการบันทึกรายการทางการเงินอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ 3. การจัดการทรัพยากรมนุษย์จะเกี่ยวข้องกับการวางแผน การสรรหาคัดเลือก พัฒนา และทำนุบำรุงทรัพยากรมนุษย์ และ 4. การจัดการด้านการตลาดเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสินค้า และบริการ การส่งเสริมทางการตลาด การกระจายสินค้า

การประยุกต์ใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทากับการจัดการธุรกิจ

การจัดการธุรกิจมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานธุรกิจหากธุรกิจมีการจัดการที่ดีย่อมส่งผลทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2551) ระบุว่า การจัดการธุรกิจจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สำคัญ 4 กิจกรรม ได้แก่ 1. การผลิต 2. การตลาด 3. การเงิน และ 4. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ แต่อย่างไรก็ตามความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจไม่ได้เป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่าธุรกิจจะสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นการดำเนินธุรกิจจะสามารถดำรงคงอยู่ได้อย่างยั่งยืนจำเป็นจะต้องมีการนำเอาหลักมัชฌิมาปฏิปทาเข้ามาใช้กับการจัดการธุรกิจ โดยการจัดการธุรกิจประกอบไปด้วย การจัดการผลิต การจัดการด้านการตลาด การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการด้านการเงิน

การประยุกต์ใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทากับการจัดการธุรกิจประกอบไปด้วย การจัดการผลิต การจัดการด้านการตลาด การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการด้านการเงิน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การจัดการผลิตบทบาทและความสำคัญของภาคธุรกิจต่อสังคมในฐานะที่เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายสินค้า ดังนั้นการดำเนินธุรกิจเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนโดยอาศัยการนำเอาหลักมัชฌิมาปฏิปทามาประยุกต์ใช้กับการผลิตประกอบไปด้วย สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ และสัมมาวายามะ

1.1 มีสัมมาทิฏฐิ ผู้ประกอบการเห็นชอบตามที่เป็นจริงว่าหากธุรกิจมีการผลิตสินค้าที่ดีมีคุณภาพและมอบสิ่งที่ดีแก่ผู้บริโภคก็จะทำให้ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่น ศรัทธากับการดำเนินงานของกิจการ

1.2 มีสัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ การนึกคิดในสิ่งที่ถูกต้องคิดปราศจากความโลภ ไม่ปองร้ายหรือเบียดเบียนผู้อื่น กล่าวคือ ธุรกิจจะต้องมีการผลิตสินค้าที่มีความปลอดภัยไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ต้องมีความใส่ใจและห่วงใยในผู้บริโภคเปรียบเสมือนญาติมิตรของตนเอง มีความรักในผู้บริโภคโดยเน้นความปลอดภัยของสินค้าซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การออกแบบและการผลิต (Velasquez, 2006) กล่าวคือการออกแบบ ผู้ผลิตต้องทำการออกแบบสินค้าที่ไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค มีส่วนประกอบที่มีคุณภาพเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ ผู้ผลิตทำหน้าที่ทดสอบผลิตภัณฑ์ว่าเมื่อออกแบบในลักษณะนี้จะไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ตัวอย่างผู้ผลิตจะต้องทำการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สินค้าที่ผ่านมาว่ามีปัญหาด้านใดบ้าง ทำการสำรวจผู้บริโภค วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภค ทำการทดสอบผลิตภัณฑ์ภายใต้สถานการณ์ที่แตกต่างกันของการให้ผู้บริโภคเลือกใช้วัตถุดิบที่มีความแข็งแรงทนทานเพียงพอต่อการใช้ มีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการผลิตเพื่อช่วยทำให้การออกแบบสินค้าไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคเช่น บริษัท Plan Toys ซึ่งเป็นผู้ริเริ่ม และผู้นำเข้ารายใหญ่ในการผลิตของเล่นเด็กจากไม้ยางพาราของประเทศไทยได้ให้ความสนใจในทุกขั้นตอนของการออกแบบการผลิตโดยให้ความสำคัญด้านความปลอดภัยควบคู่กันมาโดยตลอด สำหรับการผลิตผู้ประกอบการ

ผลิตจะต้องทำการควบคุมกระบวนการผลิตทุกขั้นตอนตั้งแต่การนำเข้าวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต วัตถุดิบที่ใช้ต้องถูกคัดสรรแต่สิ่งที่ดีมีคุณภาพไม่นำเอาวัตถุดิบที่หมดอายุหรือเสื่อมสภาพเข้ามาใช้ในการผลิต มีการตรวจสอบสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้รับจากการผลิตว่ามีคุณภาพหรือข้อบกพร่องส่วนใดบ้างให้ทำการแก้ไข และกำจัดสินค้าเหล่านั้นออกไป ไม่นำเข้ามาปะปนกับสินค้าที่มีคุณภาพเพื่อทำการจำหน่าย

1.3 มีสัมมาวายามะ ผู้ประกอบการต้องมีความอุตสาหพยายามคิดค้นปรับปรุงวิธีการผลิตให้มีความก้าวหน้าและดีขึ้นเพื่อที่จะได้มาซึ่งสินค้า และบริการที่ดีและมีคุณภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้บริโภค หากผู้ประกอบการธุรกิจสามารถประยุกต์ใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทาในการผลิตสินค้าและบริการคือมีความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการผลิตสินค้าที่ดีและมีคุณภาพนำไปสู่การปฏิบัติคือการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่องเพราะความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ผู้ประกอบการจะต้องมีการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีและกระทำอย่างต่อเนื่องอาศัยความเพียรพยายามก็จะทำให้เกิดความยั่งยืนแก่กิจการ

2. การจัดการตลาด จากการที่งานด้านการตลาดของภาคธุรกิจจะเกี่ยวข้องกับการจัดหาสินค้าและบริการเพื่อจำหน่ายให้กับผู้บริโภค และก่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดให้แก่ผู้บริโภค ดังนั้นการประยุกต์ใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทาของภาคธุรกิจประกอบไปด้วย สัมมาวาจา สัมมาวายามะ และสัมมากัมมันตะ

2.1 มีสัมมาวาจา (วาจาชอบ) คือ การใช้ถ้อยคำหรือคำพูดที่ละเว้นการพูดเท็จพูดความจริงและมีความสัตย์ไม่โกหกหรือหลอกลวงคนอื่น โดยภาคธุรกิจจะต้องให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นความจริงแก่ผู้บริโภค ไม่ปิดบังข้อมูลข่าวสารเช่น ภาคธุรกิจควรให้ข้อมูลที่เป็นข้อดีและข้อเสียของการใช้สินค้าดังกล่าว การติดฉลากให้คำแนะนำในการใช้สินค้าเพื่อทำให้ผู้บริโภคทราบข้อดีและข้อเสียของการใช้สินค้านั้น การโฆษณาที่ไม่ได้มุ่งหวังจะจำหน่ายสินค้าและบริการอย่างเดียว ไม่ทำการโฆษณาที่เกินความเป็นจริงโดยการใช้ถ้อยคำที่มีลักษณะโอ้อวดสรรพคุณของสินค้าเกินความเป็นจริง หรือใช้ถ้อยคำที่เป็นการโจมตีหรือใส่ร้ายป้ายสีคู่แข่งขันจนสร้างความเสียหายให้แก่ผู้ประกอบการที่ทำธุรกิจเหมือนกันทำให้ผู้บริโภคมีความเข้าใจผิดและมีทัศนคติที่ไม่ดีกับผู้ประกอบการดังกล่าว

2.2 มีสัมมากัมมันตะ คือ การกระทำชอบ โดยจะต้องมีการดำเนินงานด้านการตลาดที่มีคุณธรรม ไม่กระทำการใดที่เบียดเบียนหรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น เช่น ธุรกิจจำเป็นต้องแสดงความรับผิดชอบทางด้านการตลาดโดยต้องทำการวิจัยด้านการตลาดเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค ได้แก่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ตลอดจนสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ดีที่สุด มีการให้บริการแก่ผู้บริโภคด้วยความเต็มใจ นำเสนอข้อมูลข่าวสาร และการให้บริการในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และก่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้บริโภค ไม่ใช้วิธีการบีบบังคับหรือการใช้กลยุทธ์ที่ส่อแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่เกิดจากการเสแสร้งหรือหลอกลวงให้ผู้บริโภคมาหลงเชื่อ และหันมาใช้บริการดังตัวอย่างของการโฆษณาผลิตภัณฑ์

Efferin อวดอ้างสรรพคุณเกินจริง สร้างเรื่องหลอกผู้บริโภคผ่านทางสื่อออนไลน์โดยระบุสรรพคุณว่าสามารถกระตุ้นการเผาผลาญได้อย่างดีเยี่ยมส่งเสริมการกำจัดไขมันขั้นสุดกระตุ้นเนื้อเยื่อไขมันสีน้ำตาลช่วยลดคลอเรสเตอรอลในเลือดมีประสิทธิภาพในการต้านภาวะซึมเศร้า ซึ่งจากการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาพบว่าเป็นข้อมูลเท็จจึงทำให้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวถูกเพิกถอนทะเบียนการค้า (มติชนออนไลน์, 2564) แต่กระทำการทุกอย่างด้วยความจริงจังและจริงใจ เช่น การโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการที่มีสรรพคุณซึ่งเป็นจริง การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคุณภาพและสรรพคุณของสินค้าเกี่ยวกับส่วนผสมที่เป็นจริง มีการระบุวัน เวลา ของการผลิตสินค้า และวันหมดอายุของสินค้า

2.3 มีสัมมาวายามะ คือ ความอุตสาหะพยายามในการพัฒนาสินค้าและบริการมีการศึกษาวิจัยอยู่ตลอดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อจะได้ทราบความต้องการที่แท้จริงของลูกค้าตลอดจนปัญหา และอุปสรรคที่ผู้บริโภคมีเกี่ยวกับการใช้สินค้า และบริการในอันที่จะปรับปรุงสินค้าและบริการอย่างต่อเนื่องดังตัวอย่างของผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่ากว้าง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งทำธุรกิจผลไม้แปรรูป ได้นำเอาหลักมัชฌิมาปฏิปทามาใช้ในการดำเนินงานคือ สัมมาวายามะ โดยมีความอุตสาหะพยายามในการปรับปรุง พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีการสอบถามลูกค้าตลอดเกี่ยวกับการใช้สินค้าและบริการเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทำให้สินค้าและบริการเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคเป็นจำนวนมาก สามารถทำตลาดได้อย่างกว้างขวางก่อให้เกิดความยั่งยืนแก่กิจการเป็นเวลานานกว่า 40 ปี ทำการผลิตสินค้าที่ดีมีคุณภาพได้มาตรฐานไม่ก่อให้เกิดมลพิษและไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ช่วยเหลือสังคมโดยทำธุรกิจในลักษณะของกลุ่มเป็นการรวมตัวกันของคนในชุมชนในการทำธุรกิจเพื่อช่วยเหลือกัน ผลกำไรที่ได้ก็มีการแบ่งปันกันระหว่างสมาชิกของกลุ่ม (ศูนย์คุณธรรม, 2552)

ผู้ประกอบการธุรกิจที่ดีจะต้องมีความจริงใจ และซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภคเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมโดยทำการตลาดอย่างมีคุณธรรมมีการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและการบริการที่ถูกต้องไม่หลอกลวงผู้บริโภคอันจะทำให้ผู้บริโภคมีความเชื่อถือ ศรัทธา และไว้วางใจธุรกิจซึ่งจะก่อให้เกิดความยั่งยืนแก่กิจการ

3. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ จากความก้าวหน้าของการดำเนินธุรกิจที่มีพัฒนามาตามลำดับจากอดีตที่เป็นธุรกิจเล็ก ๆ ทำกันภายในครอบครัวและขยายตัวมาเป็นธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ขึ้นในรูปแบบของห้างหุ้นส่วน บริษัทจำกัดในปัจจุบันทำให้มีทรัพยากรมนุษย์เข้ามาทำงานในองค์กรธุรกิจเพิ่มขึ้น การประยุกต์ใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทากับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ประกอบไปด้วย สัมมาสังกัปปะ สัมมากัมมันตะ และสัมมาวาจา

3.1 มีสัมมาสังกัปปะ คือดำริชอบผู้ประกอบการมีการคิดพิจารณาในทางที่ดีงามโดยจะต้องมีความคิดที่ดีเป็นไปทางบวกกับพนักงานทุกคนอย่ามีอคติหรือมีความคิดที่

ลำเอียงไปทางลบกับพนักงานบางคน มีจิตใจที่เปิดกว้างในการรับฟังความคิดเห็นของพนักงาน ไม่มีการปิดกั้นหรือเอาความคิดเห็นของผู้ประกอบการเป็นใหญ่

3.2 มีสัมมากัมมันตะ คือ มีการประพฤติปฏิบัติที่ดีมีคุณธรรมกับพนักงาน ได้แก่ การจ่ายค่าจ้างแรงงานควรมีความเหมาะสม และเป็นเหตุเป็นผลกับสภาพค่าครองชีพในปัจจุบันของประเทศนั้น ๆ โดยค่าจ้างแรงงานต้องทำให้ลูกจ้างสามารถดำรงกันอยู่ได้และสามารถเลี้ยงครอบครัวได้หากงานที่ปฏิบัติมีความเสี่ยง และเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกายของพนักงาน องค์กรธุรกิจจะต้องจ่ายค่าตอบแทนที่สูงกว่าอัตราค่าแรงงานขั้นต่ำที่กำหนดไว้ ตลอดจนมีการดูแลทุกข์สุข และจัดสวัสดิการที่จำเป็นให้แก่พนักงานโดยการดูแลรักษาพยาบาลเมื่อพนักงานเจ็บป่วย

3.3 มีสัมมาวาจา คือ การเจรจาชอบ ผู้ประกอบการควรพูดจากับพนักงานด้วยการใช้ถ้อยคำที่สุภาพ มีปิยวาจา ไม่พูดจาดูถูกดูหมิ่นหรือเหยียดหยามพนักงาน แต่จะต้องให้เกียรติกับพนักงานทุกคนหากพนักงานคนใดประสบความสำเร็จในการทำงานก็จะต้องให้การยกย่องและเชิดชูคุณความดีของพนักงานดังกล่าวให้สาธารณชนได้รับทราบ ผู้ประกอบการที่ดีควรมีคุณธรรม มีความรัก เมตตาแก่พนักงานทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกที่รักมักที่ชังไม่กดขี่ข่มเหงหรือดูถูกพนักงาน มีความห่วงใย และใส่ใจพนักงานโดยมีการจัดสรรสวัสดิการให้กับพนักงานเพื่อให้พนักงานมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงานการประพฤติปฏิบัติที่ดีมีคุณธรรมต่อพนักงานจะก่อให้เกิดผลดีกับธุรกิจเพราะพนักงานจะมีความรักและศรัทธาในผู้ประกอบการ และจะมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานให้กับธุรกิจอย่างเต็มความรู้และความสามารถซึ่งจะช่วยทำให้องค์กรธุรกิจมีความเจริญเติบโตและสร้างความยั่งยืนให้กับกิจการ

4. การจัดการด้านการเงิน การจัดการด้านการเงินเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญของธุรกิจที่จะทำให้การดำเนินธุรกิจมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จ การประยุกต์ใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทาประกอบไปด้วย สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบประกอบอาชีพสุจริต เพื่อช่วยทำให้การจัดการการเงินมีความมั่นคง มีสัมมาสติ มีความรอบคอบ ตั้งใจที่แน่วแน่ในการวางแผนการเงิน และมีสัมมาวายามะคือมีความเพียรในการประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดี

4.1 มีสัมมาอาชีวะ คือ การลงทุนทำธุรกิจที่มีความสุจริต กล่าวคือ ผู้ประกอบการจะต้องนำเงินทุนมาประกอบการหรือลงทุนดำเนินธุรกิจที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ดำเนินธุรกิจที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเบียดเบียน และเป็นอันตรายต่อผู้อื่น เช่น ธุรกิจที่เป็นการมอมเมาหรือเป็นอันตราย และสิ่งแวดล้อม เช่น สุรา บุหรี่ ผับ บาร์ คาราโอเกะ บ่อนการพนัน โดยเฉพาะในปัจจุบันพบว่า ธุรกิจประเภทผับ บาร์ คาราโอเกะก่อให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ คือ โควิด-19 ในวงกว้าง (ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19, 2564) เป็นอันตรายต่อผู้คนที่เข้ามาใช้บริการ และลุกลามแพร่ระบาดไปยังคนใกล้เคียง และคนรอบข้าง นอกจากนี้จากการดำเนินธุรกิจที่ไม่ได้นำหลักของสัมมาอาชีวะเข้ามาใช้ได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนและความไม่ยั่งยืนของกิจการ เช่น บริษัท Enron ซึ่งเป็นบริษัทพลังงานชั้นนำของโลก

ในประเทศสหรัฐอเมริกาเคยติดอันดับที่ 7 ของบริษัทที่ใหญ่ที่สุดในโลกของ Fortune 500 บริษัทกระทำความผิดด้านการขาดสัมมาอาชีวะกล่าวคือ มีการตกแต่งบัญชีแสดงสถานะข้อมูลทางการเงินของบริษัทที่ไม่เป็นจริงโดยแสดงรายได้เกินจริงเกือบ 600 ล้านเหรียญสหรัฐจนในที่สุดเมื่อทางการรัฐบาลของสหรัฐอเมริกาตรวจพบการทุจริตทำให้บริษัท Enron ถูกตัดสินให้ล้มละลาย (ธนาคารกรุงเทพ จำกัด, 2560)

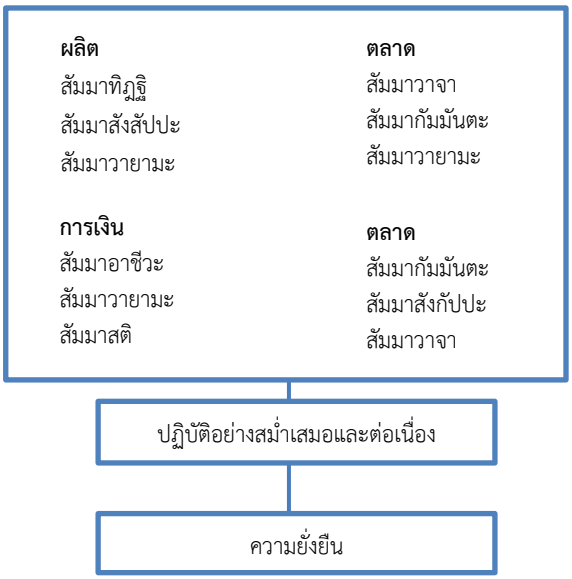
4.2 มีสัมมาสติ คือ มีความรอบคอบ และมีความตั้งใจที่แน่วแน่ในการวางแผนการใช้เงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด และไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงแก่พนักงาน กล่าวคือ มีการนำเอาเงินที่ได้จากกำไรส่วนหนึ่งไปใช้ในทางที่ถูกต้องและชอบธรรม เช่น การใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนของกิจการ เพื่อป้องกันการขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินงาน ส่วนที่เหลือเก็บไว้เป็นเงินออมสำหรับกิจการเพื่อใช้จ่ายเป็นสวัสดิการของพนักงาน

4.3 มีสัมมาวายามะ คือ มีความเพียรพยายามในการทำความดีได้แก่ ละเว้นกระทำการใดที่ก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้ประกอบการ และองค์กรธุรกิจ ได้แก่ การคดโกงผู้บริโภค พนักงาน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง แต่พึงกระทำความดีอันจะก่อให้เกิดผลดีแก่ธุรกิจ เช่น มีการนำเอาเงินที่เป็นผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจส่วนหนึ่งไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่คนในสังคมในลักษณะของการให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ เป็นทุนการศึกษาของนักเรียนที่ยากจน คนพิการ ผู้ด้อยโอกาสในสังคม การสนับสนุนโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งถือว่าเป็นการเสียสละ และช่วยเหลือสังคม ดังตัวอย่างของบริษัทไทยนครพัฒนาจำกัดที่ทำการผลิตยาและส่งออกสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้นำเอาคุณธรรมการมีสัมมาวายามะไปใช้ในการดำเนินธุรกิจไม่มีการเบียดเบียนผู้บริโภคคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมโดยการทำธุรกิจกับต่างประเทศไม่ได้มุ่งแต่ตักตวงหาประโยชน์เพื่อตัวเองแต่จะต้องมีส่วนร่วมในการแบ่งปันและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่ไปลงทุนให้ดีขึ้น ผู้บริหารบริษัทไทยนครพัฒนาจำกัด ต้องอย่าเดินอยู่ในความมืดการใช้ชีวิตต้องเดินอย่างมีทิศทาง เราสนใจตัวเลขเศรษฐกิจได้แต่ต้องรู้จักสมดุลกับด้านอื่น ๆ เพื่อให้สังคมมีความสุขต้องรู้จักแบ่งปันให้กับสังคม ผมพูดเสมอว่าการออกไปทำธุรกิจในประเทศเพื่อนบ้านอย่าเอาแต่ตักตวงหาประโยชน์เพื่อตัวเองต้องรู้สึกอยากมีส่วนร่วมพัฒนาบ้านเมืองของเขาให้ดีขึ้นด้วย (สหทัย โมสิกะ, 2557)

การจัดการด้านการเงินของธุรกิจจะเกี่ยวข้องกับข้อมูลด้านการลงทุน รายได้ ผลประกอบการของธุรกิจ ดังนั้นผู้ประกอบการจะต้องมีการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ต่อตนเอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจ มีการกระทำ และปฏิบัติที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้อื่นแต่จะต้องก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดอันจะนำมาซึ่งความยั่งยืนของกิจการเพราะธุรกิจที่มีการจัดการด้านการเงินอย่างมีคุณธรรมย่อมจะทำให้กิจการมีความเจริญเติบโตได้รับความความเชื่อถือศรัทธาจากผู้บริโภค และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจ

เนื่องจากการจัดการธุรกิจประกอบไปด้วยการจัดการผลิต การจัดการตลาด การจัดการการเงินและการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้นการจัดการธุรกิจเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนแก่

กิจการ ผู้ประกอบการควรมีการประยุกต์ใช้มัชฌิมาปฏิปทาซึ่งเป็นหนึ่งในหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เน้นการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบทั้งทางกาย วาจา และทางใจ กับการจัดการจัดการธุรกิจ การจัดการผลิต ใช้หลักสัมมาทิฏฐิ ผู้ประกอบการมีเจตนาที่แน่วแน่ในการผลิตสินค้าที่ดีและมีคุณภาพ สัมมาสังกัปปะ มีการผลิตที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน มีความซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค โดยไม่ลดคุณภาพของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต มีสัมมาวายามะ คือ มีความเพียรพยายามในการปรับปรุง และพัฒนากระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพ การจัดการตลาดผู้ประกอบการมีสัมมาวาจา พูดจาเป็นมิตรอ่อนโยนกับผู้บริโภค มีสัมมากัมมันตะ คือ มีการประพฤติปฏิบัติที่ดีกับลูกค้าให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับผู้บริโภค มีสัมมาวายามะ คือ มีความเพียรพยายามในการพัฒนาสินค้าอย่างต่อเนื่อง การจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีสัมมากัมมันตะ คือ มีความเมตตากับพนักงาน มีสัมมาสังกัปปะ โดยมีความเป็นธรรมกับพนักงานทุกคน มีสัมมาวาจา คือ การใช้ถ้อยคำที่สุภาพและให้เกียรติกับพนักงาน การจัดการการเงิน มีสัมมาอาชีวะ ใช้เงินลงทุนในการประกอบธุรกิจที่มีความสุจริต มีการแบ่งสัดส่วนของจำนวนเงินให้เหมาะสมในการลงทุน มีการออมเพื่อเป็นทุนสำรองให้แก่กิจการ มีสัมมาวายามะคือมีความเพียรพยายามในการทำความดีเพื่อทำให้องค์กรธุรกิจมีความก้าวหน้า มีสัมมาสติ คือ มีความตั้งใจและมีเจตนาที่ดีในการใช้เงินที่ได้มาจากผู้ถือหุ้นอย่างถูกต้องและเหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ธุรกิจ และผู้ถือหุ้น โดยสามารถสรุปการประยุกต์ใช้มัชฌิมาปฏิปทากับการจัดการธุรกิจเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนแก่กิจการได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การประยุกต์ใช้มัชฌิมาปฏิปทากับการจัดการธุรกิจเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนแก่กิจการ

สรุป

การดำเนินธุรกิจปัจจุบันแม้นจะต้องเผชิญกับสภาพการแข่งขันที่รุนแรง ซึ่งเป็นแรงกดดันให้ผู้ประกอบการต้องพยายามหาวิธีการตลอดจนกลยุทธ์ในการที่จะทำให้ธุรกิจสามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการธุรกิจรายอื่นได้ซึ่งหมายถึงการที่ธุรกิจสามารถอยู่รอดได้ แต่อย่างไรก็ตามความอยู่รอดของธุรกิจนั้นอาจจะเป็นผลในระยะสั้นเพราะหากธุรกิจไม่สามารถปรับกลยุทธ์หรือวิธีการให้ทันกับคู่แข่งขันได้ความอยู่รอดของธุรกิจก็อาจจะยุติลง ดังนั้นการที่ธุรกิจจะดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการธุรกิจมีความปรารถนา โดยความยั่งยืนของธุรกิจจะเกิดขึ้นได้นั้นผู้ประกอบการนอกจากจะพัฒนาวิธีการ เทคนิค กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจให้เท่าทันคู่แข่งขันแต่จะต้องมีการนำเอาคุณธรรมที่จะช่วยทำให้การประกอบธุรกิจมีความยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยหนึ่งในหลักธรรมที่สำคัญทางพุทธศาสนาที่เน้นการประพฤติปฏิบัติที่ดีที่ชอบทั้งทางกาย วาจา และใจ ที่ผู้ประกอบการควรน้อมนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการธุรกิจ คือ หลักมัชฌิมาปฏิปทา ด้านการผลิต มีสัมมาทิฏฐิโดยเห็นชอบว่าหากธุรกิจผลิตสินค้าดีมีคุณภาพก็จะทำให้ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นในกิจการ มีสัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบในด้านการผลิตผู้ประกอบการต้องมีความรัก และปรารถนาดี ไม่มุ่งปองร้ายหรือเบียดเบียนผู้บริโภค มีสัมมาวายามะ คือ ผู้ประกอบการต้องมีความพยายามในการคิดค้นปรับปรุงวิธีการผลิตให้มีความก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพเพื่อจะทำให้ได้สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ ด้านการตลาดผู้ประกอบการจะต้องมีสัมมาวาจา คือ การใช้ถ้อยคำที่สุภาพ พูดความจริง ไม่ใช้คำพูดหรือถ้อยคำในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่เกิดความจริงเพื่อหลอกลวงให้ประชาชนหลงเชื่อและซื้อสินค้าของตนเพิ่มขึ้น มีสัมมากัมมันตะ คือ การประพฤติปฏิบัติที่ดีงามต่อผู้บริโภคโดยจะต้องมีการดำเนินงานด้านการตลาดที่มีคุณธรรม ไม่กระทำการใดที่เบียดเบียนหรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น มีสัมมาวายามะ คือ ความอุตสาหะพยายามในการพัฒนาสินค้า และบริการมีการศึกษาวิจัยอยู่ตลอดเกี่ยวกับการพัฒนาสินค้า และช่องทางการจัดจำหน่ายเพื่อทำให้ผู้บริโภคได้รับความสะดวกมากที่สุดในการซื้อสินค้าและบริการ ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ผู้ประกอบการมีสัมมาสังกัปปะ คือ การดำริชอบผู้ประกอบการมีการคิดพิจารณาในทางที่ดีงามโดยจะต้องมีความคิดที่ดีเป็นไปทางบวกกับพนักงานทุกคน มีสัมมากัมมันตะคือการประพฤติปฏิบัติที่ดีมีคุณธรรมกับพนักงาน มีสัมมาวาจา คือ การใช้ถ้อยคำที่สุภาพกับพนักงานทุกคน ด้านการเงิน มีสัมมาอาชีวะคือ การลงทุนทำธุรกิจที่มีความสุจริต กล่าวคือ ผู้ประกอบการจะต้องนำเงินทุนมาประกอบการหรือลงทุนดำเนินธุรกิจที่มีความซื่อสัตย์สุจริตมีสัมมาสติโดยมีการวางแผนการเงินของกิจการอย่างรอบคอบเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่กิจการและพนักงานมีสัมมาวายามะคือ มีความเพียรพยายามในการทำความดีได้แก่ ละเว้นกระทำการใดที่ก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้ประกอบการ และองค์กรธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง

ขวัญกมล ดอนขวา. (2556). *การจัดการธุรกิจชุมชนบนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง* (รายงานการวิจัย). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

จินตนา บุญบงการ. (2552). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนาคารกรุงเทพฯ จำกัด. (2560). *กรณีศึกษาเรื่องธรรมาภิบาลกับบริษัท Enron*. สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2564, จาก www.ledge.bualuang.co.th

นันทิยา หุตานุวัฒน์ และณรงค์ หุตานุวัฒน์. (2552). *การพัฒนาองค์กรชุมชน*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.

ปิยะพันธ์ ทยานิธิ. (2562). *วงจรความยั่งยืน*. สืบค้น 20 มีนาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/JQdS4

พระครูนิพัทธ์กัลยาณวัฒน์ (คะนอง กลฺยาณธมฺโม) และพระศรโสภณ ปภสฺสโร. (2562). พัฒนาการของการศึกษาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 7(2), 297-316.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก.

มติชนออนไลน์. (2564). *อย.เตือนอย่าหลงเชื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์ Efferin อวดอ้างสรรพคุณเกินจริง สร้างเรื่องหลอกผู้บริโภค*. สืบค้น 24 มกราคม 2565, จาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_2901847

วรัญญู เวียงอำพล. (2546). *การจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในประทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2551). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: ดวงกมลสมัย.

ศูนย์คุณธรรม. (2552). *โครงการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรม จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: สุเทพการพิมพ์.

ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19. (2564). *รายงานผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรน่า ปลายเดือนมีนาคม ถึงวันที่ 8 เมษายน 2564*. สืบค้น 18 กันยายน 2564, จาก http://www.BBC.com

สหทัย โมสิกะ. (2557). *คุณธรรมนำธุรกิจ*. สืบค้น 5 พฤศจิกายน 2564, จาก www.posttoday.com

David, G. (2013). *Policy: Sustainable development goals for people and planet*. Retrieved September 22, 2021, from http://www.iied.org

Thai Union. (2012). *Business Ethics*. Retrieved September 21, 2022, from https://investor-th.thaiunion.com/

Velasquez, M. G. (2006). *Business Ethics*. New Jersey: Prentice-Hall.

วิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของอริสโตเติล*

ANALYSIS OF ARISTOTLE'S POLITICAL PHILOSOPHICAL IDEAS

กำพล ศรีโท, นรพัชร เสาธงทอง, กษิดิศ รอดน้อย
Kampol Sritho, Norapat Soathongtong, Kasidit Rodnoi
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathum Thani University
Corresponding Author E-mail: S.Kampol2509@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของอริสโตเติล อริสโตเติลถือว่าเป็นนักปราชญ์คนสำคัญของปรัชญากรีก อริสโตเติลมองการส่งมอบอำนาจแก่คนๆเดียวนับเป็นสิ่งที่ผิดพลาดไม่สมควรและสร้างผลงานทางปรัชญาทางการเมืองการปกครองไว้มากที่สุด และเป็นนักปรัชญาการเมืองที่พูดถึงธรรมชาติของมนุษย์กับความเป็นสัตว์ทางการเมือง (political animal) จำแนกรูปแบบการปกครองออกเป็น 6 รูปแบบ โดยแบ่งเป็นหมวดใหญ่ๆ คือการปกครองใดที่ผู้ปกครองใช้อำนาจการปกครองเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองที่ดี ได้แก่ ราชาธิปไตย (Monarchy) อภิชนาธิปไตย (Aristocracy) และโพลิตี้ (Polity) ส่วนการปกครองใดที่ผู้ปกครองใช้อำนาจเพื่อตนเอง และพรรคพวกถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองที่เลว ได้แก่ ทรราช (Tyranny) คณาธิปไตย (Oligarchy) และประชาธิปไตย (Democracy) อริสโตเติลยังได้เพิ่มแนวคิดด้านชีววิทยา เพื่อช่วยอธิบายปรากฏการณ์ให้มีความเป็นรูปธรรมและใกล้เคียงกับสภาวะทางธรรมชาติมากยิ่งขึ้น ปรัชญาของเขาจึงมีสถานะเป็นรูปธรรมมากกว่าปราชญ์ท่านอื่นในสำนักเดียวกัน

คำสำคัญ: แนวคิด; ปรัชญาการเมือง; อริสโตเติล

Abstract

This article was an analytical study of Aristotle’s political philosophy. Aristotle was considered an important philosopher of Greek philosophy. Aristotle viewed the delegation of power to one man as the most erroneous and the greatest contribution to political philosophy. He was a political philosopher who

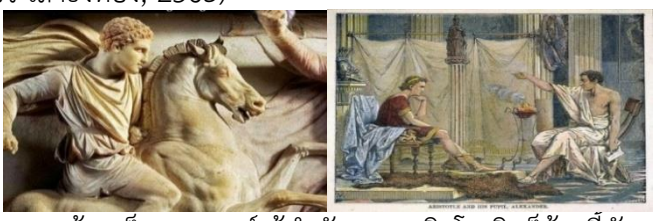
*Received April 9, 2022; Revised May 25, 2022; Accepted May 27, 2022

talked about human nature and political animal any government that the ruler used for the benefit of the public was considered a good form of government, namely Monarchy, Aristocracy, and Polity. The government that used power for oneself and their partisans was considered a bad form of government, namely Tyranny, Oligarchy, and Democracy. Aristotle added to the concept of biology to help explain the phenomenon more concretely and closer to its natural state. His philosophy, therefore, had more concrete status than any other philosopher in the same school.

Keywords: Concept; Political Philosophy; Aristotle

บทนำ

นักปรัชญากรีกโบราณที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ โสคราติส เพลโต (อาจารย์ของอริสโตเติล) และอริสโตเติล พวกเขาได้เปลี่ยนโฉมหน้าของปรัชญากรีก สมัยก่อนโสกราติส จนกลายเป็นรากฐานสำคัญของปรัชญาตะวันตกในลักษณะปัจจุบันโสคราติสนั้นไม่ได้เขียนอะไรทิ้งไว้เลย ทั้งนี้เนื่องจากผลของแนวคิดปรากฏในบทสนทนาของเพลโตชื่อ เฟดรัส เราได้ศึกษาแนวคิดของเขาผ่านทางงานเขียนของเพลโตและนักเขียนคนอื่น ๆ (บุญชัย ใจเย็น, 2557) ผลงานของเพลโตและอริสโตเติลเป็นแก่นของปรัชญาโบราณส่วนที่เหมือนกันระหว่างเพลโตและอริสโตเติล คือ รัฐและสังคมที่ดีย่อมทำให้เกิดความสุขได้ดีที่สุด ทัศนะนี้จึงเป็นทัศนะในเรื่องโลกแห่งประสบการณ์นั่นเอง อีกทัศนะหนึ่งเรื่องโลกแห่งแม่แบบ อริสโตเติลเชื่อความเป็นจริงของแม่แบบ ผู้เขียนพบว่างานเขียนของอริสโตเติลนั้นมีความครอบคลุมในศาสตร์แขนงต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นการปกครอง กฎหมาย อภิปรัชญา ตรรกศาสตร์ เทววิทยา ดาราศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ชีววิทยา ฯลฯ กล่าวได้ว่าเขาคือหนึ่งในมหาบุรุษผู้ทรงความคิดต่อปรัชญาโลกตราบจนกระทั่งยุคปัจจุบัน (นรพัชร เสาธงทอง, 2563) อริสโตเติลนั้น นอกจากจะได้ถวายการสอนแก่พระเจ้าอเล็กซานเดอร์แล้ว เขายังมีลูกศิษย์ที่เป็นกษัตริย์ในภายหลังอีก 2 พระองค์ คือ ปโตเลมี (Ptolemy) และแคสแทนเดอร์ (Cassander) เชื่อกันว่าเขาคือผู้แนะนำให้พระเจ้าอเล็กซานเดอร์กรีฑาทัพอันเกรียงไกรไปพิชิตดินแดนต่าง ๆ และยังได้รวบรวมสรรพวิทยาจากดินแดนต่างๆเพื่อนำมาศึกษาจนแตกฉาน และความรู้ในจุดนี้เองที่ได้กลายเป็นฐานรากของวิชาการหลาย ๆ แขนงในยุคปัจจุบัน (นรพัชร เสาธงทอง, 2563)

ภาพที่ 1 พระเจ้าอเล็กซานเดอร์ ผู้นำทัพ และอริสโตเติลก็ต้องลี้ภัยออกจากเอเธนส์

พระเจ้าอเล็กซานเดอร์ ผู้นำทัพอันเกรียงไกรของมาซิโดเนีย ภายใต้คำแนะนำของอริสโตเติลเขาได้ยกทัพไปพิชิตดินแดนตะวันออก (เปอร์เซีย) หลังจากได้รับชัยชนะแล้วพระองค์ยังคาดหวังในการที่จะขยายดินแดนออกไปยังภูมิภาคอื่น เอกสารบางฉบับกล่าวว่าพระองค์ไล่ตามความปรารถนาที่จะต้องการเห็น จุดสิ้นสุดของโลกและมหาสมุทรใหญ่ที่เบื้องปลาย พระองค์จึงยกทัพเข้าไปในดินแดนเอเชียใต้และครองชัยชนะเหนือดินแดนดังกล่าว ภายหลังการสิ้นพระชนม์พระองค์ อริสโตเติลก็ต้องลี้ภัยออกจากเอเธนส์ (นรพัชร เสาธงทอง, 2563)

กล่าวกันว่า นครเอเธนส์ในยุคนั้นหลังจากสิ้นอำนาจของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์แล้วศัตรูทางการเมืองที่เคยสยบยอมก็เริ่มออกมาต่อต้านมาเซโดเนียอย่างรุนแรง ปราชญ์ที่เคยเป็นพันธมิตรของมาเซโดเนียเริ่มถูกจับมาลงโทษ อริสโตเติลจึงตกเป็นเป้าหมายการปองร้ายจากนักการเมืองแห่งเอเธนส์ เขาให้เหตุผลของการลี้ภัยมาอยู่ที่เมืองคาลซิสในครั้งนี้ว่า เพื่อชาวเอเธนส์จะได้ไม่ทำบาปต่อปรัชญาเป็นครั้งที่สอง (เพราะครั้งแรกเอเธนส์ได้เคยทำบาปโดยประหารชีวิตโสคราตีสมาก่อนแล้ว) (สถิต วงศ์สวรรค์. (2540)

ในยุคสมัยของอริสโตเติลนั้นวิทยาศาสตร์ไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่ากับเรื่องของการเล่นแร่แปรธาตุและการดำรงอยู่ของพระเจ้า แต่อริสโตเติลยังคงสนใจศึกษาวิทยาศาสตร์ทั้งชีววิทยา ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ อภิปรัชญา เขาเชื่อว่าการไขความลับของโลกและจักรวาลยังคงต้องพึ่งพาศาสตร์เหล่านี้

ภูมิหลังของอริสโตเติล

ประวัติของอริสโตเติล

เกิดเมื่อประมาณ 384 หรือ 383 ปีก่อนคริสตกาลที่เมืองสตากิรุส ในแคว้นมาซีโดเนีย ซึ่งเป็นแคว้นที่แห้งแล้งทางตอนเหนือสุดของทะเลเอเจียของประเทศกรีก เป็นบุตรชายของนิโคมาคัส ซึ่งมีอาชีพทางการแพทย์ประจำอยู่ที่เมืองสตารากียและยังเป็นแพทย์ประจำพระองค์ของพระเจ้าอมินตัสที่ 2 แห่งมาเซโดเนีย(ชเอิญศรี อิศรางกูร ณ อยุธยา และวิโรจน์ นาคชาตรี, 2542) ในช่วงเวลาราว 336 ปี ก่อนคริสตศักราช เมื่อพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ได้สืบราชสมบัติพระองค์สนับสนุนให้อริสโตเติลสร้างสถาบัน Lyceum ขึ้น การศึกษาค้นคว้าของเขาจึงได้ถูกบันทึกเอาไว้เป็นจำนวนหลายร้อยเล่ม บางเอกสารกล่าวว่าอาจจะถึง 1,000 เล่ม แสดงให้เห็นถึงความรอบรู้ของเขาในสรรพวิชาต่าง ๆ ปัจจุบันแม้ว่าตัวอาคารสิ่งก่อสร้างของ Lyceum จะพังทลายลงมาจนเหลือแต่ฐานราก แต่รัฐบาลยังคงอนุรักษ์ไว้ในเชิงประวัติศาสตร์ (สุเชาว์ พลอยชุม. (2527)

ภาพที่ 2 สถาบัน Lyceum ในปัจจุบัน

เมื่อพระเจ้าพิลิปสิ้นพระชนม์ เจ้าชายอเล็กซานเดอร์ ขึ้นครองราชย์จึงยุติการศึกษา เขาจึงเดินทางกลับกรุงเอเธนส์ และได้ตั้งสำนักปรัชญาขึ้นชื่อว่า ลีเซียม (Leceum) สอนปรัชญาอยู่เป็นเวลา 13 ปี ได้เขียนหนังสือไว้มากมาย เช่น ปรัชญาวิทยาศาสตร์ ตรรกวิทยา เป็นต้น (ชเอิญศรี อิศรางกูร ณ อยุธยา และวิโรจน์ นาคชาตรี, 2542)

การศึกษาของอริสโตเติล (Aristotle)

เขาได้เข้าเรียนในสำนักอะคาเดมีของเพลโต เมื่ออายุ 17 ปี เขาได้ศึกษาแนวคิดทางปรัชญาของเพลโตได้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้นพื้นฐานปรัชญาของอริสโตเติลจึงได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากเพลโตผู้เป็นอาจารย์ปรัชญา (ฟื้น ดอกบัว, 2532) หากแต่แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของอริสโตเติลกลับมีเพียงบางส่วนที่คล้ายคลึงกับทัศนะของเพลโต

เนื่องจากอริสโตเติลได้พัฒนาแนวคิดของเพลโตจนกลายเป็นแนวคิดที่แตกต่างออกไป โดยเฉพาะการพัฒนาแนวคิดไปในทางวิทยาศาสตร์ที่อริสโตเติลมีความถนัด และเชี่ยวชาญ ซึ่งวางอยู่บนบรรทัดฐานแห่งประสาทสัมผัส รวมทั้งการวางแบบแผนทางตรรกศาสตร์ไว้อย่างเป็นระบบ อริสโตเติลจึงได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งตรรกศาสตร์ ซึ่งเป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์สำหรับค้นคว้าหาความรู้ทุกชนิด เพราะฉะนั้นจึงถือกันว่าผู้ที่ศึกษาวิชาปรัชญาควรศึกษาวิชาตรรกศาสตร์ก่อนเพราะตรรกศาสตร์จะเป็นเครื่องมือและห้องทดลองของวิชาปรัชญา (ฟื้น ดอกบัว, 2532)

แนวคิดที่สำคัญของอริสโตเติลมีหลายประการ หนึ่งในนั้นคือแนวความคิดที่ว่าโลกนั้นคือ ศูนย์กลางของจักรวาลและแนวคิดของเขาได้ส่งผลต่อเนื่องมานานนับพันปี จนกระทั่งนักวิทยาศาสตร์ในยุคถัดมาได้ค้นพบว่าความเชื่อดังกล่าวนั้นยังไม่ถูกต้องแต่อริสโตเติลก็ยังได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาของรัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นผลมาจากการแตกฉานของศาสตร์การปกครองของเขานั่นเอง จนเป็นที่ยอมรับสืบต่อกันมาตราบจนกระทั่งยุคปัจจุบัน (พระราชวรมุนี (ประยูร ธมมจิตโต), 2540)

ทัศนะของอริสโตเติลเป็นแนวคิดที่แหวกแนวออกไปจากปรัชญาของเพลโต ซึ่งหากจัดทัศนะของเพลโตว่าเป็นปรัชญาแบบทวินิยม ที่เน้นไปทางจิตนิยมหรือมโนคตินิยม (Idealism) ปรัชญาอริสโตเติล ก็จัดว่าเป็นปรัชญาแบบสัจนิยม (Realism) กล่าวคืออริสโตเติลรับอิทธิพลทางความคิดเรื่องแบบ (Form) มาจากเพลโต ผู้ซึ่งเชื่อว่าแบบเป็นภาวะหรือมโนคติซึ่งแยกออกจากโลกแห่งประสาทสัมผัส (โลกของสิ่งเฉพาะ) อย่างสิ้นเชิง แต่สิ่งเฉพาะต้องมีแบบที่ไม่เปลี่ยนแปลงหรือสารัตถะของสิ่งนั้นแต่อริสโตเติลมีความเห็นตรงข้ามกับเพลโตในแง่ของการแยกกันระหว่างโลกแห่งแบบและโลกแห่งประสาทสัมผัส เพราะเขาขื่อว่าแบบไม่ได้แยกออกจากสิ่งเฉพาะในโลกแห่งประสาทสัมผัส แต่แบบเป็นสิ่งที่มีอยู่ในสิ่งเฉพาะ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือโลกแห่งแบบ และโลกแห่งประสาทสัมผัสไม่ได้อยู่แยกกันแต่แบบเป็นสารัตถะของสิ่งเฉพาะเช่นเดียวกับแบบของมนุษย์ที่มีอยู่ในมนุษย์แต่ละคน สสารและแบบจึงเป็นสิ่งคู่กัน เพราะฉะนั้นในทัศนะของอริสโตเติลแบบและสสาร (สิ่งเฉพาะ) ทั้งปวง จึงเป็นเหตุประการสำคัญเพียง 2 อย่าง ที่ประกอบรวมกัน แบบเป็นตัวคุมสสาร เช่นเดียวกับจิตที่เป็นตัวควบคุมร่างกาย หรือพระเจ้าเป็นผู้ทรงควบคุมโลกและจักรวาล (สุวัฒน์ จันทรจำนง, 2540)

แนวคิดทางปรัชญาของอริสโตเติลในด้านการเมือง

ภาพที่ 3 อริสโตเติล

อริสโตเติลมีความเห็นว่ามนุษย์ผิดกับสัตว์อื่น มนุษย์อยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ ความจำเป็นบังคับให้มนุษย์ต้องมีคู่ครองเพื่อสืบพันธุ์ จากจุดนี้เองที่เป็นสัญชาตญาณแห่งความเป็นสัตว์ของมนุษย์ เพื่อชีวิตจะได้ดำรงอยู่ได้ แต่เท่านั้นยังไม่พอ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ที่รู้คิด ก็คือ มนุษย์ต้องการสิ่งอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ผลิตได้ภายในครอบครัวและต้องมีความสัมพันธ์ทางจริยธรรมกว้างขวางออกไปนอกครัวเรือน อันเป็นเหตุให้ครอบครัวต่าง ๆ ต้องสัมพันธ์กันนครรัฐก็เกิดขึ้นตามมา

อริสโตเติลนั้นแม้ว่าเขาจะเป็นลูกศิษย์ของเพลโตแต่มุมมองทางปรัชญาของเขาในเรื่องของตัวแบบนั้นกลับมีมุมมองที่แตกต่างออกไป จิตรกรจึงวาดลักษณะการวางมือของเขาในภาพให้วางในระดับขนานพื้นดินสื่อความหมายถึงความรู้ต่าง ๆ หรือความจริงแท้ของโลกนั้นมิได้อยู่บนท้องฟ้า ต่างจากการวางมือของเพลโตผู้เป็นอาจารย์ ภายหลังการมรณกรรมของเพลโต ทิศทางของสำนักได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เขาออกเดินทางเพื่อแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ในท้ายที่สุดอริสโตเติลได้สร้างสถาบันของตนเองโดยใช้ชื่อว่า Lyceum ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของเขา (นรพัชร เสาธงทอง, 2563)

แนวคิดด้านรูปแบบการปกครอง

อริสโตเติลมีพื้นฐานทฤษฎีทางการเมืองจากรัฐที่ดีขึ้นอยู่กับธรรมชาติของคน เมื่อเพลโตให้แต่ละบุคคลมีอำนาจสูงกว่ารัฐ ดังนั้น อริสโตเติลปรับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับคนโดยกล่าวว่า บุคคลเป็นสัตว์สังคมและสัตว์ทางการเมืองตามธรรมชาติ เอกบุคคลไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างปกติหรือมีชีวิตที่ดีได้ ถ้าหากไม่มีสังคม

ในทัศนะของอริสโตเติล รัฐในอุดมคติ คือ รัฐที่ปกครองในระบอบอภิชนาธิปไตย (aristocracy) คือ การปกครองตามสัดส่วนโดยยึดถือคุณความดี (merit) เป็นหลักความเสมอภาคตามสัดส่วน (proportionate equality) คือสัดส่วนของคุณความดีต่อรัฐซึ่งถือเป็นหลักเฉลี่ยความยุติธรรม (distributive justice) (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2541) อริสโตเติลได้จำแนกลักษณะการปกครองของรัฐต่าง ๆ โดยใช้จำนวนและจุดประสงค์ของการปกครองเป็นเกณฑ์เป็น 6 รูปแบบ โดยแบ่งออกในด้านที่ดี 3 แบบ และไม่ดีอีก 3 แบบ ด้วยกัน ดังตารางข้างล่างนี้ (นรพัชร เสาธงทอง, 2563)

ตารางที่ 1 รูปแบบการปกครองตามมุมมองของอริสโตเติล

รูปแบบการปกครองตามมุมมองของอริสโตเติล		
ลักษณะการปกครอง	การมุ่งหวังประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่	การมุ่งหวังประโยชน์ของคนกลุ่มน้อย
ปกครองโดยคนเดียว	ราชาธิปไตย (Monarchy)	ทรราชย์ (Tyranny)
ปกครองโดยคนกลุ่มน้อย	อภิชนาธิปไตย (Aristocracy)	คณาธิปไตย (Oligachy)
ปกครองโดยคนหมู่มาก	โพลิตี้ (Polity)	ประชาธิปไตย (Democracy)

อริสโตเติลนั้นได้ศึกษารูปแบบทางการเมืองการปกครองของรัฐต่าง ๆ ที่พระเจ้าอเล็กซานเดอร์ (ซึ่งเป็นศิษย์ของเขา) ยึดครองมาได้ หลังจากที่อริสโตเติลได้ทำการศึกษาทั้งในมุมมองของการเมืองการปกครองและมุมมองของกฎหมายแล้ว เขาได้สรุปรูปแบบการปกครองออกเป็น 2 ส่วนประกอบไปด้วยรูปแบบการปกครองที่ดี (มุ่งหวังประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่) และรูปแบบการปกครองที่ด้อย (มุ่งหวังประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง) โดยนำเสนอด้วยตาราง ประกอบไปด้วย (นรพัชร เสาธงทอง, 2563)

1. ราชาธิปไตย หรือราชาปราชญ์ เป็นมรดกทางแนวคิดที่ได้รับตกทอดมาจากปรมาจารย์โสคราติส ผู้ก่อตั้งสำนัก เหมาะสำหรับรัฐที่มีดินแดนและประชากรไม่มากนัก

2. อภิชนาธิปไตย เป็นการปกครองโดยคณะบุคคล แต่ถึงแม้ว่าอำนาจจะอยู่ในมือของคณะบุคคลก็ตาม แต่การใช้อำนาจจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง เหมาะสำหรับรัฐที่มีขนาดใหญ่เกินกว่าบุคคลเดียวจะดูแลได้ทั่วถึง

3. โพลิตี้ เป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมาอีกขั้นของอภิชนาธิปไตยและเป็นรูปแบบการปกครองสมบูรณ์ที่สุดในการปกครองตามทัศนะของเพลโต

ในส่วนรูปแบบการปกครองที่ด้อยตามแนวคิดของอริสโตเติลนั้น ประกอบไปด้วย

1. รูปแบบทรราชย์ เป็นการใช้อำนาจโดยขาดจริยธรรม

2. คณาธิปไตย เป็นการที่กลุ่มบุคคลที่ถืออำนาจการเมืองใช้อำนาจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง

3. ประชาธิปไตย อริสโตเติลมองว่าแม้จะเป็นการปกครองโดยเสียงข้างมาก แต่หากอำนาจทางการเมืองที่ประชาชนมอบให้ไปอยู่ในมือของตัวแทนที่ขาดจริยธรรมหรือขาดประสบการณ์ ก็ไม่อาจที่จะบริหารบ้านเมืองให้ดีหรือละเลยผลประโยชน์ของประชาชนได้

อริสโตเติล กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์การเมืองตามธรรมชาติ มีแรงขับตามธรรมชาติในมนุษย์ เข้ามาอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ร่วมกันตามสัดส่วนที่แต่ละคนมีส่วนร่วม รัฐมิได้เกิดจากคนตกลงกัน ทำสัญญาประชาคม ในทัศนะของอริสโตเติล รัฐอุดมคติคือรัฐที่ปกครองในระบอบอภิชนาธิปไตย (aristocracy) คือการปกครองตามสัดส่วนโดยยึดถือคุณความดี (merit) เป็นหลักความเสนอภาค ตามสัดส่วนของคุณความดีต่อรัฐซึ่งถือเป็นหลักเฉลี่ยความยุติธรรม (distributive justice) สรุปว่าในยุคกรีกโรมัน แม้รัฐปกครองในระบอบกษัตริย์ก็ดีระบอบอภิชนาธิปไทยก็ดีการปกครองและผู้ปกครองต้องอยู่ในกรอบของความดีงาม ไม่อาจใช้อำนาจตามอำเภอใจต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนไปตามความเหมาะสม (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2541)

หลักความยุติธรรมตามแนวคิดของอริสโตเติล

อริสโตเติลกล่าวว่า สิ่งประเสริฐในการเมืองคือความยุติธรรมและความยุติธรรมประกอบขึ้นในสิ่งที่มีแนวโน้มที่จะส่งเสริมผลประโยชน์ร่วมความยุติธรรมเกี่ยวพันกับองค์ประกอบสองประการคือ สิ่งที่กำหนดให้และบุคคลซึ่งถูกกำหนดให้เป็นเจ้าของสิ่งที่กำหนดให้นั้น ความยุติธรรมจะยังเกิดขึ้น เมื่อบุคคลที่มีความเท่าเทียมกันได้รับสิ่งที่กำหนดให้แบบเดียวกัน (โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์, 2562) อริสโตเติลเห็นว่าสองสิ่งนี้เป็นที่มาของถูกต้องและความยุติธรรม หากว่าคนสองคนมีคุณสมบัติเท่ากันอยู่เพียงประการเดียว แต่ได้รับส่วนแบ่งหรือสิ่งที่กำหนดให้มากกว่าในทุก ๆ สิ่ง ความยุติธรรมคือที่รวมของคุณธรรมหลายประการ (ทั้งคุณธรรมแห่งศีลธรรมและคุณธรรมแห่งความรู้) และกลมกลืนในระหว่างคุณธรรมนานาประการนั้นทำให้ความดีในรัฐปรากฏขึ้นได้ อริสโตเติลแบ่งความยุติธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความยุติธรรมทั่วไป แบ่งออกเป็นความยุติธรรมตามธรรมชาติกับความยุติธรรมที่มนุษย์สมมติขึ้น

- ความยุติธรรมตามธรรมชาติ หมายถึง ความยุติธรรมอันเป็นสากล ไม่ขึ้นอยู่กับความรับรู้หรือการยอมรับของมนุษย์ เป็นความยุติธรรมที่ดำรงอยู่ด้วยตัวมันเอง เช่น การฆ่าผู้อื่นย่อมเป็นความผิด

- ความยุติธรรมที่สมมติขึ้น เป็นความยุติธรรมที่เป็นมาตรการที่มนุษย์ตกลงกำหนดขึ้นเพื่อชี้ถูกผิดในเรื่องที่ไม่มีถูกไม่มีผิดในตัวของมันเอง ความถูกผิดนี้จึงเป็นความถูกผิดที่สมมติขึ้นหรือกำหนดขึ้น เช่น การกำหนดให้รถวิ่งชิดซ้ายหรือวิ่งชิดขวา

2. ความยุติธรรมเฉพาะ แบ่งออกเป็นความยุติธรรมในแง่แบ่งสันปันส่วน และความยุติธรรมในแง่แลกเปลี่ยนทดแทน

- ความยุติธรรมในแง่แบ่งสันปันส่วน เป็นความยุติธรรมในแง่ส่วนรวมหรือมหาชนเป็นการแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ให้แก่บุคคลแต่ละคนอย่างมีสัดส่วนเหมาะสมแก่คุณภาพของแต่ละบุคคลโดยที่คนทุกคนมีความแตกต่างกันในแง่คุณธรรม เช่น ความสามารถ ซึ่งการให้สิ่งที่เท่ากันแก่ผู้มีความสามารถหรือคุณธรรมที่ต่างกันย่อมไม่เป็นธรรม

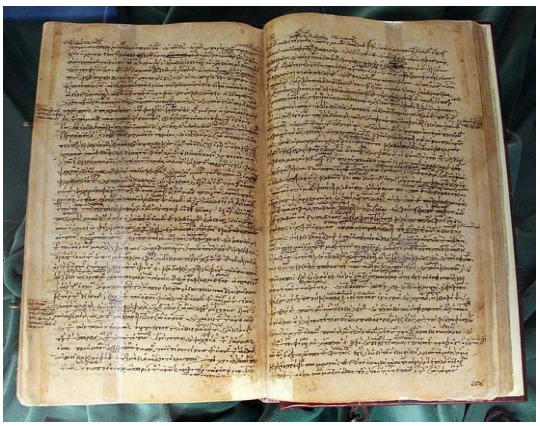
- ความยุติธรรมในการแลกเปลี่ยนทดแทน เป็นความยุติธรรมในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกัน เช่น การค้าขาย หรือการแลกเปลี่ยน ในกรณีนี้ต่างฝ่ายต่างต้องแลกเปลี่ยนทดแทนกันอย่างเสมอภาคเท่าเทียม โดยไม่คำนึงถึงคุณสมบัติส่วนบุคคล นั่นคือคู่สัญญาหรือผู้เสียหายต้องได้รับการตอบแทนหรือทดแทนส่วนที่ตนเสียไปจึงจะเป็นธรรม (โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์, 2562)

อริสโตเติลเชื่อว่า ความยุติธรรมคือการปฏิบัติตามกฎหมายและปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียม สำหรับกฎหมายนั้นถือเป็นกฎหมายที่มีอำนาจบังคับใช้อย่างถูกต้องก็ต่อเมื่อกฎหมายนั้นมีจุดมุ่งหมายเสริมสร้างสิ่งที่ดีให้แก่ทุก ๆ ส่วนและทุก ๆ คนในสังคม รวมทั้งใช้บังคับแก่ผู้มีหน้าที่ต้องทำในแต่ละด้าน ให้ทำตามหน้าที่นั้นเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุด ทั้งของตนเองและส่วนรวม (โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์, 2562) ด้วยลักษณะดังกล่าวนี้ส่งผลให้ความยุติธรรมเป็นคุณธรรมสูงสุดในบรรดาคุณธรรมทั้งปวง คุณธรรมด้านความยุติธรรม นอกจากจะยังประโยชน์แก่บุคคลผู้ยึดถือแล้วก่อประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วย ผู้เขียนพบว่าในระยะต่อมามีนักปราชญ์คนหนึ่งที่ได้เสริมรูปแบบความคิดเรื่องความยุติธรรมของ อริสโตเติล คือ เซนต์ โทมัส อไควนัส เขาเห็นว่าแนวคิดของอริสโตเติล ยังขาดความสมบูรณ์อยู่ในการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน นอกเหนือจากการที่ประชาชนจะได้รับความยุติธรรมจากรัฐแล้ว ประชาชนยังมีหน้าที่ที่จะมอบความยุติธรรมแทนคืนรัฐด้วย ไม่ได้มีหน้าที่จะคอยรับความยุติธรรมจากรัฐอย่างเดียวด้วยเหตุดังกล่าว อไควนัส ก็ได้สร้างรูปแบบความยุติธรรมอีกรูปแบบหนึ่ง อไควนัส เรียกว่าความยุติธรรมแห่งกฎหมาย คือ ความยุติธรรมที่ประชาชนมีให้แก่ส่วนรวมหรือให้แก่รัฐ

แนวคิดด้านจักรวาลวิทยา

แนวคิดเรื่องเกี่ยวกับโลกและจักรวาลของอริสโตเติลเองก็ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญเช่นกัน แม้ว่าจะไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงเท่าใดนัก แต่ก็นับเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาเรื่องโลกและจักรวาลวิทยาในยุคต่อมา เขาเสนอแนวคิดว่าโลกนั้นถือกำเนิดมาจากธาตุทั้ง 4 อัน ประกอบไปด้วยดิน น้ำ ลม ไฟ และโลกเป็นศูนย์กลางของจักรวาลธาตุทั้ง 4 จัดเรียงตัวอย่างมีแบบแผน โดยมีดินอยู่ด้านล่าง ลำดับถัดมาจึงเป็นน้ำ ต่อมาเป็นลมและไฟตามลำดับ

ส่วนสวรรค์นั้นอยู่นอกโลก สวรรค์จะถูกสร้างจากธาตุพิเศษที่คงสภาวะอันเป็นนิรันดร์ (นรพัชร เสาธงทอง, 2563) แนวคิดจักรวาลวิทยาของอริสโตเติลจึงมีการจัดเรียงตำแหน่งแห่งที่ของธาตุต่าง ๆ ที่ชัดเจนเน้นให้โลกเป็นจุดศูนย์กลางและกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของธาตุต่าง ๆ บนโลก จนกระทั่ง โจฮันส์ เคปเลอร์ได้พิสูจน์ให้เห็นในยุคต่อมาว่าโลกต่างหากที่โคจรรอบดวงอาทิตย์ แนวคิดของอริสโตเติลจึงถูกลบล้างไป (นรพัชร เสาธงทอง, 2563) แต่ถึงอย่างนั้นก็ตามแนวคิดของเพลโตก็มีส่วนสำคัญต่อการศึกษาจักรวาลวิทยาในยุคสมัยต่อมาอย่างเลี่ยงไม่ได้

ภาพที่ 4 ผลงานของอริสโตเติล

ผลงานของอริสโตเติลมีหลากหลายด้านได้แก่ตำราทางตรรกศาสตร์ชื่อ Organon (instrument) และตำราชื่อ Physics ที่เขียนคำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานทางธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตรวมไปถึงกลไกและการดำรงอยู่ของโลกและดวงดาว โดยเขาเรียกผลงานดังกล่าวว่า Prote philosophia-the First Philosophy หรือที่เรารู้จักนามของปฐมปรัชญา ในเวลาต่อมาได้สร้างผลงานอีกชิ้นชื่อ the Metaphysics ซึ่งเป็นหลักความรู้เกี่ยวกับโลกและจักรวาล (นรพัชร เสาธงทอง, 2563)

การแสวงหาความจริงของอริสโตเติล

ผลงานของ อริสโตเติล นั้นมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งในเนื้องานของเขาแต่ละชิ้นนั้นล้วนเป็นหนึ่งในรากฐานทางความคิดในยุคต่อมา ไม่ว่าจะเป็นชีววิทยา การเมืองการปกครอง อภิปรัชญา ดาราศาสตร์ ตรรกศาสตร์ ฯลฯในส่วนของตรรกศาสตร์นั้น อริสโตเติลเป็นผู้นำเสนอวิธีการให้เหตุใน 2 รูปแบบคือ

1. วิธีการแบบอุปนัย คือการหาข้อสรุปใหญ่จากจากชุดความจริงย่อยๆ

2. วิธีการแบบนิรนัย คือการกำหนดข้อสรุปใหญ่เอาไว้ แล้วจึงนำไปอธิบายความจริงย่อย ๆ (นรพัชร เสาธงทอง, 2563)

การให้เหตุผลทั้งแบบอุปนัยและแบบนิรนัยของเขา ได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีการสากลสำหรับใช้ในการแสวงหาความรู้ในยุคสมัยต่อมา

สรุป

ในยุคกรีกโบราณนั้นคงจะปฏิเสธไม่ได้ว่า กรีซมีความเจริญและความเป็นเลิศในด้านของความเป็นการเมืองและการปกครอง จนประเทศมหาอำนาจในยุคสมัยต่อมาเช่นอาณาจักรโรมันหรือดินแดนใกล้เคียงได้นำแนวคิดเหล่านี้ไปเป็นพื้นฐานในการสร้างรูปแบบการปกครองของตนเองในเวลาต่อมา และปราชญ์คนสำคัญของปรัชญาสำนักคุณธรรมที่มักจะถูกหยิบยกขึ้นมาอยู่อย่างสม่ำเสมอนั้นคืออริสโตเติล แม้ว่าปราชญ์เมธีในสำนักคุณธรรมอันได้แก่โสคราติส เพลโต ซึ่งเป็นผู้วางรากฐานของสำนักได้ทำการเผยแพร่ผลงานที่โดดเด่นอยู่หลายชิ้นงานก็ตาม แต่ผลงานของพวกเขาก็ยังอยู่ในสถานะของปรัชญาที่เป็นนามธรรมและอภิปรัชญาซึ่งยากต่อการเข้าถึงและตีความ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับจักรวาลวิทยา แล้วทำการจำลองรูปแบบของความจริงอันสมบูรณ์ในสภาวะธรรมชาติ มาสร้างเป็นกลไกต่าง ๆ ทางสังคมและการเมือง

สถานะของปรัชญาปราชญ์เมธีในสำนักคุณธรรมในยุคของโสคราติส เพลโต จึงมีสถานะที่อยู่ในลักษณะของนามธรรมและเข้าถึงได้ยาก ขาดแรงสนับสนุนทางการเมือง จนกระทั่งถึงยุคสมัยของอริสโตเติล เขาได้รับการสนับสนุนจากพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช จนสร้างสามารถเปลี่ยนแนวคิดทางปรัชญาของสำนักคุณธรรมที่เคยดำรงอยู่ในสถานะของนามธรรม ให้กลับมาอยู่ในสถานะของรูปธรรมได้เป็นผลสำเร็จ เริ่มจากการปรับแนวคิดทางปรัชญาโดยใช้พื้นฐานทางตรรกะความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล ทั้งยังผูกพันกับสิ่งรอบตัวซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้มองว่าปราชญ์เมธีในสำนักคุณธรรมอันได้แก่โสคราติส เพลโต พยายามใช้ทั้งคณิตศาสตร์และฟิสิกส์ช่วยในการอธิบายปรากฏการณ์ของโลกและจักรวาล หากแต่อริสโตเติลนั้นเขาได้รวมฐานคิดทางด้านชีววิทยาผนวกเข้าไปในความคิดเพื่อง่ายต่อการอธิบายปรากฏการณ์ให้มีความเป็นรูปธรรมและใกล้เคียงกับสภาวะทางธรรมชาติมากยิ่งขึ้น พร้อมกันนั้นเขายังได้ทำการสร้างรูปแบบทางการเมืองซึ่งถูกนำมาใช้อย่างยาวนานจนถึงยุคปัจจุบันที่มีถึง 6 รูปแบบหลัก ๆ โดยแบ่งออกในด้านที่ดี 3 แบบ และไม่ดีอีก 3 แบบด้วยกัน รูปแบบที่ดีที่อริสโตเติลคิด

1. รูปแบบของราชาธิปไตย ที่มีประมุขหรือผู้ที่มีอำนาจปกครองแต่เพียงผู้ได้ แต่ทำเพื่อส่วนรวม ไม่หาประโยชน์เข้าตนเอง 2. รูปแบบการปกครองอภิชนาธิปไตย โดยมีกลุ่มคนที่เป็นกลุ่ม ๆ หนึ่ง เป็นตัวแทนของผู้คนที่แต่งตั้งตนเองขึ้นเอง มีใช้กันอย่างกว้างขวางในอดีต 3. รูปแบบการปกครองในแบบโพลิตี้ หรือการปกครองโดยกลุ่มคนที่มีจำนวนมากเข้ามาดูแลประเทศ โดยมีการจัดตั้งผู้บริหารต่าง ๆ จากเหล่าประชาชนจำนวนมาก โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นศูนย์กลางของกฎหมาย โดยการปกครองในรูปแบบนี้อริสโตเติลมองว่าเป็นรูปแบบที่ดีที่สุด และมีความยุติธรรมมากที่สุดเช่นเดียวกัน เนื่องจากด้วยการที่ได้รับการแต่งตั้งจากเหล่าประชากรในประเทศ และยังช่วยถ่วงดุลอำนาจต่าง ๆ จากประชาชนในประเทศด้วยกันเอง

เอกสารอ้างอิง

ชเอิญศรี อิศรางกูร ณ อยุธยา และวิโรจน์ นาคชาตรี. (2542). *การใช้เหตุผล* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยารามคำแหง.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2541). *นักคิดผู้ยิ่งใหญ่ของโลก: ปรัชญา และทฤษฎีการเมือง*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

นรพัชร เสาธงทอง. (2563). *ทฤษฎีและปรัชญาการเมือง*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

_____. (2563). *อริสโตเติล เวทีปรัชญาโลกแห่งประเทศไทย: สถาบันโสคราติส*. สืบค้น 6 เมษายน 2565, จาก www.wpf-thailand.org

บุญชัย ใจเย็น. (2557). *คิดแบบอัจฉริยะวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปราชญ์.

พระราชวรมุนี (ประยูร ธมมจิตโต). (2540). *ปรัชญากรีก: บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.

ฟื้น ดอกบัว. (2532). *ปวงปรัชญากรีก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สถิต วงศ์สวรรค์. (2540). *ปรัชญาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.

สุเชาว์ พลอยชุม. (2527). *ปรัชญาเบื้องต้น 2*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุวัฒน์ จันทรจำนง. (2540). *ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์. (2562). *ปรัชญาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมในการวางนโยบายผู้สูงอายุ*

APPLYING SAPPURISDHAMMA PRINCIPLES IN POLICY MAKING FOR THE ELDERLY

สุมณฑา สุภาวิมล
Sumoltha Supawimol
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: sumnthasuphawiml@gmail.com

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนผ่านของสังคมที่ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอันส่งผลต่อเศรษฐกิจ สังคม เชื่อมโยงไปถึงการดำเนินชีวิตประจำวัน สภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ รายได้และอาชีพของประชากร ภาครัฐต้องคำนึงถึงคุณภาพชีวิตเป็นสำคัญ ทั้งต้องเตรียมความพร้อมเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ เตรียมมาตรการรับมือแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบายหรือแผนดำเนินงานที่เกี่ยวกับระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การพัฒนาระบบสวัสดิการ หลักประกันสุขภาพ ระบบบริการสาธารณสุข ตลอดจนส่งเสริมการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ รวมทั้งการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ในการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อรองรับกับสังคมสูงวัยก่อให้เกิดการบูรณาการด้วยการนำหลักสัปปุริสธรรม ผนวกกับแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บุคคลหรือหน่วยงานสามารถดำเนินงานอย่างมีหลักการและปฏิบัติงานตามกฎระเบียบอย่างถูกต้อง ซึ่งประโยชน์ที่เกิดขึ้นนั้นมีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้งทางร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ สังคม และด้านอื่น ๆ อย่างครอบคลุม อย่างไรก็ตาม ตัวบุคคลก็ต้องมีการปรับปรุงการดำเนินชีวิตตนเองให้สอดคล้องและรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ซึ่งส่งผลทำให้ผู้สูงวัยสามารถดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสม มีสุขภาพแข็งแรง ตลอดจนช่วยลดปัญหาของผู้สูงอายุเอง

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต; ผู้สูงอายุ; หลักสัปปุริสธรรม

*Received June 4, 2022; Revised July 25, 2022; Accepted July 28, 2022

Abstract

The Social transformations of an aging society affect the economy, and society, including the daily life, environment, livelihood, income, and occupation of the population. The government sector must consider the quality of life as a priority. They must prepare a qualified senior citizen countermeasure to solve various problems, whether it is the formulation of policies or action plans related to the social protection system for the elderly, development of welfare system, health insurance, public health service system as well as promoting the work and earning of the elderly as well as applying Buddhist principles to drive policies to support the aging society, resulting in integration by applying Sappurisa-dhamma principle to combine with guidelines to enable individuals or agencies to operate in a rational and regulatory manner. The resulting benefits affect the quality of life of the elderly physically, mentally, economically, socially, and in other ways which result in the elderly can take care of themselves appropriately, having good health as well as reducing the problems of the elderly by themselves.

Keywords: Quality of life; Elderly, Sappurisa Dhammas

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุของประชากรในประเทศไทย มีประชากรทั้งหมด 66.5 ล้านคน มีสัดส่วนประชากรสูงอายุ จำนวน 11.13 ล้านคน หรือร้อยละ 16 ของประชากรทั้งหมด อายุคาดเฉลี่ย 75 ปี เพศชายมีอายุ 71 ปี และเพศหญิงอายุ 79 ปี และคาดการณ์ในปี พ.ศ. 2565 ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในประเทศไทยขยับสัดส่วนเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ (จุฑารัตน์ แสงทอง, 2560) กล่าวคือ ประชากร 1 ใน 5 คือ ผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่องค์การอนามัยโลก (WHO) และสหประชาชาติกำหนดสังคมที่มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ขึ้นไป ถือเป็นสังคมผู้สูงอายุระดับสมบูรณ์ทำให้โครงสร้างประชากรของประเทศไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่ระยะที่เรียกว่า ภาวะประชากรผู้สูงอายุ (Population Ageing) ทั้งนี้ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ได้ทำการสำรวจผู้สูงอายุ และสามารถจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุออกเป็นกลุ่มติดเตียง คิดเป็นร้อยละ 0.39 กลุ่มติดบ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.54 และกลุ่มติดสังคม คิดเป็นร้อยละ 98.06 (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2562) แนวโน้มจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น อัตราการเกิดลดลง ประชากรวัยทำงานลดลง รวมถึงพฤติกรรมผู้บริโภคก็เปลี่ยนแปลงไปตามโครงสร้างประชากร เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม ทำให้หน่วยงานภาครัฐต้องเร่งตระหนัก เตรียมความพร้อมรับมือและดำเนินมาตรการเพื่อรองรับสังคมผู้สูงวัย อีกทั้งยังถือเป็นความท้าทายที่ทุกประเทศที่ต้องเผชิญ แม้กระทั่งจะเป็นประเทศที่พัฒนา

แล้วก็มีแนวโน้มเข้าสู่สังคมสูงวัยเร็วกว่าประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงประเทศแถบเอเชีย ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ และประเทศไทยด้วย เพราะความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้โครงสร้างบ้านเมืองและชีวิตความอยู่ของคนในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน มีการขยับขยายถิ่นฐานจากชนบทไปอยู่ในเมือง แต่ยังมีบางครอบครัวที่ยังใช้ชีวิตปกติในชนบท เนื่องจาก มีสภาพอากาศที่ดีกว่าสังคมเมือง มีที่ดินทำกินสามารถเพาะปลูกพืชผักสวนครัวที่สามารถเพาะปลูกเองได้ รวมทั้งมีการดูแลสุขภาพร่างกายของตนเองมากขึ้น แต่ก็มีบางประเด็นที่ทำให้เกิดความแตกต่างของคุณภาพชีวิตระหว่างคนในสังคมเมืองและสังคมชนบท อาทิ การเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุข สิทธิรักษาพยาบาล ปัญหาการว่างงาน การเดินทางและการใช้ชีวิตและอาศัยอยู่เพียงลำพังของผู้สูงอายุ เป็นต้น จึงเป็นเหตุให้เกี่ยวเนื่องกับหน่วยงานภาครัฐ ที่ต้องมีการวางแผนดำเนินงานเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความสำคัญกับการออม การปรับสภาพสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับสภาพผู้สูงอายุ การจัดทำแผนการดูแลผู้สูงอายุและผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง การส่งเสริมทักษะอาชีพ การจ้างงานผู้สูงอายุ การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และการให้ความช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น ความแตกต่างที่กล่าวมานั้น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้หารือและกำหนดแนวทางการจัดทำแผนปฏิบัติการรองรับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นกรอบทิศทางการทำงานด้านผู้สูงอายุไปในแนวทางเดียวกัน นำไปสู่การขับเคลื่อนแผนอย่างบูรณาการที่รองรับมิติคนก่อนวัยสูงอายุตระหนักในการก้าวสู่วัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพ และมิติวัยสูงอายุมีการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพด้านสุขภาพ มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม รวมถึงการเข้าถึงระบบสวัสดิการต่าง ๆ รวมทั้ง ภาครัฐได้ให้ความสนใจในเรื่องของผู้สูงอายุนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา โดยเริ่มนำนโยบายผู้สูงอายุมาใช้ในการพัฒนาประเทศและได้มีการพัฒนาการรูปแบบการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุเรื่อยมา ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติมีการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 1 ต่อเนื่องด้วยแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกาศใช้พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 กฎหมายฉบับดังกล่าวได้กำหนดสิทธิที่ผู้สูงอายุจะต้องได้รับตามกฎหมาย เช่น การบริการทางการแพทย์การบริการทางการศึกษา การประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมทางสังคมและการพัฒนาตนเอง เป็นต้น

การนำนโยบายด้านผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติถือเป็นความสำคัญของภาคีเครือข่ายที่ต้องผนึกกำลังทั้งภาคประชาชน ภาคราชการ ภาคการศึกษา รวมถึงภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินงานพัฒนาในด้านต่าง ๆ และแต่ละฝ่ายในสังคมล้วนได้รับประโยชน์ร่วมกัน เป็นการขับเคลื่อนมาตรการสังคมผู้สูงอายุ ระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ ยุทธศาสตร์กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ และนโยบายประชารัฐเพื่อสังคมชาติ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องบูรณาการงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและเป็นรูปธรรม ภายใต้นโยบาย

และการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่คำกล่าวที่ว่า ผู้สูงอายุเป็นหลักชัยของสังคม โดยผู้สูงอายุต้องมีสุขภาพดีทั้งกายและจิต ครอบครัวอบอุ่นมีสังคมที่ดี มีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและการบริการที่เหมาะสม สามารถพึ่งตนเองได้ รวมทั้งมีการพัฒนาระบบสวัสดิการและบริการสามารถรองรับผู้สูงอายุให้สามารถดำรงอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมและดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนได้นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อรองรับกับสังคมสูงวัยก่อให้เกิดการบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม 7 ช่วยให้บุคคลหรือหน่วยงานรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองสามารถปฏิบัติงานอย่างมีหลักการและมีแนวทางในการดำเนินงานตามกฎระเบียบอย่างถูกต้องทำให้เกิดผลหรือบรรลุผลสำเร็จของงานนั้น ๆ อันส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

สถานการณ์ผู้สูงอายุ

ภาวะสังคมสูงวัยทั่วโลก แม้แต่ประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาต้องก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุแบบสมบูรณ์ (Aged Society) ซึ่งประเทศแถบเอเชีย ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ รวมทั้งประเทศไทยเราด้วยที่ต้องเผชิญกับสังคมผู้สูงเช่นกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ภาครัฐจึงต้องหาวิธีจัดการหรือกำหนดแนวทางหรือนโยบายที่สามารถรองรับและดูแลประชากรสูงอายุในประเทศให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สำหรับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศญี่ปุ่น ได้เริ่มมีระบบประกันสังคมที่ครอบคลุมถึงการประกันสุขภาพ เงินบำนาญ เงินช่วยเหลือตกงานอุบัติเหตุและการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พศ. 2504 จนเมื่อปี พศ. 2543 ที่รัฐบาลตระหนักว่าสังคมญี่ปุ่นเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยอย่างแท้จริง จึงมีกฎหมายประกันสังคมผู้สูงอายุที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปที่จะได้รับการดแลูโดยไม่คำนึงถึงสาเหตุ และในปัจจุบันระบบการดูแลผู้สูงอายุในญี่ปุ่นมีการบริการด้านการประกันสังคม ประกอบด้วย 1. การประกันสุขภาพ (Health Insurance) 2. การประกันบำนาญ (Pension Insurance) 3. การประกันอุบัติเหตุจากการทำงาน (Occupational Accident Compensation Insurance) 4. การประกันการจ้างงาน (Employment Insurance) และ 5. การประกันการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ (Long-Term Care Insurance) Term Care Insurance) ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย 4 ประการ คือ 1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการมีอิสระในการเลือกบริการการดูแลตามที่ตนต้องการ 2. เพื่อปรับการบริการสังคมและการบริการทางการแพทย์ให้อยู่ในระบบเดียวกัน 3. เพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพให้บริการผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพมากขึ้น และ 4. เพื่อปฏิรูปโครงสร้างความมั่นคงทางสังคม (สำนักงานส่งเสริมการค้าต่างประเทศ ณ ประเทศญี่ปุ่น, 2019)

ส่วนประเทศเกาหลีใต้ได้เผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ที่เข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุรวดเร็วที่สุดในโลก โดยใช้เวลาเพียง 18 ปี ที่ก้าวย่างเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุและจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ (Super Aging Society) ปัญหาสำคัญที่

ผู้สูงอายุประสบ คือ ผู้สูงวัยในแดนกิมจิยังมีความยากจนในหมู่ผู้สูงวัยสูงที่สุดในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม โดยพบว่ามากกว่า 50% ของจำนวนผู้สูงอายุในเกาหลีใต้ตกอยู่ในสภาวะความยากจนและไม่ได้รับสวัสดิการที่เพียงพอ แต่ รัฐบาลเกาหลีใต้ก็พยายามหาแนวทางแก้ไข โดยการเสริมมาตรการช่วยเหลืออื่น ๆ ทั้งด้านการเงินและมาตรการต่าง ๆ แต่ก็ยังไม่มีรูปธรรม แต่กลับมีเอกชนหลายรายที่ได้จับมือกับภาครัฐ รวมถึงชุมชนร่วมกันจัดตั้งศูนย์สวัสดิการชุมชน (Welfare Center) เพื่อที่จะช่วยกันแก้ปัญหาและร่วมกันทำงานขับเคลื่อนสังคมเป็นตัวกลางในการเชื่อมประสานระหว่างผู้สูงอายุและชุมชน ซึ่งศูนย์สวัสดิการสังคมในชุมชนจึงเป็นทั้งโรงอาหาร ส่งอาหาร ตรวจสุขภาพ จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ฯลฯ และมีเจ้าหน้าที่ที่คอยประสานกับเอกชนหรือร้านค้าในชุมชน ให้บริจาคเป็นบริการต่าง ๆ เช่น ตัดผม รับประทานอาหารในร้านคาราโอเกะ เป็นต้น และปัจจุบันมีศูนย์สวัสดิการสังคมในชุมชนมากกว่า 400 แห่ง ถือเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิต การให้บริการด้านสวัสดิการพื้นฐานแก่ผู้สูงอายุในเกาหลีใต้ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ (กรุงเทพธุรกิจ, 2562) สำหรับประเทศสิงคโปร์ ถือเป็นประเทศที่มีความตื่นตัวกับสังคมสูงวัยสูงมาก เนื่องจากมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทุกปีในขณะที่อัตราการเกิดลดลง รัฐบาลจึงได้เริ่มใช้มาตรการและนโยบาย จัดตั้งกระทรวงการพัฒนาชุมชน เยาวชน และการกีฬา (MCYS) รวมทั้งได้แต่งตั้งรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ มาเป็นคณะกรรมการด้านผู้สูงอายุโดยตรง และได้วางแนวนโยบาย ประกอบด้วย 1. ส่งเสริมการจ้างงานและเพิ่มความมั่นคงทางการเงินด้วยการเพิ่มทักษะและจัดหางานให้เหมาะสมกับแรงงาน ซึ่งภาครัฐจะมีส่วนสำคัญในการวางแผนจัดสรรรายได้และรายจ่ายอย่างสมดุล โดยเฉพาะกองทุน Central Provident Fund (CPF) เพื่อเป็นหลักประกันยามเกษียณ และเป็นการส่งเสริมการออม 2. ให้การดูแลสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุ เน้นให้ผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพที่มีคุณภาพ 3. ช่วยเหลือผู้สูงอายุในสังคม โดยภาครัฐเป็นผู้วางระบบโครงสร้างพื้นฐานให้สามารถอำนวยความสะดวกต่อผู้สูงอายุ เช่น การออกแบบอาคาร สถานที่สาธารณะ และระบบขนส่งมวลชนที่เหมาะสมกับผู้สูงวัย ตลอดจนการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และ 4. การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีอายุยืน โดยสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีการพัฒนางานด้านบริการ ปรับปรุงนโยบายด้านเงินอุดหนุนแก่อาสาสมัคร และการสนับสนุนการฝึกอบรมด้านการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งนโยบายของรัฐบาลสิงคโปร์ออกแบบมาสำหรับผู้สูงอายุ วางอยู่บนหลักการของระบบประกันสังคม ที่ส่งเสริมการพึ่งตนเอง มีความรับผิดชอบต่อสังคม การพึ่งพาครอบครัว และการอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งนี้ รัฐบาลสิงคโปร์ยังได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม เพื่อสร้างระบบที่เน้นให้สมาชิกในครอบครัว ทำหน้าที่ดูแลเลี้ยงดูพ่อแม่ในยามชรา และหากไม่เลี้ยงดู พ่อแม่สามารถฟ้องร้องเรียกค่าเลี้ยงดูจากบุตรได้ รวมถึงการให้ความสำคัญกับองค์กรชุมชนท้องถิ่นเพื่อเป็นกลไกในการดูแลประชาชน (ชัชฎา กำลังแพทย์, 2560)

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีประชากรอายุ 65 ปีหรือแก่กว่ามีจำนวนมากถึงร้อยละ 10 หรือมากกว่า 7 ล้านคน ทั้งนี้ประเทศไทยยังมีส่วนแบ่งของจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก เมื่อก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุนั้นจะมาพร้อมกับความเปราะบางทางด้านร่างกาย จิตใจ สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ดังนั้น ภาครัฐยิ่งต้องให้ความสำคัญกับนโยบายที่พร้อมรองรับและดูแลผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยสิ่งที่ภาครัฐต้องเตรียมรองรับ คือ ส่งเสริมแผนการเงินการออม ส่งเสริมสุขภาพหลังเกษียณ การสร้างความมั่นคงทางรายได้ไม่ให้เหลื่อมล้ำเพื่อสร้างความเป็นธรรมและเท่าเทียม การจัดสวัสดิการถ้วนหน้า การส่งเสริมอาชีพ การจัดหางานและการสร้างสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม เป็นต้น ทั้งนี้ ได้มีหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุในสังคมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น กรมกิจการผู้สูงอายุก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2558 เพื่อดูแลเรื่องสังคมผู้สูงอายุโดยเฉพาะมีพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เพื่อช่วยเหลือ และรองรับสังคมผู้สูงอายุของไทย มีแนวทางการขยายอายุการทำงาน ตามแผนการกำหนดเป้าหมายให้ข้าราชการ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐเกษียณอายุราชการที่ 63 ปี ในปี พ.ศ. 2567 กระทรวงแรงงานได้จัดทำแนวปฏิบัติสำหรับสถานประกอบการที่จ้างงานผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จะต้องให้ค่าตอบแทนขั้นต่ำ 45 บาทต่อชั่วโมง ระยะเวลาการทำงานต่อวันไม่เกิน 7 ชั่วโมงต่อวัน และลักษณะงานต้องปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพผู้สูงอายุ สถานประกอบการที่มีค่าใช้จ่ายจ้างงานผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี และบริษัทเอกชนที่มีนโยบายจ้างงานผู้สูงอายุจะต้องปรับเปลี่ยนลักษณะงานและระยะเวลาการทำงานให้เหมาะสม มูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุถูกก่อตั้งขึ้นโดยความร่วมมือจากหลายองค์กร เพื่อให้ความรู้ และช่วยเหลือผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการส่งเสริมความมั่นคงทางรายได้ และการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เป็นต้น หลายหน่วยงานเอกชนมีนโยบายรับผู้สูงอายุเข้าทำงาน เพื่อช่วยแก้การขาดแคลนแรงงานจากปัญหาจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564) ตลอดจนมีการถ่ายโอนอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง มีจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อ ส่งเสริมอาชีพ การสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส การนันทนาการ การส่งเสริมกีฬา พัฒนาด้านการศึกษาทั้งในและนอกระบบ รวมถึงการบริการสาธารณสุข และถือเป็นการส่งเสริมให้บุคคลเตรียมตัวก้าวสู่วัยผู้สูงอายุที่ต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ต้องดูแลสุขภาพของตัวเอง ให้สามารถพึ่งพาตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้

มาตรการขับเคลื่อนนโยบายผู้สูงอายุ

การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ ถือเป็นการสร้างหลักประกันและสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุในอนาคต ซึ่งมีความสัมพันธ์ด้านสุขภาพกาย จิตใจ

เศรษฐกิจ และสังคม แนวทางได้กำหนดไว้ในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) มีเป้าหมายที่ต้องการสร้างจิตสำนึกให้กับคนในสังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุและความสำคัญของการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพและเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี สามารถพึ่งตนเองได้ รวมถึงมีหลักประกันในชีวิตที่มั่นคงเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ดังที่กล่าวไว้ ในยุทธศาสตร์ที่ 1 ที่ต้องการให้ประชากรได้มีการเตรียมความพร้อมเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ และกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 53 ว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพมีสิทธิได้รับสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรีและความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11 ให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนในด้านบริการทางการแพทย์ สาธารณสุข การศึกษา ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม การศาสนา ข้อมูลข่าวสาร การประกอบอาชีพ การพัฒนาตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การเดินทางอย่างปลอดภัย การช่วยเหลือด้านค่าโดยสาร การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ การช่วยเหลือจากการถูกทารุณกรรม การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ และการสงเคราะห์จัดการศพตามประเพณี กล่าวได้ว่าตามกฎหมายนั้นผู้สูงอายุจะต้องได้รับการคุ้มครองส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ อย่างเต็มที่ (ปารณีย์ เบญจพฤกษชาต, 2564)

ความเชื่อมโยงการนำนโยบายผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัตินั้น รัฐบาลมีการกำหนดนโยบายผู้สูงอายุโดยปรากฏมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) จากนั้นจึงมอบให้กระทรวงที่เกี่ยวข้องปฏิบัติหน้าที่แปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยถ่ายโอนอำนาจหน้าที่และภารกิจ หรือบูรณาการงานร่วมกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการผู้สูงอายุเนื่องจากเป็นหน่วยงานหลักของประเทศที่รับผิดชอบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จึงได้รับมอบหมายแปลงนโยบายผู้สูงอายุระดับชาติให้เป็นแผนระดับกระทรวง โดยหลักการแล้วการแปลงนโยบายเป็นแผนงานต้องมีความเชื่อมโยงกับนโยบายระดับชาติและในการแปลงนโยบายขั้นต้นนั้น ต้องดำเนินการกำหนดแผนงาน เป้าหมายระยะสั้นระยะยาว มาตรการ โครงการ กิจกรรมและตัวชี้วัดเพื่อกำกับติดตามการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ อาจทำได้โดยส่งเสริมการเรียนรู้ผู้สูงอายุในชุมชน การพัฒนาศักยภาพองค์กรเครือข่ายขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุ การเสริมพลังภูมิปัญญาผู้สูงอายุพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และการสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมสู่วัยสูงอายุ ส่งมอบแผนระดับกระทรวงไปยังส่วนภูมิภาคได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปดำเนินการจัดทำแผนงานนำไปขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรรมในพื้นที่ต่อไป และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถแปลงแผนงานระดับกระทรวงนำไปสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับวิธีปฏิบัติหรือยุทธศาสตร์

ขององค์กร อาจดำเนินการโดยผ่านโครงการหรือกิจกรรมสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมสู่วัยสูงอายุ อาทิ

1. การขับเคลื่อนกิจกรรมผ่านโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งมีผู้สูงอายุเป็นผู้ขับเคลื่อนงานเอง หลักสูตรการเรียนการสอนได้รับความร่วมมือจากกลุ่มข้าราชการเกษียณบำนาญที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาช่วยออกแบบหลักสูตร และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ เน้นการพัฒนาศักยภาพ แนวทางป้องกันความเสี่ยงต่อการเกิดโรค การดูแลสุขภาพกายและใจอย่างถูกวิธี ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดสังคมผู้สูงอายุที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่แข็งแรง

2. พัฒนาศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เป็นแหล่งเรียนรู้การฝึกอาชีพ กีฬา นันทนาการ งานบุญประเพณี และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการให้บริการและวางแผนการดำเนินงาน

3. การส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน และการอุทิศตนเป็นจิตอาสา รวมทั้งการพัฒนาภูมิปัญญาผู้สูงอายุสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น จะเห็นได้ว่ากิจกรรมหรือโครงการที่กล่าวมานั้น ถือการเตรียมความพร้อมสำหรับบุคคลที่กำลังเข้าสู่วัยสูงอายุ ให้พร้อมยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม

สำหรับประชากรสูงอายุที่มีเพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดความสมดุลของจำนวนประชากรในช่วงวัยต่าง ๆ ลดลง กล่าวคือ ประชากรในวัยทำงานมีจำนวนลดลง แต่มีภาระรับผิดชอบประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเตรียมการเพื่อรองรับผู้สูงอายุใน 5 ประเด็นหลัก (กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ, 2562) คือ

1. การสร้างหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยผู้สูงอายุ ด้วยการส่งเสริมระบบการออม

2. การส่งเสริมและขยายโอกาสในการทำงานของผู้สูงอายุ โดยการนำความสามารถและประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาเป็นส่วนหนึ่งของด้านวิชาการ จิตอาสา และการถ่ายทอดภูมิปัญญา

3. การสร้างและพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว โดยมุ่งเน้นการพัฒนากลไกในระดับนโยบายและระบบปฏิบัติทั้งในเขตเมืองและท้องถิ่น การดูแลผู้สูงอายุในชุมชน การดูแลฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหว โดยการขยายการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อให้มีความรู้และทักษะในการดูแลผู้สูงอายุ

4. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมปลอดภัยในสาธารณะโดยการสร้างความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักต่อสาธารณชนและหน่วยงาน ในการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยให้สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้

5. การเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลใทุกด้าน โดยการส่งเสริมความสามารถของบุคลากรเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน การสนับสนุนทรัพยากร การให้ความรู้ฝึกอบรม ด้านการการดูแลผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุให้บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขณะเดียวกัน รัฐบาลได้จัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2564) ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 โดยมีวิสัยทัศน์ผู้สูงอายุเป็นหลักชัยของสังคม มี 5 ยุทธศาสตร์หลัก คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณค่า ครอบคลุมหลักประกันด้านรายได้การเรียนรู้ตลอดชีวิตและปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมในตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการส่งเสริมพัฒนาผู้สูงอายุ ด้วยการส่งเสริมสุขภาพ การรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งขององค์กร ผู้สูงอายุทำงานและหารายได้ การสนับสนุนสื่อให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การคุ้มครองรายได้หลักประกันสุขภาพ ด้านครอบครัวผู้สูงอายุระบบบริการและเครือข่ายเกื้อหนุน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติและพัฒนาบุคลากร ด้านผู้สูงอายุประกอบด้วยการดูแลผู้สูงอายุ การบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติและการส่งเสริมสนับสนุน พัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การประมวลพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ครอบคลุมการส่งเสริมการวิจัยการพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ สำหรับการกำหนดนโยบายเพื่อประโยชน์ของผู้สูงอายุ การประเมินผลงานอย่างต่อเนื่องและการพัฒนาระบบข้อมูลให้ถูกต้องทันสมัยง่ายต่อการสืบค้น (เพ็ญณี กันตะวงษ์ แนรอท, 2562)

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นนั้น ส่งผลให้ภาครัฐต้องเร่งดำเนินการจัดทำมาตรการและแผนการขับเคลื่อนเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ดีที่ทำให้ประเทศมีการพัฒนาด้านต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการกำหนดนโยบายไปด้วย และจะเห็นได้ว่าการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าวัยสูงอายุ เป็นจุดเริ่มต้นเพื่อสร้างระบบคุ้มครองและสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุ ส่งเสริมการสร้างรายได้ สนับสนุนการออมระยะยาว การพัฒนาระบบบริการสาธารณสุข การส่งต่อสิ่งอำนวยความที่ทันสมัย การสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุตลอดจนการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ

แนวคิดเชิงพุทธกับการประยุกต์กำหนดนโยบายผู้สูงอายุ

เมื่อประเทศก้าวสู่สังคมสูงอายุ ทำให้ส่งผลกระทบต่อองค์รวมทางเศรษฐกิจ สังคม รวมไปถึงระบบโครงสร้างต่าง ๆ ภาครัฐจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม รักษา ฟื้นฟู ดูแล รวมไปถึงการเสริมสร้างหลักประกันด้านความเป็นอยู่ของประชากร ซึ่งเป็นความท้าทายในการดำเนินงานของภาครัฐ ที่ต้องกำหนดนโยบายนำไปสู่การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมเชื่อมโยงด้านสุขภาพ พัฒนาระบบสาธารณสุข

การออมเพื่อวัยเกษียณ ปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย บริการขนส่งสาธารณะ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยเข้ามาอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลด้านคุณภาพชีวิตอย่างครอบคลุม ได้รับความเสมอภาคเท่าเทียม และลดความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิประโยชน์ที่พึงจะได้รับ ประกอบการนำหลักธรรมมาประยุกต์ในการวางนโยบายผู้สูงอายุ อันช่วยเสริมสร้างแนวทางการดำเนินงานให้ได้ผลสัมฤทธิ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา กล่าวถึง หลักธรรมที่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน ดังที่ค้นคว้าจากพุทธธรรมในพระไตรปิฎก คัมภีร์สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (ภาษาไทย) เล่ม 22 ข้อ 131 หน้า 166 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549) ประกอบด้วย หลักธรรม 7 ข้อ คือ

1. ธัมมัญญุตา (ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล) กล่าวถึง การสำรวจปัญหา ความต้องการโครงสร้างพื้นฐานและสำรวจข้อมูลผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้ข้อมูล ซึ่งจะนำมากำหนดหลักการ (เหตุ) ที่มีความเกี่ยวข้องในการดำเนินงานผู้สูงอายุ ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย กำหนดโครงการ และกำหนดแผนปฏิบัติงานที่นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

2. อัตถัญญุตา (ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมายหรือรู้จักผล คือ รู้ความหมายรู้ความมุ่งหมายรู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก) กล่าวคือ ประโยชน์ที่ผู้สูงอายุได้รับจากการนำนโยบายหรือมาตรการด้านผู้สูงอายุไปปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่ลงทะเบียนจะได้รับเบี้ยยังชีพทุกเดือน ตามขั้นบันไดช่วงอายุ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะยังได้รับสิทธิประโยชน์การรักษาพยาบาลพยาบาลสิทธิบัตรทอง การสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ทั้งนี้ส่งเสริมการเพิ่มทักษะและการจัดหางานให้เหมาะสมกับแรงงานผู้สูงวัย ซึ่งจะช่วยเพิ่มความสามารถในการหารายได้ ตลอดจนเป็นการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์

3. อัตตัญญุตา (ความรู้จักตน คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสมและรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป) กล่าวคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานผู้สูงอายุ มีการแก้ไขปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานให้สอดคล้อง พัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุ เนื่องจากข้อมูลเหล่านั้นสามารถเชื่อมโยงกับหน่วยอื่นเพื่อนำมาการบริหารจัดการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างครบถ้วน ตลอดจนมีการปรับปรุงหรือพัฒนางานที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้สูงอายุ

4. มัตตัญญุตา (ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัยสี่ คฤหัสถ์รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์) กล่าวคือ การปฏิบัติงานของหน่วยงาน มีการพิจารณาถึงความเหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณ การเข้าถึงบริบทพื้นที่

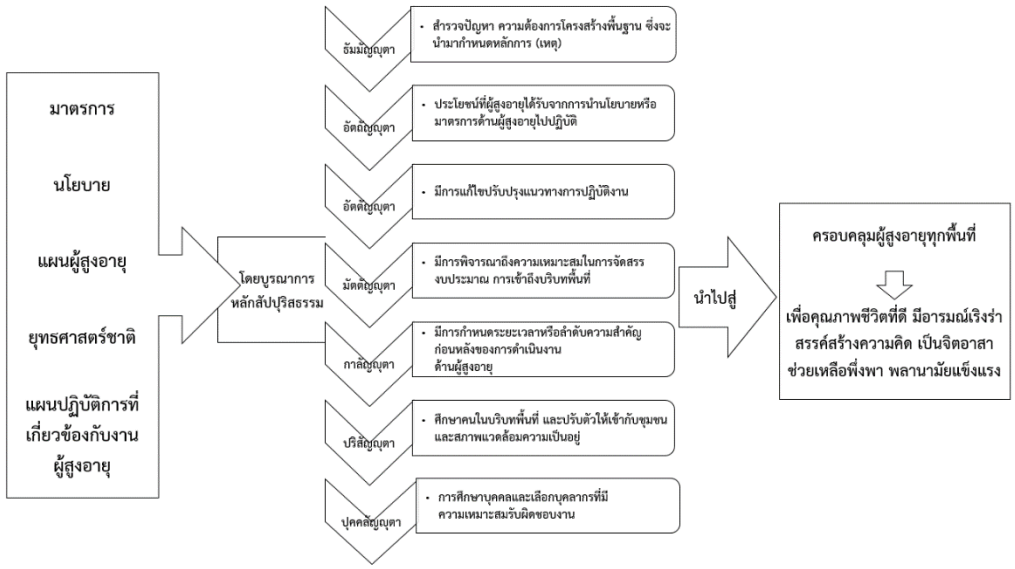
สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ ตลอดจนดำเนินการตามกฎระเบียบที่ถูกต้อง การไม่เลือกปฏิบัติ รวมทั้งการให้ความช่วยเหลืออย่างเสมอภาคเท่าเทียม

5. กาลัญญุตา (ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะเวลา เป็นต้น) กล่าวคือ ในการดำเนินงานตามนโยบาย ทุกหน่วยงานต้องมีการกำหนดระยะเวลาหรือลำดับความสำคัญก่อนหลังของการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ เช่น การลงระบบสารสนเทศการจัดการฐานข้อมูลเบี้ยยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือระบบสารสนเทศการจัดการฐานข้อมูลของกรมบัญชีกลาง ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จไม่เกิน 15 วัน และข้อมูลที่จัดเก็บลงระบบต้องมีความถูกต้องและครบถ้วน

6. ปริสัญญุตา (ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิริยาอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น) กล่าวคือ ในการเข้าถึงชุมชนหรือพื้นที่ หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรศึกษาคนในบริบทพื้นที่ และปรับตัวให้เข้ากับชุมชน ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ ระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อนำมาปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ

7. ปุคคลัญญุตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญุตา (ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้จะตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น) กล่าวคือ การดำเนินงานตามนำนโยบายผู้สูงอายุ ภาครัฐควรศึกษาบุคคลที่กำลังเข้าช่วงวัยสูงอายุ ในการเข้าถึงที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเตรียมตัวเพื่อรองรับเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ตลอดจนการเลือกบุคลากรที่มีความเหมาะสมรับผิดชอบงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานในหน้าที่

บริบทของสังคมในประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย ฉะนั้นแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีหลังจากวัยเกษียณ ภาครัฐควรกำหนดมาตรการหรือนโยบายเพื่อกำหนดเป็นกรอบการทำงานด้านผู้สูงอายุให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และแผนผู้สูงอายุ เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยอย่างเป็นสุข ซึ่งครอบคลุมสุขภาวะทุกด้าน ทั้งนี้ การวางนโยบายผู้สูงอายุสามารถประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมอันช่วยเสริมสร้างกระบวนการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิผลและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ดี

ภาพที่ 1 แสดงการประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมในการวางนโยบายผู้สูงอายุ

สรุป

แนวโน้มจำนวนและสัดส่วนของประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้น เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร นำมาซึ่งปัญหาและความท้าทายทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งภาครัฐต้องเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับสังคมผู้สูงอายุ โดยกำหนดมาตรการส่งเสริมสร้างงานหลังวัยเกษียณ เพื่อสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุกลุ่มที่ต้องการมีงานทำต่อเนื่อง รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พัฒนาระบบสาธารณสุข คุ้มครอง

ค่ารักษาพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ภาครัฐสามารถเข้ามามีบทบาทในขั้นตอนดำเนินงานได้ เช่น การจัดตั้งกองทุนวันละบาท หรือการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี รวมถึงการปรับสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย และท้ายสุดถึงแม้จะยับยั้งการเป็นสังคมผู้สูงอายุในอัตราที่เพิ่มมากขึ้นไม่ได้ แต่ภาครัฐก็สามารถกำหนดแนวทางที่รองรับผู้สูงอายุทั้งในเมืองและชนบทให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ รวมทั้งผู้สูงอายุทุกพื้นที่พึงจะได้รับสิทธิประโยชน์บนพื้นฐานความเท่าเทียมและเสมอภาคตามนโยบายและมาตรการสำหรับผู้สูงอายุอย่างครอบคลุม

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. (2562). *กะเทาะโมเดลสูงวัยแดนกิมจิสู่นโยบายผู้สูงอายุไทย*. สืบค้น 10 กรกฎาคม 2565, จาก https://www.bangkokbiznews.com/advertorials/health

กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ. (2562). *เติมรู้เตรียมพร้อมก่อนสูงวัย*. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

จุฑารัตน์ แสงทอง. (2560). สังคมผู้สูงอายุ (อย่างสมบูรณ์): ภาวะสูงวัยอย่างมีคุณภาพ. *วารสารรูสมิแล*, 38(1), 5-28.

ชัชฎา กำลังแพทย์. (2560). *เรียนรู้นโยบายเพื่อผู้สูงวัยของสิงคโปร์*. สืบค้น 10 กรกฎาคม 2565, จาก https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/117430

ปารณีย์ เบญจพฤกษชาติ. (2564). *การนำนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปปฏิบัติ กรณีศึกษาไลน์กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบางเมือง จังหวัดสมุทรปราการ*. สืบค้น 10 กรกฎาคม 2565, จากhttps://shorturl.asia/zj7xk

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2549). *พุทธธรรม: ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

เพ็ญณี (กันตะวงษ์) แนรอท และณรงค์ เกียรติคุณวงศ์. (2562). *การดูแลผู้สูงอายุบทเรียนจากเมืองโกเบ*. ขอนแก่น: พิมพ์ถูกขอนแก่น.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564). *สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันและเศรษฐกิจในประเทศไทย*. สืบคืน 29 มิถุนายน 2565, จาก https://shorturl.asia/lb4Dm

สำนักงานส่งเสริมการค้าต่างประเทศ ณ ประเทศญี่ปุ่น. (2019). *วิวัฒนาการระบบประกันสังคมผู้สูงอายุของประเทศญี่ปุ่น*. สืบค้น 10 กรกฎาคม 2565, จาก https://www.ditp.go.th/contents_attach/502424/502424.pdf

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2562). *คู่มือสนับสนุนการบริหารจัดการระบบการดูแลระยะยาว ด้านสาธารณสุข สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงใน ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.

คุณลักษณะของรัชกาลที่ 9 ในรอยพระยุคลบาทของวสิษฐ เดชกุญชร กับโครงสร้างความรู้สึกในสังคมไทย*

THE CHARACTERISTICS OF KING RAMA 9 IN VASIT DEJKUNJORN'S ROYPHRAYUKALABAHT AND THE STRUCTURE OF FEELING IN THAI SOCIETY

ทศพร มุ่งครอบกลาง
Tosaporn Mungkrobglang
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
Corresponding Author E-mail: tosaporn.mkg@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการนำเสนอให้เห็นว่า "รอยพระยุคลบาท" ของ วสิษฐ เดชกุญชร นั้น ได้เปิดเผยให้เห็นถึงคุณลักษณะของรัชกาลที่ 9 ที่ว่า 1. รัชกาลที่ 9 ทรงดำเนินบทบาททางด้านการพัฒนาและให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนไทยอย่างทุ่มเท ใกล้ชิด และ 2. รัชกาลที่ 9 ทรงมีด้านที่เหมือนกับสามัญชน โดยคุณลักษณะดังกล่าวนี้ จะแตกต่างไปจากคุณลักษณะของรัชกาลที่ 9 ที่ปรากฏในงานเขียนของบุคคลอื่น และการเปิดเผยคุณลักษณะดังกล่าว จะมีผลให้ประชาชนผู้อ่าน โดยเฉพาะในสังคมไทย เกิดโครงสร้างความรู้สึก (structure of feeling) ที่อยากช่วยปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยด้วย

คำสำคัญ: คุณลักษณะของรัชกาลที่ 9; รอยพระยุคลบาท; โครงสร้างความรู้สึกในสังคมไทย

Abstract

This article intended to show that Vasit Dejkunjorn's "Royphrayukalabaht" revealed the characteristics of King Rama 9: 1. King Rama 9 dedicated himself to his development projects and helping Thai people closely, and 2. King Rama 9 partially had characteristic aspects that resembled the commoner. These characteristics are significantly different from the characteristics of King Rama 9 that were portraited in others' works. Moreover, the revelation of these

*Received March 10, 2023; Revised March 28, 2023; Accepted April 8, 2023

characteristics also filled the readers in Thai society with the structure of feeling of wanting to protect the Thai monarchy at all cost.

Keywords: Characteristics Of King Rama 9; Royphrayukalabaht; Structure of Feeling in Thai Society

บทนำ

วสิษฐ เดชกุญชร เกิดวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2472 ที่จังหวัดอุดรธานี เติบโตขึ้นมาในยุคสมัยของสงครามโลกครั้งที่ 2 ไปจนถึงสงครามเย็นและสงครามเวียดนาม เคยประกอบอาชีพทั้งข้าราชการตำรวจ ตำรวจราชสำนักประจำ อาจารย์มหาวิทยาลัยและอาจารย์ของเหล่าตำรวจ โดยเฉพาะตำรวจตระเวนชายแดนกับตำรวจพลร่ม และเป็นนักเขียนที่สร้างสรรค์ผลงานเขียนตั้งแต่อายุยังน้อย จนไปถึงช่วงท้ายของชีวิต และเป็นคอลัมนิสต์เขียนลงในหลากหลายนิตยสารและหนังสือพิมพ์ มีผลงานเขียนเป็นจำนวนมหาศาลและหลากหลายแนว มีนามปากกามากมาย และมีผลงานเขียนประเภทนวนิยายหลายชิ้นที่มีชื่อเสียงจนได้รับการพิมพ์ต่อเนื่องหลายครั้ง จนไปถึงทำเป็นละครโทรทัศน์ แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการประพันธ์ที่มีจุดเด่นพิเศษ โดยหนึ่งในผลงานเขียนที่สำคัญชิ้นหนึ่งของวสิษฐ เดชกุญชรนั้น จะได้แก่ บันทึกความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท” อันเป็นการเขียนบันทึกจากความทรงจำที่ยังนึกขึ้นได้ของวสิษฐ เดชกุญชร ที่ประกอบเข้ากับการค้นคว้าหาข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยตนเอง (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559)

บันทึกความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท” ดังกล่าว จะบันทึกถึงความทรงจำในช่วงที่วสิษฐเริ่มได้ใกล้ชิดกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จนไปถึงในช่วงที่วสิษฐได้ดำรงตำแหน่งนายตำรวจราชสำนักประจำ ทำหน้าที่ตามเสด็จพระราชดำเนิน ถวายความปลอดภัย และปฏิบัติตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ อย่างใกล้ชิด อีกทั้งยังบันทึกไปถึงช่วงของการสิ้นสุดตำแหน่งนายตำรวจราชสำนักประจำนั้น ซึ่งรวมทั้งสิ้นเป็นระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510-2524 และหลังจากนั้นเล็กน้อยด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้บันทึกความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท” จะบันทึกถึงความทรงจำในช่วงเวลาดังกล่าว แต่บันทึกนี้จะได้เริ่มตีพิมพ์สู่สายตาสาธารณชนครั้งแรกในช่วงเวลาหลังจากนั้นดังที่ได้เริ่มตีพิมพ์ครั้งแรกเป็นตอนสั้น ๆ ลงในมติชนสุดสัปดาห์ตั้งแต่เดือนธันวาคมปี พ.ศ. 2542 ในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา และตีพิมพ์ไปจนจบตอนสุดท้ายในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของปี พ.ศ. 2543 และหลังจากนั้นจึงได้รับการนำมารวมเล่มตีพิมพ์เป็นหนังสือครั้งแรกในชื่อ “รอยพระยุคลบาท” ในปีพ.ศ. 2543 ปีเดียวกันนั้นเอง ซึ่งรอยพระยุคลบาทในฉบับหนังสือนั้น ก็จะได้รับการตีพิมพ์

ใหม่ในแต่ละช่วงเวลาจนมาพ.ศ.2564 เป็นจำนวนถึง 13 ครั้ง ทั้งยังกลายเป็นหนังสือที่ระลึกงานศพของพลตำรวจเอกวสิษฐ เดชกุญชร เองด้วย (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559)

เนื้อหาในบันทึกความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท”

เนื้อหาที่ปรากฏในบันทึกความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท” (2559) นี้ จะแสดงถึงประสบการณ์ของวสิษฐที่ได้เข้าไปใกล้ชิดกับสถาบันพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ของไทย และความคิดเห็นของวสิษฐเองต่อประสบการณ์นั้น ๆ เป็นหลัก อย่างไรก็ดี เนื้อหาดังกล่าวนี้ก็จะเป็นการเปิดเผยให้เห็นถึงความคิดทางการเมืองที่สำคัญของ วสิษฐ เดชกุญชรที่เกี่ยวกับบทบาทและคุณลักษณะของสถาบันพระมหากษัตริย์ในรัชกาลที่ 9 ไปพร้อมกันด้วย ซึ่งอาจจะแบ่งได้เป็น 2 ความคิดสำคัญ อันได้แก่

1. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงดำเนินบทบาททางด้านการพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนไทยและประเทศไทย อย่างทุ่มเท ใกล้ชิด ไม่ถือพระองค์

2. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีด้านที่เหมือนกับสามัญชน ไม่ได้เป็นสมมติเทพอยู่ตลอดเวลา พระองค์ทรงดำเนินชีวิตและปฏิบัติกิจกรรมในลักษณะที่สามัญชนทั่วไปก็สามารถทำได้เช่นกัน

โดยความคิดสำคัญทั้ง 2 ก็จะมีลักษณะและปรากฏออกมาผ่านตัวอย่างเนื้อหาในบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาท ดังที่จะอธิบายต่อไป ดังนี้

การพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนไทยและประเทศไทยอย่างทุ่มเท ใกล้ชิดและไม่ถือพระองค์

ในส่วนบทบาททางด้านการพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือ ที่สถาบันพระมหากษัตริย์มีต่อประชาชนไทยและประเทศไทย แม้จะเป็นสิ่งที่ผู้อ่านสามารถพบเห็นได้ทั้งในตลอดบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาท และอาจจะพบได้งานเขียนอื่น ๆ ของผู้เขียนท่านอื่นเช่นกัน แต่ก็สมควรที่จะนำมากล่าวถึงไว้ในที่นี้ด้วย เพื่อเน้นย้ำให้เห็นว่า ในบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาทนี้ เป็นบันทึกความทรงจำที่บรรยายให้เห็นถึงความคิดทางการเมืองของวสิษฐที่ว่า สถาบันพระมหากษัตริย์มีบทบาทในด้านการพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนและประเทศไทย ในลักษณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงดำเนินบทบาทดังกล่าวอย่างทุ่มเท ใกล้ชิด และไม่ถือพระองค์ต่อประชาชน

หรือก็คือ ไม่ใช่แค่พัฒนาและให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน อย่างที่หน่วยงานราชการทั่วไปทำกันเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือ ในลักษณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่รัชกาลที่ 9 พระมหากษัตริย์ไทยในขณะนั้น และพระบรมวงศานุวงศ์ทรงทุ่มเทและลงไปใกล้ชิดกับประชาชน อย่างไม่ถือพระองค์ด้วย ดังเช่นในตอนที่วสิษฐ ได้เล่า

คร่าว ๆ ถึงประสบการณ์และความรู้สึกของตน หลังจากที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่เป็นนายตำรวจราชสำนักประจำ ความว่า

ได้เล่าแล้วว่า ก่อนหน้าที่จะเข้าไปเป็นนายตำรวจราชสำนักประจำนั้น ผมได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้ตามเสด็จฯ อยู่บ้างแล้วหลายครั้ง ผมจึงนึกว่าตนเองตระหนักอยู่แล้วในความห่วงใยที่พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จฯ ทรงมีต่อสถานการณ์บ้านเมือง แต่ครั้นเมื่อเข้าไปปฏิบัติหน้าที่เป็นนายตำรวจราชสำนักประจำเข้าจริง ๆ ผมจึงได้รู้ว่าความห่วงใยของพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จฯ นั้น มีมากมายเป็นล้นพ้นเกินกว่าที่ผมคาดคิดหรือเข้าใจ และเป็นความห่วงใยที่ปราศจากเงื่อนไข

ในทันทีที่มีข่าวว่าที่ไหนสถานการณ์รุนแรง เจ้าหน้าที่ได้รับความสูญเสีย และประชาชนกำลังตกอยู่ในความหวาดกลัว พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จฯ จะเสด็จพระราชดำเนินไปยังพื้นที่นั้นทันที เพื่อทรงเยี่ยมและพระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภค

สิ่งของที่พระราชทานนั้นก็ส่วนหนึ่ง แต่ที่สำคัญกว่าของพระราชทานอย่างเปรียบเทียบกันมิได้นั้น คือการปรากฏพระวรกายของทั้งสองพระองค์ และพระราชปฏิสันถารที่ทรงพระกรุณาพระราชทานอย่างใกล้ชิดแก่ผู้ประสบเคราะห์กรรม ซึ่งฟื้นฟูขวัญหรือกำลังใจของทั้งเจ้าหน้าที่และประชาชนให้กลับอบอุ่นและมั่นคงในทันที (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559)

ซึ่งข้อความบรรยายนี้ ก็จะแสดงให้เห็นถึงความคิดและความรู้สึกของวสิษฐที่ว่า พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถนั้น ทรงมีความห่วงใยและทุ่มเทอย่างยิ่งในการให้ความช่วยเหลือกับประชาชนไทยและประเทศไทยอย่างยิ่ง อีกทั้งยังมีความใกล้ชิดกับประชาชนอย่างมากอีกด้วย ถึงขนาดที่ทั้งสองพระองค์มักจะทรงเยี่ยมประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ได้รับความสูญเสียและได้รับความหวาดกลัวจากภัยคอมมิวนิสต์ในทันทีด้วยตัวพระองค์เอง พร้อมทั้งพระราชทานสิ่งของและทรงมีพระราชปฏิสันถารใกล้ชิดกับประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านั้น เพื่อให้ความช่วยเหลือทางด้านการอุปโภคบริโภคและเพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่เหล่านั้น แม้ว่าจะเป็นในพื้นที่ที่อันตรายก็ตาม

และมากไปกว่านั้น ก็ยังมีเนื้อหาในอีกหลายส่วนที่สามารถเป็นตัวอย่างเสริมให้เห็นถึงความคิดและความรู้สึกของวสิษฐ ในเรื่องความทุ่มเทและความใกล้ชิดที่พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถทรงมีแก่การช่วยเหลือประชาชนไทย ดังเช่นในตัวอย่างตอนที่วสิษฐเล่าถึงประสบการณ์การเป็นตำรวจราชสำนักประจำ ครั้งที่ต้องตามเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดโรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ ที่อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 กับสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถต้องประทับรถยนต์พระที่นั่งจากสนามบินจังหวัดนครสวรรค์ เข้าไปยังตัวเมืองนครสวรรค์ โดยผ่านกลางตลาดที่มีประชาชนคอยเฝ้ารับเสด็จอยู่สองข้างทางอย่างหนาแน่น และประชาชนที่คอยเฝ้ารับเสด็จอยู่นั้น ต่างก็เคลื่อนกันเข้ามาใกล้กับขบวนรถพระที่นั่ง เพื่อจะได้แลเห็นพระวรกายได้ชัดจนทำให้รถพระที่นั่งต้องหยุดกับที่ ไม่สามารถเคลื่อนต่อไปยังโรงพยาบาลได้ ทำให้วสิษฐและ

เหล่าเจ้าหน้าที่ถวายความปลอดภัยอื่น ๆ พากันลงจากรถและแหวกฝูงชนเข้าไปหารถพระที่นั่ง เพื่อคอยกันไม่ให้ฝูงชนเป็นอันตรายต่อพระยุคลบาท (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559) แต่วสิษฐก็ต้องพบกับสิ่งที่ไม่คาดคิด ดังความว่า:

ภาพที่ผมไม่ได้คาดฝันว่าจะได้เห็นอีกภาพหนึ่งนั้น คือ ภาพพระเจ้าอยู่หัวทรงเปิดประตูรถยนต์พระที่นั่งแล้วเสด็จลงไปประทับอยู่ท่ามกลางฝูงชน สีพระพักตร์ไม่มีริ้วรอยของความวิตกกังวล แต่เปี่ยมไปด้วยพระเมตตา และแสดงให้เห็นอย่างปราศจากข้อสงสัยว่า ทรงรักและไว้วางพระราชหฤทัยในพสกนิกรของพระองค์อย่างเต็มที่ เมื่อพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกไปจากรถยนต์พระที่นั่งเช่นนั้น สมเด็จฯ ก็เสด็จตามลงไปด้วย (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559)

ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคิดและความรู้สึกประทับใจของวสิษฐที่ว่า พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ไม่ได้ทรงกังวลหรือโกรธที่ประชาชนจำนวนมาก ที่มาคอยเฝ้ารับเสด็จ จะกำลังห้อมล้อมรถพระที่นั่งจนเคลื่อนไปต่อไม่ได้อยู่เลย ในทางกลับกัน พระองค์ทรงเปี่ยมไปด้วยพระเมตตาทรงรักและไว้วางพระราชหฤทัยในพสกนิกรของพระองค์อย่างเต็มที่ ถึงขนาดที่ทรงเปิดประตูรถยนต์พระที่นั่ง และเสด็จลงไปประทับอยู่ท่ามกลางฝูงชนอย่างใกล้ชิดด้วยพระองค์เอง ซึ่งเป็นการกระทำที่เหล่าเจ้าหน้าที่ถวายความปลอดภัยไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น เนื่องจากอาจจะทำให้พระยุคลบาทต้องเสี่ยงอันตรายได้

และมากไปกว่านั้น ภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 กับสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในขณะนั้น ก็ยังค่อย ๆ ทรงพระดำเนินหรือเดินไปที่โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ต่อไป พร้อมกับประชาชนที่คอยเฝ้าฯ และเจ้าหน้าที่ถวายความปลอดภัยที่คอยกันฝูงชนด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งสองพระองค์ทรงทุ่มเทในการเสด็จครั้งนั้น ทั้งยังทรงรัก ใกล้ชิด และไว้วางพระราชหฤทัยในพสกนิกรของพระองค์อย่างแท้จริง (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559)

หรือในอีกตัวอย่างหนึ่งที่บันทึกถึงความทุ่มเทและใกล้ชิดที่มีให้แก่ประชาชนจนเป็นปกติ ก็คือ ตัวอย่างเนื้อหาที่วสิษฐเล่าถึงครั้งที่ตามเสด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และทูลกระหม่อมหญิงสองพระองค์ ไปยังสวนสาธารณะสนามโรงพิธีช้างเผือก ตำบลสะเตง จังหวัดยะลา เพื่อพระราชทานรางวัลแก่โรงเรียนและครู พระราชทานเข็มพระปรมาภิไธยย่อแก่กรรมการอิสลามประจำ 13 จังหวัดภาคใต้ พระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านจังหวัดยะลา พร้อมทรงเยี่ยมประชาชนที่จังหวัดยะลา โดยในงานพิธีพระราชทานดังกล่าว หลังจากที่พระเจ้าอยู่หัวขึ้นไปบนแท่นพิธีและพระราชทานพระบรมราโชวาทจบ ก็ได้เกิดเหตุมีเสียงระเบิดดังขึ้นสองครั้งติดกัน จนทำให้ประชาชนที่นั่งเฝ้าฯ อยู่ภายในงานพากันลุกฮือเพื่อหลบภัยอันตรายกันอย่างวุ่นวาย และทำให้วสิษฐรวมถึงเจ้าหน้าที่อื่น ๆ เข้าล้อมประชิดปกป้องพระวรกายของพระเจ้าอยู่หัวเอาไว้ แต่ถึงแม้เหตุการณ์จะเป็นเช่นนั้น ทั้งพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จฯ กลับยังทรงแสดงพระกิริยามั่นคง ทรงยืนนิ่งอยู่ และมีสีพระพักตร์เป็นปกติ จนเมื่อเจ้าหน้าที่และลูกเสือชาวบ้านได้เข้าระงับความตื่นตระหนกของ

ประชาชนที่เพิ่งจะลุกฮือกันจนเสร็จสิ้น รวมถึงลำเลียงผู้บาดเจ็บออกจากที่เกิดเหตุไปยังโรงพยาบาลแล้ว พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ก็ทรงทำในสิ่งที่วสิษฐไม่คาดคิด ดังที่วสิษฐได้บันทึกไว้และอีกอย่างหนึ่งที่ผมมิได้คาดคิดว่าจะได้เห็นได้ยินก็คือ เมื่อประชาชนกลับอยู่ในความสงบเช่นเดิมแล้ว พระเจ้าอยู่หัวก็ทรงก้าวพระบาทเข้าไปหาไมโครโฟน แล้วทรงพระกรุณาพระราชทานพระบรมราโชวาทด้วยพระสุรเสียงที่เป็นปกติ ไม่มีสั่นหรือเปลี่ยนแปลงแม้แต่น้อย ข้อความตอนหนึ่งของพระบรมราโชวาทมีว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ร้ายแรงขึ้น หากปรองดองกันให้กำลังใจและขวัญซึ่งกันและกัน รู้จักสงบจิตสงบใจ ก็จะสามารถขจัดภยันตรายและรักษาสถานการณ์ไว้ได้ด้วยดี

พระราชกรณียกิจต่อจากนั้น แสดงให้เห็นน้ำพระราชหฤทัยของพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จฯ และพระมหากรุณาที่ทรงมีต่อประชาชนคนไทย แทนที่จะรีบเสด็จฯ กลับเพื่อความปลอดภัยของพระยุคลบาท ทั้งสองพระองค์กลับเสด็จลงจากพลับพลาพร้อมด้วยทูลกระหม่อมหญิง ทรงพระราชดำเนินลงไปยังลูกเสือชาวบ้านและประชาชนที่เฝ้าฯ อยู่ และทรงเยี่ยมเขาอย่างใกล้ชิดเช่นเดียวกับที่เคยทรงปฏิบัติมาในสถานการณ์ปกติอื่น ๆ ก่อนนั้น (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559)

จนในท้ายที่สุด เนื้อหาที่ว่าสถาบันพระมหากษัตริย์มีบทบาทในด้านการพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนและประเทศไทย อย่างทุ่มเท ใกล้ชิด และไม่ถือพระองค์ต่อประชาชน ทั้งที่ได้ยกมาให้เห็นเป็นตัวอย่างแล้วและที่ไม่ได้กล่าวไว้ในที่นี้ ก็อาจจะถูกสรุปออกมาให้เห็นเป็นภาพรวมทั้งหมดได้ ผ่านเนื้อหาตอนท้ายของบันทึก อันเป็นเนื้อหาที่กล่าวในช่วงเวลาที่ตนพ้นจากตำแหน่งนายตำรวจราชสำนักประจำออกมาแล้วด้วย ความว่า แม้ว่าจะพ้นตำแหน่งในราชสำนักออกมาแล้วนานเท่าใดก็ตาม แต่ผมก็ยังรู้สึกอยู่ตลอดเวลาว่าผมไม่เคยอยู่ไกลพระยุคลบาทเลย พระราชกรณียกิจทั้งน้อยและใหญ่ได้รับการถ่ายทอดออกมาเป็นข่าวโดยสื่อมวลชนและหนังสือพิมพ์ให้ผมรู้เห็นอยู่ตลอดเวลา และถ้าต้องการ ผมก็มีสิทธิเท่า ๆ กับคนไทยอื่น ๆ ไม่เลือกวัยเลือกอาชีพ ที่จะไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทได้ในโอกาสต่าง ๆ เสมอ

ข่าวพระราชกรณียกิจเหล่านั้นยืนยันว่า พระเจ้าอยู่หัวยังทรงมั่นอยู่ในพระราชปณิธานที่จะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยามและสมเด็จฯ ก็ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจโดยเสด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้งสองพระองค์ยังทรงพระราชอุตสาหะบากบั่นปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อแบ่งเบาทุกข์ของประชาราษฎร์อย่างไม่ละลดหรือหยุดยั้ง พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จฯ ยังคงเสด็จฯ กลับไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ ที่ผมเคยตามเสด็จฯ เมื่อ 30 ปีที่แล้ว โดยไม่ทรงท้อแท้ ท้อถอย หรือเบื่อหน่าย ภาพความใกล้ชิดระหว่างพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จฯกับประชาชนคนไทยยังเป็นภาพที่ดูไม่รู้จักเบื่อ และเป็นภาพที่หาดูในบ้านอื่นเมืองอื่นไม่ได้ นอกจากเมืองไทย

พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถนั้นพระชนมายุสูงขึ้นเป็นธรรมดาและอย่างแน่นอน แต่ดูเหมือนว่าพระชนมายุจะไม่สามารถหยุดยั้งพระราชกรณียกิจได้ แม้ในยามที่ทรง

พระประชวร ก็ไม่ทรงหยุด แต่ยังทรงประกอบพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ต่อไปตามพระกำลังความสามารถ

เวลากว่าสิบปีที่ได้อยู่ใกล้และรับใช้พระยุคลบาทมา และจากพระราชกรณียกิจที่ยังทรงปฏิบัติมาจนถึงบัดนี้ ทำให้ผมแน่ใจว่า ไม่มีสิ่งอื่นใดที่พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จฯ ทรงต้องพระประสงค์ ยิ่งไปกว่าความสุขของประชาชนคนไทยและเพราะได้ตระหนักเช่นนี้ ผมจึงรู้สึกว่า ไม่มีวันที่ผมหรือคนไทยอื่นใดจะอยู่ไกลพระยุคลบาทได้ เป็นบุญของคนไทยที่ได้พระมหากษัตริย์อย่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และได้สมเด็จพระบรมราชินีนาถอย่างสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559)

ซึ่งเป็นการสรุปให้เห็นถึงภาพรวมของคุณลักษณะของรัชกาลที่ 9 ที่ปรากฏในรอยพระยุคลบาท ในด้านที่ว่าการปฏิบัติพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทั้งในด้านการพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน อย่างทุ่มเท คอยติดตาม และไม่ทอดทิ้งประชาชน ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอด เพื่อแบ่งเบาทุกข์ของประชาชนนั้น มีลักษณะเป็นไปอย่างใกล้ชิดกับประชาชนคนไทยเสมอ และทำให้วสิษฐรู้สึกว่าทั้งตนและคนไทยอื่น ๆ ไม่ได้ห่างไกลไปจากพระยุคลบาท หากแต่ใกล้ชิดพระยุคลบาทอยู่เสมอด้วย เนื่องจากพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ได้รับการถ่ายทอดผ่านสื่อมวลชนให้รับชมอยู่ตลอด อีกทั้งตนและคนไทยทุกคนต่างก็มีสิทธิอย่างเท่าเทียมกันในการเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในโอกาสต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดได้เสมอด้วย

รัชกาลที่ 9 กับด้านที่เหมือนสามัญชน

เนื้อหาในบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาท ยังได้แสดงให้เห็นถึงความคิดของวสิษฐที่ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์อื่นนั้น ทรงมีด้านที่เหมือนกับสามัญชน พระองค์ทรงดำเนินชีวิตและปฏิบัติกิจกรรมในลักษณะที่สามัญชนทั่วไปก็สามารถทำได้เช่นกัน และทรงเปิดเผยให้ประชาชนได้รับรู้ถึงด้านนี้ได้ (ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ, 2561)

โดยด้านที่เหมือนกับสามัญชนนี้ ก็เป็นสิ่งที่มีอยู่สลับกันไปมากับอีกด้านหนึ่งที่แตกต่างกัน ซึ่งก็คือด้านที่แสดงถึงความพิเศษและความเป็นสมมติเทพของสถานะพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ที่แตกต่างออกไปจากสามัญชนทั่วไป ดังที่ประชาชนพบเห็นได้อยู่เสมอตามพระราชพิธีต่าง ๆ และตามขนบธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา

ด้านหรือแง่มุมที่เหมือนสามัญชนทั่วไป ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ ดังที่กล่าวมานี้ จะได้รับการบันทึกเปิดเผยเอาไว้อย่างละเอียดในบันทึกความทรงจำรอยพระบุคลบาท ให้ผู้อ่านได้รับรู้กัน เริ่มตั้งแต่ในเรื่องของวิธีการเสด็จพระราชดำเนินไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาและช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ที่บ่อยครั้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

ก็จะทรงขับรถยนต์พระที่นั่งด้วยพระองค์เอง หรือมีการประทับเรือ ประทับรถไฟ และในหลายครั้ง ก็มีการเสด็จลงจากยานพาหนะและทรงพระดำเนินไปยังพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อเข้าไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาและให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน ในพื้นที่ที่ใกล้เคียงกับจุดที่พระองค์ประทับอยู่ หรือพื้นที่ที่ไม่สะดวกสำหรับการเดินทางด้วยยานพาหนะด้วย ซึ่งเป็นวิธีการเดินทางในลักษณะที่เหมือนกับสามัญชน หรือสามัญชนสามารถปฏิบัติกันได้อยู่ทั่วไป อีกทั้งในบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาท ก็ยังแสดงให้เห็นว่าพระราชอิริยาบถโดยละเอียดของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ขณะทรงขับรถยนต์ ทรงประทับยานพาหนะ และทรงพระดำเนินนั้น ก็ยังมีลักษณะขั้นตอนการปฏิบัติที่เหมือนกับสามัญชนทั่วไป และมีการใช้พระสมาธิ เหมือนกับที่สามัญชนทั่วไปก็ใช้สมาธิเช่นกันด้วย (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559)

สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่า พระองค์ไม่จำเป็นต้องเสด็จฯ ด้วยวิธีการเดินทางที่มีรูปแบบพิเศษขึ้นกว่าสามัญชนปกติไปเสียทั้งหมด อย่างเช่นการเสด็จทางเฮลิคอปเตอร์ หรือการเสด็จทางรถยนต์พระที่นั่ง ที่มีราชองครักษ์เป็นผู้ขับถวายเสมอไป แต่ถึงกระนั้น การเสด็จของพระองค์ก็จะมีรายละเอียดที่แตกต่างกับสามัญชนปกติอยู่ ดังที่เห็นได้จากในบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาทว่า ในการเสด็จฯ ของพระเจ้าอยู่หัวนั้น จะมีเจ้าหน้าที่ถวายความปลอดภัยและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ติดตามเสด็จไปด้วยเสมอเป็นปกติ ซึ่งเป็นสิ่งที่สามัญชนมักจะไม่มีอย่างเป็นปกติ และแตกต่างกับสามัญชนทั่วไปอย่างชัดเจน

ถัดมา นอกจากเรื่องของวิธีการเสด็จฯ ที่เหมือนกับสามัญชนแล้ว บันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาทก็ยังเปิดเผยให้เห็นอย่างละเอียดว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จนไปถึงสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และทูลกระหม่อมแต่ละพระองค์ ยังทรงปฏิบัติกิจกรรมอื่น ๆ ที่เหมือนกับสามัญชนอยู่อีกด้วย ดังเช่นในเรื่องของการบริหารพระวรกายของแต่ละพระองค์ อย่างการทรงวิ่ง การทรงเรือใบ และการทรงว่ายน้ำ โดยในส่วนของการทรงวิ่ง ซึ่งได้รับการบรรยายไว้เป็นหลักนั้น วสิษฐได้บรรยายเอาไว้ว่าพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ รวมถึงทูลกระหม่อมทุกพระองค์ในขณะนั้น จะทรงวิ่งเพื่อบริหารพระวรกายอย่างสม่ำเสมอ ทั้งเมื่อประทับอยู่ในกรุงเทพฯและในต่างจังหวัด ซึ่งทั้งการทรงวิ่งและพระราชอิริยาบถในการทรงวิ่งของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และทูลกระหม่อมแต่ละพระองค์ ก็จะเป็นสิ่งที่เหมือนกับสามัญชนในแง่ที่ว่า แต่ละพระองค์ทรงวิ่งบริหารพระวรกายในรูปแบบเดียวกับที่สามัญชนก็สามารถวิ่งออกกำลังกายได้อย่างเป็นปกติเช่นกัน อีกทั้งสามัญชนก็น่าจะสามารถมีอิริยาบถขณะวิ่งเช่นนั้นได้ การวิ่งเช่นนั้นไม่ใช่กิจกรรมที่พิเศษเกินกว่าที่สามัญชนจะปฏิบัติกันจนเป็นปกติ รวมถึงแต่ละพระองค์ก็มีความแข็งแรงของพระวรกายที่แตกต่างกันออกไป เหมือนกับที่สามัญชนแต่ละคนก็มีความแข็งแรงของร่างกายที่ต่างกันด้วย (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559) อย่างไรก็ตาม แม้พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ จะทรงมีรูปแบบการบริหารพระวรกายที่เหมือนกับสามัญชน หรือสามัญชนก็สามารถออกกำลังกายด้วยวิธีการเหล่านั้นได้เช่นกัน แต่ใน

รายละเอียดดังที่ปรากฏในรอยพระยุคลบาท การบริหารพระวรกายของรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ก็ทรงยังแตกต่างกับการออกกำลังกายของสามัญชนอยู่ตรงที่ รัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์จะทรงมีเจ้าหน้าที่ถวายความปลอดภัยติดตามเสด็จฯ ไปด้วยเสมอ แม้กระทั่งขณะทรงว่ายน้ำในทะเล ในขณะที่สามัญชนทั่วไปคงจะไม่ได้มีเจ้าหน้าที่ให้ความปลอดภัยที่รัดกุมเช่นนั้น

นอกเหนือไปจากการบริหารพระวรกายในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมือนกับสามัญชนแล้ว บันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาทก็ยังแสดงให้เห็นประปรายว่า ทั้งพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์แต่ละพระองค์ยังมีพระราชอารมณ์ขันเหมือนกับที่สามัญชนทั่วไปก็มีอารมณ์ขัน และยังทรงแสดงออกถึงพระราชอารมณ์ขันนั้นในรูปแบบที่เหมือนกับสามัญชนทั่วไปอีกด้วย ดังที่ปรากฏว่าพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (พระยศในขณะนั้น) ทรงแกล้งเจ้าหน้าที่หรือข้าราชบริพารเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามสถานการณ์ต่าง ๆ (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559)

หรือในอีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงถึงด้านที่เหมือนกับสามัญชน ก็คือ ส่วนที่วสิษฐบันทึกเอาไว้ถึงครั้งที่ตนเดินทางไปยังเมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอแลนด์ เพื่อทำการเฝ้าฯ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หรือสมเด็จพระบรมราชชนนีในขณะนั้น หรือที่ประชาชนรู้จักกันในนาม สมเด็จย่า ณ ที่ประทับ ซึ่งส่งผลให้นอกจากจะได้ตระหนักถึงความเรียบง่ายของที่ประทับและการดำรงพระชนม์ชีพของสมเด็จพระบรมราชชนนี ที่เหมือนกับสามัญชนแล้ว วสิษฐก็ยังมีได้โอกาสแวะไปเยี่ยมชมมหาวิทยาลัยโลซานน์ และโรงเรียน Ecole Nouvelle De La Suisse อันเป็นสถานศึกษาของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เมื่อครั้งยังศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยและระดับชั้นมัธยม จนทำให้ได้เห็นถึงความเรียบง่ายในการใช้ชีวิตของพระเจ้าอยู่หัว ครั้งเมื่อยังทรงพระเยาว์อีกด้วย ดังที่วสิษฐบันทึกไว้ถึงตอนที่ตนพบกับอาจารย์ใหญ่ ของโรงเรียน Ecole Nouvelle De La Suisse ที่พระเจ้าอยู่หัวเคยทรงศึกษาในระดับชั้นมัธยม และอาจารย์ใหญ่ก็ได้พาวสิษฐขึ้นไปดูห้องพักนักเรียนที่พระเจ้าอยู่หัวเคยประทับ ดังความว่า อาจารย์ใหญ่พาท่านรองทองสุกและผมขึ้นไปดูห้องพักนักเรียนประจำที่พระเจ้าอยู่หัวเคยประทับ พอเห็นห้องนั้นซึ่งตั้งอยู่ในส่วนที่เรียกว่า attic คือเพดานของอาคารหลังนั้น ผมก็แทบกลั้นน้ำตาไม่อยู่ ห้องนั้นไม่มีลักษณะพิสดารอะไรเลยที่จะส่อว่าเคยเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรไทย แต่เป็นห้องเล็ก ๆ ธรรมดาที่สะอาดเรียบร้อย เครื่องประดับก็เป็นของพื้น ๆ อย่างที่จะพึงพบได้โดยทั่วไปในเมืองฝรั่ง (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559)

ซึ่งความเรียบง่ายเหมือนกับสามัญชนของพระเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งที่ยังทรงพระเยาว์เช่นนี้ก็ปรากฏอีกครั้งหนึ่งในตอนที่วสิษฐพบกับช่างซ่อมรองเท้าที่เมืองโลซานน์นั้นด้วย ความว่า จะเป็นตอนที่กำลังเดินหาบ้านหรือตอนที่กำลังเดินเข้าไปที่โรงเรียน ผมก็จำไม่ได้เสียแล้ว มีเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้น คือเราได้พบกับสุภาพบุรุษฝรั่งชราคนหนึ่ง พอรู้ว่าเราเป็นคนไทย

แกก็บอกเราด้วยสีหน้าแสดงความปลาบปลื้มว่า แกเป็นช่างซ่อมรองเท้า และเคยซ่อมฉลองพระบาทถวายพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์

ผมจึงได้ความรู้ที่มีค่าอีกอย่างหนึ่ง คือรู้ว่าพระเจ้าอยู่หัวของเรา เมื่อยังทรงพระเยาว์อยู่นั้น ทรงฉลองพระบาทที่ชำรุดแล้วซ่อม ไม่ต่างอะไรกับลูกคนสามัญทั่วไป (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559)

แสดงให้เห็นว่าพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีด้านที่เหมือนกับสามัญชนมาตั้งแต่ครั้งที่ยังทรงพระเยาว์ หรือก็คือทรงสามารถใช้ชีวิตในลักษณะที่ไม่ต่างอะไรกับลูกคนสามัญทั่วไปได้ โดยด้านที่เหมือนกับสามัญชนนี้ก็น่าจะสืบต่อมาจนถึงเมื่อครั้งที่พระองค์ทรงขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ต่อไป

และท้ายสุด ถัดจากบันทึกตอนที่ไปเมืองโลซานน์ ด้านที่เหมือนกับสามัญชนของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ก็ยังปรากฏอีกในบันทึกตอนที่พระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้อธิบดีกรมตำรวจถวายพระกระยาหารค่ำ (โต๊ะจีน) ที่พระราชวังไกลกังวล โดยด้านที่เหมือนกับสามัญชนนี้ ปรากฏให้เห็นในแง่ของพระกระยาหารค่ำที่พระองค์เสวยร่วมกับนายตำรวจในวันนั้น ไม่ได้ต่างไปกับที่สามัญชนรับประทานกันในงานเลี้ยงเลย แสดงให้เห็นถึงความคิดของผู้บันทึกหรือของ วสิษฐ เดชกุญชร ที่ว่า พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ผู้เป็นพระมหากษัตริย์ไทย และพระบรมวงศานุวงศ์ ล้วนทรงมีด้านที่เหมือนกับสามัญชนทั่วไป หรือทรงสามารถใช้ชีวิตในลักษณะที่ไม่ต่างจากสามัญชนทั่วไปได้ และทรงเปิดเผยให้ประชาชนได้รับรู้ถึงด้านนี้ได้ทั้งสิ้น อยู่คู่สลับกันไปมากับอีกด้านหนึ่งที่แสดงถึงความพิเศษและความเป็นสมมติเทพของสถานะพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ที่แตกต่างออกไปจากสามัญชนทั่วไป ซึ่งเป็นด้านที่ประชาชนพบเห็นได้อยู่เสมอตามพระราชพิธี และตามขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559)

บันทึกความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท” กับโครงสร้างความรู้สึกในสังคมไทย

Raymond Williams ได้เสนอการวิเคราะห์วัฒนธรรมผ่านการศึกษาโครงสร้างความรู้สึก (Structure of Feeling) โดยอธิบายว่าโครงสร้างความรู้สึกนั้น จะหมายถึงความรู้สึกหรือประสบการณ์ของคนในสังคมทั้งหมด ทั้งที่มีร่วมกันในสังคมและที่แยกกันไปของแต่ละปัจเจก ที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในชีวิตประจำวันจริง ๆ ซึ่งมีความต่อเนื่อง ลื่นไหล มีความเชื่อมโยงกันกับความรู้สึกและประสบการณ์ในอดีตและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และอาจจะเชื่อมโยงกับสถาบันและโครงสร้างของรัฐ รวมถึงสิ่งอื่น ๆ ด้วย มากไปกว่านั้น ความรู้สึกหรือประสบการณ์ดังกล่าวยังเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่หยุดนิ่ง อีกทั้งยังสามารถเกิดขึ้นใหม่อยู่เรื่อย ๆ หรือเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบทางสังคมที่เกิดขึ้นใหม่ และสามารถนำไปสู่การ

เปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ รวมถึงยังสามารถถูกนำมาวิเคราะห์ให้เห็นเป็นในลักษณะของโครงสร้างที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ได้ด้วย (Williams, 1977)

และดังที่เป็นเช่นนั้น โครงสร้างความรู้สึกจึงเป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงของการใช้และไม่ใช้คำ โทน และสไตล์ในการพูด จนไปถึงการเปลี่ยนแปลงในมารยาท การเปลี่ยนแปลงในโทนและสไตล์ของการแต่งกาย การออกแบบสถาปัตยกรรม และสังเกตได้อีกจากสิ่งอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นมาจากคนในสังคม โดยเฉพาะจากศิลปะและวรรณกรรม อย่างไรก็ตาม ในบางครั้ง คนในสังคมก็อาจจะมีอารมณ์ร่วมไปกับความคิดหรืออุดมการณ์ของรัฐ จนทำให้โครงสร้างความรู้สึกของคนในสังคม มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายกับอุดมการณ์ของรัฐไปด้วยก็ได้เช่นกัน (Williams, 1977)

ซึ่งเมื่อเข้าใจเช่นนี้ ก็จะสามารถทำให้สันนิษฐานต่อไปได้ว่า ดังนั้น บันทึกความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท” ของวสิษฐ เดชกุญชร ในฐานะวรรณกรรมชิ้นหนึ่ง จึงน่าจะแสดงและผลิตโครงสร้างความรู้สึกบางอย่างสู่สังคมไทยด้วย ดังเช่นโครงสร้างความรู้สึกที่ว่า รัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์นั้น ทรงทุ่มเทอุทิศพระวรกายอย่างปราศจากเงื่อนไขพระราชทานแก่คนไทยและเมืองไทยอย่างแท้จริง ผ่านการดำเนินบทบาททางด้านการพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนไทยและประเทศไทย อย่างทุ่มเท ใกล้ชิดกับประชาชนอย่างมาก อีกทั้งยังทรงมีด้านที่เหมือนกับสามัญชน ที่เปิดเผยได้ และมีอยู่หรือเกิดขึ้นสลับกันไปมากับอีกด้านที่แสดงถึงความพิเศษหรือความเป็นสมมติเทพของสถานะพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ด้วย ดังนั้น ประชาชนไทยทุกคนจึงควรรู้สึกภูมิใจที่ประเทศไทยมีสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย และเห็นสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ที่ไม่เหมือนประเทศใด และเป็นเครื่องหมายของความเป็นไทย รวมถึงรู้สึกอยากช่วยปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยกับพระบรมวงศานุวงศ์ของไทยเอาไว้ด้วยชีวิตด้วย (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559)

รัชกาลที่ 9 ในบันทึกความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท” กับในงานเขียนอื่น ๆ

คุณลักษณะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ที่วสิษฐได้ถ่ายทอดเอาไว้ในบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาท ดังที่กล่าวมา จะมีความแตกต่างกับที่ปรากฏในงานเขียนของผู้เขียนอื่น ๆ อยู่ โดยแตกต่างทั้งกับงานเขียนที่ชื่นชมหรือสรรเสริญสถาบันพระมหากษัตริย์ และกับงานเขียนที่วิพากษ์วิจารณ์สถาบันพระมหากษัตริย์ด้วย ดังเช่นที่จะแตกต่างกับงานเขียนในยุคสมัยเดียวกันอย่าง พระราชอารมณ์ขัน พระราชอารมณ์ขันจากพระโอษฐ์ และพระราชอารมณ์ขันจากวังสวนจิตรฯของวิลาศ มณีวัต (2539) ตรงที่ในบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาทของวสิษฐนั้น จะเน้นแสดงถึงคุณลักษณะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในหลากหลายบริบทเสียมากกว่า และเน้นแสดงถึงพระราชอิริยาบถกับพระราชจริยวัตรโดยรวมที่เหมือนกันกับสามัญชนบ่อยครั้งมากกว่า ร่วมไปกับการแสดงถึงพระราชอารมณ์ขันด้วย แตกต่าง

ไปจากในงานเขียนของวิลาศ มณีวัต (2544) ดังที่กล่าวมา ซึ่งเน้นไปที่การแสดงถึงเหตุการณ์ เรื่องเล่า และคุณลักษณะที่เกี่ยวกับพระราชอารมณ์ขันของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์เพียงอย่างเดียว โดยไม่เห็นภาพรวมในเรื่องอื่น ๆ ของพระองค์ (ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2561)

และนอกไปจากงานเขียนของวิลาศ มณีวัต (2549) แล้ว บันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาทของวสิษฐ ก็ยังถ่ายทอดคุณลักษณะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ ได้แตกต่างไปจากงานเขียนอย่างหลักธรรม หลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท ตามรอยพระยุคลบาท...ครูแห่งแผ่นดิน และใต้เบื้องพระยุคลบาทของสุเมธ ตันติเวชกุล (2556) ด้วย ตรงที่ในบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาทของวสิษฐนั้น จะเน้นแสดงถึงคุณลักษณะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ ผ่านเหตุการณ์ที่หลากหลาย ทั้งขณะเสด็จและทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ และขณะทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถ ในขณะที่งานเขียนของสุเมธ ตันติเวชกุล (2559) นั้น จะเน้นไปที่การแสดงถึงแนวคิดหรือหลักการที่อยู่เบื้องหลังโครงการในพระราชดำริต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และอธิบายเสริมให้เห็นแนวคิดหรือหลักการนั้นอย่างละเอียด รวมถึงอธิบายแนวคิดหรือหลักการในเรื่องการปกครอง การใช้ชีวิต และอื่น ๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ด้วย หลังจากที่บรรยายเหตุการณ์เกี่ยวกับการทรงงานของพระองค์ไปแล้ว (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549)

สรุป

เนื้อหาที่ปรากฏในบันทึกความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท” ของวสิษฐ เดชกุญชร (2559) แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของสถาบันพระมหากษัตริย์ในรัชกาลที่ 9 อันได้แก่ หนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงดำเนินบทบาททางด้านการพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนไทยและประเทศไทย อย่างทุ่มเท ใกล้ชิด ไม่ถือพระองค์ และสอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีด้านที่เหมือนกับสามัญชนทั่วไป หรือทรงสามารถใช้ชีวิตในลักษณะที่ไม่ต่างจากสามัญชนทั่วไปได้ และทรงเปิดเผยให้ประชาชนได้รับรู้ถึงด้านนี้ได้ทั้งสิ้น โดยการเผยแพร่คุณลักษณะดังกล่าวผ่านบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาท ออกสู่สังคมไทยและประชาชนไทยผู้อ่านนั้น ก็จะเป็นทั้งการแสดงและผลิตโครงสร้างความรู้สึก (Structure of Feeling) ตามความเข้าใจของ Raymond Williams หรือก็คือทำให้ประชาชนไทยผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมกันในสังคมว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 นั้น ทรงทุ่มเทอุทิศพระวรกายอย่างปราศจากเงื่อนไขพระราชทานแก่คนไทยและเมืองไทยอย่างแท้จริง และทรงมีด้านที่เหมือนกับสามัญชนด้วย ดังนั้น ประชาชนไทยทุกคนจึงควรรู้สึกภูมิใจที่ประเทศไทยมีสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย และเห็นสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ที่ไม่เหมือนประเทศใด และเป็นเครื่องหมายของความเป็นไทย รวมถึงรู้สึกอยากช่วยปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยกับพระบรมวงศานุวงศ์ของไทยเอาไว้ด้วยชีวิต

เอกสารอ้างอิง

ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2561). *ตามรอยพระยุคลบาท เรื่อง ชีวิตวัฒนธรรม*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม.

ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ. (2561). *พระบรมราโชบายในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทร มหาวชิราลงกรณฯพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว กับการพัฒนาการศึกษา*. สืบค้น 21 มีนาคม 2562, จาก https://shorturl.asia/QlWOk

วสิษฐ เดชกุญชร. (2559). *รอยพระยุคลบาท* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: มติชน.

วิลาศ มณีวัต. (2539). *พระราชอารมณ์ขัน*. กรุงเทพฯ: พี.วาทิน พับลิเคชั่น.

_____. (2544). *พระราชอารมณ์ขันจากพระโอษฐ์*. กรุงเทพฯ: ปิ่นอักษร.

_____. (2549). *พระราชอารมณ์ขันจากวังสวนจิตรฯ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วสีครีเอชั่น.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). *หลักธรรม หลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ด่านสุทธาการพิมพ์.

_____. (2556). *ตามรอยพระยุคลบาท...ครูแห่งแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2559). *ใต้เบื้องพระยุคลบาท* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: มติชน.

Williams, R. (1977). *Marxism and Literature*. UK: Oxford University Press.

แนวทางการจัดทำบัญชีแบบลีนเพื่อความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*

A GUIDELINE IN DOING LEAN ACCOUNTING FOR SUSTAINABILITY OF LISTED COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

ปริษา จินดาหลวง, ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล, อรุณี ยศบุตร, ทัดพงศ์ อวิโรธนานนท์
Parisa Jindaluang, Chaiyot Sumritsakun, Arunee Yodbutr, Thatphong Awirothananon
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University
Corresponding Author E-mail: parisachindaluang@gmail.com

บทคัดย่อ

การจัดทำบัญชีแบบลีนมีปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสำเร็จของการนำแนวคิดของลีนมาใช้ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การจัดการทางการเงินของกิจการ วัฒนธรรมองค์กร และทักษะความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับลีน การบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ในด้านห่วงโซ่คุณค่าในด้านการบัญชีแบบลีนและด้านการต้นทุนเป้าหมาย การบัญชีแบบลีนที่มีองค์ประกอบได้แก่การวิเคราะห์และวัดมูลค่าการบันทึกบัญชีและรายงานสารสนเทศทางการเงิน คุณลักษณะระบบสารสนเทศทางการบัญชีและความโปร่งใสของข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชี ซึ่งมีประโยชน์ทำให้กิจการมีการลดต้นทุนเนื่องจากเกิดการกำจัดความสูญเปล่า จนนำไปสู่ความสามารถในการแข่งขันเนื่องจากมีการลดทุนทางด้านเวลาและวัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ ในองค์กร ส่งผลให้ประสิทธิภาพในกระบวนการบัญชีเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าการบัญชีแบบลีนเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการการบัญชีและความยั่งยืนสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ กลยุทธ์ที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนนั่นคือกลยุทธ์การประยุกต์ใช้แนวคิดแบบลีน 3 ด้านด้วยกัน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม และมีความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างความยั่งยืนและผลปฏิบัติงานทางการเงิน ความรับผิดชอบขององค์กรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมนำไปสู่ความสามารถในการทำกำไรที่ยั่งยืน ซึ่งการใช้บัญชีแบบลีนจะทำให้บริษัทมีความยั่งยืน โปร่งใสและประหยัดต้นทุนการทำบัญชี

คำสำคัญ: การจัดทำบัญชีแบบลีน; ความยั่งยืน; ตลาดหลักทรัพย์

*Received March 11, 2023; Revised April 17, 2023; Accepted April 20, 2023

Abstract

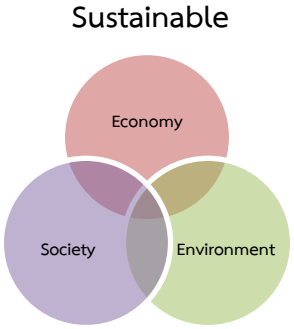
Lean accounting has key factors that determine the success of Lean concepts: Executive leadership; Financial management of a business corporate culture and Lean expertise, Strategic cost management in the value chain in lean accounting and target costing. Lean accounting consists of elements such as analysis and measurement, bookkeeping and financial information reporting, accounting information system characteristics and accounting information transparency. This has the benefit of reducing costs by eliminating waste leading to competitiveness due to the reduction of capital in time and various waste materials in the organization. As a result, the efficiency of the accounting process is increased. Lean accounting was also found to increase efficiency in accounting processes and sustainability was in line with situational management theory. The strategy that leads to sustainability is a strategy that applies lean concepts in three areas: economic, social and environmental. Moreover, there is a positive correlation between sustainability and financial performance, Corporate Social and Environmental Responsibility Leads to Sustainable Profitability which makes the company using lean accounting to be sustainable, transparent and economical in accounting.

Keywords: Lean Accounting; Sustainability; Stock Exchange

บทนำ

ปัจจุบันสิ่งที่ผู้บริโภคและผู้มีส่วนได้เสียตระหนัก นอกเหนือไปจากผลการดำเนินงานทางด้านการเงิน ได้แก่ความสำคัญในการรับผิดชอบต่อสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อม ดังนั้นกิจการจำเป็นต้องดำเนินงานภายใต้ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย เนื่องด้วยผู้บริโภคเริ่มที่จะหันมาคำนึงถึงปัจจัยทางด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมและการดำเนินธุรกิจที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติเพื่อรักษาสมดุลสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ เพราะความรับผิดชอบต่อสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนที่เกี่ยวข้อง (Heesup & Ryu, 2009) ทำให้ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นมาตรฐานของกลยุทธ์เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของกิจการ ดังนั้นกิจการทั่วโลกจึงอยู่ภายใต้แรงกดดันจากลูกค้า หน่วยงานกำกับดูแลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อจัดการให้การดำเนินงานของกิจการอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบในเรื่องของสิ่งแวดล้อมและสังคม (Garza & Jose, 2015) ทุกกิจการจึงเพิ่มมิติในการดำเนินงานขึ้นเพื่อพัฒนาศักยภาพของธุรกิจ นั่นก็คือการพัฒนาความยั่งยืน โดยความยั่งยืนจะประกอบไปด้วย 3 ด้าน คือ ความยั่งยืนด้าน

เศรษฐกิจ ความยั่งยืนด้านสังคม และความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ตามกรอบการพัฒนาความยั่งยืนดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบการพัฒนาความยั่งยืน
ที่มา: Fahriye et al. (2012)

เกิดแนวคิดด้านการปรับปรุงประสิทธิภาพเป็นการผลิตแบบใหม่ที่เรียกว่า การผลิตแบบลีน ซึ่งการผลิตแบบลีนนี้จะเป็นการผลิตตามที่ลูกค้าต้องการ ในเวลาและปริมาณที่เหมาะสม โดยที่มุ่งเน้นไปที่การขจัดความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน (Womack et al., 1990) เป็นการนำกระบวนการทางธุรกิจและการทำงานทั้งหมดรวมเข้าเป็นระบบที่เป็นหนึ่งเดียวและสอดคล้องกันซึ่งจุดประสงค์เดียวคือการมอบคุณค่าที่ดีกว่าให้กับลูกค้าอย่างต่อเนื่อง (Womack, 1996) สำหรับแนวคิดแบบลีนในบริบทของประเทศไทย กิจการต่างก็พัฒนาการผลิตมาเป็นการผลิตแบบลีนเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ มุ่งเน้นการลดความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นในการดำเนินธุรกิจ แนวคิดแบบลีนมีศักยภาพที่จะที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับหน้าที่หรือกระบวนการอื่นๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการ (Adam et al., 2016) ทำให้กิจการต่างๆ ในประเทศไทยเริ่มเห็นถึงความสำคัญในการจัดการประสิทธิภาพด้วยแนวคิดแบบลีนว่าเป็นหนทางเพื่อให้บรรลุการควบคุมทางการเงิน ที่เน้นให้กระบวนการผลิต การบริหารต้นทุนและระบบบัญชีต้องสอดคล้องกับกลยุทธ์การผลิตแบบลีน การบัญชีแบบลีนเป็นนวัตกรรมด้านบัญชีที่ถูกเสนอเป็นแนวทางในระบบบัญชีเพื่อประเมิน ควบคุม และกระบวนการทางบัญชี (Gerald, 2012) จะเห็นได้ว่าแนวคิดแบบลีนจะเป็นแนวคิดของกิจการที่ทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อม มากไปกว่านั้นแนวคิดแบบลีนยังทำให้กิจการมีประสิทธิภาพ ลดต้นทุน เพิ่มผลการดำเนินงานที่ดีทำให้เป็นประโยชน์แก่นักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งนี้การบัญชีแบบลีนยังเน้นถึงคุณค่าในมุมมองของลูกค้าโดยตรง ทำให้ทราบความต้องการของลูกค้า มีความสัมพันธ์กับลูกค้าในระยะยาว มากไปกว่านั้นการผลิตแบบลีนและการบัญชีแบบลีนต่างก็มีวัตถุประสงค์เพื่อลดความสูญเปล่า ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นจึงสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาความยั่งยืนดังที่กล่าวมาในข้างต้น

แนวคิดการบัญชีแบบลีน

การบัญชีแบบลีน คือ กระบวนการรายงานข้อมูลทางการบัญชีได้อย่างทันเวลา โดยระบุความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการและเกิดการพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่อง (Maskell, 2014) การบัญชีแบบลีนเป็นกระบวนการกำจัดความสูญเปล่าทางด้านการบัญชีโดยกำจัดกระบวนการที่ไม่จำเป็นต่อกระบวนการและตอบสนองข้อมูลต่อผู้ใช้ข้อมูลทางการเงินได้อย่างทันเวลา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ (ไตรรงค์ สวัสดิกุล, 2563) ซึ่งลักษณะของการใช้การบัญชีแบบลีน มีดังนี้ (Maskell & Baggaley et al., 2003)

1. ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ทันเวลา และเข้าใจได้ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบลีนตลอดทั้งองค์กรและเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร ทั้งนี้ยังทำให้เพิ่มมูลค่าในสายตาลูกค้า นำไปสู่การเติบโตของกิจการ ความสามารถในการทำกำไร และกระแสเงินสด

2. ใช้แนวคิดลีนเพื่อกำจัดของเสียในกระบวนการทางบัญชีพร้อมทั้งมีระบบควบคุมบัญชีในองค์กร

3. ปฏิบัติตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป หรือ GAAP สนับสนุนวัฒนธรรมแบบลีนโดยการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือเพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

การบัญชีแบบลีน มีกรอบแนวคิด 3 ประเด็น คือ ต้นทุน การบัญชี และการวัดมูลค่าซึ่งจากการศึกษาพบว่าการบัญชีแบบลีนมีส่วนทำให้ผลการดำเนินงานของกิจการดีขึ้น แนวคิดแบบลีนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในระบบบัญชีได้ เช่น เพื่อกำจัดความสูญเปล่า เพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการและเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน (Amusawi et al., 2019) ดังนั้นเห็นได้ว่าบัญชีแบบลีนจะมีสองมิติ คือ มิติบัญชีต้นทุนและการบัญชีแบบลีนในมิติการนำแนวคิดแบบลีนมาประยุกต์ใช้ในระบบบัญชี ทั้งนี้การบัญชีแบบลีนยังรวมไปถึงแนวทางปฏิบัติทางบัญชีที่พยายามลดขั้นตอนในการประมวลผลธุรกรรมโดยเฉพาะการกำจัดต้นทุนมาตรฐานและการจัดสรรต้นทุนให้เหลือน้อยที่สุด โดยจะวัดผลจากประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้น (Maskell et al., 2011) การส่งผลกระทบของแนวคิดแบบลีนกับการบัญชีจะมี 2 มิติ คือ มิติแรกเป็นการปรับเปลี่ยนการนำเสนอบัญชีต้นทุนให้แก่ฝ่ายบริหารเพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินขององค์กรที่มีการผลิตแบบลีน ส่วนมิติที่สองนั่นคือการประยุกต์แนวคิดแบบลีนเข้ากับระบบบัญชีในองค์กร การประยุกต์แนวคิดแบบลีนเข้ากับระบบบัญชี ซึ่งความแตกต่างระหว่างการบัญชีแบบดั้งเดิมและการบัญชีแบบลีนทั้ง 2 มิติ แตกต่างกันดังตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการบัญชีแบบดั้งเดิมและการบัญชีแบบลีนในมิติบัญชีต้นทุน

บัญชีแบบดั้งเดิม	บัญชีแบบลีน
1. เน้นการจัดทำรายงานทางการเงินตามแนวมาตรฐานการรายงานทางการเงิน	1. มุ่งเน้นการจัดทำรายงานทางการเงินที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร
2. ใช้ต้นทุนมาตรฐานซึ่งเป็นต้นทุนประมาณการมาใช้ในการคิดต้นทุนการผลิตและควบคุมต้นทุน	2. ใช้ต้นทุนที่เกิดขึ้นจริงในการทำงานหลีกเลี่ยงการปันส่วนต้นทุนเข้าต้นทุน
3. รายงานทางการเงินจะนำเสนอเฉพาะข้อมูลที่เป็นตัวเงิน	3. รายงานทางการเงินจะนำเสนอข้อมูลทั้งข้อมูลที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการบัญชีแบบดั้งเดิมและการบัญชีแบบลีนในมิติบัญชีต้นทุน (ต่อ)

บัญชีแบบดั้งเดิม	บัญชีแบบลีน
4. มีการใช้ศัพท์ทางการบัญชีสูง ตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน (GAAP) 5. เพิ่มประสิทธิภาพด้วยการเน้นการควบคุมต้นทุนให้เป็นไปตามต้นทุนมาตรฐานที่ตั้งไว้ 6. งวดรายงานทางการเงินจะเป็นงวดรายสัปดาห์ รายเดือน หรือรายปี หากมีข้อผิดพลาดจะต้องไปตรวจสอบข้อมูลย้อนหลัง 7. ถูกออกแบบมาเพื่อการผลิตทีละมากๆ	4. หลีกเลี่ยงการศัพท์ที่ซับซ้อน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้ข้อมูลให้เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน 5. เพิ่มประสิทธิภาพด้วยการลดของเสียในกระบวนการและเพิ่มคุณค่าในสายตาลูกค้า 6. งวดรายงานทางการเงินจะเป็นงวดรายงานที่เป็นปัจจุบันมากที่สุด เพราะหากมีข้อผิดพลาดจะสามารถแก้ไขข้อมูลได้ทันท่วงที 7. ถูกออกแบบมาเพื่อการผลิตแบบดึง หรือ Pull System ที่จะให้ลูกค้าเป็นผู้กำหนดว่าควรผลิตเมื่อใด

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการบัญชีแบบดั้งเดิมและการบัญชีแบบลีนในมิติการนำแนวคิดแบบลีนมาประยุกต์ใช้ในระบบบัญชี

บัญชีแบบดั้งเดิม	บัญชีแบบลีน
1. เอกสารรายการทางบัญชีมากมายทำให้เกิดการซ้ำซ้อนในรายการ	1. จัดทำระบบบัญชีเป็นแบบ One piece Flow เพื่อลดความซ้ำซ้อนของรายการทางการเงิน
2. ในกระบวนการรับ-จ่ายเงิน ต้องมีใบแจ้งหนี้ ใบรับ จ่ายเงิน และใบกำกับภาษี	2. ลดการจัดทำใบสำคัญทางการเงินให้มากที่สุด
3. รายงานทางการเงินที่ได้จะต้องจัดทำตรงตามมารฐานการรายงานทางการเงิน	3. รายงานทางการเงินที่ออกมาจะต้องมีคุณค่าในสายตาของผู้ใช้ข้อมูล

จากตารางที่ 3 แสดงถึงว่า การบัญชีแบบลีนให้ความสำคัญกับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพทางการบัญชีจึงถูกนำมาเป็นเครื่องมือในบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ เพื่อลดต้นทุนตลอดวงจรผลิตภัณฑ์ ลดความสูญเปล่าในกระบวนการ และเพิ่มคุณค่าในสายตาของลูกค้าอีกด้วย หากกิจการสามารถนำแนวคิด หลักการแบบลีนไปใช้ในระบบบัญชีจะมีประโยชน์ต่อกิจการดังนี้

1. ช่วยให้ประสิทธิภาพของระบบบัญชีเพิ่มขึ้น เนื่องจากการบัญชีแบบลีนเป็นการกำจัดความสูญเปล่าในกระบวนการ

2. ลดต้นทุนทางด้านเวลาเพราะกิจการจะลดเวลาในขั้นตอนกระบวนการบัญชีที่ไม่มีความจำเป็นในกระบวนการ เช่น รายการทางการบัญชีที่มีกระบวนการซ้ำซ้อน เวลารอคอยที่เกิดจากการผิดพลาดในระบบบัญชี เป็นต้น

3. ลดต้นทุนที่เป็นตัวเงิน จะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บสินคงคลัง เพราะการจัดเก็บสินคงคลัง ถือว่าเป็นภาระค่าใช้จ่าย หากสามารถลดต้นทุนส่วนนี้ได้จะสามารถช่วยลดความสิ้นเปลือง

การประยุกต์นำแนวคิดแบบลีนเข้ากับระบบบัญชีเพื่อลดความสูญเปล่าในระบบจะช่วยให้ลดต้นทุนการดำเนินงานของกระบวนการ ช่วยเพิ่มผลิตภาพ และพัฒนาคุณภาพหรือ

ประสิทธิภาพในกระบวนการ ทั้งนี้การประยุกต์แนวคิดของลีนเข้ากับกระบวนการทำงานของบัญชีจะเป็นไปตามตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การประยุกต์ใช้แนวคิดและเครื่องมือแบบลีนในระบบบัญชี

Waste	Process	Lean Tool
ความสูญเสียจากการมีของเสียมากเกินไป	1. การกรอกข้อมูลทางการบัญชีผิด 2. การใส่รหัสผิดพลาด 3. การกำหนดราคาผิดพลาด 4. การส่งเอกสารที่ยังไม่เรียบร้อย 5. การทำเอกสารทางการบัญชีหายลงข้อมูลในเอกสารผิด 6. พนักงานไม่พอเพียง	1. Standard work 2. Predictable output 3. Visual controls 4. Mistake-proofing 5. Office file system 6. Interruptions and random arrivals
ความสูญเสียจากการผลิตที่มากเกินไป	1. การทำเอกสารที่ซ้ำซ้อน 2. การทำรายงานทางการเงินที่ไม่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ 3. การทำสำเนาเพิ่มงานเดิมซ้ำ 4. ส่งอีเมลล์เดิมซ้ำ 5. ส่งแฟกซ์เดิมซ้ำ	1. Task time 2. Data collection techniques 3. Standard work 4. Continuous Flow 5. Pull systems
ความสูญเสียจากการรอคอยงาน	1. การลงนามรับรองในเอกสารทางการบัญชีที่ไม่จำเป็น 2. ต้องพึ่งพาแผนกอื่นในการทำงาน 3. การรอคอยข้อมูลข่าวสาร 4. โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างเวอร์ชัน	1. Value stream mapping 2. 5S 3. Data collection techniques 4. Lean reporting and communication 5. Office file system
ความสูญเสียเนื่องจากการใช้คนไม่คุ้มค่า	1. การทำรายงานไม่ทันกำหนด 2. กระจายงานไม่เหมาะสม 3. อัตราการขาดงาน/ลาออกสูง 4. มีข้อบกพร่องในการประเมินทักษะก่อนรับทำงาน 5. ไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนางานและกระบวนการทางบัญชี	1. Standard work 2. Office file system 3. Business case of lean 4. Work Flow
ความสูญเสียเนื่องจากการขนส่ง	1. การรับส่งเอกสารที่ไม่ได้ใช้งาน 2. จัดเก็บเอกสารการทางการบัญชีมากเกินไป 3. การส่งอีเมล์ในรายชื่อที่ไม่ทันสมัย	1. Standard work 2. 5S 3. Office layout 4. Document tagging 5. Office file system 6. Continuous flow
ความสูญเสียเนื่องจากการขนส่ง	1. การรับส่งเอกสารที่ไม่ได้ใช้งาน 2. จัดเก็บเอกสารการทางการบัญชีมากเกินไป 3. การส่งอีเมล์ในรายชื่อที่ไม่ทันสมัย	1. Standard work 2. 5S 3. Office layout 4. Document tagging 5. Office file system 6. Continuous flow

ตารางที่ 4 การประยุกต์ใช้แนวคิดและเครื่องมือแบบลีนในระบบบัญชี (ต่อ)

Waste	Process	Lean Tool
ความสูญเสียเนื่องจากการมีสินค้าคงคลังที่มากเกินไป	1. เอกสารทางการบัญชีที่รอการลงนามมีอยู่มาก 2. งานที่รอให้ผู้อื่นทำต่อ 3. เอกสารล้าสมัย 4. อุปกรณ์ล้าสมัย 5. ขาดการอบรมบุคลากร 6. การสั่งซื้ออุปกรณ์มากเกินพอดี	1. 5S 2. Value stream mapping 3. Standard work 4. Visual controls 5. Pull system 6. Kanban for office supply 7. Cycle time
ความสูญเสียเนื่องจากการเคลื่อนไหวที่มากเกินไป	1. การค้นหาเอกสารที่ซับซ้อน 2. การค้นหาไฟล์ในคอมพิวเตอร์ที่ยุ่งยาก 3. การหาข้อมูลข่าวสารจากหนังสือคู่มือ 4. การถือเอกสารไปยังแผนกอื่น	1. Standard work 2. 5S 3. Office layout 4. Document tagging 5. Office file system 7. Kanban for office supply 8. Pull system
ความสูญเสียจากการมีกระบวนการที่มากเกินไป	1. การทำรายงานทางการเงินที่ซ้ำซ้อน 2. การกรอกข้อมูลเดิมซ้ำๆ 3. การเผยแพร่ข้อมูลที่ผิดๆ 4. การทำเอกสารซ้ำซ้อน 5. การวางแผนงานไม่ดี	1. Value stream mapping 2. Standard work 3. Document tagging 4. Lean reporting and communication 5. Kaizen events 6. Data collection techniques

จากตารางที่ 4 พบว่า มีความซ้ำซ้อนในการจัดทำบัญชี ซึ่งรายการเหล่านี้สามารถลดตัดได้ด้วยการใช้เครื่องมือการทำบัญชีแบบลีน (นิพนธ์ กาญจนพัฒนกุล, 2554) โดยจะมีองค์ประกอบดังนี้

การวิเคราะห์และวัดมูลค่า คือ การรวบรวมรายการทางการเงินให้เป็นส่วนหนึ่งของงบการเงิน โดยรายการนั้นจะต้องเข้าเกณฑ์การรับรู้รายการและมูลค่าตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน โดยมุ่งเน้นถึงการกำจัดความสูญเปล่า กำจัดต้นทุนที่ไม่จำเป็น และตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้องในการใช้ข้อมูล

การบันทึกบัญชี คือ การรวมรวบรายการหรือเหตุการณ์ทางการเงินของกิจการที่เกิดขึ้นในแต่ละวันตามหลักการบันทึกบัญชีที่ยอมรับ เพื่อให้สามารถบันทึกข้อมูลได้อย่างถูกต้องและแม่นยำตามมาตรฐานการบัญชีโดยมุ่งเน้นถึงการกำจัดความสูญเปล่า กำจัดต้นทุนที่ไม่จำเป็น และตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้องในการใช้ข้อมูล

การรายงานทางการเงิน คือ การแสดงรายงานทางการเงิน การนำเสนอข้อมูลที่ผ่านการสรุปผลมาแล้ว เพื่อแสดงผลการดำเนินงาน แสดงฐานะการเงิน ณ ช่วงเวลาหนึ่ง โดยมุ่งเน้นถึงการกำจัดความสูญเปล่า กำจัดต้นทุนที่ไม่จำเป็น และตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้องในการใช้ข้อมูลทั้ง 3 องค์ประกอบนี้เป็นกระบวนการทางบัญชีของกิจการที่สามารถนำแนวคิด

แบบลีนมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ระบบบัญชีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยสรุปแล้วการบัญชีแบบลีนเป็นการกำจัดความสูญเปล่าในขั้นตอนต่างๆในกระบวนการทางด้านการบัญชี ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงกระบวนการทำงานและการดำเนินงาน การปรับปรุงข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารกับบุคคลในองค์กรที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย รวดเร็ว สะดวกสบาย ทำให้ไม่เสียเวลาในการติดต่อสื่อสารทางด้านรายงานทางการเงินที่จะนำไปสู่การตัดสินใจของผู้บริหาร

แนวคิดความยั่งยืน

ความยั่งยืน หรือ Sustainability เป็นแนวคิดเพื่อเน้นการพัฒนาองค์กรและรักษาสมดุลใน 3 มิติ คือ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม เพราะหากกิจการมุ่งเน้นผลการดำเนินงานที่เป็นตัวเลขเพียงอย่างเดียวอาจทำให้ไม่สามารถยืนหยัดและอยู่รอดในสภาวะแวดล้อมทางธุรกิจเช่นนี้ โดยที่ความยั่งยืนของกิจการคือการขยายจากการมุ่งผลกำไรทางการเงินไปสู่สิ่งสำคัญสามประการรวมไปถึงการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย แนวคิดความยั่งยืนสอดคล้องกับหลักแนวคิด TBL (Triple Bottom Line) ที่ว่ากิจการจะเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนจะต้องมีความสมดุลของทั้ง 3 มิติ คือ มิติทางด้านสิ่งแวดล้อม มิติทางด้านการเงิน และมิติทางด้านเศรษฐกิจ โดย John Elkington ได้กล่าวถึงการวัดเป้าหมายความสำเร็จของแนวคิด TBL (Triple Bottom Line) โดยการวัดผลการดำเนินงานทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน ผลตอบแทนจากความรับผิดชอบต่อสังคม และผลตอบแทนจากความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เมื่อผลการดำเนินงานของทั้ง 3 ด้าน มีความสมดุลกันสิ่งที่กิจการจะได้รับคือความยั่งยืนดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงความยั่งยืน 3 มิติตามหลักแนวคิด TBL (Triple Bottom Line)

ความยั่งยืนถือเป็นสิ่งสำคัญที่กิจการควรให้ความสำคัญ ความยั่งยืนว่าเป็นแนวคิดที่สำคัญและยิ่งใหญ่ในการจัดการองค์กรแนวใหม่ที่เกี่ยวข้องกับ 3 มิติ ได้แก่ ด้านความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ (Economic Viability) ความเสมอภาคทางสังคม (Social Equity) และการปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environmental Protection)

1. มิติด้านเศรษฐกิจ จะเน้นผลกำไรหรือผลการดำเนินงานเป็นสำคัญและเน้นดูการประสบความสำเร็จของกิจการ ซึ่งความยั่งยืนจะช่วยให้เศรษฐกิจในประเทศเติบโตขึ้น กลยุทธ์ที่มุ่งเน้นถึงผลกำไรมากจนเกินไป ไม่ได้ทำให้กิจการเกิดความยั่งยืนเนื่องจากหากกิจการมิได้คำนึงถึงผลประโยชน์ทางสังคมหรือการรักษาสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดผลกระทบต่อลูกค้าและผู้ลงทุนที่คำนึงทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในปัจจุบันเป็นเรื่องที่สำคัญที่กิจการควรคำนึงถึง

2. มิติด้านสังคม มิตินี้ส่งผลโดยตรงกับความยั่งยืน เนื่องจากกิจการควรอยู่ร่วมกับสังคมโดยไม่เอารัดเอาเปรียบสังคมจนเกินไป การที่กิจการใส่ใจสังคมจะช่วยให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อกิจการและเกิดความเกื้อหนุนกันระหว่างกิจการและสังคม

3. มิติด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรเป็นสิ่งสำคัญที่กิจการควรที่จะคำนึงถึง การใส่ใจสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่สำคัญมากในปัจจุบันนี้ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายจะทำลายสังคม เกิดภัยพิบัติต่างๆมากมาย ดังนั้นผู้บริโภคในปัจจุบันจึงให้ความสำคัญกับมิตินี้เป็นอย่างมาก หากกิจการสามารถรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้จะเกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อกิจการและสิ่งแวดล้อม ตัวชี้วัดสำหรับตัวแปรความยั่งยืนเป็นแนวคิดของ John Elkington ที่พัฒนาจากแนวคิดเดิมที่ Brundtland Commission ขององค์การสหประชาชาติได้กำหนดไว้เมื่อปี ค.ศ. 1987 โดยเน้นความสมดุลของทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ (การทำให้ธุรกิจเติบโต) ด้านสังคม (การเกื้อกูลต่อ สังคมรอบข้าง) และด้านสิ่งแวดล้อม (การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม)

ผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ คือ การวัดและแสดงผลประกอบการของกิจการที่เป็นผลตอบแทน ทางเศรษฐศาสตร์ตามองค์ประกอบที่สามารถดำเนินการและผลการวัดค่าค่อนข้างถูกต้อง แม่นยำ มากที่สุด ด้วยมาตรฐานการบัญชีได้พัฒนามารองรับแล้ว (เป็นส่วนใหญ่) ผลประกอบการทางเศรษฐศาสตร์ จึงเน้นคุณค่าที่วัดเป็นตัวเงินได้ หรือที่เรียกว่า Net Profit

ผลตอบแทนทางสังคม คือ การวัดและแสดงผลประกอบการที่เป็นผลตอบแทนทางสังคม แต่มีความยุ่งยากและซับซ้อนมากกว่าการวัดผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากต้องนิยามคำว่า ผลตอบแทนทางสังคมให้ชัดเจนหรือต้องระบุเกณฑ์และวิธีการวัดผลตอบแทนทางสังคมที่เหมาะสมและยอมรับได้

ผลตอบแทนด้านสิ่งแวดล้อม คือ การวัดผลประกอบการที่พยายามมีส่วนร่วมต่าง ๆ เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การเยียวยาฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม รวมถึงการลดผลกระทบที่จะเกิดกับสิ่งแวดล้อม การดำเนินการส่วนนี้เน้นการวัดว่ากิจการได้พิจารณาวงจรการดำเนินธุรกิจตั้งแต่ต้นจนจบอย่างครบถ้วนและครอบคลุม เพื่อดูว่าสินค้าและบริการมีผลต่อสิ่งแวดล้อมทางลบอย่างไรบ้าง

สรุป

การบัญชีแบบลีนมีปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสำเร็จของการนำแนวคิดของลีนมาใช้ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การจัดการทางการเงินของกิจการ วัฒนธรรมองค์กร และทักษะความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับลีน (Achanga et al., 2006) การบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ในด้านห่วงโซ่คุณค่า ด้านการบัญชีแบบลีน และด้านการต้นทุนเป้าหมาย อีกทั้งแสดงถึงการตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารฝ่ายบัญชี (ไตรรงค์ สวัสดิกุล, 2563)

การบัญชีแบบลีนที่มีองค์ประกอบได้แก่การวิเคราะห์และวัดมูลค่าการบันทึกบัญชีและรายงานสารสนเทศทางการเงิน (ไตรรงค์ สวัสดิกุล, 2563) คุณลักษณะระบบสารสนเทศทางการบัญชีและความโปร่งใสของข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชี (รมิดา คงเขตวณิช, 2563) ประสิทธิภาพของการบัญชีแบบลีนจะทำให้กิจการมีการลดต้นทุนเนื่องจากเกิดการกำจัดความสูญเปล่า จนนำไปสู่ความสามารถในการแข่งขันของกิจการได้ (Amusawi et al., 2019) ทำให้กระบวนการบัญชีมีการลดทุนทางด้านเวลาและวัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ ในองค์กร ส่งผลให้ประสิทธิภาพในกระบวนการบัญชีเพิ่มขึ้น (วรธิดา รัตนโค้น, 2559) ความสัมพันธ์ระหว่างการบัญชีแบบลีนกับความยั่งยืนของกิจการ พบว่าการบัญชีแบบลีนเป็นส่วนหนึ่งของการนำแนวคิดแบบลีนเป็นเครื่องมือมาประยุกต์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการ (Haber, 2008) ความสัมพันธ์ระหว่างการบัญชีแบบลีนและความยั่งยืนสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ที่ว่าไม่มีวิธีที่ดีที่สุดในการดำเนินกิจการ มีแต่วิธีที่เหมาะสมที่สุดขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม กิจการจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ก็ต่อเมื่อกิจการใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสม กลยุทธ์ที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนนั่นคือกลยุทธ์การประยุกต์ใช้แนวคิดแบบลีน ซึ่งแนวคิดความยั่งยืนมีการวัดผล 3 ด้านด้วยกัน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม บัญชีแบบลีนจะทำให้กระบวนการภายในกิจการสะอาดและปลอดภัยขึ้น ทำให้กิจการสามารถเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันของกิจการในอุตสาหกรรมการผลิต (Allawi et al, 2019) Hernadi ได้กล่าวไว้ว่าหากกิจการมีระบบบัญชีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจะเป็นแนวทางที่จะนำกิจการไปสู่ความยั่งยืนได้ (Hernadi, 2012) การประยุกต์ใช้การบัญชีแบบลีนในองค์กรมีผลกระทบ ต่อผลการดำเนินงานทั้งทางด้านการเงินและด้านอื่นที่ไม่ใช่การเงิน (ไตรรงค์ สวัสดิกุล, 2563) Amusawi พบว่าการนำแนวคิดแบบลีนมาประยุกต์ใช้ในระบบบัญชีทำให้กิจการลดต้นทุนทางด้านเวลา ทำให้ผลการดำเนินงานในกระบวนการดีขึ้น ประสิทธิภาพภายในกระบวนการเพิ่มขึ้น (Amusawi et al., 2019) และมีความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างความยั่งยืนและผลปฏิบัติงานทางการเงิน ความรับผิดชอบขององค์กรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมนำไปสู่ความสามารถในการทำกำไรที่ยั่งยืน (Darnall & Edwards, 2006) และ Fullerton et al. (2014) พบว่า การผลิตแบบลีน ส่งผลกระทบโดยตรงและเป็นทิศทางบวกต่อผลประกอบการด้านการดำเนินงาน ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากนักบัญชีในการปรับปรุงระบบ

เอกสารอ้างอิง

ไตรรงค์ สวัสดิกุล. (2563). การบัญชีแบบลีนในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม: การศึกษาเปรียบเทียบและผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของกิจการ. *วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์*, 40(1), 77-93.

นิพนธ์ กาญจนพิพัฒน์กุล. (2554). *การบัญชีแบบลีน*. กรุงเทพ: อี.ไอ.สแควร์.

รมิดา คงเขตวณิช. (2562). *ปัจจัยที่มีผลกระทต่อการบัญชีแบบลีนและผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

วรธิดา รัตนโค้น. (2559). *การประยุกต์ใช้แนวความคิดแบบลีนมาปรับปรุงกระบวนการทำงานของแผนกบัญชีกรณีศึกษาของ บริษัท เอ็มเอ็มทีเอช เอ็นจิ้น จำกัด จังหวัดชลบุรี*. สืบค้น 23 พฤษภาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/nv41R

Achanga, P. et al. (2006). Critical success factors for lean implementation within SMEs. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 17(4), 460-471.

Adam, S. et al. (2016). Industry 4.0 Implies Lean Manufacturing: Research Activities in Industry 4.0 Function as Enablers for Lean Manufacturing. *Journal of Industrial Engineering and Management*, 9(3), 811-833.

Allawi, K. M. et al. (2019). The compatibility between lean accounting and cleaner production for achieving competitive advantage. *Polish Journal of Management Studies*, 20(2), 202-218.

Amusawi, E. G. et al. (2019). Impact of lean accounting information on the financial performance of the healthcare institutions: A case study. *Journal of Engineering and Applied Sciences*, 14(2), 589-399.

Darnall, N. & Edwards Jr, D. (2006). Predicting the cost of environmental management system adoption: the role of capabilities, resources and ownership structure. *Strategic management journal*, 27(4), 301-320.

Fahriye, U. (2012). An integrated model for sustainable performance measurement in supply chain. *Elsevier Journal*, 62(6), 689-694.

Fullerton, R. R. et al. (2014). Lean manufacturing and firm performance: The incremental contribution of lean management accountingpractices. *Journal of Operations Management*, 32(7-8), 414-428.

Garza, R. & Jose, A. (2015). *Lean and Green – A systematic review of the state of the art literature*. UK: The University of Derby.

Gerald, K. (2012). Use Lean Accounting to Add Value to the Organization. *The Journal of Corporate Accounting & Finance*, 23(3), 35-41.

Haber, J. P. (2008). *Lean Accounting Best Practices*. Knoxville: University of Tennessee.

Heesup, H. & Ryu, K. (2009). The Roles of the Physical Environment, Price Perception, and Customer Satisfaction in Determining Customer Loyalty in the Restaurant Industry. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 33(4), 487-510.

Hernadi, B. H. (2012). Green accounting for corporate sustainability. *TMP*, 8(2), 23-30.

Maskell, B. H. & Baggaley, B. L. (2003). Practical Lean Accounting. A proven system for measuring and managing the lean enterprise. New York: NY.

Maskell, B. H. (2014). *Lean Management Accounting*. Retrieved September 10, 2022, from https://shorturl.asia/e9E0k

Maskell, B. H. et al. (2011). *Practical Lean Accounting: A Proven System for Measuring and Managing the Lean Enterprise*. Boca Raton: CRC Press.

Womack, J. (1996). *Lean Consumption form EE Manufacturing Engineer*. USA: McGraw Hill.

Womack, J. P. et al. (1990). *The Machine that Changed the World*. New York: Simon and Schuster.

ภาวะผู้นำเชิงบริกร: รูปแบบที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาคน องค์การ และสังคม*

SERVANT LEADERSHIP: APPROPRIATE MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF PEOPLES ORGANIZATIONS AND SOCIETY

พระมหาวิเชษฐ์ สุวฑฺฒโน
Phramaha Wichet Suwattano
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
National Institute of Development Administration
Corresponding Author E-mail: mahawichet@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ศึกษาแนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริกร (Servant Leadership) จุดเริ่มต้นของแนวคิดที่น่าสนใจซึ่งท้าทายต่อแนวคิดภาวะผู้นำในแบบเดิม จากนั้นได้อธิบายคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงบริกร รวมถึงผลการศึกษาของนักวิชาการที่พยายามระบุคุณลักษณะที่สำคัญเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำให้มีประสิทธิภาพ บนฐานของผลการศึกษาของนักวิชาการดังกล่าวนั้น ได้นำเสนอรูปแบบภาวะผู้นำเชิงบริกรที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาคน องค์การ และสังคม ในท้ายที่สุดบทความนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อถกเถียงเกี่ยวกับ จุดแข็ง จุดอ่อน และความท้าทายของแนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริกร พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับแนวคิดภาวะผู้นำแบบอื่น ๆ ซึ่งผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่า องค์การที่เน้นพัฒนาคน และการกระจายอำนาจเป็นเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยให้ภาวะผู้นำเชิงบริกรเกิดขึ้นได้ดี และมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงบริกร; รูปแบบที่เหมาะสม; การพัฒนา

Abstract

This academic article studied the concept of Servant Leadership, the beginning of an interesting concept that challenged traditional leadership styles. Then to describe the characteristics of Servant leadership. This included the results of studies by academicians who seeked to identify the key attributes for effective leadership development. Based on the results of the study of such scholars, this paper showed the servant leadership style that was suitable for

*Received July 17, 2022; Revised August 13, 2022; Accepted August 16, 2022

developing people, organizations and society. Ultimately, this article highlighted the controversies surrounding the strengths, weaknesses, and challenges of the servant leadership concept, as well as comparing it with other leadership concepts. The results of the study indicated that organization that focuseed on human development and decentralization were conditioned to allow servant leadership to emerge effectively.

Keywords: Servant Leadership; Appropriate Model; Development

บทนำ

แนวคิดเรื่องภาวะผู้นำ (Leadership) ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากนักวิจัยทั่วโลก การศึกษาวิจัยแนวคิดเรื่องภาวะผู้นำในทางวิชาการได้แสดงให้เห็นว่า มีวิธีการศึกษาที่แตกต่างหลากหลาย และมีขอบเขตที่กว้างมากในการอธิบายความซับซ้อนของกระบวนการภาวะผู้นำ นักวิจัยบางคนได้สร้างกรอบแนวคิดภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นคุณลักษณะพิเศษของคนนั้นๆ (Trait) หรือในฐานะที่เป็นพฤติกรรม (Behavior) ในขณะที่มุมมองภาวะผู้นำด้านอื่นๆ ก็มีการศึกษามุมมองในเชิงสถานการณ์ และมุมมองในเชิงความสัมพันธ์ แนวคิดของภาวะผู้นำได้มีการศึกษาทั้งในระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และคุณภาพในหลาย ๆ บริบท ข้อค้นพบของการศึกษาวิจัยแนวคิดภาวะผู้นำจากทั้งหมดของพื้นที่ศึกษาได้ฉายภาพให้เห็นถึงกระบวนการที่มีความซับซ้อนอย่างมาก (Northouse, 2015) ในแง่มุมด้านคุณลักษณะ (Trait) ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นเรื่องราวที่น่าสนใจในท่ามกลางผู้คนจำนวนมาก ภาพของคุณลักษณะบุคคลที่ทรงพลัง ผู้ซึ่งบังคับบัญชากองทัพแห่งชัยชนะ ผู้ครอบครองจักรวรรดิอันกว้างใหญ่ไพศาล บนเส้นทางของการก่อร่างสร้างประเทศชาติ ความกล้าหาญและความชาญฉลาดของผู้นำเป็นสาระสำคัญของเรื่องเล่าและตำนานมากมาย (Yukl, 2013)

ปัจจุบันนี้ผลการศึกษาวิจัยจากนักวิชาการจำนวนมากสามารถยืนยันได้ว่าภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การ โดยเฉพาะในสภาวการณ์ที่องค์การต่างๆ ต้องเผชิญกับความท้าทาย และการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งในปัจจุบัน และอนาคต สอดคล้องกับ สมาคมด้านการจัดการของสหรัฐอเมริกา (American Management Association) ซึ่งได้ระบุกุญแจสำคัญที่จะทำให้การบริหารองค์การประสบความสำเร็จได้สิ่งแรกและสิ่งสำคัญคือผู้บริหารหรือบุคลากรต้องมีภาวะผู้นำ (Gill, 2002) องค์การต่างๆ ต้องการผู้นำ และการจัดการที่เข้มแข็ง เพื่อประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การเรียกร้องต้องการภาวะผู้นำเพื่อท้าทายสถานะเดิม (Status Quo) สร้างสรรค์วิสัยทัศน์ใหม่เพื่ออนาคต และกระตุ้นแรงบันดาลให้สมาชิกองค์การทำงานให้ประสบความสำเร็จตามวิสัยทัศน์นั้น นอกจากนั้นเรายังต้องการผู้จัดการเพื่อสร้างแผนงาน กำหนดโครงสร้างองค์การที่มีประสิทธิภาพ มองไปไกลเกินกว่างานที่ทำแค่วันต่อวัน (Robbins & Judge, 2012)

ในท่ามกลางแนวคิดภาวะผู้นำที่แตกต่างหลากหลาย แนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริกร (Servant Leadership) เน้นว่า ผู้นำต้องให้ความสำคัญต่อผู้ตามเป็นอันดับแรก ในลักษณะให้บริการ หรือช่วยบ่มเพาะให้พวกเขาพัฒนา ก้าวหน้า เติบโตทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา จนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และกลายมาเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งความสามารถเหล่านี้ย่อมส่งผลในเชิงบวกต่อองค์การ และสังคมโดยรวม ด้วยแนวคิดในลักษณะเช่นนี้ จึงทำให้แนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริกร มีความย้อนแย้งกับความรู้สึกโดยทั่วไป และท้าทายต่อความเชื่อเดิมเกี่ยวกับภาวะผู้นำ กล่าวคือ ในมุมมองของคนทั่วไปภาพของผู้นำมีลักษณะเป็นผู้ทรงอิทธิพล มีอำนาจบารมี ซึ่งมักจะไม่เกิดขึ้นพร้อมกับลักษณะของการให้บริการคนอื่น (Servant) ด้วยเหตุนี้จึงนำมาสู่คำถามที่สำคัญต่อภาวะผู้นำเชิงบริกรว่า ภาวะผู้นำจะให้ทั้งบริการ (Service) และมีอิทธิพล (Influence) ไปพร้อมกันได้หรือไม่ ? และบุคคลจะสามารถเป็นทั้งผู้นำ และผู้ให้บริการในเวลาเดียวกันได้หรือไม่ ? เป็นคำที่น่าสนใจเกี่ยวกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริกร (Northouse, 2015)

ความเป็นมาของแนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริกร

แนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริกร เริ่มต้นมาจากงานของ Greenleaf (1970) จากแนวความคิดการมองผู้นำในฐานะที่เป็นบริกรผู้ให้บริการ ช่วยเหลือคนอื่นให้เติบโต และก้าวหน้า โดย Greenleaf ได้รับแนวคิดนี้มาจากประสบการณ์การทำงานในสถานบันใหญ่ ๆ ปัจจัยที่กระตุ้นให้แนวคิดนี้ของ Greenleaf เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว คือการที่เขาได้อ่านนิยายเรื่อง Hermann Hesse’s novel The Journey to the East 1956 ซึ่งเป็นเรื่องราวบอกเล่าถึงตำนานการทางเดินของกลุ่มคนที่แสวงหาทางจิตวิญญาณ หลังจากอ่านนิยายเรื่องนี้ Greenleaf ได้สรุปว่าความหมายที่เป็นหัวใจของนิยายเรื่องนี้ก็คือ ผู้นำที่ยิ่งใหญ่นั้นจะต้องดำรงตนเพื่อให้บริการคนอื่นเป็นอันดับแรก และภาวะผู้นำที่แท้จริงต้องเกิดจากการมีแรงจูงใจ ปรารถนาอย่างลึกซึ้งที่จะช่วยเหลือคนอื่น จากนั้นแนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริกรของ Greenleaf เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมเมื่อเขาได้ตีพิมพ์หนังสือชื่อ บริกรในฐานผู้นำ (The Servant as Leader) ในปี ค.ศ. 1970 หนังสือเล่มนี้มียอดขายมากกว่า 500,000 เล่มทั่วโลก แสดงให้เห็นถึงความสนใจในแนวคิดนี้อย่างกว้างขวาง โดยได้รับความสนใจทั้งจากผู้นำ นักการศึกษา รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจในประเด็นของภาวะผู้นำ การบริหารจัดการ การให้บริการ และความก้าวหน้าของบุคคล (Spears & Lawrence, 2002) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริกรจะได้รับความสนใจเป็นจำนวนมากแต่งานศึกษาวิจัยในเชิงประจักษ์บนแนวคิดนี้ยังมีอยู่น้อย จำนวนมากของงานเขียนทั้งที่เป็นเชิงวิชาการ และไม่ใช่เชิงวิชาการหัวเรื่องที่เขียนมักจะมุ่งเน้นบนวิธีการที่ทำให้ภาวะผู้นำเชิงบริกรเป็นไปในเชิงอุดมคติ มากกว่าที่จะมุ่งพรรณนาถึงภาวะผู้นำเชิงบริกรที่ปฏิบัติได้จริง (Northouse, 2015)

Greenleaf (1970) ได้ให้คำนิยามของผู้นำเชิงบริกรว่า ผู้นำเชิงบริกรคือผู้ให้บริการคนอื่นเป็นอันดับแรก โดยเริ่มต้นจากความรู้สึกโดยธรรมชาติที่ต้องการให้บริการคนอื่น จากนั้นก็เกิดจิตสำนึกที่จะสร้างแรงบันใจในการนำคนอื่น ทำให้บุคคลก้าวหน้า มีสุขภาพดี เฉลียวฉลาด มีความเป็นอิสระและในท้ายที่สุดพวกเขาก็จะกลายเป็นผู้ให้บริการทั้งคนอื่นและสังคม สอดคล้องกับ Yukl (2013) ที่อธิบายเสริมว่า ผู้นำเชิงบริกรให้ความสนใจกับความต้องการของผู้ตาม และช่วยให้พวกเขากลายเป็นคนที่มีสุขภาพดี เฉลียวฉลาด และเต็มใจที่จะรับผิดชอบต่อพวกเขา การให้บริการยังรวมถึง การอบรมเกล่าเกลา การปกป้อง และการให้อำนาจการตัดสินใจต่อผู้ตามด้วย ซึ่งการที่ผู้นำจะบริการผู้ตามได้ดีนั้นนอกจากจะต้องเข้าใจความต้องการของผู้ตามแล้ว ผู้นำเชิงบริกรต้องฟังเสียงผู้ตาม เรียนรู้เกี่ยวกับความต้องการ และแรงบันดาลใจของพวกเขา รวมถึงเต็มใจที่จะรับฟังและบรรเทาความเจ็บปวด ความผิดหวังของพวกเขาด้วย ผู้นำเชิงบริกรต้องให้อำนาจแก่ผู้ตามแทนที่จะใช้อำนาจในการควบคุมพวกเขา ความเชื่อใจนั้นจะเกิดขึ้นจากความซื่อสัตย์และการเปิดใจกว้าง มีการกระทำที่สอดคล้องกับค่านิยมอย่างมั่นคงสม่ำเสมอ และแสดงให้เห็นถึงความเชื่อใจในผู้ตาม Greenleaf เชื่อว่า เมื่อผู้ตามได้รับบริการจากผู้นำแล้วจะทำให้พวกเขาเติบโตไปเป็นผู้นำเชิงบริกร ซึ่งจะส่งผลให้มีผู้นำเชิงบริกรที่มีจริยธรรมเพิ่มขึ้นในการให้บริการบุคคล องค์การ และสังคม

Northouse (2015) ได้ยกตัวอย่างบุคคลที่มีคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงบริกร และสามารถทำให้ผู้ตามเติบโต องค์การมีสมรรถนะ และสังคมได้รับประโยชน์ โดยกล่าวถึง ชาร์รอน โนเบิ้ล (Sharon Noble) ที่ทำงานเป็นเลขานุการของโรงเรียนมัธยมเอสเซกซ์ (Essex high School) ในประเทศสหรัฐอเมริกา แม้ว่าเขาจะไม่ได้จบปริญญา แต่ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการทำงาน ตลอดระยะเวลาของการทำงานที่โรงเรียนแห่งนี้ ชาร์รอน โนเบิ้ล ได้ทำงานด้วยหัวใจที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น และส่วนรวมอย่างแท้จริง ทำงานมากกว่าหน้าที่ของตนโดยเขาช่วยเหลือนักเรียนให้มีอนาคตที่ดี ช่วยวางแผนการศึกษา ช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่ประสบปัญหาทางด้านครอบครัว ประสานงานกับผู้ปกครอง ได้รับคำชื่นชมจากผู้บริหาร และผู้ปกครองนักเรียน ทำให้ผู้ปกครองมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน นอกจากนั้นเขายังเป็นคนรอบรู้ เฉลียวฉลาดในการแก้ไขปัญหา พัฒนาระบบบริหารจัดการภายในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ มากไปกว่านั้นเขาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับโรคมะเร็งในการพัฒนาความก้าวหน้าทางการแพทย์ และช่วยเหลือคนที่กำลังเจ็บป่วยด้วยโรคนี้

คุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงบริการ

Spears & Lawrence (2002) ได้สรุปคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำเชิงบริกร จากงานของ Greenleaf ประกอบด้วย 10 คุณลักษณะ ได้แก่

1. การรับฟัง (Listening) ผู้นำเชิงบริกรพยายามฟังสิ่งที่คนอื่นพูด และค้นหาสิ่งที่เขาไม่พูด นอกจากนั้น การรับฟังยังครอบคลุมถึง ความรู้สึกภายในของบุคคลซึ่งผู้นำต้องพยายามที่

จะเข้าใจ ทักษะการฟังคนอื่น และสะท้อนมุมมองของพวกเขาถือเป็นสิ่งจำเป็นต่อความก้าวหน้าของผู้นำเชิงบริกร

2. การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) ผู้นำเชิงบริกรเพียรพยายามอย่างสูงที่จะเข้าใจและเห็นอกเห็นใจคนอื่น บุคคลต้องการ การยอมรับและความเห็นอกเห็นใจจากคนอื่นบนจิตใจที่มีความพิเศษและเฉพาะเจาะจงของพวกเขา ผู้นำเชิงบริกรที่ประสบความสำเร็จส่วนมากมีทักษะในการเป็นผู้ฟังอย่างเห็นอกเห็นใจคนอื่น

3. การรักษาเยียวยา (Healing) หนึ่งในคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งที่สุดของภาวะผู้นำเชิงบริกรคือความสามารถในการเยียวยารักษาตนเองและผู้อื่น ผู้คนจำนวนมีความทุกข์ทางอารมณ์ที่หลากหลาย ผู้นำเชิงบริกรเข้าใจสิ่งเหล่านี้ และก็ช่วยเหลือผู้อื่นทุก ๆ ครั้งเมื่อพวกเขามีโอกาสทำ

4. การตื่นรู้ (Awareness) การตื่นรู้ช่วยให้ผู้นำเข้าใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและค่านิยม ซึ่งทำให้ผู้นำสามารถที่จะมองสถานการณ์ได้ในเชิงบูรณาการ และมองอย่างเป็นองค์รวม การตื่นรู้ไม่ใช่แค่การปลอบโยนตัวเอง แต่มันจะทำให้ผู้นำมีความสงบภายใน

5. การโน้มน้าว (Persuasion) ผู้นำเชิงบริกรใช้การโน้มน้าวมากกว่าจะใช้อำนาจบังคับบุคคลในการตัดสินใจภายในองค์การ และสร้างพันธสัญญาที่มีประสิทธิภาพภายในกลุ่มโดยเน้นการโน้มน้าวจูงใจมากกว่าการบีบบังคับ

6. มีแนวความคิดและความรอบรู้ (Conceptualization) ผู้นำเชิงบริกรมีความสามารถในการมองปัญหาภายในองค์การ และมีแนวความคิดที่มากกว่าเรื่องที่ทำวันต่อวัน มีหลักคิดที่กว้าง มองไกลให้เห็นภาพรวมที่เกิดขึ้นทั้งหมดภายในองค์การ และผู้นำเชิงบริกรที่ดีนั้นต้องสร้างความสมดุลระหว่างความคิดที่กว้างไกลกับความคิดสั้นๆ ในลักษณะวันต่อวัน

7. มีญาณทัศนะกว้างไกล (Foresight) การมีทัศนะที่มองกว้างเห็นไกล เป็นคุณลักษณะที่ส่งเสริมให้ผู้นำเชิงบริกรเข้าใจบทเรียนจากอดีต ความเป็นจริงในปัจจุบัน และผลลัพธ์ของการตัดสินใจสำหรับอนาคต มันคือรากฐานเชิงลึกที่อยู่ภายในการหยั่งรู้ทางใจ

8. การควบคุมดูแล (Stewardship) Greenleaf มองว่าการรักษาสถาบันคือสิ่งหนึ่งที่ผู้บริหาร และพนักงานต้องสร้างความไว้วางใจต่อสังคม ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงบริกรจึงเหมือนกับ Stewardship ในลักษณะที่ว่าต้องมีพันธสัญญาในการให้บริการคนอื่นก่อนเป็นอันดับแรก โดยมุ่งเน้นที่การใช้ความใจกว้าง และการโน้มน้าวใจมากกว่าการควบคุม

9. มีพันธะสัญญาต่อความก้าวหน้าของบุคคล (Commitment to The Growth of People) ผู้นำเชิงบริกรมีพันธสัญญาอย่างลึกซึ้งต่อความก้าวหน้าของคนอื่น รวมถึงยอมรับความรับผิดชอบในการทำทุกวิถีทางภายในอำนาจที่ตนมี เพื่อพัฒนาให้ผู้ตามมีความก้าวหน้าในชีวิตอาชีพการงาน และจิตวิญญาณของตน

10. สร้างสรรค์ชุมชน (Building Community) ผู้นำเชิงบริกรมีความรู้สึกอย่างมากต่อการสูญเสีย และเกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต ที่เป็นผลมาจากการเกิดขึ้นของสถาบันขนาด

ใหญ่ ทำให้ชุมชนในท้องถิ่นอ่อนแอ การตื่นตัวนี้จึงเป็นสาเหตุให้ผู้นำเชิง บริกรพยายามที่จะสร้างชุมชนให้เข้มแข็งในท่ามกลางผู้คนที่ทำงานในภาคธุรกิจและสถาบันอื่น ๆในขณะที่ Daft (2008) ได้สรุปคุณลักษณะพื้นฐานของผู้นำเชิงบริกรจากงานของ Greenleaf ซึ่งประกอบด้วย 4 คุณลักษณะที่สำคัญ คือ

1. ให้บริการก่อนประโยชน์ส่วนตน ผู้นำเชิงบริกรต้องถือคติว่า ความปรารถนาที่จะช่วยคนอื่นต้องมาก่อนความปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จส่วนตน หรือการได้อำนาจในการควบคุมคนอื่น ผู้นำเชิงบริกรต้องกระทำสิ่งที่ดีและถูกต้องต่อคนอื่น ๆ แม้จะไม่ได้รับผลตอบแทนเป็นเงินก็ตาม

2. ฟังก่อนที่จะยืนยันผู้อื่น ผู้นำที่ยิ่งใหญ่คือผู้นำที่ใช้พรสวรรค์ในการฟังคนอื่น เข้าใจปัญหาที่คนอื่นกำลังเผชิญอยู่อย่างแท้จริง และยืนยันความมั่นใจต่อคนอื่น ผู้นำเชิงบริกรพยายามขบคิดถึงแรงปรารถนาของกลุ่ม โดยไม่บังคับแรงปรารถนาของคนอื่น ผู้นำสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ดีที่สุดของการกระทำได้โดยการเข้าใจคนอื่น

3. สร้างความไว้ใจโดยแสดงความจริงใจผู้นำเชิงบริกรสร้างความไว้วางใจโดยการทำตามสิ่งที่เขาพูด มีความซื่อสัตย์อย่างเต็มที่กับคนอื่น ๆ ผ่อนปรนการควบคุมสั่งการ และมุ่งเน้นไปที่การอยู่ดีกินดีของคนอื่น พวกเขาจะแบ่งปันทั้งข้อมูลที่ดีและไม่ดีกับคนอื่นอย่างไม่ปิดบัง และพวกเขาจะทำการติดสินใจเพื่อประโยชน์ต่อกลุ่มและองค์การมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

4. บำรุงเลี้ยงดูผู้อื่น และช่วยให้พวกเขากลายเป็นคนที่สมบูรณ์ ผู้นำเชิงบริกรให้ความสำคัญต่อจิตวิญญาณของผู้ตาม เช่นเดียวกันกับและกายภาพของพวกเขา เชื่อในคุณลักษณะที่เป็นไปได้เฉพาะตัวของแต่ละคนในการสร้างผลลัพธ์เชิงบวก ผู้นำเชิงบริกรช่วยคนอื่นเฟ้นหาพลังอำนาจทางจิตวิญญาณของมนุษย์ เปิดใจกว้าง และเต็มใจที่จะแบ่งปันบรรเทาความเจ็บปวดเข้าไปใกล้ชิด และมีความอ่อนโยนต่อคนอื่น

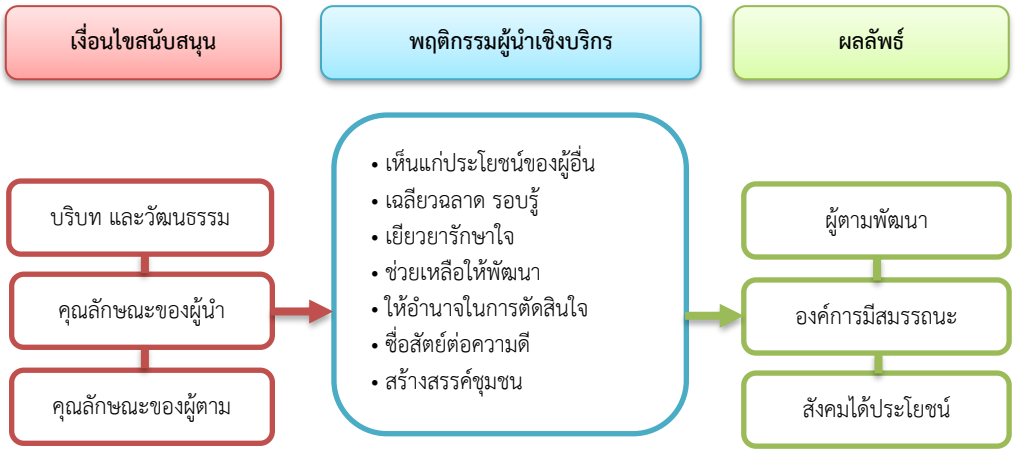
นอกจากนั้น ยังมีนักวิชาการจำนวนมากพยายามศึกษาคุณลักษณะที่สำคัญเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบริกรให้มีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นทั้งคุณลักษณะที่แตกต่าง และสอดคล้องกัน รวมถึงคุณลักษณะที่เป็นอุปนิสัย (Traits) เช่น ความกล้าหาญ (Courage) ความอ่อนน้อมถ่อมตน (Humility) เป็นต้น และคุณลักษณะในเชิงพฤติกรรม (Behaviors) เช่น การช่วยเหลือผู้ตามให้ก้าวหน้า และประสบความสำเร็จ (Helping Followers Grow and Succeed) เป็นต้น ในท่ามกลางคุณลักษณะที่หลากหลายเหล่านี้มีคุณลักษณะหลักที่สอดคล้องกัน เช่น การให้อำนาจตัดสินใจ (Empowerment) การพัฒนาผู้ตาม (Developing People) ความซื่อสัตย์สุจริต (Integrity) เป็นต้น โดยพิจารณาได้จากตารางสรุป ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาคุณลักษณะที่สำคัญของภาวะผู้นำเชิงบริกร

Dierendonck & Nuijten (2011)	Liden et al. (2014)	G. Yukl (2013)	Sendjaya, et al. (2008)
• Empowerment • Humility • Standing back • Authenticity • Forgiveness • Courage • Accountability • Stewardship	• Conceptualizing • Emotional Healing • Putting Followers First • Helping Followers Grow and Succeed • Behaving Ethically • Empowering • Creating Value for the Community	• Integrity • Altruism • Humility • Empathy and healing • Personal growth • Fairness and justice • Empowerment	•Transforming influence • Voluntary subordination • Authentic self • Transcendental spirituality • Covenantal relationship • Responsible morality

รูปแบบภาวะผู้นำเชิงบริกรที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาคน องค์การ และสังคม

จากการศึกษา ค้นคว้าผลการศึกษาของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริกร (Servant Leadership) สามารถนำเสนอรูปแบบภาวะผู้นำเชิงบริกรที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาคน องค์การ และสังคม บนฐานคิดจากผลการศึกษาของ Dierendonck (2011); Liden et al. (2014); Northouse (2015) ประกอบด้วย 3 มิติหลักดังต่อไปนี้ คือ 1. เงื่อนไขสนับสนุน 2. พฤติกรรมผู้นำเชิงบริกร 3. ผลลัพธ์

ภาพที่ 1 รูปแบบภาวะผู้นำเชิงบริกรที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาคน องค์การ และสังคม ปรับปรุงจากงานของ Dierendonck (2011); Liden et al. (2014); Northouse (2015)

1. เงื่อนไขสนับสนุน

1.1 บริบท และวัฒนธรรมในแต่ละองค์การมีบริบท วัฒนธรรม และจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ส่งผลต่อภาวะผู้นำ ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงบริกร (Servant Leadership) จึงมีประสิทธิภาพภายใต้เงื่อนไขเฉพาะเหล่านี้ ตัวอย่างเช่น องค์กรที่ไม่แสดงหาผลกำไร หรือองค์กรเพื่อการกุศล ซึ่งให้ความสำคัญกับคน หรือประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าผลกำไร อาจส่งผลให้ภาวะผู้นำเชิงบริกรเกิดขึ้นได้ง่าย และมีประสิทธิภาพมากกว่า องค์การทางธุรกิจที่มีเป้าหมายหลักเพื่อแสวงหาผลกำไร เพราะเป้าหมาย บรรทัดฐาน หรือกฎเกณฑ์ภายใต้องค์การเหล่านี้อาจส่งผลให้ภาวะผู้นำเชิงบริกรเกิดขึ้นได้ยาก และมีประสิทธิภาพน้อย ในขณะเดียวกันในประเทศที่เน้นกระจายความเท่าเทียมในสังคม และใช้อำนาจควบคุมน้อย จะเอื้อให้ภาวะผู้นำเชิงบริกรเกิดขึ้นได้ดีกว่าประเทศที่ใช้อำนาจที่นิยมสูง เป็นต้น

1.2 คุณลักษณะของผู้นำและอุปนิสัยของผู้นำมีอิทธิพลต่อกระบวนการของภาวะผู้นำเชิงบริกร บางคนอาจมีความปรารถนาอย่างลึกซึ้งที่จะให้บริการคนอื่น หรือมีแรงบันดาลใจที่จะนำคนอื่น ในขณะที่คนบางอาจไม่ได้เป็นเช่นนั้น อุปนิสัยเหล่านี้จะก่อรูป และแสดงออกให้เห็นผ่านภาวะผู้เชิงบริกร มากไปกว่านั้น พื้นฐานความแตกต่างของบุคคลที่ได้รับการปลูกฝัง อบรม ในด้านคุณธรรม จริยธรรม หรือ ความฉลาดทางอารมณ์ คุณลักษณะเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความสามารถในการมีภาวะผู้นำเชิงบริกร

1.3 คุณลักษณะของผู้ตาม และความพร้อมของผู้ตามเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงบริกร จึงเกิดคำถามว่า ผู้ตามทุกคนมีความต้องการภาวะผู้นำเชิงบริกรหรือไม่? ในบางองค์การผู้ตามที่มีสมรรถนะสูงอาจต้องการให้ผู้นำมาเกี่ยวข้อง แนะนำ หรือช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นเท่านั้น คุณลักษณะของผู้ตามเช่นนี้ทำให้ภาวะผู้นำเชิงบริกรเกิดขึ้นได้ยาก ขณะเดียวกัน Liden et al. (2014) ชี้ให้เห็นว่า ผู้ตามที่มีบุคลิกภาพที่กระตือรือร้น (Proactive personality) ในการเสนอความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ จะเอื้อให้เกิดภาวะผู้นำเชิงบริกรได้ดี

2. พฤติกรรมผู้นำเชิงบริกร

2.1 เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น (Altruism) ผู้นำเชิงบริกรต้องชอบช่วยเหลือคนอื่นด้วยความเต็มใจ ปรารถนาอย่างแรงกล้าให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง มีจิตสาธารณะ คุณลักษณะเช่นนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้นำเชิงบริกร ที่มุ่งหวังให้บุคคลเติบโตทางความคิด มีความก้าวหน้า งานของผู้นำเชิงบริกรจึงผูกติดอยู่กับการช่วยเหลือเกื้อกูลคนอื่นอย่างแนบแน่น เป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญให้ผู้นำหลุดพ้นออกจากความเห็นแก่ตัว ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม สามารถนำพาองค์การให้ประสบความสำเร็จ และสังคมส่วนรวมก็ได้รับประโยชน์ด้วย

2.2 เฉลียวฉลาด รอบรู้ (Intelligence) ผู้นำเชิงบริกรต้องมีความเฉลียวฉลาดรอบรู้ทั้งในตน ในคน และในงาน กล่าวคือ มีปฏิภาณไหวพริบ มีความรู้ ทักษะ และความสามารถอันเหมาะสมกับงานที่ตนรับผิดชอบ รู้จัก และเข้าใจอุปนิสัยของผู้ตามแต่ละคนที่

แตกต่างกัน สามารถตอบสนองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในงานที่ท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถบูรณาการองค์ความรู้ที่หลากหลายมาปรับใช้ในงานได้อย่างเหมาะสม

2.3 เยียวยารักษาใจ (Healing) ผู้นำเชิงบริกรต้องแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับตัวบุคคล คือ การเยียวยารักษาอารมณ์ ความรู้สึกของผู้ตาม ซึ่งอารมณ์ความรู้สึกนี้ส่งผลต่อผู้ตามแต่ละคนทั้งทางตรงและทางอ้อม หากผู้นำไม่ใส่ใจก็อาจจะส่งผลเสียต่อพัฒนาการของผู้ตาม และงานขององค์การในระยะยาวได้ ผู้นำเยียวยารักษาใจ โดยแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึก แสดงความเห็นอกเห็นใจ และให้คำแนะนำที่ถูกต้องเมื่อผู้ตามเกิดความเครียด ช่วยให้ผ่อนคลาย ให้ความสำคัญกับความละเอียดอ่อนทางอารมณ์ รับฟังปัญหาด้วยความจริงใจ

2.4 ช่วยเหลือให้พัฒนา (Helping And Developing People) ผู้นำต้องมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าเพื่อพัฒนาผู้ตามให้ก้าวหน้า พยายามค้นหาความต้องการของผู้ตามเพื่อจะได้ตอบสนองต่อความต้องการนั้นได้อย่างเหมาะสม ฝึกฝน อบรม เคี่ยวเข็ญพัฒนาส่งเสริมให้มีสมรรถนะในการทำงาน เต็มใจให้ความรู้อย่างเต็มที่ นอกจากนั้น ผู้นำต้องติดตามความก้าวหน้าของผู้ตามอย่างต่อเนื่อง รวมถึงต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการการพัฒนาผู้ตามให้เติบโต และประสบความสำเร็จด้วย

2.5 ให้อำนาจในการตัดสินใจ (Empowerment) การให้อำนาจในการตัดสินใจถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของผู้นำที่จะพัฒนาผู้ตามให้เติบโต โดยเปิดโอกาสให้ผู้ตามมีอำนาจในการตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบ ให้อิสระในการตัดสินใจเลือกดำเนินการไปตามแนวทางที่ตนเห็นว่าถูกต้อง นอกจากนั้น ยังให้อิสระทางความคิดในการออกแบบ รูปแบบหรือวิธีการทำงานให้ประสบความสำเร็จ ท้ายที่สุดผู้ตามก็สามารถเติบโตจนสามารถพึ่งพาตนเองได้และยกระดับตนเองขึ้นมาเป็นผู้นำ อันจะส่งผลให้มีผู้นำที่รับผิดชอบงานในส่วนต่างๆ ขององค์การ และช่วยสังคมมากขึ้น

2.6 ซื่อสัตย์ต่อความดี (Integrity) ผู้นำเชิงบริกร ต้องมีคุณลักษณะของความซื่อสัตย์ต่อความดี และความถูกต้องอย่างหนักแน่น ทำความเห็นของตนให้ถูกต้องเที่ยงธรรม แสดงออกทั้งคำพูด และการกระทำภายใต้ศีลธรรมอันดีของสังคม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ที่จะตนจะได้รับ มากกว่าความถูกต้องที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวม และมีความหนักแน่นมั่นคงต่อความดีภายในตน ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งล่อใจ ซึ่งการซื่อสัตย์ต่อความดี และความถูกต้องนี้จะทำให้ผู้นำได้รับความเคารพนับถือ และความไว้วางใจจากผู้ตาม และสังคมอีกด้วย

2.7 สร้างสรรค์ชุมชน (Building community) ผู้นำเชิงบริกรต้องแสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมในความรับผิดชอบต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชนตามโอกาสต่าง ๆ รวมถึงสร้างโอกาส และเสนอทางเลือกที่ดีกว่าให้แก่ชุมชน นอกจากนั้นผู้นำต้องสร้างความร่วมมือกับสังคมโดยรวม และชุมชนโดยรอบ โดยบูรณาการเป้าหมายขององค์การให้สอดคล้องกับเป้าหมาย

ของส่วนรวม เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันให้เกิดขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ร่วมกันทั้งผู้นำ องค์การ และชุมชน

3. ผลลัพธ์

3.1 ผู้ตามพัฒนา ฐานคติของภาวะผู้นำเชิงบริกร มุ่งเน้นให้ผู้นำให้ความสำคัญกับผู้ตามเป็นอันดับแรก พฤติกรรรมของผู้นำส่วนมากจึงมุ่งเน้นสนับสนุนและช่วยเหลือผู้ตามอย่างเต็มที่เพื่อให้ผู้ตามบรรลุเป้าหมายของตน และสามารถเข้าถึงศักยภาพแห่งตนอย่างสมบูรณ์ (self-actualization) พัฒนา ก้าวหน้า เติบโต จนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และในที่สุดผู้ตามจะกลายเป็นผู้นำเชิงบริกรที่มีประสิทธิภาพ ที่ให้บริการ ช่วยเหลือคน องค์การ และสังคมโดยรวม

3.2 องค์การมีสมรรถนะ เมื่อบุคคลได้รับการพัฒนาจนสามารถเข้าถึงศักยภาพแห่งตนอย่างเต็มที่แล้ว ในโลกของการทำงาน หรือในฐานะสมาชิกขององค์การ ศักยภาพที่สมบูรณ์ของบุคคลย่อมเป็นพลังขับเคลื่อนงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายได้ นอกจากนั้น Dierendonck (2011) ได้ชี้ให้เห็นผ่านรูปแบบเชิงมโนทัศน์ของภาวะผู้นำเชิงบริกรว่า ภาวะผู้นำเชิงบริกรจะส่งเสริมให้ผู้ตามมีทัศนคติที่ดีต่องาน และองค์การ มีความพึงพอใจในงาน และมีความภักดีต่อองค์การมากขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้องค์การประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

3.3 สังคมได้ประโยชน์ คุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของภาวะผู้นำเชิงบริกร คือ การนึกถึงประโยชน์ของผู้อื่น และส่วนรวม สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลทางอ้อมต่อสังคมโดยรวม แม้ว่าในเบื้องต้นของการสร้างแนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริกรของ Greenleaf จะไม่ได้ตั้งใจให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่เมื่อผู้นำได้กลายเป็นผู้นำเชิงบริกรที่ให้ความสำคัญกับผู้ตามเป็นอันดับแรก ฟังพวกเขาและช่วยเหลือพวกเขาให้ก้าวหน้า ก็เป็นผลทำให้องค์การดีขึ้นเป็นผลประโยชน์อย่างไม่สิ้นสุด ซึ่ง Greenleaf เชื่อว่าเมื่อบุคคลได้รับการพัฒนาจนกลายเป็นผู้นำเชิงบริกรที่มีประสิทธิภาพแล้ว จะทำให้เกิดผู้นำที่ดีในสังคมมากขึ้นเพื่อให้บริการ และสร้างประโยชน์ให้แก่คน องค์การ และสังคมโดยรวม (Northouse, 2015; Yukl, 2013)

ข้อถกเถียงเรื่องจุดแข็ง จุดอ่อน และความท้าทายของภาวะผู้นำเชิงบริกร และเปรียบเทียบกับแนวคิดภาวะผู้นำแบบอื่น ๆ

ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่า ภาวะผู้นำเชิงบริกร (Servant Leadership) ย้อนแย้งต่อความรับรู้โดยทั่วไป และท้าทายต่อความเชื่อเดิมเกี่ยวกับภาวะผู้นำ นำมาสู่คำถามที่สำคัญว่า ผู้นำจะสามารถเป็นทั้งผู้ให้บริการ (Servant) และผู้ทรงอิทธิพล (Influence) ในเวลาเดียวกันได้หรือไม่ ? Gergen (2006) ชี้ให้เห็นว่าผลการศึกษาส่วนใหญ่ของภาวะผู้นำเชิงบริกร มักจะอธิบายว่า ผู้นำที่ดีต้องให้ความสำคัญกับคนอื่นเป็นอันดับแรก ซึ่งเป็นลักษณะอุดมคติ เพราะอาจขัดแย้งกับหลักการอื่นๆ ของภาวะผู้นำ เช่น การควบคุมสั่งการ (Direction) การกำหนด

เป้าหมาย (Goal Setting) เป็นต้น เช่นเดียวกันกับ Liden et al. (2014) ได้อธิบายถึงความท้าทายของภาวะผู้นำเชิงบริกรว่า ไม่ใช่ผู้ตามทุกคน หรือองค์การทุกแห่งที่จะยอมรับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริกร ขณะเดียวกัน ผู้นำเชิงบริกรมีความท้าทายอย่างสูงเพราะต้องสร้างความสมดุลระหว่างผู้มีส่วนได้เสียที่หลากหลายทั้ง องค์การ ผู้บริหาร ผู้ตาม ชุมชน เป็นต้น นอกจากนั้น จากการศึกษาบทความเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงบริกร ที่ตีพิมพ์ในระหว่างปี ค.ศ. 1998-2018 แสดงให้เห็นว่า ยังมีคำถามเกี่ยวกับความทับซ้อนในเชิงแนวคิด คำนิยาม และผลในเชิงประจักษ์ ระหว่างภาวะผู้นำเชิงบริกร และภาวะผู้นำแบบอื่น ๆ และยังมีการข้อวิจารณ์เกี่ยวกับข้อจำกัดในการออกแบบการวิจัย เครื่องมือในการวัด ทำให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาทฤษฎี (Eva et al., 2019) อย่างไรก็ตาม Northouse (2015) ได้สรุปจุดแข็งของภาวะผู้นำเชิงบริกรไว้หลายประเด็น ประการแรก ภาวะผู้นำเชิงบริกร เป็นแนวคิดภาวะผู้นำที่มีกระบวนการซึ่งให้ความสำคัญกับคนอื่นที่เด่นชัดที่สุด ประการที่สอง แนวคิดนี้ไม่ได้มอง อำนาจ และ อิทธิพลเป็นปัจจัยเชิงบวกต่อภาวะผู้นำเหมือนแนวคิดอื่นๆ แต่ชี้ให้เห็นว่าผู้นำควรกระจายอำนาจ อิทธิพล และการควบคุมสั่งการ เพื่อให้ผู้ตามได้มีอำนาจตัดสินใจมากขึ้นอันจะทำให้เกิดการพัฒนาและเติบโตทางความคิด นอกจากนั้น แนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริกร ไม่ใช่ยาครอบจักรวาล (Panacea) ที่จะใช้ได้ดีในทุกวัฒนธรรม และบริบท งานวิจัยของภาวะผู้นำเชิงบริกรได้แสดงให้เห็นว่า แนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริกรนั้นจะใช้ได้ดีหรือไม่ภายใต้เงื่อนไขใด ซึ่งข้อค้นพบของการศึกษาชี้ว่า ภาวะผู้นำเชิงบริกรอาจจะไม่มีประสิทธิภาพในบริบทขององค์การที่ผู้ตามไม่เปิดให้แนะนำ สนับสนุน และส่งเสริมการให้อำนาจการตัดสินใจ (Liden et al., 2008)

จากจุดแข็งของแนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริกร เมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดภาวะผู้นำแบบอื่น ๆ จะเห็นได้ว่า หัวใจสำคัญของแนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริกร คือการเห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่น และส่วนรวมเป็นที่ตั้ง (Altruism) จึงเป็นแนวคิดภาวะผู้นำที่ชี้ว่าผู้นำต้องให้ความสำคัญกับผู้อื่นอย่างเด่นชัดที่สุด ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดภาวะผู้นำแบบอื่นๆ เช่น แนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) และ แนวคิดภาวะผู้นำที่แท้จริง (Authentic Leadership) ซึ่งมุ่งเน้นไปที่มิติด้านจริยธรรมของตัวผู้นำ (Ethics) โดยชี้ว่า ผู้นำต้องมีบารมี หรือมาตรฐานทางจริยธรรมที่สูงจึงจะทำให้ผู้ตามเกิดความไว้วางใจ เชื่อถือ ทำตามเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ดีต่อองค์การ

สรุป

แนวคิดภาวะผู้นำเชิงบริกร (Servant Leadership) มีจุดเริ่มต้นของแนวคิดที่น่าสนใจ ซึ่งมองผู้นำในฐานะเป็นบริกร ผู้ให้บริการ หรือช่วยเหลือคนอื่นให้เข้าถึงศักยภาพที่สมบูรณ์แห่งตน ถือได้ว่าแนวคิดนี้ได้ท้าทายต่อความเชื่อเดิมของแนวคิดภาวะผู้นำ ที่มักมองผู้นำในฐานะที่เป็นผู้มีอำนาจ บารมี และอิทธิพลเป็นที่เคารพยำเกรงต่อผู้ตาม ด้วยลักษณะเช่นนี้จึงทำให้แนวคิดนี้มีจุดเด่นซึ่งแตกต่างจากแนวคิดภาวะผู้นำแบบอื่น ๆ อยู่ที่การให้ความสำคัญกับคนอื่นและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน จึงเหมาะสมที่นำไปใช้เพื่อพัฒนาใน

ลักษณะองค์รวม ทั้งคน องค์การ และสังคมไปพร้อมกัน อย่างไรก็ตาม ด้วยแนวคิดนี้มีความย้อนแย้ง และท้าทายต่อการรับรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำ จึงทำให้ภาวะผู้นำเชิงบริกรไม่อาจเกิดขึ้นได้ดีในทุกบริบท หรือทุกวัฒนธรรม ในบางบริบท เช่น องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร อาจเป็นเงื่อนไขที่เอื้อให้ภาวะผู้นำเชิงบริกรเกิดขึ้นได้ดี และมีประสิทธิภาพมากกว่าบริบทขององค์กรที่เน้นแสวงหาผลกำไร เป็นต้น ดังนั้น ความเข้าใจเงื่อนไขสนับสนุนเหล่านี้จะทำให้การพัฒนาแนวคิดและการนำไปใช้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Daft, R. L. (2008). *The Leadership Experience: Mason*. OH: Cengage Learning.

Dierendonck, V. D. (2011). Servant Leadership: A Review and Synthesis. *Journal of Management*, 37(4), 1228-1261.

Dierendonck, V. D. & Nuijten, I. (2011). The servant leadership survey: Development and validation of a multidimensional measure. *Journal of bussiness and psychology*, 26(3), 249-267.

Eva, N. et al. (2019). Servant leadership: A systematic review and call for future research. *The leadership quarterly*, 30(1), 111-132.

Gergen, D. (2006). *Bad news for bullies*. U.S. News and World Report.

Gill, R. (2002). Change management--or change leadership?. *Journal of Change Management*, 3(4), 307-318.

Greenleaf, R. K. (1970). *The servant as leader*. Westfield, IN: Greenleaf Center for Servant Leadership.

Liden, R. C. et al. (2014). Servant leadership: antecedents, processes, and outcomes. *The Oxford handbook of leadership and organizations*. Retrieved March 20, 2020, from https://shorturl.asia/YUI5t

Liden, R. et al. (2008). Servant leadership: Development of a multidimensional measure and multi-level assessment. *The leadership quarterly*, 19(2), 161-177.

Northouse, P. G. (2015). *Leadership: Theory and Practice* (7nd ed.). London: Sage.

Robbins, S. & Judge, T. (2012). *Organizational behavior* (15th ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Pearson.

Sendjaya, S. et al. (2008). Defining and measuring servant leadership behaviour in organizations. *Journal of Management studies*, 45(2), 402-424.

Spears, L. C. & Lawrence, M. (2002). *Focus on leadership: Servant-leadership for the twenty-first century*. Sussex: John Wiley & Sons.

Yukl, G. A. (2013). *Leadership in Organizations* (8th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

การให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อสร้างชุดความคิดเติบโตในระดับการศึกษาปฐมวัย*

PROVIDING FEEDBACK TO CREATE GROWTH MINDSET IN THE EARLY CHILDHOOD EDUCATION

รัชนี นกเทศ
Ratchanee Nokthet
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Phetchaburi Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: kruple_ratchanee@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

การศึกษาปฐมวัย เป็นการพัฒนามนุษย์ในช่วงแรกของชีวิตอย่างเป็นองค์รวม เป็นการพัฒนาบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อสร้างชุดความคิดเติบโตในระดับการศึกษาปฐมวัย เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็ก และเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับผู้ดูแลเด็กหรือผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็ก โดยเชื่อมโยงให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อช่วยทำให้เด็กมีชุดความคิดเติบโตที่ดีขึ้น ด้วยหลักการให้ข้อมูลย้อนกลับทั้งทัศนคติ การกระทำและคำพูด ที่สามารถสร้างชุดความคิดเติบโต หรือการสร้างแนวความคิดให้เด็กตระหนักว่าสติปัญญาหรือความสามารถของตนเองนั้น พัฒนา เติบโต และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ โดยอาศัยความพยายามและการเรียนรู้ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่เอื้อต่อการเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ในอนาคต

คำสำคัญ: การให้ข้อมูลย้อนกลับ; ชุดความคิดเติบโต; การศึกษาปฐมวัย

*Received March 3, 2023; Revised April 14, 2023; Accepted April 20, 2023

Abstract

Early childhood education is a holistic human development in the early stages of life. It is developed based on nurturing and promoting the learning process that responds to nature and development according to the age of each child to their full potential within the social and cultural context in which the child lives with love, generosity and everyone's understanding. This is to build a foundation of children's quality of life to develop into complete human beings. Providing feedback to create the Growth Mindset in Early Childhood Education is part of promoting the learning process that responds to nature and the child's age-related development. It will be interesting for the child caregiver or the provider of the learning experience for the children. It is done by linking the learning management and learning objectives to help children have a better set of ideas to grow, with the principle of providing feedback on attitudes, actions and words that can create the Growth Mindset, creating a concept for children to realize that their intelligence or abilities can develop, grow and change in a good way through effort and learning which is a trait conducive to future maturity.

Keywords: feedback; Growth Mindset; Early Childhood Education

บทนำ

การให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นเรื่องสำคัญ เพราะช่วยให้บุคคลที่ได้รับข้อมูลพยายามปรับเปลี่ยนวิธีคิด มุมมองต่าง ๆ ให้มีความตั้งใจ ความพยายาม กล้าลองทำอะไรที่ท้าทายไม่กลัวความยากและความผิดพลาดที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ทั้งยังเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้และผู้รับข้อมูลย้อนกลับ เป็นการสื่อสารให้ผู้รับข้อมูลเห็นถึงความสำคัญและเป้าหมายของการเรียนรู้ เป็นการสะท้อนให้ทราบถึงผลของการกระทำ และเป็นการชี้แนะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองปฏิบัติ เห็นทิศทางในการแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (Dweck, 2006) และการให้ข้อมูลย้อนกลับนั้น เป็นการประเมินที่นำไปสู่เป้าหมายในระยะเวลาไม่นาน ข้อมูลที่มีประโยชน์ไม่ว่าจะเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณ ทั้งจากเพื่อน ครู หรือข้อมูลที่ได้จากตัวผู้เรียนเอง การให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน บุคคลที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์จะผิดหวังเสียใจและล้มเลิกความตั้งใจ

แต่บุคคลที่มีชุดความคิดเติบโต เมื่อเจอปัญหาอุปสรรคหรืออยู่ในสถานการณ์กดดัน แม้เขาจะเครียดแต่จะไม่ยอมแพ้ ในทางตรงกันข้าม เขาจะหาทางเผชิญปัญหาและหาแนวทางด้วยความมุ่งมั่น หากเขาผิดหวัง ล้มเหลวหรือมีประสบการณ์เชิงลบ แม้จะรู้สึกเสียใจ เขาจะไม่ลดความพยายามลง เพราะเขาคิดว่าความล้มเหลวไม่ใช่ตัวบ่งชี้ของการไร้ความสามารถ แต่เป็น

เสมือนบทเรียนให้เห็นจุดบกพร่องของตนเองเพื่อนำไปแก้ไขให้ถูกต้อง (Pollock, 2012) ซึ่งเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ร่างกายและสมองของเด็กกำลังเจริญเติบโต เด็กต้องการความรัก ความเอาใจใส่และการดูแลอย่างใกล้ชิด ผู้ที่รับผิดชอบจึงมีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ แนวทางการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อสร้างชุดความคิดเติบโตแก่เด็กปฐมวัยเป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีความสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาปฐมวัยที่ผู้ดูแลเด็กสามารถทำความเข้าใจและนำไปใช้ เพื่อช่วยเตรียมให้เด็กเติบโตขึ้นพร้อมกับความสำเร็จในการเรียนพบความสำเร็จในชีวิตและมีความสุข

แนวคิดเกี่ยวกับการให้ข้อมูลย้อนกลับ

Hattie & Timperley (2007) กล่าวว่าแนวคิดการให้ข้อมูลย้อนกลับประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. การให้ข้อมูลกระตุ้นการเรียนรู้ (Feed Up) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ ภาระงานที่ต้องปฏิบัติและเข้าใจการประเมินที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้เรียนเห็นว่าเป้าหมายและการประเมินนั้นมีประโยชน์ที่จะเรียนรู้
2. การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจว่าการเรียนรู้ต่อ ๆ ไปจะสำเร็จ
3. การให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอด (Feed Forward) มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แนวทางบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ให้ผู้เรียนได้ทบทวนตนเองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองที่สูงขึ้น

แนวคิดการให้ข้อมูลย้อนกลับทั้ง 3 ลักษณะ เกิดขึ้นต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน ทั้งนี้การให้ข้อมูลย้อนกลับทั้ง 3 ลักษณะสามารถนำไปใช้ได้กับระดับการให้ข้อมูลย้อนกลับ 4 ระดับดังนี้

1. การให้ข้อมูลย้อนกลับระดับภาระงาน (Task level) เป็นการให้ข้อมูลถึงความถูกต้อง ข้อบกพร่องตลอดจนวิธีการแก้ไขเพื่อให้ผลงานมีความสมบูรณ์
2. การให้ข้อมูลย้อนกลับระดับกระบวนการ (Process level) เป็นการให้ข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงต่อกระบวนการ ทักษะหรือกลวิธีต่าง ๆ ในการทำภาระงานนั้น ๆ ให้สำเร็จ
3. การให้ข้อมูลย้อนกลับระดับการกำกับติดตามตนเอง (Self-Regulation level) เป็นการให้ข้อมูลที่กระตุ้นผู้เรียนให้เฝ้าสังเกต ติดตาม ควบคุมและกำกับความคืบหน้าของตนเองในการนำไปสู่จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ต้องการ
4. การให้ข้อมูลย้อนกลับระดับตนเอง (Self Level) เป็นการให้ข้อมูลที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพิจารณาตนเองโดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดหรือความพึงพอใจของผู้เรียนเองในงานนั้น ๆ

ซึ่งการให้ข้อมูลย้อนกลับแต่ละระดับจะมีการให้ข้อมูลย้อนกลับที่แตกต่างกันตามจุดเน้นของเป้าหมายที่กำหนด (Hattie & Timperley, 2007)

Sullivan and Higgins (1983) อธิบายถึงแนวทางการให้ข้อมูลย้อนกลับ ว่าแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การให้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับคำตอบปากเปล่าในแต่ละสถานการณ์มีวิธีการ ดังนี้

1.1 เมื่อผู้เรียนตอบถูก ควรพูดว่า “ดี หรือดีมาก”

1.2 เมื่อผู้เรียนตอบผิดหรือไม่ตอบ ควรบอกคำตอบที่ถูกต้องแก่นักเรียนแล้วให้ผู้เรียนกล่าวคำตอบนั้นซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

1.3 เมื่อผู้เรียนลังเล ควรเสนอคำตอบให้ผู้เรียนเลือกโดยให้คำตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ แต่ไม่ควรชี้แนะผู้เรียน

2. การให้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับแบบฝึกหัด

2.1 เขียนติชมหรือกระตุ้นผู้เรียนด้วยคำพูด

2.2 ทำเครื่องหมายถูกหรือผิดแล้วคืนให้ผู้เรียนอย่างรวดเร็ว

2.3 ควรตรวจคืนให้ผู้เรียนแล้วทบทวนคำตอบอีกครั้งหนึ่ง สำหรับแบบฝึกที่ง่าย ๆ ควรทบทวนทุกข้อ แต่ถ้าเป็นแบบฝึกยาว ๆ ควรทบทวนเฉพาะส่วนที่สำคัญเท่านั้น

แนวทางในการให้ข้อมูลย้อนกลับ สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือ การให้ข้อมูลย้อนกลับจะต้องไม่เป็นการสร้างแรงกดดันให้กับผู้เรียน แต่จะต้องเป็นการกระตุ้นหรือสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน เช่น การให้การข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดมุมมอง ความคิดที่ดีต่อการให้ข้อมูลย้อนกลับ มีการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ไม่ล่าช้าจนเกินไป นอกจากนี้การให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ควรมีความชัดเจนเพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบเทคนิควิธีการในการปรับปรุงผลงานและเพื่อสะท้อนให้เห็นแนวทางในการสร้างผลงานที่มีประสิทธิผลต่อไป (รัชนี นกเทศ, 2565)

ภาพที่ 1 การให้ข้อมูลย้อนกลับจะต้องไม่เป็นการสร้างแรงกดดันให้กับเด็ก แต่จะต้องเป็นการกระตุ้นหรือสร้างแรงจูงใจให้กับเด็ก

การให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อสร้างชุดความคิดเติบโต

ในการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อสร้างชุดความคิดเติบโต เมื่อกำหนดแนวทางการให้ข้อมูลย้อนกลับแล้ว จำเป็นต้องพิจารณาถึงการสร้างชุดความคิดเติบโต โดยชุดความคิด หมายถึงชุด

ความเชื่อ ฐานความเชื่อ หรือกรอบความคิดที่ฝังแน่น ซึ่งบงการพฤติกรรมหรือท่าทีเชิงมโนทัศน์ของบุคคล ให้ยอมรับหรือตอบโต้เหตุการณ์ที่เผชิญหน้าตามความคิด ความเชื่อที่บุคคลยึดติดและเกี่ยวพันกับประสบการณ์ที่ผ่านมาจนยากที่จะเปลี่ยนแปลง (ราชบัณฑิตยสภา, 2558)

Dweck (2020) ได้นำเสนอทฤษฎีแห่งตน (Self-Theory) ที่กล่าวถึงความสำคัญของความคิด ความเชื่อที่มีต่อศักยภาพทางปัญญาของบุคคลซึ่งสัมพันธ์กับแรงจูงใจภายในของบุคคล ที่เรียกว่า ชุดความคิด (Mindset) ทฤษฎีแห่งตนแบ่งลักษณะของชุดความคิดเป็น 2 ประเภท คือ ทฤษฎีแห่งเอกลักษณ์ (Entity Theory) ที่อธิบายว่าสติปัญญาเป็นสิ่งคงที่ ความสามารถของมนุษย์ถูกกำหนดและได้รับการถ่ายทอดทางพันธุกรรม การฝึกฝนจึงเป็นเรื่องของบุคคลที่ขาดความสามารถ แนวคิดเช่นนี้คือ ชุดความคิดจำกัด (Fixed Mindset) ซึ่งตรงข้ามกับ ทฤษฎีการเพิ่มเติม (Incremental Theory) ที่อธิบายว่าศักยภาพทางปัญญาของบุคคลสามารถพัฒนาได้ตลอดช่วงอายุโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ แม้ว่าสิ่งแวดล้อมหรือโอกาสในการเรียนรู้จะแตกต่างกันก็ตาม แนวคิดเช่นนี้คือ

ชุดความคิดเติบโต (Growth Mindset) การที่บุคคลมีชุดความคิดต่างกันจึงส่งผลให้มีความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมต่อสิ่งที่เกิดขึ้นไม่เหมือนกัน

รัชนี นกเทศ (2565) กล่าวว่าการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อสร้างชุดความคิดเติบโต แนวความคิดสำคัญที่ผู้จัดการเรียนรู้จำเป็นต้องมี นั้นคือ ผู้จัดการเรียนรู้ต้องคิดว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ พัฒนา และเปลี่ยนแปลงตนเองได้ ซึ่งแนวความคิดสำคัญ 5 ประการนั้น ได้แก่

1. ทุกคนสามารถประสบความสำเร็จ
2. แต่ละคนมีความแตกต่างกัน
3. สามารถเรียนรู้สิ่งที่ท้าทาย
4. ทุกคนสามารถยอมรับและเรียนรู้จากความผิดพลาด
5. ทุกคนสามารถพัฒนา ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้นได้

Dweck (2008) และ Ricci (2013) ได้ระบุว่าการให้ข้อมูลย้อนกลับที่พัฒนาชุดความคิดเติบโตนั้น เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับที่เน้นกระบวนการและความพยายามในการทำงานให้ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ โดยมีกระบวนการดังนี้

1. การฟังกระบวนการ การได้มาของผลลัพธ์จากผู้เรียน
2. การให้ผู้เรียนประเมินตนเองเพื่อสะท้อนการทำงานกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น
3. ผู้สอนจะให้ข้อมูลย้อนกลับโดยเน้นที่กระบวนการและความพยายามของการทำงานและการได้มาซึ่งผลลัพธ์นั้น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เพิ่มความพยายามในการเรียนรู้และนำผลป้อนกลับมาใช้ในการพัฒนางานให้บรรลุเป้าหมายโดยการให้ข้อมูลย้อนกลับ อาจใช้คำชมหรือการให้ข้อมูลย้อนกลับ ที่เน้นกระบวนการหรือความพยายามก็ได้ เพื่อให้ผู้เรียนได้นำข้อมูลไปปรับปรุงพัฒนาตนเอง และมีความพยายามในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของ

ตนเองในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยไม่เน้นคำชมที่ความฉลาดเนื่องจากจะทำให้ผู้เรียนบางส่วนไม่กล้าที่จะเรียนรู้สิ่งที่ยาก ๆ หรือสิ่งที่ผู้เรียนประเมินแล้วว่าจะทำไม่สำเร็จ

การให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อสร้างชุดความคิดเติบโตแก่เด็กปฐมวัย

Truax (2018) ได้อธิบายว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับที่กระตุ้นชุดความคิดเติบโตสามารถทำได้โดยเชื่อมโยงการจัดการเรียนการสอนกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อช่วยทำให้ผู้เรียนมีชุดความคิดเติบโตที่ดีขึ้น เพื่อนำไปสู่การมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 กำหนดมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จำนวน 12 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี

มาตรฐานที่ 2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว และประสานสัมพันธ์กัน

มาตรฐานที่ 3 มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข

มาตรฐานที่ 4 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว

มาตรฐานที่ 5 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม

มาตรฐานที่ 6 มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

มาตรฐานที่ 7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย

มาตรฐานที่ 8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรฐานที่ 9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

มาตรฐานที่ 10 มีความสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ได้กำหนดตัวบ่งชี้ ซึ่งเป็นเป้าหมายในการพัฒนาเด็กที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีการกำหนดสภาพที่พึงประสงค์ซึ่งเป็นพฤติกรรมหรือความสามารถตามวัยที่จำเป็นสำหรับเด็กทุกคน บนพื้นฐานพัฒนาการ (พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ พัฒนาการด้านสังคม พัฒนาการด้านสติปัญญา) หรือความสามารถในแต่ละระดับอายุ อีกทั้งนำไปใช้ในการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ (4 สาระ ได้แก่ เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก) เพื่อกำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ในการจัดประสบการณ์ และการประเมินพัฒนาการเด็ก

นอกจากสภาพที่พึงประสงค์ที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจพัฒนาการของเด็ก เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัย ได้อย่าง

ถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยพัฒนาเด็กให้เต็มตามความสามารถและศักยภาพหรือช่วยเหลือเด็กได้ทันท่วงที ในกรณี สภาพที่พึงประสงค์ของเด็กไม่เป็นไปตามวัย ผู้สอนจำเป็นต้องหาจุดบกพร่องและรีบแก้ไขโดยจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาเด็ก ถ้าเด็กมีสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าวัย ผู้สอนควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการ เต็มตามศักยภาพ สภาพที่พึงประสงค์เกิดขึ้นตามวัยมากน้อยแตกต่างกันไปในเด็กแต่ละคน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู และประสบการณ์ที่เด็กได้รับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ตัวอย่างการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อสร้างชุดความคิดเติบโตสำหรับเด็กปฐมวัย โดยการใช้คำพูดตามสถานการณ์ต่าง ๆ

1. การชมที่ความพยายามของเด็ก เช่น “ดีจังเลย หนูต่อบล็อกได้ไม่ซ้ำแบบกันเลย” จะทำให้เด็กชอบงานที่ท้าทาย ถึงแม้จะชมบุคคลอื่น เด็กก็จะนำมาเปรียบกับตนเองและพยายามหาวิธีใหม่ ๆ ที่จะพัฒนาตนเอง สนใจที่จะเรียนรู้จากปัญหาและพัฒนาตนเองต่อไป

2. การชมที่ความฉลาดจะทำให้เด็กหลีกเลี่ยงงานที่ยาก ชอบทำงานที่ง่ายและชอบเปรียบเทียบแข่งขันกับคนอื่น มากกว่าการพยายามพัฒนาตนเอง และเมื่อทำผิดจะล้มเลิกในสิ่งที่ทำ หรือทำให้แย่ลงกว่าเดิม (เช่น การที่เด็กวาดเส้นได้ไม่เหมือนกับที่ใจเด็กต้องการ เด็กจะเกิดความรู้สึกว่าทำผิด อาจจะเลิกวาดหรือขีดทำลายเส้นที่วาดอยู่) เมื่อครูชมที่ความฉลาดเด็กจะเข้าใจว่า ความฉลาด หมายถึงการประสบความสำเร็จ ถ้าครูชมที่ความพยายาม หมายถึงความพยายาม คือ การประสบความสำเร็จ

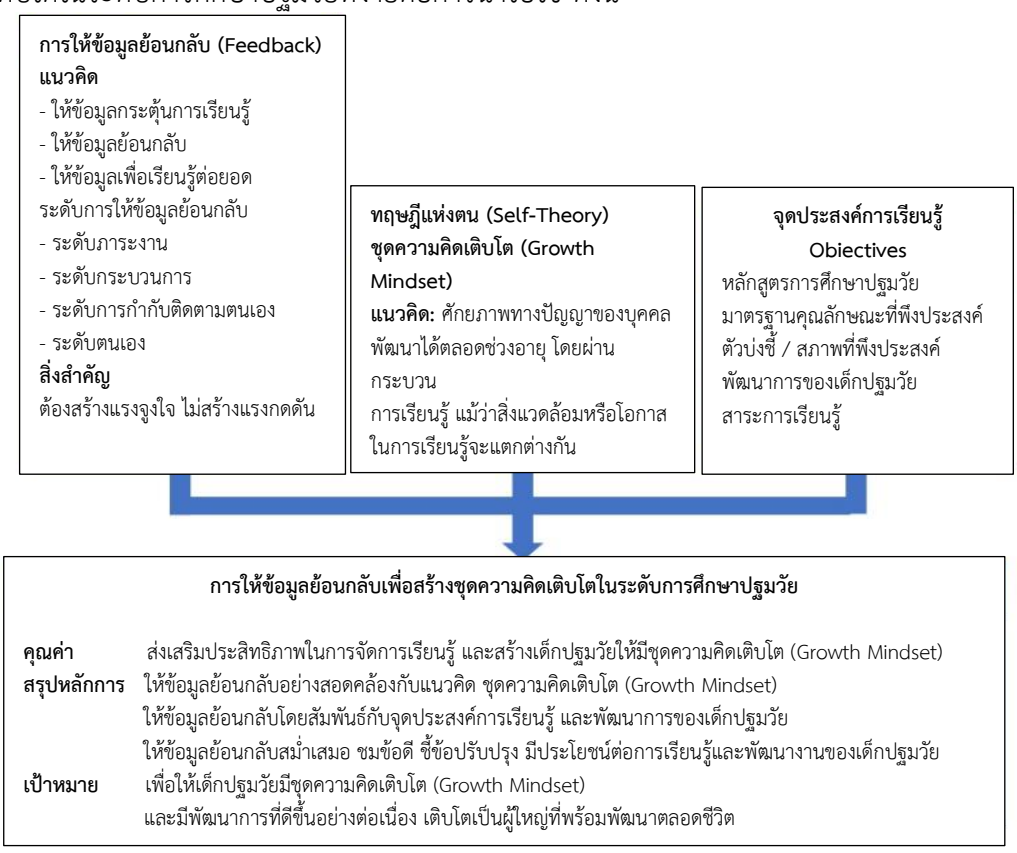
3. การชมที่ดีควรชมที่กระบวนการไม่เน้นการชมที่ผลลัพธ์ การชมที่เน้นผลลัพธ์ เช่น “ภาพปะติดของหนูสวยจังเลย หนูมีพรสวรรค์ด้านศิลปะนะ” การชมหรือให้ความสนใจที่กระบวนการ เช่น “ครูชอบการปะติดกระดาษสีของหนูจังเลย ช่วยเล่าให้ฟังหน่อย ว่าหนูปะติดกระดาษให้สวยแบบนี้ได้อย่างไร”

4. ครูใช้คำว่า “ยัง” และพยายามให้เด็กใช้คำว่า “ยัง” เมื่อเด็กไม่สามารถทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งได้สำเร็จในขณะนั้น เช่น การให้ข้อมูลย้อนกลับว่า “หนูยังบวกเลขไม่เป็น” แทนการให้ข้อมูลย้อนกลับว่า “หนูบวกเลขไม่เป็น” เพื่อให้เด็กมีกำลังใจและความพยายามที่จะทำให้สำเร็จตัวอย่างการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อสร้างชุดความคิดเติบโตสำหรับเด็กปฐมวัย โดยการใช้สัญลักษณ์หรือสัญญาณตามสถานการณ์ต่าง ๆ

1. การใช้สัญลักษณ์ เช่น การใช้สิ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อแสดงความหมายในทางที่ดี ถึงสิ่งที่เข้าใจตรงกัน อาจเป็นภาพที่เด็กชอบ สติกเกอร์ สิ่งของ หรือเครื่องหมาย ที่ผู้จัดการเรียนรู้ตกลงความหมายร่วมกับเด็กปฐมวัย โดยใช้เพื่อให้กำลังใจแก่เด็ก หรือเพื่อให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นว่าตนสามารถทำกิจกรรมนั้นสำเร็จได้ ด้วยความตั้งใจและพยายาม

2. การใช้สัญญาณ เช่น ใช้สิ่งที่แสดงไว้ให้เห็น หรือให้ได้ยิน โดยอาจเป็นภาษากาย เช่น กิริยาท่าทาง การสบตา การยิ้ม การพยักหน้า การยกนิ้วหัวแม่มือ การตบมือ ที่ผู้จัดการเรียนรู้แสดงออกให้เด็กปฐมวัยเห็น เพื่อเป็นการให้กำลังใจ หรือเป็นการชมเชยแก่เด็ก หรือการใช้อุปกรณ์ที่ให้เสียง เช่น กริ่ง กระดิ่ง เมื่อเด็กตอบคำถามถูกต้อง หรือเมื่อเด็กทำกิจกรรมได้สำเร็จ เป็นต้น การใช้สัญญาณในการสื่อสารที่ทำให้เด็กปฐมวัยรับรู้และเข้าใจได้ว่า สัญญาณนี้หมายถึงการแสดงความชื่นชม การยอมรับในความคิดเห็นหรือการกระทำของเด็ก และเด็กเกิดการเรียนรู้ว่าสิ่งที่เด็กทำนั้นเหมาะสม ควรทำต่อไป เกิดความมั่นใจความภาคภูมิใจ นำไปสู่ความปรารถนาที่จะทำกิจกรรมนั้นให้สำเร็จ และทำให้ดียิ่งขึ้นไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

จากการวิเคราะห์ทฤษฎี แนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนจึงสังเคราะห์องค์ความรู้เป็นรูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อสร้าง ชุดความคิดเติบโตในระดับการศึกษาปฐมวัยที่ง่ายต่อการนำไปใช้ ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อสร้างชุดความคิดเติบโตในระดับการศึกษาปฐมวัยพัฒนาจากทฤษฎีแห่งตน (Self-Theory) ของ Dweck (2020) แนวคิดการให้ข้อมูลย้อนกลับจาก Hattie & Timperley (2007), แนวคิดการให้ข้อมูลย้อนกลับที่กระตุ้นชุดความคิดเติบโต จาก Truax (2018) และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของประเทศไทยฉบับปัจจุบัน

สรุป

การให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี การให้ข้อมูลย้อนกลับมีหลายวิธี ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน หากผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับมีความเข้าใจและให้ข้อมูลย้อนกลับที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ก็จะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็ก และการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ดีควรเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุดความคิดเติบโต โดยผู้จัดการเรียนรู้ควรให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสม่ำเสมอ ชื่นชมการกระทำที่ดี ชี้ให้เด็กเห็นข้อบกพร่องหรือสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการพัฒนางานของเด็กเพื่อให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

รัชนี นกเทศ. (2565). *การพัฒนากระบวนการนิเทศการสอนตามแนวคิดการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อเสริมสร้างชุดความคิดเติบโตด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาครู* (ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสภา. (2555). *ศัพท์ศึกษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *การประเมินเพื่อเรียนรู้: การตั้งคำถามและการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2561). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. New York: Random House.

_____. (2008). Mindsets and math/science achievement. CA: Stanford University.

_____. (2020). *Self-Theories: Their role in motivation, personality, and development*. New York: Psychology Press.

Hattie, J. & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.

Pollock, J. E. (2012). *Feedback: The Hinge that Joins Teaching and Learning*. London: Corwin.

Ricci, M. C. (2013). *Mindsets in the classroom: building a culture of success and student achievement in schools*. USA: Prufrock Press Inc.

Sullivan, H. & Higgins, N. (1983). *Teaching for Competence*. New York: Teacher Collage Colombia University.

Truax, M. (2018). The Impact of Teacher Language and Growth Mindset Feedback on Writing Motivation. *Literacy Research & Instruction*, 57(2), 135-157.

กระบวนทัศน์รัฐประศาสนศาสตร์ตามแนวพุทธธรรม*

PUBLIC ADMINISTRATION PARADIGM ALONG THE BUDDHIST DHAMMA LINE

ศิริ รุ่งภัทรเศวต
Siri Rungpatarasavet
สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน)
Pinkanakorn Development Agency (Public Organization)
Corresponding Author E-mail: sirisavet@gemail.com

บทคัดย่อ

ในการศึกษาในด้านการบริหารจัดการนั้นเป็นรูปแบบที่มีการวิวัฒนาการทางตะวันตกมาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะการศึกษาทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีการกำหนดหรือแบ่งแยกเป็นกลุ่มแนวคิด หรือทฤษฎีที่ทำให้เข้าใจในหลักการศึกษาอย่างลึกซึ้ง ในรูปแบบของกระบวนทัศน์ โดยในกระบวนทัศน์นี้เป็นแหล่งรวมแนวคิดการวิวัฒนาการทางรัฐประศาสตร์ ซึ่งทำให้มีความสำคัญทำให้เป็นที่รู้จักและมีการศึกษาอย่างแพร่หลายในทุก ๆ กลุ่ม ซึ่งผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าในการศึกษากระบวนทัศน์สำหรับสังคมไทยปัจจุบันนี้ล้วนมีแนวคิดที่มีความแตกต่างกันออกไป และยังเป็นสังคมที่มีผู้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ดังนั้นควรนำหลักพุทธธรรม มาทำการวิเคราะห์ในแต่ละองค์ความรู้ที่ของกระบวนทัศน์ดังนี้ คือ หลักสัปปุริสธรรม มีการใช้เหตุและผลในการจัดการองค์การเพื่อให้เป็นรูปแบบของความพอดีในองค์กร การใช้หลักธรรมาธิปไตย และราชสังคหวัตถุเพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ด้านนโยบายสาธารณะเพื่อให้เกิดความเป็นกลางในสังคม การใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเป็นการพิจารณาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การใช้หลักปาปณิกธรรม เพื่อพัฒนาองค์กรให้เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ การจัดการได้ดี เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ และสุดท้าย คือ การใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ต้องการบริหารจัดการอย่างเรียบร้อย เพื่อรักษาผลประโยชน์ไม่ให้เกิดความเสียหาย

คำสำคัญ: กระบวนทัศน์; รัฐประศาสนศาสตร์; พุทธธรรม

*Received May 11, 2022; Revised June 16, 2022; Accepted June 17, 2022

Abstract

Management education is a pattern that has evolved in the West since the past. Specifically, public administration studies are defined or divided into conceptual groups or a theory that gives a deep understanding of the principles of education. In this paradigm, this paradigm is a hotbed of the concept of political evolution, which makes it important to be widely known and studied in all groups, and the authors have an opinion that in the study of paradigms for Thai society today, there are different ideas and society with a large number of Buddhists. Therefore, Buddhist principles should be used to analyze each knowledge of the paradigm as follows: the principle of Sappurisa-dhamma, the cause and effect of managing the organization should be used to form a fit in the organization. The use of principles of sovereignty and Rajasanghahavatthu to develop knowledge of public policy to achieve impartiality in society. Using the Tisikha principle to consider solving problems arising from learning. The use of papanika-dhamma principles to develop the organization to be a visionary, well-managed, humanistic person. Finally, the use of the principles of Titthadhammiattha, the benefit that requires neat management to keep the benefits, away from damage.
Keywords: Paradigm; Public Administration; Buddhist Dhamma

บทนำ

ในการศึกษาในด้านการบริหารจัดการนั้นเป็นรูปแบบที่มีการวิวัฒนาการทางตะวันตกมาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะการศึกษาทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีการกำหนดหรือแบ่งแยกเป็นกลุ่มแนวคิด หรือทฤษฎีที่ทำให้เข้าใจในหลักการศึกษาอย่างลึกซึ้ง ในรูปแบบของกระบวนทัศน์ โดยในกระบวนทัศน์นี้เป็นแหล่งรวมแนวคิดการวิวัฒนาการทางรัฐประศาสตร์ ซึ่งทำให้มีความสำคัญทำให้เป็นที่รู้จักและมีการศึกษาอย่างแพร่หลายในทุก ๆ กลุ่มที่มีความสนใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ โดยในรูปแบบของกระบวนทัศน์ ซึ่งผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าในการศึกษากระบวนทัศน์สำหรับสังคมไทยปัจจุบันนี้ล้วนมีแนวคิดที่มีความแตกต่างกันออกไป และยังเป็นสังคมที่มีผู้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ดังนั้นควรนำหลักพุทธธรรม หรือหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์เพื่อให้เข้ากับการศึกษาหลักแนวคิดกระบวนทัศน์ทั้ง 6 กระบวนทัศน์ เพื่อให้เหมาะและมีความสอดคล้องกับการวิวัฒนาการในการจัดการศึกษาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ของสังคมไทยเพื่อให้ได้ทั้งรูปแบบที่เป็นหลักการทางทฤษฎี และหลักธรรมในทางปฏิบัติอย่างถูกต้องตามสังคมไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นหลัก หรือหลักการศึกษาในการ

ดำเนินชีวิตตามแนวทางที่ถูกต้องที่มีความเหมาะสมและสมควรที่จะได้รับเพื่อให้เข้ากับการวิวัฒนาการในทางการบริหาร รูปแบบที่ควรจะได้ศึกษาต่อไป

กระบวนทัศน์รัฐประศาสนศาสตร์

กระบวนทัศน์รัฐประศาสนศาสตร์ ได้มีนักวิชาการตะวันตกที่มีอิทธิพลต่อวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ได้จำแนกกระบวนทัศน์รัฐประศาสนศาสตร์ออกเป็น 6 กระบวนทัศน์ (Henry, 1980) ได้แก่

กระบวนทัศน์ที่ 1 การแยกการบริหารออกจากการเมือง (The politics administration dichotomy ค.ศ. 1900-1926) Woodrow Wilson เสนอแนวคิดการแยกการบริหารออกจากการเมืองในปี ค.ศ. 1900 แฟร็งค์ เจ กู๊ด เนาว์ ได้เขียนหนังสือชื่อว่า Politic and Administration บอกว่ารัฐบาลมีหน้าที่สองประการที่ควรแยกจากกันอย่างเด็ดขาด คือหน้าที่เกี่ยวกับการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องของการกำหนดนโยบายและหน้าที่เกี่ยวกับการบริหาร ซึ่งเป็นเรื่องของการนำนโยบายไปปฏิบัติในปี ค.ศ. 1926 มีผลงานทางรัฐประศาสนศาสตร์เด่นอีกหนึ่งเล่ม คือ Introduction to the Study Administration โดย เลนเนิร์ด ดี ไวท์ ถือเป็นตำราเรียนทางรัฐประศาสนศาสตร์เล่มแรกของโลก มีสาระสำคัญ ได้แก่ 1. การเมืองไม่ควรเข้าแทรกแซงการบริหาร 2. การศึกษาเรื่องการบริหารและการจัดการควรอาศัยวิธีการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ 3. การศึกษาวิชารัฐประศาสนศาสตร์เป็นเรื่องวิทยาศาสตร์ เน้นข้อเท็จจริง (fact) แต่การเมืองเน้นค่านิยม (Value Free) ความเชื่อ และการอุปมาอุปมัย 4. วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการบริหาร คือ ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2552)

ดังนั้น กระบวนทัศน์นี้จึงเป็นการสร้างความแตกต่างของรูปแบบระหว่างการปกครองและการบริหาร ซึ่งในการปกครองนั้นเป็นรูปแบบของการใช้การควบคุม การสั่งการเพื่อให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและคาดว่าเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพตามการสั่งการ หรือการควบคุมอย่างเหมาะสม แต่ในส่วนของการบริหารนั้นเป็นรูปแบบที่ผู้นำไม่ได้มีหน้าที่คอยสั่งการอย่างเดียว แต่จำเป็นจะต้องเข้าไปดูแลความเรียบร้อยของการบริหารจัดการนั้นด้วยตนเอง ซึ่งเป็นมีส่วนร่วมในการจัดการนั้นด้วยความเหมาะสม รวมทั้งเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กัน

กระบวนทัศน์ที่ 2 หลักการบริหาร (The principles of administration ค.ศ. 1927-1937) ยุคนี้ถือว่าเป็นยุคทองของรัฐประศาสนศาสตร์โดยเริ่มต้นจากหนังสือชื่อว่า Principles of Public Administration ซึ่งเป็นผลงานของวิลเลี่ยม เอฟ วิลลูบี โดยมีความเชื่อว่าการบริหารมีหลักการอยู่ในตัวของมันเอง ไม่ว่าองค์การภาครัฐหรือภาคเอกชนก็สามารถใช้หลักการบริหารเดียวกันได้ เพราะหลักการบริหารเป็นวิทยาศาสตร์ถ้านักบริหารนำเอาหลักการต่าง ๆ เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ก็จะสามารถเป็นผู้เชี่ยวชาญในกิจการของตนได้ กระบวนทัศน์นี้มีนักวิชาการด้านการบริหารหลายท่าน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มการจัดการเชิงบริหาร (Administration Management Group)

2. กลุ่มการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Management Group)

ดังนั้น กระบวนทัศน์นี้เป็นการแสดงให้เข้าใจถึงหลักการบริหารที่ชัดเจน โดยหลักการบริหารนั้นสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ไม่จำเป็นที่จะต้องมีการแบ่งแยกว่าฝ่ายรัฐหรือฝ่ายเอกชน จำเป็นต้องมีหลักการการบริหารที่ใช้ได้ในหลากหลายรูปแบบ มีการจัดเป็นกลุ่มเพื่อให้เข้าใจมากขึ้นโดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นการจัดการเชิงบริหารนั้นเป็นหลัก แล้วมีการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์คอยสนับสนุนเพื่อให้สอดคล้องกัน เพื่อให้กลมกลืนอย่างเหมาะสม

กระบวนทัศน์ที่ 3 รัฐประศาสนศาสตร์ คือ รัฐศาสตร์ (Public Administrations Political Science ค.ศ. 1950-1970) การพิจารณาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ในกระบวนทัศน์นี้ทำให้มองเห็นความพยายามที่จะเชื่อมโยงความคิดระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับรัฐศาสตร์ เป็นผลให้มีการกำหนด Locus ขึ้นใหม่เป็นการบริหารราชการของรัฐบาลต้องก็สูญเสีย Focus ที่ต้องศึกษาให้เข้าใจในหลักการและวิชาการของสาขารัฐประศาสนศาสตร์ไป ซึ่งเห็นได้จากการประชุมประจำปี ค.ศ. 1967 ของสมาคมรัฐศาสตร์อเมริกันไม่ได้นำเอาข้อเขียนทางรัฐประศาสนศาสตร์เข้ามาพิจารณาในที่ประชุม และในบทความของดไวท์ วอลโดในปี ค.ศ. 1969 ก็มีความตอนหนึ่งว่า นักรัฐศาสตร์จำนวนมากไม่ได้มองรัฐประศาสนศาสตร์ในแง่ที่เป็นคู่แข่งอีกต่อไป รัฐประศาสนศาสตร์จะมีความเป็นตัวของตัวเอง นักรัฐประศาสนศาสตร์เท่าที่เป็นอยู่มีความรู้สึกว่ามีบางสิ่งบางอย่างที่ยังเป็นปมด้อยของตน และถูกมองว่าเป็นบุคคลชั้นที่สอง (วิเชียร วิทยอุดม, 2551)

ดังนั้น สำหรับกระบวนทัศน์นี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับรัฐศาสตร์ โดยรัฐศาสตร์นั้นเป็นรูปแบบของความรู้ในเรื่องการปกครองที่เกี่ยวข้องกับรัฐดั้งเดิม แต่มีวิวัฒนาการมาเป็นการบริหารจัดการในรัฐให้เกิดความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อให้รัฐ ๆ นั้นมีความก้าวหน้า จึงเป็นความสัมพันธ์ที่ขาดไม่ได้ และมีความจำเป็นที่ต้องมีการปฏิบัติงานควบคู่กันไป

กระบวนทัศน์ที่ 4 รัฐประศาสนศาสตร์ คือ การจัดการ (Public Administration as Management ค.ศ. 1956-1970) ในกระบวนทัศน์ที่ 3 รัฐประศาสนศาสตร์ตกต่ำลงมาก เนื่องจากรัฐประศาสนศาสตร์ขาดความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีฐานะเป็นพลเมืองชั้นสอง รัฐประศาสนศาสตร์จึงแยกตัวเองออกจากรัฐศาสตร์อีกครั้งหนึ่ง เพื่อหาสาขาวิชาใหม่ที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อรัฐประศาสนศาสตร์ที่สามารถเข้ากันได้มากที่สุด จึงเห็นว่าการจัดการ (Management) เป็นศาสตร์ที่เหมาะสมของรัฐประศาสนศาสตร์ที่จะเข้าไปอยู่ด้วย สถาบันที่ศึกษา Locus ของรัฐประศาสนศาสตร์จึงเริ่มที่เอนเอียงไปทางการจัดการ คือ เริ่มไม่แน่ใจความเป็นสาธารณะของวิชารัฐประศาสนศาสตร์อยู่ไหน ส่วนประเด็นที่ศึกษา Focus ก็รับเอาวิชาของการจัดการมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น ทฤษฎีการตัดสินใจ เทคนิคต่าง ๆ ในการจัดการ เช่น การพัฒนาองค์การการบริหารงานบุคคล ระบบงบประมาณ การจูงใจ การตลาด สถิติ การวิจัย

ปฏิบัติการ เป็นต้น ผลงานที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ ได้แก่ เจมส์ จี มาร์ช เรื่อง Organizations เฮอร์เบิร์ด เอ ไซมอน เรื่อง Handbook of Organizations และ ดี ทัมสัน เรื่อง Organizations in Action เป็นต้น

ดังนั้น กระบวนทัศน์รัฐประศาสนศาสตร์จึงมีความเชื่อมโยงที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะเรื่องของการจัดการเพื่อเป็นจุดเชื่อมโยงไปในแนวคิดต่าง ๆ ตามหลากสาขาที่ประกอบเข้ามาในรัฐประศาสนศาสตร์ที่จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการให้เหมาะสมไม่สามารถเอนเอียงไปทางใดทางหนึ่งเพื่อให้มีความเหมาะสมกับการบริหารจัดการที่เป็นสาธารณะโดยมีองค์กรภาครัฐเป็นแบบพื้นฐาน

กระบวนทัศน์ที่ 5 รัฐประศาสนศาสตร์ คือ รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration as Public Administration ค.ศ. 1970-ปัจจุบัน) โดยมองว่ารัฐประศาสนศาสตร์จะต้องให้ความสำคัญกับผลประโยชน์สาธารณะมากขึ้น สิ่งที่สำคัญหรือประเด็นที่มุ่งศึกษา Focus คือ เน้นเรื่องค่านิยมมากขึ้น จากเมื่อก่อนที่เน้นแต่ความจริง รวมถึงนโยบายสาธารณะว่าจะกำหนดนโยบายอย่างไร นำนโยบายไปปฏิบัติอย่างไร ถึงจะทำให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขมากที่สุดนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 นักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์เกิดความสนใจในสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เน้นให้มีการสังเคราะห์ความรู้ ความสามารถในวิชาการต่าง ๆ และสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชุมชนเมือง นอกจากนี้ยังสนใจในเรื่อง นโยบายศาสตร์ เศรษฐศาสตร์การเมือง กระบวนการกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ ผลงานเขียนที่สำคัญในช่วงนี้ ได้แก่ วินเซ็นต์ ออสทิม และ อิลินอร์ ออสทิม เรื่อง Public Choice: A Different Approach to The Study of Public Administration ตีพิมพ์ในวารสาร Public Administration Review (1971) โทมัส อาร์ ดาย (Thomas R. Dye) เรื่อง Understanding Public Policy (1972) ไอลาซาเคนสกี้ (Ira Sharkansky) Public Administration: Policy Making in Government Agencies (1970) เป็นต้น รัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบันสนใจศึกษาเรื่อง องค์การ นโยบายสาธารณะ เทคนิคการบริหาร การบริหารองค์การ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการบริหารงานคลังสาธารณะ (Wolf & Amirkhanyan, 2010)

ดังนั้น รัฐประศาสนศาสตร์จึงมีส่วนสำคัญให้เกิดการศึกษาสำหรับในการก่อให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะหรือสังคมส่วนใหญ่เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการตามทฤษฎีและแนวคิดสำหรับความมีประสิทธิภาพต่อภาครัฐ และภาคเอกชนโดยไม่มีการแบ่งแยกของการบริหารจัดการ เพราะรัฐประศาสนศาสตร์เป็นการศึกษาที่มีความหลากหลายเพื่อให้เกิดความครอบคลุม

กระบวนทัศน์ที่ 6 หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ช่วง ค.ศ. 1990-ปัจจุบัน แนวความคิด “Governance” (รัชยา ภักดีจิตต์, 2557) ได้ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยในระยะแรก ๆ ธนาคารโลกกำหนดความหมายตามกรอบความคิดของการดำเนินงานที่เกี่ยวกับขอบเขตของธนาคารโลกว่าด้วย governance and development ดังนั้น คำว่า Governance จึงเป็นที่เข้าใจกันว่า หมายถึง การกำหนดกลไกอำนาจของภาครัฐในการบริหาร

ทรัพยากรทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมของประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนา ในระยะแรกธนาคารโลกได้พยายามอธิบายความหมายของgovernance ว่าครอบคลุมถึงความหมาย 3 ลักษณะ (Sam, 2002) ได้แก่ 1. โครงสร้างและรูปแบบของระบอบทางการเมือง (Political Regime) 2. กระบวนการและขั้นตอนที่ผู้มีอำนาจในการเมืองใช้ในการบริหารทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อพัฒนาประเทศ 3. ขีดความสามารถของรัฐบาลในการกำหนดนโยบายและการดำเนินการตามนโยบายอย่างมีประสิทธิผล

ดังนั้น กระบวนทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ จึงเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การบริหารภาครัฐในบริบทสังคมไทยในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีการจัดหมวดหมู่ในแต่ละกระบวนทัศน์โดยเป็นการวิวัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ไทยที่มีการจัดการศึกษาในแต่ละด้านรูปแบบ หรือบริบทของความเป็นสังคมไทยที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคในแต่ละสมัยเพื่อให้ผู้ที่เข้ามาศึกษาได้เข้าใจในหลักการของความเป็นรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีการยึดแนวทางในสังคมไทยอย่างถูกต้อง

การบริหารงานภาครัฐในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน

บริบทและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบันเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการปรับตัวของนานาประเทศทั่วโลก และประเทศไทยก็ได้รับอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง โดยในการปรับเปลี่ยนดังกล่าวมีการแยกรูประหว่างการบริหารกับการเมืองเพื่อความชัดเจน และทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่มีความเหมาะสมโดยเฉพราะความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่ล้ำหน้าอย่างก้าวกระโดด ทำให้ประเทศถูกผลักดันให้เร่งพัฒนาและสร้างความเจริญเพื่อไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) เป็นผลจากการบริหารที่มีความชัดเจน ซึ่งจำเป็นต้องมีการเร่งเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม และความเจริญที่มาอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลให้เกิด การเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ปัญหาของสังคมที่มีความซับซ้อน หรือปริมาณมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งภาครัฐจำเป็นต้องปรับตัวและเตรียมการรองรับให้ทันต่อสถานการณ์ ความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น โดยเชื่อมโยงการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งความเป็นรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ควบคู่กับไป รวมไปถึงมีการพัฒนาที่สอดคล้องกันเพื่อส่งมอบบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ และคุณภาพให้กับประชาชนและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการ (2561) การบริหารงานภาครัฐในบริบทสังคมไทยนั้นจะต้องยึดหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน หมายความว่าการบริหารงานภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่เพื่อพลิกโฉม (Transform) ให้สามารถเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจ และเป็นที่พึ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริง (Credible and Trusted Government)

ดังนั้น การบริหารงานภาครัฐในบริบทสังคมไทยปัจจุบันนี้ เป็นสังคมที่ต้องปรับตัวในหลาย ๆ ด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง โดยเฉพราะความก้าวหน้า

ทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่มีความล้ำหน้า ซึ่งต้องมีการปรับตัวมากพอสมควรเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะความคิดของประชาชนหรือพลเมืองที่อาศัยอยู่ในสังคมด้วย ต้องมีการปรับตัวให้ได้เพื่อให้มีความสอดคล้องกันในทุก ๆ มิติต่อการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างต่อเนื่อง

บทสรุปกระบวนทัศน์

องค์ความรู้ของการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์เป็นการกำหนดเนื้อหาสาระที่สำคัญของหมวดวิชาชีพเฉพาะ ซึ่งพิจารณาจากการทบทวนวรรณกรรม เกี่ยวกับมาตรฐานระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ การระดมความเห็น จากผู้ทรงคุณวุฒิทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยขอบเขต และสาระสำคัญขององค์ความรู้ต่าง ๆ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. องค์ความรู้ด้านองค์การและการจัดการ (Organization and Management) เป็นกลุ่มวิชาที่มีความครอบคลุมเกี่ยวกับองค์การไม่ว่าจะเป็นการเกิดขึ้นขององค์การ รูปแบบโครงสร้าง สายการบังคับบัญชาขององค์การ ทั้งองค์การภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์การที่ไม่ใช่ทั้งภาครัฐและเอกชน การออกแบบองค์การ ทั้งนี้ กลุ่มวิชานี้ยังครอบคลุมถึงการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ ในองค์การ การพัฒนาองค์การ เทคนิค และการบริหารจัดการภาครัฐ การบริหารงานพัสดุ การบริหาร จัดการคุณภาพ การจัดการความรู้และองค์การแห่งการเรียนรู้ การควบคุมและตรวจสอบภายในการบริหารความเสี่ยง ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีมและนวัตกรรมการบริหารจัดการ เป็นต้น

2. องค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ (Public Policy) เป็นกลุ่มวิชาที่มีความครอบคลุมเกี่ยวกับกระบวนการนโยบายสาธารณะ การกำหนดทางเลือก สาธารณะ การศึกษาและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะด้านต่าง ๆ การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ การวิเคราะห์และประเมินความเป็นไปได้ของโครงการสาธารณะ การจัดทำโครงการสาธารณะ การวางแผนการบริหารโครงการสาธารณะ การวิเคราะห์ และประเมินผลกระทบโครงการ เป็นต้น

3. องค์ความรู้ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) เป็นกลุ่มวิชาที่มีความครอบคลุมเกี่ยวกับการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ การบริหารค่าจ้างเงินเดือนและประโยชน์ตอบแทนอื่น ๆ การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการบริหารผลการปฏิบัติงาน การบริหาร จัดการสวัสดิการ นันทนาการและพนักงานสัมพันธ์ กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐและการจัดการความขัดแย้งในองค์การ ทั้งนี้ องค์การหมายรวมทั้งองค์การภาครัฐ ภาคเอกชน หรือ องค์การที่ไม่ใช่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

4. องค์ความรู้ด้านแนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administrative Concepts and Theories) เป็นกลุ่มวิชาที่มีความครอบคลุมเกี่ยวกับทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ ปรัชญาการเมือง ความรู้ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมทั้งระดับชาติ ระดับภูมิภาค

และระดับระหว่างประเทศ กฎหมายมหาชน แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการบริหารจัดการภาครัฐ การคลังและการเงินภาครัฐ ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการวิสาหกิจชุมชน ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการกับการจัดบริการสาธารณะ มิติทางเศรษฐกิจกับการบริหารภาครัฐ การตลาดสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์ การบริหารเชิงกลยุทธ์การบริหารสาธารณะแนวใหม่ การจัดทำและการส่งมอบบริการสาธารณะ ธรรมาภิบาล จริยธรรมนักบริหาร การปกครองและการบริหารท้องถิ่น เป็นต้น

5. องค์ความรู้ด้านการคลังและงบประมาณ (Public Finance and Budgeting) เป็นกลุ่มวิชาที่มีความครอบคลุมเกี่ยวกับการบริหารการคลังและงบประมาณภาครัฐทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่น การจัดการด้านทรัพยากรด้านการเงิน การวิเคราะห์การลงทุน การเป็นผู้ประกอบการภาครัฐ การบริหารการเงินขององค์การภาครัฐ การบริหารรายได้ภาครัฐ การบริหารรายจ่าย ภาครัฐ การคลังและงบประมาณท้องถิ่น การบริหารรายได้และรายจ่ายของท้องถิ่น เศรษฐกิจชุมชน ท้องถิ่น เป็นต้น

ดังนั้น องค์ความรู้กระบวนทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยองค์ความรู้กระบวนทัศน์นี้มีความแตกต่างกัน ซึ่งมีการจัดระเบียบให้เข้ากับด้านที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านองค์การและการจัดการ ด้านนโยบายสาธารณะ ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านแนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการทางรัฐประศาสนศาสตร์ และสุดท้ายคือด้านการคลังและงบประมาณ โดยองค์ความรู้ทางกระบวนทัศน์ทั้งหมดนี้ เป็นรูปแบบที่มีความสอดคล้องกับรัฐประศาสนศาสตร์ไม่สามารถขาดได้ เพราะมีความแตกต่างกันในแต่ละด้านซึ่งเป็นการเชื่อมโยงที่มีความชัดเจน โดยเฉพาะการบริหารจัดการที่มีความสำคัญ เช่น การจัดการองค์กรก็ต้องนำหลักการทางแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์มาใช้ เป็นต้น ซึ่งบ่งบอกถึงความที่แตกต่างกันแต่สามารถขับเคลื่อนในกระบวนการของตนตามหลักการแนวคิดที่ได้จากรัฐประศาสนศาสตร์นั้นอย่างเหมาะสม

กระบวนทัศน์รัฐประศาสนศาสตร์ตามแนวพุทธธรรม

กระบวนทัศน์รัฐประศาสนศาสตร์ไทยเนื่องจากว่าสังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมซึ่งมีหลักทางพระพุทธศาสนาในแต่ละองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาในแต่ละองค์ความรู้ ดังนี้

1. องค์ความรู้ด้านองค์การและการจัดการ (Organization and Management) องค์การและการจัดการนั้น เมื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้หลักสัปปุริสธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) ทั้ง 7 ประการ คือ 1. ธัมมัญญุตา (รู้เหตุ) การจัดองค์การและการจัดการต้องมีเหตุและปัจจัยของการจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อองค์การ โดยมีหลักผลประโยชน์รองรับคือ 2. อัตถัญญุตา (รู้ผล) ซึ่งในผลประโยชน์นี้อาจเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการองค์การเลยว่าได้ เพราะบุคคลส่วนใหญ่ทำงานเพื่อผลตอบแทน แต่ก็ต้องยอมอุทิศด้วยร่างกาย ความคิด

ของตนเพื่อองค์การ คือ 3. อัตตัญญุตา (รู้ตน) ว่ามีความสามารถอย่างไรในการทำงานในองค์การนี้เพื่อเป็นการพัฒนาองค์การ และต้องดูทรัพยากรที่สูญเสียไปว่ามีความคุ้มค่าหรือไม่ในการจัดการองค์การนี้ โดยมีหลักประมาณการ คือ 4. มัตตัญญุตา (รู้ประมาณ) เพื่อช่วยในเรื่องของการกำหนดให้องค์การนี้ควบคุมให้เกิดความเหมาะสมด้วย และที่ขาดไม่ได้คือ 5. กาลัญญุตา (รู้เวลา) เพราะการจัดการองค์การต้องขึ้นอยู่กับเวลาที่เหมาะสม โดยเฉพาะกลุ่มสมาชิกที่มีส่วนร่วมในองค์การ หรือชุมชนเพื่อให้การจัดการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คือ 6. ปริสัญญุตา (รู้ชุมชน) ในองค์การนั้นให้เกิดการมีส่วนร่วมรวมถึงพลักดันร่วมกัน และที่ขาดไม่ได้คือ 7.ปุคคลัญญุตา (รู้บุคคล) ผู้ที่จะมามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการนั้นต้องมีการคัดเลือกแบบเหมาะสม โดยใช้เหตุ ใช้ผล และมีการควบคุมในทุก ๆ ส่วนให้เกิดความพอดี โดยใช้หลักสัปปุริสธรรมนี้เป็นเครื่องรับรองในการจัดการองค์การล้วนเป็นรูปแบบของการบริหาร และมีการจัดการที่ควบคู่กันเมื่อนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการแล้วทำให้เห็นการจัดการองค์กรที่ดีทั้งการใช้เหตุใช้ผลในการจัดการ เป็นต้น (พิเชษฐ์ ศรีสุข และสัญญา เคณาภูมิ, 2561)

2. องค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ (Public Policy) โดยการใช้หลักพุทธธรรม คือ ธรรมาธิปไตย และราชสังคหวัตถุ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) สำหรับนโยบายสาธารณะนี้เป็นรูปแบบที่เน้นยึดโยงกับประชาชนส่วนใหญ่ที่ซึ่งอยู่ภายใต้หลักการประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยในหลักธรรมทั้ง 2 อย่างนี้เป็นการให้ข้อคิดเกี่ยวกับการปกครองที่ประกอบไปด้วยการใช้อำนาจโดยธรรม เรียกว่า “ธรรมาธิปไตย” คือ การปกครองด้วยการใช้กหลักคุณธรรม ไม่มีการใช้อำนาจการกดขี่ประชาชน โดยในหลักการดังกล่าวนี้ก็จะยึดโยงถึง ราชสังคหวัตถุ คือ การปกครองที่พระราชาพึงต้องปฏิบัติแก่ประชาชน ซึ่งประกอบไปด้วย 1. การส่งเสริมเรื่องปากท้องแก่ประชาชน (สะสะเมธัง) เพื่อให้ประชาชนได้มีชีวิตที่ดีประการต่อมา คือ 2. การส่งเสริมบุรุษ (ปุริสะเมธัง) หรือการส่งเสริมความสามารถให้โอกาสที่ดีแก่ประชาชนได้เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยพระราชาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมี 3. การแก้ไขปัญหาเมื่อสังคมเกิดปัญหาขึ้นโดยเพื่อให้เกิดความสงบสุขโดยเร็ว (สะสะมาปะลัง) และสุดท้าย 4. การให้กำลังใจกัน (วาจาเปยยัง) โดยต้องมีการให้กำลังใจ หรือการให้แง่คิดในการนำไปเป็นแนวทางต่อการดำรงชีวิตเพื่อให้ประชาชนในสังคมนี้เกิดความสงบสุข ซึ่งในการบริหารรูปแบบสาธารณะนี้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของสาธารณะชนผู้เป็นพลเมืองของสังคม เพราะการบริหารภาครัฐที่ดีล้วนต้องให้ประชาชนนั้นได้มีส่วนร่วมโดยการบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยและราชสังคหวัตถุย่อมต้องมีการให้ความเข้าใจในบทบาทของผู้ปกครองที่เป็นผู้นำ โดยผู้นำนี้ต้องมีการเปิดโอกาสให้สาธารณะชนนั้นได้แสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ถูกต้อง หรือความเหมาะสมในการปกครองว่ามีความเรียบร้อยดีงามอย่างไร มีการส่งเสริมในด้านต่าง ๆ มีการแก้ปัญหาและมีการให้กำลังใจต่อกัน รวมทั้งมีการปลูกฝังในสิ่งที่ดีต่อสังคมด้วย

3. องค์ความรู้ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) โดยการใช้หลักพุทธธรรม คือ ไตรสิกขา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) ซึ่งเป็น

หลักธรรมที่แสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการบุคคลที่ประกอบไปด้วย 3 ประการ คือ 1. อธิสีลสิกขา (การฝึกอบรมทางความประพฤติ) โดยในหลักการเบื้องต้นเพื่อเป็นการคัดเลือกบุคคลเข้าองค์การ หรือการสรรหาบุคคลนั้นต้องเริ่มที่การประพฤติ เป็นการปฏิบัติตัวเมื่ออยู่ในองค์การ มีความสามารถอย่างไร เป็นต้น ในส่วนต่อมา คือ 2. อธิจิตตสิกขา (การฝึกอบรมทางจิต) ซึ่งในส่วนนี้เป็นการทดสอบจิตใจ ความคิด ทัศนคติเพื่อเข้าทำงานในองค์การ ว่ามีความคิดอย่างไร เมื่อต้องปฏิบัติงานร่วมกับคนหมู่มาก ยอมรับความกดดันได้อย่างไร และสุดท้าย คือ 3. อธิปัญญาสิกขา (การใช้ปัญญา) เพราะในการใช้ปัญญาในองค์การนั้นเป็นส่วนสำคัญเมื่อเกิดปัญหา ควรแก้ปัญหาอย่างไร ซึ่งต้องมีทั้งทางกาย จิตใจ การใช้ปัญญา เพื่อให้เข้ากับองค์การได้อย่างดี ซึ่งในการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อให้เกิดการบริหารที่ดีนั้นล้วนต้องมีการสร้างบรรทัดในทางสังคมได้อย่างเหมาะสมว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องมีหลักการอย่างไรเพื่อให้เกิดเป็นแนวทางการบริหารที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และไม่จำเป็นเฉพาะองค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐอย่างเดียวเท่านั้น แต่สามารถปรับให้เชื่อมโยงให้เป็นมิติที่ดีในทุก ๆ หน่วยงานที่เป็นภาครัฐและเอกชน

4. องค์ความรู้ด้านแนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administrative Concepts and Theories) โดยการใช้หลักพุทธธรรม คือ ปาปณิกธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) คือ หลักธรรมในการบริหารงาน ซึ่งประกอบไปด้วย 1. จักขุมา (การเป็นผู้ที่มองการณ์ไกล) เพราะในการเป็นผู้บริหารอันดับแรกต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ เพื่อให้องค์การอยู่รอด โดยการวิเคราะห์หรือประเมินสถานการณ์ขององค์การล่วงหน้าก่อนเสมอ ต่อมา คือ 2. วิธุโร (จัดการงานได้ดี) ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ในเรื่องต่าง ๆ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องเพื่อให้องค์การนั้นเกิดการพัฒนาจึงจำเป็นต้องมีความสามารถพอสมควร และสุดท้าย คือ นิสสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี) ในการเป็นผู้บริหารที่ดี หรือนักรัฐประศาสนศาสตร์ต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถเปิดให้เข้าถึงได้ง่าย เพราะจะทำให้การบริหารจัดการนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในการเข้าใจบริบทในองค์การ หรือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างลึกซึ้ง

5. องค์ความรู้ด้านการคลังและงบประมาณ (Public Finance and Budgeting) โดยในการใช้หลักพุทธธรรมที่ชื่อว่า “ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์” ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ประกอบไปด้วยประโยชน์ 4 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) คือ 1. อุฏฐานสัมปทา (การจัดการได้ดี) เป็นการบริหารจัดการโดยใช้ปัญญา เพราะในการบริหารการคลังและงบประมาณนั้นต้องรู้จักตรวจสอบ ตรวจตราเพื่อให้เกิดความเรียบร้อย คือ 2. อารักขสัมปทา (การรักษา) โดยต้องมีการรักษาความเรียบร้อย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดทำให้เกิดความเสียหายต่อองค์การ หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบดังกล่าว 3. กัลยาณมิตร (การรู้จักบุคคล) ซึ่งในการบริหารงบประมาณต้องรู้จักการพิจารณาบุคคลว่า บุคคลดังกล่าวมีลักษณะนิสัยอย่างไร เพื่อป้องกันทรัพยากรขององค์กรไม่ให้เกิดการทุจริตขึ้นได้ และ 4. สมชีวิตา (การกำหนดขอบเขต) ซึ่งในการกำหนดขอบเขตนี้เป็นการควบคุมให้เกิดการใช้จ่ายเกินกำลังขององค์การ ซึ่งต้องมีการ

พิจารณาให้เกิดความเพียงพอ ซึ่งในหลักธรรมนี้ยังรวมไปถึงชีวิตของบุคคลด้วย โดยหลักธรรมที่วิเคราะห์นี้เป็นกระบวนการของการจัดการการคลังและงบประมาณ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องในเรื่องของขอบเขตการใช้ทรัพยากรขององค์การไม่ให้เกิดความเสียหาย

ดังนั้น ในกระบวนทัศน์รัฐประศาสนศาสตร์ตามแนวพุทธธรรมในแต่ละองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องนั้น ซึ่งผู้เขียนนั้นได้แยกวิเคราะห์อธิบายในแต่ละด้านขององค์ความรู้แบบสรุปว่ามีลักษณะอย่างไรนั้น ซึ่งหลักพุทธธรรมในการนำมาประยุกต์ในแต่ละกระบวนทัศน์นั้นมีความแตกต่างกันออกไป และเมื่อนำมาสังเคราะห์เข้าด้วยกันทำให้เกิดเป็นรูปแบบองค์ความรู้ในการบริหารจัดการของกระบวนทัศน์เพื่อให้เข้ากับหลักพุทธธรรม คือ หลักสัปปุริสธรรม มีการใช้เหตุและผลในการจัดการองค์การเพื่อให้เป็นรูปแบบของความพอดีในองค์กรการใช้หลักธรรมาธิปไตย และราชสังคหวัตถุเพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ด้านนโยบายสาธารณะเพื่อให้เกิดความเป็นกลางในสังคม การใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเป็นการพิจารณาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การใช้หลักปาปณิกธรรม เพื่อพัฒนาองค์กรให้เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ การจัดการได้ดี เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ และสุดท้าย คือ การใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ โดยมีการบริหารจัดการอย่างเรียบร้อย เพื่อรักษาผลประโยชน์ไม่ให้เกิดความเสียหาย เป็นกระบวนทัศน์รัฐประศาสนศาสตร์ตามแนวพุทธธรรมในแต่ละองค์ความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ต่อไป

สรุป

สำหรับกระบวนทัศน์รัฐประศาสนศาสตร์ตามแนวพุทธธรรมนี้ ผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์และทำการสรุปแต่ละส่วนของในแต่ละองค์ความรู้ที่นำกระบวนทัศน์มาสรุปเป็นองค์ความรู้ซึ่งประกอบด้วย หลักสัปปุริสธรรม มาวิเคราะห์ซึ่งในการจัดการองค์กรโดยใช้เหตุและผลในการจัดการองค์การทั้งด้านของตน การประมาณการ ควบคุมเวลา การจัดการกลุ่มองค์การและการใช้บุคคลเพื่อให้เป็นรูปแบบเพื่อให้เกิดความพอดีในองค์กรตามความเหมาะสม การใช้หลักธรรมาธิปไตย และราชสังคหวัตถุเพื่อให้เกิดความเป็นกลางในสังคม การใช้หลักไตรสิกขาเพื่อเป็นการพิจารณาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การใช้หลักปาปณิกธรรม เพื่อพัฒนาองค์กรให้เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ การจัดการได้ดี เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ และสุดท้าย คือ การใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ต้องมีการบริหารจัดการอย่างเรียบร้อย เพื่อรักษาผลประโยชน์ไม่ให้เกิดความเสียหาย

เอกสารอ้างอิง

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2548). *การเมืองการปกครองสหรัฐอเมริกา: แนวพินิจทางประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2552). *แนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์*. นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิศึกษาเพื่อสันติภาพ.

พิเชษฐ์ ศรีสุข และสัญญา เคณาภูมิ. (2561). พุทธธรรมกับการพัฒนาตนเองในเชิงรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 8(2), 111-119.

รัชยา ภักดีจิตต์. (2557). *ธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารภาครัฐและภาคเอกชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท วี. พริ้นท์ (1991) จำกัด.

วิเชียร วิทย์อุดม. (2551). *องค์กรและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: ธนธัชการพิมพ์จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการ. (2561). *การบริหารงานภาครัฐแบบมีส่วนร่วม*. สืบค้น 26 มีนาคม 2563, จาก https://shorturl.asia/oE27Y

Henry, N. (1980). *Public administration and public affairs* (2nd ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

Sam, A. (2002). *Promoting Good Governance: Principle Practices and Perspective*. London: Commonwealth Secretariat.

Wolf, D. A. & Amirkhanyan, A. A. (2010). Demographic Change and Its Public Sector Consequences. *Public Administration Review*, 70(1), 12-23.

แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาฐานสมรรถนะเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น*

GUIDELINES FOR COMPETENCY-BASED LANGUAGE TEACHING TO ENHANCE ENGLISH COMMUNICATION COMPETENCE FOR CAREER AMONG STUDENTS WITH VISUAL IMPAIRMENTS

สุดาทิพย์ คิดหมาย, พรสุดา อินทร์สาน, จารุณี ทิพยมณฑล
Sudathip Kidmhai, Pornsuda Insan, Jarunee Dibyamandala
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University
Corresponding Author E-mail: sudathip_kidm@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวคิด และหลักการ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการอาชีพ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น และเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนในเชิงหลักสูตรฐานสมรรถนะให้เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการประยุกต์ออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน ให้เกิดสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพ ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ที่ผู้เขียนได้สังเคราะห์ขึ้นจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทความนี้มีรายละเอียดเกี่ยวกับ 1. ความหมายสมรรถนะ 2. เป้าหมายหลักสูตรฐานสมรรถนะ 3. สมรรถนะผู้เรียน 4. การจัดการเรียนการสอนสมรรถนะการสื่อสาร 5. สมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่บกพร่องทางการเห็น และ 6. การจัดการเรียนการสอนสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่บกพร่องทางการเห็น

คำสำคัญ: การเรียนการสอนภาษาฐานสมรรถนะ; สมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการอาชีพ; ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น

*Received February 11, 2023; Revised April 11, 2023; Accepted April 20, 2023

Abstract

Objectives of this article were to study the concepts and principles related to instructional management of English communication Competence-Based Curriculum for career among students with visual impairments and to present the guidelines for instructional management in terms of Competency-Based Curriculum to be used as guidelines for teachers in the application and design teaching activities to create competency in English communication for careers of students with visual impairments which the author had synthetic form from the study of information and research. In this article, there were details of 1. Definition of Competency, 2. Goal of Competency-Based Curriculum, Competencies of Learners, 3. Communication Competency-Based Learning, 4. Communication Competence for Career of visually impaired students and 6. English Communication Competency Learning for Career of visually impaired students.

Keywords: Competency-Base Language Teaching; English Communication Competence for Career; Students with Visual Impairments

บทนำ

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแผนปฏิบัติการปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้าน ทั้งระบบ ด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีสมรรถนะหลักสำคัญในการดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมได้ ทั้งนี้หลักสูตรเป็นกรอบสำคัญในการกำหนดทิศทางที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรฐานสมรรถนะจึงเข้ามามีบทบาทให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนทันต่อยุคการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และได้พัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถนำความรู้ที่มีไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง

จังหวัดเชียงใหม่เป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในการปรับหลักสูตรแกนกลางของสถานศึกษาเปลี่ยนเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดรูปแบบการบริหารจัดการศึกษารูปแบบใหม่ ทั้งนี้ไม่เพียงแต่จะนำร่องในโรงเรียนทั่วไปยังรวมถึงโรงเรียนเฉพาะความพิการต่าง ๆ ที่ร่วมเปลี่ยนแปลงการใช้หลักสูตรจากหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาสู่หลักสูตรสมรรถนะ สำหรับโรงเรียนเฉพาะความพิการด้านการเห็นได้เน้นพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายต่อการประกอบอาชีพอย่างหลากหลาย และมีเป้าหมายทางด้านวิชาการคือการส่งเสริมทักษะด้านภาษา โดยมีจุดมุ่งหมายคือให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ตามความต้องการในสถานการณ์ต่าง ๆ

ทั้งในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ หลังจบการศึกษาตามหลักสูตรผู้เรียนสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารเพื่อการประกอบอาชีพอย่างอิสระได้ด้วยตนเอง ซึ่งได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสมรรถนะด้านการสื่อสาร ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานั้นผู้เขียนจึงมีวัตถุประสงค์ ศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ในเชิงหลักสูตรฐานสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น และนำเสนอมุมมองการจัดการเรียนการสอนในเชิงหลักสูตรฐานสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพของนักเรียนที่บกพร่องทางการเห็น ที่จะได้นำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรฐานสมรรถนะให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ความหมายของสมรรถนะ (Definition of competency)

สมรรถนะเป็นความสามารถของบุคคลในการใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ตนเองมีในการทำงานหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง สมรรถนะแสดงออกทางพฤติกรรมการปฏิบัติสามารถวัดและประเมินผลได้ ดังนั้นแล้วจึงหมายความถึงการรวบรวมความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะ และความสามารถอื่น ๆ ที่ช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มคนประสบความสำเร็จในการทำงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) กล่าวว่า สมรรถนะ คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่น ๆ ในองค์กร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ให้คำจำกัดความของสมรรถนะไว้ว่า เป็นบคุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ในปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานรับผิดชอบ สมรรถนะ คือ ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ทำให้บุคคลนั้นทำงานในความรับผิดชอบของตนได้ดีกว่าคนอื่น (สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, 2548)

จากความหมายที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่าสมรรถะเป็นสิ่งที่ประกอบขึ้นด้วย องค์ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะทางเจคติ นำมาประยุกต์ใช้กับการทำงานจนส่งผลให้ประสบความสำเร็จตามบทบาทและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ตามเป้าหมายหรือสูงกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้

เป้าหมายของหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Goal of Competency-Based Curriculum)

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรฐานสมรรถนะมีเป้าหมายในการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้เรียนที่เหมาะสมตามช่วงวัย จัดสภาพแวดล้อมและเส้นทางการเรียนรู้ (Learning Pathways) ที่หลากหลาย จัดระบบสนับสนุนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน

(Differentiated Learning) ใช้กระกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ใช้สื่อ และสถานการณ์การเรียนรู้ที่ร่วมสมัย หลากหลายและยืดหยุ่น ตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน บริบท และจุดเน้นของสถานศึกษา และชุมชนแวดล้อม เน้นประเมินการเรียนรู้เพื่อพัฒนา และสะท้อนสมรรถนะของผู้เรียนตามเกณฑ์การปฏิบัติที่เป็นธรรม เชื่อถือได้ เอื้อต่อการถ่ายโยงการเรียนรู้และพัฒนาในระดับที่สูงขึ้นตามความเชี่ยวชาญของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ลักษณะของสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ คือ มีการกำหนดผลการเรียนรู้อย่างชัดเจนว่าผู้เรียนสามารถทำอะไรได้เมื่อจบหลักสูตร ใช้มาตรฐานสมรรถนะเป็นกรอบในการพัฒนาหลักสูตรกำหนดเนื้อหาวางแผนการจัดการเรียนการสอนเชื่อมโยงกับการประเมินผล มีเกณฑ์ปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่แน่นอน มาตรฐานสมรรถนะเป็นข้อกำหนดความรู้ และทักษะ นำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการทำงานโดยการปฏิบัติงานตามมาตรฐานกำหนด ในรายงานผลการวิจัย และพัฒนากรอบสมรรถผู้เรียนำได้กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรไว้ว่า คือ การพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการปฏิบัติภาระงานนั้น ๆ ได้ด้วยการใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะร่วมกันจนงานสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และยังรวมถึงว่าหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Competence) เป็นหลักสูตรมุ่งให้ผู้เรียนลงมือกระทำ มากกว่าหลักการ หลักสูตรเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และปรับเปลี่ยนตามความต้องการของผู้เรียน ผู้สอน และสังคม ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ ค่านิยม และเจตคติเพื่อใช้แก้ไขสถานการณ์ที่ผู้เรียนเผชิญในชีวิตประจำวัน ตามแนวโน้มกระแสโลกในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้หลักสูตรฐานสมรรถนะกำลังอยู่ในขั้นตอนการทดลองใช้สรุปองค์ประกอบส่วนที่สำคัญดังนี้ ประเด็นที่ 1 หลักสูตรฐานสมรรถนะมีจุดหมาย 4 ประการ ได้แก่ 1. สุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ 2. ฉลาดรู้เท่าทันสื่อและการเปลี่ยนแปลงของโลก 3. มีคุณธรรมและจริยธรรม และ 4. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความฉลาดทางด้านอารมณ์ ประเด็นที่ 2 ขอบข่ายการเรียนในหลักสูตรฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ขอบข่ายการเรียนรู้ด้านสุขภาวะกายและจิต ด้านภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม ด้านโลกของงาน และการประกอบอาชีพ ด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และด้านสังคมและความเป็นมนุษย์ (ชัษษพณชิ์ จันวงค์เดือน และ วริญรดา บรรหาร, 2564)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า หลักสูตรฐานสมรรถนะ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำหรือปฏิบัติด้วยสถานการณ์จริงเพื่อให้เกิดทักษะ โดยใช้องค์ความรู้ คุณลักษณะ เจคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานต่าง ๆ จนบรรลุผลสำเร็จ

สมรรถนะของผู้เรียน (Competencies of learners)

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดกรอบสมรรถหลักของผู้เรียนประกอบด้วย 5 สมรรถนะได้แก่ 1. สมรรถนะความสามารถในการสื่อสาร

2. สมรรถนะความสามารถในการคิด 3. สมรรถนะความสามารถในการแก้ปัญหา 4. สมรรถนะความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5. สมรรถนะความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (สำนักงานคณะการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) ซึ่งในแต่ละสมรรถนะได้กำหนดคำนิยาม ระดับสมรรถนะและพฤติกรรมบ่งชี้หลักตามระดับสมรรถนะ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาสมรรถนะที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนเมื่อจบในแต่ละช่วงชั้น และมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีกระบวนการสื่อสาร คิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้หลักสูตรและกรอบสมรรถนะดังกล่าวยังไม่สามารถตอบโจทย์การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีสมรรถนะสำคัญที่จำเป็นในยุคของการเปลี่ยนแปลง เติบโต และการเคลื่อนไหวของโลกไปอย่างรวดเร็วในทุกมิติ การศึกษาจึงสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลสู่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายปฏิรูปการเรียนการสอน โดยพิจารณาดำเนินการปรับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะชุดใหม่ที่เหมาะสมกับยุคสมัยในศตวรรษที่ 21 และแนวโน้มในอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) การศึกษาด้วยระบบหลักสูตรฐานสมรรถนะซึ่งเป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดการเรียนการสอนเชิงรุก เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจ เน้นความรู้นำมาใช้งานในกรแก้ปัญหา และการดำรงชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์สูงสุด กระทรวงศึกษาธิการจึงได้วางแผนจัดทำกรอบหลักสูตรฐานสมรรถนะโดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถหลัก 6 ด้าน มีลักษณะเป็นสมรรถนะข้ามสาระการเรียนรู้หรือคร่อมวิชา สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนได้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย ได้แก่ 1. สมรรถนะการจัดการตนเอง 2. สมรรถนะการคิดขั้นสูง 3. สมรรถนะการสื่อสาร 4. สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม 5. สมรรถนะการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และวิทยาการอย่างยั่งยืน และประกอบด้วยสรรถนะหลัก 10 สมรรถนะ ได้แก่ 1. สมรรถนะด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร 2. สมรรถนะด้านคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน 3. สมรรถนะด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ 4. สมรรถนะด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 5. สมรรถนะด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน 6. สมรรถนะทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ 7. สมรรถด้านทักษะการคิดขั้นสูง และนวัตกรรม 8. สมรรถนะด้านการรู้เท่ากันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล 9. สมรรถนะด้านการทำงานแบบรวมพลัง เป็นทีม และมีภาวะผู้นำ 10. สมรรถนะด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งและตื่นรู้ที่มีสำนึกสากล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) ซึ่ง 10 สมรรถนะดังกล่าวมีลักษณะเป็นสมรรถนะที่มีความสำคัญจำเป็นสำหรับการจัดการเรียนการสอนและสอดคล้องกับ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

จากสมรรถนะเดิม และสมรรรถใหม่ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะสำคัญที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และมีเจคติที่ดีต่อสังคมในยุคศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนการสอนสมรรถนะการสื่อสาร (Communication Competency-Base Learning)

การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ หมายถึง ระบบการสอน การประเมิน การให้ระดับคะแนน และการรายงานทางการศึกษาที่อยู่บนฐานการแสดงออกของนักเรียนที่ได้เรียนความรู้และทักษะต่าง ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ในกระบวนการของการจัดการเรียนรู้ได้ยึดหลักเน้นนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน การแก้ปัญหา และการใช้ชีวิต ผู้สอนต้องบูรณาการความรู้สหวิทยาการ (Multidisciplinary) และจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เน้นให้ความสำคัญกับผู้เรียน ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็น และเพียงพอเพื่อนำมาสู่การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการคิด ลงมือทำ สะท้อนคิด เน้นการปฏิบัติ ปรับปรุง และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เรียน โดยลักษณะของการจัดการเรียนการสอนแบบฐานสมรรถนะดังนี้

1. กำหนดผลการเรียนรู้ (Learning Outcome) หรือที่เรียกว่า สมรรถนะหรือภาระงาน (Competencies Or Tasks)อย่างชัดเจน ซึ่งสมรรถนะที่กำหนดขึ้นเป็นสิ่งจำเป็นต่อการศึกษาและการปฏิบัติงานในอาชีพต่าง ๆ ที่คาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติได้หลังจบหลักสูตร ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามสมรรถนะที่กำหนด

2. จัดกิจกรรมการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เลือกใช้สื่อที่หลากหลาย และอุปกรณ์ที่จะช่วยให้ผู้เรียนปฏิบัติภาระงาน(Tasks-Oriented Activities) ได้สำเร็จตามสมรรถนะที่กำหนด เน้นกระบวนการเรียนรู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้เรียนเป็นระยะ เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานให้ได้ตามเกณฑ์

3. ให้เวลาผู้เรียนแต่ละคนเพียงพอที่จะปฏิบัติงานภาระหนึ่ง ๆ ให้สำเร็จก่อนที่จะสู่ภาระงานต่อไป ใช้การวัดผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Reference) ในการประเมินความสำเร็จของผู้เรียนแต่ละคน สำหรับกลวิธีการจัดการเรียนการสอนได้ยกตัวอย่างดังนี้ การใช้สื่อประเภท Audio-Visual Materials การระดมสมอง (Brainstorming) กรณีศึกษา (Case Study) ประสบการณ์ทำงานร่วมกัน (Cooperative Work Experience) การสาธิต (Demonstration) การอภิปราย (Discussion) การฝึกซ้ำ ๆ (Drill) ศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) กิจกรรมกลุ่ม (Group Work) เชิญวิทยากรมาบรรยาย (Guest Speaker) โครงงาน (Project) การถาม-ตอบ (Question And Answers) บทบาทสมมุติ (Role Playing) และเกมส์สถานการณ์จำลอง (Simulation Games) (สำนักงานคณะการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

สมรรถนะการสื่อสาร (Communication Competency) สำนักงานคณะการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) ได้นิยามไว้ว่า มีความสามารถรับรู้ รับฟัง ตีความ และส่งสารด้วยภาษาต่าง ๆ ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา โดยใช้กระบวนการคิด ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ ความเข้าใจ

ในระบบคุณค่า การแก้ปัญหาร่วมกันผ่านกลวิธีการสื่อสาร อย่างฉลาดรู้ สร้างสรรค์ มีพลัง โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ประการได้แก่ 1. การรับสารอย่างมีสติและถอดรหัสเพื่อให้เกิดความเข้าใจ หมายถึง การรับสารด้วยความใส่ใจ ผ่านประสาทสัมผัสในการรับสาร ตลอดจนสามารถตีความสารที่ส่งมาได้ทั้งความคิด ความรู้สึก เจตนา ตลอดจนสามารถตีความสาร และสามารถนำสารมาใช้พัฒนาตนเองและสังคม 2. การรับส่งสารบนพื้นฐานความเข้าใจ และความเคารพในความคิดเห็น และวัฒนธรรมที่แตกต่าง หมายถึง การรับส่งสารด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งการเจรจาต่อรอง หรือแลกเปลี่ยนข้อมูล สารสนเทศ องค์ความรู้ ประสบการณ์ ผ่านช่องทางหรือสื่อที่มีความหลากหลาย ทั้งสื่อบุคคล สื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อระคน โดยปราศจากความขัดแย้งต่าง ๆ และรู้เท่าทันบนพื้นฐานความเข้าใจในบริบทสังคมที่มีความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง ทั้งในระดับชุมชน ชาติ และสากล และ 3. การเลือกใช้กลวิธีการสื่อสารอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร หมายถึง การเลือกใช้วิธีการสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา ตลอดจนการสื่อความหมายผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายในการสื่อสาร โดยมีความรับผิดชอบ ต่อผลที่จะเกิดขึ้นในสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างทั้งในระดับชุมชน ชาติ และสากล

จากข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนสมรรถนะการสื่อสารเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการรับสาร ส่งสาร บนความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่าง สามารถตีความ และแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านช่องทางต่าง ๆ โดยปราศจากความขัดแย้งใช้องค์ความรู้ และเจตคติเพื่อให้เกิดทักษะดังกล่าว โดยผู้สอนใช้กลวิธีที่ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ในการสอนอย่างหลากหลาย เชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ประเมินผลแบบให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นระยะให้ผู้เรียนได้ปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

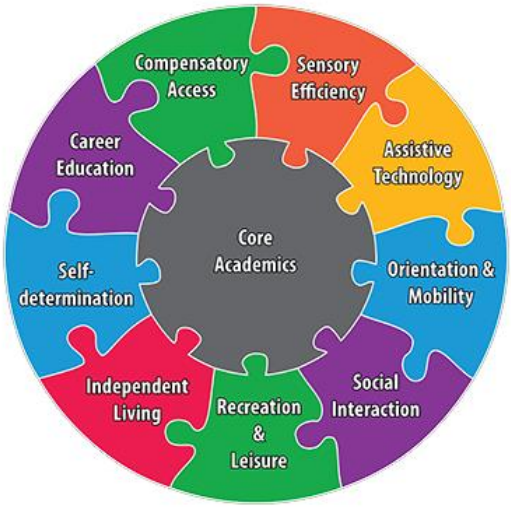
สมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่บกพร่องทางการเห็น (Communication Competence for Career of Visually Impaired Students)

Littlewood (อุปกิต ทรวงทองหลาง และคณะ, 2563) กล่าวไว้ว่า ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษไม่จัดกัดไว้เพียงแค่ความรู้ด้านไวยากรณ์เท่านั้น แต่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาทุกทักษะ โดยสัมพันธ์ความสามารถทางไวยากรณ์เข้ากับยุทธศาสตร์ การสื่อสารด้วยวิธีที่ถูกต้อง และเหมาะสมกับกาลเทศะในชีวิตจริง ผู้เรียนต้องสัมผัสเรื่องการสื่อสาร ซึ่งเป็นการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เพื่อการอาชีพ หรือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล William (อุปกิต ทรวงทองหลาง และคณะ, 2563) ได้กล่าวถึงความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารว่า จะเน้นทักษะการฟังพูด มีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกันให้ความสำคัญในสถานการณ์ในการใช้ภาษามากกว่าโครงสร้างทางไวยากรณ์ นอกจากนั้น

อุปกิต ทองหลาง และคณะ (2563) กล่าวว่า องค์ประกอบของสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพ ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ ดังนี้ 1. สมรรถนะทางกฎเกณฑ์ และโครงสร้างของภาษาเพื่ออาชีพ (Grammatical Competence for Careers) 2. สมรรถนะทางภาษาศาสตร์เชิงสังคมในงานอาชีพ (Sociolinguistic Competence in Careers) 3. สมรรถนะทางความเข้าใจในระดับข้อความเกี่ยวกับงานอาชีพ (Discourse Competence for Careers) 4. สมรรถนะทางการใช้กลวิธีในการสื่อความหมายทางอาชีพ (Strategic Competence for Careers) และ 5. สมรรถนะทางเฉพาะที่นำไปสู่ความสำเร็จในการสื่อสารเพื่ออาชีพ (Metacognitive Competence for Careers) ในองค์ประกอบดังกล่าวนั้นได้สอดคล้องกับหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเพอร์กิน (Pergin School of the Blind) ที่มีหลักสูตรจัดการเรียนการสอนเฉพาะผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเน้นหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบฐานสมรรถนะ The Expanded Core Curriculum for Visually Impaired Student (ECC) ที่ได้กำหนดหลักสูตรสมรรถนะเฉพาะสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นไว้ 9 ทักษะ (Perkins School for the Blind, 2023) ดังนี้

1. การใช้ประสาทสัมผัสที่เหลืออย่างมีประสิทธิภาพ (Sensory Efficiency)
2. เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technology)
3. ทักษะการสร้างความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว (Orientation and Mobility)
4. ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction)
5. ทักษะการตัดสินใจด้วยตนเอง (Self-determination)
6. การดำรงชีวิตแบบไม่พึ่งพา ชีวิตอิสระ (Independent Living)
7. การใช้เวลาว่าง และนันทนาการ (Recreation and Leisure)
8. การศึกษาด้านอาชีพ (Career Education)
9. ทักษะการเข้าถึงสิทธิหน้าที่และโอกาสของบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น (Compensatory Access)

จะเห็นได้ว่า องค์องค์ประกอบของสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน 5 สมรรถนะดังกล่าวได้สอดคล้องกับสมรรถนะเฉพาะในด้านการศึกษาด้านอาชีพ (Career Education) ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) และ ทักษะการตัดสินใจด้วยตนเอง (Self-Determination) ของหลักสูตรสมรรถนะผู้เรียนที่บกพร่องทางการเห็น มหาวิทยาลัยเพอร์กิน

ภาพที่ 2 แสดงถึงหลักสูตรสมรรถนะผู้เรียนที่บกพร่องทางกรเห็นของมหาวิทยาลัยเพอร์กินส์

สรุปได้ว่า สมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น เน้นให้ผู้เรียนใช้ความรู้ ความสามารถทางภาษาอังกฤษ เพื่อที่จะเข้าใจบริบทของสถานการณ์ สามารถสื่อสารฟัง พูด อ่าน เขียนได้ ทั้งในด้านการรับสาร การส่งสาร การมีปฏิสัมพันธ์ และกลยุทธ์ในการติดต่อสื่อสาร ให้เหมาะสมกับบริบทของอาชีพนั้น ๆ

การจัดการเรียนการสอนสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่บกพร่องทางการเห็น (English Communication Competency Learning for career of visually impaired students)

หลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับผู้เรียนที่บกพร่องทางการเห็น หลักสูตรสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เช่นเดียวกับนักเรียนทั่วไป เพียงแต่มีวิธีการสอน สื่อ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน ยกตัวอย่างเช่น ผู้เรียนที่บกพร่องทางการเห็นใช้ Stylus แทนดินสอหรือปากกา และใช้ slate เป็นกระดาษสำหรับการเขียน และเน้นการใช้สื่อเสียงแทนสื่อภาพให้เป็นอุปกรณ์สื่อในการเรียนรู้ เป็นต้น ในสังคมปัจจุบัน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม และวิสัยทัศน์ของชุมชนโลก และตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลก กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาต่างประเทศ สื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ

และศึกษาต่อ ในระดับที่สูงขึ้น มีความเข้าใจเรื่องราว และวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก และสามารถถ่ายทอดความคิด และวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ (โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่, 2561) ทั้งนี้ได้มีมาตรฐานการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารซึ่งได้สอดคล้องและเชื่อมโยงในมาตรฐานที่ 4.2 คือ ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อการประกอบอาชีพ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก ในสาระภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก เป็นส่วนเนื้อหาที่มีองค์ประกอบ และบริบทของการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการประกอบอาชีพ เป็นมาตรการเรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพ

การจัดการเรียนสอนภาษาอังกฤษเพื่อสารสื่อสารในอาชีพ สำหรับผู้เรียนที่บกพร่องทางการเห็น การสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (เพื่ออาชีพ) หมายถึง การสอนภาษาอังกฤษที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในสาขาอาชีพ และความถนัดที่แตกต่างกัน โดยผู้เรียนได้ใช้ความรู้ด้านภาษาเป็นพื้นฐานในการเรียนโดยที่ภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะมีขอบเขตที่จำกัดกว่าภาษาอังกฤษทั่วไป เป็นการสอนภาษาอังกฤษที่สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยมีองค์ประกอบการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพ คือ 1. กลวิธีในการสอนภาษาอังกฤษที่การสอนองค์ความรู้ด้านภาษา และทักษะทางภาษาในขอบเขตเนื้อหาเฉพาะโดยใช้กิจกรรมการสอนเพื่อการสื่อสาร 2. การฝึกอบรมด้านการสื่อสารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของกระบวนการในการสื่อสารทั้งหมดโดยเน้นเนื้อหาทั้งทางด้านรูปแบบของภาษาและกระบวนการสื่อสาร 3. หลักในการเรียนการสอนที่ใช้คือ ใช้บริบทของเนื้อหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในสาขาวิชาเฉพาะด้าน (อุปกิต ทรวงทองหลาง และคณะ, 2563)

Willings (2562) ได้พูดถึง แบบจำลองการฝึกภาษาที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการเห็น ดังต่อไปนี้ 1. การฝึกภาษาแบบผลัดเปลี่ยนกัน (Practice Turn-Taking) 2. การสอนผ่านหน่วยการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจหัวข้อและบูรณาการทักษะ (Teach Through Units That Help Students Understand Topics And Integrate Skills) 3. การให้นักเรียนได้เลือกทำกิจกรรม (Provide Students Choices Within The Activities) 4. การพัฒนากิจวัตรประจำวันเพื่อช่วยให้นักเรียนคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงและสร้างภาษา (Develop A Routine To Help The Student Anticipate Transitions And Build Language) 5. การสะสมภาษาในทุกประสบการณ์ของนักเรียน (Embed Language Into All The Student's Experiences) 6. หากระบวนการ วิธี เพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรรมทุกกิจกรรม (Find Ways To Help The Student Participate In All Activities) สอดคล้องกับการศึกษาของพิชญนันท์ กุลนุชิต (2563) กล่าวว่า การพัฒนาการทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการเห็น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ชุดฝึกทักษะกล่าวคือ แบบฝึกและแบบทดสอบอักษรเบรลล์ พร้อมสื่อเสียงในรูปแบบซีดี

ให้มีเสียงสนทนาของเจ้าของภาษาที่ชัดเจน รวมถึงใส่เสียงประกอบที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของบทสนทนานั้น ๆ โดยมีเทคนิคให้นักเรียนมีการฝึกซ้ำ ๆ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งได้สอดคล้องกับหลักทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดร์ ได้แก่ กฎแห่งการฝึก (Law of Exercise) หมายถึง การที่ผู้เรียนได้ฝึกหัดหรือกระทำซ้ำ ๆ บ่อย ๆ ย่อมจะทำให้เกิดความสมบูรณ์ถูกต้อง ซึ่งกฎนี้เป็นการเน้นความมั่นคงระหว่างการเชื่อมโยง และการตอบสนองที่ถูกต้องย่อมนำมาซึ่งความสมบูรณ์ ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเพิ่มสูงขึ้น ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้จริงในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ นฤมล อินทิรักษ์ (2562) ได้ศึกษา การพัฒนาหนังสือเสียงสองภาษาเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น พบว่า หนังสือเสียงสองภาษาสามารถส่งเสริมทักษะการฟังของนักเรียน และช่วยกระตุ้นความสนใจต่อการพัฒนาทักษะภาษา จากผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่มีต่อการใช้หนังสือเสียงมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุป

ผู้เขียนได้นำเสนอเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอน ในเชิงหลักสูตรสมรรถนะภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น โดยเริ่มตั้งแต่ ความหมายของสมรรถนะ องค์ประกอบที่จะทำให้เกิดสมรรถนะ อันได้แก่ ความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะ เป้าหมายของหลักสูตรสมรรถนะ การจัดการเรียนการสอนสมรรถนะการสื่อสารสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่บกพร่องทางการเห็น และการจัดการเรียนการสอนสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่บกพร่องทางการเห็นซึ่งแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อให้เกิดสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในการอาชีพของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นนั้น โดยมีลักษณะแนวทางของการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เขียนได้สังเคราะห์ดังนี้

1. มีการกำหนดผลการเรียนรู้หรือสมรรถนะอย่างชัดเจน ซึ่งสมรรถนะที่กำหนดขึ้นนั้นเป็นสิ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานอาชีพ โดยการใช้ความรู้ ได้รับการฝึกทักษะ พัฒนาเจตคติและคุณลักษณะ ในการปฏิบัติภาระงานจนประสบผลสำเร็จ

2. มีกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดการเรียนการสอนในเชิงรุก ฝึกภาษาด้วยกลวิธีการเชื่อมโยงภาษาผ่านประสบการณ์ เช่น การฝึกษาภาแบบผลัดเปลี่ยนกัน การสอนแบบบูรณาการทักษะ การให้นักเรียนได้เลือกตัดสินใจทำกิจกรรม การสะสมภาษาผ่านประสบการณ์ และการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม รวมถึงการใช้สื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเลือกใช้สื่อเสียงมากกว่าสื่อรูปภาพ สื่อแบบเขียน หรือการสัมผัส

3. มีการประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นระยะ พร้อมให้ผู้เรียนได้ประเมินผลแบบย้อนกลับ (Feedback) ด้วยตนเอง ให้เวลาผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติภาระงาน หรือทบทวนทำซ้ำ ๆ จนเกิดความสมบูรณ์ของสมรรถนะนั้น ๆ ตามเป้าหมายหรือสูงกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้

ผู้เขียนหวังว่าบทความดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาฐานสมรรถนะกับผู้เรียนที่บกพร่องทางการเห็น เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในงานอาชีพได้

เอกสารอ้างอิง

ชัษษพณชิ์ จันวงค์เดือน และวริญรดา บรรหาร. (2564). หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรฐานสมรรถนะ. *วารสาร ครุทรรศน์ (Online) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 2(2), 89-102.

นฤมล อินทิรักษ์. (2562). การพัฒนาหนังสือเสียงสองภาษาเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังสำหรับเด็กที่บกพร่องทางการเห็น. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 21(2), 110-118.

พิชญนันท์ กุลนุชิต. (2563). *การพัฒนาการทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการเห็น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ชุดฝึกทักษะ*. (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์.

โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่. (2561). *หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ*. เชียงใหม่: โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์.

สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. (2548). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ Competency*. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นจำกัด มหาชน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2562). *กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). *คู่มือประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

_____. (2564). *แนวทางการจัดการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อุปกิต ทองหลาง และคณะ. (2563). การศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 15(2), 47-59.

Perkins School for the Blind. (2022). *Understanding the Expanded Core Curriculum*. Retrieved March 20, 2022, from https://shorturl.asia/q5Hf6

Willings, C. (2019). *Teaching language for student with visual implementer*. Retrieved March 20, 2020, from https://shorturl.asia/6nvwA

ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของคุณภาพการบริการสีเขียว*

ANTECEDENTS AND CONSEQUENCES OF GREEN SERVICE QUALITY

สุพิเชษฐ์ ตองอ่อน, วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, สวรรยา ธรรมอภิพล
Supichet Tong-on, Viroj Jadesadalug, Sawanya Thamma-Apipon
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
Corresponding Author E-mail: supichettong@gmail.com

บทคัดย่อ

การดำเนินธุรกิจโรงแรมในปัจจุบันเกิดผลกระทบต่อสภาวะสิ่งแวดล้อม องค์การที่ต้องการประสบความสำเร็จจึงต้องมองหากลยุทธ์ที่ตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการบริการ คุณภาพการบริการสีเขียวเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่มีความสำคัญในการดำเนินธุรกิจ บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการสีเขียวของธุรกิจโรงแรม ได้แก่ การสร้างปณิธานเพื่อสิ่งแวดล้อม การมุ่งเน้นทางจริยธรรม และการเปลี่ยนแปลงสร้างสรรค์ พร้อมผลลัพธ์ของคุณภาพการบริการสีเขียวของธุรกิจโรงแรมที่มีต่อผลิตภาพการตอบสนอง และผลการดำเนินงาน โดยศึกษาด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรม การวิเคราะห์จากเอกสาร บทความวิชาการ บทความวิจัย เพื่อประโยชน์สำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานด้านคุณภาพการบริการสีเขียวของธุรกิจโรงแรม และเพื่อศึกษาเชิงประจักษ์ในอนาคต

คำสำคัญ: คุณภาพการบริการสีเขียว; ปัจจัยเชิงสาเหตุ; ผลลัพธ์

Abstract

In today's business world, hotels are faced with rapid change and has an impact on the environment. Organizations that need to succeed must look for the right strategy, in terms of being environmentally conscious and providing service. Green service quality is one of the most important strategies in business. This article aimed to present the concept of the causal factors that affected green service quality hotels: eco commitment establishment, orientation ethics, and

*Received May 11, 2022; Revised May 21, 2022; Accepted June 28, 2022

create transformational, more over to present the effect of green service quality hotels and performance. This article included a literature review, document analysis, academic papers, and research papers for the purpose of applying to organizations and being the guideline for empirical research in the future.
Keywords: Green Service Quality; Antecedents; Consequences

บทนำ

การบริการได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในความต้องการและความคาดหวังของลูกค้า การบริการที่ดีจะได้เปรียบในการแข่งขันโดยเฉพาะธุรกิจโรงแรม ปัจจุบันการบริการจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จึงทำให้การบริการจะเปลี่ยนเป็นการรับรู้ของลูกค้าในด้านคุณภาพด้วย (Kavus et al., 2022) โรงแรมต้องปรับตัวเพื่อจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเมื่อจำนวนลูกค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีเพิ่มมากขึ้นโรงแรมจึงต้องดำเนินการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในแง่ของการบริการด้วย (Cortés et al., 2007; Ham & Han, 2013) หากธุรกิจโรงแรมมีทัศนคติที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม จะมีความมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมให้กับลูกค้าด้วยการส่งเสริมเพื่อให้สามารถร่วมมือกัน (Agag & Colmekcioglu, 2020; Rahman et al., 2020) แนวคิดธุรกิจโรงแรมเพื่อสิ่งแวดล้อมจะได้รับการนำไปใช้เพื่อส่งเสริมคุณภาพการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้วย (Han et al., 2020)

คุณภาพการบริการเพื่อสิ่งแวดล้อมได้ขยายไปสู่ธุรกิจโรงแรม (Amrutha & Geetha, 2020) ดังนั้นโรงแรมจึงต้องหล่อหลอมกระบวนการขององค์การตนเองที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green et al., 2015) โดยเฉพาะในบริบทของประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ จากแนวคิดของ Gandhi et al., (2016) ที่ว่าห่วงโซ่อุปทานสีเขียวมีการสำรวจค่อนข้างน้อยในประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ มีความจำเป็นต้องเน้นที่การรักษาสมดุลด้านสิ่งแวดล้อม และการดำเนินงานเพื่อประสิทธิภาพด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นในประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ (Jayaram & Avittathur, 2015;) และประเทศไทยมีการจัดทำนโยบาย และแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม จึงทำให้สมาคมโรงแรมไทยสร้างมาตรฐานการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมให้เป็นที่ยอมรับในการดำเนินงานโรงแรม ซึ่งส่งผลให้มีการยกระดับความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานด้วย (Bask et al., 2018) แต่การนำแนวทางปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้รับความสนใจอย่างมากในอุตสาหกรรมการโรงแรม (Ahn & Kwon, 2020) แต่ยังขาดการศึกษาถึงบทบาทปัจจัยและผลลัพธ์ของคุณภาพการบริการในการบริการด้านสิ่งแวดล้อม การรวมคุณภาพการบริการและประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างสีเขียวของโรงแรมอย่างมีนัยสำคัญ ที่นำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นกว่าทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้การบริการให้ดีขึ้นอย่างชัดเจน ดังนั้นเพื่อแก้ไขช่องว่างนี้ บทความวิชาการนี้จึงพยายามศึกษาคุณภาพการบริการสีเขียวในบริบทของโรงแรม มุ่งเน้นไปในการสนับสนุนวรรณกรรมที่มีอยู่ด้วย

การพัฒนากรอบแนวคิดจากการวิธีการทบทวนวรรณกรรม การวิเคราะห์จากเอกสาร บทความวิชาการ บทความวิจัย ของคุณภาพการบริการสีเขียวเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสาเหตุและผลลัพธ์ของคุณภาพการบริการสีเขียว สำหรับเป็นกรอบในการพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพไปในทิศทางเดียวกัน กระตุ้นให้ธุรกิจโรงแรมหันมาสนใจด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม และพัฒนามาตรฐานในการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าเป็นสำคัญ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2562) เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ และศึกษาเชิงประจักษ์ต่อไป

คุณภาพการบริการสีเขียว (Green Service Quality)

การบริการสีเขียวหรือการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้รับความเกี่ยวข้องอย่างมากในการตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้นต่อความกังวลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง ธุรกิจการบริการร่วมสมัยยังได้รับความอ่อนไหวต่อความเชื่อมั่นของสาธารณชนที่เป็นที่นิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ และวางแผนกลยุทธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคสำหรับการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Grove et al., 1996) โรงแรมในหลายแห่งถูกบังคับให้เปลี่ยนการดำเนินงานเพื่อลดผลประทบต่อสิ่งแวดล้อมและรักษาความได้เปรียบในการแข่งขันในธุรกิจ (Lee et al., 2010) ประกอบกับแผนการพัฒนาท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) มีหลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยการส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในกิจกรรมการท่องเที่ยวสีเขียว เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ในการการแข่งขันสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและตลาดโลก และสมาคมโรงแรมไทยซึ่งมีทำหน้าที่ส่งเสริมเกี่ยวกับธุรกิจโรงแรมมีการจัดทำมาตรฐานการรักษาสิ่งแวดล้อมในการดำเนินงาน เนื่องจากทัศนคติของลูกค้ามีผลต่อคุณภาพการบริการที่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ (Baker et al., 2014) จึงประกอบด้วย 1. การพัฒนาบุคลากร คือ ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ในองค์การให้ก้าวหน้า ทักษะในการทำงานที่ทำให้การทำงานดีขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับเป้าหมายองค์การ เพราะความสามารถของบุคลากรนั้นประกอบไปด้วยความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ซึ่งต่างก็มีความสำคัญกับการปฏิบัติงานของบุคลากร ก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพในการทำงาน และนำไปสู่การพัฒนาผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นขององค์การ มีการศึกษาเกี่ยวกับโรงแรมโดยความตั้งใจเชิงพฤติกรรมเป็นผลมาจากการรับรู้ของลูกค้าเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับ ตลอดจนความพึงพอใจทางอารมณ์โดยรวมของลูกค้าที่ได้รับจากการบริการของโรงแรม (Hallak et al., 2018) ดังกรณีโรงแรมระดับสูงในประเทศจีนที่ต้องเผชิญกับปัญหาหลายอย่างที่ต้องแก้ไขอย่างรวดเร็ว และปัญหาในนั้นคือ พนักงานที่ขาดความรู้เกี่ยวกับการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Ge et al., 2018) 2. ความสามารถทางการตลาด คือ ศักยภาพของขององค์การในการสร้างกลยุทธ์ และยุทธวิธีในการพัฒนาด้านการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าด้านสิ่งแวดล้อม ในการแข่งขันจำเป็น

ต้องอาศัยความรู้ทางการตลาดมาเป็นเครื่องมือในการแข่งขันเพื่อเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ขององค์การที่เหนือกว่าคู่แข่งขัน ทำให้องค์การสามารถเปิดตัวผลิตภัณฑ์สู่ตลาดได้เร็วขึ้น และทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายในด้านการสร้างความแตกต่าง (Talke, 2007) การตลาดของลูกค้าที่ชื่นชอบการบริการสีเขียว และให้ความสำคัญกับโรงแรมที่รับผิดชอบต่อสังคมยังคงเติบโต (Ali et al., 2019) และยังสอดคล้องกับทฤษฎีการตลาดเพื่อสังคม (Vazifehdust et al., 2011) การทำความเข้าใจในการตัดสินใจของลูกค้าเป็นรากฐานที่สำคัญของกลยุทธ์ทางการตลาด 3. การประยุกต์เทคโนโลยี คือ การที่องค์การนำเทคโนโลยีมาปรับเปลี่ยน เพื่อให้เหมาะสมกับองค์การเพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงาน ตลอดจนทำให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการองค์การได้มากขึ้น เทคโนโลยีเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่างโรงแรม และบุคลากรมีความเกี่ยวข้องความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องจนกว่าผลประโยชน์ที่แท้จริงจะเริ่มเกิดขึ้นกับบุคลากร (Pagani et al., 2020) เทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่สำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ ในการปรับปรุงประสิทธิภาพของการจัดการห่วงโซ่อุปทานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อสร้างกลไกในการประเมิน คัดกรอง และความเหมาะสม (Zhang, 2019) และ 4. การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม คือ การดำเนินงานทางกลยุทธ์ และเพิ่มประสิทธิภาพในนโยบายในองค์การส่งเสริมให้มีการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์การในด้านสิ่งแวดล้อม เพราะการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความจงรักภักดีและความตั้งใจของผู้บริโภคได้รับความสนใจอย่างมาก เนื่องจากลูกค้าของโรงแรมเริ่มตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และคาดหวังให้ธุรกิจโรงแรมมีความกระตือรือร้นในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Merli et al., 2019) ความคาดหวังของลูกค้าที่มีต่อคุณภาพการบริการและแนวทางปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนั้นมีความเกี่ยวข้องมากกว่าในกลุ่มโรงแรมหรู (Jasinskas et al., 2016) ส่งผลให้โรงแรมต้องมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายและแนวทางปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมขึ้น จะสามารถยกระดับภาพลักษณ์ และชื่อเสียงของสมาชิกในอุตสาหกรรมนักท่องเที่ยวสีเขียวที่ต้องการที่พักสีเขียวเมื่อเดินทาง (Chan, 2013)

คุณภาพบริการสีเขียวแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาเชิงทฤษฎีและแนวความคิดเพิ่มเติม เพื่อการให้บริการที่มุ่งปรับปรุงความเป็นอยู่ของระบบนิเวศทางธรรมชาติเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต (Ostrom et al., 2010) นั่นคือบริการสีเขียวไม่ได้เป็นเพียงการให้บริการที่เน้นการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ยังมุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมด้วย ดังงานวิจัยของภาวินีย์ ธนาอนวัช (2563) ที่ได้ศึกษาโรงแรมสีเขียว: กลยุทธ์การบริหารจัดการและการปฏิบัติบัญชีเพื่อการจัดการ สิ่งแวดล้อมของโรงแรมกรุงศรีริเวอร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การจัดทำบัญชีเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมทำให้โรงแรมกรุงศรีริเวอร์เกิดความคุ้มค่าในด้านการลงทุนทางการเงิน ทำให้โรงแรมเพิ่มความสามารถในการสร้างผลกำไร และทำให้เกิดมูลค่าทางการเงินขององค์กรและภาพลักษณ์ของโรงแรมในสายตาของลูกค้าดีขึ้น

ปัจจัยเชิงสาเหตุของคุณภาพการบริการสีเขียว

การสร้างปณิธานเพื่อสิ่งแวดล้อม (Eco Commitment Establishment)

การสร้างปณิธานเพื่อสิ่งแวดล้อมเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม และคุ้มค่าเพื่อให้มีทรัพยากรใช้ได้อย่างยั่งยืน เพื่อให้มีผลต่อการตอบสนองความต้องการของมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่มีลักษณะที่ตอบรับกับการตลาดเพื่อสิ่งแวดล้อม และมีวิธีการดำเนินชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Wind, 2004) ความยั่งยืนเป็นเหตุผลที่สำคัญในธุรกิจเนื่องจากความเป็นกังวลในการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ และความรับผิดชอบต่อสังคม การจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมคือการปรับปรุงคุณภาพการบริการของโรงแรม การดูแลผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจึงเป็นการบ่งบอกถึงความใส่ใจจากการดำเนินงานใช้สิ่งแวดล้อมที่ไม่เป็นมิตร และผลที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่าการตระหนักถึงปัญหา ความห่วงใยสิ่งแวดล้อมหรือตระหนักผลกระทบที่ตามมา (Han & Hyun, 2017) การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมจึงเป็นกลยุทธ์หลักในการสร้างความแตกต่างจากการบริการทั่วไป และความสำเร็จของโรงแรมอย่างรวดเร็ว และยังเป็นปัจจัยใหม่ของสาขาการต้อนรับและการท่องเที่ยวอีกด้วย (Han et al., 2019) รวมถึงโรงแรมที่มีทัศนคติส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทัศนคติด้านความห่วงใยสิ่งแวดล้อม และทัศนคติด้านปัญหาสิ่งแวดล้อม (ภาวิณี กาญจนาภา และปานจิต วัฒนสารัช, 2562) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าและการบริการ การดำเนินงานในด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1. การสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ความรู้ความเข้าใจในองค์การ 2. การบูรณาการจัดการ เป็นการสร้างแนวทางให้องค์การในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภายนอก 3. การสร้างแรงขับเคลื่อนกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสร้างความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือในการทำงาน

การสร้างปณิธานเพื่อสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการกำหนดเชิงกลยุทธ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของกิจการ ซึ่งคำว่า “สีเขียว” ได้กลายเป็นคำศัพท์ที่ใช้กันเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะกิจการที่มีกระบวนการผลิต (Dubey et al., 2015) และเป็นแรงผลักดันจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกองค์การ เช่น ลูกค้า ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หรือคู่แข่งทางธุรกิจล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้หลายองค์การมีแนวโน้มให้ความสำคัญและดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

การมุ่งเน้นทางจริยธรรม (Orientation Ethics)

จริยธรรมองค์การเป็นกฎระเบียบ และแนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องกับมาตรฐานทางสังคมและศีลธรรมมากกว่าสอดคล้องกับบรรทัดฐาน มาตรฐานสำหรับพฤติกรรมทางจริยธรรมทำให้เกิดความชัดเจนระหว่างสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด (Sims, 1992) มาตรฐานทางศีลธรรม และมาตรฐานทางจริยธรรมโดยทั่วไปของบุคคลที่นำไปใช้กับธุรกิจเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ความไว้

เนื้อเชื่อใจกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจนั้นจะส่งผลให้เกิดมีความมั่นคง และยั่งยืนขององค์การธุรกิจในอนาคต โรงแรมต้องรู้ถึงสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามหลักศีลธรรมในการดำเนินงานเพื่อสิ่งแวดล้อม การตัดสินใจเลือกเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการเชิงบรรทัดฐานในการสร้างการตัดสินใจรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Doran & Larsen, 2016) สิ่งแวดล้อมและจริยธรรมเป็นสิ่งที่จะสามารถสร้างมูลค่า และความยั่งยืนของโรงแรมได้ในระยะยาว จริยธรรมไม่ได้อยู่ที่การตัดสินว่าการดำเนินงานจะให้ประโยชน์แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แต่อยู่ที่การตัดสินใจอย่างรอบคอบว่าการดำเนินงานนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่จะดำเนินงาน จนถึงการยอมรับถึงการดำเนินงานเข้ากับองค์การตลอดจนกลยุทธ์และโครงสร้างอีกด้วย ประกอบด้วย 1. วัฒนธรรมองค์การที่ปรับตัว คือการบริหารงานที่ยึดหลักความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีความยุติธรรมในการทำงานร่วมกันเพื่อเป็นการมุ่งผลสำเร็จทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และ 2. ความเป็นปัจเจกบุคคล เพื่อให้บุคคลในสังคมกล้าที่จะคิดค้นพัฒนาสร้างสรรผลงานในด้านต่าง ๆ โดยไม่ต้องมีความรู้สึกของใครมาเป็นอุปสรรคในการคิดค้น

การที่องค์การมีอุดมการณ์บนพื้นฐานจริยธรรม จะทำให้เกิดการยกย่อง เคารพนับถือศรัทธาไว้ใจในองค์การ จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับพนักงานต่อการ แก้ปัญหาและการเอาชนะปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยการกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมทางจริยธรรมในการทำงาน (Burn, 1978; ปิยรัฐ ธรรมพิทักษ์ และคณะ, 2558)

การเปลี่ยนแปลงสร้างสรรค์ (Creative transformational)

จากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาที่มีการแข่งขัน ปัจจัยชี้วัดความสำเร็จขององค์การส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารการควบคุมธุรกิจต่าง ๆ เพียงเล็กน้อยอาจนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อความสำเร็จขององค์การอย่างมหาศาล และทักษะการเป็นผู้นำเกิดจากการเรียนรู้ และการรู้จักพัฒนาตนเองซึ่งสามารถทำให้ผู้นำเป็นผู้นำที่มองการไกลในองค์การได้ ดังนั้น วิธีที่จะทำให้ประสบความสำเร็จสูงสุด คือ องค์การต้องเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (James, 2010) จะประกอบด้วย 1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง Bass & Avolio (1994) กล่าวว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและผู้ตาม โดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและขององค์การ องค์ประกอบนี้มีความเป็นสากลทั่วโลกและมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรในองค์การ มีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จขององค์การในระดับที่สูงกว่ารูปแบบการเป็นผู้นำแบบอื่น ๆ 2. การรับรู้การแข่งขัน การสร้างความมั่นคงให้องค์การที่ดีที่สุด คือ การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันซึ่งเป็นหัวใจของการวางแผนกลยุทธ์ (วสุธิดา นักเกษม และประสพชัย พสุนนท์, 2561) และ 3. การสร้างแรงบันดาลใจ เป็นพลังอำนาจในตนเองที่ใช้ในการขับเคลื่อนการคิด การกระทำใด ๆ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามต้องการ

ผลลัพธ์ของคุณภาพการบริการสีเขียว

ผลิตภาพการตอบสนอง (Productivity Reaction)

เป็นการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมเพื่อบรรลุเป้าหมายโดยให้เกิดความสิ้นเปลืองน้อยที่สุด เป็นความสามารถในการดำเนินงานของหน่วยงาน หรือองค์การว่าสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้สูงสุดหรือไม่ ประสิทธิภาพการดำเนินงานจัดเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการแข่งขันทางธุรกิจ เพราะหากองค์การไม่สามารถใช้ทรัพยากรที่มีได้อย่างคุ้มค่า องค์การก็จะประสบภาวะการขาดทุนและไม่สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ และแรงกดดันด้านสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้นจากลูกค้า ตลอดจนกฎระเบียบและกฎหมายที่ทันสมัย มีส่วนให้การรับรู้ และประสบการณ์ของโรงแรมในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมจึงได้กลายเป็นปัจจัยในการบริการจัดการด้านทุนด้วย (Masri & Jaaron, 2017)

การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพจึงจัดเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารองค์การประกอบด้วย 1. ความสำเร็จในการตอบรับของลูกค้า องค์การต้องมุ่งให้ความสำคัญกับสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าจะช่วยเพิ่มผลประโยชน์ให้กับองค์การ (Pugh et al., 2002) และ 2. ความได้เปรียบในการสร้างความแตกต่าง ทรัพยากรภายในองค์การเป็นพื้นฐานที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้แก่องค์การ ความสามารถเชิงพลวัตเป็นความสามารถขององค์การในการจัดสรร และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่โดยคำนึงถึงสถานการณ์และสภาพแวดล้อมขององค์การ รวมถึงการสร้างเรียนรู้ขององค์การเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมซึ่งเป็นทรัพยากรใหม่ขององค์การเพื่อนำมาซึ่งความได้เปรียบทางการแข่งขัน ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมเป็นตัวบ่งชี้ที่สะท้อนถึงความตระหนักถึงด้านสิ่งแวดล้อมของลูกค้า ทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบในการแสดงพฤติกรรมที่สนับสนุนสิ่งแวดล้อม ผู้บริโภคที่กังวลเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้นมักจะบริโภคผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ที่กังวลเรื่องสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า ความกังวลเรื่องสิ่งแวดล้อมส่งผลในเชิงบวกต่อชุดของความตั้งใจเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงการเลือกผลิตภัณฑ์และการบริการเพื่อสิ่งแวดล้อม (Holmgren et al., 2017) และโรงแรมที่ให้ความสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่มีอยู่ ได้แก่ ประสิทธิภาพของโรงแรม ความได้เปรียบในการแข่งขัน และความพึงพอใจของลูกค้า (Almeida et al., 2017)

ผลิตภาพการตอบสนองส่งผลต่อการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานการวัดผลการดำเนินงานของธุรกิจ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการองค์การในปัจจุบัน ซึ่งทำให้ผู้บริหารได้ทราบถึงผลการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา และยังเป็นเครื่องทำนายอนาคตองค์การได้เป็นอย่างดี (นภดล ร่มโพธิ์, 2554) การวัดผลการดำเนินงานมีหลายมิติด้วยกัน เช่น การเติบโต ความพึงพอใจของลูกค้า ความพึงพอใจของพนักงาน ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม (Santos & Brito, 2012) โดยการชี้วัดด้วยมิติต่าง ๆ นั้น บางมิติ

อาจมีความสำคัญกับองค์การหนึ่งแต่อาจไม่สำคัญกับองค์การอื่นก็เป็นได้ อุตสาหกรรมโรงแรมจึงเน้นการปกป้องสิ่งแวดล้อม จึงมีการจัดการมาปรับใช้เพื่อตอบสนองความต้องการด้านสิ่งแวดล้อม โรงแรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และผลประโยชน์ทางสังคมจะได้รับการคุ้มครอง จึงมีพื้นที่สำหรับการพัฒนาและโอกาสที่กว้างกว่าโรงแรมแบบดั้งเดิม เพื่อตอบสนองความต้องการด้านสิ่งแวดล้อมของลูกค้า และความต้องการในการพัฒนาที่ยั่งยืน (Liu et al., 2018) การวัดผลการดำเนินงานของธุรกิจจำเป็นต้องมองอย่างครอบคลุม และชี้วัดผลอย่างสมดุลในการดำเนินงานที่ไม่เกี่ยวกับการเงิน (Non-Financial Performance) ประกอบด้วย 1. ด้านสิ่งแวดล้อม 2. ด้านการเติบโตองค์การ หากธุรกิจมีการจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อเสนอแก่ลูกค้า องค์การจะได้ความสัมพันธ์อันดีในระยะยาวกับลูกค้า (Kang & Hur, 2012) และทำให้องค์การมีการเติบโตขึ้นเพราะความมีความสัมพันธ์ที่ดี การจัดการโรงแรมสีเขียวยังได้รับความสนใจมาจากศักยภาพในการปรับปรุง เพื่อให้ทันต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้น และรักษาอัตรากำไรที่เหมาะสม อุตสาหกรรมโรงแรม และภาคการบริการได้รับแรงกดดันให้ใช้กลยุทธ์รักษาทรัพยากรเพื่อลดต้นทุน และปรับปรุงประสิทธิภาพ (Hussain et al., 2019

สรุป

การจัดการคุณภาพการบริการสีเขียวมีบทบาทสำหรับการท่องเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น จากพฤติกรรมของผู้ใช้บริการมีการสนใจในการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น หากธุรกิจโรงแรมมีการตระหนักถึงการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจะช่วยเพิ่มความเต็มใจของผู้ใช้บริการ (Kim & Park, 2017) นอกจากนี้การจัดการสิ่งแวดล้อมยังช่วยเพิ่มภาพลักษณ์ของโรงแรม (Sun et al., 2022) หากโรงแรมมีการจัดการสิ่งแวดล้อมจะเพิ่มโอกาสทางการตลาดและจุดแข็ง (Wu, 2021) ได้แก่ ลดต้นทุนการจัดซื้อสำหรับทรัพยากร และการใช้พลังงาน ลดต้นทุนการแปรรูปของเสีย โอกาสในการดึงดูดกลุ่มผู้บริโภคสีเขียวใหม่ ๆ จัดให้มีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยและสะดวกสบาย การลดความเสี่ยงของพนักงานเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพหรือความปลอดภัย พัฒนาขวัญกำลังใจพนักงาน ตอกย้ำการให้บริการคุณภาพสูง ปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างโรงแรมกับชุมชนใกล้เคียง การปรับปรุงภาพลักษณ์ของตลาด โรงแรมที่ไม่ใช้มาตรการรักษาสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมอาจประสบกับความสูญเสียของตลาด เช่น การสูญเสียส่วนแบ่งการตลาดอันเนื่องมาจากภาพลักษณ์ของตลาดที่เสียหาย สูญเสียความน่าดึงดูดใจ ความเสี่ยงจากผลทางกฎหมายที่เกิดจากการละเมิดกฎระเบียบท่ามกลางการผ่านกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดขึ้น ความภักดีของพนักงานที่ลดลงทำให้อัตราการลาออกสูงขึ้น และขาดความพร้อมทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อต้นทุนการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). *คู่มือสำหรับจัดเตรียมเอกสารเพื่อขอรับการประเมิน โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมโรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Hotel)*. สืบค้น 3 เมษายน 2564, จาก https://shorturl.asia/w0s5e

นภดล ร่มโพธิ์. (2554). *การวัดผลการปฏิบัติงานองค์กร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปิยรัฐ ธรรมพิทักษ์ และคณะ. (2558). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม: การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดพหุระดับ. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 21(1), 135-158.

ภาวิณี กาญจนาภา และปานจิต วัฒนสารัช. (2562). อิทธิพลของทัศนคติที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร. *วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ*, 12(2), 58-74.

ภาวินีย์ ธนาอนวัช. (2563). โรงแรมสีเขียว: กลยุทธ์การบริหารจัดการและการปฏิบัติบัญชีเพื่อการจัดการ สิ่งแวดล้อมของโรงแรมกรุงศรีริเวอร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 12(2), 117-134.

วสุธิดา นักเกษม และประสพชัย พสุนนท์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจบริการ ในเขตกรุงเทพมหานคร. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(1), 2148-2167.

Agag, G. & Colmekcioglu, N. (2020). Understanding guests' behavior to visit green hotels: The role of ethical ideology and religiosity. *International Journal ofHospitality Management*, 91(70), 1-35.

Ahn, J. & Kwon, J. (2020). Green hotel brands in Malaysia: perceived value, cost, anticipated emotion, and revisit intention. *Current Issues in Tourism*, 23(12), 1559-1574.

Ali, F. et al. (2019). 30 Years of contemporary hospitality management: uncovering the bibliometrics and topical trends. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 31(7), 2641-2665.

Almeida, A. M. et al. (2017). Revisiting green practices in the hotel industry: A comparison between mature and emerging destinations. *Journal of Cleaner Production*, 140, 1415-1428.

Amrutha, V. N. & Geetha, S. N. (2020). *A systematic review on green human resource management: Implications for social sustainability*. Retrieved March 20, 2023, from https://shorturl.asia/rKQ7M

Baker, M. A. et al. (2014). Eco-friendly attitudes, barriers toparticipation, and differences in behavior at green hotels. *Cornell Hospitality Quarterly*, 55(1), 89-99.

Bass, B. M. & Avolio, B. J. (1994). *Improving Organization Effectiveness Through Transformational Leadership*. Thousand Oak: Sage.

Bask, A. et al. (2018). Environmental sustainability in shipper-LSP relationships. *Journal of Cleaner Production*, 172, 2986-2998.

Burn, J. M. (1978). *leadership*. NY: Harper & Row.

Cortés, C. E. et al. (2007). Environmental strategies and their impact on hotel performance. *Journal of Sustainable Tourism*, 15(6), 663–679.

Chan, E. (2013). Gap analysis of green hotel marketing. *International Journal Contemporary Hospitality Management*, 25(7), 1017-1048.

Doran, R. & Larsen, S. (2016). The relative importance of social and personal norms in explaining intentions to choose eco-friendly travel options. *International Journal of Tourism Research*, 18(2), 159-166.

Dubey et al. (2015). Exploring the relationship between leadership, operational practices, institutional pressures and environmental performance: A framework for green supply chain. *International Journal of Production Economic*s, 160, 120-132.

Gandhi, S. et al. (2016). A combined approach using AHP and DEMATEL for evaluating success factors in implementation of green supply chain management in Indian manufacturing industries. *International Journal of Logistics Research and Applications*, 19(6), 537-561.

Ge, H. et al. (2018). International alliance of green hotels to reach sustainable competitive advantages. *Sustainability*, 10(2), 573-588.

Green, K. W. et al. (2015). Impact of market orientation onenvironmental sustainability strategy. *Management Research Review*, 38(2), 217-238.

Grove, S. J. et al. (1996). Going green in the service sector: Social responsibility issues, implications and implementation. *European Journal of Marketing*, 30(5), 56-66.

Hallak, R. et al. (2018). Re-examining the relationships among perceivedquality, value, satisfaction, and destination loyalty: a higher-order structural model. *Journal of Vacation Marketing*, 24(2), 118-135.

Han, H. & Hyun, S. S. (2017). Fostering customers' pro-environmental behavior at a museum. *Journal of Sustainable Tourism*, 25(9), 1240-1256.

Han, H. et al. (2019). Environmental corporate social responsibility and the strategy to boost the airline's image and customer loyalty intentions. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 36(3), 371-383.

_____. (2020). Effects of nature-based solutions (NBS) on eco-friendly hotel guests' mental health perceptions, satisfaction, switching barriers, and revisit intentions. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 29(5), 592-611.

Ham, S. & Han, H. (2013). Role of perceived fit with hotels' green practices in the formation of customer loyalty: Impact of environmental concerns. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 18(7), 731-748.

Holmgren, M. et al. (2017). Occupant perception of green buildings: Distinguishing physical and psychological factors. *Building and Environment*, 114, 140-147.

Hussain, M. et al. (2019). Assessment of lean-green practices on the sustainable performance of hotel supply chains. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 31(6), 2448-2467.

James, M. B. (2010). *Leadership*. New York: Harper Perennial Modern Classics.

Jasinskas, E. et al. (2016). Impact of hotel service quality on the loyalty of customers. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 29(1), 559-572.

Jayaram, J. & Avittathur, B. (2015). Green supply chains: a perspective from an emerging economy. *International Journal of Production Economics*, 164, 234-244.

Kang, S. & Hur, W. M. (2012). Investigating the Antecedents of Green Brand Equity: A Sustainable Development Perspective. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 19(5), 306-316.

Kavus, B. Y. et al. (2022). *A three-level framework to evaluate airline service quality based on interval valued neutrosophic AHP considering the new dimensions*. Retrieved March 20, 2022, from https://shorturl.asia/mS6DW

Kim, K. H. & Park, D. B. (2017), Relationships among perceived value, satisfaction, and loyalty: community-based ecotourism in Korea. *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 34(2), 171-191.

Masri, H. A. & Jaaron, A. A. (2017). Assessing green human resources management practices in Palestinian manufacturing context: An empirical study. *Journal of cleaner production*, 143(1), 474-489.

Merli, R. et al. (2019). Why should hotels go green? Insights from guests experience in green hotels. *International Journal of Hospitality Management*, 81, 169-179.

Lee, J. S. et al. (2010). Understanding how consumers view green hotels: how a hotel's green image can influence behavioral intentions. *Journal of sustainable tourism*, 18(7), 901-914.

Liu, A. et al. (2018). An empirical study on design partner selection in green product collaboration design. *Sustainability*, 10(1), 133-154.

Ostrom, A. L. et al. (2010). Moving forward and making a difference: research priorities for the science of service. *Journal of Service Research*, 13(1), 4-36.

Pagani, R. N. et al. (2020). Key factors in university-to-university knowledge and technology transfer on international student mobility. *Knowledge Management Research & Practice*, 18(4), 405-423.

Pugh, S. D. et al. (2002). Driving service effectiveness Through employee-customer linkages. *The Academy of Management Executive*, 16(4), 73-84.

Rahman, I. et al. (2020). *Evidence of green signaling in green hotels*. Retrieved March 20, 2023, from https://shorturl.asia/lRJjS

Sims, R. R. (1992). The challenge of ethical behavior in organizations. *Journal of Business Ethics*, 11(7), 505-513.

Santos, J. B. & Brito, L. A. L. (2012). Toward a subjective measurement model for firm performance. *BAR-Brazilian Administration Review*, 9(SPE), 95-117.

Sun, H. et al. (2022). *Clean and green: the relevance of hotels' website quality and environmental management initiatives for green customer loyalty*. Retrieved March 20, 2023, from https://shorturl.asia/1sP02

Talke, K. (2007). Corporate mindset of innovating firms: Influences on new product performance. *Journal of Engineering and Technology Management*, 24(1), 76-91.

Vazifehdust, H. et al. (2011). Social marketing green marketing: the extension of marketing concept. *European Journal of Economics, Finance and Administrative Science*, 41(1), 20-33.

Wind, D. E. (2004). *Green Consumer Psychology and Buying strategies*. USA: Prentice Hall.

Wu, C. H. (2021). *Exploring Green Hotel Competitive Strategies by Using the Hybrid Method for Complex Data Analysis*. Retrieved March 20, 2022, from https://shorturl.asia/acJej

Zhang, T. (2019). How do information technology resources facilitate relational and contractual governance in green supply chain management. *Sustainability*, 11(13), 3663-3680.

สภาวะการถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทยช่วงสถานการณ์โควิด-19: สภาพการณ์ สาเหตุ และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้*

THE LEARNING LOSS OF BASIC EDUCATION LEARNERS IN THAILAND DURING THE COVID-19 SITUATION: CONDITIONS, CAUSES AND GUIDELINES FOR IMPROVING LEARNING QUALITY

บุญเลี้ยง ทุมทอง
Boonleang Thumthong
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surindra Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: boonleang4848@hotmail.com

บทคัดย่อ

การรับรู้ตนเองของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์โควิด-19 เป็นสาเหตุเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของตนเองในทิศทางที่มีแนวโน้มลดลง จากศึกษาลักษณะของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่มีการถดถอยของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่า สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนในหลากหลายรูปแบบ มีการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีในการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย มีการปรับเปลี่ยนนโยบาย การบริหารจัดการและการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ภาพรวมของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง การกำกับตนเองในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลทางตรงและโดยรวมต่อการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนทุกระดับชั้นแนวทางการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้สู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนคือ การสร้างแรงจูงใจ การตั้งเป้าหมายและการกำกับตนเองของผู้เรียนระหว่างการจัดการเรียนการสอน ผู้ปกครองและครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักและรู้เท่าทันสื่อ รวมถึงการเฝ้าระวังและกำกับติดตามผู้เรียนอย่างใกล้ชิดในการเข้าถึงสื่อที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้หรือสื่อที่ไม่เหมาะสมที่อาจส่งผลต่อการเรียนรู้ คุณลักษณะ และสุขภาพกายและใจของผู้เรียน โดยผู้ปกครองอาจมีส่วนร่วมในเรื่องของการวาง

*Received March 15, 2022; Revised June 6, 2022; Accepted June 29, 2022

แผนการเรียน กำกับติดตาม เตรียมความพร้อม ให้คำปรึกษา และส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีการติดต่อสื่อสารกับครูผู้สอนเพื่อสอบถามและติดตามการเรียนของผู้เรียน
คำสำคัญ: การถดถอยทางการเรียนรู้; โควิด-19; ยุคปกติใหม่; การศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

Self-awareness of basic education learners in the situation of Covid-19 was the cause of the change in one's own learning in a direction that tended to decrease. From studying the characteristics of the learning recession with the regression of learners at the basic education level from the situation of the Covid-19 pandemic, it was found that educational institutions adopted variety of teaching and learning methods. There were variety of tools and technologies used in teaching and learning. Policy were modified for management and measurement and evaluation of educational institutions. The overall picture of the learners at the basic education level had a moderate level of perceived recession in learning. Self-direction in learner learning was a factor that directly and overall influenced the perception of learning recession among students of all grade levels. The approach to reducing learning recession to improve learner' learning quality was motivating goal setting and self-direction of learners during teaching and learning management Parents and teachers should encourage learners to be aware and aware of the media. This included monitoring and supervising learners closely in accessing media that were not beneficial to learning or inappropriate media that may affect learning, characteristics, and learners' physical and mental health. Parents may be involved in learning planning, monitoring, preparing, mentoring, and supporting learners' learning and may communicate with teachers to inquire and follow up on learners' learning activities.
Keywords: Learning Loss; Covid-19; New Normal; Basic Education

บทนำ

ในวงการศึกษาไทย "การเปลี่ยนผ่าน" (Transformation) ถือว่าเป็นทฤษฎีทางวัฒนธรรมที่มีรากฐานมาสืบเนื่องจากการระบาดของโรคโควิด-19 ที่แพร่ระบาดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2562 จนถึงปัจจุบันที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านการจัดการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องปิดเรียนเป็นเวลานานเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค มีการปรับรูปแบบการเรียนการสอนเป็นรูปแบบทางไกลหรือออนไลน์

และมีการปรับรูปแบบการวัดและประเมินผลผู้เรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ทางไกลหรือออนไลน์ ผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 ที่เกิดขึ้นต่อระบบการศึกษามีทั้งผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบ ผลกระทบเชิงบวก เช่น เร่งให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีมากขึ้น เป็นต้น ผลกระทบเชิงลบ เช่น คุณภาพในการจัดการเรียนรู้ของครูลดลง นักเรียนได้รับการฝึกทักษะการปฏิบัติในรายวิชาน้อยลงและไม่สามารถทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่เพียงพอและสัญญาณไม่เสถียร ครูมีภาระในการดูแลนักเรียนมากขึ้น ผู้ปกครองต้องใช้เวลาเพื่อช่วยเหลือการเรียนรู้ของบุตรหลานและต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เป็นต้น ซึ่งผลกระทบดังกล่าวส่งผลต่อครูผู้เรียน ผู้ปกครอง และผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยรวม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) หรือการสูญเสียการเรียนรู้เป็นคำถูกกล่าวถึงและได้รับความสนใจอย่างมากตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 แต่ในความเป็นจริงแล้วภาวะถดถอยทางการเรียนรู้นี้ได้มีมาอย่างยาวนาน ภายใต้อิทธิพลจากสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ โดยการกระทำของบุคคลหรือโดยระบบการศึกษาที่ล้วนส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งสิ้น ดังนั้นการทำความเข้าใจลักษณะของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่ชัดเจนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะนำไปสู่การหาวิธีการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม

จากการศึกษาในเอกสารต่างๆ ทางด้านการศึกษาพบว่า “ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้” เป็นภาวะที่สะท้อนถึงการเสื่อมถอยของความรู้ของผู้เรียนที่ถูกลืมเมื่อกาลเวลาผ่านไป หรือภาวะที่ผู้เรียนสูญเสียโอกาสทางการเรียนรู้ที่ควรจะได้รับในช่วงเวลาปกติของปีการศึกษา อาจพิจารณาได้จากการหยุดยาวของโรงเรียนในช่วงระหว่างปิดภาคเรียนของปีการศึกษา (Noam et al., 2021) ที่ทำให้ผู้เรียนสูญเสียความรู้หรือทักษะเฉพาะหรือความรู้หรือทักษะทั่วไป แต่จากการปิดภาคเรียนฤดูร้อน (Summer Break) ที่โดยปกติโรงเรียนมักจะปิดเป็นระยะเวลานานถึงสองเดือนหรือสองเดือนครึ่งนั้น โรงเรียนอาจใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายเพื่อลดการสูญเสียการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การเปิดเรียนภาคฤดูร้อน การทบทวนเนื้อหาที่สอนในช่วงที่ผ่านเมื่อเปิดภาคเรียนหรือแม้แต่การจัดเวลาเพื่อสอนเสริมเพิ่มเติมให้แก่ผู้เรียนบางคน (Great Schools Partnership, 2021) ได้เช่นกัน นอกจากนี้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ยังสามารถเกิดได้จากสถานการณ์อื่น ๆ อีก อาทิ การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ (Natural Disasters) เช่น ฝนตกหนักน้ำท่วม สึนามิ การนัดหยุดงานของครู (Teacher Strike) การจัดการเรียนการสอนที่ไม่มีคุณภาพ (Ineffective Teaching) การขัดขวางระบบการศึกษา (Interrupted formal education) จากเหตุการณ์ไม่สงบทางสังคม เช่น ประท้วง ปฏิวัติที่ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถไปโรงเรียนได้ การออกแบบตารางเรียนที่ไม่เหมาะสม (Block Scheduling) ทำให้ปิดโอกาสในความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือแม้แต่การกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา (Returning Dropouts) ของผู้เรียนหลังจากเลิกเรียนมาเป็นระยะเวลานาน ทำให้ผู้เรียนประสบปัญหา

สูญเสียความรู้หรือเกิดช่องว่างทางการเรียนรู้ กรณีนี้โรงเรียนอาจจะต้องให้ผู้เรียนเรียนซ้ำชั้นก่อนหน้าหรือเรียนเพิ่มเติมเพื่อชดเชย เป็นต้น

ที่มา และความหมายของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

โดยภาวะถดถอยทางการเรียนรู้นี้สามารถเกิดขึ้นได้กับผู้เรียนทั้งในประเทศที่มีรายได้สูงปานกลาง และน้อย(Great schools partnership, 2021; Noam et al., 2021) ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ผ่านมาเกิดเป็นปรากฏการณ์ที่ทำให้เกิดผลกระทบเป็นวงกว้างต่อสังคม คุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจของทุกประเทศทั่วโลก เมื่อพิจารณาในมิติทางการศึกษา พบว่า จากสถานการณ์โรคระบาดทำให้สถานศึกษาทุกระดับต้องหยุดเรียนในบางช่วง ส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามที่ควรจะได้รับในระบบสถานศึกษาอย่างสมบูรณ์ ครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนและวิธีการจัดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแพลตฟอร์มในการจัดการเรียนรู้ให้เป็นรูปแบบออนไลน์ (Online Learning) หรือห้องเรียนเสมือนจริงมากขึ้น นอกจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่จะต้องอุทิศและทุ่มเทพลังความสามารถเพื่อจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนแล้ว พ่อแม่และผู้ปกครองรวมถึงสมาชิกในครอบครัวที่มีส่วนเกี่ยวข้องก็จำเป็นต้องสนับสนุนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนด้วยเช่นกัน จากผลกระทบของการแพร่ระบาดของโควิด-19 ดังกล่าว U.S. Department of Education, Office for Civil Rights (2021) ได้ตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจจากการเก็บข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับประถม มัธยมศึกษา และหลังมัธยมศึกษา ตั้งแต่ช่วงกลางเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ที่มีการระบาดใหญ่ส่งผลให้โรงเรียนหลายแห่งในสหรัฐอเมริกาต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นการเรียนแบบออนไลน์จนถึงกลางเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 กล่าวโดยสรุปได้ว่าผลจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลทางลบต่อการเติบโตทางวิชาการ พิจารณาจากผลการเรียนในวิชาหลักคณิตศาสตร์และการอ่านของผู้เรียนในบางระดับชั้นมีการถดถอยลงเมื่อเทียบกับช่วงก่อนการระบาด แต่เพิ่มความเหลื่อมล้าและโอกาสในการเข้าถึงช่องทางการเรียนรู้ เช่น มีอุปสรรคทางเทคโนโลยีและอุปสรรคอื่น ๆ ที่ทำให้การมีส่วนร่วมในห้องเรียนเสมือนจริงมีความยากมากขึ้น ผู้เรียนมีโอกาสเสี่ยงต่อการเผชิญปัญหาทางสุขภาพจิตและความเป็นอยู่มากขึ้นเพราะขาดโอกาสในการได้รับความช่วยเหลือจากระบบสถานศึกษา สำหรับผู้เรียนในกลุ่มที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนทางวิชาการอยู่มากต้องเกิดการหยุดชะงักไปอันเนื่องมาจากสถานการณ์แพร่ระบาดส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ามากยิ่งขึ้นเช่นกัน นอกจากการที่ผู้เรียนจะไม่สามารถได้รับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรในชั้นเรียนปกติเป็นระยะเวลานาน จนทำให้เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้จากโรคระบาดดังสภาพปัญหาที่กล่าวข้างต้นแล้ว ปรากฏการณ์หนึ่งที่สะท้อนถึงการถดถอยของการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ การสูญเสียความสามารถพื้นฐานจากเดิมที่เคยมีก่อนเกิดโรคระบาด เช่น ความสามารถในการอ่านด้วยความเข้าใจ ทักษะการคิดคำนวณความเข้าใจแนวคิดของรายวิชาต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งถือ

เป็นการถดถอยในการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ในอนาคตที่ซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ จึงหมายความรวมถึง การถดถอยหรือสูญเสียความรู้ ทักษะ หรือสิ่งที่ผู้เรียนมีจากการได้รับจัดการเรียนชั้นเรียนปกติ โอกาสในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับแต่ไม่ได้รับ ซึ่งอาจเป็นผลกระทบนำไปสู่การถดถอยหรือสูญเสียการเรียนรู้ไปอนาคตด้วย โดยสามารถประเมินระดับสภาวะการถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนได้จากความสามารถทางภาษา 4 ด้าน คือ การอ่าน การเขียน การพูด การฟัง และความสามารถทางคณิตศาสตร์ 4 ด้าน ได้แก่ 1. การระบุจำนวน 2. การคำนวณ 3. การอธิบาย และ 4.การแก้ปัญหา (Azim Premji Foundation, 2021)

จากที่กล่าวข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า “ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้จากโรคระบาด (Pandemic Learning Loss)” หมายถึง การเสื่อมถอยของความรู้ที่มีอยู่เดิมและการสูญเสียโอกาสในการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ควรจะได้รับอันเนื่องมาจากการได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่โรคระบาด COVID-19 ทำให้การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นรูปแบบอื่น อาทิ การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ โดยสามารถพิจารณาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ได้จากการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้รับตามหลักสูตรในช่วงก่อนการแพร่ระบาดที่ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ในสภาพการณ์ปกติกับช่วงระหว่างที่มีการแพร่ระบาด จากความหมายของภาวะถดถอยนี้ ผู้เขียนจึงได้กำหนดเป็นนิยามปฏิบัติการของคำว่าภาวะถดถอยทางการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางการศึกษาของประเทศไทยในสถานการณ์โควิด-19 ว่าหมายถึง การรับรู้ตนเองของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์โควิด-19 เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของตนเองในทิศทางที่มีแนวโน้มลดลง และจากลักษณะของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่มีการถดถอยทั้งในเชิงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การรู้หนังสือ และคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรียน โดยจากศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับสภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของประเทศไทยที่ดำเนินการโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ซึ่งผู้เขียนสามารถสรุปได้ว่ามี 2 องค์ประกอบของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ คือ

1. ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ หมายถึง การรับรู้ตนเองของผู้เรียนในทิศทางที่มีแนวโน้มลดลงในด้านการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พลศึกษาและสุขศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพ และภาษาต่างประเทศ และ

2. ภาวะถดถอยเชิงคุณลักษณะของการเรียนรู้ หมายถึง การรับรู้ตนเองของผู้เรียนในทิศทางที่ลดลงเกี่ยวข้องกับความยึดมั่นผูกพันกับการเรียน ความพร้อม ความพยายามทุ่มเท การปรับตัว และแรงจูงใจในการเรียนรู้การเกิดความเครียด ความวิตกกังวลในการเรียนรู้และ

การติดเชื้อโควิด-19 ทักษะการปฏิบัติและทักษะทางสังคม รวมถึงความเสี่ยงต่อการออกกลางคันและโอกาสในการได้รับการศึกษาต่อ

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) ที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลกระทบต่อวงการศึกษาหลายประการ ทำให้การจัดการเรียนการสอนต้องปรับเป็นรูปแบบออนไลน์ ซึ่งครูผู้สอนต้องปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพสอดคล้องและเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย โดยในหัวข้อนี้ขอนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1. สภาพการณ์ของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ 2. แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยและ 3. หลักการจัดการศึกษารูปแบบออนไลน์ในช่วงสถานการณ์โควิด ซึ่งมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

1. สภาพการณ์ของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้วงการศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการ การเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัด คือ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ซึ่งในปีการศึกษา 2564 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดรูปแบบการเรียนการสอนไว้ 5 รูปแบบ ตามบริบทและความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน คือ On-Air Online On–Demand On-Hand และ On–Site (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) โดยไม่จำเป็นว่าโรงเรียนที่ปิดเรียนต้องใช้การเรียนการสอนแบบออนไลน์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น อย่างไรก็ตามจากการประเมินสถานการณ์ด้านการศึกษาที่เกิดขึ้นจากผลกระทบของของโควิด-19 พบว่า การเรียนการสอนแบบออนไลน์ไม่มีประสิทธิภาพเท่ากับการเรียนในห้องเรียนทำให้เด็กเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) อาจเนื่องมาจากความไม่พร้อมของผู้ปกครอง การขาดแคลนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต การใช้เวลาหน้าจอมากเกินไป ขาดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน จนทำให้เกิดความเครียดทั้งเด็กและครู (ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค, 2564) ศาสตราจารย์อีริค ฮานูเชค นักเศรษฐศาสตร์ชั้นนำจากมหาวิทยาลัยแสตนฟอร์ดได้ทำประมาณการโดยพิจารณาจากประเทศในกลุ่ม OECD พบว่า การที่ต้องปิดโรงเรียนจะทำให้นักเรียนเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้หรือความรู้ที่หายไป ซึ่งมีผลต่อรายได้ในอนาคตของเด็กเหล่านั้นไปจนถึงผลกระทบต่อ GDP ของประเทศในระยะยาว โดยประมาณการว่าหากนักเรียนไม่ได้ไปโรงเรียนประมาณ 4 เดือน จะทำให้รายได้ในอนาคตตลอดช่วงชีวิตของเขาหายไป 2.6% และส่งผลต่อ GDP ของประเทศลดลง 1.5% ไปตลอดช่วงศตวรรษ (จนถึงปี 2100) คิดเป็นมูลค่าปัจจุบันของ GDP ประเทศถึง 69% ในกรณี

ของประเทศไทยอาจจะคิดได้เป็นมูลค่าเศรษฐกิจที่สูญหายในตลอดช่วงศตวรรษถึงกว่า 9 แสนล้านเหรียญ (ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค, 2565)

นอกจากนี้ยังได้มีการประเมินว่าภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่เกิดในช่วงการเรียนแบบทางไกลจะเกิดแบบไม่สมดุล เช่น กลุ่มเด็กยากจน กลุ่มด้อยโอกาสจะได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มเด็กที่มีเศรษฐานะที่ดีกว่า ยิ่งเด็กยากจนก็ยิ่งมีโอกาสที่จะหลุดจากระบบการศึกษามากกว่าเด็กกลุ่มอื่น งานวิจัยในสหรัฐอเมริกายังพบว่า เด็กที่สามารถเรียนแบบออนไลน์ได้ดีในช่วงสถานการณ์โควิด-19 คือเด็กที่เรียนในห้องเรียนได้ดีอยู่แล้ว แต่เด็กกลุ่มระดับกลางหรือระดับล่างในห้องเรียน เมื่อเรียนออนไลน์ก็จะเกิดถดถอยทางการเรียนรู้ที่รุนแรง ทำให้ยิ่งถูกทิ้งห่าง สำหรับประเทศไทยนั้น ธนาคารโลกได้มีรายงานว่าช่วงก่อนที่จะเกิดโควิด-19 ก็มีสภาวะความยากจนของการเรียนรู้ (Learning Poverty) อยู่แล้วประมาณ 23% คือในเด็กไทยอายุสิบขวบ 100 คน มีเด็กที่ไม่สามารถอ่านเขียนได้คล่องถึงประมาณ 20 คน เทียบกับเด็กมาเลเซีย 13 คน สิงคโปร์ 3 คน หรือเด็กเวียดนาม 2 คน เมื่อเกิดโควิดก็จะยิ่งทำให้สถานการณ์ความยากจนของการเรียนรู้ของประเทศแย่ลงกว่าเดิม อันจะนำไปสู่ความสูญเสียของทรัพยากรมนุษย์ของเขาและรายได้อนาคต คุณภาพชีวิตรวมไปถึงระดับความเจริญทางเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ และธนาคารโลกยังระบุเพิ่มเติมในรายงานดัชนีทุนมนุษย์ว่านักเรียนไทยใช้เวลาเฉลี่ยในการเรียนหนังสือประมาณ 12.7 ปี แต่ความรู้ที่ได้เทียบได้กับการเรียนเพียง 8.7 ปี ดังนั้น แม้ว่าจะไม่เกิดสถานการณ์โควิด-19 เด็กไทยก็มีความรู้ที่หายไปประมาณ 4 ปีอยู่แล้ว อันเนื่องมาจากคุณภาพการเรียนการสอน ยิ่งเกิดสถานการณ์ที่เด็กไม่ได้เรียนในโรงเรียนตามปกติ ความรู้ที่เขามีก็คงจะยิ่งลดน้อยลง อย่างไรก็ตามที่กล่าวมานั้นเป็นแค่การมองในแง่เศรษฐกิจ แต่ยังไม่ได้มองในแง่ของทุนมนุษย์ ทั้งเรื่องสภาพจิตใจ อารมณ์ การพัฒนาทักษะในสังคมต่าง ๆ ซึ่งเด็กจะขาดไปเมื่อไม่ได้มาเรียนหนังสือในโรงเรียน รวมไปถึงเรื่องอาหารที่ขาดแคลนในกลุ่มเด็กยากจน และเด็กที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักก็จะมีปัญหา เพราะไม่ได้มามีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ครู โดยเฉพาะเด็กพิการ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ที่ใช้ชีวิตโดยปราศจากโรงเรียนจะยิ่งมีปัญหาที่รุนแรงกว่าเดิม รวมไปถึงกลุ่มเด็กปฐมวัย เด็กก่อนวัยเรียนในช่วง 0-7 ปี ซึ่งถือเป็นช่วงวัยทอง (Golden Age) ของพัฒนาการในชีวิต หากผ่านช่วงวัยนี้ไปแล้วจะย้อนกลับมาพัฒนาก็อาจจะสายเกินไป หากเป็นพ่อแม่ชนชั้นกลางก็อาจสามารถจ้างครูพี่เลี้ยงมาสอนหรือสามารถดูแลเองได้ แต่สำหรับครอบครัวที่ยากจนต้องพึ่งพาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชนในช่วงเวลาที่ศูนย์เด็กเล็กต้องถูกปิดย่อมมีผลต่อพัฒนาการของเด็กกลุ่มนี้เป็นอย่างยิ่ง (ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค, 2565) อีกเรื่องที่สำคัญคือการวัดผล ประเมินผล เพราะช่วงโควิดทำให้ระบบวัดผลประเมินผลในหลายประเทศต้องถูกยกเลิกไป หากเด็กต้องกลับไปเรียนโดยมีความรู้ที่หายไป ก็จะเกิดความเสียหายในระยะยาว เพราะจะเรียนตามเพื่อนไม่ทัน รวมถึงไม่สามารถรองรับเนื้อหาใหม่ ๆ ที่ยากขึ้นไปได้ ดังนั้นจึงควรมีการวัดผลประเมินผลเพื่อให้ครูสามารถรู้ได้ว่าทักษะความรู้ของเด็ก ณ วันที่เขากลับมาเรียนเป็นอย่างไรหายไปแค่ไหน ควรสอนเสริมในประเด็นใด พร้อมกับมีระบบ

การเรียนแบบเร่งรัด (Acceleration Programme) ให้เด็กสามารถเรียนได้ทันเพื่อนหลายประเทศมีแนวทางที่ใช้ต่างกัน ทั้งใช้ระบบติวเตอร์ ทั้งแบบหนึ่งต่อหนึ่งหรือแบบห้องเรียนที่ทำโดยภาคเอกชน NGO ภาครัฐ ที่สนับสนุนงบประมาณ หรือใช้การสอนเสริมในท้ายของวัน หรือเพิ่มเวลาเรียนในช่วงเสาร์ อาทิตย์ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหา Learning Loss แบบถาวร ทั้งนี้การจัดการศึกษาในช่วงสถานการณ์โควิดต้องเป็นการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นให้เหมาะกับบริบทของนักเรียน (ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค, 2565)

2. แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) ที่เกิดขึ้นในช่วงสถานการณ์โควิดอาจมีความแตกต่างกันตามพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย ดังนั้น ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ ดารณี อุทัยรัตนกิจ (2559) กล่าวถึงการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งแบ่งเป็น 3 ช่วงวัยดังนี้

วัยแรกเกิดถึงวัยอนุบาล บทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองมีความสำคัญมาก รวมถึงครูที่ต้องมีบทบาทร่วมกันในการส่งเสริมและสร้างประสบการณ์ เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา และเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตัวเอง เช่น ฝึกให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกาย สอนให้เด็กช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย ให้โอกาสเด็กได้ทำกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กมีความพร้อมมากที่สุด เช่น กินข้าว อาบน้ำ แต่งตัว เข้าห้องน้ำ ช่วยงานบ้านต่าง ๆ ซึ่งจะฝึกความคิด การตัดสินใจ การลงมือทำพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเอง

ระดับประถมศึกษา เป็นช่วงวัยแห่งความขยันหมั่นเพียร พร้อมจะเรียนรู้มุ่งมั่น ดังนั้นครูจึงมีหน้าที่ในการสนับสนุน ไม่ควรตัดสินผู้เรียนเมื่อทำผิดพลาดว่าล้มเหลว หรือถูกตำหนิจากพ่อแม่ ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจในตนเอง ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้น กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ และพัฒนาความรู้ได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตนเอง สอนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการจัดกิจกรรมและกระบวนการให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถนาสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

ระดับมัธยมศึกษา เป็นช่วงวัยที่เริ่มเผชิญกับความซับซ้อนของสังคม ดังนั้น เด็กในช่วงวัยนี้ต้องมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และแยกแยะได้ ซึ่งครูต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและความสามารถในการค้นหาความรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดมาตรฐานด้านการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพที่สำคัญของผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขใน 5 ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสารเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้ง ความสามารถในการคิดอย่างมีระบบ ความสามารถในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผลคุณธรรม การเข้าใจความสัมพันธ์

และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต รู้จักปรับตัว และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

3. หลักการจัดการศึกษารูปแบบออนไลน์ในช่วงสถานการณ์โควิด วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2563) กล่าวว่าการออกแบบการเรียนรู้ในยุคปกติใหม่ (New Normal) มีจุดเน้นอยู่ที่การทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพที่เป็นการเรียนรู้เชิงลึก คือ รู้จริง รู้ชัดนำไปประยุกต์ใช้ และสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ การออกแบบการเรียนรู้ที่จะตอบสนองจุดเน้นดังกล่าวควรดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

วิเคราะห์ Passion ของผู้เรียนว่าอะไรที่สามารถกระตุ้นผู้เรียนให้มี Passion ในการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะมีสิ่งกระตุ้นแตกต่างกัน หากผู้สอนค้นพบสิ่งกระตุ้น Passion ดังกล่าวจะเป็นจุดเริ่มต้นของพฤติกรรมการเรียนรู้อันพึงประสงค์ของผู้เรียน เช่น ความกระตือรือร้น การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น

วิเคราะห์สาระและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ Passion ของผู้เรียน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สาระและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความความสงสัยใคร่รู้ของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ Passion จะช่วยทำให้ผู้เรียนใช้พื้นที่การเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง ตรงกันข้ามหากกิจกรรมการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับ Passion ผู้เรียนจะมีพฤติกรรมไม่อยากเรียนรู้

วิเคราะห์แพลตฟอร์มและวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน การวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้ช่วยทำให้ผู้เรียนมีทางเลือกที่จะเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ สอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเอง (หลายเส้นทางเป้าหมายเดียวกัน) สำหรับแพลตฟอร์มการเรียนรู้นั้น อาจจะเป็นการเรียนรู้บนโลกออนไลน์ การเรียนรู้ที่โรงเรียน การเรียนรู้ที่บ้านการเรียนรู้ที่ชุมชน ส่วนวิธีการเรียนรู้ควรเน้นวิธีการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ในทุกแพลตฟอร์มเพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ สะท้อนคิด และถอดบทเรียนเป็นแก่นของความรู้ซึ่งการถอดบทเรียนจะช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึก

เตรียมทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ในแต่ละแพลตฟอร์มและวิธีการเรียนรู้ ขั้นตอนนี้จะช่วยทำให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกพื้นที่การเรียนรู้ของตนเองในลักษณะการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning) หรือการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีจิตใจจดจ่อและมุ่งมั่นอยู่กับการเรียนรู้ของตนเอง

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะเปิดพื้นที่การเรียนรู้ทั้ง 5 ประการ ได้แก่ 1. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ของตนเอง 2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนออกแบบและใช้วิธีการเรียนรู้ของตนเอง 3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินเพื่อพัฒนาตนเอง 4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนนาสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อส่วนรวม และ 5. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนคิดตนเองเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ครั้งใหม่ หากผู้สอนเปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้มากเท่าใด การเรียนรู้เชิงลึกจะเกิดขึ้นได้มากเท่านั้น

ประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มและวิธีการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้ใช้ในการจัดการเรียนรู้ว่าสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการประเมินในส่วนนี้จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีพื้นที่การเรียนรู้มากขึ้น

ผลกระทบจากสภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้นั้นทำให้ผู้เรียนไม่มีความยึดมั่นผูกพันในกิจกรรมการเรียนการสอน และมีข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนทางไกล (Distance Learning) ทั้งในเรื่องของอุปกรณ์อินเทอร์เน็ต แม้ว่าผู้ปกครองและนักเรียนต้องการเรียนในห้องเรียน แต่บางส่วนก็ยังคงกลัวการติดเชื้อ (Cho et al., 2021) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นักเรียนใช้เวลาในการเรียนรู้ลดลง นักเรียนถูกจำกัดให้อยู่แต่ในบ้านทำให้เกิดความเครียดและความวิตกกังวล ซึ่งส่งผลลบต่อความสามารถของนักเรียนในการทาการบ้าน นักเรียนมีแรงจูงใจในการทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ลดลง นักเรียนบางคนไม่พร้อมในการเรียนออนไลน์ เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ สภาพแวดล้อมที่บ้านไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นยังไม่พร้อมปรับตัวสำหรับการเรียนออนไลน์ รวมทั้งการเรียนออนไลน์ไม่เหมาะกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางด้านต่าง ๆ นักเรียนเกิดปัญหาด้านพฤติกรรมและสภาพจิตใจ นักเรียนมีต้นทุนชีวิตลดลง ทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การสร้างสรรค์นวัตกรรมและสิ่งใหม่ และการจ้างงานลดลง (DiPietro et al., 2020)

ภาวะถดถอยของผู้เรียนส่วนใหญ่ที่พบนั้นเกิดขึ้นทั้งทางด้านทักษะและความสามารถทางภาษา ได้แก่ การพูด การเขียน ความคล่องแคล่วในการอ่าน และความเข้าใจในการอ่าน ผู้เรียนส่วนใหญ่มีทักษะการอ่านที่ลดน้อยถอยลง และมีเวลาไม่เพียงพอที่จะซ้ำย้ำทวนในการอ่านนั้นให้กับผู้เรียนเนื่องด้วยข้อจำกัดทางเวลา รวมถึงคณิตศาสตร์ ได้แก่ จำนวน การดำเนินการทางคณิตศาสตร์ การแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ รูปทรง ฯลฯ เพราะบางรายไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้และไม่สามารถปรึกษาเพื่อหาคำตอบจากผู้ปกครองได้ก่อให้เกิดความเครียดและรู้สึกไม่อยากเรียนในรายวิชานั้นมากยิ่งขึ้น(Asian Development Bank, 2021; Azim Premji Foundation, 2021; Blaskó et al., 2021; Cardinal, 2020; Fitzpatrick et al., 2020; Kaffenberger, 2021; Locke et al., 2021; Raymond, 2021; Salciccioli, 2021; Zierer, 2021) ทั้งนี้ผู้เรียนมีโอกาสในการเรียนรู้ลดลง โอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นของนักเรียนบางกลุ่มลดลงจำนวนนักเรียนที่ลาออกกลางคันเพิ่มมากขึ้น (U.S. Department of Education, Office for Civil Rights, 2021) นอกจากนี้ช่องว่างของความรู้ระหว่างเด็กนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ดีกับไม่ดีจะแตกต่างกันมาก (Kuhfeld et al., 2020) นอกจากด้านความรู้แล้ว ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นเกิดขึ้นกับทักษะทางกายภาพ ทักษะทางสังคม ทักษะทางอารมณ์ สุขภาพจิต และความเป็นอยู่เพราะว่าผู้เรียนไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์ และไม่ค่อยได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น เนื่องจากขณะอยู่ที่บ้านไม่ค่อยได้พบเจอ

ผู้คน หรือบางคนอยู่แต่ในห้อง หรือหอพักจึงทำให้ทักษะชีวิตของผู้เรียนก็ลดน้อยลงไปด้วย (Asian Development Bank, 2021; Fitzpatrick et al., 2020)

สภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ของประเทศไทย

จากการศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ของประเทศไทยโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ(2565) สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการณ์และสาเหตุภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

1.1 สภาพการณ์การจัดการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 พบว่า สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนในหลากหลายรูปแบบ มีการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีในการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย มีการปรับเปลี่ยนนโยบาย การบริหารจัดการและการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา (การศึกษาเชิงคุณภาพ)

1.2 สภาพปัญหาของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 พบว่า 1. เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ด้านความรู้ 2. เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่าน และคณิตศาสตร์ 3. คุณลักษณะของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ไม่กล้าตอบคำถาม การขาดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และ 4. ทักษะชีวิต สัมพันธภาพและการทางานร่วมกับผู้อื่นลดลง ส่วนสาเหตุของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 มีสาเหตุมาจาก 1. การขาดแรงจูงใจ ความสนใจ และความมั่นใจของนักเรียนลดลง 2. การขาดความเข้าใจและขาดการสนับสนุนของผู้ปกครอง 3. สัมพันธภาพระหว่างครู-นักเรียนที่ลดน้อยลง และ 4. ความไม่พร้อมของสื่ออุปกรณ์และเทคโนโลยีในการเรียนรู้ (การศึกษาเชิงคุณภาพ)

1.3 สภาพปัญหาและสาเหตุภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.3.1 สภาพการณ์ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานภาพรวมของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาการรับรู้ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกรายวิชา โดยผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 รับรู้ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการในวิชาภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์มากที่สุดตามลำดับ ขณะที่ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 รับรู้ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทาง

วิชาการในวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ และวิทยาศาสตร์มากที่สุดตามลำดับส่วนภาพรวมของภาวะถดถอยเชิงคุณลักษณะของการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีความเครียด ความกังวลในการเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ ความพยายามในการเรียนลดลง และการไม่สามารถปรับตัวในการเรียนได้ตามลำดับ ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีความเครียด ความกังวลในการเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ ความพยายามในการเรียนลดลง และการขาดแรงจูงใจในการเรียนตามลำดับ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีความเครียด ความกังวลในการเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ การขาดแรงจูงใจในการเรียน และความพยายามในการเรียนลดลงตามลำดับ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีความเครียด ความกังวลในการเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ การขาดแรงจูงใจในการเรียน และความไม่พร้อมหรือการขาดความสนใจในการเรียนตามลำดับ (การศึกษาเชิงปริมาณ)

1.3.2 สภาพปัญหาของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 พบว่า 1. เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ด้านความรู้ และการเชื่อมโยงองค์ความรู้ 2. เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ด้านเจตคติต่อการเรียนและวิชาที่เรียน 3. เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ด้านทักษะทางวิทยาศาสตร์และทักษะการปฏิบัติ 4. การเปลี่ยนแปลงของคุณลักษณะของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา และ 5. สภาวะทางอารมณ์ สัมพันธภาพ และสุขภาพจิตของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ส่วนสาเหตุของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 มีสาเหตุมาจาก 1. สาเหตุจากผู้เรียน ได้แก่ แรงจูงใจ และความพร้อมในการเรียนที่เปลี่ยนแปลงไป 2. สาเหตุจากครูผู้สอน ได้แก่ การปรับตัวต่อการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ 3. สาเหตุจากผู้ปกครอง ได้แก่ ความเข้าใจและการสนับสนุนการเรียนรู้ 4. สาเหตุจากโรงเรียน ได้แก่ นโยบายและการบริหารจัดการในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 และ 5. สาเหตุจากสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ ได้แก่ ความไม่พร้อมด้านสื่อและเทคโนโลยี (การศึกษาเชิงคุณภาพ)

2. ผลการศึกษาสภาพการณ์และสาเหตุภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

2.1 ผลการเปรียบเทียบภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตาม สังกัด และขนาดสถานศึกษา ภาพรวมของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเมื่อจำแนกตามสังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และขนาดสถานศึกษา ได้แก่ ขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ พบว่าโดยรวมผู้เรียนมีการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (การศึกษาเชิงปริมาณ)

2.2 ผลการศึกษาการรับรู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่า ผู้เรียนมีการรับรู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในระดับปานกลาง โดยรับรู้ทักษะของครูมากที่สุด รองลงมาคือการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ตามลำดับ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 พบว่า ผู้เรียนมีการรับรู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในระดับปานกลางถึงระดับมาก โดยรับรู้ทักษะของครูมากที่สุด รองลงมาคือการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตามลำดับ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 พบว่า ผู้เรียนมีการรับรู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในระดับปานกลางถึงระดับมาก โดยรับรู้ทักษะของครูมากที่สุด รองลงมาคือ การกำกับตนเองในการเรียนรู้ และการมีทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีตามลำดับ (การศึกษาเชิงปริมาณ)

2.3 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่า “การกำกับตนเองในการเรียนรู้” เป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลทางตรงและโดยรวมต่อการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนทุกระดับชั้น โดยผู้เรียนที่สามารถกำกับตนเองในการเรียนรู้ได้ดีจะรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของตนเองในระดับต่ำ ขณะที่ “ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี” ส่งอิทธิพลทางตรงและโดยรวมต่อการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนเฉพาะในชั้นมัธยมศึกษาเท่านั้น ส่วน “ทักษะของครู” เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญสามารถส่งอิทธิพลโดยรวมต่อการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาและระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ “การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้าน” มีบทบาทในการส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้นเท่านั้น (การศึกษาเชิงปริมาณ)

3. แนวทางการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้สู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.1 แนวทางการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้สู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2565) ได้ศึกษาและสรุปไว้เป็นแนวทางในการพัฒนาไว้ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 5 แนวทาง มีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาเทคนิคการออกแบบการจัดการเรียนการสอนและการจัดการชั้นเรียนของครู

โดยออกแบบและใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจ หลากหลาย ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ตั้งใจ และเกิดความตื่นตัว รู้สึกอยากเรียนรู้ในบทเรียน รวมถึงการจัดการชั้นเรียนของครูที่ทำให้ผู้เรียนมีสมาธิจดจ่อกับเนื้อหาและบทเรียนได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

2. การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและเชื่อมโยงประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนอาจนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการเชื่อมโยงเนื้อหาทั้งภายในและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมถึงการเชื่อมโยงองค์ความรู้เนื้อหาจากบทเรียนร่วมกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนด้วยการเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัว เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การลดภาระงาน และงานที่ได้รับมอบหมายของนักเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูอาจกำหนดนโยบายหรือแนวปฏิบัติในการลดภาระงาน แบบฝึกหัด หรือชิ้นงานที่มอบหมายเพื่อไม่ให้ผู้เรียนรู้สึกเหนื่อยหน่ายและเกิดภาวะเครียด

4. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาอาจสนับสนุนหรือจัดหาอุปกรณ์สื่อและเทคโนโลยี สัญญาณ
อินเทอร์เน็ตให้แก่ผู้เรียน ส่วนครูผู้สอนควรเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับความพร้อม ความหลากหลายของผู้เรียนและความเหมาะสมของเนื้อหารายวิชา ผู้ปกครองจัดสภาพแวดล้อมที่บ้านที่เอื้อและเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและสนับสนุนอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีคุณภาพ

5. การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ร่วมกัน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาอาจมีการเจรจาหารือ หรือสร้างความร่วมมือกันและกันทั้งในระดับพื้นที่ อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในแต่ละสาระการเรียนรู้ร่วมกัน และเปิดโอกาสให้มีการใช้สื่อการเรียนรู้นั้นร่วมกันในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ดีจากการเรียนรู้ด้วยสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

ด้านที่ 2 ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย 4 แนวทาง ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. การสร้างแรงจูงใจ การตั้งเป้าหมาย และการกำกับตนเองของผู้เรียนระหว่างการจัดการเรียนการสอน โดยครูผู้สอนและผู้ปกครองควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ มีการเสริมแรง การกำกับติดตามและพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถกำกับตนเองในการเรียนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างต่อเนื่อง

2. การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่นักเรียน ผู้ปกครองและครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักและรู้เท่าทันสื่อ รวมถึงการเฝ้าระวังและกำกับติดตามผู้เรียนอย่างใกล้ชิดในการเข้าถึงสื่อที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อ

การเรียนรู้หรือสื่อที่ไม่เหมาะสมที่อาจส่งผลต่อการเรียนรู้ คุณลักษณะ และสุขภาพกายและใจของผู้เรียน

3. การส่งเสริมกิจกรรมผ่อนคลาย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และการออกกำลังกายเพื่อการมีสุขภาวะที่ดีของนักเรียน ผู้ปกครองควรส่งเสริมด้านสุขภาวะที่ดีของผู้เรียนเพื่อให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมผ่อนคลาย เช่น การออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองขณะอยู่ที่บ้าน รวมไปถึงการจัดเตรียมอาหารที่มีประโยชน์ให้แก่ผู้เรียน

4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสัมพันธภาพระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และครู โดยผู้ปกครองอาจมีส่วนร่วมในเรื่องของการวางแผนการเรียน กำกับติดตาม เตรียมความพร้อม ให้คำปรึกษา และส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีการติดต่อสื่อสารกับครูผู้สอนเพื่อสอบถามและติดตามการเรียนของผู้เรียน

3.2 แนวทางการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้สู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา มีแนวทางดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 6 แนวทาง ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดสรรงบประมาณการช่วยเหลือเยียวยาด้านสัญญาณอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยี โดยภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณให้แก่สถานศึกษา ครูผู้สอน หรือผู้เรียนในการช่วยเหลือเยียวยาค่าใช้จ่ายในการซื้อสัญญาณอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยีที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์และสื่อเทคโนโลยีได้อย่างเท่าเทียม และเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

2. การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ผู้ปกครองควรจัดสภาพแวดล้อมที่บ้านให้มีความเหมาะสมต่อการเรียนรู้และปราศจากสิ่งรบกวนสมาธิในการเรียนของผู้เรียน ครูผู้สอนจัดสภาพแวดล้อมในสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรต่อการเรียนรู้ ดึงดูดความสนใจและกระตุ้นความต้องการในการเรียนของผู้เรียน ปราศจากสภาวะกดดันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกมีความสุข มีความสบายใจในการเรียนรู้

3. การพัฒนาเทคนิคการจัดการเรียนรู้ของครู ครูผู้สอนควรออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก(Active Learning) ปรับวิธีการสอนให้น่าสนใจ หลากหลาย เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้เกิดความตั้งใจรู้สึกอยากเรียนรู้ และมีสมาธิจดจ่อกับเนื้อหาและบทเรียนมากขึ้น

4. การปรับเนื้อหา ลดภาระงาน และงานที่ได้รับมอบหมายของนักเรียน สถานศึกษาอาจกำหนดนโยบายหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการปรับเนื้อหาในบทเรียน การลดภาระงานและงานที่มอบหมายเพื่อ

ช่วยให้ผู้เรียนไม่เกิดภาวะเครียด ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนเกิดเจตคติและแรงจูงใจที่ดีในการเรียนได้

5. การใช้แหล่งทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ร่วมกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาอาจเจรจาหารือหรือสร้างความร่วมมือกันในการจัดทำและใช้สื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ในแต่ละสาระการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีประโยชน์ และเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนและผู้ปกครองสามารถเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง

6. การสื่อสารและชี้แจงเพื่อทาความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้ปกครองและนักเรียน สถานศึกษาควรสื่อสารและให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และตอบประเด็นข้อสงสัยอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมา เพื่อให้ผู้เรียนและผู้ปกครองรับทราบถึงสถานการณ์แนวปฏิบัติของสถานศึกษา

ด้านที่ 2 ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย 4 แนวทาง ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. การส่งเสริมการทำกิจกรรมและการออกกำลังกายเพื่อสุขภาวะที่ดีของนักเรียน ผู้ปกครองควรสนับสนุนและส่งเสริมสุขภาวะที่ดีของผู้เรียนโดยอาจกระตุ้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมยามว่าง การออกกำลังกายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมและเกิดพลังในการเรียนรู้

2. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และครู ควรมีการสร้างปฏิสัมพันธ์และสัมพันธภาพที่ดีระหว่าง ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง อาจใช้การติดต่อสื่อสารเพื่อสอบถามและกำกับติดตามการเรียนรู้ ความก้าวหน้า ความพร้อม และส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน

3. การส่งเสริมและเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยี สถานศึกษาควรสนับสนุน จัดหาอุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยี ตลอดจนสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้แก่ผู้เรียน รวมไปถึงการเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับความถนัด ความต้องการ และความพร้อมของผู้เรียน

4. การส่งเสริมแรงจูงใจ และเสริมสร้างการเรียนรู้แบบนำตนเองให้แก่นักเรียน ครูผู้สอนและผู้ปกครองควรเสริมสร้างการเรียนรู้แบบนำตนเองให้แก่ผู้เรียนด้วยการกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ สอนให้ผู้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ และเสริมแรงให้แก่ผู้เรียนอยู่เสมอ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้เชิงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ของประเทศไทยพบว่า ผู้เรียนเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ด้านความรู้ การเชื่อมโยงความรู้ เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ด้านทักษะทางวิทยาศาสตร์และทักษะการปฏิบัติ ผู้เรียนเกิดภาวะถดถอย

ทางการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่าน และคณิตศาสตร์ โดยภาพรวมของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้เชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลางทุกรายวิชา โดยผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 รับรู้ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการในวิชาภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ มากที่สุดตามลาดับ ขณะที่ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 รับรู้ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการในวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ และวิทยาศาสตร์มากที่สุดตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากผลรายงานการศึกษาแล้วพบว่าในทุกระดับชั้นนั้นการรับรู้ภาวะถดถอยของผู้เรียนสอดคล้องกันในทุกระดับ กล่าวคือ สามลำดับแรกเป็นรายวิชาภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์

คุณลักษณะของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ผู้เรียนไม่กล้าตอบคำถาม การขาดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทักษะชีวิต สุขภาพจิต สภาวะทางอารมณ์ สัมพันธภาพและการทำงานร่วมกับผู้อื่นลดลง รวมถึงเจตคติต่อการเรียนและวิชาที่เรียนลดลง ซึ่งผลการศึกษาพบว่าภาพรวมของภาวะถดถอยเชิงคุณลักษณะของการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีความเครียด ความกังวลในการเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ ความพยายามในการเรียนลดลง และการไม่สามารถปรับตัวในการเรียนได้ตามลำดับ ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีความเครียด ความกังวลในการเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ ความพยายามในการเรียนลดลง และการขาดแรงจูงใจในการเรียนตามลำดับ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีความเครียด ความกังวลในการเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ การขาดแรงจูงใจในการเรียนและความพยายามในการเรียนลดลงตามลำดับ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีความเครียด ความกังวลในการเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือ การขาดแรงจูงใจในการเรียน และความไม่พร้อมหรือการขาดความสนใจในการเรียนตามลำดับหากพิจารณาผลการวิจัยของทุกระดับชั้นนั้นพบว่า อันดับที่ 1 คือ ความเครียดและความวิตกกังวลของผู้เรียน

แนวทางการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้สู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นควรให้ทุกภาคส่วนที่จัดการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยเป็นการแก้ไขปัญหาระยะสั้นและระยะยาว รัฐบาลควรมีการออกแบบมาตรการการป้องกันทางสังคมที่เข้มแข็ง และมีกลยุทธ์ของการศึกษาทางไกลเพื่อบรรเทาผลกระทบทางลบจากการที่โรงเรียนปิด อีกทั้งควรมีมาตรการระยะยาวในการแก้ไขปัญหาและฟื้นตัวระบบการศึกษาในอนาคตต่อไป โดยเวลาเพิ่มเติมนี้อาจอยู่ในรูปแบบของวันเรียนเพิ่มเติม เวลาเพิ่มเติมในวันที่เปิดเรียน หรือการขยายเวลาเรียนภาคฤดูร้อน เพิ่มเวลาเรียนก่อนหรือหลังเลิกเรียน จัดโปรแกรมช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือนักเรียนที่ระบุว่ามีความเสี่ยงต่อความล้มเหลวทางวิชาการ

นอกจากนี้การพัฒนาผู้เรียนด้วยการจัดการศึกษาแบบองค์รวม ลดความสำคัญของคะแนนผลการเรียน แต่เน้นกิจกรรมทางสังคมและอารมณ์ เพื่อสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมให้

ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สนับสนุนให้ผู้เรียนปรับตัวให้เข้ากับกิจกรรมทางวิชาการใหม่ ๆ ได้ดีขึ้น ในส่วนการออกแบบการจัดการเรียนรู้นั้นควรออกแบบแผนการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างและกำหนดทิศทางที่ชัดเจน เป็นไปได้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเหมือนหลักสูตรเดิมในภาวะปกติ มีการจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัลให้แก่ผู้เรียนและผู้ปกครอง และอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนออนไลน์ (ทางไกล) ให้แก่ครู รวมถึงด้านการเตรียมความพร้อมในการสร้างโปรแกรมและฝึกอบรมครูให้สามารถสร้างสรรค์การสอนอย่างต่อเนื่องได้ทันทีที่เปิดโรงเรียน ใช้วิธีการประเมินความก้าวหน้าในการระบุระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน ควรมีการนำเนื้อหาบางส่วนในขณะที่นักเรียนได้เรียนตอนโรงเรียนปิดมากล่าวถึงซ้ำอีกครั้งในระดับชั้นถัดไป และครูควรปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องกับระดับความสามารถของนักเรียน ครูควรทำงานร่วมกันเพื่อค้นหาวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ ควรใช้ข้อมูลจากการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์เพื่อการบริหารจัดการให้ครูและบุคลากรสามารถตรวจสอบได้ว่านักเรียนคนใดมีความเสี่ยงที่จะหลุดจากระบบการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ดารณี อุทัยรัตนกิจ. (2559). *ครูแนะปรับวิธีสอน 3 ช่วงวัยอนุบาล-ประถม-มัธยม*. สืบค้น 13 ธันวาคม 2564, จาก https://mgronline.com/qol/detail/9590000003478

ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค. (2564). *สำรวจผลกระทบ COVID-19 จุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของการศึกษาโลก*. สืบค้น 14 ธันวาคม 2564, จาก https://shorturl.asia/UkL8d

_____. (2565). *เอฟเฟกต์โควิดเขย่าการศึกษา เพิ่มแรงถดถอยการเรียนรู้*. สืบค้น 13 มกราคม 2565, จาก https://www.eef.or.th/article-effects-of-covid-19/

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2563). *การออกแบบการเรียนรู้ใน New normal*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *รายงานเรียนออนไลน์ยุคโควิด-19 : วิกฤตหรือโอกาสการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2564). รายงานการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนร็สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2565). *การศึกษาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์โควิด-19 : สภาพการณ์ บทเรียน และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

Asian Development Bank. (2021). *Learning and earning losses from COVID-19 school closures in developing Asia*. Retrieved March 22, 2020, from https://shorturl.asia/qC904

Azim Premji Foundation. (2021). *Loss of learning during the pandemic*. India: Azim Premji University.

Blaskó, Z. et al. (2021). *Learning loss and educational inequalities in Europe: mapping the potential consequences of the COVID-19 Crisis, Discussion paper series*. Bonn, Germany: Deutsche Post Foundation.

Cardinal, J. (2020). *Lost Learning: What does the research really say?*. Geneva, Switzerland: International Baccalaureate Organization.

Cho, Y. et al. (2021). *Philippine basic education system: strengthening effective learning during the COVID-19 pandemic and beyond*. Retrieved March 20, 2022, from ttps://shorturl.asia/CbU9

DiPietro, G. et al. (2020). *The likely impact of COVID-19 on education: Reflections based on the existing literature and international datasets*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Fitzpatrick, R. et al. (2020). *An international review of plans and actions for school reopening*. Berkshire: Education Development Trust.

Great Schools Partnership. (2021). *Learning Loss*. Retrieved March 20, 2022, from https://shorturl.asia/mGgSs

Kaffenberger, M. (2021). Modelling the long-run learning impact of the COVID-19 learning shock: actions to (more than) mitigate loss. *International Journal of Educational Development*, 81(1), 1-21.

Kuhfeld, M. et al. (2020). Projecting the potential impact of COVID-19 school closures on academic achievement. *Educational Researcher*, 49(8), 549-565.

Locke, N. V. et al. (2021). *Learning loss in reading and math in U.S. schools due to the COVID-19 pandemic*. USA: Southern Methodist University.

Noam et al. (2021). Building back better to avert a learning catastrophe: Estimating learning loss from COVID-19 school shutdowns in Africa and facilitating short-term and long-term learning recovery. *International Journal of Educational Development*, 84(1), 1-14.

Raymond, M. E. (2021). *Learning Losses-What to Do about Them*. Hoover Institution: Stanford University.

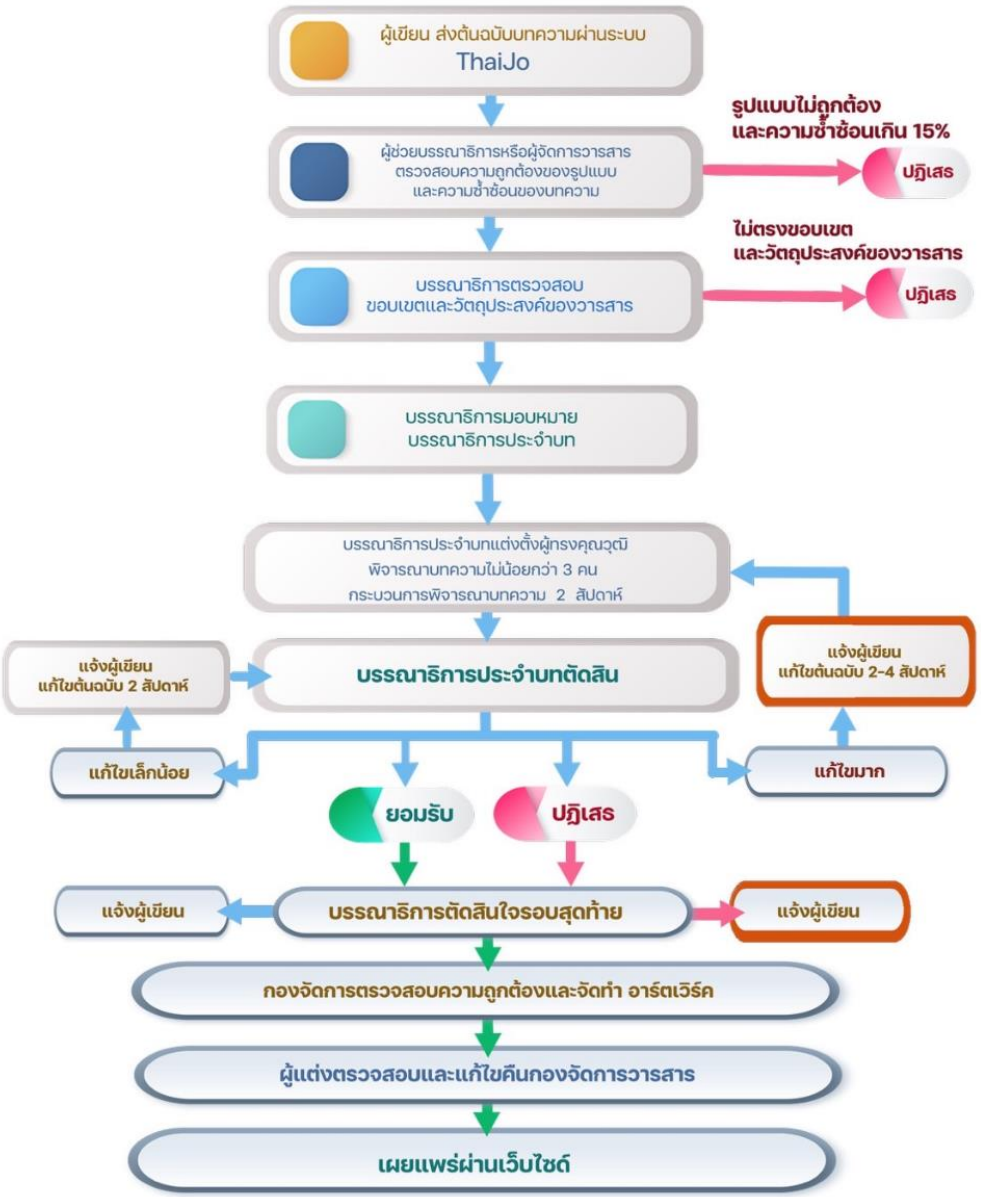
Salciccioli, M. (2021). *Understanding and addressing disruptions to learning during the COVID-19 pandemic*. Retrieved March 20, 2022, from https://shorturl.asia/fTWn4

U.S. Department of Education, Office for Civil Rights. (2021). *Education in a pandemic: the disparate impacts of COVID-19 on America's students*. Washington: U.S. Department of Education.

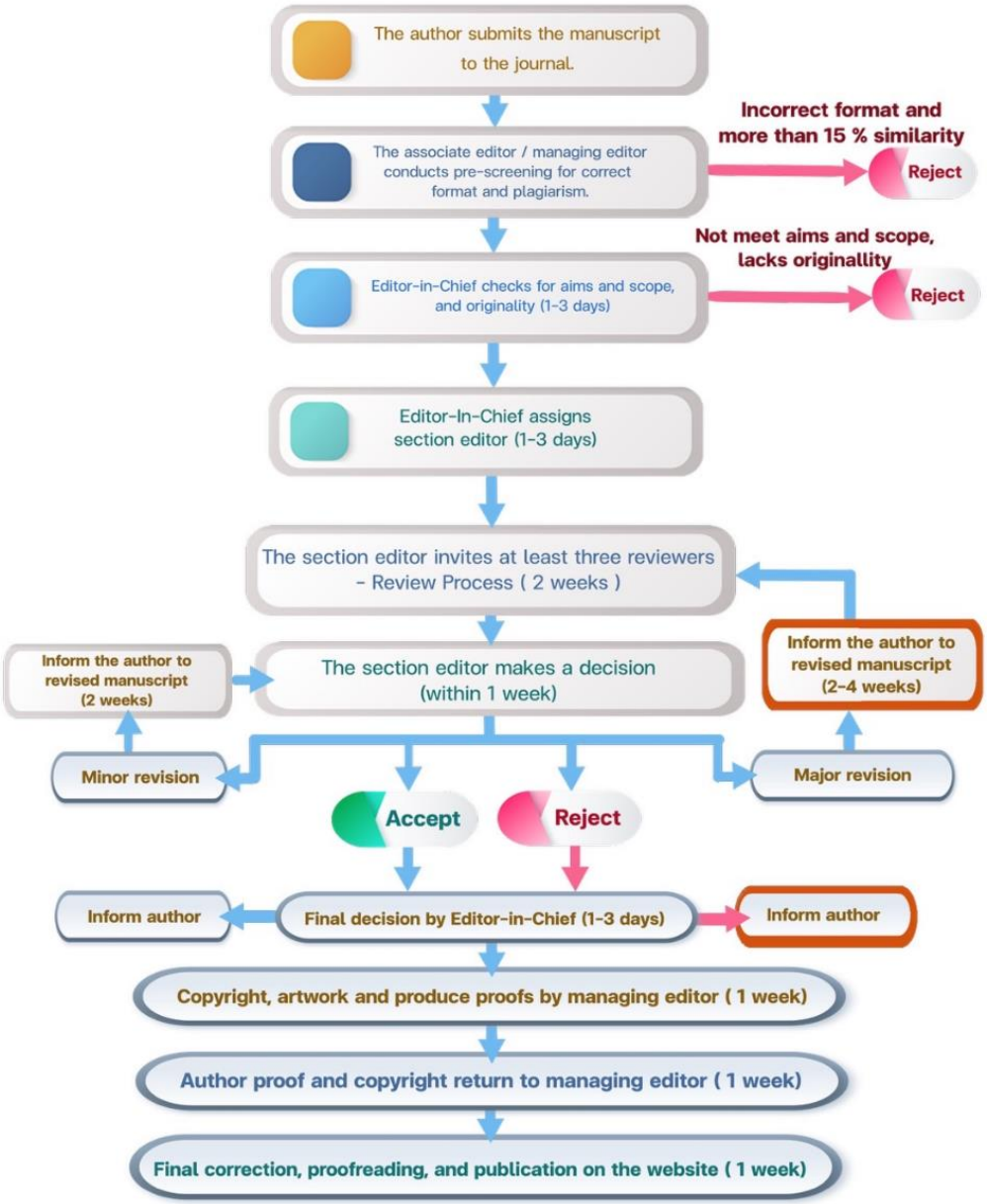
Zierer, K. (2021). Effects of pandemic-related school closures on pupils' performance and learning in selected countries: a rapid review. *Education Sciences*, 11(6), 1-12.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความ

Peer Review Process

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง**ใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด เช่น

1.1.1 กฤษฎา แซ่หลี (2562) กล่าวว่า...

1.1.2 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.1.3 Krisada Saelee (2019) explains to...

1.1.4 ... consistent with the research of Krisada Saelee (2019) the research results found...

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน เครื่องหมายจุลภาค และปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

1.2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1.2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา วงเล็บเปิด ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า วงเล็บปิด แล้วตามด้วย วงเล็บเปิด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุลภาค ปีที่พิมพ์ วงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในโภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (องฺ.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

1.2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิติวุฒิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

1.2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

1.2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาไทย)

2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา*./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.2 หนังสือ

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อหนังสือ*/(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

2.3 บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง./(เลขหน้าที่อ้าง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวิตร ว่องวีระ, *ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม.* (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

2.4 บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร,*/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

2.5 บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/*ชื่อสารานุกรม*/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

2.6 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ./*ชื่อหนังสือพิมพ์,*/เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อวิทยานิพนธ์/*(ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.8 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง/*(รายงานผลการวิจัย)./สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2562). *รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.9 สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./(ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ตำแหน่ง/[บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

2.10 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./(ปีที่เผยแพร่)./*ชื่อเรื่อง*./สืบค้น วัน เดือน ปี,/จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.* สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก http:/www.dhammathai.org/thailand/thailand.php

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./(พ.ศ.,วันที่ เดือนที่ประกาศ)./*ราชกิจจานุเบกษา*./เล่ม ตอน./หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

2.12 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./(ปีพิมพ์, วัน เดือน)./ชื่อบทความ./*ชื่อหนังสือพิมพ์*./น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เชียร์พระสอนศีลธรรม. *ไทยรัฐ*. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาอังกฤษ)

3.1 Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./(Year)./*Title of Tripitaka*./ Location:/Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.

3.2 Books

Author./(Year)./*Title of the book*/(Edition ed.)./ Location:/Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). *History of Economic Thought* (3rd ed.). New York: M. E. Sharpe.

3.3 Book Articles

Author./(Year)./Title of the chapter./In Editor/(Eds.),/*Title of the book*/(xth ed.)./(pp-pp)./Publisher.

Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L. (Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

3.4 Encyclopaedia articles

Author./(Year)./Title of Article./In *Title of Encyclopaedia*/(Pages)./Publisher.

Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In *Encyclopedia of Education*. Collected edition of specific issues, 4th rank

(pp. 99-117). Thanat Printing Co., Ltd.

3.5 Journal Articles

Author./(Year)./Title of Article./*Title of Journal*,/Volume(Issue), Pages-Pages.

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular of The Criminal Justice in Thailand. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(11), 37-53.

3.6 Newspaper

Author./(YY, MM DD)./Colum Name./*Title of Newspaper*./Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. *Bangkok Post*. p. 22.

3.7 Thesis and Dissertations

Author./(Year)./*Title*/(Doctoral or Master's thesis or dissertation)./ Location:/Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). *An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiyaphum Monastery, Namphong District, Khonkaen* (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.8 Interview

Key Informant./(YY, DD MM)./ Position./(Interview).

Anuchid, P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

3.9 Website

Author./(Year)./*Title*/ Retrieved MM DD, Year,/from URL address.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า.....
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยพร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)
ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม .....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน .....

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.* สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก http:/www.dhammathai.org/thailand/thailand.php.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2562). *รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?.* Retrieved March 20, 2020, from https:/thebuddhistcentre.com /text/who-was-buddha.

James, C. (2013). *Office markets & public policy.* Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)
Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)
Affiliation of the main author (English) (14 pt)
Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)
Corresponding Author E-mail:..

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1. 2. and 3. Populations and sample, research tools, Data collection, Data analysis. Statistics used for data analysis.

Findings were as follows: (present only the most interesting research findings)

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism; Buddhist Management; Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research

Research Objectives (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

Methodology (18 pt)

(16 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

Results (18 pt) (Present to cover all set objectives)

(16 pt) results of the research answer all objectives

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions .....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table (if any)

Table explanation .....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt) (if any)

.....

Operational Recommendations (16 pt) (if any)

.....

Recommendations for Next Research (16 pt) (if any)

.....

Acknowledgement (18 pt) (Put in the article in case the researcher was given fund to conduct research or the title of the article is not matched with the title of the research or the thesis) (if any)

(16 pt) Write the appreciation note to the funding source. The author should indicate the grant contract number of the research, for example, "I would like to express my deepest appreciation for funding resource from National Research Council Of Thailand, the fiscal year 2016, and I am also grateful for the data from a research task on The Coordination Centre Development for Contemplative Strengthening of Elders according to Buddhism.

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords:3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt)

(16 pt) เขียนทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆในการเขียนบทความวิชาการ

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)
ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ .....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง .....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)
Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)
Affiliation of the main author (English) (14 pt)
Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt)

(16 pt)

Content (18 pt)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions .....

.....

.....

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation .....

.....

Conclusion (18 pt)

(16 pt)

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.